

d/-

E114

v. Dibdins Bib Dec. vol 2 p. 163 note 9/4

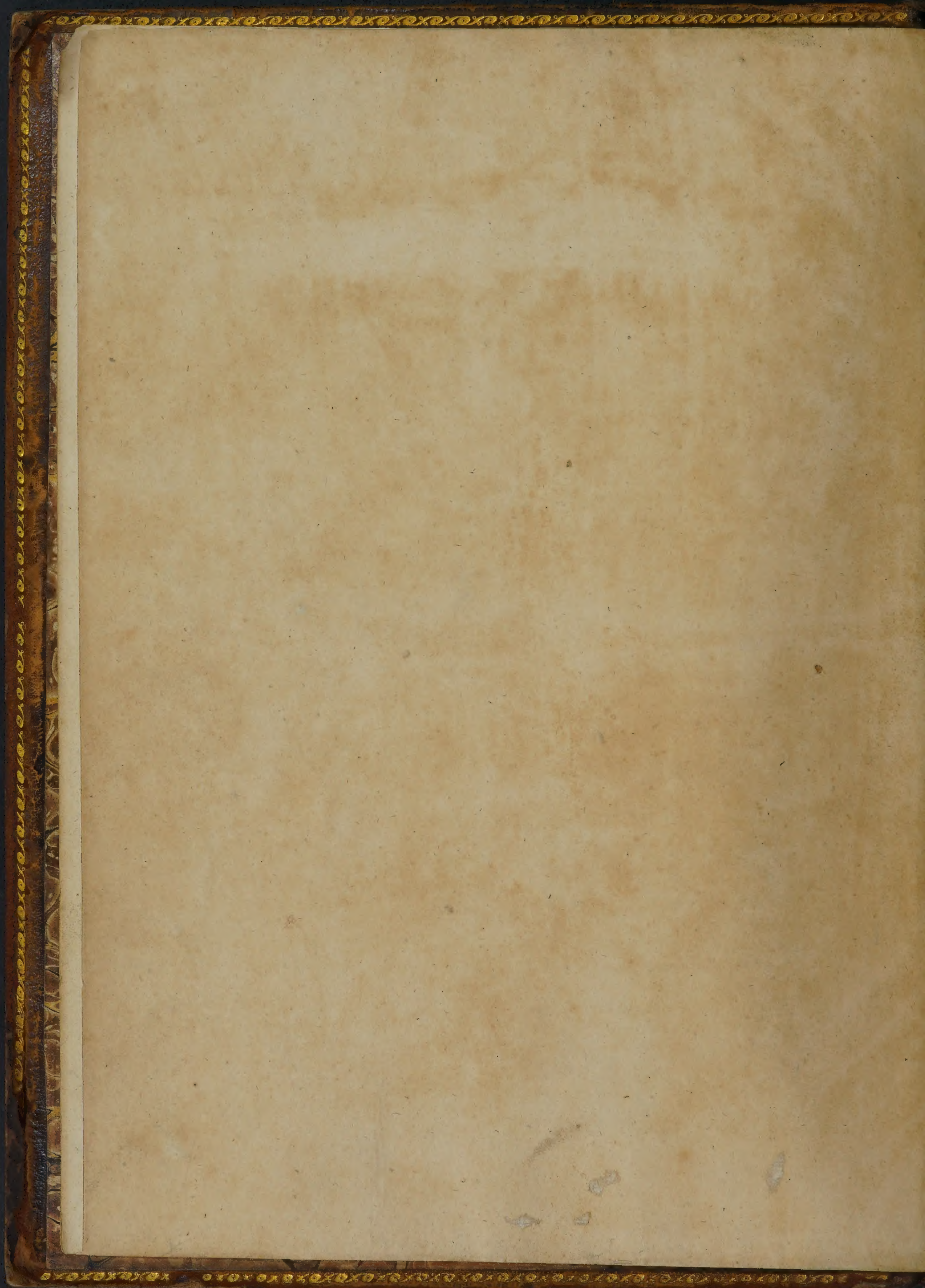
v. 2 Bibliographical Dictionary 34

Lectr 8th leaf (Poem by Seb. Brandt)

Strasberg
1501

L

4/0

Boetius de Philoso phico consolatu

ſiue de conſolatiōe philoſophię: cū fi-
gurꝭ ornatiſſimis nouit' expolit'

Registrum vocabulorũ moraliumq̃

Pro registri huius clara intelligentia est notandum q̄ tria debes cõsiderare.primũ metrum vel prosam.secundũ quotum libri.tertium lrãm textui & glose superassignatã: sup que tria se quelibet dictio refert:puta Achademia:in prima intellige prosa/primi sc3 libri.p.tali littera.Et quia contingit aliquando esse plura alphabeta addit̃ secũdo vt hic.aliqñ tertio & cetera.Et quia primũ refert se ad merrũ & ꝓsam. Si ponitur numerus ordinarius in feminino refert prosam.si in neutro refert metrum:ita vt semper genus generi accõmodetur.

Registrum vocabulorū moraliumq;

Sententie ac dignitates ex primo Boetij libro exerpte.

Gloria fœlicis olim viridisq; iuuente: primi. l. Solant̄ me sti nunc mea fata senis.
Venit eni͂ pperata mal' inopina senectus: c. vt.
Mors hoi͂m fœlix: que se nec dulcibus annis x. Inserit & mestis sepe vocata venit. prima h
Muse poetice sunt q̄ infructuosis affectuum spinis vberē fructib⁹ rōnis segetē necāt hoi͂m q̄ mētes asuefaciūt: morbo ñ liberāt. pri͂a k. l
Heu q̄ precipiti mersa pfundo. Secundi. a. b
Mens hebet: & ppria luce relicta.
Tendit in externas ire tenebras.
Terrenis quotiens: acta flatibus.
Philosophie fas nō ē incōmitatū relinq̄re iter innocētis. tertia. l. Nūc eni͂ primū censes apud iprobos mores lacessitā piculis esse sapi
Sanis moribus instituti stu/entiā: sc̄da. k.
dijs improborū dissimili vident̄. secunda t
Maxime ppositū est pessimis displicere: q̄rū quidē tametsi nūerosus exercit⁹. spnēd⁹ tm̄ ē qm̄ nullo duce regit̄: sed errore tm̄ temere ac passim limphante raptatur. secunda vxy
Expers ne es lire: a's es ne asin⁹ ad lirā. q̄rta a.
Si operam medicātis expectas oportet vt vulnus detegas tuum. quarta b
At qui hāc sniā Platonis ore sanxisti: beatas fore respublicas: si eadem vel studiosi sapie regerent: vel earū rectores studere sapie contigisset: quarta m n o p
Hoc conscientie libertas hab; pro tuendo iure spreta potentū semp offensio: quarta b
Nunq̄ me ab iure ad iniuriam quisq; detraxit. quarta a. ij
Sibi mentiens i prouiden/tia rerū merita nō potest minuere: quarta v
Confessio delatorū in oib⁹ negocijs maxias vires habet. a. iij. Si scissem: tu nescisses. c.
Deteriora velle nostri est defectus: quarta. e
Posse cōtra innocētiā que scelerat⁹ q̄sq; conceperit inspectāte deo mōstro sile ē. quarta f
Si q̄dē de⁹ ē: vnde mala: Bōa vero vnde si nō
Minuit q̄dāmō se pbantis con/est: q̄rta g
scientie secretū quotiēs ostentādo q̄s factū recipit fame precium. quarta l

Ex secundo libro Boetij autoritates

O meritos de simili crimine neminem posse conuinci: cuius dignitatē reatus ipi etiā qui detulere viderunt. quarto q
Enoi heno: deo: nō dijs seruiendū: quarto y
Existimatio plurimorꝫ nō rerū merita: sed fortune spectat euentum. quarto f
Existimatio bona prima oīm deserat infoelices. quarto. f.
Vltima est aduerse fortune sarcina qꝫ dū miseris aliquod crimē affigit q pferūt meruisse credunt.
Nihil antiq lege solutū linqt ppria statōis opus. qnto. m.
Dei egi frenis atqꝫ obtpare iusticiae summa libertas est. quinta h
Diuersū te dolor: ira merorqꝫ distrahūt. quinta. n.
Signat tpa pprijs aptās officijs deus: nec qs ipe coercuit. Misceri patit vices. Sic precipiti via. Certū desit ordinem. Letos nō habet exitus. Sexto f.g
Hi pturbationū mores & ea valentia est vt mouere qdē hoīem loco possint. euellere aūt sibi qꝫ totū extirpare nō possint. Sexta e
Sospitatis autori grates qꝫ te nōdum totū natura destituit. Sexta v.x.

Tu quoqꝫ si vis. Tramite recto.
Carpere callem. Gaudia pelle.
Pelle timorem. Spemqꝫ fugato.
Nec dolor adsit. Nubila mens est.
Vinctaqꝫ frenis. Hec vbi regnat.

Ex secūdo libro Boetij:

Omnis subita mutatio rerū non sine qdam quasi conflictu cōtingit animorū. prime k
Assit igit rhetorice suadela dulcedinis que tūc tm̄ calle recto pcedit cū nr̄a instituta nō deserit. prie. m.
Si inuidiā phorrescis sperne atqꝫ abijce pniciosa ludentē. prime t
An tu vero pciosam estimas abijturā foelicitatem & cara tibi ē fortuna pn̄s nec manendi fida. & cū discesserit allatura merorē. prie. y.3
Nō qd an̄ oclos situ ē suffecit intueri. prie c
Rerū exitus prudētia metit eadeqꝫ in alterutro mutabilitas nec formidās fortune minas nec exoptādas facit eē blandicias. primae c.ij
Si ventis vela cōmitteres nō quō volūtas peteret: sꝫ q̄ flat9 ipelleret pmouereris. Prie. i. ij:
Fortune te regendū dedisti dn̄e morib9 oportet obtemperes. prime. r.ij.
Si qs visat vna stratus ac felix hora. scdo. c:
Rotam volubili orbe versamus ifimā sūmis: Summa infimis imitare gaudem9. secūda. ss
Nuncqꝫ diues agit qui tepidus gemens: Sese credit agentem. secundo e
Speciosa qdem ista sunt oblita rhetorice ac musice melle dulcedis: tū tantū cū audiūt oblectāt. sed miseris malorū altior ē sensus. tertia c.d.
Si nūerū modūqꝫ letarū tristiū vel consuleres adhuc te foelicem negare nō possis. tertia. q.
Vllā ne hūanis reb9 inesse constantiam reris cum ipsum saepe hominem velox hora dissoluat. prime t
Rara est fortuitis manēdi fides. tertio c
Rara si constat sua forma mundo. tertio q
Si tantas variat vices. tertio d
In omī aduersitate fortune infelicissimū genus ē infortunii fuisse foelicē. quarta b
Qui viget incolumis: illd pciosissimū hūani generis decus. quarta f
Foelicem cui suppetūt etiā nūc q̄ vita neō dubitat eē cariora. quarta k
Quis ē eni tā cōposite felicitatis vt nō aliq ex pte cū stat9 sui qlitate rixetur: &c. quarta p
Nemo facile cū fortune sue cōditōe concordat. quarta. t. Inest eni singul qd inexpt9 ignoret qd expert9 exhorreat. quarta t
Foelicissimū cuiusqꝫ delicacissim9 sensus ē: & nisi ad nutū cūcta suppetant oīs aduersitatis insolēs mimis qbusqꝫ psternitur. quarta x
Adeo pexigua sunt q̄ fortunatissimis beatitudinis summā detrahunt. quarta x
Adeo nihil est miserū nisi quē putes cōtraqꝫ btā sors oīs ē equanimitate tolerātis. qrta. z.
Quis est ille tā felix q cū dederit impatientie man9 statū suū mutare nō optet. Quarta. a. ij
Quā multis amaritudinibus hūane foelicitatis dulcedo respsa ē. Quarta b.c ij
Mortaliū rerum missa beatitudo q̄ nec apud equanimos perpetuo pdurat nec anxios tota delectat. quarta c.ij:
Ad beatitudinē percipiendā fortūe instabilitatē aspirare nō pōt. quarta f.ij.
Exile bonū est quod equo animo ferat amissum. quarta i.ij.
Tu conditus quieti. Foelix robore valli. Duces serenus euum. quarta c.ij.
Ridens etheris iras. quarto c.ij.
Auaricia semper odiosos claros largitas fa

tit. quinta d. ij.
Vox quidē totā pīter multorū replet auditū
O igit āgustas īopesq; diuitias q̄ nec e. ij.
habere totas plib⁹ licet & ad quēlibꝫ sine ce-
terorū paupertate nō veniūt. quinta f
Paucis eni minimisq; natura cōtenta ē: cui⁹
satietatē si supfluis vrgere velis aut iniucūdū
erit quod infuderis aut noxiū. quinta m. ij
Verū illd ē pmultis illos idigere eos q̄ pmul
ta possidēt. Cōtraq; mimo indigere q habū
dātiā nate & ncītate nō ābit⁹ sui supfluitate
Alia quidē suis finib⁹ cō (metiant. qnta. t. ij
tenta sunt: vos aūt deo mēte cōsiles ab rebus
infimis excellētis nature ornamenta captatis
nec ītelligitis q̄tā cōditori vestro faciatis in-
Ille genus hūanū terrenis (iuriā. qnta. y. ij.
omibus prestare voluit vos dignitatē vestrā
infra queq; infima detruditis. quīta y
Diuitie possidēti psepe nocuerūt: qnta. d. iij.
Foelix nimiū prior etas ⁊c. qntum a
Consulare impiū: quod libertatis principiū
generat ob superbiā consulum vestri veteres
abolere cupierūt. Sexta d
Agit eni cuiusq; rei natura quod propriū est
nec cōtrariarū rerū miscet effectib⁹: sed vltro
que sunt aduersa depellit: sexta q
Quid habꝫ amplū magnificūq; gloria. tā an
gustis exiguisq; limitib⁹ artata: Septima k
Mens bene sibi conscia terreno carcere reso
luta celū libera petit. Nōne oē terrenū nego
ciū spernit que se celo fruēs terrenis se gau-
det exemptam. Septima s. ij.
Mors spnit altā gloriā inuoluit hūile pīter
et celsum caput. septimo a
Equat q; summus infima.
Eteni plus hoib⁹ reor aduersam q̄ prosperā
esse fortunam ⁊c. septima a
O felix hominū genus Si vestros aīos amor
Quia celum regitur regat. septimo g

Ex tertio libro Boetij.

Omis mortaliū cura q̄ multipliciū studiorū
labor exercet. diuerso qdē calle pcedit: sed ad
vnū tn̄ btitudis fine nitit pueire. secūde b c d
Id aūt bonū ē quo quis adepto nihil vlterius
desiderare queat: q̄d qdē est oīm summū bo
norū cūcta q; intra se bona cōtinēs. secūde. e.
Beatitudo igit est status bonorū oīm cōgre-
Est eni men (gatione perfectus. secunde. g
tib⁹ hoīm veri boni naturalr inserta cupidi
tas sꝫ ad falsa deui⁹ error abducit ignorātia. k
Amicorū vero q̄d sctīssimū qdē gen⁹ est nō
in fortuna sed in virtute numerat. secūde p
Quod quisq; p̄ ceteris petit id summū esse iu
Hoīm animus & si ca /dicat bonū: prime. s
ligātis mēoria: tn̄ bonū suū repetit: sed velut
ebri⁹ domū q̄ tramite reuertat ignorat. pri. v
Videntur errare hi q nihilo indigere nitūt. y
Vile quiddā contēnendū ē: q̄d adipisci om
niū fere mortaliū laborat intentio. z.
In minimis quoq; rebus id appetit q̄d habe-
ri fruiq; delectat. secūdo d. ij.
Ad verū bonū naturalis ducit intētio: & ab
eodē multiplex error abducit. tercie a
Nō possum⁹ ob honores reuerētie dignos iu
dicare quos ipsis honoribus iudicamus indi
gnos. quarte e
Inest em dignitas ppria quā protinus in eos
quibus fuerit adiūcta transfundit. quarte f
Ignis vbiq; terrarū nunq; tamen calere desi-
Quis illos igit putet btōs. (stit. quarte. k.
Quos miseri tribuūt honores. q̄rto ī cōclu.
O pclara potētia q̄ nec ad cōseruatōꝫ qdē sui
satis efficax inuenitur. quinta a
Quē felicitas amicū fecit ifortuniū faciet ini-
micū. Que vero pestis efficacior ad nocendū
q̄ familiaris inimicus. quinta m. n
Tamē atras pellere curas. Miserasq; fugare
q̄relas. Non posse potentia nō est. qnto a
O glia glia milib⁹ hoīm mortaliū nihil ali-
ud facta nisi auriū inflatio magna. sexta a
Qui falso pdicant suis ipsi necesse est laudi-
bus erubescant. Sexta. b
Nullus degener extat ni vicijs peiora fouens
proprium deserat ortum. sexto c
Tristes vero esse voluptatū exitus quisquis
reminisci libidinū suarum volet. Septima c.
Habet hoc voluptas omnis. septimo a
Stimulis agit fruentes. septimo a
Gloriam petis: sed p aspera queq; distract⁹
securus esse desistis. octaua a
Heu q̄ miseros tramite deuio. octauo a
Abducit ignorantia. octauo
Qui diuitias petit penurie fuga de potēn-
tia nihil laborat vilis obscurusq; eē mauult.
nona. i

Siquis cũcta sil' cupiat adipisci: sũmã quidẽ
Vera est & pfe= (btitudinis velit: nona o
cta fœlicitas q̃ sufficientẽ potentẽ: reuerẽdũ
celebrem letumq; facit: nona o
Inuocãdũ inq; rerum oim prẽm quo preter
misso nullũ rite fundat̃ exordium. t
Da pater augustã mẽti cõscendere sedem:
Da fontẽ lustrare boni da luce reperta.
Cõspicuos animos defigere visus. nono x.
Verã btitudinẽ in summo deo sitam esse necesse est. decima g
Beatitudĩs adeptione hoĩes fiũt bti. decia n.
Oim expetẽdorũ sũma atq; cã bonũ ẽ. decia. x
Vitet obscuras anime ruinas. decimo o
Hanc quisqs poterit notare lucẽ. decimo d
Perfecta bona nõ sint q̃ a seinuicẽ discrepãt
Oẽ al' tueri salutẽ laborat mor= vndecia b.
temq; pniciẽ deuitare. vndecia h Dat cui= q; natũ q̃d cõueĩt & nedũ mãere pñt itereat
Quod natura sp ap= elaborat. vndecima k.
petit interdũ coercet voluntas. vndecima t
Quisquis pfunda mẽte vestigat verũ.
Cupitq; nullis ille deuijs falli. vndecio añ a.
Ita necesse est nec btm̃ regimẽ esse videtur si quidẽ detrectantiũ iugum foret non obtemperantium salus. duodecima n.
Sũmũ bonũ regit cũcta fortiter: suauiterq; disponit. duodecima p.
Qui ẽ oim potẽs nihil ẽ quod ille nõ possit. s
Fœlix qui potuit boni fontẽ visere lucidũ.
Fœlix q potuit grauis terre soluere vincl'a. a
Qui legẽ dat amãtib9. Maior lex amor sibi eit. duodecimi. m

Ex quarto libro Boetij

Imperãte florenteq; nequitia virtus nõ solũ premijs caret: verũ etiã sceleratorũ pedibus subiecta calcatur: & in locum facinorum suplicia luit. prime. f
Nec sine pẽa vnq; sunt vicia: nec sine p̃mio virtutes. prime. g Bonis sp adesse potentiã malos cunctis viribus esse desertos. scde. b.
Duo sunt quib9 oim hũanorũ actuũ cõstat affectus. Voluntas scilicet ac ptãs: quorũ si alterutrũ desit nihil ẽ q̃d explicari queat. scde. d
Quod qsq; põt in eo valid9 q̃d vero nõ p̃t in eo imbecillis esse censendus ẽ. secunde e.
Oĩs hoĩes boni pariter ac mali indiscreta intẽtiõe ad bonũ puenire nitũt. secunde h.
Sũmũ bonũ eque bonis malisq; ẽ ppositum boni quidẽ naturali officio petũt virtutẽ, mali vero variã p cupiditatẽ. secunde l
Bonos potẽtes malos vero necesse est eẽ imbecilles. scde m. Qui cõmunẽ oim que sunt finẽ relinqnũt paritq; eẽ desistũt: secũde. t.
Nõ facit q̃d optat ipse dñs p̃ssus iniqs. scdi a
Quãtũlibet igit̃ seuiãt mali: sapiẽti tamẽ corona non decidet nõ arescet. tertie e
Probus suo p̃mio carebit cũ pbus eẽ desierit.
Est p̃miũ bonorũ q̃d null9 dete= (tertie. e.
rat dies nullius minuat ptãs: nulli9 fuscet improbitas deos fieri. tertie. h. Sola mens stabilis sup mõstra que patit̃ gemit. tertij a
Video vitiosos tam etsi hũani corpis spẽ; seruẽt i beluas tñ aĩorũ q̃litate mutari. q̃rte ãte a
Si nequitia miseros facit miserior sit necesse est diuturnior nequã. quarte d
Fœliciores improbi supplicia luẽtes q̃ si eos nulla iusticie pena coerceat. quarte h
Vulgares neq̃unt oclos tenebris asuetos: ad lucẽ pspicue veritatis attollere sil'esq; auibus q̃rũ intuitũ nox illũinat dies cecat. quarte p
Infœlices eẽ q sunt iprobi mĩtip l'r liq̃. q̃rte t.
Apud sapientes nullus prsus odio locus relinquat̃, nã bonos quis nisi stultissimus oderit malos odisse rõne caret. quarte c. ij.
Miserandi sunt quorũ mẽtes oim languore attrocior vrget improbitas. quarte d
Non est iusta satis seuitie ratio quarti b
Vis aptam meritis vicem referre:
Dilige iure bonos & miseresce malis. i fine.
Bonus mundum rector temperat recte fieri cuncta ne dubites. quinte d
Commouet gentes publicus error. q̃rto b
Oim generatio rerũ cũctusq; mutabiliũ naturarũ pgressus: & q̃cq̃d aliq̃ mouet̃ modo causas: ordinẽ formas ex diuine mentis simplicitate sortit̃. sexte. g. Ordo fatalis ex puidẽtie simplicitate pcedit. sexte p
Quo fit vt oĩa que fato subsunt puidentie
Ita res optime re= etiã subiecta sint. sexte. s.
gũtsi manẽs i diuĩa mẽte simplicitas ideclinabilẽ causarũ ordiẽq; pmat. Hic vo ordo res mutabiles & aliqñ temere fluituras ppria in cõitate coercet. sexte d. ij. Quis ãt ali9 reftuator bonorũ vel malorũ depulsor q̃ rector ac

Ex quarto libro Boetij autoritates

meditator deus. Qui cū ex alta ꝓuidētie spe
cula respicit quod vtrūqȝ cōueniat agnoscit.
et ꝙd cōuenire nouit accōmodat. sexte l. ij.
Viri scti corp⁹ edificauerūt virtutes. sexte s. ij
Neqȝ fas ē hoīm cūctas diuīe ope machīas vł
ingenio comphēdere vel explicare sermōe. se
Si disponentē ꝓuidētiā spectes ni/ /xte. g. iij
hil mali vsqȝ ꝑpendas. Sexte g. iij
Si vis celsi iura tonantis: pura solers cernere
mente. Aspice summa culmina cœli. sexte. a.
Omnis bona prorsus fortuna. septime a
Vir sapiēs moleste ferre nō debet ꝗtiens ī for
tune certamē abducitur. Septima d
Virum fortem nō decet indignari quotiens
increpuerit bellicus tumultus. Septima d
Virtus vocatur vis viribus nitens. septīa e
Non vos in ꝓuectu positi virtutis diffluere
diuitijs & emarcessere voluptate venistis.
Preliū cum omī fortuna nimis acre cēseritis
ne vos aut tristis opprimat: aut iucūda corrū
pat. septima. e
Ite nūc fortes: vbi celsa magni ducit exempli
via; cur inertes. Terha nudatis superata tell⁹.
Sidera eleuat.

Ex quinto libro Boecij

Quis enī coercente in ordinē cūcta deo locus
esse vllus temeritati reliquus p̄t. prime g
Nihil ex nihilo existere vera sententia est cui
nemo vnqȝ veterum refragatus est. prime i.
Ordo ille ineuitabili cōnexione p̄cedens qui
de ꝓuidentiæ fonte descendēs cūcta suis locis
temporibus disponit. Primi n
Sors patitur frenos ipsaqȝ lege meat.
Quibus inest ratio: ipis etiā inest volēdi no/
lendiqȝ libertas. secunde b
Humanas animas liberiores eē necesse ē cū se
in mētis diuinæ speculatiōe cōseruāt. scd̨e. d
Deus ab eterno cūcta ꝓspiciēs ꝓuidētię cernit
intuitus & suis queqȝ meritis prędestinat &
Deus omnia vi/ /disponit. secundę. f.
det & omnia audit. secunde in fine.
Cūcta ꝓspicit de⁹: neqȝ falli vllo mō pōt. ter/
De⁹ ab eterno nō scā hoīm mō: sed /tię. b.
etiā consilia voluntatesqȝ p̄noscit. tertiæ c.
Scientia ipsa impmixta est falsi: ita id quod
concipitur esse aliter atqȝ concipitur esse ne/
quit. Tertiæ i.
Necesse erit hūanū gen⁹ disseptū atqȝ disiun/
ctum suo fonte fatiscere. tertie in fine
Sed cur tanto flagrat amore. Veri tectas re
perire notas. Sed quis arcta scire laborat. Et si
nescit quid ceca petit.
Humanæ ratiocinatiōis motus ad diuię p̄sci
entię simplicitatē nō pōt admoueri. q̄rte an̄ a
Sicut scientia p̄ntiū rerū nihil hijs q̄ fiūt: ita
prescientia futurorū nihil his q̄ ventura sunt
necessitatis importat. quartæ e
Omne ꝙd cognoscit̄ nō ſm sui vim: sed ſm
cognoscētiū poti⁹ cōprehēdit̄ facultatē. q̄rte. k
Supior vis cōprehēdere āplectit̄ īferiorē. īfe/
rior vero ad superiorem nullo modo consur
get. quartæ. p
Tum sese referēs sibi veris glīa redarguit. q̄r/
Ea q̄ cūctis corporū affectiōib⁹ abso/ /te. d.
luta sūt ī discernēdo nō obiecta extrīsecus se
quūt: sed actū suæ mētis expediūt. q̄nte an̄. a
Ratio humani tm̄ generis est sicuti intelligen
tia sola diuinarū rerum. quinte a
De cognitiōe firmiori potius ꝑfectioriqȝ iu
dicio est credendum. quīte e
Si igitur vti rationis participes sumus: ita di
uinæ iudicium mentis habere possumus. Ita
sicut imaginationis sensumqȝ rationi cedere
oportere iudicauim⁹. sic diuinæ sese mēti hu
manam summittere rationē iustissimū cense
mus: quare in illius summe intelligentie ca/
cumen si possumus erigamur: illic enim ra
tio videbit. quintæ e
Vnica genus hominū celsum leuat altius ca
cumen. Atqȝ leuis recto stat corpore despi/
citqȝ terras. Quinti b
Hec mihi terren⁹ male desipis animet figura
Qui recto celū vultu petitis exerisqȝ frontem
In sublime feras aīm ꝗȝ ne grauata possum
Inferior sidat mens corpe celsius leuato.
Omē quod scitur nō ex sua sed ex comphen/
dentiū natura cognoscitur. Sexte ante a.
Deum eternum esse cunctorū ratione degen
tium cōmune iudicium est. Sexte a
Eternitas est interminabilis vite tota simul
& perfecta possessio. sexte c
Nihil ē in tpe cōstitutū ꝗd totū vite suę spaciū
ꝑiter possit amplecti. sed crastinū q̄dē nondū
apphendit: hesternū vero iam perdidit in ho

dierna quoqꝫ vita non amplius viuitis ꝙ in illo mobili transitorioqꝫ momento. sexte.d.
Om̄e iudiciũ ꝭm sui naturã que sibi subiecta sunt comprehendit. Sexte m
Diuia ꝑnotio naturã rerũ ꝓprietateqꝫ ñ mu- Talia q̃ apud se pñtia spectat: q̃lia ꝯtat r in tp̄e olim futura preuenirent: sexte s
Deꝰ ea futura q̃ ex arbitrij libertate ꝓueniũt pñtia.hoc ad intuitũ relata diuinũ necessaria fiunt per cõditionẽ diuine notiõis ꝑ se vero considerata absoluta nature sue libertate nõ
Om̄e quod sensibus pa- (desinunt.sexte.x. tet si ad rõnẽ referas vniuersale est: si ad se ipsa respicias singl'are.sexte z
Quo te cõuertas ꝑsens ꝓuidẽtie veritas intuetur scias te diuinã ꝑscientiã vitare non posse sicuti presentis oculi effugere nõ possis intuitum ꝙuis te in varias actões libera volũtate conuertas.sexte b.ij.
Omne futurũ diuinũ precurrit intuitus: & ad pñtiam ꝓprie cognitõis retorquet ac reuocat nec alternat vt estimas: sexte b
Manet intemerata mortalibus arbitrij volũ- Nec frustra sunt in deo po- /tas. sexte.c.iij. site spes ꝑcesqꝫ q̃ cum recte sint inefficaces eẽ nõ possint.sexte.c. Auersamini igit̃ vicia colite virtutes ad rectas spes animũ subleuate humiles preces i excelsa porrigite magna vobis est si dissimilare nõ vultis necessitas indicta ꝓbitatis cum ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis. Conclusio.

Finis.

Registrum Historiaꝝ.

CReti regis lydorũ & Ciri. scda pri.i.
Pauli cõsuli romani. secũda secũdi.k
Reguli consuli romani. sexta scdi.n.
Nerõis. quatuor malitijs. sexto scdi.a.b.c.d
Neronis: quarto tertij ꝑ totum.
Neronis quõ necauit Senecam.Ibidem .i.
Dionisij regis.qnta tertij e & g.
Anthonij impatoris cũ Papiniano.quinta
Demoscenis.septima tertij.b. (tertij.k.
Socratis de q̃ multa dicunt.tertia primi m
Anaxagore. Ibidem p
Theodorici regis.quarta primi: t.v.x.
Triguille: Ibidem. Conigasti Ibidem
Scipionis.tertia secundi l
Cathonis vticensis: sexta quarti: o.ij
Iulij cesaris & Pompeis: ibidem:
Belli troyani. vltimo quarti q̃si ꝑ totũ
Alcibiadis mulieris: octaua tertij k
Symachi soceri Boecij.q̃rta primi b.iiij
Catulli cũ nouio: ꝓsa quarta tertij c
Decorati eadem atqꝫ eodem d
Paridis helene.Nenelai. Agamenone vlixi vltimo quarti.in principio.
Demetridis qui duos filios suos interfecit.se Nabuchodonosor tertio q̃rti.a. ꝯptia tij.f.
Aneti ducis atheniensiũ qui coegit socratem vt biberet venenũ. tertia primi m
Boetij huius libri autoris Catholici oratoris et poetæ recitat̃ hystoria ĩ prologo etiã in primo huiꝰ multa de seipso sine tñ ostentatione recitat de suo socero vxoreqꝫ innocenti: suis
Fabriciis. septio scdi.a. / quoqꝫ filijs ꝛc.
Bruti: septio secundi.b. Cathonis Ibidẽ.c.

Registrum Fabularum

Tatibus mũdi. quinto secũdi ꝑ totũ
e Herculis cũ archileo.scdo secũdi a.
Herculis & Priamidis. sexta secũdi.m
Trahitij Orphei filij Caliopis.duodecio ter- Ceiberi Tergenij.vltio tertij.e. ꝯ tij.b.
Furiarũ infernaliũ tribus.vltimo tertij f
yxiontis.vltimo tertij.g. Tãtali.vltio t̃tij.h
Tycij.ibidẽ.i. Adamanti: eodem. k
Tyresie vaticinatoris: tertia quarti l
Vlixis & Circis.tertio quarti: in cõtinuatõe
Iouis & latone.quarto primi g
Plutonis ꝓserpine & Cereris.Sexto primi b
Quadrige solis.tertio secundi b
Etate quar'a poetis describit̃: q̃nto scdi ꝑ to.
De sole quõ occidit ꝫm fabulas.sexto scdi.f.
Vlixis & Poliphemi. vltimo q̃rti: in prin.
Operũ herculis duodecim.vltimo quarti b.
Centaurorũ.vltimo quarti c
Filiabus athlantis.vltimo quarti f
Dyomedis.vltimo quarti h
De serpente in Lerna palude: sexta quarti.c.
Et iterum vltimo quarti i
Anthei gigantis: vltimo quarti l
De caco monstro.vltimo quarti m
Athlantis gigantis.vltimo quarti n

Finis

Philosophie seruias oportet: vt tibi contigit vera libertas Hec sūt verba Senece octaua epistola ad Lucillū. Quia vocari philosophiam scientiā veritatis recte se habet: ex secūdo Methaphisice. Et philosophia affert delectatiōes mirabiles firmitate & puritate: ex secundo Ethicorum. Et multis visa est philosophia res mirabilis: & diuina. ex de cœlo & mundo Arestotelis.

Item ꝙ nulla scientia similis est philosophie que clarificat animā & facit delectari eam in hoc seculo in perfectiōe & rectitudine. ex libro de pomo & morte Aresto. Et philosophia trahit hoīem ab obscuritate ignorantie ad scientiam. a tenebris stulticie ad lucē sapiētie: & ad claritatē intellectus. ex eodem libro. Item q: phīa a superstitione liberat. metu mortis non cōturbat. scd̄m Tulliū in li. de fini. bo. & ma. Ideo Seneca has & consimiles conditiōes & effectus laudabiles phīe aduertens hortatur nos ad seruitiū Phīe in propositione ꝓposita sic dicens: Phīe seruias oportet. Que quidē ꝓpositio potest probari multis rationibus. Primo sic: illi oportet seruire: ꝑ cui⁹ seruitutē homini contingit vera libertas: sed phia est hmōi Ergo ꝛc. Maior est nota: quia libertas est nobilissima conditio. quā natura humana desiderat & affectat. Minor patet per eundē Senecam. qui postq̄ premisit propositionē istam phie seruias opor. subiungit vt tibi contingit vera libertas. Et paucis interpositis dicit: hoc em̄ sc3 ipm seruire phie libertas est. Probatur scd̄o sic Illi oportet seruire qd̄ animū perficit. vitā disponit. actōes regit. agenda & omittenda demōstrat. & sine q̄ nemo est secur⁹. philosophia est hmōi. ergo ꝛc. Maior est nota. nā iste conditōes sunt de ꝑfectione homīs. Minor declarat̄ ꝑ Senecā. xvi. epistola ad Lucillum loquens de phīa dicit. Hec animū format & fabricat. vitā dispo nit. actiones regit. & omittēda demōstrat sedet ad gubernādū errantia. fluctnantiū dirigit cursum. s3 sine hac nemo ē secur⁹.

Probat̄ tertio sic. Illi est seruiendū qd̄ tradit cognitioni vltimi finis magnū incrementū. sed phīa est hmōi. ergo ꝛc. Maior ē nota. quia cognitio vltimi finis magnū incrementū confert ad vitā. ex primo ethicoꝝ. Minor declarat̄. na3 vltim⁹ finis vite hūanæ ē beatitudo. cui⁹ cognitionē phia tradit. Dicit enī phīa in. iij. de consolatione, ꝓsa. ij. ꝙ beatitudo est status oīm bonorū aggregatione ꝑfectus. Et in eodē tertio ōndit phīa in q̄ sit vera btitudo. & quō ad eam ꝑueniat̄. Probat̄ quarto sic Illi oport3 seruire qd̄ facit hoīem parem deo. phīa est hmōi. ergo ꝛc. Maior ē nota sed minor pat3 ꝑ Senecā. xlix. epl̄a ad Lucillū: vbi dicit. Hoc enī mihi phīa ꝓmittit vt me parē deo reddat. Probat̄ qnto sic. Illi est seruiendū qd̄ est magistra oīm scientiarū. nutrix omniū virtutū. summū solatiū lapsorum animorū: qd̄ est primū veri lumis. & cui⁹ exhortatio est recta sui auctoritate dignissima: phīa est hmōi. Ergo ꝛc. Maior ē nota: quia rōnabil̄r ꝓpter has conditiōes laudabiles alicui seruitur. Minor declarat̄: nā phia est magistra oīm virtutū: ex primo de cōsol̄. prosa. iiij. Ipsa est nutrix oīm virtutū. Scd̄o de consola. prosa. iiij. Ipā est summū solatiū lapsoꝝ animorū. iij. de cōsol̄. ꝓsa. i. Ipsa est ꝑuia veri lumis. iiij. de cōso. ꝓsa. i. Et eius exhortatio est recta sui auctoritate dignissima. v. de cōsol̄. ꝓsa. i. Sic ergo p3 ꝓpositio declarata: que dicit Phīe seruias oportet.

Sed diceres: Quid mihi ꝓdest phia si fatum est: Quid mihi prodest phīa si deus rector est: Quid mihi ꝓdest phia si casus imperat. Ad hoc rn̄det Seneca. xiij. epl̄a sua. Siue inexorabili lege fati nos stringant: siue deus arbiter vniuersis cuncta disponit: siue casus actiones hūanas sine ordine ꝑtimescet: adhuc phie insistendū est. Philosophia em̄ nos tueri habet. hec em̄ hortatur vt libenter deo placeamus:

vt ip̄m sequamur: vt continue fortune resistamus: & vt casum feramus. Licet autē oēs homīes natura scire desiderēt: tñ pauci (de quo dolor est) phīe vacant: quod iō cōtingit. quia plures omissis delectatōib⁹ interiorib⁹ ad delectatiōes refugiūt corporales. Non tñ oportet delectatiōes corporales eē eligibiliores interioribus delectationibus: quia delectatiōes corpales impediūt a summo bono: interiores aūt ad id promouēt. Vnde Boetius in tractatu de summo bo. dicit. Dolere debēt qui delectationib⁹ sensualibus detinent: bona interiora omittēdo. Nam dediti bonis sensualib⁹ sūma bōa nō attingūt. Quos homīes sensuales Boetius. iiij. de cōsol. prosa. iiij. cōparat vespetilionibus dicens. Nequeūt em̄ oculos suos tenebris asuetos ad lucē perspicue veritatis attollere: similesq; sunt auibus: quarū intuitū nox illumiat: dies excecat. Et licet hoīes sensuales & vulgares: nō magnificēt nomē phīe sed magis blasphemāt. nihilomin⁹ tñ ipsa phīa in sua dignitate pseuerat. teste Seneca. xiiij. ep̄la ad Lucilliū. Nunq; inualescet ad tantū malicia: neq; ad tātū excedit contra virtutes: vt nō nomē phie sacrū & venerabile pmaneat. Sed diceres Philosophari nō valeo: quia pauper sum: sed si diuitias haberē totū me phīe dederem. & hoc videt rōnabile. quia natura p se nō ē sufficiens ad speculandū: sed oportz cibū & potū & reliquū famulatū preexistere: Et pro tanto sacerdotes egypti habitis necessarijs propter admirari inceperūt philosophari. Hec excusatio rōne paupertatis nō valet. audi Senecā. xvij. ep̄la ad Lucilliū: q dicit. Non est quo nos pauptas a phīa reuocet. tolerāda em̄ est fames quā tolerauerūt quidā in obsidiōibus. & qd aliud erat pmiū patientie illorꝫ q̄ in arbitrium nō cadere. s. inimicorū. qnto magis est qd promittit ppetua libertas. null⁹ hominis timor. & quod animū liberat a furoribus. multis em̄ ad philosophandum obstitere diuitie. Paupertas autem expedita secura est. si vis animo vacari paupsis. oportet aūt pauperi similis: quia nō pōt studiū salutare fieri sine cura fragilitatis. Fragilitas aūt est voluntaria pauptas. Hec Seneca. Verū est igit: ad philosophandū exigūtur necessaria. sed sufficiūt homini pauca. nō em̄ oportet futurū foelicem deū terre & maris eē. quia natura paucis minimisq; contēta ē. ex. ij. de cōsolatione. psa. v. Proijce ergo omnia a te: & ad phiam magno cursu totisq; viribus attende. Hec Seneca. xvij. ep̄la ad Lucilliū. Phie ergo seruias oportet: vt tibi cōtingat vera libertas: vt tibi cōtingat vera securitas: vt tibi innotescat foelicitas vt par deo fias: et precipue vt in aduersitatibus & tribulatiōibus positus p ipsam verissime cōsoleris exemplo Boetij: quē phīa in exiliū relegatum ab omibus bonis pulsum: dignitatibus exutū. mltis miserijs afflictū dulcissime cōsolabat. De cuius phie cōsolatiōe agit in libro Boetij qui intitulat Liber de consolatiōe phie: de quo ad pn̄s nostra est intentio. Hec sufficiant de introducctiōe huius libri. Sed anteq; ad litteram accedamus qnq; sunt pmittēda. Primū est de causa suscepti operis. Secūdum de causis huius libri. Tertium de titulo huius libri & eius expōne. Quartū de causa intulationis pn̄tis libri. Quintū de generali summa & sententia huius libri. Circa primū videlicz circa causam suscepti operis. quare Boetius hunc librū cōscripsit/est sciendū: q Boecius vir eximius consul Rhomanus: fide catholicus extitit: q disputans de fide catholica contra duos hereticos. s. contra Nestoriū & Euticem: cū nullus esset qui eis resisteret. Boetius ipsos in cōmuni consilio deuicit. sicut patet in libro suo de duabus naturis i christo. Tempore vero Theoderici regis Gothorum: cum idem Theodericus tyrannidē suam contra Rhomanos vellet exercere: et quoslibet bonos opprimere: Boetius virtute dei armatus plus omnibus alijs sibi restitit: & quos tyrannica rabies inuaserat. Boetius amore iusticie exponens se periculis ipsos libera

uit. Videns autem Theodericus rex go/thorum solū ipm Boecium resistentem cogitabat qualiter ipsum perderet. Et cū iustam causam contra eum non inueni/ret: duas falsas causas confinxit. Dixit enim Boetium impediuisse quendā de/latorem litterarum sibi: que continebant accusationem senatus rhomanorum: vt sic senatus redderet reus lese maiestatis: Hāc cām tangit Boetius prosa. iiij. hui9 primi dicens. Delatorē ne documenta deferret: qbus senatū maiestatis reum face/ret impedisse criminamur. Secundo accusabatur Boetius ꝙ quasdā lrās direxisset ad imperatorē Cōstātinopolitanū: per quas restitueret libertatē pristinā ipis rhomanis. Hanc causam tangit Boetius eadē prosa sic dicens. Nam de compositis falso litteris qbus libertatē arguor sperasse ro/manā quid attinet dicere. His de causis Boetius ꝑ viles ꝑsonas & īfantes accusa/tus. indefensus reus est iudicatus: & a rege Theoderico Papię in exiliū est relegatus. Boetius aūt sic in exilio posit9 ꝑteri/tam prosperitatē secū reputans. & ꝑsentē aduersitatē considerās: ne aliqs homo in simili statu positus desperaret: sed vnde consolaretꝰ haberet. philosophicā consolationē composuit contra mutabilitatē for/tunę. Ex quib9 dictis patet ꝙ causa suscepti operis est illa. quatinus Boetius se in exilium: relegatum ab omnibus bonis pulsum: dignitatibus exutū videns philosophice se tuereꝰ: volēs consolari quēlibet hominem in simili statu positum: ne desperet similiter esse contuendum.

Secūdo videndum est de causis huius libri: cuius causa efficiens fuit Boetius: qui describens materiā huius libri vtitur: tā prosa ꝙ̄ metro imitatus Marcianum fœlicē capellā: qui in describēdo nuptias Mercurij et Philogię hoc stilo vsus est: de quo fit mentio in Theodolo: vbi dicitur egregiam sobolem cui per Stilbontis amorem Vi superum magna sociasti te/ste capella. Licꝫ iste liber Boetij multum excedat librum Marciani tam nobilitate materie ꝙ̄ priuilegio eloquentię. Boe/tius enim nec Tullio in prosa: nec Virgilio in metro minor reputatur. Vtitur autem Boetius ī hoc libro prosa: in qua ponit rationes ad consolandum ipm Boetium probando ꝙ non sit dolendum de amissione rerum temporalium. Vtitur autem metro delectabili: vt dum audia/tur meror obliuioni tradatur. Causa materialis huius libri est philosophica cō/solatio ordinata ad contemptum mun/danorum: & ad appetitum summe fœlicitatis. Vel philosophica consolatio ꝑsua/dens neminem extolli in prosperis: nec deprimi ī aduersis. Vel aliter. Causa materialis siue subiectum huius libri est sta/tus miserabilis Boetij philosophica consolatione superinducta. Causa forma/lis tractatus huius libri consistit in eius diuisione. de qua videbitur post. Cau/sa autem formalis tractandi est modus agendi Boetij. Et est dyalogus. id est ser/mo duorum. Introducit em̄ Boecius in hoc libro duas personas. scilicet seipsum suam miseriā deplangentē. et phīam sibi condolentē: & ipm super sua miseria consolantem. hoc est rationabile. Nam scd̄m beatum Gregoriū. Verus ordo consola/tionis est: vt cum volumus aliquem a merore suspendere. primo studeamus lu/ctui eius condolere. Vel ideo causa for/malis est dyalogus: quia in quadā parte huius primi libri phīa introducit fortu/nam ipsum Boetium alloquentē: vbi in/cidit quędā figura tropi quę vocaꝰ etho/peia. de qua dicit Grecismus. Ac introducit aliquos ethiopeia loquentes. Vt cum fortuna loquitur Boecius ipse. Vel po/test dici scd̄m communiter loquentes: ꝙ causa formalis tractandi est quintuplex scilicet diffinitiua. diuisiua. probatiua. improbatiua: & exemplorum positiua: si/cut videbitur in processu libri. Causa vero finalis est: vt ipso cognito nosipsos et quoslibet alios in tribulatione & ad/uersitatibus positos philosophica con/solatione tueamur: & ne extollamur

in ꝓsperis: nec̄ deprimamur in aduersis.
Tertio videndū est de titulo huius libri et de ei⁹ expōne. Vñ sciendū ꝙ titul⁹ s̄m Remigiū sup Donato est clauis siue igressus opis seq̄ntis. Et dicit̄ titul⁹ a titan q̄d est sol. sicut em̄ sol illūinat mūdū. sic titulus librū. Et ꝑponit̄ titul⁹ libro ad cōmendationē opis: & ad laudē autoꝝ. Est ergo titul⁹ p̄ntis libri tal' Anitij Manlij Torquati Seuerini Exconsulis Patricij Ordinarij Boetij viri illustris incipit liber de consolatiōe phiē. Sed querit̄: q̄re tot ꝓpria noīa ponunt̄ in titulo? Dicūt aliq ꝙ forte fuit cōsuetudo Rhomanorū vt sibi noīa ascriberēt suorū auorū & ꝑdecessoꝝ. Vel aliter pōt dici: ꝙ pl'a noīa ponūt̄ in titulo ꝓpter honorē & laudē ipi⁹ Boecij: quia scd̄m Senecā in li. de clemētia ad Neronē. Multa cognoīata honori data sunt Sicut eni vilis ꝑsona nō vult noīari nisi vno noīe. q: q̄to plus noīat̄: tāto plus cognoscit̄: & tanto magis sordescit. Sic honesta ꝑsona vult noīari pl'ibus noīb⁹: vt sic magis innotescat: & clarescat alijs sua fama. nā oē bonū i cōe deductū magis elucescit. Exponit̄ aūt titulus sic. Boecius dictus fuit Aniti⁹ a q̄dā nobili Romano sic dicto: de cui⁹ genere ipe fuit. Vel dict⁹ Anitius q̄si inuictus: ab a quod ē sine & nicos victoria. ꝑ cōtrariū Nunq̄ eni Boetius vinci potuit vt flecteret̄ a iure ad iniusticiā. sicut ipse testat̄. iiij. ꝓsa h⁹ primi dicens Nunq̄ a iure ad iniuriā me quisq̄ detraxit. Scd̄o boetius dictus fuit Manlius: quia de genere manlioꝝ fuit q erāt nobiles rhomani. Tertio boetius dictus fuit torquatus a quodā nobili romāo sic dicto. q cū singl'are bellū iniret cū quodā de gallia. ipm deuicit & torquē in collo habitū sibi abstulit. cuius rōne dictus fuit torquatus. de cuius genere fuit Boetius.
Quarto dictus fuit Seuerin⁹ a seueritate. Seuerus em̄ fuit cū Theoderico regi gothorū se opposuit. Vel dictus fuit seuerinus q̄si seq̄ns veritatē. nunq̄ eni in iudicijs vel amore vel odio flecti potuit a veritate. Quinto boeci⁹ dictus fuit Exconsul: quasi vnus ex cōsulibus romanorū: vel excōsul q̄si extra cōsulatū posit⁹ quē prius habuit. Excōsulares dicebāt̄ q iam deposuerāt cōsulatū. & licꝫ ab honore cōsulat⁹ cessarēt. tñ postea pl⁹ alijs i magna reuerētia hēbant̄. Sexto dict⁹ fuit patrici⁹ a nobilissimo romano sic dicto. de cuius genere fuit Boeti⁹. Vel alio mō patricij dicebāt̄ nobiles romani: q ꝓuidebāt rei publice: sicut pr̄ filio quorū noīa scripta erāt aureis lr̄is. & iō dicebant̄ prēs: de q̄rū nūero fuit boeti⁹: ꝓpter q̄d dict⁹ fuit patricius. Septimo dicebat̄ ordinari⁹ quia rēpublicā ordinauit. Vel aliter ordinarij dicebant̄: q tāte dignitatis erāt vt quolibet ordine digni eēnt: & sic fuit boecius.
Octauo noīe ꝓprio dictus fuit boetius quod interp̄tat̄ adiutor: q: in necessitate paupib⁹ subueīebat. Quarto vidēdūē de cā intitulationis h⁹ libri. Intitulat̄ iste liber de consolatōe philosophica. Vbi sciendū: phīca cōsolatio dicit̄ rōnal' demōstratio declarās: de cuius amissiōe ñ ē dolendū. & de cui⁹ possessiōe nō sit gaudēdū: & quia hoc ꝑtractat̄ in p̄nti libro. iō sic intitulat̄. Quinto videndū ē de generali sūma h⁹ totius libri. Vbi sciendū ꝙ Boetius in hoc libro oñdit bōa tp̄alia eē trāsitoria & nō cōsistere total'r i eis totalē & verā fœlicitatē. & ꝑ cōseq̄ns nō ē dolēdū de eorū absentia: nec gaudēdū de eorū p̄ntia. & neminē debere extolli i ꝓsperis. nec deprimi i aduersis. Oñdit etiā in p̄nti libro q̄d sit summū bonū: vbi sit sitū. & quō ad ipm perueīat̄. Etiā oñdit̄ ꝙ boni sp̄ sunt potētes: & mali sp̄ sūt impotētes. & ꝙ bonis nunq̄ desunt sua premia. mal' nunq̄ sua supplicia. Post hoc oñdit̄ q̄d sit diuina ꝓuidētia: q̄d casus: q̄d fatū: q̄d liberū arbitriū? Et pōit Boetius rōes q̄bus probat liberꝝ arbitriū nō posse stare cū prouidētia diuina: & ponit quorundā falsam solutionē & eā improbat. Postea ostendit veram solutiōem quam rationibus confirmat. Ista & alia plura pulcra determinantur in hoc libro: sicut patebit in sequentibus.

Studioſo cuilibet auidoqꝫ operis huiuſce lecto
ri anhelanti:& vitam philoſophicam & ſpeculatiuam: Quę Iohannes Curti ex Eberſ=
bach Algoię opere pollicetur in illo. Noſti o lector quiſquis ſies: quantum ille qui rei/
publicę laborat mercedis meretur. Studui ego id attemptare: lectori tibi cuiqꝫ/& omni
(per pn̄tis libri Boetij Philoſophicę conſolatōis impreſſionem) & reipublicę prodeſſe:
& bono ordine libri facto: & figurarū ſpectaculo applicato: te auidiorē attentioremqꝫ
reddere. Ianiam diu intra me cogitans: at librans: quid tamē vtiliſſimū ꝓficuumqꝫ ma=
gis atqꝫ delectabile palam: & tibi in lucem ferrem. Reperi id ſaluberrimum eſſe: in quo
ſunt omnia. & qui omnis eſt: optimū tibi tribuendū. Qui ſiquidem Boetius hic noſter
auctor: cum ſuo iſtoc libro eſt. In primis enī Poeta eſt egregius at Orator ſumm⁹. Cen
ſetur enim non eſſe minor Vergilio Maroni poetarum omniū principi in metro: Par
quoqꝫ in proſa Tullio Ciceroni: qui a grecis eloquētię gloriam atqꝫ fontem/ad latinos
traduxit. Mirum profecto ꝙ ipſe vnicus in diuerſis ſe duobuſ equiparare potuit: & duo
bus quidem viris tam illuſtriſſimis: & ſuperegregijs. Dicit & latentiſſimę nature ſecre=
ta: e quib⁹ nemo negat dictis: eum & naturalis philoſophię ſummū Philoſophū. Indi=
catqꝫ in hoc: altiſſime ſe non expertem eſſe aſtronomię: perinde quoqꝫ geometria nō ca
rere. Demum ꝓfundiſſimū ſe theologum plane demōſtrat: abducēdo in hoc libro animū
ſuum (ficte tamē) paſſionatū: ac ſic conſolatiue homīs cuiuſlibet a paſſionib⁹ ſuis: intel
lectum obfuſcantib⁹ a fortunę & fati aduerſitatibus: per omniū temporaliū bonorū
contemptionē ad ſummū vſqꝫ bonum deum ſcilicet optimū maximumqꝫ. Cui⁹ deniqꝫ
prouidentiā/pręſcientiā/& p̄deſtinationē diuinam (quę tamen vnū ſunt) mediāte fato/
noſtro libero arbitrio/ab eo nobis libere conceſſo: & ſeparat: & vnit. Om̄ia etiam iſte
liber maxime dico quę ad hominis bene & recte viuere philoſophari/& contemplari/
ſpectari debent: ſane amplectitur. Quare lector o feruentiſſime hunc librum tibi ſic:
vt cernis appoſitum: noli faſtidire: neqꝫ floccipendere. Sed eum ita vt commendandus
venit. habeto non dicere vt q̇dem aſſolent: difficilis eſt: atqꝫ non intelligēdus. Equidē &
ſi difficilis ſit: facilis tamen ꝑ hanc formā vt vides imp̄ſſam factus: quicquid enī in prio
ri commentario in ordinando textum/& gloſando confuſe poſitum: hic ſegregatione
facta gloſa inter lineas implicata: ordoqꝫ textus q̇ difficilis certe inuentiōis foret: in mar
gine claret tibi & reliqua gloſula ꝙ certiſſime per caracteres ſuum remittitur ad textū:
& e diuerſo. Tandem cum deſidioſus plura & libri totius copias lectitare remiſſus ſit:
delecte ſunt in regiſtro dignitates ac ſententię: vt ipſis doctrinę ſummā volētibus: longe
inquiſitionis labor abſit: cum eam hic ſimul totam inueniāt excerptam & enucleatam
Quelibet etiā pars ſuas habet ſculptas imagines: vt ſaltem hę eū oblectarent & allice=
rent. Quid deniqꝫ prętermiſſum ſit in hoc opere: vt non expolitiſſime ad lucem prodiret
neſcius ſum cum certe nihil ſit. Correctum etiam eſt in officina opera ſumma. Accipe
igitur hoc: placide/benigneqꝫ: ſiſqꝫ mihi gratus offerenti. Vale fęliciſſimum.

Hec figura Romã aliqualiter figurat. Jn qua Boetius cum ſuis filijs in Capitolium aſcendens tubis alijſq; ſummis excipitur honoribus. Ipſis filijs itaq; in Senatores electis: Boetius orationem ad Romanos facundiſſime perorauit, ſicuti ip̃e in iſto primo libro de ſe manifeſtat.

Preſens liber Boetij prima ſui diuiſiõe diuiditur in quinq; libros partiales quos cõtinet. Jn primo conqueritur ſe miſerijs ſubiectum. In ſecundo ponit remedia conſolatiua. In tertio determinat de vera fœlicitate: in qua ſit ſita: & quomõ ad eam perueniatur. In quarto mouet quaſdam queſtiones ipſi philoſophię. In quinto determinat de caſu & prouidentia diuina. Primus liber incipit hic (Carmina) Secũdus liber incipit ibi (poſt hec pauliſper) Tertius ibi (Iam cantum illa finierat) Quartus ibi (Hęc cũ philoſophia) Quintus ibi (Dixerat orationiſq; curſum) Quid & de quo agatur in quolibet libro/patebit loco ſuo. Primus liber diuiditur in tredecim partes: quia huius primi libri ſunt ſeptem metra: & ſex proſę/quę partes patebunt: quę autem ſit materia & intentio cuiuſlibet partis ſimiliter patebit.

A Carmina qui quondam. Primū metrū huius primi libri vocat̄ elegiacū. Est aūt metrū elegiacū quod constat ex vno versu hexametro .i. sex pedū: et alio pētametro .i. quinq; pedum. Et dicit̄ elegiacū ab eleyson .i. misereri. Elegia eni est miseria. Metrū eni elegiacū inuentū fuit pro describenda miseria: q̄uis eo hodie aliq vtūtur ad alia describenda. Vnde Horatius. Versibus impariter iunctis q̄rimonia primū Post etiā inclusa est voti sententia ... quis aūt fuerit adinuētor talis metri ele... dubitatur. Vñ Horatius. Quis tn̄ exiguos elegos ... serit auctor? Grāmatici certant et ad huc sub iu... lis est. Et diuidit̄ hoc primū metrū in quatuor partes Primo deplangit Boetius statū sue miserie ex parte ꝑmutatōis studii. Secūdo ex parte defectus corporalis. Tertio ex parte ꝓlongatōis vite miserabilis. Quarto apostrophat con... fidos amicos. Secunda ibi. Gloria foelicis. Tertia ibi Mors hōi foelix. Quarta ibi: quid ... ē. Primo facit q̄d dictū est. Secundo ꝓpro... at dictū suū ibi Ecce mihi lacere. Notādum sicut dictū fuit prius Boetius vtit̄ in hoc libro tā prosa q̄ metro. Metro: quia talis modus scribēdi magis fuit conueniens sue materie sicut eni potio curatia que amara est delectabilius sumitur si fuerit aliq̄ dulcedine ꝑmixta: sic rationes phie in prosa tradite libētius a Boetio suscipiunt̄ si fuerit iocūditate metri decorate. Et ideo Boetius nūc metro nūc prosa vtit̄: quia alternatis vti delectabilius est Vnde autor poetice. Quod sapit insipidum vitiosa freq̄tia reddit. ¶ Nota q̄ Boetius potius incipit librū suū a metro q̄ a prosa. quia modus scribendi metricus magis fuit vsitatus apud antiquos q̄ prosaicus. Vel ideo quia metrū est delectabilius prosa. vt ergo magis alliciat audiētes ad suū librū. Ideo inprin(cipio sui libri vtit̄ metro.

b Carmina. carmina vno modo dicūtur scripta metrica certis pedibus mensurata. Alio modo dicūtur q̄cunq; dicta vl̄ scripta etiā ꝓsaica q̄ sunt de re delectabili. Boetius aūt florēte studio cōposuit vt inplurimū carmīa prosaica de re delectabili. Edidit eni quedam carmīa philosophica. q̄dā logicalia. quedā theologicalia sicut patet respiciēti eius diuersos libros. Tempore aūt aduersitatis cogebatur Boetius ad cōponēdū carmina metrica tristia:

c Studio. Nota q̄ Studium est vehemēs applicatio animi ad aliquid agendū cū bona voluntate Dico cū bona voluntate. quia in maliuolam animā nō introibit sapiētia. Hec Salomō. Et perfectio discipuli in tribus consistit ex Boetio de disciplina scolarū. In attētione. docilitate. et beniuolentia. Homini em̄ nolenti sciētiā et vt oportet studenti impossibilis ē possessio boni. Eustratius primo Ethicorū. ¶ Nota q̄ duplex est studiū Florēs et aridum. Ad studium florens tria exiguntur. Primo requirit̄ iuuētus. quia iuuenes perspicatiores sunt senibus: senes aūt magis immemores. Secūdo requiritur habitus necessariorū: quia natura per se nō est sufficiēs ad speculandū sed oportet necessaria existere ex quarto ethicorū. Tertio requiritur animi trāquillitas que contingit per sedatiōem passionum. quia aīa in quiete et residentia fit prudens vñ: phisicorū. Vbi enim passiones dominātur ibi intellectus obscurat̄. Ideo Boetius in fine huius primi hortādo nos ad ... passionū dicit Gaudia pelle pelle timorē. Spemq; fugato Nec dolor adsit Nubila mens est hec vbi regnāt. Studium aūt aridum est ad quod cōcurrūt opposite condiciōes .s. senectus: necāriorum d... Moestos modos. Nota (defectus et aīi ꝑturbatio. q̄ V... de miseria dicūtur moesti modi Dicūtur em̄ modi ... modulando quia ... dibus modulant̄: et dicūtur mo... ti rōne materie ... a sunt de tristi materia scilicet ad... e Nota q̄ i p̄mis duobus ve... us no... ur antitesis .i. cōtraposito Dicit̄ eni in primo versu q̄ndam peregi cui cōtrariat̄: in secundo versu cogor inire. Item dicitur in p... versu (florēte studio) cui cōtrariat̄ in secundo flebilis Item dicitur in primo versu Carmīa: cui cōtrariat̄ in secūdo moestos modos. Itē Notandū q̄ Boetius naturaliter deplangit statū suū ex parte permutatiōs studii philosophici quod versum fuit in studiū poeticū quo nunc cogebat̄ vti. ꝓposuit eni Boetius dolorē suū metrice cōscribere & eū philosophice consolari Nam studium philosophicum est studium veritatis. Quia .2. methaphisice Vocari philosophiā sciam veritatis recte se habet. Studium aūt poeticū est studiū falsitatis Nam ex prohēio methaphisice secūdum prouerbiū Multa mētiunt̄ poete Item per studiū philosophicū acquiritur beatitudo ex .x. ethicorū. Per studium aūt poeticū falsitatis certitudo. 2. methaphi. (Ordo ē) Qui quōdā studio florēte ꝑegi carmīa heu flebilis cogor in(ire moestos modos

e ¶ Ecce mihi Hic boetius ap... ꝓbat dictū suū Dixit eni q̄ cogat̄ inire moestos modos hoc probat. Secundo respondet questiōi ibi has saltem. Primo dicit. Bene dixi q̄ cogor inire moestos modos Et dicit Ecce: quod est demonstratio huius

f Lacere camene. Notandum q̄ ꝑm (ad sensum. poetas nouē dicunt̄ fuisse muse i mōte Elicone iuxta fontē caballinū de q̄ fōte loquit̄ Persius i pricipio libri sui dicēs. fonte caballino et cetera. Que muse fingunt̄ poetis ministrasse sciētiā cōponēdi carmīa metrica: & iste muse poetice vocabāt̄ camene q̄i canētes amene eo q̄ m̄ltū delectāt hoīes ratōe metri. Nota q̄ ille muse poetice dicūtur lacere actiue q̄a lacerāt .i. distrahūt mētes homī nūc reducēdo homi ad memoriā voluptates. nūc dolorē. nūc alias passiōes. Itē Notandū Ver-

Metrū .I.

a. b .s. f... Boetius .s. delectabilia et ... da ...

Carmina qui

tempore ꝓsperitatis

quōdam stu

.i. composui

dio florente peregi:

.s. nūc tpe aduersitatis .i. dignus vt deflear. vl̄ tristis ... .i. inchoare ... metra de mea miseria

Flebilis heu moestos cogor inire modos

e .i. lacerantes mentes hominum f .s. carmina metrica .i. muse poetice

¶ Ecce mihi lacere dictāt scribēda camene

ſus Elegi principaliter inuenti fuerũt propter miſeriã deſcribendã. & quia hos verſus muſę dictabãt Boetio :per quos Boetius magis ſuam miſeriam reduxit ad memoriam ꝙ per eos conſolaretur:ideo elegi erãt cauſa ipſi Boetio veri fletus.

g Veris flętibus. Notandum duplex eſt fletus Adulatorius: & verus. Adulatorius qui eſt fictus :qualis eſt fletus amaſię Si em̃ dixerit amaſius ad amaſiã:nõ diligis me ipſa incipit flere. quare vt per fletũ firmius ipſum tenere poſſit. cum aũt nũmos nõ poterit extorqueri ab ipſo dicit:Vade garrtio te non noui vere. Alius fletus verus : qui ex vero cordis dolore & ex vera pietate procedit. & ad talem fletum Boetius prouocatus fuit per muſas dictantes ſibi carmina.

h Elegi. Hec dictio elegi p̃t exponi duplr. Vno mõ ꝙ teneaт nominatiue & tũc eſt ſenſus:elegi .i. verſus miſerię rigãt ora fletibus. Alio mõ ꝙ teneatur genitiue : & tũc ẽ ſenſus:camenę rigant veris fletib⁹ ora elegi .i. miſeri hoīs quia elegus. ga. gum. id eſt. miſer ſm Huguitionem (Ordo eſt) Ecce camenę lacerę dictant mihi ſcribenda & elegi rigant ora veris fletibus.

i Has saltẽ. Hic reſpõdet tacitę queſtiõi Quereret aliquis quõ muſę dictant tibi carmina ſcribẽdi cum ſis in exilium relegatus . quia intraſti ſine omi comitiua. Ad hoc reſpondet Boetius. Licet omnes inimici mei dereliquerunt me in exilio propter timorẽ imperialem : tamen has muſas nullus terror impialis potuit vincere:quin comites perſequerentur noſtrum iter vſq; in exilium dictantes nobis carmina.

vſus miſerie — faciẽ meã — humectant
g — h

Et veris elegi fletibus ora rigant

muſas — impialis
i — k

Has ſaltem nullus potuit puincere terror

.i. quin nõ — .i. nos nõ reliquerũt ſed ſp adheſerũt

Ne noſtrum comites perſequerentur iter

.i. pſpere — .i. cõſolabãt me — .i. delectabil' iuuẽtut;
l — m

Gloria fœlicis olim viridiſq; iuuente

.i. triſt; ſenectut; — .i. meã ptẽ — euẽtus
n

Solantur mœſti nunc mea fata ſenis

quia — .i. feſtinata — .ſ. ſuis — .i. inopinata p apocopã
o — p — .i. icõmodis

Venit em̃, pperata malis inopina ſenectus

k Saltem. Nota circa hanc dictionem ſaltem. ꝙ tres dictiones proferri poſſunt per tim que deberent proferri p tem. Vnde proferimus ſaltim pro ſaltem. timpus pro tempus. extimplo pro extemplo:quod eſt cõtra Huguitionem:qui dicit:tamẽ tria deteſtor extimplo timpora ſaltim. Tranſlatio. per muſas intelligiт ſcientia. & ſicut ibi dicit ꝙ muſę eũ non voluerũt relinquere ſignificat ꝙ ſcientię nullum poſſidentẽ eas relinquunt:licet bona exteriora poſſint auferri ab homine per violentiam:ſicut per furtum :per rapinam: per incendium :tamẽ ſcientia nõ poteſt auferri ab homine. non em̃ ſcientia violentia aufertur :nec vetuſtate conſumitur:nec triſticia minuiт. Vnde Seneca. ix. Epiſtola ad Lucillum recitat. ꝙ cũ Stilbon capta patria requiſitus fuit a Demetrio:nũquid omnia perdiſſet:reſpondit. Nihil perdidi:ſed omnia bona mea mecum ſunt:iuſticia:virtus: & prudentia. Et hoc innuit Boetius dicens muſas ſe nõ reliquiſſe. Vnde etiã Alanus in libro de planctu naturę de ſcientia dicit. Super omnẽ poſſeſſionem generoſa emanat poſſeſſio que ſparſa colligitur:erogata reuertitur:publicata ſuſcipit incrementũ. per quã nobilis theſaurus ſecretis penetralibus naſcitur:effectus eternę delectatiõis acquiritur. Hęc eſt ſol per quem mens dieſcit:a tenebris cordis oculus delicioſus animi paradiſus. hęc immortalem ex mortali facit. & caducum hominem in deũ deifice mutationis autoritate conuertit.

l Gloria. Hic Boetius deplãgit ſtatũ ſuũ ex parte defectus corporalis. Et primo proponit eũ in generali. Secũdo ĩ ſpeciali. ſecũda ibi Venit em̃. dicit primo q̃ndã cõſolabanт me gloria fęlicis .i. pſpere iuuẽtutis et gl'a viridis iuuẽte .i. delectabil' iuuẽtut;:ſed nũc fata .i. euent⁹ męſti ſenis .i. triſtis ſenectut; ſolãт .i. ꝯſolanт mea .i. meã ptem:quaſi diceret prius cõſolabar dulci iuuentute:nũc aũt conſolor triſti ſenectute. Secundũ illam ſententiã ſic exponiт vt patet in lr̃a per gloſam interlinealem per priorem reſolutionem patet etiam ordo. Cõmuniter tamen illa littera aliter exponitur referẽdo eã ad muſas poeticas ſic Camenę quę quondã tempe iuuẽtut; erant gloria fœlicis & viridis iuuentutis :quod dicitur pro tãto. quia iuuenes olim ſolebãt informari in arte poetica in qua proficientes gloriabanт in vſu metrorum & richmorum :nunc autem Camenę ſolantur mea fata :fata inquam męſti ſenis.

m Fęlicis iuuente. Fęlix iuuentus eſt quę bonis exterioribus eſt adornata. De quibus bonis loquitur Areſtoteles circa principium libri de bona fortuna dicens. Sine rebus exterioribus quorũ fortuna eſt dña nõ cõtingit eſſe fęlicẽ. Sed viridis .i. delectabil' iuuẽtus eſt illa q̃ eſt bonis naturę decorata. ſcilicet fortitudine pulchritudĩe: et agilitate. Vnde Areſto. in ethicis. Nõ oĩno fęlix ẽ q̃ ſpecie turpis:aut ſolitari⁹:aut carẽs ple.

n Mœſti fata ſenis. Per hoc Boetius repſentat ĩ ſe ſtatũ miſerię :cũ dicit ſic ſe fata mœſti ſenis cõſolari : cũ minime hoĩem cõſolãт ſed magis pturbãt. etiã dicit muſas poeticas ſe cõſolari ſil'r repſentat ſtatũ miſerię: quia muſę poeticę nõ cedẽt alicui in ſolaciũ ſed poti⁹ in alimentũ doloris. Itẽ de ſignificatiõibus fati ponit Huguitio duos verſus. Cõſtellatio mors p̃ce reſponſa q; deorum. Euentus rerũ ſignantur nomine fati.

o Venit em̃. Hic Boeci⁹ declarat in ſpeciali effectũ corpalẽ dicẽs. Bene dico ꝙ fata mœſtę ſenectutis nũc cõſolanт me:rõnes duas ponit ĩ lr̃a ſupaddẽs duo ſig

p Malis. Hoĩe; ſenẽ multa circũuẽ(na ſenectutis . niũt incõmoda Nã pellis ei⁹ cõtrahiт:cor eius ꝯcutiт. pulmo ei⁹ debilitaт:lũbi eius induraт:dorſũ ĩcuruaт: mẽbra tremũt. Vñ poeta dixit. Optã⁹ ſeniũ dũ venit ẽ male vẽtũ. Hoc eſt gibboſũ ſurdũ cecũq; moroſũ. Propт h̄ dicit Boecius ꝙ ſenectus venit cũ ſuis malis

q Et dolor etatem. Triplex est causa senectutis. scȝ etas/infirmitas/& aduersitas. Senectus quæ inducitur per etatem naturalis est. Que autem inducitur p infirmitatem vel aduersitatem accidētalis est: qualis fuit in Boetio qui senuerat propter multitudinē doloris & tristicie.

tā𝔮ȝ verā. Notandū ꝙ mors cōparatur ad vitā p̄sentē vel futurā. Primo mō illa mors dicit̄ fœlix: q̄ fugit tpe p̄speritatis: & accellerat tpe aduersitatis. Si aūt cōparatur mors ad vitā futurā: tūc ipa pt̄ dici bona & mala tpe p̄speritatis & etiā aduersitatis: quia si mors ducit ad gloriam dicitur bona: si ad pœnā dicitur mala.

r Iussit inesse suam. Per hoc innuit ꝙ non solū etas inducit dolorem: sed econuerso dolor inducit etatem & causat senium.

s Intēpestiui. Canicies Boetii fuit intēpestiua. Huguicio dicit. Intempestiuū est q̄d est incōgruū, incōueniēs, inutile vel sine tpe. Vn̄ intempestiuū dicitur q̄d non habet idoneū tēpus. vel q̄d nō est cōueniens pro tpe. Et quia Boetius iuuenis erat etate: & cū senuerat ex aduersitate iam canicies eꝰ fuit intempestiua.

t Effeto. Hoc vocabulū tractū est a mulieribus pregnantibꝰ: q̄ cū peperint dicūtur effete. i. fetu euacuate. Vn̄ dicit Huguicio ꝙ fetus est natus mulieris adhuc in vtero existēs. & dicit̄ a fœueo eo ꝙ ibi foueatur. Inde foetꝰ. a. ū. i. plenꝰ a. ū. Inde effetus. i. debilis. quasi sine fortitudine viriū: vel viribus euacuatus. Inde fetosus. a. ū. i. plenus fetu. Vn̄ dicit psalmista. Oues eorȝ fetose. i. plene fetu. Et senes possūt dici effeti: quasi extra fetū positi. quia senecꝰ nō est apta

Et dolor etatem iussit inesse suam

Intempestiui funduntur vertice cani

Et tremit effeto corpore laxa cutis.

Mors hoīm fœlix q̄ se nec dulcibus ānis

Inserit: & mœstis sepe vocata venit

E heu ꝙ̄ surda miseros auertitur aure

Et flentes oculos claudere seua negat

Dū leuibus malefida bōis fortūa faueret

pene caput tristis miserat hora meum

Nūc quia fallacē mutauit nubila vultum

protrahit ingratas impia vita moras

z Sepe vocata. quia in annis aduersitatis miseri consueuerunt vocare mortem.

a Heu. fm Remigiū sup donatū: Heu aliqn̄ ē monasillabū: aliqn̄ dissillabū sicut metri necessitas requirit. Vnde in proposito est dissillabum.

b Auertit. Hoc verbū auertit̄ qn̄𝔮ȝ ē passiuū cōstructū cū ablatiuo mediāte ꝓpositione: vt dicēdo auertor te: & tūc idē est ꝙ remoueor. Aliqn̄ est verbū deponēs ꝯstructū cū actio: vt dicēdo auerto te: & tunc idē est ꝙ sperno te. & sic accipit̄ in ꝓposito. Versus. In vi passiui notat auertor remoueri. Sed sit deponens auertor spnere signat.

c Claudere. Sic dicit eo ꝙ oculi in morte clauduntur.

d Malefida. Boetiꝰ deplangit ꝓlōgationē vite sue: & appellat fortunā malifidā: qꝛ ē deceptiua. Vn̄ Seneca. Neminē aduersa fortuna cōminuit nisi quē secūda decipit. Et alibi Seneca. Fortuna nemini fidem seruat: nulli semel abesse ꝯtenta est: quē nimiū fouet hunc stultum facit.

Ps. cxliii

v Laxa cutis. Iuuenibus cutis est densa ꝓpter multitudinē sanguis: ex q̄ sanguie generatur caro. sed quia sanguis diminuit̄ in senibus diminuitur etiā caro in eis: ideo cutis seniū est laxa. (Ordinē sic sūme) Eīn inopia senectus venit ꝑperata malis. Et dolor iussit inesse suā etatē. Cani intēpestiui fundūt̄ vertice. Et laxa cutis tremit effeto corpe.

x Mors. Hic Boetiꝰ deplāgit statū suū ex pte durationis vite miꝯabil. Et primo ꝓmittit q̄ mors hoim

y Mors hoim fœlix. Licet scdm (sit fœlix: & q̄ nō vulgares & apparentiam hec snīa de morte fœlici & crudeli videat̄ vera: tamen scdm rei veritatē est falsa: quia mors etiā tpe p̄speritatis potest esse bona. Nam scdm Senecam: Optimū est mori, cū delectat viuere. Et tpe aduersitatis potest mors esse mala: quia aduersitas sepe inducit desperationem. Boetius autem repn̄tando statū miseri hois hāc sententiam ponit

e Bonis leuibus. Bona fortuna dicūtur leuia: quia trāsitoria. nō em̄ pdurant circa hominē scdm Senecā Illud non est tuū q̄d fortuna fecit esse tuū. Donū em̄ quod dare potuit: potuit & auferre.

f Fallacē vultū. Quia fortuna olim depingebat̄ duplici vultu. Anteriori alba: posteriori vero nigra. Per albā designabatur p̄speritas: p nigrā aduersitas. Mutauit g̃ fortuna circa Boeciū fallacē vultū prosperitatis: & postea ostendit ei vultū aduersitatis.

g Nubila. i. obscura: ceca fortuna em̄ antiquitus ceca depingebat̄: quia ex improuiso accedit & recedit Vel quia cecū reddit hominē extollendo eū in prospe ris et deprimēdo in aduersis (Sic ordina textū) Mors hoīm fœlix que nec inserit se dulcibꝰ annis: et vocata sepe venit mestis. E heu ꝙ̄ surda aure seua auertitur miseros: et negat claudere flentes oculos. Dū malefi

da fortuna faueret leuius bonis tristis hora pene mer serat meum caput. Nūc quia nubila mutauit fallacem vultum impia vita protrahit ingratas moras.

h Quid me foelicem Deplāgit statum miserie sue apostrophādo contra amicos ꝙ iactanter dixerunt eū foelicē cū tn̄ foelicitas sua non erat stabilis. Duplex est foelicitas. Policita q̄ cōsistit in bonis exterioribus: & talis non est stabil' sicuti nec bona exteriora. Alia est foelicitas speculatiua q̄ consistit in actu sapiētie: scilicet in speculatione substantiarum seperatarū: & talis foelicitas ē stabilis & īmutabilis, cū sit bonum optimū pulcherrimum, delectabilissimum ex. i. Ethicorum.

Quid me foelicem totiens iactastis amici:
Qui cecidit stabili non erat ille gradu.

Hec dum mecū. Hic incipit prosa prima huius

primi in qua Boetius introducit phīam sup suā miseriā consolantē. Vbi nota ꝙ Boetius dolens: & ipsa phīa ipsum consolans nō sunt aliud nisi aīus dolēs ex oppressiōe sensualitatis: & ratio consolans ex vigore sapiētię. Et diuidit. primo ostendit quomodo philosophia sibi apparuit. Secundo quid circa ipsum egerit: secūda ibi que vbi poeticas musas. primo describit apparitionē philosophię quo ad tempus & locum: & describit eius dispositionē: q̄ ad vultū: q̄ ad aspectū: q̄ ad colorē & vigorē: & quo ad etatē. Secundo describit phīam q̄tū ad habitū exteriorē. Tertio quo ad ornamenta & īsignia que manibus gestabat. Secūda ibi. vestes erāt. Tertia ibi. & dextra quid.

Prosa prima

Ec dum mecū tacitus ipse reputare, querimoniāq; lacrimabilē stili officio designarē, astitisse mihi supra verticē visa ē mulier reuerēdi admodū vult' ocl'is ar

A Astitisse. Stare ē erecto modo se habere: & quia philosophia erigit hoiem ad delectationes intellectuales faciens cadere sensuales: ideo ipsa describitur stetisse.
b Supra verticē. Quia phīa est in anima intellectiua quę non habet organum in vertice. Nam itellectiuę nullius organi corporalis ē actus. Vel dicitur ideo stare supra verticem: quia de superno cardine delapsa venit Vt dicit Boetius tertia prosa hui' primi.
c Visa est mulier. Boetius describit philosophiam sibi apparuisse sub specie mulieris: quia Philosophia apud grecos: & sapiētia apud latinos est generis feminini. Vel ideo qa sicut mulier infātes lacte nutrit sic philosophia minus perfectos nutrit facilibus doctrinis. Vel ideo quia Boeti' erat eger. Mulier autē magis est cōpassiua et magis abilis ad consolandum ęgrū q̄ vir. Nam secundum salomonem. Vbi nō est mulier ibi ingemiscit eger.
d Reuerēdi vultus. Philosophia dicitur reuerendi vultus: quia suos possessores reuerēdos facit. Nam secundum Tullium. Sola sapientia est quę meretur honores. Itēm secundum Tullium. Reuerentia est decens ac matura grauitas que habetur per phīam: ergo dicitur reuerendi vultus.
e Oculis ardētibus Illud quod est ardens est penetratriuū: et qa per rationē & intellectū q̄ sūnt oculi phīe penetramus intima rerū & quidditates earū

Ideo phia dicitur apparuisse ardentibus oculis.
f Perspicacibus. Quia per phiam speculamur ea q vulgares & cōmunes nō speculant. Ideo dicitur habuisse oculos perspicaces vltra cōmunem hominum valentiam.

putarem q querimoniam lacrimabilem designarem officio stili: visa est mihi mulier astitisse supra verticē admodum reuerendi vultus: oculis ardentibus atq perspicacibus: vltra cōmunem valentiam hominum colore viuido. atq in exhausti vigoris: q̄uis ipsa foret ita pleni eui. Vt nullo modo crederetur esse nostre etatis Statura eius ambigue discretionis: qa nunc cohibebat se ad cōmunē mensurā hominū: nunc videbat pulsare celū cacumie sūmi verticis: que cū caput altius extulisset: etiam ipsum celū penetrabat.

g Colore viuido. Color viuidus est color naturalis pulcher & delectabilis: & qa philosophia in se pulcherrima est: cum sit res mirabilis & diuina & delectabilis: qa mirabiles affert delectationes. Ideo describitur apparuisse. viuido colore.

h Inexhausti vigoris. Quia cū phia sit ppetua exhauriri non potest. Vel ideo est in exhausti vigoris. Quia quātūcūq hō cognoscat de phia: adhuc restāt plura cognoscēda qd' patet ex diuersitate oppinionū in phia q̄rū vna destruit aliā.

i Statura discretionis ambigue. Per ambiguam staturā vult significare tres partes phie essentiales ex sexto methaphisice naturalē. mathematicā & diuinā. que patebūt.

k Nam nunc quidē ad cōmunē. Secundū naturalem phiam dicitur phia se cohibere ad cōmunē mensurā hoim: in q̄tū tractat de naturalibus q cōmunit via sensus cognoscunt: inter q natura hominis est summi ad quod peruenit.

.i. vltra homines
dentibus & vltra cōmunē hominū valenti-
.i. delectabili .s. apparuit .i. inconsumpti
am pspicacibus colore viuido atq inexhau-
.i. licet .i. durationis .s. ipsa
sti vigoris q̄uis ita eui plena foret: vt nullo
q longe senioris q eterna et precesserat ipsum .i. cognitio
modo nostre crederet etatis. Statura discreti
nis .i. dubie .i. aliquando
onis ambigue. Nam nunc quidem ad cōmu-
.i. longitudine .i. extendebat .i. aliqn
nē sese hominū mensurā cohibebat. Nunc ve
.i. attingere .i. altitudine capitis .s. phia
ro pulsare celū sūmi verticis cacumine vide
ipsa
batur. Que cū altius caput extulisset ipsum
.s. sua longitudine
etiam celū penetrabat respicientiūq hoīm
.s. phie .i. subtilissi
frustrabat intuitū. Vestes erāt tenuissi-
mis
mis filis subtili artificio īdissolubili materia
.i. facte .s. vestes .i. reuelante in tertia prosa huius primi
pfecte q̄s vti post eadē pdente cognoui suis

o Vestes erāt. Hic describit Phiam: q̄tū ad habitum exteriorem. Primo q̄tum ad materiam vestiū. Secūdo q̄tum ad picturam vestium. Tertio q̄tum ad violentiam vestibus illatam & legantur partes simul. Per vestes philosophie intelligantur partes essentiales & liberales. Sicut enim corpus vestibus ornat. Sic philosophia suis partib⁹ decoratur.

p Tenuissimis filis. Per fila subtilissima intelligunt precepta phisicalia: siue propositiones philosophicales. Sicut enim vnum filum in vestibus ordinatur circa aliud: sic vna propositio iuxta aliam que propositiones dicuntur subtilissime quia per eas homo subtilia inuestigat.

l Nunc aūt pulsare celū. Dicitur autē phia: pulsare celum quo ad mathematicā id est quo ad astronomiā in q̄tum tractat de motibus & signis astrorum.
m Ipsum etiā celū penetrabat. Dicitur aūt penetrare celū quo ad Mathematicā inq̄tum dirigit in cognitionē dei. & substantiarum separatarum.
n Respicientiūq frustrabatur ītuitus. Philosophia dicitur frustrare intuitum hominū respicientiū: quia perfectam cognitionem substantiarum separatarū in hac vita habere nō possum⁹. Nam sicut se habet oculus nocticoracis ad lumen solis: sic intellectus noster ad maifestissima q sūt ī natura ex scdo methaphisice.
(Ordo sic formatur) Dum hec tacitus mecum ipse re

q Subtili artificio. Dicuntur & huiusmodi precepta subtili artificio ratione ornatus verborum & sententiarum que in eis inueniuntur.
r Indissolubili materia. Precepta philosophie sūt ex materia indissolubili quia licet a quibusdam male exprimantur: tamen in se ipsis habent veritatem indissolubilem.
s Suis manibus. Per manus philosophie per quas suas vestes texuerat intelliguntur philosophi. qui precepta philosophicalia conscripserunt. Et dicuntur rationabiliter manus philosophie: quia nisi fuissent instructi preceptis philosophicis ea exprimere minime valuissent.

t Caligo quedam. Vestes philosophie dicuntur fuisse obducte quadā caligine: quia tempore Boetii artes ad tantam negligentiam deuenerāt: quia pauci eas curabant. Sed Boetius eas trāstulit: & exposuit: siue cōmentatus est. Vel ideo vestes phię fuerunt fumose: quia ab antiquis obscure fuerat tradita phia ab Empedocle poetice: a Platone enigmatice: ab Aresto tele sub verborum obscuritate.

v In extremo margine. P. ꝛc. Due sunt Partes principales phie scʒ practica & Theorica. Ideo in veste philosophie erant due littere intexte scʒ p & t P autē erat i inferiori parte vestis: & T i superiori. Per quod innuitur ꝙ practica phia est iferior speculatiua ordine dignitatis & nature. Sed ordine doctrine: & quo ad nos procedimus a notioribus nobis: ideo subinfert vt sequit

x Quibus ab iferiori ad supius ꝛc. Per gradus āt medios q erāt inter vtrasqȝ litteras intelligunt sciētie eloquētie q sūt grāmatica. Logica. Rhetorica

y Esset ascēsus. Dicitur ascensum fuisse per gradus a practica ad speculatiuam: per hoc innuitur: ꝙ homo primo debet esse sufficienter instructus in pcticis vt post ascēdere valeat i ꝯtēplatiuā.

z Quorundam sciderant manus. Illi tātum dicuntur vestes scindere philosophię: qui putant habentes vnā scientiam se esse perfectos phōs sine aliis. Si aūt aliqui sciant vnam artem sine alia dūmō se cognoscāt nō esse perfectos phōs tales nō scidūt vestes phię. Vel illi scidūt vestes phię q p extortas propositiones trahūt veras propositiones ad suas falsas opiniones.

a Et dextera. Hic Boeti⁹ declarat phiam quātū ad insignia & ornamēta: que in manibus gestabat.

b Libellos sceptrum. Omnis cura & intentio viri sapientis versatur vel circa contemplationem sapientie que designatur per libellos. Vel circa regimen rei publice: quod designatur per sceptrum: & quia contemplatio sapientie potior est ꝙ regimen reipublicę. Ideo phia dicitur habere in dextera libellos. in sinistra vero sceptrum.

(phia) (vestium) (i. pulchritudinē)
manibus ipsa texuerat. Quarum speciem ve
(i. stantes i fumo) (s. obducere) (i. obscura ignorātia) (t)
luti fumosas ymagines solet caligo quedam
(i. negligentie) (veterum) (i. obfuscauerat) (s. vestium inferiori) (v)
neglecte vetustatis obduxerat. Harum in ex
(ri parte) (i. practica) (i. in superiori parte vestium)
tremo margine. p. grecum in supremo vero
(i. Theorica. i. speculatiua) (s. inter. t et p)
T. legebatur intextum. Atqȝ inter vtrasqȝ lit
(x)
teras in scalarū modum gradus quidam in
(i. impressi) (s. gradibus) (s. littera)
signiti videbantur quibus ab inferiori ad su
(s. T.) (y)
perius elementum essēt ascensus. Eandem ta
(i. facientiū violentiā) (i. lace)
men vestem violentorum quorundam scide
(rauerāt) (s. ab ipsa veste) (i. aufer)
rant manus: & particulas quas quisqȝ pote
(re) (s. manus phia) (a) (b)
rat abstulerat. ❡ Et dextera quidem libel
(virgam regalem) (portabat) (s. phia) (c)
los sceptrum vero sinistra gerebat. ❡ Que
(i. postqȝ) (d)
vbi poeticas musas vidit nostro assistentes
(i. lecto i q̄ decubuit vt ifirm⁹) (i. lacrimis) (i. carmina deceptoria) (e)
thoro fletibus ꝙ meis verba dictantes: com
(i. aliquantulum) (i. incensa) (i. terribilibꝫ oculis)
mota paulisper: ac toruis inflāmata lumibus.

❡ Ordo. vestes erāt perfecte tenuissimis filis subtili artificio & materia indissolubili quas ipsa texuerat ꝓpriis manibus. Vti cognoui eadem prodente: quarum speciē quedam caligo neglecte vetustatis obduxerat veluti solet speciosas ymagines in extremo margine. harum legebatur intextū P In supmo vero T. Et inter vtrasqȝ litteras videbantur quidam gradus insigniti: ad modum scalarū quibus esset ascensus ab inferiori ad superius elementum tamen eādem vestem manus quorūdam violentorū sciderāt: & quisqȝ abstulerat particulas quas potuit. Et quidē dextra eius gerebat libellos: sinistra vero sceptrum.

❡ c Que vbi poe: Postqȝ ostendit quomodo philosophia sibi apparuit. Hic ostēdit quę circa ipsū egerit. Et primo: quomodo musas poeticas fugauit. Secūdo quomodo ipse de hoc obstupuit. Tertio quomō phia sibi appropinquās statum eius deplāxit. Secūda ibi. At ego Tertia ibi Tū illa:

d Nostro assistētes thoro. Musę poeticę dicuntur assistere thoro Boetii: quia Boetius studuit metrice dolorem suum conscribere.

e Commota paulisper. Philosophia dicitur cōmota paulisper: per hoc innuitur ꝙ ira imoderata nō debet cadere in virum sapientem: quia virtus consistit in moderatione passionum. Vnde licet irasci sit hominum naturale. Tamen irasci quando oportet: & vt oportet; & quantum oportet est hominis virtuosi

& sapientis. Unde Seneca. Quid crudelius ira. Similiter i de virtutibus cardinalibus esto tardus ad irã.
¶ f Quis inquit. Interrogatio quandoq̧ fit causa ignorãtie alicuius. aliquando vt ex responsione facta aliquid probet. Quãdoq̧ fit propter increpationem faciendam: & hoc vltimo modo philosophia iterogat dicens. Quis ꝛc.
g Scenicas meretriculas. Appellat autem phĩa musas meretriculas scenicas: qa carmina poetica in scena consueuerunt pronunciari. Ubi nota ꝙ scena dicebat locus vmbrosus i Theatro vbi abscondebantur persone pnunciantes carmina Tragica vel Comica. Unde scena interpretatur vmbratio vł vmbra. Vel dicitur scena p̄ multitudine populi audientium scenas inteatro que vmbram vt silua dederat Vel ideo muse poetice dicuntur scenice. i. vmbratiles: quia sunt vmbra scientie. nõ vera scientia cũ obumbrẽt mentes hominũ.
h Meretriculas. Muse poetice dicũtur meretricule sicut enĩ meretrix allicit hominẽ delectando nihil vtilitatis sibi conferendo: & comiscet se cuilibet non ex amore: sed spe lucri. Ita poete nõ scribunt amore scientie: sed vt aliquid laudis vel premii consequentur. Et delectant ratione metri modicum vtilitatis conferendo. sed diuersas passiões inducendo.

dixit · i. tenebrosas · f · g · h

¶ P Quis ĩquit has scenicas meretriculas ad

i. scenice'me · i

hunc egrum permisit accedere? Que dolores

i. tantum · i. medicamẽtis · i. sanarent

eius non modo nullis remediis fouerent: ve

sed · k · i. dolores eius · i. iutoricationibus

rum dulcibus insuper alerent venenis, He

i. misse · i. passionum · l

sunt enim que infructuosis affectuum spinis

i. fertilem. i. fructibus · suffocant

vberẽ fructibus rationis segetẽ necãt, hoĩmq̧

i. vos · alloquit musas · sed · m

mentes asuefaciunt morbo nõ liberant, At si

i. o muse · i. illiteratum · i. aliquem · i. tãq̧

quem prophanũ vti vulgo solitũ nobis blan

i. paciendũ

dicie vestre detraherẽt: minus moleste ferẽdũ

ego · i. in hoc · i. sedulitatis · n

putarem, Nihil quippe in eo nostre ope ledere

i. Boetiũ. i. sed · i. allexistis · aristotelicis · o · i. platonicis · scientiis

rent, Huc vero eleaticis atq̧ achademicis stu

i. educatum · i. recedite · i. vos · q

diis enutritũ, Sed abite poti' syrenes vsq̧ in

i Que dolores eius. Item metrica descriptio doloris non sanat dolorem sed magis auget. Quia consideratio miserie est prouocatiua tristicie. Unusquisq̧ autem cum diligentia cõsiderat quod scribere vult.

k Dulcibus insuper. Metrica descriptio dicitur esse dulce venenum: quia placet & nocet: ratione metri placet: sed propter recordationem doloris nocet.

l Affectuũ. Affectus ẽ vehemẽs animi passio animũ torquens: & verum iudiciũ rationis impediens. Et sunt quatuor affectus animi: gaudium: dolor: spes & timor, qui dicuntur infructuose spine: quia suffocant segetem rationis que est scientia & virtus.
m At si quem prophanũ. Licet de omni errore dolẽdum sit potius tamen de errore sapiẽtis ꝙ̃ insipientis. Nam error sapientis alios exemplo corrumpit: error autem insipientis non: quia ab insipiente non trahitur exemplum. Propter quod dixit Salustius. Omnia mala exempla a rebus bonis orta sunt. Ergo dicit Philosophia magis esse dolendum de errore Boetii ꝙ̃ alterius prophani. Item secundum Huguitionẽ Phanum idem est ꝙ templum. Inde prophanus. i. sacrilegus quasi procul a phano. i. templo. Prophanũ etiã dicit quicquid nõ est sacrũ. vnde omnes layci & illiterati dicũtur prophani quasi p cul a phano sapientie.
n Nostre opere. Secundum Huguitionẽ opera opere est sedulitas in rebus agendis Opera autem philosophie est intentio vł labor ad aliqd philosophicũ ad discendũ.
o Eleaticis. Eleys ẽ ciuitas grecie ĩ qua studuit Arestoteles. Unde studia sua dicũtur eleatica.
p Achedemicis. Achademia fuit ciuitas vł villa in qua studuit Plato. Unde studia sua dicuntur Achademica. Et Achademicus qui studia illa imitatur. Utrisq̧ autẽ studiis Boetius fuit enutritus.

q Syrenes. Phĩa musas appellat Syrenes. Sicut enim Syrenes monstra marina sunt que dulcedine cantus natas dormire faciunt & ipsis dormiẽtibus attrahunt naues periclitãdo eas: sic muse delectatione metri alliciunt homines. Vel mentes hominum & rationem aliquo affectu subuertũt & obscurant.

qui morbus mentium est pessimo peior morbo corporum vnde inuero 2° libro tusculanarum questionum perniciosiores autem animi egrotationes quam corporum. Et affirmat hoc per verbum enim ... egrotationes. Semper errat ... potest ... desinit.

r Ille chorus in. Q vna philosophia conuentũ musarũ expulit significat φ vnus sapiens sua virtute et sapientia infinitos errores stultorum extinguit.

¶ Ordo ē. Que vbi vidit poeticas musas assistentes nostro thoro dictantes verba meis fletibus paulisp cōmota ac inflāmata totius luminibus Inquit quis permisit has scenicas meretriculas accedere ad hūc egrum: que dolores eius non modo fouerent nullis remediis verum insuper alerēt dulcibus venenis em hee sūt que ī fructuosis spinis affectuum necant vberem segetem. rationis fructibus: φ mentes hominum asuefaciunt: nō liberant morbo. At si blandicie vestre detraxissent quem prophanum: vti solitum vulgo: putarem ferēdū minus moleste φ ppe in eo nihil lederentur nostre opere. vero hunc enutritum eleaticis atq achademicis. Sed abite syrenes vsq in exitiū dulces φ relinquite eū curandū sanādumq meis musis. His ille chorus decrepitus mestior vultum suum deiecit humi: et rubore cofessus verecundiam tristis excessit limen.

.i. doctrinis salutiferis

exitiū dulces, meisq eum musis curandum

.i. Boetius :i. turba musarum
.s. verbis r

sanādumq eū relinquite. B. His ille chorus

redargutus .i. inclinauit .i. tristior
.i. terre

increpitus deiecit humi mestior vultū cōfes

.i. rubedine .i. domum in qua decubuit exiuit

susq rubore verecundiā limē tristis excessit.

.s. Boetius .i. visio
s t .i. obscurata fuerat

¶ At ego cuius acies lacrimis mersa caligarat

.i. vt nō .i. que q: nā sillabica adiectio est
.i. inuestigare

nec dinoscere possem quenā hec esset mulier

.i. potentie .i. miratus fui

tam imperiose auctoritatis: obstupui: visuq

.i. inclinato .i. consequenter
.s. circa

in terram defixo, quidnā deinceps esset actu

me .i. aduertere phia
v x

ra expectare tacitus cœpi. ¶ Tum illa pro

.i. consedit y .i. cordis mei

pius accedens ī extrema lectuli mei parte cō

et grauatum

sedit meumq intuens vultum luctu grauē.

.i. terram tristicia .i. inclinatum
z .s. sequentibus

atq in humū merore deiectū. His versibus

.s. phia

de nostre mētis perturbatione conquesta est.

v Expectare tacitus cœpi. Licet Boetius de actu philosophie obstupuit tñ tacitus expectauit: quid deinceps facere vellet per hoc se esse innuēs talem qui consolationem acciperet. Qui enim refutant alios audire: nec audita ratione acquiescūt: nec tales sibi ipsos obstaculum consolationis faciunt.

¶ (Ordo sic sumitur) At ego cuius acies mersa lacrimis caligarat nec possem dinoscere quenam esset hec mulier tam imperiose auctoritatis: & defixo visu in terram tacitus cœpi expectare. quidnā deinceps esset actura.

x Tum illa. Hic Boetius ostēdit: quomodo philosophia sibi appropinquās statum eius deplanxit.

y In extrema lectuli mei consedit parte. Philosophia dicitur sedisse ī extrema pte lectuli .i. cordis Boetii. Nam cum esset in tristicia & doloret ꝓpter amissionem rerum temporalium: parū vel nihil sapientie habebat.

z Atq in humū merore deiectū. Hoc ideo dixit: quia tota cura eius erat circa terrena amissa.

s At ego. Hic ostēdit quomodo obstupuit de actu philosophie.

t Acies caligarat. Notandum quia Boetius doluit de amissione rerum temporalium eius acies .i. ratio & intellectus caligarat: ita φ nō potuit cognoscere philosophiam.

(Ordinem eo modo facito). Tum illa accedens propius consedet in extrema parte lectuli φ intuens meum grauem vultum luctu atq deiectum in humū merore conquesta est his versibus de perturbatione nostre mentis.

Hic īcipit metrū secundum huius primi quod

vocatur metrū dactilicū a pede p̄dominānte. Et dicit̄ tetrametū a nūero pedū a tetra quod est quatuor:quia quatuor pedes cōtinet. Et dicit̄ ypercatalecticū ꝓpter sillabā habūdantē post duos pe/des ī medio versus. Verbi gr̄a. Prim⁹ pes est. heu ꝗ. Secūdus p̄cipi. Sed sillaba ti huius nōis p̄cipiti supabūdat. Tertius pes ē mersa ꝓ. Quart⁹ fundo. Siꝉiter ē in aliis. In hoc ergo metro phīa deplāgit statū Boetii dolēdo de ꝑturbatōe sue mētis. Et facit duo. Primo vniuersaliter deplangit philosophia perturbationem mētis hominum. Secundo specialiter conuertit planctum suum super Boetium ibi. hic quondam.

Metrū secundum

.i.quantū .i.cura rerū tp̄aliū que precipitat
a b hominem
Heu ꝗ p̄cipiti mersa profundo
.s.hoim .s.talis mens .i.contemplatiōe
.i.obscurat̄
Mēs hebet:& ꝓpria luce relicta
.i.ignorantias exteriores
i..laberat
Tendit in externas ire tenebras
.s.hoc contingit ꝓsperitatibus .s.mens
hominem vel euentibus .i.agitata
Terrenis quotiens flatibus acta
.i.vltra modum nociua solicitudo
c rerū tp̄aliū
Crescit in inmensum noxia cura
Boetius .i.solus a .s.p cognitiōem
d e cura tp̄aliū f
Hic quondam celo liber aperto

A Heu ꝗ. Nota ꝙ in nobis est duplex virtus: rational': & sensual'. Sensus aūt semꝑ aduersat̄ rationi. q̄a caro concupiscit aduersus spiritū: & spūs aduersus carnē. Cū aūt sēsualitas vincit rōem: tūc hō est in malo statu regiminis & efficit̄ bestial'. Vnde Albertus sup. iii. de anima dicit. Turpe est nobis abiicere regimen supioris: & induere regimē īferioris virtutis q̄d nobis ꝯmūe est cū bestiis. Ideo scribitur. iii. ethicoꝝ ī antiqua trāslatiōe. Valde conandū & loborandū ē nob̄ vt virt⁹ nr̄a ꝯcupiscibil' sbiecta sit rōni: queādmodū em̄ pueri ꝑuerse viuunt si non a suis pedagogis fuerint coacti ad recte viuēdū: sic appetit⁹ sēsualis ducit nos ad insolentiā: nisi regula rationis fuerit coartatus. Plures autē hoīes sequunt̄ sensualitatē ꝗ rōem insudātes bonis exterioribus et delectatiōibus sensualibus ꝑ que impediūtur in speculatiōe et cognitione sūmi boni. Iō phīa hoc deplāgens incipit exclamādo Heu ꝗ ꝛc. b Precipiti. Itē nisi aīa īgerat se curis rerū tp̄aliū ꝓfunde p̄cipitat̄: & hebet: q̄a a cognitōe rerū & sui creatoris destituit̄ & destituta cadit ī tenebras externas. i. in ignorātias exteriores. Vbi nota ꝙ duplex est ignorātia: quedā naturalis q̄ est ī iuuenibus & decrepitis & vocat̄ ignorātia interna q̄a ex naturali defectu cōtigit. Alia est ignorantia q̄ causat̄ ex negligētia hois q̄n sollicitat̄ circa exteriora: & talis dicit̄ externa q̄a ē extra naturā de q̄ dicit̄ ꝙ oēs hoīes naturaliter scire desiderāt. Prima ignorātia cū sit natural' nō est vitiosa Quia turpes a natura nēo īcrepat neq̄ bonos laudat Sed'a est viciosa cū sit ꝑ hois negligentiā de q̄ loquit̄ Boetius secundo huius ꝓsa q̄nta. Ceteris animantibus sese ignorare natura ē: hoībus autē vitio venit. c Noxia cura. Seneca in ꝓuerbiis magnā partē perturbatiōis sibi dedit qui exterioribus se iniecit. Itē ratio et ītellectus dicunt̄ lux hoīs: q̄a illuminānt hominē ad cognitionē creature et creatoris dicūt̄ aūt ꝓpria lux hoīs: q̄ solū genus hoim arte & ratiōe viuit ex ꝓhemio methaphice. (Ordo ē). Heu ꝗ mens hebet mersa p̄cipiti ꝓfūdo & relicta ꝓpria luce tēdit ire in externas tenebras quotiēs acta terrenis flatibus cura noxia crescit in inmensum.

d Hic quondā. Hic phīa specialiter cōuertit se ad deplāgēdū Boetiū. Et primo ostēdit quanta contēplatione Boetius quōdā viguit. Secūdo ostēdit quomō destitut⁹ a tali cōtēplatione solū de terrenis cogitabat. Ibi nūc iacet effeto. Prio phīa cōmēdat Boetiū ab astronomia. Secūdo a naturali phīa. Tertio a methaphisica. Secūda ibi. Quin etiam causas. tercia ibi. Quis voluat stabilem.

e Liber. Nota ꝙ omio aīo liberato a curis exterioribus cōcessū ē phīari. Ideo quedā artes dicūt̄ liberales q̄a filii liberoꝝ. i. nobiliū q̄ erant liberati a curis tp̄alibus talibus artibus vacabant: iō dicit phīa ꝙ Boetius, quondā liber ꝛc.

f Aperto. Licet hō planctas celi corporaliter nō attingat: tn̄ speculatōe cōprehēdit. Hoc pulchre tangit Hermogiscus dicēs. Magnū miraculū est hō & aīal honorandū: hic anima itellectiua in naturā dei trāsit q̄i ipe deus sit hic ꝑ naturā aīe diis ē cōiūctus: hic demonū genus nouit: hic terrā colit: elemētis cōmiscetur: acumie mēt' ī maris ꝓfunda descēdit: celū q̄d videt̄ altissimū ani sagacitate metit̄: intentionē ani ei⁹ nulla aeris caligo cōfūdit: nec terre densitas eius opatione īpedit: nō aque ꝓfūditas aspectū eius obcūbit.

.i.in motus cor/ porum celestium — per rationem

Suetus in ethereos ire meatus

.i.speculabatur — .i.radios — g

Cernebat rosei lumina solis

.i.cū desiderio videbat — .i.frigide — .i.cstellatões — h

Visebat gelide sidera lune

.i.varios — erratica, — nūc progrediendo nūc regrediendo — i

Et quecunqꝫ vagos stella recursus

operatur — .s.inqꝫ — .i.circulos — k

Exercet: varios flexa per orbes

.s.omnez stellā — .i.certis cpūctōibꝫ — .s.Boeti⁹ — .s.ignorancie

Comprensam numeris victor habebat

pro certo — pptcr qͣs — .i.sonorosi venti — l

Quin etiam causas vnde sonora

perturbent — .i.planiciē — .i.maris

Flamina sollicitent equora ponti

motu diurno — intelligentia — .s.firmamenti — m — n — o

Quis voluat stabilem spiritus orbem

.s.etiam — .i.maris occidētal'. — solis: vel aliud — .i.aquas — p

Vel cur hesperias sydus in vndas

.i.iterū oriat' — .i.ab oriente — splendido — q

Casurum rutilo surgat ab ortu

.s.etiā erat solit⁹ rimari — r — .i.temporis vernal'

Quid veris placidas temperet oras

g Rosei solis. Sol in ortu suo apparet roseus ꝓpter vapores interpositos inter visum nostrū et solē. Nam album visum p fumū apparet rubeū. Etiam licet in meridie vapores sint interpositi: nō tū apparet tunc roseus: eo ꝙ illi vapores nō sunt grossi sed subtiliati calore solis.

h Gelide lune. Phīa dicit lunā esse gelidā: quod nō est intelligendū formaliter. Quia prime qualitates que sunt. calidū. frigidū. humidum. & siccū. nō habent locū i corporibus celestibus cū nō recipiāt pegrinas impressiones. Sed luna dicitur gelida virtualiter vel effectiue: propter quod noctes quibus luna pest sūt gelidiores et humidiores magis diebus.

i Vagos recursus. Planete dicūtur habere vagos recursus: qꝛ mouet' duplici motu: scilicet primi mobilis ab oriente in occidentem: et proprio motu ab occidēte in orientē. Vel ideo: quia aliquādo apparet nobis stationarij. quandoqꝫ retrogradi. quādoqꝫ ꝓpinqui. quandoqꝫ aliqualiter remoti.

k Flexa. Stella erratica dicitur flexa. id est mota p varios orbes circuloꝝ: scilicet deferentis et epicicli: ratione quoꝝ circuloꝝ nūc dicuntur progressiui: nunc retrogradi: nunc stationarij vt dictū ē Vt habet videri i theorica planetarum vel astronomia (Ordo est) Hic quondā liber aperto celo Suetus ire in ethereos meatus cernebat lumina rosei solis visebat sidera gelide lune. Et victor habebat cōprensam numeris quecūqꝫ stella exercet vagos recursus flexa per varios orbes.

l Quin etiam. Hic commendat eum ex parte naturalis philosophie dicens vt in littera. Nota ꝙ ex libro Metheoroꝝ patet. ꝙ ventus generatur ex vapore calido & sicco eleuato per calorem solis: qui proueniens ad locum nubium: frigiditate nubis repercutitur et repercussus fertur in latus: et facit sonum impellendo aerem. et quia aqua faciliter est diuisibilis: defacili cedit et reuerberatur per ventos. Vel aliter potest intelligi. Antiqui enim dixerunt ꝙ ideo venti turbant mare: quia in ipo mari generantur venti qui nō exeunt. sed faciunt fluxum maris. licet hec opinio nō sit vera: quia mare fluit et refluit tempe determinato sicut bis in die naturali. venti autem generantur tpe indeterminato. Ordina sic. Quin etiā (in decimo vsu) rimari solitus causas vñ sonora flammina sollicitent equora ponti.

m Quis voluat. Hic philosophia cōmendat Boetiū a methaphisica et iterato a naturali philosophia.

n Quis spūs. Nota omne quod mouetur ab alio mouetur: ex septimo phisicorū. ergo celū ab alio mouetur. Mouetur autem celū a duplici motore per cōmentatorē. xij. methaphisice. ab vno cōiuncto et appropriato qui vocat' intelligentia a quo mouetur effectiue. Ab alio moto re sepato qui est deus a quo mouet' in ratione finis.

o Stabilem orbem. Dicit orbem celestem esse stabilem. licet ēm moueat' et mutet locū sm ptes nō tū sm totū: et quantum ad hoc dicitur esse stabilis. i. immobilis.

p Hesperias vndas. Hesperus est stella q deuespe sequit' solem occidentē: a qua stella mare occidētale dicit' hespericū mare: eo ꝙ sol et hesperus ibi se mergant: nō ꝙ ita sit sed quia vulgares sic opinantur cum enim stelle occidūt propter interpositionem maris inter visum et stellas videntur stelle mergi in mari.

q Surgat. Causa quare stelle quæ occidunt iterum oriantur non est alia nisi motus circularis primi mobilis qui secum rapit omnes stellas ꝙ fixas tam erraticas.

r Quid veris. Tempus vernale dicitur placidum quia est conueniens vite hominis. Est enim tempus veris calidum et humidum: in quibus consistit vita ex libro de morte et vita. Et ideo illo tempore producuntur flores. Nam materia florum est humidum: aqueum: subtile: bene coctum a calido aere. quia igitur in vere dominatur calidum aereum et humidum aqueum subtile: quod parua indiget digestione: ideo in vere cuius calor temperatus est flores producuntur.

s Autūn⁹. Vitis multū abundat de humido aqueo et grosso cuius signum est quia tempore putatiōis distillat ab eis quasi humidum lacrimabile: Tale autem humidū grossum multum resistit digestioni. Ideo vue ad maturitatem tarde proueniunt scilicet tempore autūni:
t Reddere causas: Item Boetius consueuit reddere causas latentes rerum naturalium: quod fuit indicium felicitatis. Nam scdm̄ Vergilium Felix qui potuit rerū cognoscere causas (Ordo est) Quis spiritus (rimari solitus) voluit stabilem orbem. Vel cur sidus casurum in hespe rias vndas surgat ab ortu rutilo. Quis temperet placidas horas veris vt ornet terram roseis floribus. quis dedit vt autūnus fertilis pleno anno influat grauidis vuis atq; reddere varias causas latentis nature.

pulchris
Vt terram roseis floribus ornet
.i.ordinauit fecundo
Quis dedit vt pleno fertilis anno
botris repletis influētiā faciat
s
Autumnus grauidis influat vuis
Rimari solitus atq; latentis
.i.rerū naturaliū .i.assignare
t
Nature varias reddere causas
.i.tpe doloris.s.Boeti⁹ .i.euacuato .i.speculatione
v .i.pstrat⁹ est
Nunc iacet effeto lumine mentis
.s.ipe .i.passionibus que mentem grauant scōm colla
Et pressus grauibus colla cathenis
.i.inclinatum .s.ammissionis rerū temporalium.
et
Decliuem q; gerens pondere vultum
bona terrena que hoies stolidos faciunt
Cogitur heu stolidam cernere terram.

v Nuc iacet. Hic ostendit philosophia quomodo Boetius destitutus fuit predicta speculatione cum de terrenis cogitabat.

x Cathenis: Cathena est ferreum instrumentum quo aliquid cōtra suam naturā detinetur. Quatuor aūt affectus qui sunt gaudium spes. timor & dolor. similitudinarie dicuntur cathenę: quia animum hominis detinent et contra suam naturam & rationem ad illicita trahunt. Nam ratio semper deprecatur ad optima ex primo ethicorū. Et propterea Boetius in fine huius primi hortatur fugā passionum. ibi Tu quoq; si vis ⁊c. Item Nota non est estimandū q Boetius sic esset ita euacuatus lumine mentis sicut littera sonat: quia alias fuisset insufficiēs pro conpositōe hui⁹ libri. Sed phīa loquitur hoc cō p assiue. Ille em̄ est lumine mētis stult⁹ qui inclinat se ad terrena diligēdo ipa & nō eleuando intellectū suū ad speculabilia: qlis non fuit Boetius. Vn̄ dicit Augustin⁹. Tales sunt hoīes qualia sūt ea q dilīgunt: quia dilectio transmutat diligentē in siītudinē rei quem diligit. Hęc Marquardus.

Hic incipit Secunda prosa huius primi in qua
philosophia infestigat morbū Boetii ex quibusdam signis. secūdo consolatur ipsum ne desperet. secūda ibi. Cunq; me non modo tatitū. sed elinguem prorsus mutumq;.

Prosa secunda

Sed medicinę inquit potius tempus est quam querelę. B. Tum vero totis in me intenta luminibus. p. Tu ne ille es ait qui nostro quondam lacte nutritus nostris educatus alimentis in virilis animi robur euaseras. Atqui talia cõtuleramus arma quę nisi prior abiecisses: inuicta te firmitate tuerent. Agnoscis ne me? Quid taces? pudore an stupore. siluisti? mallẽ pudore: sed te (vt video) stupor oppressit. B. ¶ Cumque me nõ modo tacitũ sed elinguẽ prorsus mutumque vidisset admouit pectori meo leniter manũ. p. Et nihil inquit pi

a .s. phia .s. nunc .i. tunc sed mulier illa .i. oculis .i. tempore iuuentutis .i. facilibus documẽtis .i. doctrinis difficilioribus fortitudinẽ que/neras pcerto .s. nos .s. tibi .i. documẽta .s. per obliuionẽ defenderent. cur .i. verecundia .i. mentis alienatione .i. magis vellem .s. te siluisse .i. timor tantum .i. totaliter et .s. phia .i. apposuit .i. dixit

a Sed cõtinuatiuum est diuersitatis ideo prerequirit orationem ante se: & est illa O Boeti inquit. s. philoso. ego possem multa cõqueri de perturbatione mentis tuę: Sed potius. Philosophia enim in deplãgendo Boetiũ non facit longam moram ne Boetius desperet super ĩfirmitate sua: ergo dicit phĩa magis esse tẽpus medicinę quam querelę.

b Totis in me intẽta lumĩbus. Boni medici est: totis oculis diligẽter respicere faciem infirmi: eo quod in facie magis apparent signa pnosticatõis infirmitatis. Ideo phĩa dicit esse intuita Boetium totis luminibus.

c Nostro quondã lacte nutritus. Phĩa dicit Boetiũ habuisse nutritũ suo lacte. per nutrimẽtum lactis intelligit triuium scilicet grãmatica. logica et. rhetorica: qbus iuuenes sũt seriatim informãdi tãquam facilibus documentis: sicut puer lacte nutrimẽto molli: et facilis digestiõis nutritur.

d Virilis animi robur Hoc refert ad sciẽtiam mathematicã et cetera qua tanquam per scientiã magis subtilẽ hõ perfecte etatis efficitur.

e Atqui talia cõtuleramus arma. Per arma phię intelligũtur pcepta philosophicalia quę persuadẽt mĩme extolli in psperis nec deprimi in aduersis. Hortat enim nos phĩa ad magnanimitatẽ. Magnanimus ãt ẽ qui cõtra difformes insultus fortunę vnanimi mentis cõstãtia militat. De his et silibus pceptis philosophicis Boetius oblitus fuit pter dolorẽ. Nota ergo quod phĩa cõtulit Boetio nõ arma corpalia: sed spũalia: sicut sunt virtutes intellectuales quas ãnumerat Arestoteles. vi. ethicorum. & sunt illa Intelectus: sapientia: scientia: ars: et prudẽtia. Et siliter virtutes cardinales quę sũt quatuor Prudẽtia: iustitia: fortitudo: temperãtia. Et dicunt cardinales: quia quãdã principalitatẽ sibi vẽdicãt: scilicet materiã circa quam habẽt fieri. Illa enim arma abiecit Boetius quãdo temporalibus adhesit appetitui sensitiuo annuens & ab attentiõe cęlestium sequestratus. Et de istis armis dicit Apostolus. Abiicite ergo opera tenebrarũ & induimĩ arma lucis sic vt in die honeste ambulemus.

Ro. 13.

f Quid taces. Taciturnitas quandoque prouenit ex pudore. quandoque ex stupore. Quando enim manifestatur alicui aliquid quod vellet celari: ipse efficit verecundus: et oculi eius deprimunt. facies eius rubet & auertitur: & lingua eius in loquendo ligat. Nota quod stupor Vno modo est abundans ãmiratio mẽtis vt ibi Papa stupor mũdi. Alio modo est mentis alienatio: & sic accipit in proposito: et inducit taciturnitatem: ex quo enim motus lingue est secundũ cõformitatẽ ad fantasiam. turbata fantasia sicut contingit in alienatione mentis prepeditur lingua in loquẽdo: ergo dicit phĩa pudore: an stupore siluisti? Et quia taciturnitas pueniens ex stupore deterior est quam quę causat ex pudore: cũ ipsa causetur ex aliquo defectu interiori. ideo dicit Phĩa. mallem pudore siluisses. Nam secundum Huguitonẽ Pudor ẽ corporis: sed pudicitia est mentis. Est aũt pudor verecũdia ex aliquo casu innata non auferens memoriam: sed impediẽs linguam. Stupor aũt est casus memoriã auferẽs & linguam impediens. & peius est tacere stupore quam pudore. quia melius est memoriã retinẽdo nõ loqui: quam loqui & mẽoria carere (Ordo est) Inquit sed potius medicinę tẽpus est quam querelę: vero tũ intenta in me totis luminibus. Ait es ne tu ille qui quõdã nostro lacte nutritus: educatus nrĩs alimẽtis euaseras in robur virilis animi. Atque cõtuleram⁹ tibi arma talia quę nisi prior abiecisses ipã tuerent te inuicta firmitate agnoscis ne me? Quid taces? siluisti ne pudore an stupore? mallẽ pudore: sed vt video stupor oppressit te.

g ¶ Cumque me. Hic phĩa cõsolat Boetiũ ne desperet.

h Tacitũ. Tacitus est ille qui nõ loquit: licet habeat ptãtem lingue ad loqndũ. Sed elinguis vel mutus dicitur ille qui non solũ nõ loquit sed nõ habet potestatem lingue ad loquendũ. & talis fuit Boetius pter stuporem. i. mentis alienationem.

i Nihil pericli est in hoie isto. quia secundũ Senecã in libro de clementia ad Neronem. Mali medici est desperare ne curetur ęger.

k Letargia est infirmitas causata ex oppressione cerebri cum obliuione & fugit cõtinuo somno. & sic letargus est morbus inducens obliuionem & somnũ. Inde letargicus est hõ q patit talem morbũ. Et dicit a lethos quod interpretatur obliuio. & lethes est fluuius infernalis. Boetius ergo patiebatur letargum. i. morbum obliuionis. quia si precepta philosophię in mẽoria habuisset nũq̃ de ammissiõe rerũ temporaliũ doluisset

l Cõmunẽ illusarũ mentium morbum. dicit letargũ esse communem illusarũ mentium morbum: quia mẽs illusa est vbi nõ est ligata propter defectũ fantasię. sicut in freneticis. vel propter defectũ memorię. sic in letargicis.

m Sui paulisper oblitus. Nota q̃ homo cõponitur ex anima immortali & corpore mortali. Sed quia Boetius oblitus fuit nõ totaliter sed paulisper. quia adhuc curã habuit de bonis terrenis quæ respiciunt corpus.

n Recordabitur sui facile. Homo per philosophiam habet suiipsius perfectam cognitionem: ad cognoscendum autem illud quod per philosophiã cognoscitur: oportet primo philosophiam cognoscere. Ideo dicit philosophia. Recordabitur sui facile: si nos prius cognouerit.

o Veste siccauit. Item per vestes phie contractas in virgam intelligunt p̃cepta philosophicalia in vnum volumen cõgregata: sicut in illo libro qbus ipsa philosophia Boetiũ cõsolatur. Nota q̃ ad medicũ infirmũ curare volentem plures requirunt cõditões. Primo vt qualitates & conditiões respiciat: & vt humores nocẽtes cognoscat. Secũdo ad loquendũ eũ moueat. Tertio si p̃ualida ęgritudie obmutescat: vt manum corpori infirmi adhibeat. Quarto vt eum verbis cõsolatorijs reficiat. Sic philosophia vidẽs dolores Boetij: Primo eum inspexit. Secundo ad loquendũ mouit. Tertio manũ suam corpori apposuit. Et quarto verbis ↄsolatorijs refecit. (Ordo sic sumendus est) Cum vidisset me

i. morbũ obliuionis / i. deceptarum
k
culi est letargũ patit cõmunẽ illusarũ mentiũ
modicum
m n
morbũ sui paulisper oblitus est. Recordabit
pro certo / s. phias / s. ipse / facere
i. prius
facile si qdẽ nos ante cognouerit. Qd' vt possit
i. oculos / temporalium / i. obscuritate
paulisper lumina eius mortaliũ rerũ nube ca
s. phia
ligãtia tergam⁹ B. Hęc dixit oculosq̃ meos fle
i. humectãtes / i. cõuoluta
o
tibus vndãtes cõtracta in rugã veste siccauit.

non modo tacitũ: sed prorsus elinguem & mutũ: & inquit nihil pericli est: patitur letargum morbum communem mentium illusarum paulisper est oblitus sui: recordabitur facile si quidem cognouerit nos ante quod vt possit tergamus paulisper lumina eius caligantia nube mortalium rerum. Hec dixit q̃ contracta veste in rugam siccauit oculos meos fletibus vndantes.

Hic incipit Tertium metrum huius primi libri

Cuius primus versus vocatur metrũ dactilicum hexametrũ. Secũdus dicitur metrũ alemanicum ab inuentore. Tetrametrũ a numero pedum. Dactilicum a pede predominante. Acalecticum quia nulla sillaba abundat nec deficit. In hoc metro declarat Boetius p̃ qddam sile: quõ remotis impedimentis vigorẽ cognitionis recupauit.

Tertium metrũ

cũ ph̃ia terserit oculos meos

Vnc me discussa liquerunt

obscuritate

nocte tenebre

oculis meis et .s.cognitionis

Luminibus qꝫ prior rediȷ́t vigor

sicut qñ inuoluũt obscuritate stelle tali vento

b

Vt cum precipiti glomerantur sidera Choro

pluuijs nimbosis celũ stare videbat

c d e

Nimbosisqꝫ polus stetit ymbribus

occultat etiã nõ adhuc .i.apparentibus stellis

Sol latet, ac nõdum celo venientibus astris

.i.de nubibus obscuritas

Desuper in terram nox funditur

.s.noctem obscuritatem ille ventus f a tracia regione

Hanc si Trahitio boreas emissus ab antro

.i.depellet

Verberet, & clausum reseret diem

lucet repẽtino .i.fortificatus sol

.s.esse

Emicat & subito vibratus lumine phœbus

hominum .s.suis ꝑcutit

Mirantes oculos radijs ferit.

a Tunc (Alii habent nunc.) Sed sic stare nõ potest: queãdmodum doctoris sancti expositio edicit: continuat enim exponendo hoc metrum ad superiorem prosam modo tunc cõtinuatiuum est. Dicit sic. Cum philosophia siccasset oculos fugatis tenebris ignorãtie rediit vigor intelligentie. Hoc patet ex libro de pomo Arestotelis. Similiter per Metristam dicẽtẽ. Ars hominem format nec sinit esse malum.

b Precipiti Choro. Quatuor sunt venti principales qui flant a quatuor partibꝫ mũdi. scilicet ab oriente, occidente, septentriõe & meridie. quorꝫ quilibet habet duos collaterales. & sic sunt duodecim venti qui patent in his versibꝰ seq̃ntibus. Flant subsulanus vulturnus & eurus ab ortu. Atqꝫ die medio nothus heret affricus austro. Circius occasum: zephirusqꝫ fauonius afflant. Sed veniũt aquilo boreas & corus ab arcto. Corus ĝ est ventus q̃ flante generãtur nubes & conglomerantur sydera. sic qꝫ ꝑ nubes occultantur.

c Polus. Polus est q̃dam stella q̃ semper in eodem loco videt. Sꝫ hic polus ponitur pro toto firmamẽto: tanq̃ pars pro toto ꝑ synodochen.

d Stetit. Celum dicitur stare quando est obductum nimbosis ymbribus. Nõ qꝫ stet: sed quia motus eius tũc nobis nõ apparet. Motũ em̃ celi non percipimus nisi per motũ alicuius stelle. cũ aũt celum est coopertũ nubibus obscuris nulla videri potest.

e Ymbribus nimbosis. ꝭm Huguitionem Nimbus est nubium densitas ex intempestate orta. Vñ Vergilius. Heus quia nam tanti cinxerunt ethera nimbi: Et dicit Boetius hic (nimbosis ymbribus) .i. densis pluuijs. Ratio. quia tenuis ymber non impedit aspectum astrorꝫ. nec parua nubium densitas.

f Boreas. Boreas dicitur flare a Trahitio antro: quia forte regio Tracie est cauernosa: de cuius cauernis exit ventus generatus ex vaporibus siccis generatis in terra, ex hinc eo flante nõ fiũt pluuie. (Ordo sic sumẽdus est) Tũc tenebre liquerunt me discussa nocteqꝫ prior vigor rediȷ́t luminibꝫ vt sol latet cum sidera glomerantur precipiti coroqꝫ polus stetit nimbosis ymbribus: ac nox funditur desuper nondum astris venientibus in terrã: Si boreas emissus ab antro verberet hanc: et reseret clausum diẽ & phœbus emicat: vibratus ferit oculos radijs mirantes subito lumine. (Translatio) Postq̃ philosophia terserat oculos Boetij: & eosdem a fletu lacrimarum cõpescuerat: ipse restitutus fuit pristino vigori. vnde oculi ipsius Boetij vt ratio & intellectꝰ obfuscati erãt tenebris ignorantie cũ istꝭ temporalibus adheserat propter amissionem rerũ temporalium diuersis fuit passionibus subiectus. Sꝫ philosophia oculorum suorum caliginem abiecit: cum ipsum intellectum illuminauit tenebras ignorantie fugando: & lumine spirituali: vtputa scientia illuminando.

Sequitur prosa tertia.

Hic incipit Tertia prosa primi libri In qua Boetius ostendit quomodo philosophiam agnouerit.

Et diuiditur: quia primo ostendit quõ philosophiam cognouit: & qualiter de presentia eius admirari cœpit. & quomodo philosophia sibi respondit. Secundo philosophia probat persecutionem sapientũ a vulgaribus non esse nouam. Secunda ibi Nonne apud veteres.

a Nebul'. Cōparatio translatio siue similitudo hec sumit a flatu venti: puta boree. q̃niam sicut nubes dissoluuntur per flatum boree: sic Boetij tribulationes fuerūt amote per consolationē Philosophie.
b Hausi. dicit quasi ex intimo cordis pectore.
c Medicantis facie3. Philosophia dicitur medica. Sicut enim medicus morbo fugato sanitatem inducit. Sic Pilosophia ignorantia relegata vitā vtriusq3 seculi condonat. Nam In libro de pomo Arestotelis habetur. Qui philosophiā inuenerit vitā in vtro q3 seculo inueniet: & hauriet salutem a domino. Et ideo dic̄ Boetius (faciem medicantis.
d Defixi. Per illud innuitur: q̄ qui vult philosophari oportet se totū tradere philosophie per continuu3 studium & laborem. Nam sicut vna hyrundo adueniens non facit ver: nec vna dies calida facit estatem: sic nec vna speculatio philosophica fac̄ philosophum.
e Ab adolescentia: Tempus oportunum ad philosophandum est tempus adolescentie: quod innuēs Boetius. Cuius larib9 ab adolescentia fuerā obuersatus. Nam ætas hominis assimilatur cere. q̄ si nimis est mollis: vl' dura nimis: formam sigilli nō recipit Sic siliter etas nimis tenera sicut infantia: nō recipit doctrinam philosophie. nec etas

Prosa Tertia

non .s. mee
H Aud aliter tristicie nebulis dis^a
.i. fugatis p ɔsolatōs phie .i. respexi b .i. sursum
solutis hausi celum: & ad cognoscendam me
.i. medici c .i. vigorem rōnis ego postq3
dicantis faciem mentem recepi. Itaq3 vbi in
.s. phiam .s. ego .i. conuerti et stabiliui d
eam deduxi oculos intuitumq3 defixi: respi
sc3 .i. a iuuētute mea e
cio nutricem meam: cuius ab adolescentia
.i. scolis f
laribus obuersatus fueram philosophiam.
ppter quid dixi .i. nře relegationis loca deserta
Et quid inquā tu in has exilij nostri solitudi
g .i. de celesti porta h
nes, O omnium magistra virtutum superno
.i. descendisti .i. nūquid ppter hoc venisti .s. existens
cardine delapsa venisti. An vt tu quoq3 me
.i. tāq3 culpabilis i molesteris .i. verum
cum rea falsis criminibus agiteris. p. An in
.i. dixit .i. q me nutrite .s. philosophia q. d. non .i. pondus
quit illa alumne te desererem: nec sarcinam

nimiū dura: sicut decrepitus. Sed etas temperata: qualis est adolescentia: que faciliter intelligit: & intellecta memorie cōmendat.
f Laribus. Per lares intelligūtur diuerse secte phi losophoru3: sicut Arestotelis: Platonis. quibus Boetius ab adolescentia fuit obuersat9 Et dicit Huguitio q̄ obuersari idem est q̄ cōuersari.
g O omnium magistra virtutum. Philosophia dicitur omniū virtutum magistra. quia omnes virtutes morales docet: vt patet ex Ethicis. Et dico morales propter virtutes theologicales. q̄ sunt fides. spes. & caritas:
h Superno cardine delapsa. Philosophia dicitur delapsa a superno cardine. quia omnis philosophia a domino deo ē. Nam sicut scribitur in prologo libri de regimine principum. Deus est qui diuitias sue sapie influit animabus. id est studētibus tribuit gratiam cognoscendi cui nihil est difficile: & sine quo nihil est possibile possideri.
i Falsis criminibus agiteris. Postea latius patebit q̄ Boetius false criminabatur de litteris compositis: et de latoris. & illud quod faciebat sapientia: dicebat facere arte magica. Ideo dicit ad philosophiam. Nunquid venisti vt tu mecum rea falsis criminibus agiteris. Nota q̄ Philosophia tangit tres rationes. propter quas nō debuit derelinqre

Boetiū. Primo ꝙ nu-
trix non debet derelin
quere suū alumnum
Secūdo quia qui pati
tur propter aliū: non
decet vt deseratur ab
illo. Tertio quia nō de
cet phīam derelinque
re innocentē. Boetius
autem fuit alumnus
phię. & ipē patiebaṫ
iniurias propter phi-
losophiā: & fuit inno
cens. ergo. ꝛc.
k Lacessitam. Nota
ꝭm Huguitionem ꝙ
lacesso .i. cū desiderio
lacero vel vexo vł in-
iurijs afficio. Cornu-
copia sic lacesso ver-
bum quod est ꝓuoco
& quasi lacerando ir-
rito: ideo capitur fre-
q̄ntius in malā partē
Ci. Sed iusticię primū
munus ne cui noceat
nisi lacessitus iniuria.
Q̄nq̄ꝫ etiā in bonum.
Idem. Tuis me aman
tissimis libris lacessi-
sti .i. prouocasti ad re-
spondendum (Ordo)
Haud aliter nebulis
tristicie dissolutꝰ hau
si cęlum: & recepi mē
tem ad cognoscendā
faciem medicātis. Ita-
qꝫ vbi deduxi oculos
qꝫ defixi intuitum in
eam respicio nutricē
meā phiam: cuius la-
ribus fuerā obuersatꝰ
ab adolescentia. Et
inqꝫ o magistra oīm
virtutū quid tu veni-
sti delapsa supno car-
dine in has solitudīes
nostri exilij. An vt tu
quoqꝫ rea mecū agite
ris falsis criminibus?
Illa inquit o alūne an
te desererem nec parti
rer tecū cōmunicato
labore sarcinā quā su
stulisti īuidia mei no
minis. Atqui nō erat
fas phię reliquere iter
innocentis incomita-
tū: vererer meā crimi-
nationē & perhorre-
scerem quasi nouum
aliquid acciderit. Nūc
tu censes primū ipāꝫ

.i. ratione sapientie

quam mei nominis inuidia sustulisti com-

.i. diuiso conatu — .i. diuiderem — certe

municato tecum labore partirer. Atqui phi-

honestū

losophię fas non erat incomitatū relinquere

.i. damnationem

iter innocentis. Meam scilicet criminationē

.s. si ego dereliquissem — .s. circa te
.i. timerem

vererer. & quasi nouum aliquid acciderit per

.i. valde — quia — iudicas

horrescerem. Nunc enim primum censes

.i. male morigeratos hoīes — .i. afflictam k — perturbatōibꝰ

apud improbos mores lacessitam periculis

q. d. hoc nō est nouum — l — .s. sic est

esse sapientiā? ❡ Nonne apud veteres quo-

m

qꝫ ante nostri platonis ętatem magnū sępe

.i. cū stultis ꝛ temerarijs hoīb9 — .s. nos phia

certamen cū stulticię temeritate certauimus

.s. platone — .i. viuente — magister

Eodemqꝫ superstite preceptor eius Socrates

.s. sibi

iniuste victoriam mortis me astante prome-

.i. scientiam hereditarie relictam suis discipulis
n

ruit. cuius hereditatem deinceps epicureum

vulgus ac stoicum: ceteriqꝫ pro sua quisqꝫ

.i. rapere — .i. laborarent — .s. phiam — ꝯtradicentē

parte raptim ire molirentur. meqꝫ reclaman

.s. meam

tem renitentemqꝫ velut in partem predę tra

herent. Vestem quam meis texuerā manibus

sapientiā esse lacessitā
apud improbos mo-
res.
l ❡ Nōne apud ve
teres. Hic philosophia
probat persecutioneꝫ
sapientū a vulgaribꝰ
non esse nouā. Et hoc
primo probat exem-
plis antiquis. Secūdo
magis modernis. Ter
tio ostēdit quid sit fa
ciendū cōtra insultus
vulgariū. Secūda ibi.
Q, si nec. Tertia ibi.
Qui si q̄n cōtra. Pri-
mo dicit. Bene dixi ꝙ
persecutio sapientum
a vulgaribus & a ma
lis nō est noua? Nōne
vt in littera.
m Ante nostri Pla-
tonis ętatē. Ante tem
pus Platonis młti sa
pientes persecuti fue-
runt a vulgaribus: &
tempore platonis So
crates magister eius
interijt propter suam
sapientiam. Nam ipē
cognouit sua sapiētia
esse vnum deū. alios
autēꝫ colentes plures
deos redarguit. quod
percipiens dux Athe-
niensiū noīe Anetus
coegit ipm̄ bibere ve-
nenū in noīe plurium
deoꝝ: & interijt.
n Cuius heredi. ꝛc.
Mortuo sic Socrate:
discipuli sui qui scien-
tiam Socratis tāqꝫ he
reditariā sibi vendica
bant inceperūt dissen
tire: in quo magister
eoꝝ Socrates posuis-
set summum bonum
Quidam eñ discipu-
lorū dicti Epicuri di
cebāt ipsum posuisse
summū bonum ī vo-
luptatibus Alij stoici
dicebant ꝙ in virtuti
bus. & quilibet eorū
pro defensiōe suę opi
nionis rapuerit auto
ritates phię ipsas ex-
torte exponendo: pro
pter quod phia dicit
illud reclamasse: & sic
male exponēdo scide-
runt vestes philoso-

.i.ablatis
disciderunt: arreptisqꝫ ab ea panniculis totã
abierũt
me sibi cessisse credentes: abiere. In quibus
quia .s.prudentie
quoniam quedam nostri habitus vestigia vi-
apparebant .i.discipulos rõne sapiẽtie .s.vulgarium
debantur meos esse familiares imprudentia
opinata .i.aliqꝫ .i.indocti vulgi sicut vulgares solent puertere doctos
rata: nõnullos eorum prophane multitudi-
ꝑsecutõe .s.o Boeti .i.nõ illꝰ philosophi.
o p
nis errore peruertit. ¶ Q, si nec Anaxagore
magistri Aristotel' q r
fugam: nec Socratis venenum: nec zenonis
extranea ꝛ aliena
tormenta quoniam sunt peregrina nouisti.
ꝑsecutiõeꝫ canij sequaces Sorani
s
ac canios: ac Senecas: ac Soranos / quorum
.i.ualde antiqua .i.nõ sine gloria
nec peruetusta nec incelebris memoria est:
.s.viros .i.mortem
scire potuisti. Quos nihil aliud in cladem de-
.i.informati
traxit: nisi qꝫ nostris moribus instituti stu-
t
dijs improborum dissimillimi videbantur.
.i.nõ est cã admirari debes
Itaqꝫ nihil est quod admirere: si in hoc vite
.i.amaritudie .s.non sapiẽtes .i.vexemur aduersitatibꝫ malorum
salo circumflantibus agitemur procellis: qui
.s.sapiẽtibꝫ
v
bus hoc maxime propositũ est pessimis dis-
.s.maloꝝ
x
plicere. Quoꝝ quidem tametsi numerosus
.s.rõnis
y
exercitus, spernendꝰ tamen est: qm̃ nullo duce

phiꝫ & particulas abstulerunt. Et quãuis nõ essent veri philosophi: quia tamen videbant̃ esse: multi eoꝝ a vulgaribꝰ occisi sunt. Horum philosophorum qui sponte propria & per se creuerũt adhuc multi sunt q fragmẽta autoritatũ alicuius habent cũ quibꝫ maximi sunt ostentatores: cum ad disputatõnes veniunt allegant has: cum tñ proposito disputationis non cõsonant: quia quomodo intelligendi sunt ignorant. clamitant tamẽ magis ceteris intelligentibus: vt vulgus eos scientifficos plurimũ existimet. Oportet ergo phm̃ non tm̃ habere fragmenta sed totam vestem phiꝫ si vult phũs censeri. Hec est intentio littere: (Litteram sic ordina) Nonne apud veteres ante etatem nr̃i Platonis certauimus sepe magnum certamẽ cũ temeritate stulticie. Eodemqꝫ superstite: pceptor eius Socrates iniuste promeruit victoriam mortis me astante. cuius hereditatẽ deinceps cũ epicureũ ac Stoicũ vulgus & ceteri molirent̃ ire raptum vnusquisqꝫ p sua parteqꝫ traherent me reclamantemqꝫ renitentẽ velut in partẽ prede disciderũt vestẽ quaꝫ texueram meis manibꝰqꝫ arreptis pãnicul' ab ea abiere credentes me totam sibi cessisse: in quibus qm̃ videbantur quedã vestigia nostri habitus imprudentia rata esse meos familiares nonnullos prophane multitudinis peruertit errore:

o ¶ Q, si nec Anaxagore Hic phĩa probat ꝑsecutionem sapientũ exemplis magis modernis.

p Anaxagore. Anaxagoras stulticiã hoĩm solẽ pro deo colentiũ rephẽdit dicens solem non esse deum sed lampadẽ ardentem: propter q̃d reus iudicatus est: & ĩ fugã cõpulsus: ergo dicit phĩa Anaxagore fugam.

q Nec Socratꝭ venenũ. de quo dictuꝫ est sup̃ q̃ veneno interijt.

r Nec zenonis tor. Similiter zenon multa tormẽta ratione sapientie sustinuit.

s Ac canios. Canius Seneca Soranus fuer̃t nobiles Romani ex moribꝫ phiꝫ instructi propter q̃d interierũt. Vnde Canij dicebant̃ ymitatores a magistro suo Canio. Similiter Sorani dicũtur a Sorano q fuit Poeta et eius sequaces ab eo cõdemnant̃. De Seneca dicit Boetius in de disciplina scolarium. Q, Nero familiarem suũ pceptoreqꝫ Senecam ad eligende mortis arbitriũ coegit.

t Studijs improborũ dissimillimi videbant̃. Sapiẽtes dissiles sunt studijs improborũ. quia dicit Seneca ĩ libro de amicicia. Dispares mores disparia sequunt̃ studia: quoꝝ dissimilitudo dissoluit amiciciã. nec vnqꝫ ĩprobi pbis: nec probi improbis amici eẽ pñt: non ob aliã cãm nisi qꝛ tanta ẽ inter ipsos distantia quanta esse potest studiorum malorumqꝫ morum distantia.

v Quibꝫ hoc maxĩe ꝓposituꝫ est displicere pessimis. Hoc decet sapientes: quia dicit Seneca ĩ de remedijs fortuitoꝝ. Malis displicere laudabile est. & alibi. Virtus sese diligit aspernaturqꝫ malum Et Poeta. Opto placere bonis: prauis odiosus haberi.

x Numerosus exercitus. Exercitus maloꝝ est numerosus. quia ꝫm Salomonẽ: stultoꝝ infinitus est numerus: & peruersi difficiliter corriguntur.

y Nullo duce regunt̃ intelligit̃ de duce rõnis. Quia ratio deprecatur ad optima: mali aũt pessima opant̃.

ducuntur enim errore sensualitatis vitam bestialem prosequntes. de quibus dicit in libro Ethicoꝝ. Quidaꝫ sunt hoies vitã pecudũ eligẽtes siles sardanapalo. Et ergo dicit phia ꝙ tales nõ sunt timendi. quia ex quo nõ regũt ꝑ rationẽ tũc eoꝝ fatuitas faciliter dissipat.

(Ordo sic formatur) Q, si nec nouisti Anaxagore fugã: nec venenũ Socratis: nec tormenta zenonis: qm̃ sunt ꝑegrina: ac scire potuisti Canios ac Senecas ac Soranos: qꝛ memoria nec est peruetusta nec incelebris: qs nihil aliud detraxit in cladẽ nisi ꝙ instituti nostris moribus vis debãt dissimilimi studijs improboꝝ. Itaqꝫ nihil est ꝙ admirere si in hoc salo vite agitemur circũflantibꝫ procellis qbus hoc maxime propositũ ẽ displicere pessimis: quoruꝫ quidẽ tametsi numerosus exercitus: tñ est spernẽdus. qm̃ nullo duce regit: sed tm̃ errore lymphante temere ac passim raptatur.

z ¶ Qui si qñ. Hic ostendit phia: quid sit faciendũ cõtra insultus malorũ. Nota hic cõtrapositionẽ verborum de malis dicit aciem incubuerit: de bonis arcem contrahit.

sumptuose .s. vbiqꝫ

regitur sed errore tm̃ temere ac passim lym-

.i. ꝑcipitante admodũ lymphe .s. exercit⁹ maloꝝ .s. sapiẽtes bellum

phante raptat. ¶ Qui si qñ cõtra nos aciem

.i. faciens .i. instituerit ꝑ certo

struens valentior incubuerit. nostra quidem

.i. ratio .i. scias ꝛ ꝟtutes copiosas .i. altitudinẽ speculatõis celestiũ .i. colligit mali sed

dux copias suas in arcem contrahit. Illi vero

a uferendas .i. diuitias corꝑales

circa diripiendas inutiles sarcinulas occupan

sapiẽtes in ɔtẽplatiõe celestium constituti .s. malos

tur. Ac nos desuper irridemus vilissima rerũ

.s. existẽtes .i. ɔtra furiosũ tumultũ

queqꝫ rapientes: securi totius furiosi tumult⁹

.i. munimine .i. impregnãti

eo ꝙ vallo muniti quo grassanti stulticię

.i. accedere

aspirarę fas non sit.

a Nostra qdẽ dux. Boetius hic nostrã rõnem appellat ducẽ Vnde rõ diffinit sic. Est habitus dirigens omnẽ actionẽ hũanã in vltimũ & optimũ finem.

b Copias suas. Copie in hoc loco dicunt appetitus sensitiui. Et dicunt copie quasi cupię. quia cupiũt res aliqñ cõtra rõnem. & tales copias debet regere ratio: Et debet se munire vallo hũilitatis & patiẽtię: & tũc oẽs impugnatiões aduersitates & miserias equanimiter sustinebit et tẽptatões et delectatiões noxias quas suggerit dyabolus & caro impellit: & mundus cõmouet nõ timebit. Hęc Marquardus.

c In arcem. Per arcem ipe intelligit altitudinẽ speculationis celestiũ: & ad hãc ducit nos ratio. Et hoc est vltimũ bonũ hũanę vitę: quod nullus auferre potest. Arx arcis est altũ edificiũ in quo hostes pugnant. hic aũt accipit ꝑ cõtemplatione celestiũ & spe futuroruꝫ bonoꝝ. Nã ꝑ hęc duo sapiẽtes omnẽ aduersitatẽ multoꝝ supant & circa cõtemplatões diuinorũ tota intẽtio sapiẽtis versat. Vnde Boetius ĩ tractatu de summo bono dicit. Phũs maxĩe delectat in primo principio: & in contẽplatõne sũmę bonitatis. & hęc sola est recta delectatio. Hęc em̃ est vita philosophoꝝ sine qua nemo viuit vita recta.

d Desuper irridem⁹ Ille merito est deridendus q maiori & meliori bono dimisso eligit & occupatur circa bona viliora. Sed sapientes eligunt bona animę q̃ sũt maxime bona. Primo ethicoꝝ: Et vulgares eligũt bona temporalia. q̃ dicũtur vilissima rerũ. qꝛ impediunt hominem in cognitione summi boni.

e Vallo. Hoc nomẽ vallum dicit Grecista Est vallus palus circa castrum peracutus. Nexio palorum sed mutata sit tibi vallũ:

f Grassanti. Grassor grassarꝫ ẜm Huguitionem per g. i. inuadere: crudeliter punire.

g Aspirare. ẜm eundem: est anhelare: conari. vel deuenire.

(Ordo sic sumitur) Qui si valentior incubuerit struẽs aciem contra nos quidem nostra dux cõtrahit copias suas in arcem. Vero illi occupantur circa diripiendas inutiles sarcinulas: ac nos desuper irridemus rapientes queqꝫ vilissima rerum securi totius furiosi tumultus: & nos muniti eo vallo quo non sit fas aspirare stulticię grassanti.

Hic incipit quartũ metrum huius primi Quod vocatur metrum Valenticũ: ab inuentore. Et constat ex spondeo dactilo & tribus trocheis. Vnde potest dici metrum Trochaicum a pede predominante. In hoc metro philosophia ostendit qualiter homo debeat se habere vt persecutiones improborum non preualeant contra ipsum. Et hoc primo declarat quibusdam similibus. Secundo exclamat contra timentes tyrannos. Secunda ibi. Quid tm̃ miseri.

Metrum Quartum

.s.homo .i.ordinata vita .s.clarus virtute
Visquis composito serenus euo
.i.euentū rerū calcauit
Fatum sub pedib⁹ egit superbum
et .s.quisq̄ prosperā ⁊ ad/ .i.nō flexus .i.respiciēs uersam
Fortunamq̄ tuens vtranq̄ rectus,
ita q̄ nō vincat̄ prosperitate se extollēdo ⁊ aduersitate deprimendo .i.animū
Inuictum potuit tenere vultum
.s.hominē .i.inundatio et .i.maris
Non illum rabies mineq̄ ponti
.i.a fundo mouētis .i.ebulitōz versam
Versum funditus agitantis estum
.s.tali hōi.nocebit .i.cauernis suis
Nec ruptis quotiens vagus caminis
emittet mons ille
Torquet fumificos veseuus ignes
consueti percutere
Aut celsas soliti ferire turres
.i.turbabit
Ardentis via fulminis mouebit.

a Serenus euo. Seneca. Talis est anim⁹ sapientis qualis est mūdus superluminatus: talis autem mundus semper est serenus. & sic animus sapientis ex vtraq̄ parte semp est serenus. Vñ Aresto teles in Ethicis dicit. Sapiens bene scit ferre fortunas: quia habet se sicut tetragonū sine vituperio.

b Non illū rabies ⁊c. Phia tria tangit q̄ nō nocent homini q̄ constans est in vtraq̄ fortuna. Primum est rabies maris per quam designantur luxuriosi Sicut enim mare sole et motu suo incalescit & fetet: sic luxuriosi concupiscentia sua inardescunt: & peracta libidine fetent. De quibus dicit scriptura. Perierunt iumenta in stercore suo. Tales luxuriosi non nocebūt homini constanti in vtraq̄ fortuna.

c Nec ruptis. Hic tāgit secundū quod est ignis Veseui montis: per que₃ designantur auari & inuidi. Sicut em̄ ignis veseui montis semper ardet: ita auari ardent in concupiscentia bonorum exteriorum: & sicut ignis eructuans quandoq̄ consumit loca vicina: sic inuidi quandoq̄ nocent verbis si non possunt factis, & tales inuidi non nocebunt hominu constanti.

d Veseuus. Veseuus est mons ytalię intrinsecus ardens: q̄ quandoq̄ ruptis cauernis emittit ignem qui loca vicina consumit.

e Aut celsas. Tertium tangit ibi quod est ictus fulminis: per quem intelligūtur superbi. Sicut enim fulmen generatur i altos: sic superbi alte se extollūt. Et mirabile videtur de superbis q̄ cum alijs hominibus habitare nolunt: & tamen ad celum volare non possunt. tales superbi non nocebunt homini constanti. Alij per rabiem maris intelligūt inuidos: per ignem iratos: per fulmen superbos: vt dictū est. Alij per mare quod est sonorosu₃ intelligunt auariciam Per ignem penā corporis. per fulmen rerum ablationē. & sic totū est methaforicos (Ordo est) Quisquis serenus cōposito euo egit sub pedibus superbū fatum q̄ tuens vtranq̄ fortunam rectus potuit tenere vultū inuictū Illū non mouebit rabies q̄ mine ponti agitantis funditus estum versum. Nec quotiēs vagus veseuus torquet fumificos ignes ruptis caminis: nec mouebit uia ardentis fulminis soliti ferire celsas turres,

:s. est q ... homines

f ¶ Quid tantum miseri seuos g tyrannos

timendo

Mirantur sine viribus furentes

.s. de bonis temporalib9 ... de aduersitatib9

Ne speres aliquid: nec extimescas

.i. debilitaueris ... :s. tyranni

Exarmaueris impotentis iram

timore tpaliū ... .s. bona tpalia

h At quisquis trepidus pauet vel optat

:i. pprie libertatꝫ

Qꝫ non sit stabilis suiqꝫ iuris

.s. securitatis ... .s. stabilitatis,

i Abiecit clipeum: locoqꝫ motus

cōponit ... .s. ad tristiciam ꝛ dolorē mentis ... affectionū

Nectit qua valeat trahi cathenam,

f ¶ Quid tantum. Hic philosophia exclamat contra timētes tyrānos: quasi diceret Tyrāni sūt impotētes: quia non pualent nisi inquantum se homo subijcit eis. Nota potestas terrena ad nihil se extendit nisi ad largienduꝫ bona temporalia: vel ad auferēdum ea: & ideo subiacet terrene potestati nisi qui sperat talia bona: vł timet eorum ablationem. Qui autem nec timet nec sperat: ipse est omnino supra vel extra terrenam potestatem: & per consequēs terrena potestas sibi nec proficere nec obesse potest. propter quod philosophia exclamat contra illos tā q̄ꝫ miseros qui spe bonorum temporalium vel timore ablationis eorꝫ subijciūt se terrenis potestatibus.

g Tyrannos. Tyrannus quondam dicebatur quidam rex fortis & dicebatur a tyro. id est ab angustia quam inferebat suis subditis.

h At quisquis trepidus. Seneca dicit in libro de virtutibus cardinalibus. Magnanimitas si insit animo tuo: cum magna fiducia viues intrepidus & alacer. magni animi est non facillare: sed constare & finem vite intrepide expectare. Si magnanim9 nūq̄ꝫ iudicabis tibi contumeliam inferri ab inimico: sed dices: nihil mihi nocuit sꝫ animū nocendi habuit.

i Abiecit clipeum: Clipeus hic sumitur pro ratione hominis: quia sicut clipeus defēdit nos ne ledamur a telis & a similibus: ita ratio hominis tuetur eum & prouidet sibi ne offendatur.

(Ordo est) Quid miseri tantum mirantur seuos tyrannos furentes sine viribus. Ne speres aliquid nec extimescas exarmaueris iram impotentis. At quisquis trepidus pauet vel optat q̄ꝫ non sit stabilis qꝫ sui iuris abiecit clipeumqꝫ motus loco nectit cathenam qui valeat trahi.

Hic incipit Prosa quarta primi libri In qua philosophia primo inquirit Boetiū super attentiōem predictorum, & hortat̄ ipm ad sui morbi reuelationem, Secundo Boetius reuelat morbum suum, ibi, Tum ego.

P.
.s.o Boeti .s.q̄ dicta
nūquid intelligis sunt
[S]Entis ne inquit hec atq̄ animo
imprimunt
illabuntur tuo? Expers ne es lyre?
a
as, Es ne asinus ad lyram? Quid fles? quid
.i.fluis .i.abscon/
lacrimis manas? Confiteare mihi: & ne occul/
des diligentiam
tes mala tua, Si operam medicantis expectas
manifestes
b
oportet vt vulnus detegas tuum. ¶.B.
Boetius .i.resumptis viribus animi
c
Tum ego collecto in vires animo, An ne ad/
.i.declaratione .i.appa/
huc eget ammonitione: nec per se satis emi/
ret .i.p[er]tra
net fortune in nos seuientis asperitas. Nihil
carceris .i.est ne hec
.i.dispositio
ne te ipsa loci facies mouet, Heccine est bib/
.i.locus studii quē
habui in patria domibus
d e
liotheca quā certissimā tibi sedē nrīs in larib⁹
.i.elegisti .s.bibliotheca
f
ipsa delegeras: in qua mecū sepe residens de
.i.disputa
humanarū diuinarūq̄ rerum scientia dissere/
bas .s.mihi
g
bas? Talis habitus talisq̄ vultus erat cum
.i.inuestigarē
h
tecum nature secreta rimarer: cum siderum
.i.virga geometrali .s.hoim
i
vias radio describeres: cum mores nostros:

a Es ne asinus ad lyram. Prouerbiū erat apud grecos cum aliquis audiuit verba alicuius & nō aduertit nec curauit intellectū verborū: illi dicebatur sic Es ne asinus ad lyram: facis enim sicut asin⁹ positus circa lyram: audit sonū lyre sed nō percipit melodiam: nec proportionē sonorū: nec delectatur in ea. Sic aliqs audiens verba & nō curans intellectum eorū dicitur esse asinus ad lyram.
b Oportet vt vuln⁹ detegas tuū. Si quis vult sanari: oportet morbum vel vulnus suū detegere & manifestare. Vnde Seneca tertia Epl'a. Nemo p se satis valet vt emergat s; oportet vt manum porrigat & ali⁹ ipm extrahat Tūc em morbi ad sanitatē inclinant cū ex abdito erumpunt: & vim suam proferūt. (Ordo inquit) Sentis ne hec atq̄ illabunt aio tuo. Es ne asinus ad lyrā? quid fles quid manas lacrimis? Confiteare mihi: & ne occultes mala tua si expectas operam medicantis: oportet vt detegas vulnus tuum.
c ¶ Tum ego. Hic Boetius reuelat morbū & dolorem suum Et primo ostēdit se esse perturbatum ex his que iniuriose agebant circa eū. Secūdo generaliter ex his que vidit in aliis ibi. Videre autē videor. Primo ostēdit se perturbatū ex sui exilii relegatiōe. Secundo ex meritorū suorum frustratione. Tertio ex iniusta sui cōdemnatione. Quarto ex fame sue lesione Secūda ibi. Quotiens ego. Tertia ibi. Quib⁹ autē. Quarta ibi. At vero h. Adhuc diuiditur. primo facit quod dictum est. secūdo respōdet obiectioni. ibi Atqui tu.
d Bibliotheca. Est locus vbi reponūtur libri. Et dicit a biblo .i. iunco: in quo antiq scribebāt libros. Talē bibliothecam habuit Boetius Rome marmoreis lapidibus polita: in qua studuit de rebus diuinis & humanis.
e Quā certissimam Boetius dicit phiā; si bi elegisse certissimā sedē in bibliotheca: h dicit pro tanto: quia licet boetius esset diuersis officiis & negociis occupatus: tn̄ nulli eorū tam certis tpībus tam certa intentiōe vacabat: sicut studio ī libris philosophicis: qs in certo loco repositos habuit.
f De hūanarū diuinarūq̄ Phīa tractat de diuis & hūanis. Vn̄ Seneca xxxi. Epl'a. Nō potest virtus pfecta esse nec equalis tenor vite sine phia: p quā diuina & hūana cognoscūt: q si te occupas icipis esse deorū socius. Et alibi dicit O lucille scio neminē bene viuere posse et tollerabiliter sine studio phie: quia sine studio phie animus eger est.
g Cū tecū nature secreta rimarer. Ex illo notatur q Boetius studuit in naturali phia
h Cū mihi siderū vias radio. dat intelligi per hoc q studuit etiā in astrologia. Radius est virga geometralis qua geometrici describūt figuras in puluere supposito.
i Cū mores nostros Significat cū etiā studuisse in morali philosophia.

k :i.dispositionē

totiusq3 vite rationem ad celestis ordinis ex/

similitudinē id est.formare .i.funt ne ista .i.reportamus
docuisti l

emplar formares, Heccine premia referimus

.i.servientes .s.tu phia .s.sequentem
m

tibi obsequentes. ❡ Atqui hanc sententiam

.i.ɔfirmasti
n

platonis ore sanxisti: beatas fore respublicas

gubernato
o

si eas vel studiosi sapiē regerent: vel earꝫ recto/

res Platonis
p

res studere sapiē contigisset. Tu eiusdem viri

ore hanc sapientib⁹ capescēde reipublice ne/

.i.ɔfirmasti

cessariā causam esse monuisti ne improbis fla

cōmissa .i.regia

gitiosisq3 ciuibus vrbiū relicta gubernacula:

.i.discordiā .s.hoib⁹ .i.damnnm

pestem bonis ac pniciem ferrent. Hanc igitur

sententiā ego .s.phia .i.studia
q

autoritatē secut⁹ qd a te inter secreta otia di/

.s.ego .i.reducere .i.opus .i.cōmunis vtilitatis

diceram transferre in actū publice ammini/

.i.curaui .s.phia r

strationis optaui. Tu mihi & qui te sapientiū

infudit .i.testes

mentibus inseruit deus cōscij estis: nullū me

.i.ad dignitatem magistralē et consultus

ad magistratū nisi cōe bonorꝫ oīm studiū de/

ppter hoc .i.difficiles .i.inexplicabiles

tulisse. Inde cū īprobis graues inexorabilesq3

.s.mihi .i.libera ɔscientia
s

discordie venerūt. Et (qd cōscie libtas habet)

.i.p iusticia defendēda
.s.fuit mihi

p tuēdo iure: spreta potētiorꝫ semp offensio.

k Totiusq3 vite rōne. Item vita humana & mores hominū debēt formari ad similitudinē celestis ordinis. sicut em̄ sperę inferiores planetarꝫ obediūt sperę superiori et reguntur motu firmamēti sic virtus nostra sensibil' debet obedire virtuti rōnali & regi ab ipsa. Turpe est em̄ abijcere regimē superioris: & induere regimē inferioris: quod nob' cōe est cū bestijs. sicut dicit albertus. 3. de anima.

l Heccine p̄mia referimus tibi obse. Ex q̄ Boetius rōne sapientie in miseriā fuit posit⁹: ideo dicit ad philosophiā. sunt ne hęc p̄mia quę nos referimus obsequētes tibi (Ordina taliter) Tum ego collecto animo ī vires an ne satis eminet asperitas seuiētis fortune in nos adhuc eget ammonitione. Nihil ne mouet te ipa facies loci. Heccine est bibliotheca quā ipsa delegeras tibi certissimā sedem in nostris laribus: in qua mecū sepe residens differebas de sciencia rerum humanarū diuinarū talis habitus q3 talis vultus cū rimarer tecum secreta naturę: cū q3 describeres vias siderum radio q3 cum formares rōnem totius vitę ad exemplar celestis ordinis. Heccine premia referimus obsequentes tibi.

m ❡ Atq Hic Boetius r̄ndet obiectioni posset enim phia sibi obijcere dicendo quale p̄mium debuisti reportare cū tu non studuisti ꝓpter cōe bonū sed ꝓpter vanā gloriā & ꝓpter ꝓpriā vtilitatē Cui obiectioni respōdet Boetius.

n Boreas fore. ꝺm Platonē Beata ē respublica cuius dominus phūs est: & ve genti cuius dn̄s puer est: Et rationabiliter quidem, quia philosophia vitam disponit. actiones regit. agenda & dimittenda demōstrat: Vnde Seneca. xvi. Epistola dicit. Si vis om̄ia tibi subijcere subijce te ratōni multos enim rexeris: si te ratio rexerit. Et Arestoteles in prohemio methaphisice dicit. Sapientis est regere & ordinare. Ex quibus patet q regimen reipublice spectat ad sapientes pro tāto dicit Tullius in principio suę Rhetoricę. Ad rempublicā plura pertinēt cōmoda si moderatrix & regulatrix omnium rerum p̄sto est sapientia.

o Studiosi sapiētie. Sunt hij qui iā p studium adepti sunt sapientiam.

p Studere sapientię dicuntur qui ad hunc studendo acquirunt sapientiam

q Secreta otia. Studium suum vocat secretū otiū. quia in studio hō otiat' ab exteriori occupatōe. De q̄ otio siue quiete loquitur Seneca. lxv. Epistola dicens Nulla placida est quies nisi quā rō cōponit. et illa vera est trāquillitas in qua mens bona explicat'.

r Sapientū mentib⁹ Deus īmittit sapiam mētib⁹ sapientū. hoc scribit' in prologo de regimine principum. Deus est qui diuitias sapiētię suę influit in animas sapientū.

s Conscie libertas. Libtas ɔscie nullū habet metuere. quia dicit Macrobius Hoc hab3 libera conscientia proprium: q si quid possideat: nullum potentē metuat Item Seneca. liij. Sapiens ex libero arbitrio nihil habens timet imbecillitatem hominis. quia securitatem dei habet. Et Seneca de quatuor virtutibus cardinalibus dicit. Vt iustus sis nō sufficit q innocens sis: sed vt innocentes ab iniuria serues. Et idē. Iusticia est vinculum diuine & humanę societatis.

(Ordo est) At q̄ tu sanxisti hāc sentētiā ore Platonis beatas fore respublicas si eas vel studiosi sapīe regerēt vel rectores earū contigisset studere sapientię. Tu nouisti ore eiusdem viri hāc necessariā esse causam sapiētibus capescēde reipublice: ne gubernacula relicta improbis flagiciosisq̧ ciuibus vrbium ferrent pestem ac perniciē bonis: igitur secutus hāc autoritatē quod didiceram a te inter secreta otia: optaui transferre in actu₃ publice amministratiōis. Tu et deus qui inseruit te mentibus sapientum es: s mihi conscij nullum studium me detulisse ad magistratū nisi cōmune omī bonorum grauesq̧ inexorabiles discordie cū improbis & offensio potentiorꝝ (Alia littera habet potentium: alia potentū) semper spreta pro tuēdo iure quod habet libertas conscientie.

a Nūq̧ me a iure. Hoc deb₃ sic glosari. Ego nō sum retractus a iure ad iniusticiam amore nec odio nec timore nec proprio cōmodo, quæ omnia solent impedire verū iudiciū. Vnde dicit Laborintus. Quē munus persona preces de tramite recto Non ducunt. Iudex sidera laude ferit. Aristoteles. Amor ira & odium sępe faciūt nō cernere verum.

.s. Boetius q̄ fuit officialꝭ regꝭ Theodorici
t v impotentis hominis
℩ Quotiens ego Conigastū in imbecillis cu
insultum .i. contrarius
iusq̧ fortunas impetū facientem obuius ex
.i. impediui sic dictum .i. regalis aule
x
cepi, Quotiēs Triguillā regię ꝑpositū dom⁹
.s. ipsis pauperibus auerti
ab incepta ꝑpetrataq̧ iā ꝓrsus iniuria deieci.
.i. pauperes .i. miserijs incastis
y
Quotiēs miseros q̄s infinitis calūnijs impu
gora .i. crudeliū gothoꝝ exposita
z
nita barbaroꝝ sꝑ auaricia vexabat: obiecta
damnis .i. nullo tpe alias a
a
piculis autoritate ꝓtexi. Nūq̧ me ab iure ad
.i. aliqs .i. deflexit .i. bona fortune
b
iniuriā quisq̧ detraxit. ℩ prouincialiū fortu
.i. occultis spolijs .i. tributis
c
nas tū ꝑuatꝭ rapinis: tū publicis vectigalib⁹
subijci ego
pessundari nō aliter q̧ qui patiebātꝭ indolui.
.i. magne
d
℩ Cū acerbe famis tp̄e grauis atq̧ īexplicabilꝭ
.i. angaria .i. punitura .i. paupertate
e
indicta coemptio ꝓfligatā inopia Cāpaniā ꝓ
.i. contra q̄ indixerat istam coemptionem.
uinciā videretꝭ certamē aduersū ꝑfectū ꝑtorij
.i. boni .s. ego Boeti⁹
cōmunis cōmodi rōne suscepi, rege cogno
.i. decertaui .s. illa
scente cōtendi: & ne coemptio exigeretꝭ euici.

t ℩ Quotiens ego Conigastū. Hic Boetius ostēdit se perturbatū ex meritoꝝ frustratione suoꝝ. Et primo tāgit merita et beneficia alijs exhibita. Secūdo tāgit frustrationē eoꝝ ibi. Sed esse Prima in septē partes ꝫm q̧ recitat septē beneficia q̄ patebunt.

v Conigastum. Conigastus fuit qdā nobilis familiaris regis Theodorici. qui suus officialis fuit. & tot⁹ tyrānus. q plures homines inuasit impotentes. s. eoꝝ bona ipsis auferēdo. quē Boetius ipi cōtrari⁹ a suo īpetu īiurioso auertit Talis etiā erat Triguilla ꝑposit⁹ aulę regię. Et h̄ est pmū bn̄ficiū

x Quotiēs Triguillam. Ponit secundū beneficium.

y Quotiens miseros. Subiungit tertiū beneficium.

z Barbarorum. Barbarus idem est q̧ crudelis. incultus & stolidus, & est nomen crudelitatis. Vnde olim omnes ac vniuerse gentes dicte fuerūt Barbare: preter Grecos & Latinos. Et Barbaria dicitur q̄da₃ terra iuxta Greciam sita propter crudelitatis excellentiam.

b ℩ Prouincialium Ponit quartū bn̄ficiū Nota q̧ omē₃ ciuitatem vel regionē qua₃ Romani expugnauerūt fecerūt tributariā vel Coloniā vel prouinciā. Tributariā faciebāt qn̄ relictis ī habitatorib₃ terre ad tributū soluendū hoīes compellebāt. Coloniā aūt faciebant cum expulsis inhabitatorib⁹ alienos instituerūt ad inhabitandum. Prouincia₃ vero faciebāt quando aliquem Romanum illi terrę preficiebāt: qui collectis redditibus eos Romā miserat: & inhabitatores illius terre dicebantur prouinciales. Isti prouīciales aliqn̄ moliebantur occultis rapinis .i. exactionib₃ suorū profectorū. aliquādo iniustis vectigalibus, id est tributꝭ q̄ indebito & iniusto modo exigebātur ab eis de q̄ Boeti⁹ doluit.

c Vectigalib₃. Vectigal proprie dicitur tributū quod datur de vectura. (Ordināndo ī fine īcipe) Indolui nō aliter q̧ qui patiebantur fortunas prouincialium pessundari. tum priuatis rapinis: tum publicis vectigalibus.

d ℩ Cū acerbe. Hic ponit quintū bn̄ficiū.

e Coemptio. Nota Coemptio est institutio sup aliqua portione danda de re emenda vel vendenda. Et vocatꝭ vulgariter: vngelt. Et talis fuit institutio super Cāpaniā ꝓuinciā destruendā: quā Boetius remouit. (Ordo) Cū tp̄e acerbe famis indicta ḡuis at₃ inexplicabilꝭ coēptio ꝓfligatā cāpaniā ꝓuinciā inopia suscepi certamē aduersū ꝑfectū rōne cōmunis cōmodi cōtēdi rege cognoscēte & euici ne coemptio exigeretꝭ.

sic dictum f familiares regi g

¶ paulinū cōsularē virū cuius opes palatini

sites canib⁹ .i.cupiditate

canes iam spe atqꝫ ambitiōe deuorassent, ab

.i.appetentiū opes paulini .i.liberaui h

ipsis hiantū faucibus subtraxi. Ne albinum

consularem virū p̄iudicatę accusatiōis pęna

.i.puniret .i.accusatoris i

corriperet: odijs me Cypriani delatoris oppo

irritasse

sui. Satis ne in me magnas videor exacerbas-

opponendo me po- tentibus k .s.romanos qb⁹ im- pendi ista beneficia

se discordias. Sed esse apud cęteros tutior de-

ego .s.me eis opponendo .i.familiares regis aulā inhabitātes.

bui: q mihi amore iusticię nihil apud aulicos

l

q̊ magis essem tutior reseruaui. ¶ Quibus

.s.aulicis. .i.accusantib⁹ m .i.percussi n .s.nos o

autem deferentibus perculsi sumus. Quoꝶ

.s.vnus .i.regis ꝑpter maliciā

Basilius olim regio depulsus ministerio in de

.i.accusationē .i.pecunia

lationem nostri nominis alieni eris necessitate

alios duos nostros accusatores

cōpulsus est. Opilionem vero atqꝫ Gauden-

.s.ipsoꝶ

tium cū ob innumeras multiplicesqꝫ fraudes

.i.ordinasset

ire in exilium regia censura decreuisset. Cūqꝫ

f ¶ Paulinum. Hic ponit sextum beneficium.
g Palatini canes. Nota familiares regis qui preside bant palatio vocabantur canes palatini. Sicut enim canes habent ora hiantia ad capiendas escas: sic isti hiabāt ad diripiendas facultates pauperꝶ romanoꝶ.
h Ne albinū. Ponit septimū bn̄ficium.
i Cypriani. Cyprianus fuit de familia regis. iniuste accusauit Albinum consularem q prius iudicatus fuit ad penam qꝫ accusatus: Ne ista pena cui adiudicatus fuerat ipsum Albinū corripet Boetius se opponens odijs Cypriani accusatoris Albinum saluauit a morte. Ex istꝭ beneficijs enumeratis apparet: ꝙ Boeti⁹ nō gessit magistratū pro vtilitate propria: sed pro vtilitate cōmuni: Si enim propriam vtilitatem intēdisset vtiqꝫ odiū & offensam potentū euitasset. q̊d nō fecit. Et prius dixit. Nunqꝫ me a iure ad iniuriam quisqꝫ detraxit. Ex quo similiter apparet ipsum nō quesiuisse propriū cōmodū. tales enim frequenter de iure deflectuntur (Ordinem faceo modo) Subtraxi paulinum virum consularē: cuius opes palatini canes iam deuorassent spe & ambitione a faucibus hiantum opposui me Cypriani delatoris ne pęna preiudicatę accusationis corriperet Albinum virū consularem: Videor ne in me exacerbasse satis magnas inuidias. Nota hic vnum maximū preceptum artis oratorie Boetius hic ꝓm illa septē beneficia que in vno protulit tempore tn̄ pulcherrima verborū mutatione. Puta excepi. deieci. protexi. indolui. suscepi. subtraxi. opposui. maximū oratoris officium ostendit: tedium enim generaret ipsis auditoribus vnum & idem verbum tam sepe repetitum propterea mutauit. per hoc etiam plane videtur fuisse eum in dicendo copiosissimum oratorem.
k Sed esse apud ceteros Hic tangit frustrationē suorum beneficioꝶ. Vna causa perturbationis Boetij fuit frustratio suoꝶ meritoꝶ: quia amicicia & gratia istorum frustrabatur circa ip̄m quibus multa beneficia impendit. & propter quos multis multa odia & indignatiōes incidit (Ordo) Sed apud ceteros tutior esse debui: qui nihil reseruaui mihi amore iusticie quo magis tutior essem apud aulicos.
l ¶ Quib⁹ autē. Hic Boetius tangit suam perturbationem ex iniusta sui condēnatiōe: Et primo facit hoc. secundo expurgat se de quibusdam sibi obiectis. secunda ibi Quā vtiqꝫ. Primo ostendit iniustam sui condemnationē ex accusatiōe personaꝶ vilium: Secundo ex falsitate criminis sibi impositi. Tertio ex seueritate iudicum & peruersitate Secunda ibi At cuius crimīs. Tertia ibi Cuius vnqꝫ.
m Deferētibus. Nota circa hoc vocabulū defero quod tria significat. Primo est idem quod deporto: Inde delator .i. deportator. Secundo idem est ꝙ honoro. Inde delator id est. honoris exhibitor. Tertio idem est ꝙ accuso. Inde delator .i. accusator. qui scilicet detegit quod latebat: & hoc vltimo modo capitur hic: Versus. Accusat defert dat honorē fertqꝫ deorsum.
n Perculsi. Circa hoc vocabulum perculsus Huguitio dicit ꝙ percello is. erc. perculi in p̄terito & perculsum in supino: est idem ꝙ percutere. vel potius terrefacere. Sed percutere pertinet ad corp⁹: percellere vero ad aīam
o Quoꝶ Basilius. Ad testes idoneos septē requiruntur conditiones: quę patent in his versibus. Etas conditio sexus discretio fama. Et fortuna fides ī testibus ista requires. Primo requiritur ętas. quia pueri nō pn̄t esse testes. Secundo requiritur libera conditio. & ideo serui non possunt perhibere testimoniū. Tertio requiritur sexus masculinus. & ideo mulieres non possunt esse testes. Quarto requiritur discretio. & ideo furiosi

& stulti non possunt esse testes. Quinto requirit̃ fama. Et ideo persone infames nō possūt esse testes. Sexto requiritur fortuna: propter quod paupres non possunt testificari. Septimo requiritur fides: propter quod infideles non possunt perhibere testimoniū. Inter quas conditiones duę sunt viliores. s. pauptas & infamia. Boeti⁹ ergo volens ōndere suā cōdemnationem iniustam ex vilitate testium accusantium: ꝓpter quam repellendi erant a testimonio dicit in vno fuisse defectum fortune scilicet in Basilio. Sed ī aliis duobus scilicet Opilione & Gaudentio dicit fuisse vicium infamie.

p Ac accusantium vilitas. Nihil videtur seuerius & nequius ꝙ̃ personas viles et damnādas admittere in testimonium cōtra innocentes. Quia dicit Seneca in de remediis fortuitorum. Nō potest vllam habere auctoritatē. vbi qui damnandus est male de te loquitur. (Sic ordina textum). Autem quibus deferentibus sumus perculsi quorum Basilius olim depulsus regio ministerio compulsus est necessitate alieni eris in delationem nostri nominis Vero cum regia censura propter inmuneras ꝙ̃ inscipilces fraudes decreuisset ire in exilium Opilionē et Gaudentium ꝙ̃: cū illi nolētes parere tuerentur sese defensiōe sacrarū edium ꝙ̃ id foret compertū regi edixit vt in intra prescriptum diem decederent Rauēna vrbe

duo .i.intrando ecclesias

illi parere nolentes sacrarum sese ediū defen-

.i.defenderent .i.reuelatum

sione tuerentur, compertumq; id regi foret

.i.precepit .i.nisi

edixit vt in intra prescriptū diē Rauēna vrbe

sic solent signari malefactores

discederent notas insigniti frontibus pelle-

.q.d.nihil crudelitati .i.confirmari

rentur. Quid huic seueritati posse astrui vi-

certe .s.duobus

detur. Atqui eo die deferentibus eisdem no-

.i.accusatio .s.phia .s.e dicēdū

minis nostri delatio suscepta est. Quid igitur

q.d.non

nostre ne artes ita meruerunt. An illos accu-

q.d.non

satores iustos fecit premissa damnatio. Ita ne

s.non puduit

nihil fortunā puduit: si minus accusate inno

p .s.esse fortune

cētie, ac accusantiū vilitas pudori debuisset.

sed q .i.sententiam

¶ At cuius criminis causa summam argui

.s.forte nos

mur queris. Senatum dicimur saluum esse

.s.per quem .s.fare nuncium r

voluisse. Modum desideras. Delatorem ne

.i.litteras regi Theo: .s.litteris quod erat s

documenta deferret quibus senatum lese ma

maximū crimen .i.obstaculo tenuisse nos

iestatis reū faceret impediuisse criminamur

pellerentur insigniti notas frontib⁹: Quid videtur posse astrui huic seueritati. At q delatio nostri nominis suscepta est eo die eisdem deferentibus. Quid igitur? meruerunt ne ita nostre artes. An p̃missa damnatio fecit iustos illos accusatores. O fortuna ita nihil puduit si minus accusate innocentie ac vilitas accusantium pudori debuisset.

¶ q At cuius crim. causa. Hic Boetius ostēdit iniustam sui damnationem ex falsitate crimīs sibi impositi. Secundo ex dictis infert quandam ammirationem ibi qua in re. Prima in duo secundū ꝙ duo imponebantur Boetio de quibus se excusat. Secūda ibi. Nam de cōpositis. Primū quod sibi imponebatur fuit ꝙ impediuisset quendam nuntium deferentem regi accusationem Senatus: vt Senat⁹ redderetur reus lęsę maiestatis: dicit ergo primo. At cuius ꝛc.

r Delatorem ne documenta. Accusatio Boetii fuit detestabilis quia facta fuit per infames personas & pauperem vnum vt prius patuit. Hic autem probat eam omnino fuisse irrationabilē: qa de bono accusabatur scilicet de saluatione Senatus quod erat bonum: Etiam fuit īiusta: qa falsa. Accusabat̃ enī impediuisse delatorē quod falsum fuit.

s Lęse maiestatis. Ille dicitur incidisse crimen lęse maiestatis: Qui contra regem vł principē aliquē malū aliquod machinat̃

Et illud crimen maxime puniebat apud antiquos.

t Inficiabimur: Inficio raris. prime coniugationis deponentale. i. negare Vnde Huguitio. Inficior ar. est proprie non fateri factum quod verũ est: sed contra veritatem vti mendatio vel proprie inficiari secundũ eum Est rem debitam denegare cum a creditore deposcitur: et etiam est contendere vel denegare.

v An optasse salutem. Duplex est sal' scilicet spiritualis que est anime. & temporalis que est corporis Salutem spiritualem tenemur omnibus velle. etiam malis ratione caritatis per quam etiam mali diligendi sunt. licet nõ in eo q mali Salutẽ vero temporalem tenemur velle omnibus bonis & precipue amicis Amicorum vero peccantium tenemur salutem velle q diu vt recuperẽt virtutem ammissam. S3 si propter magnitudinem malicie sint isanabiles dissoluitur amicitia nec est optãda salus eorum: Et quia malitia senatus Romanorũ erat sanabilis. qa forte Senatus compulsus metu regis fuit consentire in dãnationẽ Boetii. Ideo optare sibi salutem nõ erat nephas licet Boetio turbato hoc videretur.

x Occuluisse veritatem. Veritas non est occultanda secundũ Socratẽ. Nam qui tacet veritatẽ aliis nescientibus mentitur: & qui mẽdacibus cõsentit similiter facit.

.i. iudicas — negabimus

Quid igit, O magistra censes? inficiabimur

.s. illud — nos et — .s. saluare senatum

crimen; ne tibi pudori simus, At volui nec vn

q velle desistã fatebimur, Sed impediendi de

quia nõ est verum — diligentia — cessare debet — y

latoris opera cessabit, An optasse illius ordi-

senatus — q. d. non est nefas — .i. Senatus

nes salutem nefas vocabo, Ille quidẽ suis de

iudiciis consensit in meam dãnationẽ

me decretis vti hoc nefas esset effecerat, Sed

.i. in damnũ suam — ita q prius meritorium postea fiat

sibi semper mentiens imprudẽtia rerum me

demeritorum

rita non potest immutare, Nec mihi Socrati

.i. dicto licitũ — .i. occultasse

co decreto fas esse arbitror; vel occuluisse veri

tatem vel concessisse mendacium, Verum id

quomodo sit: tuo sapientumq iudicio esti-

mandum relinquo, Cuius rei seriem atq ve-

.i. successores nostros — .i. scriptos

ritatem nec latere posteros queat; stilo etiam

quia false hoc mihi

memorie commendaui, ¶ Nam de cõpo-

imponitur — litteris

sitis falso litteris quibus libertatem arguor

cũ non detur mihi locus defensionis — litterarum

sperasse Rhomanã quid attinet dicere, Qua

fraudulentia — fuisset manifestata

rum fraus aperta patuisset si nobis ipsorum

allocutione — .s. vti examiatione accusatorũ

accusatorum

confessione delatorum (quod in omnibus ne

y Concessisse mendatium. Mendatium nõ est concedendum quia secundũ Arestotelem in ethicis Mendaciũ per se prauũ est & fugiendum. Et primo Elencorũ dicit: Duo sunt opera sapientis. Nil mentiri de his: de quibus nouit & mencientem posse manifestare.

(Ordo est.) At queris summã cuius criminis causa arguimur dicimur voluisse saluum esse Senatum: Desideras modum? Criminamur impediuisse delatorem ne deferret documenta quib' faceret Senatũ reum lese maiestatis. Igitur o magistra qd censes? inficiabimur crimen ne simus tibi pudori. At volui nec velle vnq desistã fatebimur. Sed opera ĩpediendi delatoris cessabit. An vocabo nefas optase salutem illius ordinis quidẽ ille effecerat hoc suis decretis de me vt nefas esset. Sed ĩprudentia sibi semper mentiens non potest immutare merita rerum nec arbitror mihi fas esse Socratico decreto vel occuluisse veritatẽ: vel concessisse mendatiũ Verum quomodo id sit relinquo tuo sapiẽtũ q iudicio estimãdum. Cuius rei seriẽ atq veritatem cõmẽdaui stilo etiam memorie ne queat latere posteros.

z Nam de compositis. Hic Boetius excusat se de secũdo crimine sibi imposito. imponebat enim sibi q scripsisset litteras ad imperatorem Constãtinopolitanũ pro liberatiõe Romanorum de manu regis Theodorici:

a Maximas habet vires. In causis iudiciariis testi⁊um siue accusatorum examinatio maximas habet vires. quia per eam deuenit ad rei veritatē sicut patet de Daniele q examinando duos presbiteros false accusantes Susanā ipsos de falsitate accusatiōis corā omi populo cōuicit. Sic similiter Boetius si datus fuisset sibi locus examinandi suos accusatores vtiq3 ipsos mendaces reddidisset.

b Nam que sperare: quasi diceret nulla tantum eni Theodoricus rex Gothorꝝ inualuerat quod nullus poterat vel audebat contra ipsum.

c Canii verbo. Canius fuit quidem Romanus prudens & sapiens & accidit vt quidem ex Romanis cōspirarēt & facerēt coniuratiōnē contra Gaium cesarē. Et cū cesar proponeret Canio quod esset reus coniurationis facte. Respondit Canius si ego scissem tu nescisses. Sic Boeti⁹ respondisset regi Theodorico si sibi improperasset de litteris compositis sup restituēda libertate ipis romanis ipse nō sciuisset hoc. Ordo est. Nam de cōpositis lr̄is falso quibus arguor sperasse Romanam libertatē qd attinet dicere quarum fraus patuisset aperta: si nobis licuisset vti confessione delatorum ipsorum ꝙ habet maximas vires in omnibus negociis. Nā que reliqua libertas sperari potest atq3 vtinā vlla posset respōdissem verbo Canii qui cum diceretur a Gaio cesare Germanici filio fuisse conscius facte cōiurationis contra se inqt si ego scissem tu nescisses.

fatus sum. Qua iure ⁊c̄. Tantū vult dicere ī toto littera Ex quo iniuste a malis accusatus sum ppter hoc nō intantū oppresus sum dolore ꝙ cōquerar malos machinari mala bonis sed admiror ꝙ illi q mala cōcipiūt contra bonos possunt pducere ea ad effectū. Nā velle malū est forte ex nr̄o defectu. sed ꝙ malus possit pficere malū cōtra bonos deo hoc inspiciētē est sile mōstro. Vnde quidā phūs non iniuste quesiuit. Si de⁹ est vnde pueniūt mala & si deus nō est vnda pro ueniunt bona.

(causis iudiciariis)
gocijs maximas vires habet) vti licuisset.
(.s. ipsis Romanis q. d. nulla)
b Nam q̄ sperare reliqua libertas potest. atq3
(.s. libertas sperari)
vtinam posset vlla respondissem c Canij verbo: qui cum a Gaio cesare germanici filio con
(.i. reus)
scius contra se facte coniurationis fuisse di
(.i. accusaretur) (.s. Canius. q. d. Si essem reus ita prudenter celassem negociū ꝙ ad tuā noticiā nunq3 peruenisset)
ceretur. Si ego inquit scissem: tu nescisses.
(.i. propter quid) (.i. non in tantum) (.i. tristicia)
d Qua in re non ita sensus nostros meror
(.i. oppressit) (.i. malos) (nequitiosa) (.i. virtuosos homines)
hebetauit. Vt impios scelerata contra virtu
(.i. con) (.i. machinātes) (.s. mali) (.i. conceperint)
tem querar molitos: sed ea que sperauerint
(ad effectum) (fortiter) (produxisse) e (.i. male)
effecisse vehementer admiror. Nam deterio
(.i. ex nostro defectu) (.s. perficere malum)
ra velle nostri fuit fortasse defectus. posse
(sed) (.i. homines innocentes)
autem contra innocentiam q̄ sceleratus quis
(.s. hoc) (.i. est admirabile) f
ꝙ conceperit spectante deo monstro simile
(.i. peccato) (immerito vel iniuste)
est Vnde haud iniuria tuornm quidem fa
(philosophorum) (procerto) (.s. pueniunt)
miliarium quesiuit. g Siquidē deus ē vn̄ mala

e Effecisse. Ex quarto huius duo requirūtur ad aliquē effectū producēdum. s. volūtas & potestas. Reqritur volūtas qa nullus agredit quod nō vult. Requiritur etiā potestas quia sine potestate voluntas frustratur. Q, autem mali habent voluntatē offendendi bonos nō est mirandum: sed ꝙ habent potestatē producendi ad effectum suā voluntatē deo re spiciēte ē sile mōstro.

f Monstro simile ē: Illud est simile monstro quod contingit preter intētionē nature. Sicut ergo mōstra fiūt preter intentionē nature sic videbatur Boetio ꝙ mala pter ordinē diuinę puidētie cōtingerent. Non videt rationabile cū deus sit sūmū bonū ꝙ aliq modo sit causa malefieri. ergo malefieri in mundo deo inspiciēte monstro simile videtur.

g Si quidem deus vn̄ mala. Deus nō est causa effectiua mali cū sit sūme bonus licet sit causa mali pmissiua quia permittit fieri malum. Et sic exponitur autoritas prophetię dicētis. Ego dominus faciēs omnia hec faciens bonū & creans malum supple pmissiue. Aliter dicitur duplex ē malum scilicet malum penę & malum culpe. deus est causa mali pene ꝙ punit: sed nō est causa mali culpe. Quia hic est qui peccatum

d Qua ī re. Hic Boetius exdictis infert quandā admirationem. Secundo inuehitur contra Senatores qui consenserunt in suam damnationem ibi. Sed si fas fuerit. Dicitur primo ex quo a malis iniuste accu⁊

non fecit. Ordo est. Qua in re non ita meror hebetauit sensus nostros. Vt querar impios molitos scelerata cōtra virtutē: sed admiror vehementer effecisse ea que sperauerit. Nam velle deteriora fortasse fuerit nr̄i. defectus aūt posse cōtra innocētiā q̄ quisq̄ scelerat⁹ conceperit deo hoc inspectante monstro simile est. Vnde quidē tuorum familiarium haud iiuria quesiuit. Siquidem de⁹ est vnde mala: bona vero vnde si non est.

h Sed si fas. Hic Boetius inuehit contra senatum qui consentit in suam condēnationem. tāgēdo suā beniuolentiam quam habuit ad eos.

i Sed num idem de patribus. Secūdū. Senecā: dolor duplicat̄ cū ab eo a quo bonū merueras malum venit. Cum igitur Boetius omnē beniuolentiā exhibuerit Senatorib⁹ grauius doluit de sua offensione.

k Meministi inq̄ verone. Nota in ciuitate verona (vulgo dietrischsbern) cū albinus esset accusatus de graui crimie ita vt diceret̄ reus lese maiestatis. Illud crimē rex Theodoricus voluit transferre ad totū Senatū & ipsum damnare. Sed Boetius exponens se periculis Senatum sua facundia liberauit.

l Consciētie secretū Secretum consciētię est virtus que minuitur cū aliquis virtuose operatur iactando se vt consequatur fa-

sed .s.pueniūt .s.deus .i.ponamus fas esse

bona vero vnde, si nō est. ❡ Sed[h] si fas fuerit

.i.ciuitatis Romane

nefarios homīes qui bonorū omniū to tius

.i.consolatus .i.mortem desiderant

q̄ senatus sanguinē petunt, nos etiam quos

.s.hominibus .i.ad pdidū

ppugnare bonis senatusq̄ viderant perditū

.i.nūquid .s.pdere .i.senatoribus

ire voluisse. Sed[i] num idē de patribus quoq̄

quasi diceret non o phīa .i.me

merebamur. Meministi vt opinor quod me

volentē dicere aliquid vel ergo nec verbis nec factis offendi senatū

dicturū quid facturū ve, presens semper ipsa

i.regebas .s.o phīa .i.apud veronā Theodoricus ciuitatem

dirigebas. Meministi[k] inq̄ Verone cū rex aui

.i.tormenti senatoꝝ .s.lese

dus exitii cōmunis maiestatis crimen in Al-

illum virum totum

binum delatū ad cunctum senatus ordinem

.s.rex .i.totius consolatus

transferre moliretur, vniuersi innocentiā Se-

.i.tutela .i.laborauerim

natus q̄nta mei piculi securitate defenderim

tam .i.loqui q̄

Scis me hec & vera pferre: & in nulla vnq̄

.i.ostentando dixisse quia

mei laude iactasse. Minuit enim quodāmo-

.i.laudantis

do sese, pbantis conscientie[l] secretum: quoti-

manifestando .s.ab hominibus mercedem laudis

ens ostentādo quis factū recipit fame p̄miū

.i.liberauerit

Sed innocentiam nostrā quis exceperit euen

.s.tu phīa false nobis impositi

tus, vides, p vere virtutis p̄mijs: falsi sceleris

.i.sustinemus .s.hoīs .i.peccati

pęnas subimus. ❡ Et cuius vnq̄ facinoris

mā & laudem populi. Vnde Seneca. Conscientiā potius q̄ famam attende. Et dicit Macrobius. Sapiens gloriam suam in consciētia ponit. Stultus autē in laude humana. Vnde dicit ysidorus. qui aliqd' donum a deo largitum in laudem suam conuertit, proculdubio virtutem in vicium transire facit.

Ordo sic fiat. Sed si fas fuerit nefarios homines qui omnium bonorum q̄ totius Senat⁹ petunt sanguinē. nos etiam voluisse ire perditum quos viderāt propungnare bonis & senatus. sed nū idem merebamur de patribus meministi vt opinor qd' me dicturum: quid ve facturum ipsa semper presens dirigebas inq̄ meministi. Verone cū rex auidus cōmunis exicii crimē maiestatꝪ delatū in albinū moliretur trāsferre ad cunctum Senatus ordinem quanta securitate laborauerim innocentiā vniuersi Senatus. Scis me hec & vera proferre & vnq̄ me iactasse i vlla mei laude. enim minuit quodāmado secretū conscientie probantis se quotiēs quis ostentando factum recipit precium famę. Sed vides quis euentus exceperit innocentiam nostram subimus pęnas falsi scelleris pro premiis vere virtutis.

❡ m Et cuius vnq̄. Hic Boeti⁹ ostēdit se perturbatum ex iudicum seueritate & inflexibilitate.

n Summitteret. Nota ꝙ iudices aliquā do mouentur ad misericordiam duplici de causa. Primo propter errorem humani ingenii: quia humanum ingenium sepe fallit in iudicio: quia ignorat vtrum aliqñ iuste vel iniuste de re sentiat vel non & timens deū ne iniuste iudicet mouetur ad misericordiam parcē do reo. Secundo iudices mouentur ad misericordiam propter euentū fortune: qui incertus est hominibus: quod enī iudex in alio damnat sibi facile per fortunā eueniet & illud debet recordari. sed nulla illarum causarū mouit iudices ad miserādū Boetio sed concorditer ipsum dānabant.
o Presentem tamen sententia ꝛc. Nullus debet damnari etiā pro crimine ꝗ̄tumcū ꝙ enormi nisi sit presens cōuictus vel crimen in iudicio confessus. Boetius autē cum damnaretur nō erat conuictus: nec crimē cōfessus: et erat absens quia in studio Atheniensi ergo iniuste erat damnatus.
p Nunc quingētis. Boeti⁹ cū damnaret̄ distabat a loco iudicii quingētis milibus passuū. & cū mille faciūt vnū miliare: ideo bñ distabat ad quingenta miliaria.
q Morti ꝓscriptiōi ꝙ dānamur. Boetius dānatus fuit proscriptioni. Huguitio dicit ꝓscriptio ē iudicialis sentētia lata cōtra aliquē cui⁹ nomē ꝓ scelere de scriptura tabule enee delebat̄.

.i.crude
manifesta confessio: ita iudices habuit in se
litate .s. eorum
ueritate concordes. Vt non aliquos vel ipse
.i.euentus fortunatus
humani error ingenij. vel fortune conditio
.s.hominibus .s.existens .i.flecteret ad misericordiam
n
cunctis mortalibus incerta summitteret. Si in
.i.incendere .i.ecclesias
flammare sacras edes voluisse. Si sacerdotes
.i.punire
impio iugulare gladio. Si bonis omnibus
mortem ꝓcurasse nos Boetius s.me sed
o
necem struxisse diceremur. presentem tamen
.i.iudicium
sententia confessum conuictum ve punisset
.s.nos
p
Nūc quingenis fere passuum milibus ꝓcul
absentes propter
moti atq indefensi ob studium propensius
q nos .i.ad iudicamus
in senatum morti proscriptioniq dānamur.
exclamat dignos sicut nec ego iuste conuictus sum
O meritos de simili crimine neminem posse
.i.innocentiā criminis
conuinci cuius dignitatem reatus ipsi etiam
.i.accusauerūt me cognouerunt .i.dignitatem meam vt r
qui detulere viderunt. ¶ Quam vti alicu-
.i.denigrarent .i.ꝓpter cupiditatē
s t
ius sceleris ad mixtione fuscarent ob ambitū
.s.acquirende .i.demonū obsequio
v .s.meam
dignitatis sacrilegio me conscientiam polluisse
peccato inserta
x
mentiti sunt. At qui & tu insita nobis oēm re
cupiditatem
rum mortalium cupidinem de nostri animi

fuit de tabula enea. (Ordo ē.) Et cuius facinoris vnq manifesta cōfessio habuit iudices ita cōcordes in seueritate: vt non aliquos vel ipē error humani ingenii sūmiteret vel conditio fortune icerta cūctis mortalibus. Si diceremur voluisse inflāmare sacras edes. Si iugulare sacerdotes impio gladio. Si diceremur struxisse necē omībus bonis tamen suā punisset ꝑsentē confessum cōuictū ve ꝓcul moti nūc fere quingentis milibus passuum atq indefensi ob ꝓpensius studium dānamur in senatum morti q proscriptioni. O meritos neminē posse cōuinci de simili crimīe cuius reatus dignitatē ipi etiā viderunt q̄ detulere.
¶ r Quā vti alicui⁹ Hic Boeti⁹ expurgat se de quibusdā obiectis. Secundo ostēdit vnde sūpra fuit ratio obiectōis. Secūda ibi sed o nefas. Boetio obiiciebatur. ꝙ ipse vsus arte nigromātica sacrificaret demōibus ꝓ dignitatibus acquirēdis. De hoc ipse Boetius excusat se.
s Sceleris admixtione. Consuetudo est īuidorꝫ cū nō possūt alicui suā probitatē auferre nituntur ipsam saltim aliquo vitio denigrare. et sic fama Boetii denigrata fuit ī vitio sacrilegii.
t Ob ambitū. Ambitus media ꝓducta est cupiditas honoris Sed media correpta est circuit⁹. Et primo modo accipitur hic.
v Sacrilegio: Sacrilegium est sacre rei furtū et ponit̄ sacrileg⁹ ꝓ hoīe scelerato. Etiā sacrilegiū est cultura demonū siue ydolorum. Inde sacrilegus .i. ydolatria et sic capitur in proposito.

Cōsuetudo enī Romana fuit quod nomīa senatorū quorꝫ cōsilio vrbs Romana regebatur aureis litteris in tabula enea scribebant̄. Vnde et p̄res cōscripti dicebant̄. Et dicit̄ ꝓscriptus quasi ꝓcul a scriptura posit⁹ et sic Boetius erat ꝓscriptus quia nomen suū deletū

x At qui & tu insita. Phia repellit omnē cupiditatem bonorum exteriorꝫ quod scribit̄ in primo libro

s.loco · .i.cultui demonum
sede pellebas, sub tuis oculis sacrilegio locum
inspirabas
esse fas non erat. Instillabas enim auribus co
es · .s.dictū quod sequitur
gitationibusqȝ quotidie meis pythagoricū
illud Enoi henon, i, deo non dijs seruiendū.
.i.demonum
Nec conueniebat vilissimorum me spirituū
auxilia · .i.optare
presidia captare quē tu in hanc excellentiam
.i.locabas · .s.me
componebas vt cōsimilē deo faceres. preter-
.i. vxor · .s.mee
ea penetral innocens domus, honestissimorū
.i.multitudo · .s.Symachus
cetus amicorū. Socer etiā sanctus: & eq̄ actu
.s.nobis impositi
ipso reuerēdus, ab omni nos criminis huius
.s.mali
suspitione defendūt. ¶ Sed ō nephas, illi ve
.s.phia · es
ro de te tanti criminis fidem capiūt: atqȝ hoc
.s.sacrilegij
ipsi videbimur affines fuisse maleficio ꝙ tuis
.i.instructi · .i.doctrinis · .i.informati
imbuti disciplīs, tuis instituti moribus su-
nos
mus, ita non est satis: nil mihi tuam profuis
.i.sponte
se reuerentiam nisi vltro tu mea potius offen
sione lacereris. ¶ At vero hic etiā nr̄is malis
augmentatio · .i.iudicium · .i.vulgarium
cumulus accedit: ꝙ existimatio plurimorum

d- plātis. Q, phia tria i iducit scilicet .mētis : lustrationē foelicitatꝫ · ppetitū. & mollis af · fluentie contemptum.

y Sacrilegio locum. Sacrilegium nō habet locū sub oculis phie. Quia phia per se omnia agenda & facienda ordinatissime disponit & non pmittit hominem ad vana declinare. quia dicit Tullius ī libro de finibus bonorū & malorum Phia a superstitione liberat metu mortis non conturbat. Et est superstitio vana religio scilicet ydolorum cultura.

z Vt consimilem deo faceres. Philosophia facit hoīem similem deo non similitudine omnimoda: sed pticipatiua ita ꝙ homo pticipat aliquid cōditionis diuine scilicet intelligentie. Vnde Seneca hoc mihi phia pmittit ꝙ me similē deo reddit Et alibi dicit vir speculatiuus est quasi deus in humano corpe hospitatus.

a Penetral innocēs. Penetral est secreta camera vel locus secret⁹ interior in domo. vel in templo vbi reponūtur clinodia vl' aliqua talia. Et ponitur hic p vxore Boetii p methaphoram ponendo cōtinens pro contento: qa ipsa consueuit morari in penetrali.

b Socer eius sanctus Symachus fuit quidam nobilis Romanus & socer Boetii cuius filiā Boetius ī vxorem duxerat nomine Elphia. Qui Symachus nō fuit tm̄ sanctus interius in affectu sed etiā reuerēdus fuit in exteriori actu sicut dicit Boetius.

(Ordo sic summitur) Quam vti fuscaret ad mixtione alicuius sceleris mētiti sūt poluisse meā conscientiā sacrilegio ob ambitū dignitatis, At qui tu insita nobis

pellebas de sede nr̄i ani oēm cupidinē omniū rerum mortaliū: Fas non erat esse locū sacrilegio sub tuis oculis enim ī stillabas q̄ti die meis auribus qȝ cogitatiōib⁹ illud Pythagoricum Enoi henō. i. seruiēdū est deo non diis. Nec cōuenie bat captare me p̄sidia vilissimorū spirituum quem tu conponebas in hāc excellentiam vt faceres consimilem deo Preterea innocens penetral domus, cetus honestissimorū amicorum: etiā sactus socer & eque reuerēdus ipso actu defendūt nos ab omni suspitiōe criminis huius.

c Sed o nefas. Hic Boetius ostendit vnde fuerit ratio sumpta obiecti criminis quia ex ipsa phia cui dedit⁹ erat Et incipit exclamando ꝛc.

d Atqȝ hoc ipsi. Boetius vacabat studio fugiebat cōsortia stultorum: & querebat secreta loca ppter studium ipsum loqui cum demonibus & eis sacrificare. Item Boeti⁹ fere omia que volebat facere sua sapiētia faciebat. Ideo putabant eū demonē habere familiarē sibi obsequētē sicut Apuleius opinatus est de socrate ꝙ haberet deum familiarē de quo fecit librum qui intitulatur de deo Socratis.

(Ordo). Sed o nefas vero illi capiūt fidē tāti criminis de te. Atqȝ hoc ipsi videbimur fuisse affines maleficio ꝙ sumus imbuti tuis disciplinis instituti tuis moribus ita nō ē satꝫ tuā reuerētiā mihi nihil pfuisse nisi vltro tu potius lacereris mea offensione.

e At vero. Hic Boetius ostendit se esse perturbatū ex fame sue lesione.

f Existimatio plurimorū. Vulgares nō iudicāt scd'm

merita rerum. Vtrum homo aliquid mereatur vel non. sed iudicant secundũ euentũ fortune. Vnde hoēm bene fortunatũ iudicant fœlicē, male autē fortunatũ iudicāt miserum. Sed hoc iudicium falsũ est. Vnde dicit Seneca. xlv. Epła. Non fœlicem hunc existimes quem vulgus apppellat fœlicem ad quē pecunia cōfluxit Sed illũ cui omne bonum in animo est erectum & extensum.

f Vt existimatio bōa Bona existimatō deserit infœlices quia primũ malum quod infelices incurrunt est ꝙ vulgus male de ipsis opinatur. credit enim vulgus ꝙ ea que miseri patiũtur ꝙ ex merito talia patiantur.

Ordo. At vero hic cumulus accedit etiā nostris malis ꝙ existimatio plurimorũ nō spectat merita rerum. sed euentum fortũe quia ea tm̄ indicat esse ꝓuisa que fœlicitas cōmēdauerit quo fit vt bona existimatio oīum prima deserat infœlices. Nunc piget reminisci qui rumores populi ꝗ dissone multiplicesq; sententie hoc enim dixerim vltimā esse sarcinam aduerse fortune ꝙ dum aliqd crimen affigitur miseris credũtur meruisse que perferunt. Et quidē ego bonis oībus pulsus exutus dignitatibus fedatus existimatione tuli supplicium ob beneficium.

g Videre autem. Hic Boetius ostendit se esse perturbatũ ex his

sicut homo meretur .i. iudicat hoiem scd̄m .i. respicit ꝙ fortuna habet se circa ipsũ
non rerum merita; sed fortunę spectat euen-
vulgus .s. a deo
tum, eaq; tantum indicat esse prōuisa que fœ-
ꝓspera fortuna .i. ex quo sequitur f
licitas cōmendauerit, quo fit, vt existimatio
quidem
bona, prima omnium deserat infœlices. Qui
dicunt me reum quidem non .i. discordantes .i. sine de me
nunc populi rumores ꝗ dissonę multiplices
.i. redet .i. volui dixisse
q; sententie piget reminisci. Hoc tm̄ dixerim
.i. grauissimum pondus
vltimā esse aduersę fortunę sarcinam ꝙ dūm
.i. infelicibus .i. imponitur .i. paciuntur .s. miseri
miseris aliquod crimē affigitur: q̄ ꝑferūt me-
.s. ea .s. ipsi quia in exilium relegatus
ruisse credūtur. Et ego quidē bonis om̄ibus
quia damnatiōe proscriptus
pulsus, dignitatibus exut⁹, existimatione fœ-
.i. maculatus penam .i. recepi
ꝓpter
datus, ob beneficium supplicium tuli.
.i. cognoscere .s. hominum
g
¶ Videre autem videor nefarias sceleratoꝝ
.i. malas societates .i. pessimum
h i
officinas gaudio lęticia fluitantes perditissi-
.i. accusationum
mum quemq; nouis delationum fraudibus
insistentem
imminentē: iacere bonos nostri discriminis
.i. depressos .i. prauū hoēm video
terrore ꝓstratos: flagitiosum quemq; ad au-
presumendū .i. peccatum sine pena .i. ad ꝑpetrā
dendum quidem facinus impunitate ad effi-
dum sed .i. innocentes
sed
ciendum vero premiјs incitari. Insontes aūt
tm̄
nō mō securitate. Verum ipsa etiā defensiōe
ergo placet .s. ad deū celi quare talia ꝑmittat i mundo
priuatos. Itaq; libet exclamare.

que vidit in mundo generaliter. s. bonos deprimi & malos extolli.

h Officinas. Officine dicũtur domus officialiũ vbi reponunt ea q̄ ad ipsos spectāt & ad eorum officia sicut sũt cellaria & granaria & huiusmodi. Hic autē accipiuntur officine pro cōgregatione malorum. Et dicuntur ab officio officis officere quod idē est ꝙ nocere.

i Perditissimum &c. Boetio qui erat turbate mentis & in statu miserie videbatur: ꝙ mali in hoc mundo essent potentes & viuerent impuniti. Boni autem impotentes & viuerent irremunerati Sed philosophia in quarto huius ipsũ cōsolādo probat malos semper esse impotentes & bonos esse potentes: & malis nũq̄ deesse sua supplicia et bonis nunq̄ sua premia.

(Ordo sic summitur) Autem videor videre nefarias officīas sceleratorum fluitantes gaudio q̄ leticia quē q; perditissimum imminentes nouis fraudibus delationum bonos iacere prostrato terrore nostri discriminis quēq; flagitiosum incitari ad audēdum facinus impunitate vero incitari premiis ad efficiendum autem insontes non modo priuatos securitate: verũ etiam ipsa defensione.

Hic incipit quintū metrum huius primi Quod dicitur pindaricū ab inuentore Anapesticum a pede predominante. Est autem Anapestus pes cōtrarius dactilo. constans ex primis duabus breuibus & tertia lōga silla ba. Et est metrū acatalecticum.i.sine defectu. In hoc autem metro Boetius exclamat contra prouidentiā diuinā admirans .ꝙ omnia regātur a deo preter actus humāos licet hoc falsum sit.tamen Boetio sic videbatur secūdum statum turbatū. Et diuidit quia primo cōmendat ꝓuidentiā diuinā ex gubernatiōe celestium & terrestriū. Secundo tāgit actus humanos non regi a deo rogat deū:vt regat actus hoīm. Scda ibi oīa certo. Tertia ibi Quisquis rerꝝ. prima diuidit primo cōmēdat regimē diuine ꝓuidentie circa corpa celestia. Scdo magis circa terrestria ibi. Tua vis varium ꝛc.

a Conditor. Deus dicitur conditor stelliferi orbis. Quia ab ipso dependet celum & tota natura ex.xii. methaphisice.

b Perpetuo solio. Deus dicitur residere in ꝑpetuo solio. quia in celo qđ est ꝑpetuū Nam celum est locus deorꝝ & spirituū. Et oēs barbari & Greci: & quicunq; putāt deos eē eū locū q sursum est deo attribuunt tanq; immortale immortali coaptātes

Metrum Quintum

ferentis stellas creator
a
Stelliferi conditor orbis
.i.eterni sedit .i.adiunctus
b
Qui perpetuo nixus solio
.i.veloci motu c frequenter
vertis
d
Rapido cælum turbine versas

tialiter seu presēcialiter in sua vera claritate in qua ipsū hō nunq; vidit. Sicut dicit propheta. Deum nemo vidit vnquam sicut est in ꝑpetuo solio. Sacramētaliter seu misterialiter deus est i sacramēto eukaristie quod rata fide credimus. Sed misericordialiter deus est vbiq; fm ꝙ dicit scriptura. Misericordia domini plena est terra. Et inde prouenit dictum commune fm ꝙ dicit scriptura. Deus est vbiq;

primo celi & mundi. Deus igitur est nixus perpetuo solio.i.coniūctus perpetuo celo. Solium fm. Huguitionē est sedes regalis ex solidis lignis facta a soliditatē dicta.i.a firmitate. ¶ Vnde deus tripliciter ē in vniuerso scilicet essentialiter: seu presencialiter: sacramētaliter: seu misterialiter. et misericordialiter. Essen-

c Rapido celum. Deus dicitur vertere celum rapido turbine: motus enim firmamēti dicitur rapidus quia motu suo rapit secum alias speras inferiores.
d Versas. Verso versas are est frequentatiuum & significat frequenter vertere. & ex hoc innuitur ꝙ celum semper mouetur & non cessabit. Quia dicit

Cōmentator. Non est timendum ꝙ celum stet. Et ratio est quia mouens celum mouetur sine fatigatione & pena. xii. Methaphisice.

i. debitum ordinem
e
Legem ꝗ pati sidera cogis
aliquando f sicut in plenilunio
Vt nunc pleno lucida cornu
solis g i. opposita luminibus
Totis fratris obuia flammis
i. abscondat que in plenilunio non videntur propter maius lumen
Condat stellas luna minores
i. cogis aliqñ i. lunē existens
Hunc obscuro pallida cornu
i. soli i. lucem amittas
phoebo ꝓpior lumina perdat
i. tu cogis i. in crepusculo quodā prime noctis sequendo solem
Et qui prime tempore noctis
i. frigidos i. stella vespertina h
Agit algentes hesperus ortus
i. solitus cursus
Solitas iterum mutet habenas
i. de mane i. hesperus
phoebi pallens lucifer ortu
facientis frondes defluere i. hyemis
Tu frondiflue frigore brume
i. coartas diem i. tpe
Stringis lucem breuiori mora
Tu cum feruida venerit estas
breues i. distinguis
Agiles nocti diuidis horas.

e Legem ꝗ ꝛc. Deus cogit sidera pati legem. non violenta nec coacta motiōe. quia nullū violentum perpetuum: sed cogit ea voluntaria ordinatione obseruare legem. i. determinatum motum. Vt tempore eis statuto oriantur & occidāt.

f Vt nunc pleno. Luna de se est corpus opacū recipiēs lumē a sole: & ī ea parte quę est versus solē illuminatur. Cum aūt directe opposita fuerit soli sicut in pleniluuio tunc lumine suo obscurat minores stellas eo ꝙ maius lumen obfuscat minus. Sed cum luna est in ista parte celi in qua est sol sicut cōtingit in coninnctione. tunc superior pars quę est versus solem est illuminata: & inferior pars quę est versus nos est obscurata: & tūc nihil videmus de luna: sed cum īcipit elongari a sole tunc pars elongata incipit modicū apparere nobis: & tune dicimus esse nouiluninum. Et quanto plus elongatur tanto plus apparet nobis illuminata.

g Fratris. Boetius dicit solē esse fratrem lune. Quia secundum fabulas Iupiter concubens cum latona genuit ex ea duos gemellos scilicet phoebum qui dicitur sol & dyanā que est luna & sic secundū fabulas sol est frater lune.

h Hesperus. Stella que de vespere sequitur solem & que de mane precedit habet diuersa nomina patet per versum. Lucifer aurora venus vesperus hesperus idē. Quō autem possibile sit ꝙ eadem stella de vespere sequatur solem & de mane precedat. Dicunt aliqui ꝙ hoc non contingit in vna & eadē parte anni: sed ī diuersis. Dicunt enim ꝙ in ęstate sequitur solem & in hyeme precedat. Sed hoc est cōtra omnes autores dicentes hoc esse in eodem tempore anni. Alii dicunt quod Mercurius & Venus sint stelle similis coloris & quantitatis: quarū vna quādoꝗ sequit̄ solem alia precedit: & sic videtur esse vna stella quę precedit & quę sequitur: sed hoc nō est. Huguitio dicit ꝙ Venus est altior sole. Et loquit̄ secundū antiq̄s astrologos qui locauerūt venerē supra solē. Cum igitur contingit ꝙ venus & sol simul veniunt ad occasum: quia Venus est altior diutius videtur in sero ꝗ̄ sol: eadem ratione citius videtur de mane ꝗ̄uis ęque cito discurrant. Nam citius videntur ascendentia remota ꝗ̄ propinqua: & diucius vident̄ descendentia remota quā propinqua: licet equali motu procedant: sed moderni astrologi locant venerem sub sole. Alii dicūt ꝙ vna est stella que vno tempore sequitur solem: alio tempore precedit. Et dicunt secundum Ptholomeum illum epiciclum in cuius conferentia defertur corpus ei⁹. Est autem Epiciclus circulus paruus cuius centrum est circumferētia orbis deferentis. Nunc autem est ita ꝙ Epiciclus veneris semper est cum sole ita ꝙ si protrahatur linea a centro terre per centrum epicicli veneris ad firmamentum eadem linea transibit per centrum solis & non in tantū distabit ab eo. Cum autem venus ꝓferatur in circuitu emicicli aliquando erit in eadem linea cū sole aliquando precedit. aliquando sequitur. Item mora solis sup orizontem facit diem. Cum dies sit latio super terram. Mora autē solis sub orizonte facit noctem. Et quia sol longiorem facit moram tempore estiuali super orizontem & breuiorem sub orizonte. Ideo dies estiuales longiores sunt noctibus. In hyeme autē fit econuerso propter quod dies hyemales breuiores sūt noctib⁹.

Ordo. O conditor stelliferi orbis qui nixus perpetuo solio versas celum rapido turbine ꝗ cogis sidera pati legem. Vt lucida nunc pleno cornu obuia totis flammis fratris luna condat stellas minores. Nunc pallida obscuro cornu ꝓpior phoebo ꝑdat lumīa. Et hesperus q agit algētes ortus tempe prime noctis lucifer pallens ortu phoebi iterū mutet solitas habenas. Tu stringis lucem breuiori mora frigore brume frondiflue. Tu diuidis agiles horas noctis cum venerit feruida estas.

i Tua vis vacium. Hic Boetius commendat regi

men diuine puidentie magis circa terrestria.

k Varium temperat annum. Nota ꝙ quatuor sunt partes anni ver. hyems: autumnus: estas. In vere flat ventus qui dicitur zephirus qui est collateralis fauonii. Et quia flatus eius est leuis: ideo dicitur mitis & pducit virida. i. hyeme & maxime in pricipio viget flatus boree qui est ventus collateralis aquilonis cuius flatus e fortis et frigidus & destruit virida denudando arbores.

Arcturus. Est stella circa maiore vrsa que dicit videre semina: quia tempore sui ortus quo oritur cum sole tunc seminatur sicut in autumno. De arcturo dicit ysiderus in libro ethimologiarum. Arcturus est sidus post caudam maioris vrse positum: & orit tempe autunali. sed dicit vegetius arcturu oriri post ydus septembris. i. xvii. kalendas octobris.

m Syrius. Sirius est stella que alio nomine dicit Canicula. Et dicitur Sirius a siren quod est tractus ppter longu tractu caloris & apparet cum sol est in cancro. Et dicit vrere segetes. i. maturare Item dicit ysidorus Canicula est stella. Et dicit Syrius que estiuis mensibus in mediocentro celi est: & iuncta cum sole duplicatur calor eius. Et dissoluuntur corpora & euaporant. A qua stella dicuntur dies Caniculares in quibus moleste sunt purgationes.

Ordo est. Tua vis variu temperat annum. Vt q mitis zephirus reuehat frondes quas spiritus boree aufert ꝙ que semina vidit arcturus altas segetes vrat syrius nihil solutum antiqua lege linquit opus proprie stationis.

(i. o deus virtus — i. ordinat — i. diuersas partes anni)
Tua vis varium temperat annum
(illius venti — destruit)
Vt quas boree spiritus aufert
(i. reducat — i. ventus vernalis)
Reuehat mitis zephirus frondes
(illa stella)
Queque arcturus semina vidit
(i. stella canicula — i. longas)
Syrius altas vrat segetes
(i. eterna — i. segregatum)
Nihil antiqua lege solutum
(dere — ad quod operādum institutum est)
Linquit proprie stationis opus
(i. certo ordine ad finem — o deus tu)
Omnia certo fine gubernas
(i. spernis regere)
Hominum solus respuis actus
(s. et ergo o — i. coercearis)
Merito rector cohibere modo
(quare — i. instabilis)
Nam cur tantas lubrica versat
(i. alternationis — innocentes — s. quia ipsa)
Fortuna vices: premit insontes,
(homini scelerato)
Debita sceleri noxia poena,
(alto loco)
At peruersi resident celso
(i. homines in moribus — i. sanctorum hominum — fide)
Mores solio, sanctaque calcant
(i. alternatione — mali)
Iniusta vice colla nocentes

nat. Quia dicit commetator x. methaphisice. Deus e mensura omnium & regula & infallibiliter veru metru. Et comentator dicit primo celi & mudi Entia diuina nos gubernant & regunt in nobis sunt quasi finis. Item illud quod est sapientissimu regit certo fine: cu sapientis est regere. Sed deus est sapientissimus eo ꝙ sapientia a deo processit. Vnde sacra scriptura Omis sapietia a deo est.

o Lubrica versat. Fortuna dicit lubrica quia sicut quis stans in lubrico loco faciliter cadit. Ita fortuna continuo cadit de vno ad alium & nuꝙ habet fixum pedem.

p Premit insontes. Boetius vidit in mundo bonos deprimi & malos exaltari cum tamen potius fieret econuerso: Ideo videbat ꝙ actus & operationes hoim non regerentur a deo sed magis a fortuna que hunc humiliat & huc exaltat. Ideo Boetius deo conquerit quasi exclamando contra deu. Ad hoc tame & ad alia dabitur responsio posterius in libris sequetibus.

q Iniusta vice. Mali calcant sancta colla iustorum hoc potius deberet fieri ecotrario. Ideo dicit iniusta vice. i. alternatioe: qa sancti deberet potius calcare colla nocentum.

Sic ordina istos versus: Oia gubernas certo fine spernis solos actus hoim o rector cohibere merito modo. Nam cur lubrica fortua versat tatas vices pmit insontes noxia pena debita celeri. At peruersi mores residet celso solioque nocetes calcat sancta colla iniusta vice. Clara virtus latet codita obscuris tenebris ꝙ iustus tulit crime iniq piuria nil nocet ipis nil fraus compta mendacii colore. sed cu libuit vti viribus quos metuut innumeri populi gaudent subdere summos reges.

n Omnia certo fine gubernas. In ista parte Boetius tagit actus hoim no regi a potentia diuina sed derelictos regimini fortune. Ite deus oia certo fine guber-

.s. ab hoibus vicio obscuratis .i. abscondita
Latet obscuris condita virtus
.i. homo clare virtutis .s. homo et
Clara tenebris, iustus qꝫ tulit
.s. hominis
Crimen iniqui
iniquis
Nil periuria nil nocet ipsis
.i. ornata falsa apparentia
Fraus mēdacij compta colore.
.s. prauis .i. exercere vires
Sed cum libuit viribus vti
prauos .i. vulgares
Quos īnūeri metuūt populi
bonos et sapientes subplantare
Sūmos gaudēt subdere reges.

.i. homines miseros in terra habitantes
O iā miseras respice terras
.s. deus tues qui .i. concordias .i. cōiungis
Quisquis rerum federa nectis
.s. sed valde nobilis
Operis tanti pars non vilis
.s. nos .i. concutimur .i. mari et amaritudine
Hoīes. quatimur fortunę salo
.i. magnos impetus .i. restringe
Rapidos rector cōpme fluct⁹
.s. eo
Et quo cęlum regis īmensum
.i. hoīes stabiles in terra .i. regimine
Firma stabiles fœdere terras.

r O iā miseras. Hic Boetius rogat vt deus regat actus hominum: & homines sicut regit cęlum.

s Operis tanti pars nō vilis. Item dicit hominem non esse vilem partem sui operis id est mundi. Quia scribitur in libro de pomo Arestotelis. Homo est dignissima creaturarum similitudo oīm ad imaginem dei factus. Et secūdo de anima. Quodā modo anima conuenit cum omnibus creaturis. Conuenit cum angelis in intelligēdo. Cū brutis in sentiendo: cū plantis in vegetando: cū lapidibus i essendo.

t Fortunę salo. Fortuna a ferendo dicta eo qꝫ temere & sine ratione feratur. Est enim fortuna accidentiū rerū subitus atqꝫ inopinatus euentus. Hec a veteribus dea credita est a quibusdam etiam deus variis casibus humana deludens. Ideo hic dicit: quatimur fortune salo.

v Salo. Boetius comparat fortunam salo id est mari. Sicut enim nauis vndis marinis iactatur nunc in altum & nūc in profundum: sic homo per fortunam nunc in prosperitate leuatur. nunc in aduersitate deiicitur.

Ordo. O Quisquis nectis federa rerum respice iam miseras terras. Homines non vilis pars tanti operis: quatimur salo fortune. rector cōprime rapidos fluctus. Et quo fœdere regis cęlū immensum firma stabiles terras.

Hic incipit quinta prosa huius primi. in qua Boetius ostendit quomodo philosophia se habuit ad suam querimoniam et quid ex ea cognouerit. Secundo quedam dicta Boetii philosophia paruipendit. Tertio sub breuitate recolligit ea que ipsum Boetium perturbant. Quarto philosophia dat modum remedendi ipsum. Boetium Secunda ibi. Itaqꝫ non tam me loci huius. Tertia ibi. Et tu quidem de tuis. Quarta ibi. Sed quoniam plurimus.

a Delatraui: Delatrare proprie est canū. In ꝓposito autē est vrgēte dolore cōtra rationē loqui: & sic Boetius quia dixit act⁹ hominum non regi a deo contra rationē loquebatur ergo dicit se delatrasse.
b Nihil meis q̄stibus est mota. Non est hominis sapientis moueri ex hiis que dicunt̄ ab insipiente contra ratione: sed magis debet insipientem instruere & cōsolari. Ergo philosophia non fuit mota ex questibus Boetii: sed magis ipsum consolabatur.
c Lacrimantemq̄. Per lacrimas potest cognosci ꝙ ratio hominis sit turbata: sed quantum turbata sit non cognoscitur nisi sermone dolentis ergo dicit phīa lacrimis cognoui te esse exulē.
d Miserū exulemq̄ cognoui. Miser est ille cuius animus sequit̄ mutationem rerum tēporalium. Itaq̄ extollitur ī prosperis & deprimitur in aduersis. Exul in proposito est ille non qui mutat regionem sed qui agit contra rationem.
e Procul a patria. Ille pulsus ē a patria qui omīo rationem amittit. Sed ille aberrat qui infra patriam in aliquo rationem amittit. & in aliquo retinet. Boetius autē non erat pulsus procul a patria: quia nō totam rationem amiserat: credebat enim oīa regi a deo: sed in hoc aberrabat ꝙ act⁹ hoim a deo regi non putabat. De patria hominis que est recta ratio loquitur. Seneca in de remediis fortuitorū dicens. Patria est vbicūq̄ homo bene est. Illud autem quod bene in homīe est non in loco est: in hominis inq̄ potestate est si sapiēs est: non peregrinatur: si stultus ē exulat. Nota ꝙ a patria ratiōis nullus expulit Boetium nisi ipse seipsum: quia Boetius non alieno impetu sed ꝓprio defectu terminos & limites rationis exiuit.

Prosa quinta

Hec vbi continuato dolore delatraui: illa vultu placido nihil meis questibus mota. p. Cum te īquit mestum lacrimanteq̄ vidissem illico miserum exulemq̄ cognoui. Sed q̄ longinquū esset exilium nisi tua prodidisset oratio nesciebam. Sed tu q̄ procul a patria: non quidem pulsus es sed aberrasti At si te pulsū existimari mauis: te potius ipse pepulisti. Nam id quidem de te nūq̄ cuiq̄ fas fuisset. Si enim cuius oriundus sis patrie reminiscaris, non vti Atheniensium quondā multitudinis imperio regitur. Sed ei⁹ vnus

(Interlinear glosses: s. predicta — i. assidua perturbatione — postq̄ ego Boetius — ꝯtra ratio-nem locutus sum — s. phīa — i. de meis querimoniis — irata est — i. q̄n — dixit Boetium — flentem — i. statim — i. pacientem exilium — id — i. remotum — i. reue-lasset — i. sermo — i. ignorabam — s. Boeti — valde remote — i. certe — i. sed — i. magis vis — s. a patria — quia — procerto — s. hoi — licitū — i. de qua patria — i. natus — i. recorderis — sicut — s. ciuitas — multoꝝ rectoꝝ — i. ex precepto)

f Si enim cuius oriundus sis patrie. Homo dicitur oriundus a patria rationis in q̄tum anima eius intellectiua que vtitur recta ratione a deo oritur. Nota: In tantum homo manet in patria rationis inq̄tū deo subicitur: & legi diuine & quia deus in subiectione suorum delectatur: ideo letatur in multitudine ciuium: & non in expulsione eorum. Repellitur autem aliquis a patria rationis deo rebellādo & a recta ratione recedendo.

g Multitudinis imperio regitur. Ciuitas Atheniensiū regebatur imperio multitudinis. Primo enim eam regebant reges: Postea succedente tēpore principes. Tandem pro regimīe ei⁹ singulis annis eligebantur. xxxviii. sapientes. Sed patria rationis tantū vno principe regit̄ scilicet deo qui est regula recte rationis.

h Obtemperare iusticię. Qui obtemperat se deo est summe liber. quia inquantum aliquid agit ſm rectā rationem intantum est liber. Sed per obtemperare se deo homo maxime agit ſm rationem: ergo talis maxime liber est. Vnde Seneca. lij. Ep̄la dicit. Queris quę sit libertas: libertas vera est nulli rei p̄ter q̄ȝ deo seruire equanimiter ꝓspera & aduersa ferre & fortunam in ęquum ducere.
i Exulare non esse. A ciuitate rōnis null⁹ exulat nisi ꝑ affectionē tp̄aliū: talis aūt affectio est voluntaria: & ideo sola volūtate aliq̄s exulat a tali ciuitate: & quia talis affectio nō potest hoīeȝ occupare q̄ȝdiu est infra termīos ideo dicit phīa. Nam qui vallo eius (Ordo sic sumendus est) Vbi delatraui hęc continuato dolore ꝙ illa placido vultu nihil mota meis q̄stibus inquit cū te vidissem męstūq; lacrimantē illico cognoui miserūq; exulem. Sed nesciebam q̄ȝ longinquū exiliū esset mihi tua oratio prodidisset Sed tu quidem nō es pulsus q̄ȝ procul a patria sed aberrasti. At si mauis te pulsum existimari potius ip̄e pepulisti te. Nam quidē id nūq̄ȝ fuisset fas cuiq̄ȝ. de te em̄ si reminiscaris cuius patrię sis oriundis nō vti Atheniensiū quondā regit̄ imperio multitudis. (Sequit̄ grecū quod tm̄ valet ī latino. Sed vnus est dn̄s & vnus rex vnus et princeps) Qui letat̄ de freq̄ntia ciuiū nō depulsione. Cuius agi frenis atq; obtēperare iusticie sūma est libertas. An ignoras illā antiquissimā legē tuę ciuitatis qua sanxitū est ei nō esse ius exulare quisq̄s maluerit in ea fundare sedem: Nam q̄ cōtinetur vallo ac munimīe eius nullus met⁹ est ne mereatur esse exul. At quisq̄s desierit velle inhabitare eam pariter desinit etiam mereri.

dominus est: & vnus rex. vnus & princeps
.i. frequenti inhabitatōe .i. incolarū.
qui regit eam. Qui frequentia ciuium non
gaudet .s. regis .i. duci p̄ceptis et
depulsione letetur. Cuius agi frenis atq; ob
obedire .i. nūq̄d h
temperare iusticię: summa libertas est. An
.a recte rōnis
ignoras illam tuę ciuitatis antiquissimam
statutum ꝯfirmatū .i. exiliū pati i
legem: qua sanxitum est ei ius exulare non
ad eā nō ꝑtinere ciuitate .i. habitatōȝ .i. locare .i. optauerit .i. quicūq;
esse. quisquis in ea sedem fundare maluerit.
.s. ciuitatis
Nam qui vallo eius ac munimine cōtinetur:
.i. timor sed
null⁹ metus est: ne exul esse mereatur. At quis
.s. ciuitatem .i. cessauerit
quis inhabitare eam velle desierit: pariter de
.i. meritū ꝯsequi .i. ergo k .i. tantū .i. exiliū
sinit etiam mereri. ¶ Itaq; non tam me loci
q̄ȝtū .i. dispositio .i. ꝑturbat vel l m
huius q̄ȝ tua facies mouet. Nec bibliotecę po
.i. ornatos .i. ossibꝰ elephantū .i. gēmis p̄ciosis .i. inquantū
tius comptos ebore ac vitro parietes q̄ȝ tuę
.i. trāquillitatē .i. inuestigo .s. mēte
mētis sedem requiro. In qua nō libros. sed id
.i. p̄ciositatē
quod libris precium facit: librorꝫ quondam
.s. meas .i. reposui .s. Boetii n
meorū sententias collocaui. ¶ Et tu quidem

k ¶ Itaq; nō tā me. Hic philosophia quedaȝ dicta irrationabilia Boetij paruidendit dicit. Ex q̄ aberrasti a patria rationis: itaq; non tam ꝛc̄.
l Facies. Faciē hic accipit ꝓ mentis interiori dispositione in qua Boetius minus bene fuit dispositus ꝙ perturbat phīaȝ ꝙ dispositio sue ratōnis sic deiecta est aduersitate fortunę.
m Bibliothecę. Quia superi⁹ Boe. ꝯq̄st⁹ fuit de carentia bibliothecę hoc ibi paruipēdit. Et nota ꝙ Boeti⁹ sup̄ cōquerendo de statu suo solū deplanxit incōmoda corꝑalia: nō curans deiectionē animi sui. Vn̄ phīa cōtra hoc solū deplāgit animi sui deiectioneȝ & incōmoda corporalia paruipendit. Et quia superius ī quarta prosa dixit Boetius. Nūquid nō mouet te facies hui⁹ loci. Ideo philosophia hic sibi respōdēs dicit multo plus moueor ꝓpter animi deiectionē q̄ȝ propter locū exilij in q̄ existis. Homo em̄ fortis animo omni loco vtitur ꝓ patria. Vn̄ Ouidius in libro de fastis. Omne solum forti patria est vt piscibus ęquor. Et quia etiā cōquest⁹ fuit de bibliotheca: respōdit phīa ꝙ ip̄a deplangat potius sentētias librorꝫ quas ipse ꝑ obliuioneȝ perdidit q̄ȝ carentiā bibliotecę & librorum. (Ordo) Itaq; non tam facies huius loci me mouet q̄ȝ tua: nec requiro parietes comptos ębore: ac vitro potius q̄ȝ tuę mentis in q̄ non collocaui libros. Sed id quod precium facit libris sententias meorꝫ librorum.
n ¶ Et tu quidem: Hic philosophia sub breuitate recolligit q̄ Boetium perturbauerūt. Nota ꝙ illa omnia quę fuerunt causa perturbationis Boetij per eum prius recitata in prosa quarta & in fine metri O stelliferi. Hic per modū Epilogi per phīam reiterantur. (Ordo est)

Et quidem tu dixisti vera de tuis meritis in cōmune bonū sed pauca tibi pro multitudine gestorum: memorasti nota cunctis de honestate vel falsitate obiectorum quidē tu strictim putasti attingendū recte de sceleribusque fraudibus delatorum que ea celebrentur meliusque vberius ore vulgi recognoscentis omnia etiā increpuisti vehementer factū iniusti senatus etiā doluisti de nr̄a criminatione quoque fleuisti dānna lese opiniōs. Postremo dolor incāduit aduersus fortunāque conquestus es nō pēsari equa pr̄mia meritis. In extremo seuientis musæ posuisti vota (commentaria hn̄t pposuisti) vt q̄ pax celū regeret quoque terras.

o ¶ Sed qm̄. Hic phīa dat modū medēdi ipm Boetium dicens. &c.

p Distrahūt. Boetius fuit distractus multitudie affectionū. s. ira merore et dolore. Nā ira trahit hoiem ad vindictā. dolor ad desperatoēm. meror ad totius mētis agguatonē. Iō dicit phīa que sua pturbatio iā nō possit sustiere fortiora remedia: sed velit sibi adhibere leuia. vt p talia pparatus & dispositus cōseqnter posset pcipere remedia acriora. (Ordo) Sed qm̄ plurimus tumultus affectuū incubuit dolor iraque meror distrahūt te diuersum vti nūc mētis es nōdū ptingūt te validiora remedia. Itaque vtemur paulisper leuioribus: vt quæ indurauerūt in tumorē perturbatoibus influētibus mollescāt blādiore tactu ad recipiendā vim acrioris medicaminis.

de tuis in cōe bonū meritis vera qdē: sed p multitudiē gestorum tibi pauca dixisti. De obiectorum tibi vel honestate vel falsitate cūctis nota mēorasti. De sceleribus fraudibusque delatorum recte tu qdē strictim attingēdū putasti, que ea melius vberiusque recognoscētis oīa vulgi ore celebrent. Increpuisti etiā vehementer iniusti factū senatus. De nr̄a etiā crimīatiōe doluisti. Lese q̄z opinionis dāna fleuisti. postremo aduersus fortunā dolor incanduit. conquestusque nō eq̄ meritis pr̄mia pēsari. In extremo muse seuiētis vt que celū terras q̄z pax regeret vota posuisti. ¶ Sed qm̄ plurimus tibi affectuū tumultus icubuit: diuersumque te dolor. ira. merorque distrahūt. vti nūc mētis es. nōdū te validiora r̄media cōtingūt. Itaque te leuioribus paulisper vtemur. vt q̄ in tumorē pturbatiōibus influētibus indurueruēt: ad acrioris vim medicamis recipiendam tactu blandiore mollescant.

(Interlinear glosses: i. propter vtilitatē oīm hoim factis; s. factorum; s. bñficia tibi euenisse; i. imputatorum; saluatione senat⁹; i. cōpilatione falsorum litterarum; s. hoīm; i. manifesta; i. recitasti; vitijs; i. deceptoribus; i. accusantiū; i. regulariter; pcerto; s. esse; i. existimasti; i. copiosius; i. memorantis; i. sermone; tu Boeti; i. fortiter; i. opus; s. tot⁹; i. vituperatiōe; i. maculate fame tue; i. crimia; i. vltimo; i. ptra; s. ptra; s. tu Boeti; i. dig; p; retribui; i. fine; i. furientis metri; i. sicut; i. hoies terrenos; s. diuie pundētie; i. pces; i. dedisti; i. passionū; i. valde mag multitudo; i. instinit; i. ad diuersa; sicut; i. forma ora; i. medicamēta; i. respiciūt; i. modicū; s. ea; i. infliture; i. tristicijs animi; i. euenientibus; i. indurauerūt; i. fortioris; i. leuiori medicina; i. mollis fiunt.)

Hic incipit Sextū metrū li⁹ primi. quod dicitur

Metrū glyconicū ab inuētore, choriambicū a pede p̄dn̄ante. Est aūt choriambus constās ex prima & vltīa lōga & duabus medijs breuibus. Vn̄ primus pes huius metri est spōdeus. secūdus choriambus. tertius pyrriheus. q̄ est pes cōstans ex duabus breuibus. & loco eius aliqn̄ ponit iambus. q̄ cōstat ex prima breui & vltīa lōga. In hoc metro phīa pbat dictū suū p exēpla. Dixit enī que Boetio pnūc nō cōueniret r̄media fortia: sed alio tpe. probat ergo que oīa requirūt tempus determinatū. & si fiāt extra suū tempus nō psperantur. & hoc pbat tribus exemplis. Secundo tangit tēpora nō pmisceri quæ deus distinxit. ibi. Signat tpa. primū exemplū est de semine: quod si nō seminatur debito tpe nō pfert fructū. vt si qs semiaret in Iulio vel in Augusto.

qñ folis

CVm phœbi radijs graue

.i.inardescit

a illi⁹ signi

Cancri sidus inestuat

tūc in illo tpe .i.copiosa semina

.s.spem messis

Tum qui larga negantibus

.i.cauernis .i.cōmisis

Sulcis semina credidit

.i.frustrat⁹ vcefrugū bñficio

Elusus cereris fide

.i.quercuū .i.accedat z vescat fructib⁹ eax

b

Quernas pergat ad arbores

.i.floridam siluam

c

Nunq̄ purpureum nemus

.s.tu tales flores

.i.accedas

Lecturus violas petas

.i.qñ .i.crudelib⁹ ventis hyemalib⁹

Cum seuis aquilonibus

.i.sonans .i.horribiliter apparuit

d

Stridens campus inhorruit

.i.cupida

e

Nec queras auida manu

.i.vernales vites

Vernos stringere palmites

placeat

Vuis si libeat frui

tpe autūnali

Autumno potius sua

de⁹ vini .i.vuas

Bacchus munera contulit

.i.ornat

f

Signat tempora proprijs

Aptans officijs deus

.i.distinxit

Nec quas ipse coercuit

alternatiōes tpm

Misceri patitur vices

.i.festina

Sic quod precipiti via

g

Certum deserit ordinem

.i.prosperum euentū

Lętos non habet exitus.

a Cācri sidus. Sidus cancri dicitur graue. qu a sole existente in cancro hoies grauantur nimio calore: quo tpe nō est seminādū quia ad hoc q̄ semen cōualescat requirit̃ humor: qui calore solis feruido tē pore euaporatur.

b Quernas pergat ad arbores. f̄m fabulas cū pluto rapuerat ꝓserpinā mater eius Ceres querens ipsam in terris & non inueniens denegauit hominibus bñficiū frugū: & tūc pergebāt ad arbores quercuū & comedebāt glandes.

c Nūq̄ purpureū nem⁹. Ponit secundū exemplū de floribꝰ quos hō frustra querit tempore hyemali cum tempus eorum sit in vere.

d Stridēs camp⁹. Huguitio. Strideo.es. & strideo is. est fortiter sonare vel dentes concutere vel frendere.

e Nec queras. Ponit tertium exemplū: & est de vuis quæ mature sunt in autumno. & ideo frustra querūt tempore vernali. (Ordo) Cum graue sidus Cācri iestuat radijs phoebi. Tum q credidit larga semīa sulcis negātibꝰ elusus fide cereris pergat ad q̄rnas arbores Lecturus violas nūq̄ petas purpureum nemus. cū stridens campus inhorruit seuis aquilonib⁹. Si libeat frui vuis: nec q̄ras auida manu stringere vernos palmites Bachus cōtulit sua munera potius autūno.

f Signat tempora proprijs. Hic ostendit philosophia tempora non permisceri q̄ deus distinxit.

g Certum deserit ordinem. Per debitum ordinem res conseruatur in suo esse & in sua natura. & quod deficit ab ordine etiam deficit ab esse. Vnde Boetius in quarto huius secūda prosa dicit Est enim quod retinet ordinē seruatq̄ naturam. quod vero ab hoc deficit: esse quod in sui natura situm est derelinquit. propter quod debitus ordo in omnibus obseruandus est. Vnde Poeta. Est ordo summa limes sapientis in arte. ergo dicit Philosophia Sic quod ꝓcipiti via Certum ꝛc. (Ordo est) Deus signat tempora aptans proprijs officijs: nec ipse patit̃ misceri vices quas coercuit. Sic q̄ desinit certum ordinem ꝓcipiti via non habet lętus exitus.

Hec est Sexta et vltima Prosa huius primi. In qua philosophia inquirit causam radicalem infirmitatis Boetij ex quibusdam interrogationibus. Et primo philosophia capit beneuolentiā Boetij. Secundo ponit suas interrogationes ibi. Tum illa. Et dicit primo, anteq̃ adhibeam tibi remedia.

Prosa Sexta primi libri

.i.admittis .i.nudd .i.interroga
PRimū igitur inquit pateris ne me pauculis roga-
tionib⁹ .i.dispositionē sc.p cognitionē .i.rimari
tionibus statū tue mentis attingere atq̃ temptare, vt qui mo-
.i.sanatōis .i.cognoscam phia sed fm tuā volūtate sc.ego Boe. .i.dixi
dus sit tue curationis intelligam. B. Tu vero arbitratu inquā
.i.interrogata b phia
tuo que voles vt responsurum rogato. ¶ .p. Tum illa.
dixit .i.regi .i.euētibus
Hunccine inquit mundum temerarijs agi fortuitisq̃ casib⁹
.i.estimas .s.mūdo .i.pudēte .i.certe
putas: an vllum credis ei regimen inesse rationis. B. Atqui
sc.ego Boeti⁹ .i.dixi .i.putauerim .i.improuida stulticia
inquā nullo existimauerim modo, vt fortuita temeritate tam
.s.entia .i.regant sed .i.sue creationi .i.creatorem
certa moueantur. Verum operi suo conditorem presidere deū
.i.in aliq̃ tpe Boetiū .s.iam dicere
scio: nec vnq̃ fuerit dies qui me ab hac sententie veritate de-
.i.remoueat .s.phia .i.in qnto metro h⁹ primi .i.dixisti
pellat. P. Ita est inquit. Nam id etiam pauloante cecinisti.

a Pauculis rogatiōib⁹. Phia more boni medici nō solū scrutatur causas doloris per signa extrinseca sicut medici per vrinā et pulsum: quia hec signa qñq̃ fallūt. Sed etiā scrutatur causas doloris Boetij p responsionē ad questiones. Et primo captat eius beneuolentiam reddendo ipm attentum per hoc q dicit: pauculis rogatiōibus. Infirmi habēt naturalem impotentiam nihil patiendi: ergo ex facili conturbant. nō solum per multas interrogationes: sed ex vna sola. Volens q̃ phia mouere paucas questiones Boetio infirmo. primo captat eius beneuolentiā. (Ordo est) Igitur inquit pateris ne me pauculis interrogationibus attingere atq̃ temptare statum tue mentis vt intelligam qui sit modus tue curationis: vero inq̃ tu rogato tuo arbitratu quæ voles vt responsurum.

b Tum illa. Hic philosophia primo facit interrogationes. Secūdo causas totius infirmitatis ex responsionibus Boetij recolligit. Tertio ostendit ipm curabilē esse dādo modū procedendi circa curationē eius. Secūda ibi. Quare plenissime. Tertia ibi. Sed sospitatis autori. Primo philosophia querit de mundi gubernatōe Secundo de circūstantijs gubernatiōis ibi. Sed dic mihi. Adhuc diuiditur: quia primo philosophia querit. Secundo Boetius respondet. Tertio philosophia respōsionem eius approbat ibi. Nam id etiam. &c.

c Homiesq̃ tm̃ diuie. Infirmitas Boetij partim fuit ex ordinata affectione, inquantū em̃ Boetius doluit de temporalium rerum amissione, & partim ex falsa existimatione quantum ad duo. estimabat em̃ malos homies esse foelices & potentes. Secundo esti mabat hoies non regi a diuina prouidentia. ergo phia requirit cau sam radicalē: propter quam Boetius incidit i istas incōmoditates & quia radix totius morbi fuit ignorantia diuine gubernationis quantū ad homines. Ideo primo querit de mundi gubernatione Boetius innuit duas rationes q̄ mūdus re gatur a deo. Primā ibi Tam certa. Que talis est: ea quæ sunt certa & determinata nō re gūtur a casu et a fortu na cum regimen taliū sit incertum. Sed entia huius mundi sunt cer ta: quia a secūdis cau sis producta. Secundā rationem innuit. ibi. Verum operi suo. quæ talis est. Causatum re gitur a sua causa: sed deus est causa mundi cum ab ipso depēdeat cęlum & tota natura. ergo 2c.

d Vehemēter admi ror. Phia rationabili ter miratur q̄ Boeti⁹ credēs mundum regi a deo putabat homi nes non regi ab ipso: quia posset phia sic ar guere. Deus regit mū dum fm̃ te Boetium: sed homies sunt prin cipal' pars mūdi: sicut prius dixisti in metro Operis tanti pars non vilis. ergo hoies regun tur a deo. (Ordo est) Tum illa inquit putas ne hunc mundum agi temerarijs q̄ fortuitis casibus: an credis vllū regimen rōnis iesse ei? inquā atqui existimauerim nullo modo vt tam certa entia moueantur fortuita temeritate verū scio deum conditorem presidere suo opi: nec dies fuerit vnq̄ qui depellat me ab hac veritate sententie. Inq̄t ita est. Nā etiā id cecinisti pauloanteq̄ deplorasti tm̄ hoies esse exortes diuine curę: inquā nihil mouebare de ceteris quin regerentur ratione. aūtpape admiror vehementer cur locatus in tam salubri sententia ęgrotes sed perscrute mur altius nescio quid cōiecto abesse.

e ¶ Sed dic mihi. Hic Philosophia querit de circum stantijs gubernatiōis mundi. Secundo quia res gubernate dirigun tur in suū finem, ideo secundo querit de fine rerū. & quia guberna tio dei fm̃ veritatē est etiā circa homies: ideo tertio querit de cogni tione hois. secūda ibi. S; dic mihi. Tertia ibi Sed hoc quoq̄.

f Quib; etiam guber naculis. Deus nō regit mundum aliq̄bus gu bernaculis extrinsecis quia sic nō esset per se sufficiētissimus sed re git ipm̄ sua potentia: que attribuitur patri, sua sapiētia. quę attri buitur filio. sua pieta te & clementia: q̄ attri buitur spiritui sancto. & de hoc patebit in se cundo.

g Vix inq̄ rogatōis. Illud quod aliquis hō vix intelligit aliq̄ mō intelligit: licet cum dif ficultate. ex hoc ergo q̄ Boetius dicit se vix in telligere interrogatiōes phię: innuit se aliquo modo itelligere: tamē cum difficultate p̄pter dolorē opprimentē ra tionē: & ideo respon dere non potuit.

h Hianti valli robo re. Qn̄ robur valli. ali cuius munitiōis hiat p̄pter aliquā rupturam in eo factā: tūc hostes ingredidiūr munitiōs. Sic a fili qn̄ munime rōis q̄ animus munit tāq̄ vallo hiat p̄pter de fectū alic⁹ cognitiōis tūc necessario pturba tiōes affectuū subin trāt animum. (Ordo) Sed dic mihi: qm̄ non ambigis mundū regi a deo: etiā aduertis quibus gubernaculis regat: inquā vix nosco sententiā tuę rogatōis: nedū queam respon dere ad interrogata. Inquit num fefellit me abesse ali quid per quod velut hiante robore valli morbus per turbationum irrepserit in tuum animum.

i ¶ Sed dic mihi. Hic phia querit de cognitiōe finis

---

c .i. solūmodo · .i. carētes vel nō p̄cipes · .i. p̄uidētie

hominesq̃ tm̄ diuine exortes cure esse de

.i. planxisti · .i. creaturis

plorasti? Nam de ceteris quin ratione rege

.i. diuine p̄uidētie · .i. dubitasti · .i. admirātj · sed · d

rentur nihil mouebare, pape autem vehe

menter admiror cur in tam salubri sententia

.i. positus · .i. lāgues · .i. sed · .i. p̄fundi⁹

locatus egrotes? Verum altius perscrutemur

.i. aliquid · .i. opinor · .s. o Boeti · e

nescio quid abesse coniecto. ¶ .p. Sed dic

Phie · .i. gubernari

mihi quoniam a deo mundum regi nō am

.i. dubitas · f

bigis, quibus etiam gubernaculis regatur

.i. cognoscis · .s. ego Boeti⁹ · .i. interrogatōis · .i. intellectū · g

aduertis? B. Vix inq̄ rogatiōis tuę sententiā

adhuc · .i. interrogata · .i. possim

nosco, nedū ad inquisita respondere queam

.s. Phia · .i. deficere · .i. decepit

.p. Num me inquit fefellit abesse aliquid p̄

.i. parente munitiōis firmitate · h

quod velut hiante valli robore in animum

q. d. nūq̄d em̃ verū fuit q̄ p̄dixi tibi abesse aliq̄d · .i. subintrauerit

p̄ quod dolor intrauit te sicut apertum ostium

tuum perturbationum morbus irrepserit.

.i. recorderis · .i. an · .s. oim · i

¶ Sed dic mihi: meministi ne quis sit rerum

.i. ad quē finē vel · .i. laboret

finis? quo ve totius nature tendat intentio?

rerum. Et phia rationabiliter querit Boetium an co/gnoscat finem omniũ rerum; quia finis est causa cau/sarum. & est optimũ cuius gratia alia fiũt: propter quod ignorato fine nihil pfecte co/gnoscitur eorum quæ sunt ad finez nam fm exigentiam finis cetera moderantur.

k Vt principio cognito quis sit finis ignores. Nota quãdo prin/cipium & finis coincidunt in vnum sicut in circulo idem est principium & finis. tunc videtur mirabile q tunc principium cognoscat & finis ignoretur. Cũ ergo deus sit principi/um & finis omnium rerũ.cognito ipso sub ratione principij vide/tur etiaz cognosci sub ratiõe finis. Q, autem deus sit principiũ omniũ patet: quia ab ipo deriuatum ẽ singulis esse & viuere. primo celi & mundi. Q, aũt sit finis oim patet. q: gratia eius omia fiunt & ad ipm ordinãtur. Nam in rebus cõstan/tibus ex arte & natu/ra semper vilius est ꝓ/pter melius. deus aũt est optimum eorum q̃ in natura sunt ex pro/hemio methaphisice:

l Perturbationũ mores. Licet prurbati ali/qualem cognitionem rerum habeant: tamẽ impediuntur ne perfe/cte cognoscant. Licet ergo Boetius aliquali/ter cognouerit deũ esse principium rerum: tamen quia turbatus fuit perfecte naturã hu/ius principij nõ cognouit: & ideo ignorauit ipsum esse finem rerũ.

.i.olim dixi .i.intellectũ .i.pertur/batio

B. Audiueram inquam: memoriam meror

.i.obscurauit pro certo .s.entia

hebetauit. p. Atqui scis vnde cuncta pro/

.i.principiũ suũ habuerint .s.ego Bo. .s.principium omnium rerum

cesserint. B. Noui inq̃: deum esse respondi.

.i.quõ .s.oim rerũ noto k

p. Et qui fieri potest: vt principio cognito

.s.oim rerũ .i.nescias sed l

quis sit finis ignores. Verum hi perturba/

.s.sunt .i.vigor ptãs

tionum mores & ea valentia est vt mouere

certe .i.a stabilitate pfecte cognitõis .s.radicit᷒ sed m

quidem loco hominem possint. euellere aũt

.i.eradicare

sibiq; totum extirpare non possint.

.i.ad hoc .i.responsum dce .i.nũqd n

Sed hoc q; respondeas velim: hominẽ ne

.i.scis .i.ppter qd ego Bo. .i.scio .i.dixi

te esse meministi? B. Quid ni inq̃; meminerim.

.i.diffinitõez hois] .i.nũqd

p. Quid igitur homo sit poteris ne ꝓ/

.i.dicere .i.nũquid vtz ne

ferre. B. Hoccine interrogas: an esse me sciam

et .i.ego Boeti᷒ o

rationale animal atq; mortale? Scio: & id me

.s.aĩal rõnale mortale phia .s.aliud esse nouisti .s.Boeti᷒ inq̃t

.i.fateor

esse cõfiteor. p. Et illa, nihil ne te? B. Nihil.

phia .s.q̃ ignorantiã diuine prouidentie

p. Iam scio inquit morbi tui aliam vel ma/

.s.tui morbi .i.cognoscere .i.cessasti p

ximam causam quid ipse sis nosse desisti.

hebetauit memoriam: Atqui scis vnde cuncta pro/cesserint; inquã noui; respõdi esse deum. Et qui potest fieri vt cognito principio ignores quis sit finis rerum. Verum hi mores perturbationũ (Glosa habet sunt. & alia littera antiqua habet in se sunt) & ea valentia est vt quidẽ possint mouere hominez loco aũt non possunt euellereq; extirpare sibi totum.

n Sed hoc q; respondeas velim. Hic philosophia facit aliã interrogatiõem de co/gnitione humane na/ture dicens. &c.

o Rationale animal atq; mortale. Licet homo sit mortalis fm corpus: non tamẽ fm animam intellectiuã: quę est dignior pars hominis. Et quia Boetius dixit se esse nihil aliud q̃ animal ratio/nale & mortale. & iõ non quesiuit nisi bona mortalia. de quoꝝ bonorũ ãmissione ipe maxime doluit. nõ curans partem immor/talem scilicet animam ratione cuius deberet appetere bona immortalia. Ideo phia dicit q Boetius se non no/uerit:

p Maximã causam: Causa maxima mor/bi hominis est seipm ignorare. q: dicit Boetius secũdo huius prosa quinta. q conditio humanę naturę est cũ se cognoscat q alias res excellat. Cum autẽ nosse se deserit illa na/tura infra bestias redi/gatur. nam ceteris animantibus sese ignora/re naturale est: hominibus vero vitio venit. Et dicit Themistius. Quid turpius est anime cum sit aliorum cognoscitiua q suijpsius est ignara. Anima seipsam ignorans quomodo de alijs fida putabitur cognosci/tiua. quasi diceret nullo modo. (Ordo sic sumitur) Sed ego velim respondeas hoc: ne meministi te esse hominem. Inq̃ quid ni meminerim igitur ne poteris

m Euellere. Passio est motus particule appetitiue sub fantasia boni & mali: fm Eustratium .ij. ethicoꝝ. Et hi sunt motus passionum q possunt hominẽ mouere a stabilitate ratiõis. sed totaliter ipm nõ possunt euellere ab omni cognitione. (Ordo est) Sed dic mi/hi ne meministi quis sit finis rerum ve quo intentio totius nature tendat; inquam audieram. Sed meror

proferre quid sit ho-mo. ne interrogas hoc an sciam me esse ani-mal rónale atq; mor-tale; scio & confiteor id me esse. Et illa nihil ne te ? Nihil: inquit iam scio aliam vel ma-ximam causam mor-bi tui desisti: nosce qd ipse sis.

q Quare plenissime: Hic philosophia ex di-ctis Boetij recolligit omnes causas totius infirmitatis.

r Exulem te. Homo seipsum ignorans ex-tra limites ratiõis po-situs est. & talis dicit esse exul: vt prius vi-sum est. Et homo se ipsum ignorãs tantũ se existimando morta-lem esse dolet de am-missione bonorum tem-poralium & mortali-um. ergo dicit philoso-phia: quia tui obliuio-ne confunderis exu-lem te. &c.

s Nequã homines: Nota q ex assecutiõe vel perditione vltimi finis homo dicitur po-tens vel impotens. vt patet ex quarto huius quia ergo Boetius ig-norauit vltimum finẽ rerum: ideo putabat malos esse potentes et fœlices.

t Quibus guberna-culis. Exquo Boetius ignorauit quibus gu-bernaculis mũdus re-geretur. Ideo ipse igno-rauit q deus sua boni-tate omia disponeret. ergo putabat vices for-tunarũ esse sine recto-re.

(Ordo est) Quare in-ueni plenissime ratio-nem tue egritudinis. vel aditum recõcilian

igitur / infirmitatis

q Quare plenissime vel egritudinis tue ra-

.i. causam / .i. accessum / .i. sanitatis

tionem vel aditũ recõciliande sospitatis in-

.s. ego phia / q / declarat / .s. ipsi / .i. ignorãtia / .i. confusus es

ueni. Nam quoniã tui obliuiõe cõfunderis:

.i. priuatũ / .i. diuitijs

r exulem te & expoliatum proprijs bonis esse

.s. oim / .i. nescis

doluisti. Qm̃ vero quis sit rerum finis igno-

.i. malos / .i. iniquos

s ras nequam homines atq; nefarios, potentes

.i. puras / t

fœlicesq; arbitraris. Quoniã vero quib⁹ gu-

.i. regiminib / .s. ipse

bernaculis mundus regatur oblitus es, has

.i. alternatões / .i. opinaris

fortunarum vices estimas sine rectore fluitare.

.s. iste / solum / sed

Magne non ad morbum modo, verum ad

.i. ad mortem vel perditionẽ oĩe / .i. sanitatis

interitum quoq; cause. v Sed sospitatis au

adhuc nõ / .i. totaliter / .i. vigor

tori grates q te nondum totum natura de-

deseruit / .s. nos phia / .i. radicẽ / sanitatis

stitnit. Habem⁹ maximũ tue fomitẽ salutis

scz / .i. intellectum

verã de mundi gubernatione sententiam; q

gubernatõẽ

eam nõ casuũ temeritati, sed diuine rationi

.i. subiectam / tu

subditam credis. Nihil igitur ptimescas: iam

.s. Boetio / .i. parua veritate / .i. ardor mere veritatis animam viuificans

tibi ex hac minima scintillula vitalis calor il-

.i. quia / fortioribus medicinis

luxerit. Sed quoniam firmioribus remedijs

de sospitatis. Nam qm̃ cõfunderis obliuiõe tui. doluisti te esse exulem & expoliatum pro-prijs bonis Vero quo-niam ignoras quis sit finis rerum arbitraris nequam atq; nefarios homines potẽtesq; fœ-lices: quoniã oblitus es quibus gubernacu-lis mundus regatur: estimas has vices for-tunarum fluitare sine rectore magne cause: non modo ad morbũ verum quoq; ad inte-ritum.

v Sed sospitatis au-tori. Hic Philosophia ostendit Boetium esse curabilem dando mo-dum procedendi circa curationem eius.

x Sospitatis autori grates: Nota q sicut in morbo corporali vi-gente principali mem-bro; puta corde. potest per medicinas intro-duci sanitas alijs mẽ-bris. Sed naturali ca-lore ipsum cor destitu-ente frustratur spes sa-nitatis. Sic in morbo spirituali manente; in Boetio ex cognitione illius principij q deus gubernat mundum et omnia contenta in ip-so potest procurari sa-lus quantum ad erro-rem in alijs. ergo dicit philosophia quasi cõ-gratulando Boetio: de-bes reddere grates au-tori sospitatis.

y Sed quoniam fir-mioribus remedijs. Ibi dat modum proce-dendi circa curatio-nem.

Vt qtiens abiecerit veras. Qn̄ intellect⁹ abijcit verā opinionē statim afficit̄ falsa opiniōe. qr intellectus nō abijcit verā opinionē nisi ꝓpter aliquā ꝑsuasiōe ꝑ ꝯtrariū. nihil āt ꝯtrariat̄ vero nisi falsū. Ideo intellect⁹ nō pōt abijcere verum nisi capiendo falsum.

Affectionū tenebꝛ. Tenebre affectionū iꝑediūt rectū iudiciū. qr tristicia stupefacit & corrūpit naturā ex ethic. Sꝫ amor et odiū ꝑuertūt iudicium ꝑm Ptholomeū in centilogio. & ire & ꝯcupiscētie venereoꝝ maxime trāsmutāt corpus: & qbusdā isanias faciūt vij. ethicoꝝ. Et impedit ira animū ne possit cernere verū. Recte igit̄ dicit Boeti⁹ dimotis affectib⁹ falsis tunc vera luce potuit videre splēdorem. &c. Nota hāc compatione laude dignissimā Anima nr̄a & ratio in nr̄o corꝑe ē posita ad instar sicut lux ardēs i lucerna: ꝑ quā si nō ꝑspicua est & clara splendor lucis ad lumināndū noƀ exire nō pōt. ita aīa suę rōnis & itellect⁹ oꝑatōes exercere nō pt si corpus fuerit denigtū & obfuscatū aliq̄ passiōe siue tenebris. quare qui velit vt sua ratio operationes debitas exerceat omēs a se remoueat passiōes: & corpus suū perpolitū ab illis reddat (Ordo sic sumitur) Sed grates autori sospitatis q̄ nōdū natura destituit te totuꝫ habemus maximum fomitē tuę salutis veram sententiam de gubernatione mundi q̄ credis eam nō esse sub ditā temeritati casuū sed diuine rōni. Igitur nihil ꝑtimescas iā tibi vitalis calor illuxerit ex hac mīma scintillula (alia lr̄a habet intima) Sed qm̄ nōdū est tēpus firmiorib⁹ remedijs & cōstat eam esse naturā mētiū: vt quotiens abiecerint veras induant̄ falsis opinionib⁹: ex qbus caligo ꝑturbationū orta ꝯfundit illū verū intuitū temptabo hāc attenuare paulisꝑ lenibusq̄ mediocrib⁹ fomētis: vt dimot̄ tenebris fallatiū affectionū possis agnoscere splendorē vere lucis.

nondum tempus est: & eam mentium constat esse naturam, vt quotiens abiecerint veras falsis opinionibus induantur: ex quibus orta perturbationum caligo: verum illū confundit intuitum. Hanc paulisper lenibus mediocribusq̄ fomentis attenuare tēptabo vt dimotis fallatium affectionum tenebris splendorem vere lucis possis agnoscere.

(Interlinear glosses: i. nō adhuc; s. vti; i. manifestū est; i. inuoluāt; s. falsis; i. creata est; i. passionum; i. obscuritas; de cognitiōe mentis caliginē; i. modicū; i. facilib⁹; et; i. medicinis; i. remouere; s. ego phia; i. remotis; i. f[...]orū opinionū vel passionū; i. claritatem; i. lucide veritat; i. intelligere)

Hic incipit Septimū et vltimū metrū b⁹ primi

Quod vocatur metrum Adonicum ab inuentore. Dimetrum a numero pedum. Dactilicum a pede predominante. In quo metro philosophia probat per exempla quod dixit. Dixit enim philosophia q̄ caligo perturbationum impedit intuitū veritatis. Hoc primo probat phīa tribus exemplis. Secūdo hortat̄ nos ad fugam ꝑturbationum ibi. Tu quoq̄ si vis. prima in tres scd̄m tria exempla quæ patebunt.

Nubib⁹ atris (.i. obscuris; .i. abscondita)
Cōdita nullū (ad illuminandū terrā)
Fundere possunt
Sidera lumen (.i. mouens)
Si mare voluens (.i. obscur⁹ vent⁹)
Turbidus auster (.i. con. .i. feruorē)
Misceat estum (.i. transparēs .i. paruo ad modū vitri)
Vitrea dudum (.i. sitis .i. claris)
par q; serenis (.s. maris)
Vnda diebus (.i. statim illa aqua eleuato)
Mox resoluto (luto)
Sordida sceno (.i. oculis nō patētib⁹ penetrare vndā maris .i. resistit)
Visibus obstat (.i. discurrit)
Quiq; vagatur
Montibus altis (fluui⁹)
Defluus amnis.
Sepe resistit (.i. flectitur; .i. de mōte rupti lapidis)
Rupe soluti (.i. obiectiōe)
Obice saxi
Tu quoq; si vis (.i. vera cognitione)
Lumine claro (.i. videre vel iudicare; .i. veritatē)
Cernere verum (.i. pcessu rōnis)
Tramite recto (.i. attingere)
Carpere callem (de bonis pñtib⁹ .i. re;)
Gaudia pelle (.i. remoue .s. de futu° malo)
pelle timorē (.s. q est de bona fortuna)
Spemq; fugato (.s. de pñti amissiōe bonoꝝ)
Nec dolor adsit (.i. obscura)
Nubila mens est (ligata .i. ligaminib⁹)
Vinctaq; frenis (pdicta .i. dñantur; in qua mente)
Hec vbi regnant.

Finis

a Nubibus atris. Primum exemplum. Cuius similitudo quam Philosophia ptendit est ista. Sicut sidera consueta nobis lucere & terram illuminare cessant hoc facere propter interpositionē nubium obscurarum: sic intellectus & ratio q lucent & illuminant hominē in cognitione veritatis impediuntur caligine perturbationum.
b Si mare voluens: Ponit secundū exemplū Cuius similitudo in hoc consistit. Sicut aqua maris manente clara admodum vitri visus potest eam penetrare & videre q sub aqua sunt. Sed si turbatur illa per ventum tunc obstat visui. Sic animus hominis. Sed si moueatur & turbetur affectione temporalium statim obsistit rationi impediēs eius iudicium.
c Quiq; vagatur: Ponit tertium exēplū: Cuius similitudo est. Sicut aqua currens de altis montibus libere recto tramite procedit & per obstaculū lapidis qui resoluitur de monte impeditur ne recte procedat. sic ratio libera non impedita recte iudicat. Si aūt ratio afficitur motib⁹ affectuum impeditur in iudicio & veritatis cognitione.
d Rupe. Rupes ē moles lapidea: siue mons lapideus. Sed saxū est pars resoluta a rupe. i. a monte. (Ordo) Sidera condita atris nubibus nullū lumen possunt fundere. Turbidus auster voluens mare misceat estū vnda dudū vitrea par serenis diebus mox sordida resoluto sceno obstat visibusq; deflu⁹ amnis q vagatur de altis montib⁹ sepe resistit obice soluti saxi rupe.
e Tu quoq; si vis. Hic phia hortat ad fugam perturbationū siue affectionum animi.
f Gaudia pelle. Iste passiōes nō sunt pellende vt nō sint in animo hois. quia vix inuenit homo sine ipsis. Sed sic sunt pellende vt non dominent in hoie. Vnde sedare hmōi passiones vt non dominent est hois virtuosi. quia virtus cōsistit in moderatiōe passionū. si aūt regnāt & dominant in hoie tūc impediūt iudicium rationis. ppter quod dixit Eustratius sup libro ethicoꝝ. Oportet reluctari contra passiones sensitiuas. quæ si pualuerint impediūt vires anime. Nota iste passiones & affectiones si ordinantur ad terrena sunt nociue: attamen possunt esse meritorie et virtuose si fuerit ad debitos fines ordinate Vnde Richardus in libro .xij. patriarcharū dicit. Ordiatū & verū gaudiū tc habem⁹ qñ de veris & eternis bonis gaudemus. Etiam timor est virtuosus si fuerit ad deum ordinatus: quia scriptum est Initium sapientie timor domini. Et idem Richardus dicit. Prima virtutum proles sine qua quis ceteras habere non potest: est timor dei. Itē spes vt dicit idem Richardus efficitur ordinata fide indulgentia venie generatur. Vnde dicit. Vere & absq; vllo dubio quanto quis frequētius quantoq; vehementius de suo reatu interno dolore afficitur: tanto certior tantoq; securior per spem de indulgentia venie efficitur. Similiter dolor est virtuosus quando fit ad plangendum culpam. Vnde Richardus. Quanto quis vehementius metuit poenam quam metuit: tanto acerbius deplangit culpam quā fecit: (Ordo) Quoq; si tu vis cernere verū claro lumine carpere callem pelle gaudia: pelle timoremq; fugato spem nec dolor adsit mens est nubilaq; vincta frenis vbi hec regnant.

Finit liber Primus

Hic est Secundus liber Boetij de consolatiōe philosophię. Qui continuatur ad librum precedentem in hunc modum, postq̃ philosophia in primo libro inuestigauit causas radicales infirmitatis Boetij : in hoc secundo procedit ad eius curationem, primo adhibendo sibi remedia leuia. Secundo remedia validiora in libris sequentibus. Hunc modum medicandi philosophia promisit Boetio. Et diuiditur iste liber in sedecim partes: quia octo sunt prosę: & octo Metra huius secundi, quæ partes patebunt. Quid aũt in qualibet parte agatur similiter videbitur, prima prosa diuiditur, primo ostēdit Boetius quid philosophia egerit post predicta, & resumit vnã causam doloris Boetij Secundo phĩa ponit quendam effectum fortunę. Tertio excusat se de quodam Quarto tangit oportunitatem medendi Boetium. Quinto procedit ad leuia medicamenta eius. Secunda ibi. Intelligo. Tertia ibi. sed vt arbitror. Quarta ibi Sed tempus est. Quinta ibi. Quid est igitur o homo.

Scd̃m hanc Figurã principiatur secundus liber

Prosa prima

.f.q̄ dicta sunt .f.phia .i.tacuit a

Ost hec paulisper obticuit

et .i.postq̄ .i.diligentiā]

atq̄ʒ vbi attentionem meam

.i.ꝑpato silētio b .i.ītellexit .i.taliter .i.incipit loq̄

modesta taciturnitate collegit sic exorsa est.

quia .i.infirmitatis .i.rationes radicales .i.dispositionem

.p. Si penitus egritudinis tue causas habitū

.i.ego que fuit tibi prospera c

q̄ʒ cognoui. fortune prioris affectu deside-

et .f.tu Boeti .f.fortuna .i.tue mentis .i.dispositōeʒ

rioq̄ʒ tabescis. Ea tm̄ animi tui statum sicuti

.i.variata d .i.mutauit .i.cognosco e

tu tibi fingis mutata peruertit. ❡ Intelligo

.i.fortune e .i.deceptiões f .i.tādiu

multiformes illius prodigij fucos. & eousq̄ʒ

.i.decipe .i.laborat g

cum his quos eludere nitit̄ blādissimā fami-

.f.ipa fortuna .i.donec

liaritatē exercet. dum intollerabili dolore cō-

.i.ꝑtrahat .f.eos .i.sine spe .i.dimiserit .f.fortune

fundat q̄s insperata reliq̄rit. Cuius si naturā.

et .i.dignitatē .f.o Boeti .i.recordaberis .f.boetiū

mores. ac meritū remīscare: nec habuisse te in

fortuna ꝛ p ꝯsequēs nō dolendū .i.ꝑdidisse tu

ea pulchrum nec aliquid amisisse cognoscas.

a Obticuit. Phīa post p̄dicta obticuit vt Boeti⁹ magis ānio deliberato verba phīe colligere posset & sibi respōdere. quia ꝭm Senecam in prouerbijs. Deliberare vtilia mora tutissima est. Deliberandū est quicqd faciendum est semel: discute quid audias: proba quid credas. Et ideo phīa obticuit tanq̄ʒ lassata ex questiōibus prius motis. Vnde Seneca in libro de virtutibꝫ cardialibꝫ Nō semper in actu sis sed interdum animo tuo requiē dato: & requies illa sit plena sapientia.

b Modesta taciturnitate. Duplex est taciturnitas. quedā moderata. alia superflua Moderata taciturnitas est: q̄n tacetur q̄n tacendū est. De qua loquit̄ Seneca in prouerbijs dicens. Tene semper vocis & silentij tēperamentū. tamē hoc libētius incumbe vt libētius audias q̄ʒ loquaris. q em̄ nescit tacere: nescit loq. Superflua taciturnitas ē: q̄n tacetur cū loquendū est. de qua dicitur. Nam nimium tacuisse nocet.

c Affectu desiderioq̄ʒ tabescis. Boetius ī statu miserie non erat magnanimus. qꝛ habuit animū ꝑuersum fortūa. Magnanimus em̄ est qui contra difformes insultus fortune vnanimi mētis cōstantia militat ꝭm Albertum super primo libro ethicoꝝ. Et Seneca prima Epistola ad Lucillum dicit. Primum argumentū composite mentis existimo posse consistere & secum morari.

d Mutata peruertit. Philosophia dicit fortunā esse mutatam circa Boetium sicut ip̄e fingit. hoc dicit pro tanto: quia ꝭm rei veritatem fortuna non erat circa ipsum mutata sicut philosophia infra probabit.

(Ordo) Obticuit paulisper post hęc atq̄ʒ vbi collegit modesta taciturnitate meam attentionem exorsa est sic. Si cognoui penitus causasq̄ʒ habitum tue egritudinis tabescis affectuq̄ʒ desiderio prioꝝ fortune. Ea tm̄ mutata ꝑuertit statū tui animi sicuti tu fingis tibi.

e ❡ Intelligo. Hic phīa ponit quedā effectū fortune.

e Prodigij. Prodigiū est miraculū p̄ter solitum cursum nature ꝑueniens. Et dicit̄ prodigiū quasi porro producēs hoīes in admirationē Vel ꝭm Huguitionē Prodigiū ē monstrū ad vastandū paratū dictū a prodigo is: quod est vasto. as. Fortuna autē p̄t dici prodigiū. Primo quia ducit hoīes in admirationē: eo q̄ bonis mala & malis bona tribuit. Vel dicit̄ ꝓdigiū secūdo mō: qꝛ vastat animū hoīs. Prospera em̄ fortūa vastat aīm hoīs per nimiā sollicitudinē aduersa per nimiā desolationem.

f Fucos. Fucus ī vna significatōe dicit̄ color superpositus naturali colori: & ponit̄ ꝓ deceptiōe. qꝛ talis color decipit visum cuʒ faciat mulierem deformē apparere pulchram

g Eludere nititur. Fortuna sua familiaritate decipit hoīem et confundit. Quia dicit Seneca ī libro de cōsolatiōe filij Elye. Neminē aduersa fortuna cōminuit nisi quē secunda decipit. Et dicit in ꝓuerbijs. Fortūa quē nimiū fouet hūc stultū facit: fortuna nulli semel obesse ꝯtēta est: fortūa vitrea ē dū splēdet frāgit̄. Et Seneca ī quarta Ep̄la dicit. Neminē eo fortūa ꝓuexit vt nō tm̄ illi minaret̄ q̄ʒtū promiserat. noli huius tranq̄llitati cōfidere: memēto q̄ mare euertit̄: & eodē die vbi luserūt nauigia absorbent̄. (Ordo) Intelligo multiformes fucos illius prodigij & eousq̄ʒ tamdiu exercet blandissimā familiaritatē cū his quos nititur eludere dum cōfundat intollerabili dolore quos insperata reliquerit. Cuius si tu reminiscare fortunam mores ac merituʒ nec cognosces te in ea habuisse aliquid pulchrum nec ammisisse.

.i.opinor nō .s.pdicta
h
¶ Sed vt arbitror. haud multū tibi hęc in me
de moribꝰ fortune .i.reducere .i.cōsueta fuisti quia
moriam reuocare laborauerim. Solebas em̄
.i.astantē fortunā applaudentem .i.asperis
i
presentem quoqꝫ blādientemqꝫ virilibus in
.i.arguere fortunā .i.de nostra informatiōe .i.pnūciā
cessere verbis: eamqꝫ de nostro aditu prola-
tis .i.psequebaris sed festinatis
k
tis insectabare sententijs. Verū omnis subita
mutatio rerum non sine quodam quasi con-
.i.turbatōe .i.aduenit taliter .s.de te
flictu contingit animoꝝ. Sic factum est vt tu
modicū .i.mentis quiete
quoqꝫ paulisper a tua tranquillitate discesse-
.i.instat etiam
l
ris. ¶ Sed tempus ē haurire te aliquid ac de-
.s.facile .i.delectabile scꝫ .s.tu animi
gustare molle atqꝫ iocundū quod ad īteriora
.i.fortioribꝰ remedijs
transmissum validioribus haustibꝰ viam foe
.i.pōsitū ergo .i.psuasio .i.rhetoricē ornatus
m
cerit. Assit igit̄ Rhetoricę suadela dulcedinis:
rhetorica .i.solūmodo .i.via
n
quę tunc tm̄ recto calle procedit: cum nostra
.i.documēta .i.derelinquit .s.rhetorica .i.nrē domꝰ .i.arithmetrica
instituta non deserit. Cūqꝫ hac musica laris
.i.famula .i.aliqū .i.faciliores difficiliores
nostri vernacula. nūc leuiores. nūc grauiores
.i.decantet .s.illud .i. o Boeti
o
modos succinat. ¶ Quid est igitur o homo
.i.prostrauit
quod te in mestitiam luctūmqꝫ deiecit? Nō-
.s.ego phia .i.inconsuetum .s.tu Boeti Boeti
uūm credo aliquid inusitatūmqꝫ vidisti. Tu
.i.estimas circa .i.puersam a sua natura id est false estimas
fortunam putes erga te esse mutatam: erras.
instabiles .s.est q nūc sit aduersa nunc prospera
Hi semp̄ eiꝰ mores sunt. Ista natura: seruauit

h ¶ Sed vt arbitror. Hic phīa excusat se de quodam.
i Virilibus incessere. Sapientis & magnanimi est contra fortunam cōstanter militare: & nō pusillo anīo succumbere. Vn̄ Seneca in libro de Clementia dicit. O magnos viros qui malignę fortunę succūbere nesciunt: & aduersus res suę virtutis experimēta faciūt. Nā ꝑm Arestotelem prīo ethicoꝝ: Sapiens scit bn̄ ferre fortunam: quia habꝫ se sine vituperio sicut tetragonū. opus em̄ tetragonū quocunqꝫ proijcit̄ firmiter stat. Sic animus sapientis constans manet quācūqꝫ fortuna īminēte
k Omnis subita ꝛc. Quies animi fit per sedationē passionum q̄ causat̄ ex ordinatione rōnis cū deliberatione: sed subite mutationes ꝑueniūt deliberationē rationis: iō mutant et turbāt animū Propter q̄d dicit phīa Omnis subita mutatio rerū nō contingit sine conflictu animorum (Ordo) Sed vt arbitror haud multum laborauerim reuocare tibi hec. in memoriaꝫ em̄ solebas īcessere virilibus verbis p̄ntem quoqꝫ blandientē verum insectabare eam de nostro aditu prolatis sententijs. Verum om̄is subita mutatio rerū non cōtingit sine quodam cōflictn animoꝝ (Antiqua lr̄a habet fluctu) sic factum est vt quoqꝫ tu discesseris paulisp a tua trā quillitate.
¶ l Sed tē. Hic philosophia tangit opportunitatē medēdi ip̄m Boetium.
m Assit igitur. Phīa inuitat duas scientias ad curationem Boetij scilicet Rhetoricam et musicā. Rhethoricam quidem inuitat rōne prosę: in qua vtitur rationibꝰ persuasiuis rhetoricis coloribus ad ornatis Sed musicam inuitat propter metꝝ: Nam sicut musica vtitur arsi & rhesi. i. consordi eleuatione et depressione vocis: sic sr̄r in metro vtimur eleuatione qn̄ producte sillabe eleuantur. Et vtimur depressiōe qn̄ breues sillabe dep̄mūtur quadā concordia proportionali.
n Recto calle ꝑcedit Tullius dicit ī prohemio Rhetoricę suę: q eloq̄ntia sine sapiētia plerūqꝫ obesse potest nunqꝫ autē prodesse. Cum igitur Rhetorica sit scientia eloq̄ndi ornate: ip̄a non ꝓdest sine sapiētia. Ideo dicit phīa: q rhetorica tūc ꝑcedit recto calle qn̄ non deserit nostra instituta: q̄ sunt instituta & documēta sapientię (Ordo) Sed tempus ē te haurire atqꝫ degustare aliq̄d molle atqꝫ iocundum. quod transmissum ad interiora foecerit viam validioribus haustibus. Igitur suadela Rhetoricę dulcedinis assit: q̄ tm̄ procedit tūc recto calle cū nō deserit nr̄a institutaqꝫ cum hac musica vernacula nr̄i laris nunc succinat leuiores modos. nunc grauiores.
o ¶ Quid est igitur. Hic phīa adhibꝫ Boetio leuia medicamenta. Vbi nota q leuia medicamenta siue remedia dicūtur rōnes sumpte ꝑm cōmuneꝫ hominū vsum persuadentes non esse dolendū de aduersitate fortune. Remedia autē validiora sunt rōnes

que sunt contra cōem hominū opinionē ostendētes quid sit summū bonū. et in quo cōsistat. et quomodo ad ipsum perueniatur. et ꝙ mali sint impotētes et boni potentes et similia. Primo ergo ostendit phia. ꝗ inusitatū tu putas fortunā mutatā esse erga te erras hi semꝑ sunt eius mores ista natura seruauit circa te potius propriam constantiā in ipsa sui mutabilitate talis erat cum blandiebatur cū alluderet tibi illecebris false fœlicitatis deprehendisti ambiguos vultus ceci numinis que adhuc velat sese aliis ipa tibi tota innotuit.

nō esse dolendum de fortūa qa ꝑua t ꝑpriā naturā circa ipsū & hoc ostendit quinqꝫ rationibus ꝑsuasiuis. secundam ponit ibi. Si ꝑbas. Tertiam ibi An vero. Quartā ibi. Quasi nec. Quintā ibi. Postremo ꝗuo. Prima ratio talis est. Nullus in mœstitiā vel lucrū deiicitur. nisi ꝑpter aliquod nouū & inusitatum contingens circa ipsum. Sed mutatio fortune non est aliqd nouum vel inusitatū ergo ei⁹ mutatio nullum debet deiicere in dolorem.

o False. Delectationes fortune sunt false Nam secundum Augustinū. Prospera huius mundi asperitatē habent veram iocunditatē falsam certum dolorem: incertā voluptatem.

p Illecebris. Est delectatio carnalis illicita hominem alliciēs licet etiā inueniaꝰ pro ꝗcūqꝫ alia delectatione. Et sicut bestia vel auicula vel piscis delectationis spe decipitur: sic homo delectatiōe prosperitatis fortune fallaciter irretiꝰ Vnde Seneca. viii. Epistola. Clamo vitate quecūqꝫ casus tribuit ad omne fortuitū bonū suspitiosi pauidiꝗ sbsistite: nā fera & piscis spe aliq oblectāte decipiꝰ.

quia mutatio fortune est
circa te propriam potius in ipsa sui mutabi-
sua constantia .s. erat mutabilis .i. adulabatur
litate constantia. Talis erat cū blandiebatur
.i. delectationibus .i. ꝑsperitate
cum tibi false illecebris fœlicitatis alluderet
.i. cognouisti cece dee fortune facies dubias
q r
deprehēdisti ceci numinis ambiguos vultus
.s. fortuna .i. seipsam .i. occultat tā applaudēdo eis ꝑspitate sua .s. hoībus omio
que sese adhuc velat aliis: tibi tota prorsus
.i. manifesta est .i approbas fortunam .s. eius
s
innotuit. ¶ Si probas vtere moribus, ne
.i. con .s. eius .i. ꝑtimescis
queraris. Si perfidiā perhorrescis sperne atqꝫ
.i. damnosa ludendo inferentem .s. fortuna
t
abiice perniciosa ludentem. Nam que nunc
.s. ꝑ suam absentiā .i. securi
tibi est tanta causa meroris hec eadem tran-
taris per suam presentiam .s. fortuna
quillitatis esse debuisset. Relinquit enim te
quam non relicturā nemo vnqꝫ poterit esse
.i. tutus verum sed .s. esse
v x
securus. ¶ An vero tu preciosum estimas

lecebris false fœlicitatis deprehendisti ambiguos vultus ceci numinis que adhuc velat sese aliis ipa tibi tota innotuit.

¶ s Si ꝑbs: Hic ponit secundā ratiōem que talis est de illius ammissiōe nō est dolendum quod est ꝑniciosū & quo habito homo nūqꝫ ē securus fortuna est huiusmodi vt tāgiꝰ in littera.

t Perniciosa. Seneca ludit fortunatū suis moribus et que dedit aufert. & que abstulit reddit nec vnqꝫ tutius est illā expiri quā cum locum iniurie non habet.

v Securus. Securitas maxime hoiem delectat ꝑpter quod ē appetenda. Vnde Seneca. vi. Epla. Nec res me vlla delectabit licet sit eximia & salutaris ꝗ ꝙ mihi vni securus sum. Nota ꝙ ꝑsperitas fortune nō reddit hoiem securū. qa dicit Seneca. Munera fortune amica putatis insidie sunt. Quisquis vestrū tutā vitam agere volet ꝗ plurimū potest fortune bñficia deuitet in qbus miserrimini falluntur habere putamus honores in precipitia cursus iste deducit. Seneca in de remediis fortuitoꝝ. Exonerauit te fortūa si itelligis et itutiori loco posuit dānū putas remediū est: clamas ꝙ opibus expoliatus es tuo vitio ista tibi iactura tam grauis est nō tā moleste ferres si tanqꝫ ꝑditurꝰ habuisses. (Ordo) Si ꝑbas vtere moribus ne qraris si phorrescis ꝑfidiā sperne atqꝫ abiice ludentē pniciosa nā que nūc est tibi tanta cā meroris hec eadē debuisset esse tranquilitatis enim relinquit te quam non relicturam nemo vnqꝫ poterit esse securus.

¶ x An vero. Hic phia ponit tertiam rationē q̄ talis est: illud nō est putandū ꝑciosum & carū quod nō est mansurum: & suo recessu ē afflicturum: sed fortuna est huiusmodi ergo non est reputanda preciosa & cara: & per consequēs non est dolendum de eius am

q Ceci numinis. Phia appellat fortunā cecum numen. Huguitio eni dicit ꝙ numē est virtus dei vel ipse deus vel dei potestas aut maiestas. hic aūt accipiꝰ pro dea. Nota circa hoc ꝙ dicit fortunā esse cecū dicit Tullius i libro de amicitia. Fortuna vt medicꝰ ignarus mltos execauit. nō ꝙ ipsa ceca sit. sed eos plerumqꝫ cecos efficit quos conplexa est.

r Ambiguos vultus. Nota ꝙ fortūa antiquitus depingebaꝰ duplici frōte. s. calua et capillata. Per caluā designādo aduersitatē: per capillatā ꝑspitatē. Ergo dicit phia (deprehēdisti ambiguos vultus fortune.) (Ordo sic sumitur). Igitur o homo quid est quod deiecit te in mœsticiāqꝫ luctū credo vidisti alqd nouū

missione nec gaudendū de eius possessione.
y Felicitatem. Fortunā appellat fœlicitatem. Quia scdm Arestotelem fortuna vel est fœlicitas vel pxima fœlicitati. Vnde in libro de bona fortūa dicit Aresto. Q, non contingit esse felicem sine rebus exterioribus quarū fortūa est domia & hoc est intelligendū de felicitate politica & nō speculatiua que consistit in actu sapientie.
3 Cum discesserit allatura merorē. Fortuna discedens inducit merorē. Quia dicit Seneca in libro de tranquillitate anī. Letiores relinquit quos fortūa nunq̄ respexit q̄ quos deseruit. Et Boetius postea dicit infelicissimū genus infelicitatis est: fuisse antea felicē. (Ordo). Vero an tu estimas felicitatē abiturā preciosam. & fortuna presens est cara tibi nec fida manendi & cū discesserit est allatura merorē.

¶ A Q, si nec ex arbitrio. Hic ponit quartam rōnem. que talis est. Illud quod est indicium future miserie nec est carum nec preciosum nec per consequens est de ipso dolēdum sed fortuna est huiusmodi: sic tangit in littera.
b Calamitosos. Calamitas est miseria cū aliqs nihil habet nec in re nec in spe. Et est dicta a Calamo qui est vacuus & inanis:
c Intueri. Non suffi cit solum intueri presentia: sed etiam futura. Quia licet quando q̄ prima salua fiant indicia. Vltima tamē alterius saporis inquinamēta permanebunt. Hec in fine de disciplina scolarū. Et Tullius secundo Rhetorice dicit. Errant qui in psperis omnes impetus fortune putant effugisse: sapiēter cogitant qui in temporibus prosperis causas aduersas reformidant. Et Seneca in de quatuor virtutibus cardinalibus dicit. Si prudens es animus tuus tribus temporibus dispēsetur, presentia ordina. futura prouide. & pterita recordare. Nam qui nihil de preterito cogitat, perdit vitam. Qui nihil de futuro pmeditat

(i. recessuram)
abituram fœlicitatem. Et cara tibi est fortuna
(s. diu tecum) (obierie)
presens nec manendi fida. & cum discesserit
(i. adductura) (s. fortuna nō) (i. fm voluntatē) (haberi)
allatura merorē. ¶ Q, si nec ex arbitrio retine
(i. miseros) (s. ipsa) (i. recedens)
ri potest: & calamitosos fugiēs facit. Quid est
(i. miserie)
aliud fugax q̄ future quoddā calamitatis in
(i. signum) (quia) (i. quod presens est) (positum est)
dicium. Neq̄ enī quod ante oculos situm est
(i. inspicere) (glosa habet) (i. fines) (verum)
suffecerit intueri. Rerū exitus prudētia metit
(i. inaduersitate vel psperitate) (instabilitas) (i. timendas)
eadēq̄ in alterutro mutabilitas, nec formidā
(i. insidias) (i. desiderandas)
das fortune minas nec exoptandas facit esse
(i. vltimo dicā) (i. constāti) (i. patients)
blādicies. ¶ postremo equo animo toleres
(i. mundum) (fit)
oportet quicquid ītra fortune aream geritur
(fortune appetendo tpalia tāq̄ premia tuoꝝ meritoꝝ) (i. subiugaueris) (s. tua) (sed)
cum semel iugo eius colla summiseris. Q, si
(i. scribendo imponere)
manendi abeundiq̄ scribere legem velis ei.
(voluntarie)
quā tu tibi dominam sponte elegisti. Non

per omnia incautus incedit pone ante animum tuū mala futura et bona vt ista possis sustinere et illa moderari. Et Granfredus in poetria dicit. Exemplo Syrenes habe docearis in illis sub meliore statu semp peiora caueto. Nulla fides rerum sequitur post mella venenum Et claudit nox atra diē nebuleq̄ serenū: (Ordo) Q, si nec potest retineri ex arbitrio & fugiens facit calamitosos qd alid est fugax quā quoddam indicium future calamitatis enim neq̄ suffecerit intueri quod sitū est ante oculos. Prudētia metitur exitus rerumq̄ eadem mutabilitas in alterutro nec facit minas fortune esse formidandas nec facit blandicies esse exoptandas.

¶ d Postreo. Hic ponit quintā rationē que talis est. Quicunq̄ alterius iugo se sūmittit oportet q̄ mores eius paciēter sustineat. Sed homo affectione tpalium summittit se iugo fortūe. ergo oportet q̄ mores fortune pacienter toleret: Vnde sicut iniuste agit qui vult imponere legem domine sue ita volens imponere legem fortune agit iniuste. Hanc rationē pretendit in littera secundo declarat dicta sua p quedam similia ibi. si ventis.
e Fortune aream: Philosophia mūdū appellat aream fortune qa sicut in area triturando torquentur manipuli. Sic fortuna in mūdo torquet homines nunc prosperitate nunc aduersitate rotando.
f Iuga eius colla summiseris. Quicūq̄ afficitur bonis exterioribus: & mutatur secundū mutationē eorum dicitur esse subiectus fortune & colla sua iugo eius summittere quia fortuna est domina bonorum exteriorum. Talis autē fuit Boetius ergo iniuriabat fortūe volens sibi imponere legē manēdi & recedēdi.
g Nonne iniurius fueris. Iusticia est libertas animi

tribuens vnicuiqꝫ quod suum est scdm suam dignitatem.s.deo amorē & obedientiā: maiori reuerētiā. pari cōcordiam & minori disciplinā. Si ergo famulus vellet imponere legem domine sue cui tenetur exhibere reuerentiam operaretur contra iusticiam. (Ordo). Postremo oportet tolleres equo animo quicquid geritur intra aream fortune. cum semel summiseris colla eius iugo. Q, si scribere velis ei legem manendiqꝫ abeundi quā tu tibi dominam spōte elegisti nonne fueris iniurius & impaciētia exacerbabis sortem quam non posses ꝑmutare.

h Si vētis vela. Hic probat dictum suū ꝑ quedam similia scilicet ꝙ fortuna non sit in potestate homīs.

i Si ventis vela. Cōmittens velum vento amplius nō est in potestate sua duci ꝗ voluerit. Sed secundum impetum venti ducitur. Et sicut committēs semina agro nō est in potestate eius ꝙ proueniant anni fertiles sic a simili q̄ committit se fortune non est in potestate sua vt habeat fortunā prosperā vel aduersam.

·i.per impatientiā tuā fortunam
ne iniurius fueris,& impatientia sortem ex
·i.arguas
acerbabis quam permutare non posses.

h i
¶ Si ventis vela cōmitteres non,quo volun
·s.venti ·i.duceres
tas peteret sed quo flatus īpelleret ꝑmouere
·i.agris ·i.cōmitteres ·i.fertiles
ris ,Si aruis semina crederes feraces inter se an
ita ꝙ haberes illos an iudicares sic a simili
nos ān potestate tua
nos sterilesqꝫ pensares.Fortune te regendum
tu ·i.obedias
dedisti,domine moribus oportet obtēperes
sed ·i.mobilis fortune ·i.cursum k
Tu vero voluentis rote impetum retinere
laboras stultissime
conaris.At omnium mortalium stolidissime
·i.stabilis esse ·i.fortuna ·i.cessat
si manere incipit sors esse desinit.

k Voluētis rote. Antiq̄ꝰ fortūa depingebāt cū rota hac ratione. Nā in rota sunt q̄tuor diuersitates. vna pars est sūma. alia infima. Tertia qua de sūmo descēditur ad ymū. Quarta qua de ymo descenditur ad sūmum. Similiter in hominibus inueniuntur quatuor varietates. Quidam enim sunt in summa prosperitate tales sunt eleuati in rota fortune. Alii sunt in sūma aduersitate tales iacēt deiecti sub rota. Tercii declināt de prosperitate in aduersitatem & tales descendunt de summitate rote. Quarti procedunt de aduersitate in prosperitatem & tales ascendunt rotā fortune. Vnde eleuatus in rota fortune dicit (glorior elatus) descēdens dicit (descendo mortificatus) deiectꝰ dicit (Infimus axe rotor) sed ascendēs dicit (letus ad alta vehor).

l At omnium mortaliū stolidissime. Natura non consuescit in contrarium. Nam si lapis millesies piciatur sursum non asuescit ascendere sursum cum ex natura sua semper descendat. Sicut ergo esset stultissimꝰ qui laboraret auferre alicui suā naturā vel quod sibi naturaliter proprium est. Sic stolidus est qui laborat fortūe auferre mutabilitatē que est eius natura ergo dicit Phīa. At oim ꝛc. (Ordo sic fit). Si commiteres vela ventis ꝑmouereris nō quo voluntas tua peteret. sed quo flatus te impelleret. Si crederes semina aruis pensares annos feracesqꝫ steriles inter se dedisti te regendū fortune. oportet obtēperes domine vero tu conaris retinere impetum voluentis rote at o stolidissime omnium mortalium si incipit manere desinit esse sors. Sicut enim non simul stant ꝙ aliquis sit homo & non sit rationalis: sic non stant simul ꝙ sit fortuna & non sit mutabilis.

Hic incipit primū metrū huius secundi. Quod

dicitur hyponauticum ab inuentore quia labor nautarum cantu huiusmodi metri subleuatur. Et dicitur metrum iambicū a pede predominātē. Est autem iambus pes contrarius trocheo constans ex prima breui & vltima longa. Et dicitur metrum trimetrum. licet enim hoc metrum habeat sex pedes tamen computando duos pedes pro metro ,erit metrum trimetrum, in quo metro phīa describit mores fortune.

a Superba fortūa dicitur ſupba eo ꝙ nullum vereť nec aduertit probitatē vel maliciam alicuius & ſi vocatur . more ſuperborum obaudit.

b Euripi. Euripus ſecundum aliquos eſt vētus turbinis. Et dicitur Euripus . quaſi eurus rapidus & eſt eurus nomen venti. Secundū alios aūt & forſan melius Eurip⁹ eſt brachiū vel ſinus maris cuius decurſus eſt incertus et propter incertitudinē ſui curſus frequēter periclitātur ibi naues. Et diciť ab eu quod eſt bonū & ripa quaſi bona ripa per contrarium. Sicut ergo curſus Euripi eſtuantis eſt incertus: ſic et mutabilitas fortune.

c Subleuet. De operatione fortune qualiter hos eleuat & hos deprimit loquiť Alanus in antéclaudiano

Metrum primum

.fortuna .i. alternationes
a

Hec cū ſupba verterit vices dextra

.i. inundantis maris
b

Et eſtuantis more fertur euripi

.i. metuendos .ſ. fortunā .i. cōnculcat
.i. crudelis

Dudum tremendos ſeua proterit reges

.i. depreſſi de aduerſitate
c

Humilemq̨ victi ſubleuat fallax vultum

.i. fortuna
pauperes

Non illa miſeros audit haud curat fletus.

ſpontanee .ſ. miſeroꝝ .ſ. exiſtens q̄ nō flectiť ad voluntate hominū .i. de.

Vltro gemitus dura quos fecit ridet

experitur

Sic illa ludit ſic ſuas probat vires

.ſ. ipſa .i. miraculum

Magnumq̨ ſuis monſtrat oſtentum

.i. aduerſitate pſperitate eleuatus
depreſſus

Si quis viſatur vna ſtratus ac fœlix hora.

dicēs. Precipitem mouet illa rotam motusq̨ laborū. Nulla quies claudit nec ſiſtunt otia motu hos p̄mit hos eleuat. hos deiicit erigit illos . Cogit & in varios homines deſcendere caſus. Et Samarienſis. alias paupi Heinricus. Quicquid agas: quicquid dicas: quicquid paciaris. nō facis vt retrahas que mea dextra trahit. Sic ego primatum venerandaq̨ ſceptra tenebo. Et pro felle meo mel tibi felq̨ dabo. (Ordo). Cum hec verterit vices ſupba dextra: & cum fertur more euripi eſtuantis ſeua pterit reges dudū tremendos & fallax ſubleuat humilē vultum victi illa nō audit miſeros haud curat fletus dura ridet vltro gemitus q̄s fecit ſic illa ludit ſic pbat ſuas vireſq̨ monſtrat ſuis magnum oſtentum. Si quis viſatur vna hora ſtratus ac fœlix.

Hic incipit secūda Prosa huius secundi. In qua phīa probat Boetio non esse cōquerendum de fortuna quia nihil sibi abstulit & introducit fortunam alloquentē Boetium. Et diuiditur quia pri mo persuadet Boetio introductionē fortune. Secundo introducit eam ibi. Quid tu o homo. Nota ꝙ similitudo orationis quādoqꝫ generat fastidiū. Ideo quādoqꝫ ipsam oportet mutare. Vnde Tullius quarto libro Rhetorice dicit. Sermonem in dicendo cōmutari oportet vt facile sacietas varietate vitet. Ideo phīa hic variat orationē ꝑ introductionē noue personę vtendo pro sopopeia quę figura a Tullio vocatur cōformatio persuadet igit̄ philosophia Boetio introductionē fortune. Ordo autem vellem tecū pauca agitare verbis ipsius fortune igitur tu animaduerte an ius postulet.

Prosa secunda

p Boetii ego philosophia
Ellē autem pauca tecū fortune
.i. discuttere
iusticia
ipsius verbis agitare. Tu igitur an ius postu-
.s. Boetij
a
let animaduerte. ¶ Quid tu o homo ream
.i. assiduis .i. vexas vel facis q.d. facere non deberes
me quotidianis agis querelis. quam tibi fe
q.d. nullam q.d nulla
b
cimus iniuriam: que tibi tua detraximus bo
.i. cpram quocūqꝫ .s. existente
na? Quouis iudice de opum dignitatumqꝫ
.s. in iudicio
mecum possessione contende. Et si cuiusqꝫ

a Quid tu homo Hic Philosophia itroducit fortunā alloquētē ipsū Boetium que ostendit querimoniā ipsius esse iniustam: quia nihil sibi abstulit. Primo ergo ostendit fortuna ꝙ nihil Boetio iniuste abstulit. Secūdo quādā responsionē Boetij excludit ibi. An tu mores Primo facit q̊d dictū est. Secundo respōdet tacite questiōi ibi. An ego. Itē tota ratio fortune in hoc cōsistit nulli manet rationabilis querimonia de eo qui nihil aliorum aufert: sed propria pro suo libito disposuit: sed fortuna nihil abstulit q̊d erat Boetii sed propria disposuit pro suo libito ergo ꝛc.

b Que tibi tua. Circa hoc dicit Seneca in de remedijs. Non est tuum quod fortuna fecit esse tuum. Alie nnm est omne quicquid optando euenit & nihil ipsius proprium putari licet q̊d eripi potest.

c Natura produxit nudum. Quia homo producitur nudus ex vtero matris per hoc inuitur magna eius miseria: si enī homo

nudus nasceret̃ & nullo ĩdigeret minus esset miser. Sed qa nudus nascit̃ nihil possidens & pluribus indigens ideo magis miser est Vnde paup Heiricus Primitus in mundo tecum tua quanta tulisti? nudus eras pmo & postea nudus eris.

d *Mei iuris sunt*. Bona exteriora non sunt propria homis. Quia dicit Seneca. Nihil ppriũ dicas quod mutari potest fortuna reposcit quod dedit donũ quod dare potuit aufferre potuit: & ꝙ fortuna non dedit nõ eripit.

(Ordo sic sumitur). O homo qd agis me reã quotidianis querelis? quam iniuriam fecimus tibi: que tua bona detraximꝰ tibi cõtende mecũ de possessione opũq; dignitatũ quouis iudice & si mõstraueris qd horum proprium esse cuiusq; mortalium ego iam sponte cõcedam que repetis tua fuisse cum natura produxit te de vtero matris nudum suscepi te nudũ q; inopẽ oibus rebus foui te meis opibus & quid nunc facit te impacientem nostri pna educaui indulgentius fauore circumdedi te affluentia & splẽdore oĩm que mei iuris sũt. nũc libet mihi retrahere manum habes gratiã veluti vsus alienis non habes ius querele tanq; prorsus perdideris tua igitur quid in gemiscis nulla tibi a nobis illata ẽ violẽtia opes honores & cetera taliũ sũt mei iuris famule cognoscunt dominam veniunt mecum me abeũte decedunt audacter affirmẽ si tua forent que conquereris ammissa nullo modo pdidisses.

non sunt propria tua nec alicuius hois quod postea probat

mortalium propriũ quid horũ esse monstraueris; ego iam tua fuisse quẽ repetis sponte concedã. Cum te de matris vtero natura p

.i. carentem

duxit nudum rebus omnibus inopemq; su

.s. te

scepi meis opibus foui; & quid te nunc im

quia si Boetius nõ fuisset a principio gratia mea nutritus &c. nũc nõ esset impaciẽs de amissione fortune .i. clementius .i. prompta

pacientem nostri facit; fauore prona indulgẽ

.i. nutriui .s. bonorum potestatis

tius educaui omniumq; mei iuris sunt afflu

.s. ego fortuna

entia & splendore circumdedi. Nunc mihi

.i. placet .i. mihi referre grates tanq;

retrahere manum libet, habes gratiam veluti vsus alienis, nõ habes ius querele tanq; pror

.i. querulando

sus tua perdideris. Quid igitur ingemiscis nulla tibi a nobis est illata violentia opes ho

potestatis .s. me

nores ceteraq; talium mei sunt iuris. Domi

.s. honores potestates

nam famule cognoscunt mecum veniunt me abeunte decedũt; audacter affirmẽ si tua forent que amissa conquereris nullo modo

cũ oĩa alia exercerãt naturã suam

perdidisses. ¶ An ego sola meũ ius exercere

declarat .i. licitum est

prohibeor, licet celo pferre lucidos dies eos

.i. abscondere .s. et

demq; tenebrosis noctibus condere licet an

e *An ego sola*. Hic respondet tacite qstioni diceret aliquis fortuna licet bona exteriora sint tua tñ postq; ea homini contulisti nõ deberes ea auferre huic questioni respondet fortuna dicens ꝙ hoc esset cõtra naturã suã quã nullus debet auferre ymo debet vti sic & cetere res vtunt̃ sua natura:

f *Meum ius exercere prohibeor*. Quelibet res delectat̃ in sua naturali operatione. Frustra ergo laborat qui naturã rei auferre conatur: cum natura nõ asuescat contrarium. Vnde paup Heiricus Nonne sua licite quiuis vtitur arte. Quid sibi sors dederit vtitur omnis homo Miles equis: piscator aquis et clericꝰ hymnis Nauta fretis, pugiles marte, poeta metris, rusticus arua parat numerat mercator auarus Virgo legit flores stultus amator amat. Seminat in spinis nature iura retractans.

g *Inexpleta hominũ cupiditas*. Dicit cupiditatem hoim esse inexpletam: Quia dicit Arestoteles scdo politicorum. Infinita est concupiscentia hoĩm ad cuius repletionem multi viuũt. Et Auicẽna. xvi. epi. Naturalia desideria finita sunt: ex falsa autem opinione nascentia vbi desi

ſtant non habent: & lxiiii.Epiſtola. Omia aliquis cõtemnere poteſt: omnia autẽ habere non poteſt.

(Ordina hoc modo.) An ego ſola ꝓhibeor exercere meũ ius. Licet celo ꝓferre lucidos dieſq; eoſdem condere tenebroſis noctibꝰ licet ãno redimiri vultum terre nunc floribꝰ q; frugibus nũc nimbiſq; frigoribꝰ Jus eſt mari nunc blandiri eq̃re ſtrato nũc in horreſcere ꝓcellis ac fluctibus inexpleta cupiditas hominũ alligabit nos ad conſtantiã alienam noſtris moribus hec eſt noſtra vis hunc ludum continuum ludimus (gloſe habent continue) rotam verſamus volubili orbe gaudemus mutare infima ſũmis ſũma infimis. Aſcẽde ſi placet ſed ea lege vt ne putes iniuriã cũ ratio mei ludicri poſcet.

h An tu mores. Hic fortuna excludit quãdam reſponſionem Boetii. Poſſet enim dicere Boetius. O fortuna ego conqueſtus ſũ de tua mutabiltate q̃a ego ignoraui mores tuos hanc reſponſionem excludit fortuna ꝑ plura nota Boetio ex quibus potuit perpendere mores & ſtabilitatem ſuam.

i Creſũ. Creſus fuit rex lidorum. Cum eſſet propugnaturus cõtra regem Perſarum ipſe conſuluit apollinem de ſucceſſu pene qui reſpondit ſibi huiuſmodi verſicꝰo Creſus perdet alim tranſ

superficiem — ſicut in vere — ſicut in eſtate
no terre vultum nunc floribus frugibuſq;
.i.ornate — .i.pluuijs — ſicut in autumno et hyeme
redimiri, nunc nimbis frigoribuſq; confun
.i.natura — aliqñ tꝑe ſereno — .i.pacificato — .i.blandum eſſe
dere. Ius eſt mari nunc ſtrato equore blandi
tempore tempeſtatis — mundationibus — horrendum eſſe
ri; nunc procellis ac fluctibus inhorreſcere
.q.d. non
illos ad conſtãtiam noſtris moribus alienã
inſaciabilis
g
inexpleta hominum cupiditas alligabit hec
.i.naturalis poteſtas
noſtra vis eſt. hunc cõtinuũ ludum ludimꝰ
.i.veloci circulatione — .i.aduerſa — proſperis
rotã volubili orbe verſamus infima ſummis
.i.proſpera aduerſis — .ſ.tu Boeti
ſumma infimis mutare gaudemus. Aſcende
rotã noſtrã — .i.conditione — .i.ludi loco
ſi placet ſed ea lege ne vti cum ludicri mei ra
.ſ.tibi fieri — nunquid
h
tio poſcet deſcẽdere; iniuriã putes. ¶ An tu
q.d. non
i
mores ignorabas meos neſciebas. Creſum
regi perſarum — .i.prius a quo tñ capꝰ fuit
regem lydorum Cyro pauloante formidabi
ſtatim — poſt hoc — quia captus a cyro — .i.ignibus ad cremandũ
lem mox deinde miſerandũ regi flãmis tra
ira euaſit — .i.nunquid
dito miſſo coelitꝰ imbre defenſum. Num te
k — quem captiuerat
preterit paulum perſi regis a ſe capti calami
miſerias
tatibus pias impendiſſe lachrimas. Quid

greſſus pluria regna: Alim eſt fluuius quidam. Quẽ verſiculũ Creſus ſic intellexit ꝙ Creſus trãſgreſſus Alĩ perdet.i. deſtruet plurima regna ipſius.ſ. Cyri. Sed appollo ſic intellexit. Creſus tranſgreſſus Alim perdet .i.amittet plurima regna ſua & hoc contigit. Nam ipſe cum trãſgreſſus eſſet Alim victus eſt a Cyro & in ignem poſitus (ſed tanta inundatio pluuie facta fuit ꝙ extinctus fuit ignis & euaſit de quo cum multum gloriaretur dixit filia ſua nomine Fania. O pater expecta vltimum diem ante quem nõ eſt gloriandum. Quadam vero nocte vidit Creſus in ſomno ꝙ eſſet ſuper altam arborẽ vbi Iupiter eum rigabat & phoebus eũ ſiccabat quod ſomnium cum retulliſſet filię ſuę. Reſpondit filia. Tu eris captus a Cyro & in cruce ſuſpenſus. Vbi Iupit.i. pluuia te rigabit: & phoebus.i. ſol te ſiccabit quod ad vltimũ contigit ex quo poteſt perpendi mutabilitas fortune.

k Paulum perſi regis Paulus conſul Romanꝰ miſſus fuit pugnare contra regem Perſarum qui erat ſuperbiſſimus hominum. Cũ autem ipſum deuiciſſet conſiderãs proſperitatem preteritam et aduerſitatem preſentem eius motus pietate fleuit ſuper ipſum: & dimiſit eum. Ex q̃ ſimiliter perpenditur mutabilitas fortune.

.i.poematū reprehendentiū vicia hoīm. .i.incer
Tragediarum clamor aliud deflet, nisi in di/
to euentu .i.sub n
screto ictu fortunam fœlicia regna vertentē
.s.existens m
Nonne adolescentulus ayon eyo eyot, id est
vnū quidem malum aliud autem bonum:
.i.domo .s.conquereris
in Iouis limine iacere didicisti. Quid si vbe
.s.cōquereris
rius de bonorum parte sumpsisti. Quid si
a te non tota discessi, quid si hec ipsa mei mu
.i.pspera
tabilitas iusta tibi causa est sperandi meliora
.i.deficias .i.non
tamen ne animo contabescas. Et intra cōmu
quod esse non potest vt existimaris a
ne omnibus regnum locatus proprio iure
cōmuni legem hominum
viuere desideras.

l Tragediarum. Tragedia est carmē reprehensiuum vitiorum. incipiens a psperitate desinens in aduersitate. Et dicit a Tragos grece qd hircus latine & odos cantus quia cātus hmōi carminis hirco remūerabat. Inde dicūt Tragedi poete qui antiqua gesta & facinora sceleratorum regū luctuoso carmine poplo spectāte .i. respiciente concinnebant sicut dicit ysidorus libro Ethimologiarum.

m Ayon eyo eyot: Homerus volens ostēdere mutabilitatē fortune describit ī domo iouis iacere duo dolia vini vnū bonū aliud malum. Et omnes intrantes domū de vtroqꝫ oportebat gustare sed quosdam plus de bono quosdam vero plus de malo. Et hec descriptio publice depingebatur Athenis in tēplo iouis. Vbi Boetius studuit adolescens existens sicut ipse testatur in de disciplina scolarium. Per domum autem iouis Homerus significabat mundum per duo dolia prosperitatem & aduersitatem & omnes qui viuunt in mundo de vtroqꝫ gustant quidā plus de prosperitate: quidam plus de aduersitate.

n Fortunā fœlicia regna vertentē. Ad hoc dicit Ganfredus in poetria. Hoc vnū pscire potes qꝫ nulla potestas eē morosa potest quia res fortuna secundas imperat esse breues si vis exempla priores. Respice fortūas enarrat illa priorum Florida psperitas minos subuertit athenas Ilion atrides magne Carthaginis arces. Scipio. Sed multi Rhomani fuit alia fati. Tēpora versa breui breuis est distantia leti. Omnis & mœsti nox est vicina diei. Hec aliena docent: & te tua fata docebunt.

(Ordina sic). An tu ignorabas meos mores nesciebas Cresum regem lidorum paulo ante formidabilē Cyro mox deinde miserandum traditum flāmis rogi defensū missō imbre celitus. Num preterit te paulum impendisse pias lacrimas calamitatib' persi regis a se capti. Quid aliud deflet tragediarum clamor nisi fortunā vertētē fœlicia regna in discreto ictu nōne adoloscentulus didicisti iacere in limine iouis duo dolia vnum qdē malū aliud autem bonū. Quid si vberius sumpsisti de bonorum parte. Quid si a te non tota discessi Quid si hec ipsa mei mutabilitas est tibi iusta causa sperandi meliora tñ ne contabescas animo & locat' intra commune regnum omnibus desideras viuere proprio iure.

Istud est secundū metrū huius secundi. Quod dicitur Asclepiadiū ab inuentore Coriambicum a pede predominante quis sit pes Coriambus prius habitū est. Et constat illud metrum ex primo spondeo: secundo dactilo. Tertio spōdeo & duobus Coriambis & perricheo vel iambo qle metrū ē illius hymni Sanctorum meritis. Secundum metrum dicitur feregratium ab inuentore constans ex primo spondeo. Secundo dactilo tertio spondeo vel trocheo. In hoc ergo metro fortuna conqueritur de inexpleta cupiditate hominum dicens.

Metrum secūdum

.i.impetuosis ventis .i.comotus
SI quantas rapidis flatibus incitus
.i.voluit
mare
Pontus versat arenas
.s.fundat tantas opes
Aut quot stellifferis edita noctibus
Celo sidera fulgent
hominibus .s.copia .s.auferendo opes
Tantas fundat opes nec retrahat manum
fortuna q̄z gentiles deā vocabant
a
pleno copia cornu
non
Humanum miseras haud ideo genus
.i.flendo pponere
Cessat flere querelas
.s.hoim
Quamuis vota libens excipiat deus
.i.admodū pdigi multū aurū diffundēs
.i.diues
Multi prodigus auri
.i.cupidos
Et claris auidos ornet honoribus
.s.tamen acquisita et possessa
.s.eis
Nil iam parta videntur
.i.ac
b
Sed quesita vorans seua rapacitas

a Pleno copia cornu. Circa hoc nota q̄ cum hercules quodā tēpore luctaretur cū Achileo. Et Achileus mutaret se in thaurū Hercules apprehēdēs ipsum per cornu effregit illud & repletum pomis & floribꝰ odoriferis sacrificauit illd fortūe: quod cornu dicit fortuna quibusdā propinare plenū quibusdam vacuū: quibusdā semiplenū secundū diuersum statum prosperitatis & aduersitatis hoim.

b Sed quesita vorans seua rapacitas: Nota q̄ fortuna inuehitur contra auaritiā hominum quod Tullius in libro Tusculanarum questionum dicit. Auaritia studium pecunię hēt quā nemo sapiens concupiuit. ea enī quasi malis venenis imbuta corpus animūq̄z virilem offendit: ipsa enim insatiabilis manens neq̄z copia neq̄z inopia minuitur. Et in eodem hoc dicit: Quid est q̄ m̄lti cupiditate pecunie ferunt quorum ita perturbātur anī vt non multū absint ab insania. Et dicit seneca. lxxv. Epistola: Auaritia nūq̄z habet magis malum nisi q̄ ingrata est. Et lxxiiii epistola. Auaros comperat canibꝰ dicens. Vidisti aliquē canem missum a domino panis frusta aut carnis aperto ore captantem: quicquid arripit protinns integrū deuorat: & semper ad spem futuri inhiat. Item euenit nobis quicquid nobis fortūa expectātibus porrigit illud sine omni voluntate dimittimus & statim ad rapinam alterius erigimur.

i.receptacula cupiditatis
Alios pandit hiatus
querit fortuna.i.participantē hoīm *i.auaritiā hoīm*
Que iam precipitem frena cupidinem
i.detineant
Certo fine retentent?
Largis cum potius muneribus fluens
desiderium .i.in homine
Sitis ardeſcit habendi
i.viram vocat *terrore aduersitatis*
Nunq̄ꝫ diues agit qui trepidus gemens
c
Seſe credit egentem.

c Seſe credit egentē Qui credit ſe eſſe egentem non eſt diues ſed pauper. Quia dicit Seneca prima Epiſtola. Non q̄ parum habet ſed qui plus cupit pauper eſt. Quid enī reffert q̄tum illi in archa q̄tum in horreis iaceat ſi alieno hiatu iminet. Nota diuitie non tollunt auaritiā ſed magis augmētāt. Vñ Seneca.xvi. Epiſtola dicit. Congeratur in te quicquid locupletes poſſiderunt vltra priuatum pecunie modū.fortuna te prouehat .auro.tegat purpura veſtiat terrā marmoribus abſcondat: accedant ſtatue & picture et qcquid vlla ars laborauit maiora cupere ab his deſiſtes. Vnde iuuenalis.Interea plenus dū tergat ſacculus ere.Creſcit amor nummi,q̄tum pecunia creſcit.

(Ordo) Si copia pleno cornu fundat tantas opes quantas arenas verſat pontus incitus rabidis flatibus Aut quot ſidera fulgent celo edita ſtelliferis noctibus nec retrahat manū haud ideo humanum genus ceſſat flere miſeras querelas.Quāuis deus ꝑdigus mlti auri libēs excipiat vota hominum & ornet auidos claris honoribus iam parta nil vident. Sed ſeua rapacitas forans queſita pandit alios hiatus. Que frena iā retentent certo fine cupidinem precipitem? cum ſitis habendi fluens muneribus potius ardeſcit qui trepidus gemens credit ſeſe egentem nunq̄ꝫ diues agit.

Hec eſt Tertia Proſa huius ſecundi. In qua philoſophia probat Boetium nō debere conqueri de fortuna:quia multa bona ſibi cōtulit.Et primo inquirit phīa quid ſentiat de dictis fortune.Secūdo bona fortune ſibi collata enumerat ibi veruntamen. primo oſtendit philoſophia q̄ Boetius nihil habeat loqui contra fortunam.Secundo Boetius reſpondet.Tertio philoſophia eius reſponſionem approbat ſicut patebit.

Prosa tertia secundi libri

.s.verbis

His igitur si pro se tecū fortuna
a
loqueretur, quid ꝑfecto contra
.i. os aperires ad respondendū fortune .i. ali
b
hisceres nō haberes, Aut si quid est quo que
.i. necesse
relā tuā iure tuearis: ꝑferas oportet: dabimus
.s. que fortuna dixit
dicendi locū. B. Tum ego speciosa quidem
dixi .i. delinita .i. prose .i. metrice delecta/
c
ista sūt inq̄, oblitaq̄ rhetorice ac musice mel
tione .i. tunc .s. aim meum
le dulcedinis. Tum tm̄ cum audiunt̄ oblectāt
.s. q̄ ista possunt attingere ꝑfundior .i. pꝛoprio ergo
sed miseris, maloꝝ altior est sensus. Itaq̄ cum
verba fortune cessauerint immissus meum
incis
e
hec auribus insonare desierint, insitus anim
valde Phia approbat responsionē Boetii .s. verba fortune
merōr pregrauat. P. Et illa: ita est inquit. Hec
enim nondum morbi tūi remedia: sed adhuc
.i. contra sanationem
contumacis aduersum curationem doloris
lenimenta .s. remedia .s. perturbationū expellēdo cām radicalē tui morbi
fomēta quedam sunt. Nam que in profundū
.i. inmittunt
sese penetrent, cum tempestiuum fuerit ad
appona .s. o Boeti
f
mouebo. ¶ Verūtamen ne te miserꝫ existi
mari velis an numerꝫ modūq̄ tue foelicitat

a Quid ꝑfecto contra hisceres non haberes. Boetius nihil habuit contra verba fortune quia verum dixit & contra veritatem non est loquendum. Nam vero omnia vera consonāt. Et veritas sibiipsi attestatur secundum Arestotelem.

b Hisceres. Hisco ē verbū inchoatiuū & profert per sincopā: quia regulariter diceretur hyasco. Vnde hyscere est hiatum inchoare cum aliquis aperit os.

c Oblita. Media ꝓducta est participiū a verbo obliuiscor. Sed oblit⁹ media correpta descēdit a oblino is ere: & oblitus idem est q̄ maculat⁹ Versus. Immemor oblitus notat oblit⁹ est maculatus.

d Rhetorice ac musice. Per Rhetoricam & musicam dulcedinē fortūe Boetius adhuc non fuit restitutus virtuti & sapientie quod attestat eius meror aggrauās animū. Nam virtus & sapientia dolorem & merorem opprimit. Vñ Seneca. lxv. Epistola. Quemadmodum minuta lumia claritas solis obfuscat sic dolores et mocsticias sapientia & virt⁹ sua magnitudine elidit et opprimit.

e Insitus meror animum pregrauat. Si quis nō doleret de ī fortunio quod nulli cōtingit nisi aio multū eleuato sup fortunā. Quia dicit Seneca. lxv. Epistola. Plus equo te doelre nolo: sed vt nō dolens vix exigere audeo. Nulli autem ista firmitas animi cōtingit nisi multum supra fortunam eleuato. Et

subdit illud agamus: vt iocunda fiat nobis ammissorum recordatio. Nemo libenter ad id redit quod non sine tormento cogitaturus est.

(Ordo.) Igitur si fortuna loqueretur tecū his pro se ꝑfecto non haberes quid contra hysceres. Aut si quid est quo tuam querelam iure tuearis oportet dabimus locū dicendi. Tum ego inq̄ quidem ista sunt speciosa oblita melle rhetorice ac musice dulcedinis tātū tum oblectant cum audiuntur sed sensus malorū est profūdior miseris. Itaq̄ cum hec desierit insonare auribus meror insitus pregrauat anīmū. Et illa inquit. Ita est enī hec nondū sūt remedia tui morbi sꝫ quedam fomenta ad uersus curationem cōtumacis doloris. Nā que in profundum se se penetrent admouebo cum fuerit tempestiuum.

¶ f Veruntamē Hic Philosophia enumerat bona fortune Boetio collata ratiōe quorum nō debuit se estimare miserum. Et primo enūerat bona ꝑterita que ipsum foelicem fecerunt. Postea enumerat in quarta prosa bona que ipsū ī presenti foelicem ostendunt. Primo igitur Pphia describit foelicitatē suam preteritam. Secundo excludit quandam obiectionem ibi. Quod si idcirco. Primo enumerat quedam bona cōmunia, secundo magis specialia. Secunda ibi perterea libet.

.i.protranſeo .i.primarũ .i.patre et matre .i.ↄſulũ
oblitus es. Taceo ꝙ deſolatum parente ſum-
romanorum .i.de aliis electus
morum virorũ cura te ſuſcepit delectuſq; in
q: ꝑpter
affinitatem principum ciuitatis quod precio
bonum honeſtũ contractum
g
ſiſſimum propinquitatis genus eſt prius ca
rus ꝙ͂ proximns eſſe cepiſti. Quis non fœli-
.ſ.tuorum
ciſſimum cum tanto ſplendore ſocerorum cũ
.i.vxoris .q.d.nullus eſt qui non indicaret felicem in hijs
coniugis pudore: cũ maſculine quoq; prolis
.i.oportuna felicitate .i.pertranſire volo
k
oportunitate predicauit. ¶ pretereo libet
quia .ſ.bona .ſ.ad
enim preterire cõmunia ſumptas in adoleſcẽ
.i.ſpecialem
tia negatas ſenibus dignitates: ad ſingularem
fœlicitatis tuę cumulum venire delectat. Si
.i.ſi ꝑpter aliquod tempale bonũ homo debet dici felix
quis rerum mortalium fructus vllum beati-
.i. tue
tudinis pondus habet? poterit ne illius
felicitatis quam iam dicam .q.diceret non
memoria quantalibet ingruentium malorũ
.ſ.que eſt
quocũq; pondere illa felicitas ſimul electos .i.filios
mole deleri. Cũ duos pariter conſules libros
.i.de .i.duci diligentia .i.ſenatoꝝ
tuos domo proueghi ſub frequentia patrum
gaudio filijs
ſub plebis alacritate vidiſti. Cum eiſdem in

g Precioſiſſimũ genus ꝓpĩquitatis. Triplex eſt genus ꝓpĩquitatis. Primũ eſt qnod contrahitur ex geneologia: & in tali propinquitate alqs efficitur proximus & carus. Nam frater fratri eſt carus & ꝓxim⁹. Alia eſt propinquitas que contrahitur ex matrimonio & vocatur affinitas & in tali ꝓpinquitate aliquis prius efficit̃ propinquus ꝙ͂ carus. Tertia propinquitas contrahitur ex bonis moribus et virtutibus & hoc eſt precioſiſſimũ genus propinquitatis. Et in tali propĩquitate aliquis prius efficit̃ carus ꝙ͂ ꝓpinquus. Et ſic Boetius prius fuit Romanis prĩcipib⁹ carus ratione virtutis ꝙ͂ propinquus matrimonium cõttahẽdo cũ eis.

h Splendore ſocerorum. Philoſophia dicit Boetium fuiſſe fœlicem ſplendore ſocerorum ſuoꝝ in plurali numero cum tñ non habuit niſi vnũ ſocerum. Nam ſocer dicitur cuius filiã aliquis duxerit & nõ legitur ꝙ Boetius habuiſſet duas vxores. Ad hoc poteſt dici ꝙ hic accipitur ſocer large non tm̃ pro patre vxoris: ſed etiam pro fratre: qui large loquẽdo etiam poteſt dici ſocer. Ergo dicit pluraliter ſocerorum. Socrus ei⁹ femininũ eſt eiuſdẽ ſignificati.

i Quis non fœliciſſimum. Nota ꝙ ex tribus Phĩa dicit Boetiũ fuiſſe fœlicem ſcilicet ex honeſtate ſocerorum ſuorũ ex pudore cõiugis: et ex oportunitate maſculine ꝓlis.

(Ordo) Verũtamen ne velis te eſtimare miſerum. An oblitus es munerũq; modum tuę fœlicitatis taceo ꝙ te deſolatũ parẽte cura ſũmorũ virorũ te ſuſcepit ꝙ delect⁹ in affinitatem principum ciuitatis cœpiſti prius eſſe car⁹ ꝙ͂ proximus quod ẽ precioſiſſimũ genus propĩquitatis. Quis nõ predicauit (alii ꝑdicabit) te fœliciſſimũ tanto ſplendore ſoceroꝝ cũ pudore cõiugis cum oportunitate maſculine prolis.

¶ k Prete: Hic philoſophia enumerat q̃dam bona ſpecialia ex quibus Boeti⁹ nõ debet ſe eſtimare miſerum ꝛc̃. Et Philoſophia per hoc ꝙ dicit pretereo & prius dixit taceo vtit̃ quodam colore Rhetorico qui dicitur occupatio. Et diffinitur ſic a Tullio. Occupatio eſt cum dicimus nos ꝑterire aut neſcire aut nolle dicere illud q̊d tñ maxime dicimus.

l In adoleſcentia ꝛc̃. Mos erat Rhomanorum ante triceſimum annum nulli conferre aliq̃ dignitatem niſi propter ſingularem dignitatem vel probitatẽ vel propter publice rei euidentem vtilitatem. Boetius autẽ in adoleſcentia ante triceſimum annũ electus fuit in conſulem & hoc Philoſophia vocat fœlicitatem cõmunem non ꝙ communiter omĩbus hoc concederetur: ſed q̃ nõ ſolum Boetio: ſed aliis paucis hoc accidit. Refert enim Tullius in libro de amicitia ꝙ Scipio ante triceſimum annum bis factus eſt conſul. Similiter germanicus iuuenis factus eſt conſul.

m Cum duos pariter conſules. Hic ſingularem fœlicitatem Boetii tangit.

n Curules. ſm Yſidorum in libro Ethimologiarū Curules erant ſedes in quibus magiſtratus ſedentes iura reddebant. Et dicuntur Curules a curru: quia tali ſede vtebantur in curru iudices q̄ vehebantur: vt expediti⁹ populo iudicia redderent.
o Triumphali largitiōe. Conſuetudo erat apud Romanos in electione conſulum habere ſermonem ad populum de laudibus regum & electorum in magiſtratum. & ſi bn̄ predicauit inde gloriā conſequebatur. Huiuſmodi ſermonem fecit Boetius in electōe ſuorum filiorum in conſules. & exinde ſua gloria fuit geminata. Et quia cōſimilis ſermo conſueuit fieri in triūphis in laudē eorum qui obtinuerant victoriam. Ideo huiuſmodi ſermonem vocat triumphalem largitionē.
p Dediſti verba fortunę. Qui bonum aliquod promittit & nō adimplet: ille dat verba & non rem. & ſic decipit. Ergo dicit philoſophia Dediſti fortunę verba. id eſt deceptiones: promittendo ei aliquid boni ꝙ ipſa te ita fouit.
q Cum fortuna calculum ponere. Calculus in vna ſignificatione eſt paruus lapillus qui calcando non lędit: et quia talibus lapillis vtebantur antiqui in computando: ideo calculare vel calculum ponere ponitur pro computare vl' pro rationem facere. ergo dicit Philoſophia Vis ne cum fortuna calculum ponere. quaſi diceret: non debes ſi computabis cum ea: ipſa inueniet te multo foeliciorem ꝙ̄ miſerum.

i. ſedes iudiciarias
curia curules n inſidentibus. Tu regie lau-
i. ꝑdicator
dis oratōr: ingenij gloriam facundieq; me-
circūdatione
ruiſti. Cum in circo duorum medius Con-
filiorꝫ tuorꝫ populi
ſulum circumfuſe multitudinis expectatio-
victoriali oratione ſiue triūphatione tu
nem o triumphali largitione ſatiaſti, dediſti (vt
i. deceptiões
opinor) p verba fortunę dum te illa demulcet:
dum te vt ſuas delicias fouet. Munus quod
alicui i. extraneo
nulli vnq̄ꝫ priuato comodauerat abſtuliſti.
i. cōputatiões
Vis ne igitur cum q fortuna calculum ponere
i. ipſa fortuna i. liuentibus oculis i. inuidis i. te
Nunc primum liuenti oculo perſtrinxit, Si
proſperitatis ꝛ aduerſitatis
numerum modumq; letorum triſtium ve
i. eſſe
cōſideres, adhuc te foelicem negare nō poſſis
ſed i. felicem
r Q ſi idcirco te fortunatum eſſe non eſtimas. quoniam quę tunc leta videbantur abierunt. Non eſt ꝙ te miſerum putes:
i. videntur
quoniam quę nunc creduntur moeſta prę-
vmbram
tereunt. An tu in hanc vite ſcenam nunc
i. improuiſus i. aduena, quare ignoras que geruntur in hac vita
primum ſubitus hoſpeſq; veniſti. Vllam
ne humanis reb s bus ineſſe conſtantiam reris

(Ordo) Pretereo enim libet preterire communia delectat venire ad ſingularem cumulum tuę foelicitatis ad ſumptas dignitates i adoleſcentia negatas ſenibus. Si quis fructus rerum mortalium habꝫ vllum pondus beatitudinis poterit ne memoria illius lucis dele ri quantalibet mole ingruentiū maloꝝ: cum vidiſti tuos liberos pariter duos cōſules prouehi domo ſubfreqntia patrū ſub alacritate plebis cū eiſdem in ſidentib⁹ curules in curia tu orator regie laudis meruiſti gloriā ingenij & facundie cum medius in circo duoꝝ conſulum ſatiaſti triūphali largitione vt opinor dediſti verba fortunę dū te illa demulcet dum te fouet vt ſuas delicias munus abſtuliſti quod nulli vnquā comodauerat. Igitur vis ne cum fortuna ponere calculū nūc primum preſtrinxit liuenti oculo ſi conſideres numerumq; modum letorū ve triſtiū adhuc non potes te negare foelicem.

r Q ſi idcirco. Hic Philoſophia excludit quandam obiectionē Poſſet aliquis dicere: hęc prædicta bona nō faciunt me foelicem: quia ſunt pertranſita. Hanc obiectionem excludit philoſophia.

s Rebus ineſſe conſtantiam rerum. In rebus humanis non eſt cōſtantia. Cuius ratio eſt. In iſto quod eſt genitum nulla eſt cōſtantia. quia nihil eſt genitum quod non ſit corruptibile & nō permanens. Sed res humane ſunt genite & producte. ergo ꝛc.

.s.mortis destruat
cum ipsum sepe hominem velox hora dissol-
licet .s.rebus
t
uat. Nam etsi rara est fortuitis manēdi fides
vltimus tamen vitę dies, mors quedam for-
.i.distare
v
tunę est etiam manentis. Quid igitur referre
an
putas tu ne illam moriendo deseras: an il-
la te fugiendo deserat.

(Ordo est) Q₂ si non estimas te fortunatum esse quoniam abierūt quæ tunc videbantur lęta non est q̄ putes te miserum quoniā quæ nūc creduntur mœsta prætereunt: an tu venisti nunc primum in hanc scęnam vitę subitusq; hospes ne reris vllam constantiam inesse humanis rebus: cum ipsum dissoluat velox hora. Nam fortuitis manendi fides est & si rara tamen vltim⁹ dies vitę est quedam mors fortunę etiam manentis. Quid igitur putas referre an ne illam deseras moriendo; an illa deserat te fugiendo.

t Rara est fortuitis manendi fides. Fortunę prosperitas non est durabilis: quia ipsam cito fugat aduersitas. Vnde Ganfredus in poetria. Omnibus ne crede tuis si tempore paruo Illuxere tibi mox sunt clausura serenum. Nulla fata diē inducentq; crepuscula noctez. propter quod non est adhibenda fides rebus fortuitis.

v Quid igitur referre putas. Philosophia tangit vnam rationē q̄ fortuna non sit constans: quæ talis est: Homo nō est constās ergo nec fortuna. Antecedēs patet. quia hominem sępe dissoluit vna velox hora mortis. Consequentia probatur ex hoc: quia fortuna non habet esse nisi circa hominē cum sit in agentibus a proposito. secūdo phisicorum. ergo dicit Philosophia. Nihil differt quo ad inconstantiam fortunę: siue fortuna derelinquat hominem fugiendo: siue homo derelinquat ipsam moriendo: quocūq; modo fiat semper ipsa est inconstans et non permanens.

Istud est tertium Metrum huius secūdi Cuius

primus versus dicitur Saphicus ab inuentore. Trochaicus a pede predominante. Metrum autem secundum dicitur Glyconicum ab inuentore. Choriambicū a pede predominante. In hoc ergo Metro philosophia declarat tribus exemplis mutabilitatem mundanorum.

a Cum polo phœb⁹ Primum exemplū est de corporibus celestibus tale. Sole lucente in cęlo tūc obscuratur lumen aliarum stellarū. Ecce mutatio stellarum quo ad lumen quod pri⁹ apparebat tempore noctis. Sed sole nobis lucente non apparet.
b Roseis quadrigis. Poete attribuunt soli quadrigam quæ dicit a nūero quatuor equorū. Poete enim fingūt currū solis trahi quatuor equis ꝑpter quatuor diuersitates solis. Nam sol cum oritur est rubeus. hora tertia splendens. hora meridiei est feruens. sed hora vespertina est tepēs. Lunę vero attribuunt bigam propter duas proprietates lune. Nā luna virtualiter est frigida & humida.
c Cum nemus. Secundum exemplū est in terrenascentibus tale. Zephiro flante ornatur terra floribus: sed austro flante flores deficiunt. ecce mutatio in terrenascentibus.
d Sepe tranquillo. Tertium exemplū est de mari tale. Quando mare non agitat ventis apparet tranquillū sed ventis agitatū efficitur tempestuosum: ecce mutabilitas maris.
e Crede fortuitis: Hortat philosophia ne credam⁹ bonis fortunę. Circa hoc dicit Seneca in libro de consolatione filij Elye. Nūq̄ ego fortunę credidi. quę cum mecum videretur pacem agere omnia quecūq̄ in me indulgentissime conferebat pecuniam. honores. gratiam. eo loco posui vnde posset sine motu meo repete

.i. sol — b .i. roseis curru
Cum polo phœb⁹ roseis q̄drigis
.i. emittere — in
Lucem spargere ceperit
.i. pallida fit — .i. sua — .i. obscurata
Pallet albentes hebetata vultus
.i. luminibus solis
Flammis stella prementibus
.i. q̄n — illius venti — .i. calentis
Cum nemus flatu zephiri tepentis
.i. vernalibus
Vernis irrubuit rosis
.i. flare inceperit — .i. insane
Spiret insanum nebulosus auster,
.i. recedat de spinis
Iam spinis abeat decus
.i. splendet — .i. serena tranquillitate
Sepe tranquillo radiat sereno
.i. non motis
Immotis mare fluctibus
ille ventus — tempestates
Sepe feruentes aquilo procellas
.i. mota mari — .i. puocat
Verso concitat equore
ut ex dictis patet — .i. pmanet
Rara si constat sua forma mundo
.i. mūdus — .i. alternationes
Si tantas variat vices
.i. noli credere. loquit yronice. debet intelligi p ɔtrariū. — .i. transitoriis
Crede fortunis hominum caducis
.i. noli credere qualia sunt bona fortune
Bonis crede fugacibus
Qđ pꝫ ex hoc q: manifestū est stabilitū
.i. diuina
Constat eterna positumq̄ lege est
.i. immutabiliter pmaneat
Vt constet genitum nihil.

re. Interuallum magnum inter me & ipaꝫ habui. itaq̄ nec illa abstulit nec auulsit. Neminem aduersa fortuna cōminuit nisi quē secunda decepit. Fortuna fortes metuit ignauos expauit. opes auferre potest. animū autem surripere non potest.
f Caducis. Phīa appellat bona fortunę caduca. quia dicit Seneca. lxviij. Epistola: Omnia ista in quę fortuna dominium exercet sua sunt sicut pecunię. honores. imbecilla sunt fluida. mortalia sunt & passiões incerte.
g Vt constet genitū nihil. Dicit nullum genitum esse constans: dicit Seneca in Epistola p̄allegata. Omnia mortalia minuuntur cadunt deferuntur. decrescunt exhauriuntur. Itaq̄ in illis in sorte causa incerta inequalitatis est. Diuinorum autē vna natura est.

(Ordo) Cum phœb⁹ ceperit spargere lucem roseis quadrigis polo stella hebetata flamis solis prementibus pallet albentes vultus. Cum nemus irrubuit vernis rosis flatu zephiri tepentis si auster nebulosus spiret insanum iam decus rosarum abeat spinis. Sepe mare radiat tranquillo sereno immotis fluctib⁹ sepe aquilo concitat feruentes procellas verso equore. Si mundo constat sua forma rara. Si variat tantas vices crede caduc⁹ fortunis hominū crede bonis fugacibus. Cōstatq̄ positum est eterna lege: vt nihil genitum constet.

Hec est quarta Prosa huius secūdi In qua philosophia probat Boetio non esse conquerendum de fortuna propter presentia bona quæ sibi dereliquit. Et primo Boetius confitetur se fuisse fœlicem deplangens præsentem infœlicitatem. Secūdo phīa ostendit ipm̄ esse fœlicē in pn̄ti ibi. Sed ꝙ tu.

Prosa Quarta

Vm ego: vera inq̄ cōmemoras.
.s. phia
a
Ó virtutum omniū nutrix nec
.i. negari — felicitatis
inficiari possum prosperitatis mee velocis-
recessum — .s. me preteritam prosperitatem
simum cursum. Sed hoc est quod recolen-
b — anxiat
tem vehementius coquit. Nam in omni
aduersitate fortunę infœlicissimum genus
.s. et iam nō esse
c
est infortunij fuissę fœlicem. ¶ p Sed

a O virtutū omniū nutrix. Philosophia dicit̄ nutrix omnium virtutum: quia omnis virtus cōsistit ī medio. mediū nō attingitur nisi recta ratione: quę recta ratio est sapientię & philosophię. Item cū philosophia diuidatur in practicam & speculatiuam ipsa inducit prudentiam que est recta ratio agibibilium ex. vi. ethicoꝝ. Prudētia autem colligata est omnibus virtutibus. ex eodem. vi. propterea philosophia dicit̄ nutrix omniū virtutū.

b Vehementius coquit. Recordatio preteritę fœlicitatꝫ coquit hominem. Ideo dicit Seneca. lxv. Epistola: Illud agamus vt iocūda nobis fiat amissorum recordatio. hoc autem contingit cum animus preparatus est ad amissionem eorum.

c Infortunij. Duplex est infortuniū. Quoddam continuū. aliud interpolatum siue discontinuum. Primū infortunium est fœlix. Secundum est infœlicissimum. Infortuniū enī continuum ex cōsuetudine minus nocet. Quia dicit Seneca in libro de tranquillitate animi. Tolerabilius est bona nō acq̄rere ꝙ acquisita amittere. Ideoq̄ letiores videbis quos fortuna nunq̄ respexitq̄ quos deseruit. Item dicit in libro de consolatione filij Elię. Vnum habet bonum assidua infœlicitas: ꝙ illos indurat quos vexat. Infortunium aūt discōtinuum est cū aliqs mutat̄ de aduersitate in ꝓsperitatem: & iteꝝ de ꝓsperitate in aduersitatem & tale est infœlicissimū genus: quia sępe deijcit hoīeꝫ ī desperationē. Vñ Samariēsis al's paup Henricus. O bona prosperitas vbi nūc es: nūc mea versa ē. In luctū cythara fit lacrimosa lyra. O mala dulcedo subito q̄ sumpta venenas. Queue recōpensas mellea felle graui. (Ordo) Tum ego inq̄: O nutrix omniū virtutum cōmemoras vera nec possum inficiari velocissimum cursum mee prosperitatis. sed hoc est q̄d coquit vehementius recolentem. Nam in omī aduersitate fortunę infœlicissimum genus infortunij est fuisse fœlicem.

Boetii
d .s.Phia e .i.pacieris
tu inquit false opinionis supplicium luis: id rebus iure imputare non possit. Nam si te hoc inane fortuite nomen foelicitatis mo-
.s.bonis
uet q̄ plurimis maximisq; abūdes mecum
cōputes .i.licitū est
f
repūtes licet. Igitur si quod in ōmni fortu-
.i.thesauro
ne tue censu preciosissimum possidebas:
.s.bonū
id tibi diuinitus illesum adhuc inuiolatumq; seruatur. poteris ne meliora queq;
q.d.non .i.cōqueri p certo
retinens de infortunio iure causari? Atqui
Enumerat bona ei⁹
.i.sanus
viget incolumis illud preciosissimū huma-
scilicet .s.decus
ni generis decus, Symachus socer: & quod
.i.vitā p eo exponeres tardus q3 tm̄ diligis eū
vite precio non segnis emeres. vir totus ex
.s.ille
sapientia virtutibusq; factus: suarum secur⁹
.s.sua
g
tuis ingemiscit iniurijs. Viuit vxor ingenij modesta: pudicitie pudore precellens: &
.s.suo Symacho
vt omnes eius dotes breuiter includā patri
.s.est .i.tm̄ ipsa viuit pp̄ter te
similis: viuit inq; tibi que tm̄ vite huius exosa spiritum seruat. Quoq; vno foelicitatem minui tuam vel ipa concesserim tui deside-
.s.vxor tua
.i.tristatur
rio lacrimis ac dolore tabescit. Quid dicam

d Sed tu inquit: Hic phia ostēdit Boetiū in pn̄ti esse foelicem ꝓpter multa bona que adhuc possidet. Secundo probat felicitatem fortuitam nulli posse totaliter euenire. Tertio probat verā foelicitatem in bonis fortuitis nō consistere Secūda ibi. Quis est enim. tertia ibi. At vt cognoscas. Primo ponit philosophia ꝙ Boeti⁹ nō debet querulari de infortunio: cum adhuc abundet pluribus bonis. & illa bona phia enumerat. Secūdo ipa eum consolat̄ ibi. Cū igitur.

e False opiniōis supliciū. Sicut inferius ꝓbabit̄ ꝙ in reb⁹ fortuitis nō p̄t consistere vera felicitas. Ideo illi q̄ adeptōne taliū rerum felices se existimabāt: & ex amissiōe earū infelices falsa opiniōe decipiebantur: et licet in opinione eorū sic esset non tm̄ erat in re. Ideo dicit Phia ad Boetiū ꝙ tu false opiniōis supliciū luis id reb⁹ imputare nō p̄t. Nota supliciū false opinionis est in animo nō in re. Vn̄ Seneca. xvij. ep̄la. Multis parasse diuitias non fuit finis miseriarū sed mutatio diuitiarū. nec hoc miror: non enim in rebus est vicium sed in animo: sepius enim in opinione q̄ re laboramus. ergo infortuniū Boetij non erat imputandum rebus quia non erat: sed imputādum fuit sue false opinioni.

f Igitur si quod. 2c: Phia ostendit pn̄tem felicitatem in trib⁹ cōsistere. scilicet ī amicis in vxore pudica. & filiorum suorū prudentia. Primo enim ad felicitatem requiruntur amici. Nam amic⁹ est preciosissimum genus diuitiarum ex octaua prosa huius secundi: Et Arestoteles nono Ethicorum. Nemo eligit viuere sine amicis habens reliqua bona Et ſm Tullium in libro de amicicia. Qui amicitiā tollit de mūdo solem tollere videtur. Et Seneca in de remedijs for. Nihil est peius q̄ amicos non habere. Si amicum perdidisti alium quere. & ibi eum queras vbi īuenias. quere inter artes liberales. Inter recta & honesta officia quere in laboribus. ad mensam ista res non queritur. Hic igit̄ maxime cōmendat socerum suum Symachū

g Viuit vxor. Hic ponit secundum quod requiritur ad foelicitatem politicam. scilicet vxor pudica quæ rara est. Vnde Seneca in de remedijs for. Multe inter probas matrimonialis ordinis ceperūt esse exempla meretricularum. Quā multas ex cōiugibus optimis pessimas videmus ex diligentissimis dissolutissimas. ex liberalissimis rapacissimas. Etiam si bonam vxorem habuisti non potes affirmare eam esse permansuram in illo proposito: nihil tam mobile: nihil tam vagum q̄ feminarū voluntas.

h Quid dicam liberos cōsulares. Hic ponit tertium quod requiritur ad felicitatem politicā: quod est proles. Quia ſm Arestotelem primo ethicorum Nō omnino foelix est qui specie turpis est: aut solitarius: aut prole carens.

adhuc existentes q.d. liberi tui sunt similes patri vel auo ipsorum inquantum etas permittit
liberos consulares, quorum iam vt in id etatis
i.tui i.aui Sr. i.similitudo i k
pueris: vel paterni vel auiti specimen elucet
ex q maxima s.hominibus l
ingenij. ¶ Cum igitur precipua sit mortalibus
i.saluande
vite cura retinende o te si tua bona cogno-
abundant m s.bona s.ipsa n
scas foelicem, cui suppetunt etiam nunc quae vita
nemo dubitat esse cariora. Quare sicca iam
i.noli flere s.tibi i.omnino i.aduersa
lacrimas nondum est ad vnum omnis exosa for
aduersitas
tuna. Nec tibi nimium valida tempestas in
i.austerie inseparabiles i.firmiter manent i.amici o s.ancore i.non
cubuit quoniam tenaces herent ancore, quae nec
s.temporis
presentis solamen nec futuri spem temporis ~~esse~~ abesse
i.sustinent i.maneant ancore q
patiantur. B. Et hereant inquam precor. Illis namque
i.quercumque euadendo aduersitatem fortune
manentibus vtcumque se res habeant: enatabimus
s.bonorum exteriorum quibus ornabamur
Sed (quantum decus ornamentis nostris dis-
s.phie s.Phia animum tuum ad consolationem
cesserit) vides. p. Et illa, promouimus inquit
i.quia maior pars tibi salua manet
aliquantulum: si te nondum totius tue sortis piget.
Sed delitias tuas ferre non possum: qui abesse
i.felicitati i.plenus luctu
aliquid tue beatitudini tam luctuosus atque
q.d. nullus est ita felix p
anxius conqueraris. ¶ Quis est enim tam con-
i.tam copiose felix i.sue fortune
posite foelicitatis vt non aliquid ex parte cum status
i.dispositione i.discordet i.misera q
sui qualitate rixetur. Anxia enim res est humanorum

i Auitus secundum Huguitionem Auitus ta. tum. i. ab auo habitus vel possessus vel ad ipsum pertinens Et ponitur quandoque pro antiquo.

k Specimen. Est pulcritudo vel similitudo vel signum vel ymago: vel noticia: vel experimentum vel bonum operis documentum. sed in proposito accipitur pro similitudine (Ordo est) Inquit sed tu luis supplicium false opinionis illud non potes iure imputare rebus. nam si mouet te inane nomen fortuite foelicitatis licet vt reputes mecum quam plurimis quam maximis abundes Igitur si id seruatur diuinitus illesum adhucque inuiolatum: quod possidebas preciosissimum in omni censu tue fortune poteris ne retinens queque meliora iure causari de infortunio. Atque illud preciosissimum decus humani generis Symachus socer viget incolumis & quod non segnis emeres precio vite. Vir totus factus ex sapientia atque virtutibus securus suarum iniuriarum ingemiscit tuis iniurijs. Viuit vxor modesta ingenio precellens pudore pudicitie: et vt includam breuiter omnes dotes eius similis patri inquam quae exosa huius vite seruat spiritum tamen viuit tibi quamquam vno concesserim tuam foelicitatem minui tabescit lacrimis ac dolore desiderio tui. Quid dicam liberos tuos consulares quorum iam specimen ingenij paterni vel auiti elucet vt in pueris id etatis.

l ¶ Cum igitur. Hic phia ex dictis consolatur Boetium.

m Suppetunt. Suppetere secundum Huguitionem, i. suministrare vel superabundare. Sed pigere est pigrum esse vel penitere vel grauare vel offendere.

Nihil est ab omni parte beatum

n Vita nemo dubitat. Sicut mors est omnium amarissima: quia omnia abscindit: omnia deuorat Et quia aliqui iudicant se non timere mortem & tamen timent secundum Senecam in de remedijs fortuitorum Sic vita est omnium dulcissima: omnia enim appetunt esse & viuere. Ideo vnumquodque naturaliter nititur ad saluandum vitam qua nihil est carius Si ergo Boetius possedit bona quae cariora sunt vita non debuit se estimare miserum: sed magis foelicem.

o Ancore. Phia amicos ancoras appellat. Sicut enim tempestate incumbente per ancoram nauis retinetur. & a perditatione saluatur. sic iminente aduersitate fortune homo fidelibus amicis ne succumbat infortunio subleuatur. Fideles enim amici retinent hominem impetu fortune agitatum ne totaliter deijciatur a sua stabilitate. (Ordo) Igitur cum precipua cura retinende vite sit mortalibus o te foelicem si cognoscas tua bona: cui etiam nunc suppetunt quae nemo dubitat esse cariora vita quare iam sicca lacrimas nondum omnis fortuna est exosa ad vnum. nec tibi incubuit tempestas valida nimium quoniam tenaces ancore herent quae nec patiantur tibi abesse solamen presentis temporis nec spem futuri. Et inquam precor hereant namque illis manentibus vtcumque res se habeant enatabimus. Sed vides quantum decus discesserit nostris ornamentis. Et illa inquit promouimus aliquantulum si nondum piget te totius tue sortis. Sed non possum ferre tuas delitias qui tam luctuosus atque anxius conqueraris aliquid abesse tue beatitudini.

p ¶ Quis est enim. Hic phia probat foelicitatem nulli posse totaliter eue-

nlre.secũdo ostẽdit ꝙ quãto aliqs ẽ foelicior tãto leuiori aduersitaꝭ te ꝓsternit. tertio ꝯdu dit ex his foelicitatem fortuitã amarã esse & miſã. quarto inuehit ꝯtra hoĩes. secũda ibi. Adde ꝙ felicissimi. ter tia ibi. Quam multis. quarta ibi. Quid igit̃ o mortales.

q Anxia eñ ⁊c. Nõ ẽ hõ tã foelix quin iue niat aliquã cõditionẽ ĩ se quã vellet nõ hr̃e. ꝓt̃ qd miſa ẽ cõditio hũanoꝝ bonoꝝ: quia nũqꝫ hõi tota ꝓuenit: qꝛ aliqs contẽnere oia pt: sꝫ oia hr̃e nemo pt Et elicit̃ vna rõ ex lr̃a q̃ talis est. Illi conditio hũanoꝝ bonoꝝ nõ tota ꝓuenit cum status suus ĩ aliq̃ displicet. Sꝫ nullus inuenit̃ tã foeꝭ lix cui status suꝰ nõ disꝭ pliceat ĩ aliq̃ sic̃ declaꝭ rat in lr̃a. ergo ⁊c.

r Degener sanguis. Sãguis ſuilis cõditõis dicit̃ degener: qꝛ hoĩes naturaliter liberi sunt sed ꝑ seruitutẽ degene rant a natura.

s Vitã celebẽ. Vita casta dicit̃ vita celebs q̃i celestis: qꝛ ĩ carne viuere ꝓter carnẽ est vita celestis & angelica. Inde celibatus tus. tui. ẽ castitas: & ꝓprie in viris Dicit̃ eñ sic de casto viro. ille celibatũ retiꝭ net vel seruat.

t Illacrimat. ſm Huꝭ guitionem illacrimari est intus lacrimari vel cum dolore lacrimari. & est deponẽtis geneꝭ ris, licet ſm antiquos inueniat̃ neutrius geꝭ neris. & sic Boetiꝰ ponit hic in neutro genere. cũ dicit: moestus illacrimat. (Ordo eñ) Quis est tam cõpositę foelicitatis vt nõ rixet̃ ex aliqua pte cũ qualitate sui status ꝯenim cõditio humanorum bonoruꝫ est anxia res:

i. status   s. ꝯditio   s. homini

cõditio bonoꝝ: & quæ vel nũqꝫ tota ꝓueniꝭ

declarat hoc   i. alicui

at, vel nũqꝫ ꝑpetua subsistat. Huic census exꝭ

i. abũdat pecunia   i. ignobilitas   i. aliũ hoies

uberat: sed est pudori degener sanguis. Hũc

i. paupertas

nobilitas notũ facit, sed angustia rei familia

i. magis vellere se nõ cognitũ   i. alter   i. diuitũs a nobilitate

ris inclusus esse mallet ignotꝰ. Ille vero vtra

i. circũdatꝰ   qꝛ nõ pt forsan ducere vxorẽ   i. alter   i. castam   s. hũdo vxorẽ

ꝙ circũfluus vitã celebẽ deflet. Ille nuptijs

i. carens   i. pueris   i. ꝯgregat

foelix, orbus liberis, alieno censum nutrit hę

redi. Alius prole lętatus filij filięve delictis

i. ingemiscit

moestus illacrimat. Idcirco nemo facile cũ

i. consonat

fortunę suę cõditione concordat. Inest enim

hominibꝰ   i. aliqd   et sic rixat̃ cũ q̃litate sui statꝰ

singulis q̃d inexpertus ignoret: q̃d expertus

pdictis   i. fortunatissimi

exhorreat. ¶ Adde ꝙ foelicissimi cuiusqꝫ de

i. impatientissimꝰ   s. suũ

licatissimus sensus est. & nisi ad nutum cunꝭ

i. habũdent   s. ipe erit

cta suppetant, omnis aduersitatis insolens

s. a sua felicitate

minimis quibusqꝫ prosternitur. Adeo perꝭ

i. valde

exigua sunt q̃ fortunatissimis beatitudinis

ꝑfectionẽ   i. auferũt   o Boeti

summam detrahunt. Quãmultos esse conꝭ

i. opinaris   i. deo

iectas qui sese cęlo proximos arbitrentur, si

i. periculis

de fortunę tuę reliquijs pars eis minima cõ

tingat. Hic ipse locus quem tu exiliũ vocas

& quæ vel nũqꝫ proꝭ ueniat tota vel nunqꝫ subsistat ꝑpetua: huic exuberat census: sꝫ degener sanguis est puꝭ dori. Hunc nobilitas facit notum: sed inclusus est angustia rei faꝭ miliaris mallet ignoꝭ tus esse. Vero ille cirꝭ cũfluus vtroqꝫ deflet celebem vitam. Ille foelix nuptijs orbus liberis nutrit censum alieno hęredi alius lętatꝰ prole moestus illacriꝭ mat delictis filij vł fiꝭ lię. Idcirco nemo faciꝭ le concordat cum conditionę suę fortunę. Eñ singulis inest q̃d inexpertus ignoret q̃d expertus abhorreat.

¶ v Adde ꝙ foelocissi Hic ostendit Philosophia ꝙ homo magis foelix leuiori adꝭ uersitate prosternitur cum hoc compando Boetium ad alios.

x Foelicissimi cuiusꝭ qꝫ delicacissimus senꝭ sus. Forsan aliquis diceret. nulli homini placet suus status si deꝭ est sibi magnum forꝭ tunium. Sed defectus medici boni nõ impedit complacentiã staꝭ tus quin homo totaliter sit foelix. hoc excludit philosophia dicẽs Quanto aliquis est fęꝭ licior tanto est delicaꝭ tior; & quanto est delicatior: tanto magis grauat̃ ex defectu modici boni: & sic foeliꝭ cissimo detrahitur cõplementum beatitudinis.

y Locus quẽ tu exiꝭ liũ vocas. Vna & eaꝭ dem res est. quã vnus iudicat spc̃tare ad miseriã: alius iudicat spectare ad foelicitatem: ergo dic̃ philosophia locus quem tu exiliũ vocas incolentibꝰ paꝭ tria est.

.i. inhabitātib9 eū z eo⁊ iudicio spectat ad felicitatem — vniuersaliter cōcludit

incolētibus patria est. Adeo nihil est miserū

.i. ex reputatōe animi tui existimes — .i. ꝑ ꝯtrariū et

nisi cum putes. Contraq₃ beata sors omis

.i. paciētia — .s. animi

est equanimitate tolerātis. Quis est ille tam

.i. cū fuerit factus impatiens

fœlix qui cum dederit impacientie manus:

q.d. nullus est tam felix

statum suum mutare non optet. ❡ Quam

tribulatiōib9

multis amaritudinibus humanę fœlicitatis

.i. ꝑmixta — .s. hōi

dulcedo respersa est. Quę si etiā fruēti iocū-

.s. ab hoie

da esse videat: tm̄ q̊ min9 cū velit abeat retine-

manifestū est

ri nō possit. Liquet igit̃ ꝙ sit mortaliū rerū

.i. ꝯstantes

misera btītudo: q̄ nec apud equanimos ꝑpe-

.i. miseros .i. simul — quare

tua ꝑdurat: nec anxios tota delectat. ❡ Quid

.i. in reb9 exterioribus — .i. queritis

igit̃ o mortales extra petitis intra vos positā

ignorantia

fœlicitatem? error vos insciciaq₃ cōfundit.

.i. radicem

Ostendam breuiter tibi summę cardinem

z Nihil est miserū nisi cū putes: Ad hoc adducit Seneca .ix. epl'a. Miser est qui se beatum non iudicat: lic₃ mundo imperet nō est beatus qui se beatum non esse putat.

a Quis est ille tam fœlix. Quantūcunq₃ sit hō habūdans reb9 fortuitis si aliquid displicet sibi in statu suo ip̄e optat statum suū mutari cōmendando statum alterius. Vnde miles emeritus laudat statū mercatiōis. econtra mercator expertus pericula marina laudat militiā. Sil'r legisperiti laudant agriculas: & agricole vrbanos. similiter exemplū patet in Boetio de scolariū disciplina de filio incōstantię qui habēs displicentiā ꝯ vnius status: semper alium & aliū assumpsit.
(Ordo ē) Adde ꝙ sensus cuiusq₃ felicissimi delicacissimus est: nisi ad nutū cūcta suppetant insolens om̄is aduersitatisq₃ minimis quib9 ꝓsternitur adeo perexigua sunt quę detrahunt fortunatissimis summā beatitudinis. Quam multos coniectas qui sese arbitrent̃ esse ꝓxios cęlo si minima ps cōtigat eis de reliquijs tuę fortunę. Hic ip̄e loc9 quē tu vocas exiliū patria est incolentibus adeo nihil est miserū nisi cū putasq₃ cōtra omnis sors est btā equanimitate tollerantis. Quis ille est tam fœlix q cū dederit manus impacientię nō optet mutare statū suum.

b Quā multis amaritudinibus. Hic phīa ostendit fortuitā fœlicitatē amaram & miseram.

c Felicitatꝭ dulcedo: Felicitas & dulcedo hūana nō estꝭ sine amaritudine: q₂ dicit btūs Bernhard9. Nūq₃ in honore sine labore. Nūq₃ in p̄latione sine tribulatōe. Nūq₃ ī sublimitate sine vanitate: quis esse potest. Itē Alanus in Anticlaudiano dicit. Sed nihil inuenio quod in omi p̄te beatę viuat: quin m'tas nobis deferre querelas possit: si nostrā velit accusare mineruā (Ordo) Quā multis amaritudinib9 dulcedo hūanę fœlicitatis est respersa: q̄ etiā si videatur iocūda esse fruenti tm̄ non possit retineri q̄ min9 cū velit abeat: igitur liquet ꝙ misera beatitudo sit rerum mortaliū q̄ nec perpetua ꝑdurat apud equanimos nec tota delectat anxios.

d ❡ Quid igit̃ o mortales. Hic phīa inuehit̃ contra hoīes. Nota duplex est btītudo: perfecta & impfecta. Perfecta btītudo habet̃ post hāc vitā. & est vita eterna. de qua loquit̃ Iohānes dicēs. Hęc est vita eterna vt cogoscāt te solum verū deū & quē misisti ihm̄ xp̄m. Alia est btītudo impfecta q̄ p̄t esse in p̄nti vita: quā phi posuerūt consistere in operatōe optime virtutꝭ. Vnde radix talis btītudinis est trāquillitas animi ex moderatōe & sedatione passionū per habitū virtutis. per talē aūt tranquillitatē hō efficit̃ sui compos vt nō deijciat̃ passionib9: ista aūt tranquillitas nō est querēda in reb9 exteriorib9. sed solū habet esse in anio hois. de q̄ btītudie & tranquillitate hic loquitur phīa dicens. Quis igit̃ o mortales ꝛc. Et Sen. loquens de eadem fœlicitate. ix. Epl'a dicit. Summū bonū extrinsecus instrumēta non querit. domi colit̃. ex se totū est: incipit fortunę esse subiectum si quā partē sui foris q̄rit. Seneca. xxiij. Epl'a dicit. Felicitatis auiditas tuta est. q̄ sit aut vnde ꝓueniat queris ex bona cōscientia. ex honestꝭ cōsilijs. ex rectꝭ actōib9. ex cōtēptu fortuitorum. Et. xxxi. epl'a dicit. Illud bonū est q̄ rēdū q̄d nō fiat de die ī diē peius. q̄d est hoc? animus: s₃ hic rectus: bonus. magnus. quid aliud voces hunc animū ꝙ deū in corpore hūano hospitatū. Et. xli. epl'a dicit Lauda bonum in hoīe quod eripi nō potest. quod est ꝓpriū hois queris quid sit illud. animus & rō ꝑfecta. rōnale nāq₃ anial est hō. (Ordo igit̃) O mortales quid petitꝭ extra fœlicitatē positā ītra vos errorq₃ inscicia cōfūdit vos: ostēdā tibi breuiter cardinē summę fœlicitatis. Est ne aliquid tibi ꝑciosius teipso: nihil inquies. si igitur fueris compos tui possidebis quod nec tu velis vnq₃ amittere nec fortuna possit auferre.

e Atq; vt. Hic phīa ꝓbat verā fœlicitatem nō posse cōsistere in rebus fortuitis trib⁹ rōnibus. Secundā ponit ibi. Ad hęc. Tertiā ibi Et qm̄. Prima rō talis est. In illo nō consistit fœlicitas hoīs. quod potest auferri ab hoīe: sed bona fortunę sunt hmōi. ergo ꝛc. Maior ē nota: quia summum bonū est ꝓpriū hoīs: bonū aūt quod auferri potest non est summū bonū: quia illud quod auferri ñ potest melius est eo quod auferri potest. Minor ptz q; bona fortunę possunt auferri cum sint mutabilia.

f Si beatitudo. Nota ꝙ beatitudo est summū bonū: q; in tertio huius prosa secunda dicitur ꝙ beatitudo ē stat⁹ perfectus aggregatione omniū bonorum: & beatitudo est summū bonū naturę degentis. i. viuentis. ratione. i. naturę rōnalis sicut hoīs: quia humanū genus arte & rōne viuit ex prohemio methaphisice. Nullū enim aliorꝫ aīaliū est fœlix ex decimo ethicorum Bruta em̄ animantia nemo fœlicitabit primo ethicorꝫ. Et talis beatitudo nō consistit in bonis exteriorib⁹ sȝ in actu sapientię. quia dicit Arestoteles in libro politicorꝫ Testis est mihi deus ꝙ in bonis exterioribus nō ꝯsistit summū bonū. Et idē in eisdē. Nos sumus fœlices & dij: dij autē nō sunt fœlices bonis exterioribus: ergo nec hoīes. Nota ꝙ licet in bonis exteriorib⁹ fortuitis nō cōsistit fœlicitas formaliter & essentialiter. tñ fœlicitas cōsistit ī eis organice: q; deseruiūt ad fœlicitatē verā: sine em̄ reb⁹ exterioribus quarꝫ fortūa dña ē non cōtingit esse fœlicē. s. organice ex libro de bona fortūa. & ex decimo ethicorꝫ Opus est exteriori ꝓsperitate omi enti. Natura em̄ ꝑ se nō est

fœlicitatis. Est ne aliquid tibi teipso ꝑciosius? Nihil inquies. Igit̄ si tui compos fueris possidebis: quod nec tu amittere vnquā velis: nec fortuna possit auferre? ❡ Atq; vt agnoscas in his fortuitis rebus beatitudinem constare non posse: sic collige. Si beatitudo est summum naturę bonum ratione degentis: nec illud est summum bonum qd' eripi vllo modo potest: quoniam precellit id quod nequeat auferri. Manifestum est ꝙ ad beatitudinem percipiendam fortunę instabilitas aspirare non possit. ❡ Ad hęc quem caduca ista fœlicitas vehit: vel scit eam vl' nescit esse mutabilē. Si nescit q̄ nā btā sors esse p̄t ignorātię cecitate. Si scit metuat necesse ē ne amittat q̊d amitti posse nō dubitat. quare cōtinu⁹ timor nō sinit esse fœlicē. An vel si amiserit negligendum putat. Sic quoq; ꝑexile bonū est q̊d eq̊ animo ferat amissum.

[Glossae interlineares: ꝑ trāquillitatē animi; s. delectationem in operatione perfecte virtutis; ꝑ ales rōnes; i. nāte rōnalis; auferri; i. melius est illo; i. non possit; i. accedere; s. ꝑdicta addā; s. hoīez aliam rōnem; i. ducit; i. felicitas; s. eam esse mutabilē; s. illud; s. ipm; s. illud bonū fortuitū; i. nō curandum; ad hoc rñdet; et ꝑ ꝯsequens no est summū bonū]

sufficiēs ad speculādū sed oportet cibū et potū & reliquū famulatum ꝑexistere (Ordo) Atq; vt agnoscas btītudinē nō posse cōstare in his reb⁹ fortuitis sic collige. Si btītudo est summū bonū naturę degentis rōne nec illud est summū bonū quod vllo mō pōt eripi qm̄ quod neq̄at auferri p̄cellit id. Manifestū est ꝙ instabilitas fortunę nō possit aspirare ad beatitudinem percipiendam:

g ❡ Ad hęc quē caduca. Hic phīa ponit secuudā rōnez q̄ talis est. Ille q fœlix est fortuita felicitate aut scit eam mutabilē esse aut nescit. Si nescit ē ignorans: & ꝑ ꝯseq̄ns est infelix. Si scit eam esse mutabilez necesse est ꝙ timeat ne eā amittat. cui aūt inest continuus timor fœlix esse nō potest.

h Ignorātię cecitate. Ex quo fœlicitas cōsistit in speculatione dei et substātiarꝫ sepatarꝫ ipā excludit cecitatem ignorātię. In q̄ ignorātia felicitas esse nō p̄t.

i Quare cōtinuus timor. Ex tertio huius ꝓsa. ix. Vera & ꝑfecta felicitas facit hoīez potētē. reuerēdū. celebrē. & lętū. ḡ ꝟa & ꝑfctā felicitas excludit timorē: & ꝑ ꝯseq̄ns ꝯtinu⁹ timor q excludit lęticiā ñ sinit hoīez eē felicē. Vñ Señ. ix. epl'a dic̄ Ille btīssim⁹ ē & securus sui possessor. q crastinū diē sine sollicitudine expectat (Ordo) Ad hęc quē vehit ista caduca felicitas vl' scit eam esse mutabilē uel nescit. Si nescit q̄ nam sors beata p̄t esse cecitate ignorātię. Si scit necesse est vt metuat ne amittat quod nō dubitat posse amitti: quare continuus timor nō sinit esse fœlicem. An vel si amiserit: putat negligendū quoq; sic est perexile bonum: quod amissum feratur ęquo animo.

k ❡ Hic ponit phīa tertiam rationem que talis est: Si beatitudo consisteret in rebus fortuitis: cum bona fortuita finiūtur morte hominis. sequitur ꝙ omnis homo in morte fieret miser. q̊d non est verum: quia multi per mortem cōsequuti sunt fœlicitatē sicut martires & alij sancti q perpessi sunt maxima tormenta vt cōsequerentur beatitudinem in anima.

l Morte finiri dubitari nequit. Cuius presentia est causa fœlicitatis: eius absentia est causa miserię & infœlicitatis. Sicut em̄ nauta per sui presentiā est causa fœlicitatꝫ nauis Sic eius absentia ē causa periclitatōis eius ex secūdo phisicoꝝ. Si ergo bona fortunę ꝑ sui p̄sentiam essent causa beatitudinis: ꝑ sui absentiā essent causa miserię. Cum autē ī morte hominis bona fortunę relinquunt hominem fugiendo: & homo relinquit ea moriendo: omnis homo post mortem esset miser & infœlix. quod falsum est. Nam multi post mortem consequuntur beatitudinē: Et quia forsan aliquis diceret. Mortuo homine moritur & anima eius. & sic post mortem nullam consequetur beatitudinem Hoc excludens Philosophia dicit ad Boetium. Tu es idem ille cui persuasum est multis demonstrationibus animas hominum esse immortales. ❡ Nota om̄es leges in hoc conueniūt ꝙ anima intellectiua homīs sit immortalis separatur em̄ ab alijs sicut perpetuum a corruptibili. ex. ij. de aīa. Et hoc est rationabile quia anima intellectiua immaterialis non est educta de potentia materię sed ab extra: scꝫ a deo. Ipa enim ꝓm Augustinū creando īfundit: & infundendo creat. ꝓpter quod cum abscisio materię sit cā ꝑpetuitatꝫ ꝓm Cōmētatorē prio cęli et mūdi Anima intellectiua īmaterialis existēs ipsa est immortalis.

(Ordo) Et qm̄ tu ides es cui scio persuasum atqꝫ insitum permultis demonstrationibꝰ mentes hominū nullo modo esse mortales ꝙ cum clarū sit fortuitam fœlicitatē finiri morte corporis nequit dubitari si hęc afferre potest beatitudinem quin omne genꝰ mortalium labatur in miseriam in fine mortis. Q̃ꝫ si scimus multos quesisse fructum beatitudinis nō solū morte: verūetiaꝫ laboribꝫ & supplicijs. Qm̄ mō p̄ns vita p̄t facere btōs q̄ trāsacta nō efficit miseros..

.s.hꝰ
k
❡ Et quoniā tu idem es cui persuasum atqꝫ
.i.valde .s.ego
insitum permultis demonstrationibꝰ: scio
.i.aīos
mentes hominum nullo modo esse mortales.
et .i.manifestū
Cunqꝫ clarum sit fortuitam fœlicitatem corporis morte finiri: dubitari nequit
.s.humani .i.termiari l .i.nō potest
.s.fortuita felicitas
.i.dare
si hęc afferre beatitudinē potest. quin om̄ne mortaliū genꝰ in miseriā mortis fine labatur
.i.sed .s.sanctos.
Q̃ꝫ si multos scimꝰ nō morte solū: verūetiā doloribꝰ supplicijsqꝫ beatitudinis fructum
.i.ꝑ quē modū
quesisse. qm̄ modo p̄sens vita facere beatos
vita terminata
potest: quae miseros transacta nō efficit.

Hic incipit Quartum metrum hꝰ secundi Quod

dicitur Anacremicū ab inuentore. Iambicum a pede predominante. Dimetrum a numero pedum. Catalecticum quia deest vna sillaba ad complementū metri. Huic Metro adiungit̄ metrū feregratiū. sic dictum ab inuentore. de quo superius dictū est. In hoc ergo Metro phīa cōmendat vitā mediocrem per talem methaphoram. Edificiū constructū in loco nimis alto vrget̄ tempestatibꝰ ventoꝝ. & fundatū in loco arenoso defluit. Sed fundatum in loco humili & saxoso vtrūqꝫ vitat incōmodū Sic vita presens nimium eleuata prosperitate vel nimium depressa aduersitate frequenter euentu inopinato calamitatibus defluit: mediocris autem secura manet.

Metrum quartū Secūdi libri

.s.homo .i.firmam mansionem
Quisquis volet phennē
Cautus ponere sedem
.s.existens .s.volet
Stabilisq; nec sonori
.i.deiici illius venti
Sterni flatibus euri
Et fluctibus minantem
mare
Curat spernere pontum
.i.summitate
a
Montis cacumen alti
.i.siccas
b
Bibulas vitet arenas
Assignat cāz pmi
.s.cacumen .i.impetuosus
Illud proteruus auster
.i.manifestas
Totis viribus vrget
Causa scōi .i.labile .i.disiuncte p siccitatem
.s.arene
He pendulum solute
portare nolūt
Pondus ferre recusant
.s.ergo
Fugiens periculosam
.i.euentum .i.mansionis
Sortem sedis amenę
.i.depresso
c
Humili domum memento
.s.existens .i.stabilire
Certus figere saxo
seuias flatibꝫ ruinosis
Quamuis tonet ruinis
.i.voluens maria
Miscens equora ventus
Tu conditus quieti
.i.firmitate munitōis
Fœlix robore valli
Oges tranquillus vitā cuam
Duces serenus euum
.i.dc. et p nihilo hñs .i.psecutōes
.i.cum seuientis venti
Ridens etheris iras.

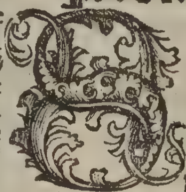
a Montis cacumen alti. Omnis virtus superfluitate corrumpitur cū virtus cōsistat in medio. Est enī virtus habitus electiuus immediate consistēs recta ratione determinatus. Ideo omnis superfluitas tanq̄ vitiosa vitanda est. Philosophia ergo docet vitare superfluā psperitatem: quā designat per cacumen alti montꝭ: que psperitas plerūq; impugnatur inuidia & potētia magnatū: q̄ p ventū impellentem designatur.
b Bibulas vitet arenas. Hic docet vitare nimiam paupertatē quam designat bibula arena. q̄ pauptas recusat ferre indigētiā necessarioꝝ q̄ p pōdus pendulū designat. Indigētia enī grauat hoiem ad modū penduli pōderis. Duplex est pauptas. Voluntaria & leta. Alia inuoluntaria & tristꝭ. Prima paupertas ē appetēda secūda fugiēda De prima loquit̄ Seneca in Epl'a. Honesta res est leta pauptas: paupertas enī expedita secura est. Et. xviij. Epl'a O lucille incipe cū paupertate habere commertiū: aude contemnere opes: nemo alias est deo dignus q̄ q opes contempserit. Secūda paupertas .s. inuolūtaria & tristis fugienda est: quia mortalis est & rōne tristicię stupefacit & corrūpit naturam.
c Humili domū memēto certus. Securitas fm Tullium ī Rhetorica sua. Est virtus incommoditates imminētes & inchoate rei affines non formidans. quæ securitas maxime appetenda est. propter q̄d Philosophia docet appetere vitam mediocrem: quæ reddit hominem securum fm illud poeticum. Medio tutissimus ibis. & Cato Tuta mage pupis est medio q̄ flumine fertur. Quā vitam mediocrē signat p humilem saxū: In quo edificiū impetu venti nō deijcitur. nec inundationibus tanq̄ bibula arena dissoluitur.

(Ordo. Quisq; cautus volet ponere sedem perhennemq; nec stabilis sterni flatibus sonori euri. Et curat spernere manentē pontū fluctibus vitet cacumen alti montis bibulas arenas. Illud impetuosus auster vrget totis viribꝫ: He disiūctę recusant ferre pendulū pōdus fugiens periculosam sortem amenę sedis certus memēto figere domū humili saxo: q̄uis vētus miscens equora tonet ruinis. Tu fœlix conditus robore quieti valli serenus duces euum. Ridens etheris iras.

Hic incipit Quinta prosa li⁹ secūndi In qua phi losophia ponit remedia magis mouentia Boetium ad ostendendū ꝙ bona fortunę sunt contemnenda:& minus esse dolendum de ammissione eorꝝ. Ista autē remedia sunt rationes sumptę ex conditionib⁹ particularium bonorꝝ fortunę: scilicet diuitiarum bonorum potestatū & glorie. Et primo ostendit hoc de diuitijs ꝙ non sunt magnopere appetendę ponēdo vnam rationem generalem respicientem oīa bona fortunę. Secūdo ponit rationes speciales de diuitijs ibi. Diuitię. primo intendit talē rationem Nullus magnopere debet illud appetere quod nō potest esse suū & quod in fine consideratū est vile. sed oīa bona fortuita sunt huiusmodi: quia sunt mutabilia. Ideo non possunt esse propria hominis & in se considerata vilescunt. ergo :c.

Prosa Quinta libri secūdi

Ed quoniam rationūm iam in te
.i. medicamēta
q₂ video te paulatim fortunā ɔtēnere
mearū fomenta descendunt, pau-
.s. rōnib⁹ .i. magi mouētib⁹ hortātꝫ
lo validioribus vtendū puto. Age em̄ si iam[a]
.i. casualia .i. transitoria ad modū momēti
caduca & momentanea fortunę dona non essent. Quid in eis est quod aut vestrum vnquam fieri queat: aut non perspectum
q.d. nihil
consideratumq́ꝫ vilescat.[c] ❡ Diuitię ne vel

a Iam caduca. Bona fortunę sūt caduca & trāsitoria. q₂ dicit Seneca. lxxvi. Epl'a. Oīa bona fortunę nob̄ acciddūt: sed nō adherent & si abducāt̄ sine vlla nr̄i lacrimatione discedunt. Ex quo patet sī mutabilia sunt ꝙ nō sunt ꝓpria bona hoīs: quia ſm eundē Senecā Nihil proprium dicas quod mutari potest.
b Vilescat. Bona fortunę in se ɔsiderata vilescūt. quia dicit Iohānes Crisost. Bona fortunę in seipsis veterascunt: & ɔsumūt̄ aut ab extraneis dolo: vel violētia vel calūnia diripiuntur. (Ordo) Sed qm̄ fomēta mearꝝ rationū in te descendūt: puto vtendum paulo validiorib⁹. Age em̄ si dona fortunę iam nō essent caduca & momētanea quid est ī eis quod vnq́ꝫ queat fieri vestrū aut ꝑspectū et ī se ɔsideratū n̄ vilescat
c ❡ Diuitię ne vel. Hic phīa ponit rōnes de diuitijs in speciali: ꝙ non sunt magnoꝑe appetēdę. Secūdo probat hoc generaliter de diuitijs ibi. Quid aūt. Prima diuidit̄ in quinq́ꝫ partes: ſm ꝙ quinq́ꝫ sunt genera diuitiarū: q̄ probat nō multum esse appetēda. scꝫ pecunia. gēme. possessiōes. vestes. & famuli. Primo ostendit ꝓpositum de pecunia. Secūdo de gēmis ibi. An gēmarꝫ. Tertio de possessiōib⁹ ibi. An vos. Quarto

scilicet vtentiũ eis
d
vestra vel sui natura preciose sunt; Quid ea/
.i. preciosius .i. verũ
rum potius aurum ne .an vis congeste pecu/
certe .s. diuitie .i. distribuẽdo .i. retinẽ
nie. At qui he effundendo magis ꝙ coacer
do vel cumulando .s. que pecunias coaceruat
uando melius nitent. Siquidẽ auaritia sempꝛ
honestos pecuniam effundit
odiosos, claros largitas facit. Quod si mane
re apud quẽcꝫ nõ potest necesse est ꝙ transfe
loquitur yronice
rat̃ in alterꝝ tũc est ꝑciosa pecunia cũ trãslata
cessat
e
in alios largẽdi vsus desinit possideri ❡ At
pecunia .s. hominem .i. apud omnes gentes
eadem si apud vnum ꝙta est vbicꝫ gentiũ
carentes
f
congeratur, ceteros sui inopes fecerit. Et vox
simul
quidem tota pariter multorum replet audi/
autem .i. diuise in partes
tum. Vestre vero diuitie nisi cõminute ĩ plu
.s. cõminute sunt transeũt in alios
res transire non possunt. Quod cum factũ
.s. illos
est pauperes necesse est faciãt quos relinquũt
.s. dico .i. artas
O igitur in angustas opescꝫ diuitias quas
non
nec habere totas ꝑlibus licet & ad quẽlibet
.s. hominum aliorum
g
sine ceterorꝝ paupertate nõ veniunt. ❡ An

de vestibus ibi. Iã vero. Quinto de famulis ibi: An vero. Prio duabus rationibus probat diuitias non multum esse appetendas. Secunda ibi. At eadẽ. Prima ratio talis est: Illa non sunt multũ appetenda quę nec ex sui natura: nec ex natura vtentis sunt preciosa: diuitie sũt huiusmodi ergo ꝛc. Maior est nota qa nihil appetitur nisi bonũ & preciosum. Minor declaratur diuitie non sunt bone ex sui natura qa non faciunt bonũ eũ cui adueniunt nec sũt bonę ex parte vtentis quia non incꝫtum cõseruãtur sic enim faciunt hominem auarũ nec inquantum distribuũtur quia sic relinquunt hominem

d Vestra vel sui natura. Circa hoc nota ꝙ aliquid est bonum dupliciter: vel ex natura sui: vel ex natura vtentis. Illud dicitur bonum ex natura sui quod a se vel in se habet vnde sit bonum: & cuicũcꝫ aduenit facit ipsum bonũ sicut ratio recta pax et similia. Sed illud dicit̃ bonum ex parte vtentis quo si aliquis cõuenienter vtatat̃ aliquid inde prouenit. Bernhardus. Solus error hominum facit ꝙ aurum & argentum reputantur preciosa: cũ sint nisi terra rubea et alba. Itẽ Seneca. lxxxviii. epistola probans diuitias nõ esse bonas sic arguit. Quod bonum est: bonos facit diuitie non faciũt bonos: ergo diuitie bonę nõ sunt. Item bonum ex malo nõ fit: diuitie autẽ fiũt ex auaritia quę mala est: ergo bone non sunt. (Ordo). Diuitie vel sunt preciose sui natura vel vestra. Quid earum est potius ne aurum an vis congeste pecunie. Atqui he melius nitent effundendo magiscꝫ coaceruando. Siquidem auaritia facit semper odiosos: Largitas claros. Quod si trãsferat̃ in alterum nõ potest apud quemcꝫ manere tunc est preciosa pecunia cum vsu largiẽdi in alios desinit possideri.

e At eadem. Hic pònit secundam rationẽ quę talis est. Illa non sunt multum appetẽda que a pluribus nõ possunt possideri & non transeunt ad aliũ sine paupertate aliorꝝ diuitie sunt huiusmodi ergo ꝛc.

f Ceteros inopem facit sui. Diuitie nõ veniunt ad quemlibet sine aliorum pauꝑtate: Vnde Seneca in de re. for. Pecuniã perdidisti quã vt haberes alius ante te perdidit Peccuniã ꝑdidisti habes vno ꝑiculo minꝰ quo te fœlicẽ si cum illo auaritiã ꝑdidisti. Et idem. lxxxviii. Epistola dicit. Diuitie animos inflant superbiã pariũt inuidiã cõtrahunt: nihil aũt aliud ĩsolẽtia ẽ quã spes false magnitudinis: ergo diuitie bone nõ sunt. (Ordo). At si eadem quãta est vbicꝫ gentium cõgerat̃ apd' vnũ fecerit ceteros inopes sui & vox quidẽ tota (alias vna) replet auditũ multorꝝ: diuitie autẽ non possunt trãsire in plures nisi cõminute quod cũ factũ est necesse est faciant pauꝑes q̃s relinquunt O igit̃ diuitias angustascꝫ iopes quas nec licet habere pluribus totas & nõ veniunt ad quẽlibet sine paupertate ceterorum.

❡g An gẽmarũ. Hic Phĩa ostendit ꝙ gẽme nõ sũt appetende tanꝙ ꝓprium bonum hominis intẽdens talem rationẽ. Quicquid bonitatis vel prosperitatis est in gemmis hoc consistit in luce & splendore gemmarum sed lux gemmarum nõ est proprium bonũ hominis sed est bonum ipsarum gemmarũ ergo ꝛc.

.s. oculos hoim ad concupiscendum
gemmarꝝ fulgor oculos trahit. Sed si quid est
.i. preciositatis .s. ꝓpꝛium h
in hoc splendore precipui, gẽmarꝝ est lux illa
.s. gẽmas .i. mirando delectare tanq̃ bonum suum:
nõn hominũ. Quas quidẽ mirari homines
vehementer admiror. Quid est enim carens
.i. coniunctione membꝛoꝝ .s. rei
anime motu atq̃ compage quod animate ra
.q. diceret nihil .i. videri debeat
tionabiliq̃ nature pulcrũ esse iure videatur
.s. gẽme .i. diligẽtia .i. specifica formatiõe
Que tametsi cõditoris oꝑa suiq̃ distinctio
recipiunt i
ne postreme aliquid pulcritudinis trahunt
.i. dignitatem
infra vestrã tñ excellentiã collocate admira
tionẽ vestrã nullo modo merebant. ¶ k An
vt gauderetis de ea tanq̃ de bono vestro .i. quare non delectaret
vos agroꝝ pulchritudo delectat. B. Quid
.i. mundi
ni. Est enim pulcherrimi oꝑis pulchra por
tranquilli aspectu
tio. Sic quondã Sereni maris facie gaudem⁹
eadem ratione l
Sic cęlum, sidera, lunã, solemq̃ miramur. P.
tanq̃ bonũ ꝓpꝛium .q.d. non
Num te horum aliquid attigit? Num audes
.q.d. non
alicuius taliũ splendore gloriari? An vernis
q.d. non .i. ornaris
floribus ipe distingueris? aut tua in estiuos
.i. superbit fertilitas .s. reputando ista esse bona tua
fructus intumescit vbertas. Quid inanibus
.i. circũdaris .quasi diceret frustra hoc facis
gaudijs raperis? Quid externa bona ꝓ tuis
amplexaris; nunq̃ tua faciet esse fortuna que

h Lux illa non hominum. Non est gloriandum de gẽmis tanq̃ de ꝓprio bono qa dicit Seneca. xli. Epl'a Nemo gloriari debet nisi de suo quid enim est stultius q̃ in homine aliena laudare qd est eo dementius qui i ea miratur q̃ ad aliũ transferri ꝓtinus possunt. Nõ faciũt equũ meliorem aurei freni.

i Pulcritudinis. Quadruplex ẽ pulchritudo. Prima ẽ aĩaliũ rationaliũ. Secunda est brutorũ sensibilium: Tertia plantarum vegetabiliũ. Quarta est rerum in aĩatarum in quo genere gẽme collocantur ꝓpter quod dicit Phĩa. Si gemme trahũt aliquid postreme pulcritudinis, i. vltime.

(Ordo). An fulgor gẽmarꝝ trahit oc'los sed si quid est precipui in hoc splendore illa lux est gẽmarꝝ non hoĩm quas qdem vehemẽter admiror homines mirari: quid est enim carens motu aĩe atq̃ cõpage quod iure videatur esse pulchrum animateq̃ rationabili nature que tametsi trahãt aliquid postreme pulcritudinis oꝑa cõditorisq̃ sui distinctione tñ collocate infra vestram excellentiam nullo modo merebãtur vestram admirationem.

¶ k An vos agrorum. Hic Phĩa idẽ intendit de possessionibus sicut de agris & intendit hãc sententiã Bonitas agrorũ vel consistit in pulchritudine eoꝝ que delectãt aspectũ & talis pulchritudo non magis est ipsius hominis q̃ pulchritudo floꝝ vel stellarum que etiam delectant aspectum hominis & tñ nihil ad hoĩem pulcritudo istorum. Vel bonitas agrorum consistit in vtilitate eorũ que est ad sustẽtationẽ hominis: sed hec possessio agrorum non est multum appetenda vt sit ampla qa natura paucis est contenta.

l Sic cęlum sidera: Ex littera potest formari talis ratio. Si illud quod videt' magis inesse nõ inest: nec illud qd' minus: Sed magis videtur ꝙ homo debet gloriari de pulchritudine cęli & stellarũ & non debet quia nihil horum est suum: ergo minus debet gloriari de pulchritudine agroꝝ & aliarum possessionum:

m Paucis enim minisq̃ natura contenta est. Natura nõ est onéranda superfluis. sed est alenda paucꝭ quia paucis contenta est. Vnde Seneca Epistola. xvi. Si ad naturam vixeris nunq̃ pauper eris. Si ad opinionem nunq̃ diues eris. Exiguum natura desiderat. opinio vero immensum. Et beatus Augustinus dicit. Sumenda sunt alimẽta tanq̃ medicamenta: Gregorius. Dum venter nimia facietate extenditur aculeus libidinis suscitatur. Nota ꝙ Arestoteles in quadam epistola ad Alexandrũ dicit. Qui transgreditur debitũ modũ in pleno & vacuo non poterit euadere furorẽ egritudinis & molestias infirmitatum. Qui ergo appetit viuere & dominari renunciet desiderio ꝓprie voluptatis) nec comestionẽ comestioni superaddat qa omnis incõtinens voluntarie est egrotans. li.

Ethicorū. Et subdit: Audiui ab hypocrate q cōseruauit dietas pro quibus debilitatē corporis sustinebat. Cui dixit discipulus Doctor egregie. Si velles bene comedere non sustineres tantam corporis debilitatem. Cui respondit hypocrates. ☞ Ego comedo vt viuam: non viuo vt comedam Vnde dicit Arestoteles ibidē. Alimentum propter durabilitatem est querēdum non durabilitas ptopter alimentum. Subdit Multos noui qui diminuerūt de alimento & comestione abstinentes a suis appetibus & parcentes gule viuentes temperate per dietas qui fuerunt sanissimi corporis longioris vite & boni appetitus.

Ordo) An pulchritudo agrorum delectāt vos. Quid ni. Est enī pulchra portio operis pulcherrimi sic gaudemus facie maris sereni sic miramur celum sidera solem & lunā Num aliquid horum attingit te. Nunquid audes gloriari splendore alicuius talium nunquid ipse distingueris vernis florib⁹ aut tua vbertas intumescit in estiuos fructus. Quid raperis in anibus gaudiis fortuna nūq faciet esse tua que natura rerum fecit aliena quidem fructus terrarum procul dubio debētur alimētis animantium. Sed si velis replere indigētiam nature q satis est nihil est quod petas affluentiam fortune natura enim paucis est contentaq minimis cuius facietatē si velis vrgere superfluis quod infuderis.

a te natura rerum facit aliena, terrarum quidē fru
animalibus — *pro*

ct⁹ aīantiū pculdubio debent alimētis. Sed
ad sufficientiā

si quod nature satis est replere indigentiā ve
.i. non oportet — *ad dilatandum et amplificandum ages* — *desideras*

lis nihil ē q fortune affluentiā petas. paucis
m

enī minimisq natura cōtēta ē. cui⁹ facietatē
cibus et potibus — *.i. cogere* — *.i. triste*

si superfluis vrgere velis: aut iniocūdū erit qd
periculosum — *.s. esse*

infuderis aut noxiū. ¶ Iam vero pulchrū
n — *an tuę pulchritudini ascribendum putas* — *.i. vestium* — *.i. delectabilis*

varijs fulgere vestibus putas: quarū si grata
p — *.q.d. nō* — *pulchritudo* — *.s. ex qua* — *.i. subtili*

intuitu species ē aut materie naturā: aut inge
litatem — *vestem formositatis* — *p*

niū mirabor artificis. ¶ An verō te longus
.s. qui te sequitur — *famuli*

ordo famulorum facit esse fœlicē: Qui si vi
periculosum pondus

ciosi moribus sūt pnitiosa dom⁹ sarcina &
q — *.s. sarcina*

ipsi dño vehemēter inimica. Sin vero probi

n Iam vero. Hic Phia ostendit quod non sit gaudēdum de pulcritudine vestiū tanq de proprio bono Et arguit sic. De illius pulcrirudine non est gaudendum que non est hominis pulchritudo. Sed pulchritudo vestium non est hominis pulchritudo: sed est ipsarum vestium igitur &c.

o Fulgere vestibus. Nota splendor habitus exterioris non facit hominem meliorem nisi fulgeat habit⁹ mentis interior in eo. Vnde Seneca. Nullus dicit gladium esse bonum si baltheus eius deauratus est vagina gemmis distincta. Sed gladius bonus est qui bene incidit & bonū acumē habet. Et mucro bonus est qui omne munimen rupturus est. Vnde sunt versus. Aurea nobilitas luteā si vestiat ollam. Non ideo sequitur hāc minus esse luteam. Item poeta. Cinge caput lauro tege corpus gēme & auro. Si fueris pridē remanebis rustic⁹ idē.

(Ordo). Vero iam putas pulchrum fulgere variis vestibus quarum species si grata est intuitu aut mirabor naturam materie aut ingeniū artificis.

¶ p An vero te lōgus. Hic Phia ostēdit non esse gloriandum de multitudine famulorum tanq de proprio bono. Et arguit sic Famuli aut sunt puersi ī moribus & sic sunt nociui: aut sunt bene morigerati tunc nihil ad te quia hec pbitas est famulorum & non tua. Vnde dicit in littera An &c.

q Perniciosa dom⁹ sarcina. Serui peruersi in moribus sunt familiares inimici domini & totius domus, de quib⁹ postea dicetur tertio huius quinta psa. Nō est pestis efficatior ad nocendum q familiaris inimic⁹. Et si videntur aliquādo amici hoc est ratione vtilitatis non ratione virtutis. De qbus loquitur Seneca in de remediis fortune dicens Mel musce sequuntur cadauera lupi frumenta formice pdā sequitur ista turba non hominē. Item Seneca dicit. xli. Epl'a. In homine istud laudādū est quod ipsius est si familiam formosam habet et domū pulchrā si multū serit: si multum venerat; nihil horū in ipso est: sed circa ipsum lauda in illo quod proprium est: quod nec auferri nec eripi potest.

(Ordo). An vero longus ordo famulorum facit te esse fœlicem: qui si sunt vitiosi moribus tunc sunt perniciosa sarcina domus: & vehementer inimica ipsi domino. Sin vero probi quonam modo aliena probitas numerabitur in tuis opibus ex quibus omnibus monstratur liquido nihil horum esse tuum bonum que tu computas in tuis quibus si nihil inest appetē de pulchritudinis quid est q tu doleas de amissis vel

leteris de retentis. Q5 si sunt pulchra natura quid reffert id tua. Nam hec sequestrata a tuis per se placuisset neq3 enim idcirco sūt preciosa q̄ venere in tuas diuitias sed quoniam videbantur preciosa maluisti ea ānnūerare tuis diuitiis.

¶ r Quid enī tāto: Hic philosophia ostēdit generaliter diuitias non esse appetendas magnopere & facit hoc tribus rationibus. Secundam ponit ibi. Ita ne. Tertiā ibi. Ego vero nego. Prima ratio talis est. Illa non sunt multū appetenda per que homo non consequitur ea ꝓpter que appetuntur sed ꝑ diuitias homo non consequitur ea ꝓpter quę diuitie appetuntur: appetunt̄ enī diuitie propter fugā indigentie quam fugā indigentie homo non consequitur per diuitias sicut declarat littera dicens ꝛc.

s Verumq3 illud est per multis eos indigere ꝛc. Secundum Senecam per multis indigent qui ꝑmulta possident. propter quod multe diuitie non fugant indigentiam sed magis excitant Vnde poeta. Nulla ditari ratione potestis auari Vos faciunt inopes quas cumulatis opes.

t Contra que minimū. Dicit Seneca xii. Epistola. Thaurꝰ paucissimorum iugerum pascuis impletur & vna silua pluribus eleuantibus sufficit. homo terra pascitur &

.i. per quem modum .q.d. nullo modo
quonam modo in tuis opibus aliena probi-
.i. computabitur .s. predictis
tas numerabitur: ex quibus omnibus nihil
horum que tu in tuis computas bonis tuū
.i. aperte
esse bonū liquido mōstratur. quibus si nihil
.s. que tibi ascribi poterit quare
inest appetende pulchritudinis. quid est q̄
.s. ꝑdicta
vel amissis doleas: vel leteris retentis. Q5 si
propter naturam .i. quid pertinet hoc ad te
natura pulchra sunt quid id tua refert. Nam
.i. diuitis
hec ꝑ se a tuis quoq3 opibus sequestrata pla-
cuissent. Neq3 enim idcirco sunt preciosa q̄
in tuas venere diuitias: sed quoniam precio
.s. tibi .s. bona magis
sa videbantur tuis ea diuitijs annūerare ma-
voluisti labore
luisti. ¶ Quid enī tanto fortune strepitu
.i. cū desiderio insistitis .q. ideo desideratis diuitias vt suppleatis indigentiam .i. diuitijs
desideratis. Fugare credo indigentiā copia q̄
ritis. Atqui hoc vobis in cōtrariū cedit pluri
adiutorijs
bus quippe adminiculis opus est ad tuendā
.i. possessionis
preciose supellectulis varietatē. Verūq3 illud
est permultis eos indigere qui ꝑmulta possi
indigere
dent. Contraq3 minimū qui abūdantiā suā
.i. cupiditatis .i. men
nature necessitate nō ambitꝰ superfluitate me-
surant nunquid .s. hominibus
tiant. ¶ Ita ne aūt nullum est ꝓpriū vobis

mari: quid igitur tam insatiabilem ventrem natura dedit nob̄ cū tam modica corpora dederit nob̄ vt vastissimorū edacissimorū q3 animalium auiditatē vinceremus quā tulum est enim quod nature datur paruo illo educatur nō fames nostri ventris nobis magno constat: sed ambitio. Ventri autē obedientes loco animalium annumerantur non hominum.

(Ordo) Quid autem tanto strepitu desideratis credo queritis fugare indigentiā copia Atqui hoc cedit vobis in contrariū quippe pluribus adminiculis opus est aduertendam varietatem preciose supellectulis. Verumq3 illud eos per multis indigere: qui permulta possident q3 contra minimum (aliqui habent indigere) qui metiantur suā abundantiam non superfluitate ambitus: sed necessitate sue nature.

¶ v Ita ne. Hic ponit secundam rationē secundo cōcludit manifestum errorem hominum ibi: quam vero late. Et ratio talis ē Illa non sunt appetenda quibus apetitis homo putans se talibus ornari facit iniuriam suo creatori: sed bona exteriora sicut diuitie sunt huiusmodi declarat in littera.

x Atq3 insitum bonum. Homini est insitum proprium bonū quod est recta ratio

que semper deprecat̃ ad optima ĩ cui⁹ actu & speculatione consi stit fœlicitas quia sa piens maxime est foe lix.x. Ethicorum. Et homo curans intelle ctum deo amantissi mus videtur ibidem Ideo non est queren dum bonũ hominis in rebus externis

y Deo mente consi miles. Homo mente & ratione deo simi lis est. Quia secũdum Senecam ratio nihil aliud est quam pars diuini spũs mersa in corpus hũanũ. Et idẽ dicit ꝙ animus rect⁹ est quasi deus in hu mano corpore hospi tatus. Et dicit idem. Disce potius animũ extollere in immen sum nobilis enim & generosa res ẽ animus Nota homo se ipsum ignorans deterior est bestia. Vnde Boetius in tractatu de sũmo bono allegans cõmen tatorem sic dicit. Ve vobis hominibus: q de numero bestiarum computati estis diui num quod in vobis est non cognoscentes propter quod ad supe riora ascẽditis & deo siles estis. Et subdit. Diuinum autẽ in ho mine vocat intellectũ & rationem.

z Vos dignitatem vestram ꝛc. Nihil pro hibet vnum & idem esse nobilius & igno bilius quod diuersifi catur secundũ condi tionem seu considera tionem. Vnde quam uis homo secundũ se et simpliciter sit nobili or bestiis: tamẽ in ꝙ tum deficit ab aliquo quod sibi debetur se

.i. naturale et intrinsecũ .i. extrinsecis .i. seorsum positis
x
atq; insitũ bonũ: vt in externis atq; sepositis
.q.d. ymo in nobis est bonũ si considerare vultis — mutata
rebus bona vestra q̃ratis. Sic rerꝫ versa cõdi
.s. homo
.i. silis deo
tio est vt diuinũ merito ratiõis aĩal nõ aliter
.i. bonorum exteriorum
sibi splendere nisi inaĩate supellectulis posses
.s. ab hoĩe .s. bonis
sione videat̃. Et alia quidem suis contẽta sũt
.s. homines .i. inanimatis quod
y
Vos aũt (deo mẽte consiles) ab rebus ĩfimis
erroneum est .s. vestre queritis
excellẽtis nature ornamẽta captatis; nec ĩtelli
peruertendo ordinẽ ab eo institutũ
gitis ꝙ̃tam conditori vr̃o faciatis iniuriã. Ille
.s. conditor precellere
genus humanũ terrenis oĩbus p̃stare voluit
.i. minima
z
vos dignitatẽ vestrã infra ĩfima queq; detru
quod ꝓbatur
.i. quia
ditis. Nam si oẽ cuiusq; bonũ id eo cuius est
sicut sunt bona fortune
constat esse preciosius. cũ vilissima rerꝫ vr̃a
bona esse iudicatis, eisdẽ vos metipsos vr̃a ex
.i. opinione .i. subijcitis non
istimatiõe sũmittitis q̃d quidẽ haud ĩmerito
accedit
cadit. Humane quippe nature ista cõditio ẽ
.i. tunc
vt tum tantum ceteris rebus cũ se cognoscit
.s. natura humana
excellat eadẽ tñ infra bestias redigat̃ si se nosse
cessauerit .s. natura humana
desierit. Nam ceteris aĩantibus sese ignorare
ex ꝓuenit .s. o hoĩes
a
natura est, hoĩbus aũt vitio venit. ❡ Quã
decorari
vero late patet vester hic error: q ornari posse

cundum naturam. s. cognoscere se qđ non debetur bestiis sic ho mo est ignobilior be stiis.

(Ordinatur litera hoc modo) Autem ita ne nullum bonum est ꝓ prium atq; insitũ vo bis vt queratis bona vestra in externis re bus atq; sepositis sic est versa conditio rerꝫ vt animal diuinum merito rationis non aliter videat̃ sibi splẽ dere nisi in possessiõe suppellectul' ĩaĩate et alia cõtenta qdẽ sunt suis. Vos aũt deo cõsi miles mente captatis ornamẽta excellentis nature ab infimis re bus nec ĩtelligitis quã tam iniuriam faciatis vestro conditori. Ille voluit genus huma num prestare vos de truditis vestrã digni tatem infra queq; re rum infima. Nam si omne bonum cuiusq; preciosius esse constat eo cuius est cum iudi catis vilissima rerum vestra bona esse sum mittitis vos metip̃os eisdem vestra estima tione quod quidem haud immerito cadit quippe ista est condi tio humane nature vt tum tantum excellat ceteris rebus cum co gnoscit se eadem tamẽ redigatur ĩfra bestias Nam ceteris animan tibus sese ignorare na tura est aũt hominibus vitio venit.

❡ a Quam vero. Hic Philosophia con cludit manifestum er rorem hominũ dicẽs.

b Fœditate ꝑdurat. Si aliquid est fœtidũ in se eius fœditas non tollitur per ornatum

extrinsecum. Vnde di
cit poeta. Aurea nobi
litas luteam si vestiat
ollã. Non ideo sequi
tur hanc minus esse
lutum. Et quidã cleri
cus respondens mu
lieri querenti vtrum
esset pulchra dixit: O
domina pulchra sunt
tibi appensa.
(Ordo talis est.) Quã
late patet hic error ve
ster q existimatis ali
quid posse ornari or
namẽtis alienis at id
fieri neqt. Nam si qd
luceat ex appositis q
dem ipsa quę sunt ap
posita laudantur ve
ro illud his tectũ atqꝫ
velatum ꝑdurat nihil
omin⁹ in sua feditate.
¶ c Ego vero ne
go. Hic ponit secũdã
rationẽ que talis est.
Illud non est multum
appetẽdum quod no
cet possidenti: sed diui
tie sępe nocent possi
dentibus quod decla
rat ex duobus. Primo
qa diuitie faciunt pos
sidẽtes de se falsa opi
nari vel existimari. Se
cundo quia faciũt pos
sidentes ammissa se
curitate timere.
d Noceat habenti.
Diuitie nocent haben
ti. Vñ Arestoteles pri
mo ethicorum dicit:
Talem quidem erro
rem habent bona ꝙ
multis contingũt de
trimẽta ex ipsis. Mul
ti enim propter diui
tias perierunt. Ouidi
us. Diuitiis alitur om
nis luxuriosus amor.
e Cum pessimus ꝛc.

sed
aliquid ornamẽtis existimatis alienis? At id
non potest — ali — .s. sibi et non ꝓpria pulchritudine
fieri neqt. Nam si quid ex apositis luceat ipsa
certe
quidem que sunt apposita laudantur. Illud
sed — .s. ab appositis
vero his tectum atqꝫ velatũ in sua nihilomi
.i. turpitudine — perseuerat — .s. phia
nus feditate perdurat. ¶ Ego vero nego il
possidenti
lud esse bonum quod noceat habenti. Num
.s. me mentiri
id mentior? minime inquies. Atqui diuitie
multociens — e
possidentibus persepe nocuerunt. Cum pes
.s. homo
sim⁹ quisqꝫ eris alieni magis auidus qcquid
vsqꝫ auri gẽmarumqꝫ est se solum qui habeat
dignissimum putat. Tu igitur qui nunc con
tum gladiumqꝫ sollicitus pertimescis, si vite
semitam
huius callem vacuus viator intrasses coram
exclamat yronice cõtra diuitias
latrone securus cantares. O preclara opum
.q.d. minime beata
mortalium beatitudo quam cũ adeptus fue
f
eris securus esse desistis.

Mali tantũ diuites re
putant esse dignos.
Vnde dicit Ambrosi
us. Ita incubuerũt mo
res hominũ in admi
ratiõe diuitiarum. vt
nemo nisi diues pute
tur dignus.
f Secur⁹ esse desistis.
Diuitie non reddunt
hominem securũ. Vn
de Iuuenalis poeta:
Pauca licet portet ar
gẽti vascula puri. No
cte iter ingressus con
tũ gladiũqꝫ timebis
Et mote ad lunã tre
pidabis arũdinis vm
bram. Cantabat vacu
us corã latrone viator
Et Seneca, xliiii. Epi
stola dicit. Quisquis
se multũ fortune ded
dit ingentem sibi viã
perturbationis fecit.
Vna hec via ẽ ad tuta
vadẽdi externa despi
cere & honesto contẽ
tum esse.
(Ordo). Vero ego ne
go illud esse bonum
quod noceat habenti
Num id mẽtior ĩqes
minĩe. Atqui diuitie
ꝑsepe nocuerũt possi
dentibus. Cum quis
pessim⁹ magis auidus
alieni eris putat se so
lum dignissimũ qui
habeat quicquid vsqꝫ
est auriqꝫ gẽmarꝫ. Tu
igit qui nunc ꝑtime
scis sollicitus contũqꝫ
gladiũ si intrasses cal
lẽ hui⁹ vite tanqꝫ via
tor vacuus corã latro
ne securus cãtares. O
ꝑclara beatitudo opũ
mortaliũ quã cũ ad
eptus fueris securus es
se desistis.

Hic incipit quintũ metrũ huius secundi. Quod dicitur pentitacũ ab inuentore anapesticũ a pede predominante & est dimetrũ quia quatuor pedum. Nam duo pedes vnũ metrum constituunt: & est Cathalecticum: quia in quarto pede vna sillaba deficit ad complementũ metri. In quo metro philosophia cõmendat primam etatem que erat sine cupiditate diuitiarum deplangendo presentem etatem in qua dominatur & regnat auaritia. Primo ergo cõmendat etatẽ antiquorum. Secundo nostram etatem deplangit ibi. Vtinam modo.

Metrū quintū

a
.i. prima
F Elix niminm prior etas
.s.fuit .i.fideli agri cultura
Contenta fidelibns aruis
deprauata .i.gradi
b superfluitate
Nec inerti perdita luxu
etas tarda
remouere
Facili que sera solebat
vili fructu
Ieiunia soluere glande
.i.vinū .s.illa etas
Nec bachica munera norat
ad faciendum mellicratum
Liquido confundere melle
.s.nouerat illorum
.i.albā lunā c populoꝝ
Nec lucida vellera serum
intingere sanguine
conchilioꝝ
Tyrio miscere veneno
non enim dormitabant in lectis eburneis
Somnos dabat herba salubres
.s.dabat labilis aqua
potumq̄ꝫ lubricus amnis
.i.vmbrosas habitationes illa arbor
.s.dabat eis
Vmbras altissima pinus

a Prior etas: Circa hoc nota ꝙ q̄tuor etates distinguuntur secū dum poetas. In prima enim etate fuerunt homines boni et simplices paucis cōtenti q comedebāt glādes & bibebant aquam: nō colebant vineas: & hanc etatem vocāt poete auream & est sub Saturno de qua loquit̄ Boetius in littera. Secunda etas dicebatur argētea que erat sub Ioue tunc enim homines magis astuti inuenerunt agriculturam & ceperunt inhabitare domos & plantabāt vineas. Tertiam etatem vocabant eneam. In qua homīes propter curam rerum suarum ceperunt alios depellere: & se aliqualiter malicie dare. Quartam vero etatem vocabāt ferream tamen in tantum abūdabat malicia hominum ꝙ nec fides nec iusticia mansit in terra in qua etate nos sumus quam infine Boetius deplangit:

b Inerti luxu. Inertia et otiū sunt causa luxurie. Vnde poeta Otia si tollas piere cupidinis artus. Item Horatius Queritur egist⁹ quare sit factus adulter. In promptu causa est qꝫ desidiosus erat. Est autem triplex luxuria ex de scolarium disciplina Quedam consistit in coitu: quedam crapula & quedam inuestitu & quelibet est fugēda.

c Lucida vellera serū. Seres sunt quidem homines apud quos contexitur lana de arboribus: fila ergo que a vermibus qui dicūtur bōbices operantur illa vocat hic lucida vellera.

d Tyrio veneno. Tyrus est vermis venenosus in cuius sanguine intinguntur purpura.

Alii dicunt ꝙ sit genus conchiliorũ in quorum sanguine intinguntur purpura q̃rũ conchilio-rum copia iueniť apud Tyrum insulam.

(Ordo).Prior etas ni-miũ foelix cõtenta fide libus aruis nec fuit per-dita inerti luxu,que sole bat soluere fera ieiunia facili glande nec norat bachica mũera cõfunde re liquido melle: nec lu-cida vellera serũ misce-re tyrio veneno .herba dabat salubres somnos lubricus amnis potum pin⁹ altissima vmbras nõdum hospes secabat alta maris,nec lectis vn diqꝫ mercibus viderat noua littora. Tunc seua classica tacebant : neqꝫ cruor fusus acerƀ odiis tinxerat horrida arma quid enim hosticus fu-ror vellet prior arma mouere cum videret se-ua vulnera nec vlla pre mia sanguinis.

e Vtinam non mõ. Hic Philosophia deplãgit presentem eta-tem quam etiam. Sene-ca in libro de diuisione et scientiarum deplangit & priorem etatem com mendat dicens. O foelix

quia adhuc non erat visus nauium — pfunda — diuidebat nauigãdo
Nondum maris alta secabat
mercimonijs — .i.col
Nec mercibus vndiqꝫ lectis
.i.alienas terras — .s.aliquis
Noua littora viderat hospes
.i.tube vel cornua vocantia homines ad bella
Tunc classica seua tacebant
.i.effusus — diris guerris
Odijs neqꝫ fusus acerbis
quia tunc non erat visus armorum — madida uerat
Cruor horrida tinxerat arma
propter quid
Quid enim furor hosticus vlla
Vellet prior arma mouere
Cum vulnera seua videret
quia nihil erat pro quo pugnãrent
Nec premia sanguinis vlla
redigerentur
e Vtinam modo nostra redirent
.i.in antiquos mores — .i.conditiones nostri temporis
In mores tempõra priscos
periculosior — illius mõtis
Sed seuior ignibus ethnẹ f
desiderium
Feruens amor ardet habendi
Heu primus quis fuit ille
absconditi
Auri qui pondera tecti
Gemmasqꝫ latere volentes
quia multis ppter eoꝝ precio sitatẽ picula incidunt — .i.effodit
Preciosa pericula fodit.

prior etas que tot ptu-lit sapientes quibus ve-lut stellis fulgentibus mũdi tenebras irradia-ret. Sed heu ,nũc alii ter renis curis inseruiunt: Alii temporalis digni-tatis ambitione inarde scunt ,omnes fere circa studium sapientie elan guescunt.

f Ethnẹ. Ethna est mõs Sicilie qui frequẽ-ter ignib⁹ iardescit ad cuius similitundinẽ se habet auaritia & cupi-ditas hominum que in satiabilis nunqꝫ peni-tus extinguitur. Vnde Tulius in libro de fini bus bonorum & ma-lorum dicit. Cupidita-tes hominum sunt insa tiabiles quẹ non modo singulares: sed vniuer-sas familias euertunt. Ex cupiditatib⁹ enim odia,seditiones, bella, discordie nascuntur ex quibus vitam amarissi mam necesse est effici.

(Ordo) Vtinam nostra tempora modo redirẽt in priscos mores amor habendi ardet feruens seuior ignibus ethne: Heu quis fuit ille qui primus fodit põdera te cti auriqꝫ gemmas ve volentes latere.

Hec est sexta Prosa huius secundi. In qua Philosophia ostendit ꝙ dignitates & potestates nõ sunt magnopere appetẽde. Et primo probat intentum de dignitate & potestate simul. Secundo de potestate diuisum ibi. Que vero. Tertio Boetius iterato simul de dignitate & potestate ibi. Ad hec. primo intendit rationem talem. Illa non sunt multũ appetenda que cũ adueniunt malis fa-ciunt ipsos deteriores & bonos non efficiunt meliores. Sed dignitates & potestates huiusmodi sunt sicut declarat in littera igitur &c.

a Dignitatis ac potestatis. Duplex est dignitas & potestas. Quedam mundana siue temporalis que consistit in bonis temporalibus exteriorib⁹ & in tali nō consistit vera fœlicitas cum sit respersa multis amaritudinibus. Alia est dignitas et potestas anime siue spiritualis q̄ cōsistit in scientiis & virtutibus & illa non potest superari vitio: nec aduersitatib⁹ nec prosperitatibus in q̄ consistit beatitudo & beata vita. Vnde Ambrosius in libro de officiis dicit. Dico beatam vitam consistere in altitudine sapientie .i. suauitate conscientie & in virtutis sublimitate.

b Inscii celo equatis Inscii dignitates ac potestates mundanas adequant celo: quia non recte iudicant. Iudicant enim secundū cōcupiscentiā & nō secūdū rei veritatē. Imperiti enim velut a longe distātes a veritate speculantur. Primo ethicorum.

c Si improbissimū quemq̄ ceciderit. Mali dignitatibus & potestatibus prediti plus nocent q̄ ignis vel diluuium aquarum qa mali dignitate sua & potestate extolluntur insuperbiam alios iugo seruitutis opprimendo: ꝑ quo exequēdo mouētur bella quibus humanū genus plus offēditur quam igne vel diluuio.

d Ob superbiam cōsulum. Ciuitas Rhomana a tempe Rhomuli sui conditoris a regibus erat gubernata postea Rhomani exigente malitia atq̄ superbia regum ipsos deleuerunt & consules instituerunt q etiā propter eorum superbiam erāt abiecti. Ex quo patet quod dignitas et potestas malorum eos efficit peiores.

Prosa Sexta

Vid autem de dignitatibus potē- tiaq̄ (tractare) disseram. Quas vōs (.i. ignari) vere (summo bono) dignitatis ac (assimulatis) potestatis inscij celo exequatis: q̄ si in improbissimū (.i. viciosissimū) quemq̄ ceciderint que incendia flā- mis ethnę (illius montis) eructuantibus (exeuntibus) quod diluuiū (.q.d. nullum) tan- tas strages dederit (pericula sicut illi mali quibus adueniunt dignitates). Certe (vti meminisse te arbitor) cōsulare (.i. dignitatē consularē) imperiū (.s. imperium quod liberius vi- uebāt sub consulibus ꝑpter q̄ sub regibus) (quod libertatis principiū fuerat) ob superbiā cōsulū (antiqui vero romani) vestri (romani) veteres (delere) abolere cupierāt (ꝑpter) q ob eandē supbiā (.s. regum) prius regiū de ciuitate nomē abstulerāt. At si

.s.hoibus .s.dignitates et potestates
c
quando (quod parum est) probis honores
deferantur quid in eis aliud ꝙ probitas vtē
.q.d.nihil propter hoc
tium placet? Ita fit vt non virtutibus ex di-
.s.vtentium eis et ita dignitates nihil boni adijcit eis
gnitate sed ex virtute dignitatibus honor ac
quasi diceret nulla est
f .i.desiderabilis
cedat. ¶ Que vero est ista vr̄a expetibilis ac
nobilis
preclara potentia. Nonne o terrena animalia
.i.qualibus .i.preesse
considerатis quibus presidere videamini.
cerneres .s.murem
g
Num si inter mures videres vnum aliquem
super alios mures .s.muribus .i.vsurpantem
ius sibi ac potestatem pre ceteris vendicantē
quia derisibile subito magnoq; risu
quanto mouereris cachinno? Quid vero si
.i.consideres debilius .q.d.nullum
corpus spectes in becillius homine reperire
.s.hoies paruorum vermiū
h
queas: quos sepe muscularū quoq; vel mor-
interiora .i.serpentium .i.interficit
sus vel insecreta queq; reptantium necat in
.i.quomodo .q.d.nullo modo
troitus. Quo vero quisq; ius aliquod in quē
.s.in illud
piam nisi in solum corpus & quod est infra
exponit quod dixit per risi
corpus (fortunam loquor) posset exercere
.q.d.non i m
Nunquid vnq; libero imperabis animo?
Num mentem firma sibi ratione coheren-
tem de statu proprie quietis amouebis.

e Honores. Honor non debetur alicui ratiōe dignitatis sed potius ratione virtutis Vnde Arestoteles .iiii. ethicorum. Non erit vtiq; dignus honore prauus existens. virtutis enim premium honor est. Vnde secundum veritatem solus bonus ē honerandus.

(Ordo). Quid differā de dignitatibusq; potentia quas vos inscii vere dignitatis ac potestatis exequatis celo que si ceciderint in quemq; improbissimum quę incendia ethnę dederint tantas strages eructuātibus flammis: quod diluuiū · certe vti abitror te meminisse veteres vestri cupierūt ab olere imperium consulare ob superbiam consulū quod fuerat principium libertatis qui prius abstulerant nomen regium ob eandem superbiam quid in eis aliud placet ꝙ probitas vtentiū. Ita fit vt honor accedat non virtutibus ex dignitate sed dignitatibus ex virtute.

¶ f Que vero est: Hic Philosophia probat specialiter de potestate ꝙ non sit multum appetenda. duabus rationibus. Secūda ibi. Quid autē est. ratio talis est. Illa potestas non est multū appetēda que non est magne & fortis reputatiōis sed tantum est fragilis & imbecillis Sed potestas temperalis est huiusmodi: qa per eam homo nō potest supra animā: sed tantum supra corpus & super ea bona que corporis sunt humano autē corpori nihil est in becillius.

g Mures. Mus dicimus exiguū animal est incola domus nostre rosor omnium rerum. Inde musculus diminutiuū q̊d modo paruum murem significat modo articulum in quo neruorum capit i sunt. Hic dicit ꝙ maxime deridendum veniret: si vnus mus sup alios sic haberet ius ac potestatem. Et sic talis potestas terrena est derisibilis que non extendit se nisi ad corpus.

h Muscularum quoq;. Muscula diminutiuum est huius nominis musca. & per musculam dat intelligere quecunq; animalia venenosa vel vermes venenosos & ab isto loco recipit autor florum cum dixit. Debilius quid sit mare quos nece muscula perdit.

i Vnq; libero īperabis animo. Animus hominis liber est & cogi non potest. Vnde Seneca. Erra si quis seruitutem credit trāsire in totum hominē non enim transit in animā: quia libertas est in anima.

k Cum liberum quẽdam &c. Probat exemplo cuiusdã philosophi qui nullis tormentis ad hoc potuit cõpelli vt illud faceret quod ratio naturalis indicabat non faciendũ ideo hic dicit. Homo liber & constans nullis suppliciis vinci potest. Quia dicit Seneca i libro de Clemẽtia. Magni animi proprium est placidum esse & tranquillum & iniurias & offensiones despicere. Et. xxviii. epistola. Triginta tyranni Socratem circũsteterũt nec potuerũt animũ eius infrigere. (Ordo). Vero que est ista vestra expetibilis ac preclara potentia. Nonne consideratis terrena aialia quibus videamini presidere. Num si iter mures videres vnum pceteris sibi vendicantem ius ac potestatẽ: o quãto cachinno mouereris. Quid vero si spectes corpus queas reperire imbecillius homine quos sepe necat vel morsus muscularum vel introitus in secreta queq; reptantium quo vero quisq; posset exercere ius aliqđ in quẽpiã nisi in solũ corpus & quod est infra corpus loquor fortunam nũquid vnq; imperabis libero aio Num amouebis de statu pprie qetis mẽtem sibi firma ratiõe coherentẽ: Cum quidam tyrãnus putaret se adacturũ suppliciis quẽdam liberum virum vt proderet conscius facte cõiurationis aduersum se. Ille linguã momordit atq; abscidit & abiecit in os seuientis tyranni. Ita cruciatus quos tyrannus putabat materiam crudelitatis vir sapiens fecit esse virtutis.

(ipsum) (penis)
k Cum liberum quendam vir supplicijs se qui
(cõpulsurum)
dam tyannus adacturum putaret vt aduer-
(s. ipse)
sum se facte cõiurationis conscios proderet
(homo liber) (s. dentibus) (faciem)
linguã ille momordit atq; abscidit & in os
(s. illos)
seuientis tyranni abiecit. Ita cruciatus quos
(i. causam) (q: sibi pro virtute)
putabat tyrannus materiã crudelitatis vir sa-
(reputatum fuit) (s. materiã) (l)
piens fecit esse virtutis ¶ Quid aũt ẽ quod
in alium quisquã possit facere: quod sustine-
(i. cognouimus) (m)
re ab alio ipse nõ posset. Busiridẽ accepimus
(i. consuetum) (s. suo)
necare hospites solitum ab Hercule hospite
(consul romanus) (carthaginensium) (n)
fuisse mactatum. Regulus plures penorum bel
(i. posuerat)
lo captos in vincula coniecerat. Sed mox ipse
(penorum)
victorũm cathenis manus prebuit. Vllam
(nunquid) (s. esse)
ne igitur eius hominis potentiã putas qui qđ
(q. d. nulla est reputanda hec potentia)
ipe i alio potest ne id ise alter valeat efficere
(s. tam dicta addo) (o)
non possit ¶ Adhec si ipsis dignitatibus
(hominibus)
ac potestatibus inesset aliquid naturalis ac
proprij boni nunq; pessimis prouenirent.

quã nemo potest facere q; ali9 non possit in ipsum qđ ipse potest in alium. Sed potestas tempalis ẽ huiusmodi sicut i littera declarat ponens duo exempla de Busyride & regulo. Primum est de Busiride. Burisirides fuit filius Neptuni ex matre Lybia q hospites suos mactabat Hercules aũt apđ ipsum hospitatus ipsum ecõtrario mactabat & hoc tangit ibi: m Busyridem accepimus.

n Regulus pl'res. Secũdũ exemplũ est de Regulo regulus iste de quo hic fit mẽtio fuit consul Rhomanus q cum multa bella gessisset cõtra Carthaginẽses multos ex eis captiuauit: sed tãdẽ ab eis fuit capt9. Ex quo patet q; quicquid potest aliquis in aliũ facere: põt etiã illđ ab alio pati. Cato victorẽ a victo &c. Et pconsequẽs nulla est potẽtia hũana q hoc itercipere potest. Ordo. Autẽ qđ est qđ quisquã potest facere in aliũ qđ ipse nõ posset sustinere ab alio accepimus Busyridẽ solitum necare hospites mactatũ fuisse ab hospite Hercule. Regulus plures penorum captos bello cõiecerat in vincula: sed mox ipse pbuit man9 cathenis victorũ ne igit vllam putas potẽtiam hois ei9 qui nõ possit efficere ne alter id valeat i se quod ipse potest in alio.

¶ o Ad hec si ipsis Hic probat Philosophia simul de dignitatibus & potestatibus q; non habeant in se aliquod naturale bonum propter quod sint appetende. Secundo ostendit q; idem potest concludi de omnibus bonis fortuitis ibi postremo. Primo facit quod dictum est. Secundo ostendit falsam nominationem bonorum exteriorũ ibi de quibus etiam illud. Ratio quã intendit est illa.

¶ l Quid aũt est. Hic Phĩa ponit secundã rationẽ que talis est. Illa potestas nõ est multũ appetenda p

.i.opposita
Neqꝫ enim sibi solent aduersa sociari. Natu-
.i.simul stent ergo
ra respuit vt contraria queqꝫ iungantur. Ita
.i.vti
cum pessimos plerumqꝫ dignitatibus fun-
.i.manifestum est
gi dubium nō sit illud etiā liquet natura sibi
cōmanere
bona nō esse que se pessimis herere patiātur
.s.dictum de dignitatibus et potestatibus
Quod quidem de cunctis fortune muneri-
.s. munera
bus dignius existimari potest ꝙ ad in ꝓbissi
.i.copiosiora
mum quemqꝫ vberiora proueniunt. ¶ De
.s.de bonis fortuitis
q
quibus illud etiam considerandum puto ꝙ
.s.illum
nemo dubitat esse fortem cui fortitudinem
.s.illum
inesse conspexerit. Et cuicunqꝫ velocitas ad
.s.facit
est manifestum est esse velocem. Sic musica
.s.facit
musicos. medicina medicos. Rhetorica rheto
ricos facit. Agit enī cuiusqꝫ rei natura quod
.s.sibi
proprium est: nec contrariaꝝ rerum misce-
.i.sponte .i.contraria
tur effectibus sed vltro que sunt aduersa de
.i.pcerto .i.diuitie
r insatiabilem
pellit. Atqui nec opes in expletam restringe-
.s.hominum possunt
re auaritiam queunt. Nec potestas sibi con-
.i.potentē sui
potem fecerit: nunc vitiose libidines insolu-
.i.passionibus
biles astrictum retinent cathenis. Et collata

Illud quod in se natu raliter est bonū nō potest adiungi pessimis: Sed dignitates & potestates pessimis adueniūt. ergo ⁊c. maior declaratur in littera.

p Narura sui bona. Duplex est bonū vnū quod cōuertitur cum ente: & sic dignitates et potestates licet malis adueniant. tamen sunt bone. Aliud est bonum: quod est quedaꝫ qualitas derelicta ex bonis operatōibus et vocatur bonū moris & sic dignitates et potestates bone non sunt quia vt plurimū pessimis sociantur. (Ordo sic formatur). Si ipsis dignitatibus & potestatibus īesset aliquid naturalis & ꝓprii boni nunqꝫ prouenirēt pessimis neqꝫ enim aduersa solēt sibi sociari natura vt queqꝫ cōtraria iungātur. Ita cum nō sit dubium pessimos plerūqꝫ fungi dignitatibus illud etiā liquet non esse bona sui natura ꝙ se paciant pessimis herere quod quidā dignius potest existimari de cunctis muneribus fortune que vberiora ꝓueniūt ad quēqꝫ improbissimum.

¶ q De qbus illud etiam. Hic Phīa ꝓbat ꝙ bona fortuita non possunt ī suū effectū & sic per consequnēs habent falsam denominationē sic arguendo. Omne quod ē naturaliter bonum efficit quod est ei proprium & expellit cōtrarium sicut fortitudo facit fortem velocitas velocē. Sed bona fortune nō efficiūt quod videt esse ꝓpriū quia diuitie nō faciunt diuitem cū non restringant auaritiā nec potētia facit potentē nec dignum ꝓpter quod diuitie false noīant

r Atq nec opes. Diuitie non faciunt diuitem quia non restringunt anaritiā. Nam diuitie secundū Senecam: xxvii. Epl̄a. Sūt composita diuitie & pauptas ī lege nature talis autē paupertas ꝺm legē excludit auaritiam que in satiabilis est. Natura enim paucis contenta est.

s Collata improbis dignitas. Dignitas īꝓboꝝ ostētat imꝓbos. Quia improbus tanto a pluribus cognoscitur quanto magis innotescit vicium: & quāto aliquis ī maiori dignitate cōstituit tanto plus cognoscit Propter quod dicit Seneca in ꝓuerbiis loco ignominie apud indignum est dignitas.

(Ordo) De quibus etiam illud considerandū puto ꝙ nemo dubitet esse fortē cui cōspexerit inesse fortitudinem. Et esse velocē cuicūqꝫ īest velocitas sic musica musicos: medicia medicos: rhetorica rhetoricos natura enim cuiusqꝫ rei agit quod ꝓpriū est: nec miscet effectibus contrarioꝝ sed vltro depellit que sunt aduersa. Atqui nec opes queunt restringere inexpletam auaritiam nec potestas fecerit sibi compotē nunc vitiose libidines retinēt astrictum insolubilibus cathenis & dignitas collata improbis non modo non efficit dignos sed potius prodit & ostentat indignos. Cur ita prouenit enim gaudētis habētes sese aliter compellare falsis nonominibus que facile redarguūtur effectu ipsarum rerum; Itaqꝫ

improbis dignitas non modo non efficit dignos: sed prodit potius & ostentat indignos. Cur ita prouenit, gaudetis enim sese aliter habentes: falsis compellare nominibus: quae facile ipsarum rerum redarguuntur effectu. Itaque nec ille diuitie: nec illa potētia: nec hec dignitas iure appellari potest. ¶ postremo idem de tota concludere fortuna licet: in qua nihil appetendū nihil natiue bonitatis inesse manifestū est. quae nec se bonis semp adiūgit. & bonos quibus fuerit adiuncta non efficit.

nec ille diuitie: nec illa potētia: nec hec dignitas pt iure appellari.
t Postremo. Hic Phia ostendit idē posse concludi de omnibus bonis fortuitis.
v Et bonos quibus: zc. Nota q bonum fortune nō facit illud bonum cui additur sicut musica facit musicum. & virtus facit virtuosum. Sed q fortuna malos quibus aduenit nō facit bonos patet: q nihil natiue bonitatis sibi inest. Qualiter aūt mali malos faciūt bonos patebit in qrto h9 psa sexta. (Ordo) Postremo licz idē cōcludere de tota fortuna in q nihil appetēdū nihil inesse natiue bonitatis manifestū est q nō adiungit se semp bonis: & quibus fuerit adiūcta non efficit bonos.

Istud est Sextum Metrū huius secundi. Quod

dicitur Saphicum ab inuentore. & Trochaicum a pede predominante. Et est vndecasyllabum. quia quilibet versus continet vndecim syllabas. Et est Acalecticū. quia nulla syllaba deficit ad perfectionem metri. In quo Metro philosophia declarat per exemplū q dignitates & potestates male aduenientes non faciunt eos bonos. Et hoc declarat per Neronem qui quanto fuit potentior tanto fuit peior. Tangit autem philosophia quatuor malicias Neronis in hoc Metro.

Metrū Sextū

Nero plebla

Ouimus q̄ntas dederit ruinas

Roma .i.incensa senatoribꝰ occisis
a b

Vrbe flammata patribusq̧ cesis

.s.suo Nero crudelis
c

Fratre qui quondam ferus interempto

sue .s.ipse
d

Matris effuso maduit cruore

infrigidatū.s.Nero ipse
pṗter morte̅ .i.ptransiens

Corpus & visu gelidum pererrans

.s.sine oībꝰ lacrimis

Ora non tinxit lacrimis, sed esse

.i.iudex .i.interfecte matris q̄ decora fuit

Censor extincti potuit decoris

.s.Nero licꝫ adeo .i.impiali dignitate
malꝰ fuerit
e

Hic tamen sceptro populos regebat

.s.inq̄ regebat hos populos .s.suos aquas
f .i.aspicit abscondens

Quos videt condens radios sub vndas

sol q.d.regebat oēs pplos ab ortu solis
vsq̧ ad̄ occasum

phœbus, extremo veniens ab ortu

.s.regebat pplos .i.aqlonares pplos .i.frigidi stelle sic dicte
g

Quos premunt septem gelidi triones

ille ventꝰ .s.estꝰ .i.magno
h .i.australes pplos calore

Quos notus sicco violentus estu

cremat .i.calidas

Torret, ardentes recoquens arenas

magna non

Celsa num tandem valuit potestas

crudelitatem

Vertere praui rabiem Neronis

.s.dico .i.euentum
i

Heu grauem sortem; quotiens iniquus

.e.iniqua ptās venenose cru-
delitati

Additur seuo gladius veneno

a Vrbe flammata: Prima est q̄ Romam incendit. quæ septem diebus & septē nocti bus arsit. vt spectacu lo illius ignis cogno- sceret quātus olim fue rat ignis q̄n̄ Troia ca- pta arserat.
b Patribusq̧ cesis: Secundū malū est q̄ Nero magnā partem Senatus sine vlla cau- sa interfecit.
c Fratre q.&c. Tertiū q̄ ṗpriū frēm suū occi dit. vt solus securius regnaret.
d Matris effuso.&c. Quartū est q̄ matrē suā occidi fecit vt vi- deret locū ventris in q̄ iacuit. Item preter hęc mala Neronis q̄ tan- gunt in lrā multo plu ra ip̄e perpetrauit. Nā dicit phīa tertio huius prosa q̄nta. Nero Se- necā familiarē suū p̄- ceptorem ad eligende mortis coegit arbitriū Et quia Nero fuit cru delissimus hominum iō Seneca scripsit quē- dam libellū ad ipsum qui ītitulatur liber de Clementia. In q̄ horta tur eū ad fugam cru- delitatis: & ad vsum clementie, qui quideꝫ liber sic īcipit Tibi scri bere de clemētia Nero cesar institui.
e Hic tn̄ sceptro. s̄m Arestotelē.v.ethicoꝝ: Principatus virū ostē dit. Malicia em̄ hoīs vel probitas ostendit principatu: sicut patet in Nerone. cuius ma- licia et crudelitas ī im perio sue dignitatꝭ ap paruit. Propter quod dixit Arestoteles Se- uissima ē iniusticia ha bēs arma. Et.vij.ethi- corum dicit. Simile est igitur compare iniusti ciā homini iniusto. est em̄ deterior bestia de- cies millies. Plura em̄ mala facit homo ma- lus q̧ bestia.

f Quos videt cōdēs Hic incipit ostendere ꝑ quatuor plagas mū di eius ptātē sup oēs pplos. Et primo orien tis & occidētis. Et lo- quitur more poetarū cōdens sub vndas: qꝛ dicit fabula q̄ sol at- tractis iam per dieꝫ multis vaporibus vo lēs se ab his lauare lo- turus se trāsit in mare hespericum.

g Septē gelidi triōes. dictio diuidit & alia interponitur. Septen- triones sunt septē stel- le in maiori vrsa collo cate. qui dicūtur trio- nes quasi teriones. qꝛ illā plagam terre terūt & premūt magna fri giditate. Plaga enim septētrionalis frigida est.
h Quos notus sicco vio. Notus ventus est collateralis austro & venit a torrida zona: ideo est calidus.

i Heu grauē. Hic de- plangit coniunctionē magne ptātꝭ cū mag- na malitia. qꝛ multa mala ex ea ṗueniūt: (Ordo) Nouimꝰ quā- tas ruinas dederit in- flāmata vrbeq̧ cesis p̄ribꝰ q q̄ndā ferus in- terempto f̄re maduit effuso cruore matris et ꝑerrans visu gelidū corpus non tinxit ora lacrimis: sed potuit eē censor extincti decorꝭ tn̄ hic regebat sceptro pplos. Quos phœbus veniēs ab extremo or- tu videt condens radi os sub vndas. Quos gelidi septē triones pre munt. Quos notꝰ vio- lentus torret sicco estu recoquens ardētes are nas celsa ptās nū va- luit tandē vertere ra- biem praui Neronis. Heu grauem sortem q̄ tiens iniquus gladius additur seuo veneno.

Hic incipit septima prosa huius secũdi. In qua ostendit phĩa q̄ gloria mũdana nõ sit multũ appetẽda. Et primo inducit Boetium confitentem se non multum desiderasse p̄dicta. scilicet dignitates & ptãtes nisi in q̃tum sunt materia rerum gerendarũ. Secundo ostendit philosophia q̄ gloria sit perexile bonum; & q̄ nõ sit multum appetenda. Secunda ibi. Et illa.

(.i. tũc Boeti⁹ dixi .s. o phĩa) Tum ego scis inq̃ ipsa minimũ nobis ambitionem mortalium rerum fuisse dominatam[a]. Sed materiam[b] gerendis rebus optauim⁹ (ut non) quo ne virtus tacita (.i. nõ excitata) consenescere[c]. (phia) ¶ p. Et illa[d]. Atqui hoc vnũ est quod prestantes (.i. excellẽtes) quidem natura mentes (hominum) sed nondum (nõ adhuc) ad extremam manum virtutũ (.i. ad summã pfectionẽ) perfectione p̄ducas (allicere possit) (attrahere) glorie scȝ cupido[e] & optimorũ in rempublicam fama[f]

a Dominatam. In sapiente ñ dominaƭ cupiditas rerũ tpaliũ. quia phĩa inducit mobilis affluẽtie cõtẽptũ ex libro de plantis. Et Socrates cũ athenis ad studium pergeret magnũ pondus auri in mari proiecit dicens. Mergaȝ te ne mergar a te.

b Materiam gerendis reb⁹. Materia rerũ gerendarũ sũt ista sine q̄bus res cõuenienter geri nõ pñt. & sũt tria. scȝ sapientia. autoritas. et potentia: Sine sapientia em̃ nihil conuenienter geritur vt de se patet. Res etiam gerenda autoritate ornatur. quia hõ autẽticus libẽtius auditur & facilius ei creditur. Potẽtia p̄o mali deprimũtur & boni extollunƭ hanc materiã Boetius desiderãs potentiã & dignitates quesiuit.

c Ne virtus tacita cõsenesceret. Boetius materiã dignitatis & potestatis: ideo quesiuit ne virtus sua tacita cõsenesceret .i. dũ ip̄e ad senectuteȝ perueniret: virtus sua tacita esset dũ nullus loq̄retur de laude sue virtutis vel scriberet. Tũc em̃ virtus tacita consenescit q̄ñ nõ aliquis facit vñ alij loquanƭ. Et cũ nihil scribiƭ de suis bñficijs. q̄ꝛ v̄tus habentẽ pficit et op⁹ ei⁹ laudabile reddit. (Ordo) Tum ego inq̃ ip̄a scis ambitioȝ rerũ tpalium minimũ fuisse nob̄ dñatã sed optauimus materiã rebus gerẽdis quo ne tacita virtus consenesceret.

d Et illa. Hic phĩa oñdit gloriam mũdanã non esse appetẽdã. Et primo p̄mittit q̄ cupido glꝛe multos allicit Secũdo p̄bat eã esse exilem & vanã ibi. Oẽȝ terre ambitũ. Primo dicit sic. Ex q̄ Boetius q̄ñq̃ q̄siuit dignitates & ptãtes ne v̄t⁹ sua tacita ꝯsenesceret Videtur q̄ ista p̄pter laudẽ & gloriam quesiuit.

e Glꝛe scȝ cupido. Cupido vane glꝛe multos allicit & delectat. Vñ Seneca. lxi. Epła sic dicit. Illud p̄cipue vos ĩpedit q̄ cito nob̄ placemus si inuenimus q̄ nos bonos viros dicant. qui prudentes. q̄ sctõs nõ sumus modica laudatõe cõtenti quicquid in nos adulatio sine pudore congesserit tãq̃ debitum putamus. optios nos esse sapiẽtissimosq̃ affirmãtib⁹ assentimus. cũ sciamus nos sepe m̃lta mẽtiri. adeoq̃ ĩdulgem⁹ nobis vt laudari velimus ĩ id cui ꝯ̄triũ maxie fecimus. Nota duplex est bonitas mẽtis. scȝ naturaƚ & acq̄sita. Naturaƚ ẽ ſm quã aliq̄ sũt naturaliter pij. mãsueti. sobrij. & casti. sȝ hec bonitas si nõ emẽdaƭ virtute & sapĩa cito extollit hoieȝ ad inanem glꝛaȝ. Alia est bonitas acq̄sita exercitio virtutũ & sciarũ: q̄ ñ pmittit hoieȝ extolli p vanã glꝛaȝ. q̄ꝛ sapiẽs ponit fructum suũ in ꝯsciã. stultus aũt in laude: ſm Macrobiũ. Ideo dicit phĩa q̄ cupido glorie allicit mentes natura prestantes nõdum adhuc virtutibus perfectas.

f Fama meritorũ. Laus est frequens fama omnium

.s.cupido vane | glie & fama ceteris
meritorum. Que q̃ȝ sit exilis & totius vacua
ponderositatis .s.ex sequentib' spaciũ
ponderis sic considera. ❡ Omnẽ terre ambi
tum sicuti astrologicis demõstrationib' ac
.i.didicisti .i.magnitudinẽ habere
cepisti, ad celi spaciũ pũcti cõstat obtinere
magis hoc exponit
rationem. Id est vt si ad celestis globi magni
.s.terra .i.pparet
tudinem conferat: nihil spacij prorsus habe
re iudicetur. Huius igi tam exigue in mun
terre qsi loꝰ
do regionis quarta fere portio est (sicut pto
lomeo astrologo tu .i.a
lomeo probante didicisti) quæ nobis cogni
.i.habitatur .s.pti terre
tis animantibus incolatur. Huic quarte si
.i.occupant
quantum maria paludesq̃ȝ premunt: quan
et .i.siccitate .i.ampla
tumq̃ȝ siti vasta regio distenditur cogitatio
.s.tue
ne subtraxeris, vix angustissima inhabitan
.i.locis
di hominibus area relinquetur. In hoc mi
.i.minima portione terre
nimo igitur puncti quodam puncto cir
.s.vos hoies
cumsepti atq̃ȝ conclusi, De peruulganda
.s.extollendo fama & hoc fit inutiliter sed
fama: de proferendo nomine cogitatis. Aut
pt habere .i.q.d.nihil habet magnificũ
quid habeat amplum magnificumq̃ȝ glo
.i.terminis
ria tam augustis exiguisq̃ȝ limitibus artata.

meritorꝝ in rempubli cã gestorꝝ. Sed glia est clara noticia cũ laude Vel gla est late patens pconiũ.i. annũciatio: (Ordo) Et illa Atqui hoc vnũ ẽ cupido glie & fama optimorꝝ meritorꝝ in rẽpublicã q̊d possit allicere mentes sed nõdũ pductas ad extremũ manũ pfectione virtutum. Que q̃ȝ exilis sit & vacua totius põderis: ꝯsidera:
g Omnẽ terre ãbitũ: Hic phĩa oñdit gloriã mundanã eẽ exilẽ nec multũ appetendã. Primo hoc ostẽdit ex pte spacij in q̊ dilataꝛ. Secũdo oñdit hoc ex aduersitate nationuȝ ad quas non diuulgatur. Tertio oñdit idẽ ex diuersitate morꝝ. ꝑpter q̊s de eodẽ ꝯtrarie iudicaꝛ. Quarto ostẽdit idem ex breuitate durationis ꝑpter quã nõ ꝑpetuaꝛ. Secunda ibi. Adde q̧ hoc ipsum. Tertia ibi. Quid q̧ diuersarum. Quarta ibi Sed q̃ȝ multos. Primo intẽdit talẽ rõneȝ. Latitudo famę ꝯsistit in latitudine terre super quã dilataꝛ. Sed terra nõ est lata sup quã fit dilatatio famę sic declarat in littera.
h Ad celi spaciũ. Terra respectu celi nõ habet aliquod spaciũ nec est alicuiꝰ quantitatis sensibilis. sed habet se sicut pũctꝰ. qꝛ orizon q̇ terminat visũ nostrꝝ diuidit celum in duo media: quod nõ esset si terra in cõparatõne ad cęlum haberet aliquã quantitatẽ. Item si terra esset alicꝰ quantitatis sensibilis respectu celi: tũc stelle ñ apparerent nobis eiusdẽ quantitatis. quod patet falsum. qꝛ in ea pte vbi terra est magꝭ gibbosa & ꝑpinquior cęlo appareret stelle maiores; et ĩ opposita pte minores. Itẽ minima stella fixa visu notabilis: ẽ maior tota terra. Si ergo talis stella apparet nobis existẽtibꝰ in terra sicut punctus multo magis terra respectu cęli erit sic punctus. Pũctus est q̊ddã ĩdiuisibile a quo linea equaliter distans facit circulũ Et qꝛ cęlum ex omni pte equaliter distat a terra: ideo terra respectu cęli habet se sicut punctus.
i Quarta fere portio Tres ptes terre sunt inhabitabiles. vna ꝑpter nimiũ calorẽ. due propter nimiũ frigus. Sed quarta ps q̃ est tpata ĩ caliditate & frigiditate a nobis inhabitaꝛ. Sed qꝛ adhuc nõ tota inhabitaꝛ ꝑpter maria & paludes & ꝑpter nimiã siccitatẽ, ideo dicit phĩa q̧ quarta ps fere est inhabitabilis. Vnde dicit fere fm alios. qꝛ ęstus solis non facit torridã ȝonã totaliter inhabitabileȝ: cũ quedam ciuitas dicta zenith (sup quã Ptholomeꝰ dr̃ fũdasse astrolabiũ) directe sit sub ęq̇noctiali posita. Sed diciꝛ inhabitabilis: qꝛ est grauis inhabitationis. Sȝ vltra ęq̇noctialẽ est om̃ino inhabitabilis propter nimium calorem.
k Nobis cognitis. Dicit quartã partẽ inhabitari ab animantibus nobis cognitis: hoc forte dicit propter antipedes si sunt: qui nobis sunt om̃ino incogniti. Et sunt q terram nobis oppositaȝ habitant: eo q̧ pedes nostris pedibꝰ aduersos habeant. (Ordo) Sicut accepisti astrologicis demõstrationibꝰ omnẽ ambitum terre obtinere ꝯstat rõnem pũcti ad cęli spacium Id est vt si ꝯferatur ad magnitudinẽ celestis

globi iudicet prorsus nihil spacij hr̄e. Igitur hui⁹ tā exigue regiōis in mundo fere quarta portio est q̄ incolatur nob̄ cognitꝫ animāti-bus sic didicisti ptho-lomeo ꝓbante.s. sub-traxerꝫ cogitatōe huic quarte q̄ntū p̄mūt ma-riaq̄ paludesq̄ q̄ntū vasta regio distendit siti vix relinq̄t hōibus angusta area inhabi-tandi. In hoc igit quo-dā minimo pūcto pū-cti circumsepti atq̄ in-clusi cogitatis de per-uulgata fama de pro-ferēdo noīe: aut quid amplūq̄ magnificuꝫ gloria habeat.

l ¶ Adde. Hic phīa ōndit glāꝫ nō esse ap-petendā ex diuersitate nationū ad quas nō diuulgat & intēdit ta-lē rōnem. Diuerse na-tiōes & diuersa ydeo-mata nō solū īpediūt ꝓmulgatiōeꝫ fame ho-minū .sed etiā vrbiū. Sed ī terra habitabili sunt diuerse natōes di-uersoꝝ ydeomatū: er-go ꝓmulgatio fame ꝑ talia īpedit: & ꝑ ꝯn̄s nō ē multū appetēda.

m Septū. Partē ter-re habitabilem vocat septū. q: ē septa.i.cir-cūdata mari. Vn̄ Lin-coniēs. s ī tractatu suo de spera. & etiam Ma-crobius dicūt: q̄ quar-ta portio nr̄a habita-bilis vndiq̄ cingitur mari.

n Insolētia. Insolētia ƒm Senecā est species false magnitudinis. Sed ƒm Huguitioneꝫ Insolētia est supbia vl̄ fatuitas. In ꝓposito āt p̄t exponi ꝓ inconsue-tudine. Et dicitur tūc ab in quod est non & soleo q̄d ē ꝯsuesco.

o Cacausum mōtē. Cacausus ē mons sit⁹ in parte septentrionis: ad quē nō peruenerat fama vrbis Romane:

.s.ꝑdicte rōni | parui spacij in q̄ nos habitamus | spaciū terre
l m

¶ Adde q̄ hoc ip̄m breuis habitaculi septū

inhabitāt | gētes | .i.ydeomate

plures incolunt nationes lingua: moribus:

modi viuendi | differētes | nationes

totius vite ratione distantes. Ad quas tum

primo | ydeomatū

difficultate itinerū: tum loquēdi diuersitate

scđo | .i.incōsuetudine | tertio
n

tum cōmertij insolentia: nō modo fama ho-

etiā non | fama

minum singulorum. sed ne vrbium quidem

potest

peruenire queat. Etate deniq̄ Narci Tullij

.s.marc⁹ | .i.in quibusdā scripti

(sicut ipse quodam loco significat) nondum
o

cacausum montem Romane reipublice fa-

.s.fama Romanoꝝ | illis pplis
.i.ex antiq̄ nata

ma transcenderat. Et erat tūc adulta parthis

.i.circa cacausum montem

etiam ceterisq̄ id locorum gentibus formi-

dulosa. Vides ne igitur q̄ sit angusta q̄ com

.i.in modicum redacta | extendere per terram

pressa gloria, quā dilatare ac propagare labo

nunq̄d | Romane vrbis totius

ratis. An vbi Romani nominis trāsire fama

q.d.non | .s.vni⁹ | ꝑuenire

nequit: Romani hōis gloria progredietur.

.s.est iudicandū | ꝯsuetudines viuendi
p q

¶ Quid q̄ diuersarū gentium mores inter

.i.leges | illud

se atq̄ instituta discordant. vt quod apud

pena

alios laude: apud alios supplicio dignū iudi

.i.ꝓpter qđ | aliquē | .i.dilatio

cet. Quo fit vt si quē fame ꝑdicatio delectet:

q: licꝫ ab aliq̄b⁹ laudet̄ t̄n ab aliis vitupatur | .i.famā suā

huic in plurimos pplos nomē ꝓferre nullo

licꝫ Parthis & aliis gē-tib⁹ circūiacētib⁹ fama Romanoꝝ erat formi-dolosa.i.formidabil̄. (Ordo ē) Adde q̄ hoc ip̄m septū breuis ha-bitaculi incolunt plu-res nationes distātes lingua morib⁹ rōne to-tius vite ad quas non queat ꝑuenire nō mō fama singuloꝝ sed ne quidē vrbiū tū diuer-sitate loq̄ndi tū inso-lētia cōmertij. Deniq̄ etate Marcij Tullij fa-ma Romane reipubli-ce nōdū transcenderat Cacausum montē. Et erat tūc adulta etiam formidulosa Parthis & ceteris gētib⁹ id lo-coꝝ. igitur vides ne q̄ angusta q̄ cōpssa sit glā quā laboratis dila-tare ac ꝓpagare an glā Romani nois ꝓgredie-tur vbi Romani nois transire nequit.

p Quid q̄ diuersaꝝ. Hic ōndit glāꝫ mūda-nā esse exilem ex par-te diuersitatis moruꝫ: ꝓpter q̄s de eodē apud diuersos ꝯtrarie iudi-catur. Et intendit talē rōnem. Cōtrarietates & institutionū & le-gū impediūt fame di-latationē. sed homies ꝯtrarioꝝ legū & insti-tutionū terrā inhabi-tant. ergo diuersitas in-stitutionū & legū im-pediūt dilatatiōꝫ fame & per cōsequens non est multū appetēda.

q Diuersaꝝ gentiū mores. Tāta ē diuersi-tas moꝝ in gentib⁹ q̄ illud q̄d reputat apud alios laudabile apud alios reputat vitupe-rabile. Reputatur enī apud Syros laudabi-le comedere parentes mortuos ne comedāt a vermib⁹ in terra: q̄d apud alios extraneos est execrabile. Similit̄ apud iudeos redditur laudabile ducere vxo-res ꝯsanguinitate ꝓxi-

mas. quod apud chri-
ſtianos ꝓhibet. Item
in Triuallis laudabile
eſt occidere prē ſexa-
genarium & cremare
ipm. q̄d apud alios ē
vituperabile. Vn̄ dicit
Poeta. Sūt loca ſūt gē
tes quib; & mactare
parentes. Eſt phas &
pietas dū lōga ſupue-
nit ętas. (Ordo eſt)
Quid ꝙ mores diuer-
ſarū gentiū atq; inſti-
tuta diſcordāt inter ſe
vt q̄d apud alios iudi
cet dignū laude: apud
alios ſupplicio. Quo
fit vt ſi ꝑdicatio famę
delectet quē nullo mō
ꝯducat ꝓferre nomen
huic in multos pp̄los
erit igit quiſq; ꝯtētus
gl̄a ꝑuagata int ſuos
& illa ꝑclara immor-
talitas famę coartabi
tur intra termios vni⁹
gentis.

r ¶ Sed poſtq; mul
tos. Hic phia oſtendit
exilitatē gl̄e ex breuita
te duratōis. ꝓpter quā
nō perpetuatur. Et di
uiditur in tres partes.
Primo oſtēdit hoc ex
hominum obliuione.
Secundo ex temporis
breuitate ibi. Vos vo.
Tertio oſtendit gloriā
a viris virtuoſis non
eſſe appetendam; ibi.
Vos autem.

s Scriptorum inops.
Per ſcripturam fama
geſtoꝝ tranſmittit ad
poſteros. talis aūt ſcri
ptura qn̄ deficit vel ꝓ
pter inopiam ſcripto-
rum. vel quia ipa ſcri-
pta in ſe vetuſtate cō-
ſumuntur. & ideo fa-
ma & gl̄a in obliuio-
nem perueniūt. Vnde
Saluſtius in Catilina-
rio ꝯquerit res geſtas
Romanoꝝ minus eſſe
famoſas ꝓpter inopiā
ſcriptoꝝ. Athenienſiū
vero maiores famę q̄
Romanoꝝ. ꝓpter ſcri-
ptoꝝ copiā. & primo

.i.laborēt .i.dilatata
modo cōducat. Erit igitur ꝑuagata inter ſu-
.i.ydeomat
os gloria quiſq; cōtent⁹: & intra vni⁹ gentis
Loquit yronice. quaſi minime ꝑclara.
terminos ꝑclara illa famę immortalitas coar
ꝯſtringetur
r
tabitur. ¶ Sed poſtq; multos clariſſimos
s
.i.defectuoſa
ſuis temporib⁹ viros: ſcriptoꝝ inops deleuit
.i.paruū
obliuio. Quanq; quid ipa ſcripta ꝓficiant
.i.ſcripta .i.q̄ ſcripta ſunt .i.ꝯſumit
quæ cū ſuis autoribus ꝑmit lōgior atq; ob
t
ſcura vetuſtas. ¶ Vos vero immortalitatem
.i.facere q.d. fruſtra cogitatis. q̄ q̄talis eſt duratio fame per temp⁹
vobis ꝓpagare videmini cū futuri famā tp̄is
.i.temp⁹
v
cogitatis. Quod ſi ad eternitatis infinita ſpa
.i.compares .i.tue fame
cia pertractes quid habes quod de noīs tui
q.d. nihil
diuturnitate leteris? Vnius etem̄ mora mo-
.i.cōparetur
menti ſi decē milibus conferatur annis: quo-
niam vtrunq; ſpacium definitū eſt: minimā
licet habet tamen aliquā ꝓportionē. At hic
.i.decem milia vel c⁹ numeri
ipſe numerus annorum eiuſq; quantum-
ſcz duplū vel triplū q̄ eſt eternitas
libet multiplex ad interminabilem diutur-
non
nitatem nec cōparari quidem poteſt. Etem̄
.i.ꝯpatis
finitis ad ſeinuicem fuerit quedam: infiniti
cōpatio
vero ac finiti nulla vnq; poterit eſſe collatio.

dicit ꝙ fama et gloria
nō ſit immortalis.
(Ordo) Sed poſtq; in-
ops obliuio ſcriptoꝝ
deleuit multos clariſſi
mos viros ſuis tēpori
buſ: quāq; ipa ſcripta
quid ꝓficiant: q̄ longi
or atq; obſcura vetu-
ſtas ꝑmit cū ſuis auto
ribus.
t ¶ Vos vero. Hic
phia oſtēdit famā &
gl̄a; n̄ eē durabilē et ī
mortalē ex tp̄is breui
tate. Gl̄a; & famā nō
eſſe diu durabilē pro-
batur tali ratiōe extra
textū. Om̄e q̄d incipit
in tp̄e neceſſario hab;
finē in tp̄e: cū tēp⁹ ſit
cauſa corruptōis tem
poralium. iiij. ethicoꝝ.
Cū igitur fama ſit tē-
poralis incipiens in tē
pore ipa deſinit in tp̄e
& per ꝯn̄s nō eſt per-
petua.

v Quod ſi ad eterni
tatis. Nota ꝙ tempus
quantūcunq; magnū
compatū ad eternita-
tē minimū reputatur
& quaſi nulli⁹ momē
ti. licet em̄ finitorū ad
ſeinuicem poſſit eē cō
paratio: & inter ipſa
poſſit eſſe ꝓportio. tn̄
finiti ad infinitū nul-
la poteſt eſſe compara
tio. Cū igitur eternitas
ſit duratio infinita to
ta ſimul exiſtēs: & tē-
pus quantūcūq; ma-
gnū ſit finitū. tempus
nullā habebit ꝓportio-
nem ad eternitatē. &
per ꝯn̄s fama quantū
cūq; ꝓlixi tp̄is compa
rata ad eternitatē nul
la videtur eſſe.

(Ordo) Vos vero ho-
mines videmini vob
ꝓpagare imortalitate;
cū cogitatis famā fu-
turi tp̄is. quod ſi per-
tractes ad infinita ſpa
cia eternitatis q̄d ha-
bes quod leter; de diu
turnitate tui nomis:
etem̄ ſi mora vni⁹ mo

menti ꝯferatur decem milib⁹ annis habet aliquã ꝓportionem licet minimã: qm̃ vtrunqꝫ spaciũ est definitũ. At hic ip̃e numer⁹ annorũ vel ei⁹ numeri quãtũlibet multiplex nec ꝯparari p̃t ad intermi nabilẽ diuturnitatem etem̃ finitis ad seinuicem poterit esse q̃dam collatio vero infiniti ac finiti nl'a. Ita fit vt fama tempoꝝ quanticumqꝫ prolixi si cogitetur cum in exhausta eternitate videaẽ non parua esse sed plane nulla.

x ❡ Vos autẽ. Hic phia ostendit gloriaꝫ a viris virtuosis non esse curandam. & hoc duabus rõnib⁹. Secunda ibi. quid est autem Prima ratio est illa. Illud quod spectat ad leuitatem arrogantię a sapientibus non est curandũ. Sed gl'a propter quã homo recte facit propt' laudes hominuꝫ illa spectat ad leuitatem arrogantię & est digna derisione ergo ꝛc. Q autem talis arrogantia sit quedam derisio declarat ĩ littera.

y Illatas iniurias ꝛc. Nota fm cõmentatorem ĩ prologo octauo Phisicoꝝ. Verus philosophus debet esse perfectus omnibus generibus virtutum: & ꝑ consequens debet esse magnanim⁹. Sed fm Senecam in libro de Clementia. Magnanimi est iniurias & offẽsiones superbi despicere: & per consequens verbis contumeliosis prouocari non debet.

z Paulisper assumpsit. Veri philosophi est non vinci a passionibus. sed potius

longi
Ita fit vt quanticũqꝫ prolixi temporis fama
.i. infinita .s. compando
si cum inexhausta ętemitate cogitetur: non
parua sed plane nulla esse videatur.
.s. hoĩes .i. ad pplares cõplacẽtias
❡ Vos autem nisi ad populares aures in-
.i. laudis ꝛ fame .i. nõ scitis
anesqꝫ rumores recte facere nescitis. Et re-
.i. postposita .s. vestre .s. ppter q̃s debe-
rent recte opari .i. dignitate
licta conscientię virtutisqꝫ prestantia de alie
.s. vos .i. ꝯsidera
nis premia sermunculis postulatis. Accipe
scꝫ dicentẽ se esse philosophũ .i. gloriose
in huiusmodi arrogantię leuitate q̃ꝫ festiue
.i. deriserit tyrãnus
aliquis illuserit. Nam cum quidam adorsus
.i. incepisset loqui hoĩeꝫ
esset hominem contumelijs qui nõ ad vere
q̃ finis est philosophãri
virtutis vsum: sed ad superbam gloriã fal-
.i. vsurpauerat
sum sibi philosophi nomen induerat. adie-
.s. tyrãn⁹ ꝑ hoc qd̃ seq̃t
cissetqꝫ iam se sciturum an ille philosophus
qd̃ est verissimũ signũ phi
y
esset, siquidem illatas iniurias leniter patien-
q̃ phm se dicebat
z
terqꝫ tolerasset. Ip̃e pacientiam paulisper as-
.s. in p̃cipio .s. tyrãno
sumpsit. acceptaqꝫ contumelia velut insul-
.s. ad tyrannũ
tãs iam tandẽ inquit, intelligis me eẽ phm̃?
tyrãn⁹ .s. ꝙ phũs fuisses
Tum ille nimium mordaciter. intellexeram
a b
inquit si tacuisses. ❡ Quid autẽ est quod

debet moderare & refrenare passiões cum virtus cõsistat in moderatione passionum Vnde Arestoteles. iiij. ethicoꝝ dicit. Mãsuetus vult imperturbatus esse & non duci a passione. Vnde quidẽ philosophus cõtumeliose sibi insultanti dixit. Tu didicisti maledicere. sed ego didici maledicta ꝯtemnere.

a Si tacuisses. ex illo surgit ꝙ dicimus: Si tacuisses philosophus fuisses.

(Ordo ẽ) Vos nescitis recte facere nisi ad populares aures & inanes rumores: & vos postulatis premia de sermunculis alienis relicta post prestãtia vestre conscientie & virtutis accipe q̃ꝫ festiue illuserit in leuitate huiusmodi arrogantie. Nam cum quidã adorsus esset cõtumelijs hominem qui induerat sibi falsum nomen philosophi nõ ad vsũ virtutis sꝫ superbam gloriamqꝫ adiecisset se iam sciturum an ille esset philosoph⁹ siquidem leniterqꝫ patienter tolerasset illatas iniurias. Ipse paulisper assumpsit patientiam

b ❡ Quid autẽ. Hic philosophia ponit secũdam rationem quæ talis est. Homines virtuosi vel totaliter moriũtur corpore & anima. vel anima viuit post mortem. Si totaliter moriuntur nihil spectat ad eos de gloria post mortẽ. Si anima eorum viuit post mortem illa petit celũ spernens om̃e terrenũ negotium. & sic nihil ad eam de terrena gloria. ergo apud virtuosos homines nulla debet esse cura de gloria.

t Qui virtute gloriā petunt. Ad virtuosos nihil spectat de fama: nec in p̄nti vita nec in futura. Non in p̄nti. quia dicit Seneca ī ꝓuerbus: ꝙ plurimi curant famā. pauci autē ↄſcientiā. & tales pauci curātes cōſcientiam sunt virtuosi & philosophi. de q̄b9 loquitur Boetius in fine tractatus de sūmo bono dicēs. Pauci sunt viri honorandi sicut p̄hi qui cōtemnūt desiderinm sensus & sequūr desideriū intellectus. Plurimi aūt sunt q curāt famā. sicut sunt vulgares qui relicta virtute ↄſcientie ꝓpter laudes hominū recte faciunt De quib9 dicit scriptura. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Nec etiā fama spectat ad viros virtuosos in futura vita: qui virtuosi si totaliter moriūtur nihil ad eos de fama. Si autē anima viuit post mortem quod catholicum est. ista euolat ad cęlū & nihil curat de fama spernit omne terrenū negociū & poti9 gaudet q̄ ē exēpta a curis terrenis: & gaudio celesti fruitur ineternū.

i. virtuosos — s. nr

ad p̄cipuos viros (de his em̄ sermo est) qui
i. opib9 virtuosis — q. d. nihil.

virtute gloriā petūt. Quid in eq; est quod ad

hos de fama post resolutū morte sup̄ma cor
pertineat — vt supi9 patuit — i. p̄hi dent — philosophice

pus attineat. Nā si (q̄d nr̄e rōnes credi vetāt)
scz corpe z aia — post mortem

toti moriunt̄ hoīes: nulla est omnino gloria:
gloria

cum is cui9 ea esse dicit̄ nō extet om̄ino. Sin
i. illesa — i. a corpe post mortē

vero bene sibi mens conscia terreno carcere
i. liberata

resoluta cęlum libera petit. Nonne om̄e ter
s. aia

renum negotium spernet que se cęlo fruens
q. d. sic

terrenis gaudet exemptam?

(Ordo est) Autē quid est quod ad precipuos viros attineat de fama post resolutum corpus suprema morte enim de his sermo est qui petunt gloriā virtute. cum is om̄ino non extet cuius ea dicit esse. Sin vero mens bene sibi conscia libera terreno carcere petit cęlum. Nōne quæ fruens cęlo gaudet se exemptam terrenis.

Hic incipit Metrum septimum huius secundi:

quod dicitur Archilogicum ab inuentore. Iambicum a pede predominante. & constat ex primo versu trimetro. secundo dimetro. In quo Metro p̄hia docet quō glā sit contemneoda ex consideratiōe amplitudinis cęli & strictitudinis terre.

desiderat .s.bonum .i.pcipuū interollo

Quicūq; solā mentē pcipiti petit. Summūq; credit glīaȝ

.i.celi ptes .i.ↄsiderete ptes .i.strictū .s.cernat .s.in ↄpatiōe ad celū

Late patentes etheris cernat plagas. Artumq; terrarum situm

.i.paruū spaciū terre .i.verecūdabit fame

Breuem replere non valentis ambitū. pudebit aucti nominis

Exclamat .i.pp̄ter quid .s.sua fama .i.tollere .i.cupiunt

Quid o superbi colla mortali iugo. Frustra leuare gestiunt:

.i.transiens .i.p linguas populoꝝ

Licet remotos fama ꝑ pplos means. Diffusa linguas explicet:

ſȝ licet .i.nobilis .i.laudibus .s.tua .s.tū

Et magna titulis fulgeat claris dom⁹. Mors spernit altā gloriā

.i.miserū hoīeȝ simul .s.mea .i.nobilē vł diuitē scȝ nulli parcendo

Inuoluit hūile pīter & celsum caput. Equatq; summis infima

Declarat exemplis .s.est q.d. qd manet de glīa eoꝝ

a b c

Vbi nūc fidel' ossa fabricij manēt. Quid Brut⁹ aut rigid⁹ Cato

manens .s.illud modicū manet .s.eoꝝ .s.scriptȝ ī epitaphijs

Signat superstes fama tenuis pauculis Inane nomen litteris

.i.ad qd .i.scripta intelligi ꝑ ea .i.corp̄oꝝ q.d. imo

Sed quid decora nouim⁹ vocabula. Num scire cōsumptos datᷓ

.s.mortui ↄsumpti maīfestos .s.vos

Iacetis ergo prorsus ignorabiles. Nec fama notos efficit

Rn̄det tacite questioni plongari .i.splendore mortalis fame

Q si putatis longius vitam trahi. Mortalis aura nominis

.i.vltima q.d. esti p⁹ mortui corpe ꝛ fama manens est uita vestra illa cessante secūdario moriemini.

Cū sera vobis rapiet hoc etiā dies. Iam vos secūda mors manet

a Ossa fabricij manent: Fabricius fuit consul Romanus. qui cum mitteretur pugnare cōtra Pirrhū regem epirotarū. Rex promisit sibi ꝑtē regni sui vt trāsiret ad ip̄m. Quod fabritius contempsit. Sequenti anno Pyrrhus obtulit sibi magnam pecuniam auri vt traderet Romanum imperium. Cui ait Fabricius Rhoma nō vult aurum sed vult imperare habentibus aurū: propter quod ipse dictus fuit fidelis Fabricius. Dicitur etiaȝ de Fabricio q cum quidam ad eum venisset promittens se Pyrrhum regeȝ occisurum si Fabricius sibi pecuniam aliquā dare vellet. Ipse vero Fabricius hunc traditorem misit ligatum ad Pyrrhum pro tali scelere puniendum. Cui tūc Pyrrhus dixit. Possibilius est solem a suo tramite deuiare q Fabricium a via recte rationis discedere.

b Quid Brutus. Brutus fuit primus cōsul Romanus: qui amore libertatis & iusticie propter stuprū Lucrecie plurima egit. & mlta bella pro Romanis iniit. propter quod etiam famosus fuit.

c Aut rigidus Catho: Catho dictus est rigidus propter rigorē animi sui: qui ad nihil turpe flecti potuit & tāte iusticie fuit vt Lucanus ipsum dijs compararet in iudicanda causa quæ fuit inter Iuliū cesarem & Pompeium dicens: Victrix causa dijs placuit sed victa Catoni. Et de hoc magis patebit quarto huius prosa Sexta.

(Ordo est) Quicunq; petit precipiti mente solam gloriam & credit istam summum cernat plagas etheris late patentisq; situm strictū terrarum pudebit aucti nominis non valentis replere breuem ambitū o quid superbi gestiunt leuare frustra colla mortali iugo licet fama diffusa means per remotos populos explicet linguas. Et magna domus fulgeat claris titulis mors spernit altam gloriā pariter inuoluit humile caput: & celsumq; equat infima summis. vbi nunc manent ossa fidelis Fabricij. Quid Brutus aut rigidus Cato: tenuis fama superstes signat pauculis litteris inane nomen. Sed quid nouimus decora vocabula Num datur scire consumptos: ergo iacetis prorsus ignorabiles nec fama efficit notos. Q si putatis vitam longius trahi aura mortalis nominis: Cum sera dies rapiet vobis etiam hoc vos iam manet secunda mors.

Jsta est octaua et vltima Prosa huius secundi.

Et quia philosophia ostendit bona fortunę nō multum esse appetenda, aliquis putaret ꝙ in fortuna nihil esset boni, Ideo iam ostendit philosophia cuiusmodi bonū sit in fortuna, & probat fortunam aduersam plus esse bonam ꝙ̄ prosperam. Et primo premittit suam intentionem. Secundo probat intentionem ibi, Illa enim.

a Mirum est quod gestio dicere. Quandocūqȝ in aliquo dicto videtur esse repugnantia illud videtur mirabile dictū. sed dicere fortunā aduersam hominibus ꝓdesse videt̄ esse quedam repugnātia in dicto. Nam esse aduersum alicui & sibi ꝓdesse ad inuicē repugnāt. Ideo dicit phīa. Mirū est ꝙ gestio dicere scȝ fortunā aduersam magꝭ prodesse ꝙ̄ prosperam.

(Ordo) Sed putasne me facere inexorabile bellum cōtra fortunā aliqñ est cū illa nihil fallax bñ mereat̄ de hōibus tum scȝ cum se aperit cū detegit frontēqȝ profitetur mores nōdum intelligis forte quid loq̄r: mirū est quod gestio dicere eo ꝙ vix queo explorare sententiā verbis. Etenim ego reor aduersam fortunam plus prodesse hominihus ꝙ̄ prosperam.

.s. o Boeti q̄ dicis fortunā nō esse appetendā — facere

Ed ne me inexorabile contra fortunam gerere bel-

.i. ꝯtingit — .s. scias — fortuna

lum putes? Est aliquando cum de hominibus illa

nihil faciliter agens — cū aliqd̄ bonū euenit — tunc — manifestādo suā falsitatē

fallax nihil bene mereatur: tum scilicet cum se aperit, cū fron-

per instabilitatem

tem detegit moresqȝ profitetur. Nondum forte quid loquar

.i. cupio

intelligis? Mirū est q̄d dicere gestio eo ꝙ sententiā verbis ex-

.i. ego opinor

plicare vix queo. Etēm plus hōibꝰ reor aduersam ꝙ̄ ꝓsperā ꝓ-

fortuna ꝓspera — b — ꝓsperitatis — .s. apparere

desse fortunā. ¶ Illa em̄ semꝑ specie fœlicitatis cum videtur

b Illa em̄. Hic phīa probat intentū ꝙ fortuna aduersa melior sit ꝙ̄ prospera tribus rōibꝰ. secūda ibi. Postrema: tertia ibi. An hoc. Et ex illa littera pñt trahi tres rōnes ꝙ aduersa fortnna melior est ꝙ̄ prospera. Prima ratio est ista. Bona fortuna in specie vere fœlicitatis decipit habentem ipsam. sed bona fortuna aduersa nō decipit: sed vera est ostendens se talem qualis est. ergo aduersa melior est ꝙ̄ prospera. Secunda ratio est. Prospera fortuna ligat mentes hominum mendacibus bonis. sed aduersa fortuna liberat mentes a falsa fœlicitate. ergo est melior. Tertia ratio. Prospera fortuna reddit homines sui ignaros. sed aduersa facit homines sapientes. ergo melior est aduersa ꝙ̄ prospera. ꝛc. (Ordo) Illa em̄ semꝑ mentitur cū videt̄ blanda specie fęlicitatꝭ hęc semꝑ vera est cū de-

monstrat se eē instabi
lē sui mutatōe. Illa fal
lit. hec instruit. Illa li
gat mētes fruētiū spē
bonorū mēdatiū. hec
absoluit cognitōe fra
gilis foelicitatis. Itaq;
videas illā ventosam:
fluenteq; semp ignarā
sui hanc sobriāq; suc
cinctam & prudentē
exercitatione ipsi9 ope
ris.
C c Postre. Hic phīa
ponit secundā rōnem
q̄ talis ē. Quecūq; for
tuna trahit ad inquisi
tionē veri boni illa me
lior est q̄ q̄ retrahit a
vero bono: sz fortuna
aduersa est hmōi. g̃ &c.
Nota q qz ꝓsꝑa for
tuna videt esse ꝓinq
foelicitati eo q sine bo
nis fortune nō ɔtigit
esse foelicē. extra de bo
na fortūa. Iō suis blā
dicijs trahit hoieꝫ sen
suale a vero bono q̄d
ɔstituit in speculatōe
dei. aduersa āt fortūa
qz ostēdit ꝓsꝑā for
tunā eē mutabilē ipsa
reducit hoieꝫ ad verū
bonū q̄d ē imutabile:
(Ordo) Postrēo foelix
trahit blādicijs deuios
a vero bono aduersa
plerūq; retrahit vnco
reduces ad vera bona
C d An hoc. Hic
phīa ponit vltimā ra
tionē q̄ talis ē. Illa for
tuna est melior p quā
cognoscūt veri amici.
sed aduersa fortuna ē
talis. igitur &c.
e Amicoꝝ tibi fide
liū mētes. In aduersita
te falsi amici fugiunt.
sed in tpe ꝓsꝑitatis
manēt. Vñ Seneca in
libro de re. Quē tu foe
licem credis illū mul
ti comitantur, vt mel
musce sequūt. cadaue
ra lupi. frumenta for
mice. predā ista turba
sequit nō hoieꝫ. Nota
aduersa fortūa osten
dit fideles amicos. vñ
Sene. xx. Epl'a. Turba
familiaꝝ cū a te pasci
desierit ipā te non pa

.s. aduersa
blanda mētitur. Hec semper vera est, cum se
ostēdit se eē talē qualis est — ꝓspa .s. ɔfiden/tes in se
instabilem mutatione demonstrat. Illa fallit:
aduersa — ostēdit q nō sit ɔfidendū — ꝓspa
hec instruit. Illa mendatium specie bonorū
.s. fallēdo — aduersa
mentes fruentium ligat, hec cognitione fra
.i. trāsitorie — .i. liberat — Recolligit effectꝰ vtriusq; fortune
ꝓsperam
gilis foelicitatis absoluit. Itaq; illam videas
supbam — ꝓdigam — qz bō in ꝓsperitate ɔtinue se non cognoscit — .s. aduer/sam
ventosam, fluentem, suiq; semp ignarā. Hāc
humilē nō supbam
sobriā succinctāq; & ipsius aduersitatis ex
i. ꝓspa fortuna
c
ercitatione prudentem. C postremo foelix
.i. errantes — .s. suis — .s. fortuna
a vō bono deuios blandicijs trahit aduersā
tenaculo
plerūq; ad vera bona reducēs vnco retrahit
nūq̄d — bona — q. d. hoc est bonū inter maxima bona
d
C An hoc inter minima estimandū putas q
e — aduersa
amicorū tibi fideliū mentes hec aspera: hec
mōstrauit — .s. aduersa fortūa
horribilis fortuna detexit. Hec tibi cer
.i. dubios vnū te respiciente in ꝓsperis aliū etiā in aduersis. — .i. diuisit
tos sodalium vultus ambiguosq; secreuit.
.s. qui erāt amici — .s. q̄ te nō dilexerūt sz te ꝓpter tua — .i. quo pcio
discedēs (suos abstulit) tuos reliquit. Quāti
.i. adhuc in integritate fortune ɔstitutus — vt tūc potuisses cognoscere veros amicos
hoc integer & vt videbaris tibi fortunatus
cessa — .i. diuitias amissas
emisses. Desine nunc amissas opes querere
f
quod preciosissimum genus diuitiarum est
.s. veros
amicos inuenisti.

scet. et q̄d tu beneficio
tuo scire nō poteras:
pauptate scias. illa ve
ros amicos retinebit.
discedit qcūq; non te:
sed aliud sequebatur.
Est aūt ꝓpter hoc vnū
amāda pauptas q a
quibꝫ ameris ostendit
Vñ paup Henric9. Pre
ualet ħ solo mala fors
q mōstrat aīcos. Qui
mali q̄ boni monstrat
vtranq; viā. Itē Poeta
Tēpore foelici nō cog
noscunt amici. Sorte
patet misera q̄ sit dile
ctio vera. Itē alibi. Cū
fueris foelix mltos nu
merabis amicos. Tpa
si fuerint nubila solus
eris. Itē Thobias. Flu
ctuat ad censuꝫ vena
lis amicus egenū. Sed
verus refouet vt fabri
catus amor.
f Preciosissimū gen9
diuitiaꝝ. Fidel' amic9
est pciosissimū genus
diuitiaꝝ. qz amic9. ix.
ethicoꝝ est alter ego. i.
amicoꝝ est idem velle
& nolle. Nemo enim
eligit viuere sine ami
cis hñs reliqua bona.
Et Señ. ix. Epl'a dicit:
Sapiens & si ɔtentus
sit seipo tñ amicū hr̄e
vult ꝓpter nihil aliud
nisi vt exerceat amici
ciam ne tam magna
virtus lateat. Et Tul
lius i libro de officijs
dicit. Honores diuitie
et dignitates nūq; sūt
amicitie anteponende
(Ordo est) An putas
hoc esse estimandum
inter minima. q hec
aspera fortūa hec hor
ribilis detexit tibi mē
tes fideliū amicorum:
Hec tibi secreuit tibi
certos vultus sodaliū
q; ābiguos discedens
abstulit suos reliquit
tuos. Quanti emisses
hoc integer & vt tibi
videbaris fortunatus,
desine nūc q̄rere omis
sas opes inuenisti ami
cos q̄d est pciosissimū
genus diuitiarum.

Hic incipit octauum et vltimũ Metrum huius

secundi libri, quod dicit Gliconicũ ab inuentore, Amphimacrum a pede predominante. Et est amphimacrus pes antiquorꝫ cõstans ex prima & vltia longis, & duab⁹ breuibus medijs syllabis, dictus ab amphi quod est circum & macros longũ, quasi habens circũquaqꝫ longã syllabã. In quo metro philosophia cõmendat amorem, ex quo dixit ꝙ amici sunt ꝑciosissimũ genus diuitiarũ. Et primo cõmendat amorem diuinum. Secũdo ostendit quõ humana natura amicicia cõseruatur, ibi. Hic sctõs. primo facit hoc quod dictum est. Secundo ostendit ꝙ ablato diuino amore omnia corrumpuntur, ibi. Hic si frena.

a Quod mundus. Tullius loquens de amicicia dicit. Amicicia est virtus mouens superiora ad ꝓtectionem inferiorꝫ: & inferiora ad subiectionẽ superiorꝫ. Amicicia em̃ sublata om̃is in vita tollitur iocũditas.

b Pugnantia semina: Elemẽta appellat semĩa: qꝛ ex ipĩs tãqꝫ ex semib⁹ elementata ꝓducunt. Sic em̃ semen est principium fructus. sic elementa sunt principia corporꝫ mixtorũ. Et dicit elemẽta pugnantia ꝓpter ipõrꝫ contrarietatẽ. nam aliqua sunt calida. aliqua frigida. q̃dam humida. quedã sicca.

c Fędus ꝑpetuũ tenent Elementa diuino amore ordinate tenent propriũ fędus. quia grauitas inferiorꝫ nõ aufert leuitatem superiorꝫ. nec ecõuerso. & seinuicẽ totaliter non corrumpunt. (Ordo talis ẽ) Et incipit in fine. Amor regens terras ac pelagus impꝛitans cęlo ligat hanc seriem rerũ. Qꝫ mũd⁹ stabili fide variat vices. Qꝫ pugnãtia semina tenent perpetuũ fędus. Qꝫ phoebus ꝓuehit curru aureo roseũ diẽ vt phoebi imperet noctibꝫ quas hesperus duxerit vt auidũ mare coerceat fluct⁹ certo fine ne liceat tendere latos terminos vagis terris.

d Hic si frena. Hic ostẽdit amore diuino subtracto omnia corrumpũtur dicens ꝛc.

Metrum octauum

Q[a]Vod mũd⁹ stabili fide
.i. alternatões temporꝫ annꝫ .i. noctis ꝛ diei
Concordes variat vices
.i. elemẽta ɔtraria
Qꝫ [b] pugnantia semina
.i. ɔcordiã ne vnũ totaliter corrũpat aliud
F[c]ędus perpetuum tenent
sol clarum
Qꝫ phoebus roseum diem
producit
Curru prouehit aureo
.s. amor facit ad illa stella vespertina
Vt quas duxerit hesperus
.i. luna preste
phoebe noctibus imperet

.s. suos ad exeundũ
Vt fluctus auidum mare
.i. determinato
Certo fine coerceat
.s. totaliter terrã amplis cooperiendo
Ne terris liceat vagis
ex
Latos tendere terminos
.i. ɔcordiam
Hanc rerum seriem ligat
mare
Terras ac pelagus regens
freq̃nter impans .s. diuinus
Et celo imperitans amor.
.s. amor diuin⁹ legẽ gubernãdi res
¶ Hic si frena remiserit

i.concordat
Quicquid nunc amat inuicē
e
Bellum continuo geret
i.machinam i.concordi federe
Et quam nunc socia fide
i.faciunt ordinate mouere
pulchris motibus incitant
i.elementa
Certant soluere machinam
i.amor i.virtuoso
f
¶ Hic sancto populosq3 *quoque*
conseruet
Iunctos federe continet

s.amor i.sacramentū cōiugii
Hic & coniugij ~~faciunt~~ *sacrum*
viri et vxoris
Castis nectit amoribus
Hic fidis etiam sua
i.imponit legem
Dictat iura sodalibus
i.stoico
O fœlix hominum genus
causando in eis concordiam diuinus amicicie
Si vestros animus amor
Quo cęlum regitur regat.

e Bellum cōtinuo geret. Sublato amore & concordia omnia dissoluuntur. vnde Alanus i Anteclaudiāo loquēs in persona amoris & concordie dicit. Si mea iura meas leges mea federa mundus olim seruasset vel ad huc seruaret amoris vincula: nō tantis gemeret sub cladibus orbis.
(Ordo). Si hic remiserit frena. Quicquid nunc amat inuicem cōtinuo geret bellum: & certāt soluere machinam quā nunc socia fide incitant pulcris motibus.
¶ f Hic sctō. Hic ostēdit Phīa quomodo per amorem cōseruatur & conciliatur amicitia humana.
g Fidis sodalib9. Auctor dictat sua iura fidis sodalibus. Iura autem amicorum & sodalium innuit. Seneca.iii. Epistola dicens. Diu cogita an aliquis in amicum tibi sit recipiendus sed cum placuerit fieri toto illum pectore admitte tam audacter cum illo loquere sicut tecum. Tu quidem ita viue vt nihil tibi committas nisi quod etiam amico tuo committere possis: cum amico tuo omnes curas omnes cogitationes misce si fidelem putaueris. Sunt enim quidem qui que amicis tantum sunt committenda omnibus narrant quidem clarissimorum conscientiam reformidāt nulli credituri neutrum faciendum. Vtrumq3 enī vitium est & omnibus credere & nulli. Nota etiam circa predicta q amicitia proprie dicta tantum inuenitur in rebus rationabilibus: & vt sic amicitia est par voluntas bonorꝝ inter aliquos. sed large accipiēdo amicitiā sic etiā est ī irratiōabilibus. Et vt sic amicitia est concordia diuersarꝝ rerꝝ adinuicē. (Ordo). Hic continet populos iunctos sancto federe & hic nectit sacrꝝ coniugii castis amoribus: hic etiā dictat sua iura fidis sodalibus (. Et quia ista proueniunt amore diuino tanq3 a principio suo. Ideo subiungit exclamādo). O fœlix genus hominum, si amor regit vestros animos quo celum regitur.

Iste est tertius liber Boetij de cōsolatione Philosophie.

Et cōtinuatur ad libros precedentes in hunc modum. postq3 philosophia in primo libro scrutata est causas doloris Boetij: & in secundo libro adhibuit sibi remedia facilia. In p̄senti libro & in sequentibus philosophia adhibet Boetio remedia grauiora. Sunt autem remedia grauiora rationes contra cōmunem opinionem hominum probantes q in bonis exterioribus non consistit vera fœlicitas ostendendo in quo sita sit fœlicitas vera & quomodo ad ipsam perueniatur. Et diuiditur iste liber in.xxiiii.partes quia huis libri sunt.xii. prose &.xij. metra que partes patebunt in processu libri: quid autem est de quo determinetur in qualibet istarum partium similiter patebit. prima prosa huius tertij diuidit̄ in tres partes. primo ostendit Boetius quomodo post p̄dicta allocutus fuit phīam. Secundo ponit responsionē phīe Tertio Boeti9 dirigit quīdam petitionē ad ipsā. Scd̄a ibi Tū illa. Tertia ibi. Tū ego.

Prosa prima

.i.metro de .s.phia
a amore diuino
IAm cantum illa finiuerat cũ me au-
.i.cupidum .i.admirantẽ.s.verba phie
b .i.eleuatos
diendi auidum stupẽtemq; arrectis
.i.suauitas
c
adhũc auribus carminis mulcedo de
.i.stabilierat .i.dixi ad hec
fixerat. Itaq; paulo post. O inquam
d
sũmum lassorum solamen animõrum
.s.prose
quantũm me vel sentẽtiarum pondere
.i.metri
vel canendi etiam iocunditate refo-
.i.intantum
uisti. Adeo vt iam me post hac imparem for-
.i.insultibus .s.illa
e
tune ictibus non arbitrer. Itaq; remedia que

a Iam cantum. Metrũ vocat cantũ. sicut enim in cantu est eleuatio & depressio vocis sic similiter in metro ratione quantitatis correpte et pducte sillabarum attẽditur quedã eleuatio & depressio: quia ratione quantitatis producte fit eleuatio ratiõe quãtitatis correpte fit depressio.

b Auidum stupentemq;. Homo debet esse auidus & stupẽs circa phĩam. Auidus inq; quia dicit Seneca. xviii. Epistola. Proiice omĩa ista si sapis: ymo vt sapias & ad phiam magno cursu totisq; viribus tende. Etiam homo debet esse stupẽs. i. admirãs de phĩa quia ipsa est res mirabilis & diuina secundum Arestotelem in principio libri sui de celo & mũdo et phĩa confert mirabiles delectationes decimo Ethicorum.

c Carminis mulcedo. Item quia metrũ est subtili[9] & delectabilius prosa ideo animum demulcet. Vnde autor poetrie metrum compat domicelle dicẽs. vultq; venire metrũ tanq; domicella compta crine nitente gena subtili corpe forma egregia: Ideo dicit Boeti[9] mulcedo carmĩs. i. metri.

d Lassorum solamen animorũ. Lassi animi sunt graui cura vel aduersitate aliqua oppressi: horum phĩa est sũmum solamẽ quia ipã psuadet magnanĩtatẽ q̃ contra aduersitates fortune homo instanter debet militare.

e Fortune ictibus: per phĩam homo bene potest resistere ictibus fortune quia primo ethicorum dicit Arestoteles. Sapiens bene scit ferre fortunas & habet se sine vituperio sicut tetragonũ.

f Efflagito. Efflegi-tare secundū Huguitionem est valde flagitare. Expostulare petere, cum clamore poscere.

(Ordo). Iam illa finiuerat cātum cū mulcedo carminis defixerat me auidum audiendiq̧ stupentem arrectis aurib⁹ inq̧ ita q̧ paulopost. O summum solamen lassorum animorum quātum me refouisti pōdere sententiarum vel etiam iocunditate canendi adeo vt iā post hac non arbitrer me imparem ictibus fortune. Itaq̧ remedia illa que pauloante dicebas esse acriora non modo non phorresco sed auidus audiendi vehemēter efflagito.

g Tum illa. Hic ponit responsionē phie.

h Tacitus. Boetius tacit⁹ verba phie rapiebat cōsilio Senece dicentis. Esto verborū tacitus auditor audi-torum promptus repetitor.

i Degustata quidē mordeant. Precepta philosophicalia primo sunt amara post ea dulcescunt. secundum illud poete. Discere fit carum q̄uis primo fit amarum. Et Eustratius primo Ethicorum dicit. Sciunt docti quoniā laboriosa est possessio sed propter eius amaritudinē phia nō est abiicienda: quia non est dignus dulcorum acumie qui amaritudiuis nequit inuisca-ri grauamine secundum Boetium in de disciplina scolarium.

k Tuus quoq̧ animus somniat. Sicut somnians putat fantasmata sibi occurrentia esse veras res de quibus somniat & tū nō sunt ipse res sic Boeti⁹ in istis tēporalibus rebus putauit esse verā felicitatem que tamen non est sed tātū sunt quedam similitudines vere fœlicitatis sicut fantasmata somniorum sunt similitudines rerum.

grauiora — .s. tantum
que pauloante acriora esse dicebas non mo-
timeo
do non perhorresco sed audiendi auidus ve-
.s. expostulo — tunc — phia — .i. noui — intētionē tuā
hementer efflagito. p. Tum illa sensi inquit
cum verba tacitus nostra attentusq̧ rapiebas
olim expectaui — .i. reuocaui
eum q̧ tue mentis habitum vel expectaui:
.s. habitum tui intellectus
vel quod verius est ipsa perfici. Talia sunt
.s. remedia — .s. sumenda — .s. ipsa — .s. mirum
quippe que restant vt degustata quidē mor-
.i. displiceant
deant interius autem recepta dulcescant. Sed
.s. illa remedia
q̧ tu te audiendi cupidum dicis: quanto ar-
.i. desiderio — .i. arderes — .s. ad aliquē locum — .s. te — .i. incipim⁹
dore flagrares si quonam te ducere aggredi-
.s. vis me — .s. ego — .i. dixi
amur agnosceres. B. Quonam inq̧: p. Ad
.s. philosophia
veram inquit fœlicitatem quam tuus quoq̧
.i. imperfecte cognoscit — bona temporalia
somniat animus: sed occupata ad ymagines
cognitione — .s. veram felicitatem — inspicere
visu ipsam illam non potest intueri. B.
.i. tunc — .i. duc me ad philosophiam — felicitas — id est pero
¶ Tum ego. fac obsecro & que illa vera sit
.i. mora
sine cunctatione demonstra. p. Faciā inquit

l Ad ymagines. Bona extiora vocat imagines vere fœlicitatis Sicut enim ymago ē rei imitago & nō est ipsa res sic bona exteriora videntur exprimere formā vere fœlicitatis: sed vera fœlicitas non est in ipsis.

(Ordo). Tum illa inquit sensi cum tacit⁹ & attentus rapiebas verba nostraq̧ expectaui eum habitum tue mentis vel quod est verius dicere ipsa perfici q̄ppe talia sūt que restant vt quidē degustata mordeant interius autē recepta dulcescāt. Sed quod tu dicis te cupidū audiendi quanto ardore flagrares si agnosceres quonam aggrediamur quonam: inquit ad veram fœlicitatē quam tuus animus somniat.

¶ m Tū ego fac. Hic Boetius dirigit peticionem philosophie & ponit consensum sue petitionis.

n Faciā. Circa hoc notādum q̧ philosophia peritōes hominum admittit. Vnde Seneca. Nulla preclusa est virtus sapientie omnibus patet omnes inuitat omnes admittit non elegit donum atq̧ censum sed nudo homine contenta est.

o Sed que tibi causa notior. Innata est nobis via procedendi ex nobis magis notꝫ ad minus nota. Primo phisicorum & secundo de anima. Cum igitur bona exteriora sint magis nobis nota: in quibus aliqui consistere posuerunt foelicitatem ꝙ bona interiora. Ideo Philosophia primo vult determinare de falsa foelicitate nobis magis nota: que ponitur in bonis exteriorib⁹ ipsā extirpando quod vt per eam cognoscam⁹ veram foelicitatem tanꝙ per contrarium.

p Cum in contrariam partem. Seneca in de virtutibus cardinalibus dicit. Scire debes ꝙ quedam videtur esse bona & sunt: quedam videntur bona: & non sunt. quecūqꝫ autem ex rebus transitoriis possides non hec magna existimes nō mireris quod caducū est. Ex quo patet ꝙ vera foelitas non consistit in bonis exterioribus: que videntur esse vera bona: & tamen non sunt.

.i. felicitas · manifestior

illa at tui causa libēter. Sed q̄ tibi causa notior

est eam prius designare verbis atqꝫ informa-

.i. laborabo · .s. falsa felicitate · .i. cognita · false felicitatis · p

re conabor. vt ea perspecta cum in contra-

.s. cognitionis

riam partem flexeris oculos vere. specimen

similitudinē

beatitudinis possis agnoscere.

(Ordo sic sumitur): Tum ego obsecro fac & demonstra sine cūctatiōe que sit illa vera: Illa inquit faciam at libenter tui causa. Sed conabor tibi designare verbis atqꝫ informare que causa tibi est notior. Vt ea perspecta poscis agnoscere specimen vere beatitudinis cum flexeris oculos in contrariam partem.

Istud est primum metrum huius tertij. Quod

dicitur metrū Choristum ab inuētore dactilicū a pede predominātē. Et primus versus huius metri est ypercatalecticus: quia post primū pedem habūdat vna sillaba scilicet re in hac dictiōe serere. Et quia phīa p̄dixit ꝙ pri⁹ esset ostēdendū q̄ sit falsa foelicitas & postea que sit vera. Ideo philosophia in hoc metro comendat huncordinē per exempla quatuor. primum est. Quicūqꝫ vult seminare bonum agrum oportet prius extirpare nociuas herbas vt ager bene fructificet. Similiter aliquis volēs agnoscere veram foelicitatem oportet prius extirpare falsam.

a Liberet arua prius. Sicut prius extirpanda sunt vitia & postea inserende virtutes. Sic ager prius est purgandus et postea seminandus. Vnde Thobias: Spinis & tribulis purgari noualia debent agri vt semen fructificari queat.

b Fruticibus. Frutex secundū Huguitionem. Est densitas virgularū vel arborum vel spinarum vel secundum alios frutex est arbor parua que terram fronde tegit.

c Filicemq;: Filix est inutilis herba habens folia ad modum filorꝝ. De qua dicit Persius. Non tamen ista filix nostro māsuescit aratro.

d Dulcior: Secūdum exemplum est sicut pregustā do aliquid amarum mel apparet dulcius sic ꝓpter cognitionem false fœlicitatis magis cognoscitur vera fœlicitas.

e Apiū. Nota ꝙ Boetius hic dicit apium in genitiuo plurali quod est contra alexandrum qui dicit: Vm dat apis. Et ꝙ dicat apium & non apum patet per metrum quod semper cōstat ex tribus dactilis continuis. Si autem poneretur apum non essent tres dactili continui. posset tamen dici ꝙ causa metri ponitur apium ꝓ apū.

(.i. nobilem) Qui serere ingenuum volet agrū (.i. agros; radicibus que īpediūt ne semen crescat)
Liberet arua prius fruticibus (.i. falcastro; herbam inutilem; prescindit)
Falce rubos filicemq; resecat (.i. onusta; ꝑficiat)
Vt noua fruge grauis ceres eat (.i. mel)
Dulcior est apium mage labor (sicut amarum; .i. inficiat)
Si malus ora prius sapor edat (.i. delectabilius; postq; ille ventus australis)
Gratius astra nitent vbi nothus (.i. flatus producentes imbres)
Desinit imbriferos dare sonos (stella matutina; .i. noctis; .i. fugauerit; postq;)
Lucifer vt tenebras pepulerit: (ducit; .s. solis)
pulchra dies roseos agit equos (considerans)
Tu quoq; falsa tuens bona prius (.i. false felicitatis)
Incipe colla iugo retrahere (.s. bona; postea; .s. tuum; .subintrabunt)
Vera dehinc animum subierint.

f Si malus ora pri⁹. Post amaritudinē dulcedo est gratior & sensibilior. Vnde poeta. Dulcia non meminit qui non gustauit amara. Namq; per oppositum noscitur omne bonū. Hec paup Heinricus.

g Gratius astra nitent: Sicut post tempus nebulosum gratior est serenitas sic post cognitionem false felicitatis gratior ē cognitio vere fœlicitatis & hoc est tertium exemplum.

h Lucifer vt tenebras. Quartum exemplum est sicut pulchra dies sequit̄ tenebras noctis sic cognitio vere fœlicitatis sequit̄ cognitiōe; false fœlicitat;.

i Tu quoq; falsa tuens: Hic applicat exempla ad propositum.

(Ordo sic sumitur). Qui volet serere ingenuū agrū liberet prius arua fruticibus resecat rubosq; filicē falce. Vt noua ceres eat grauis fruge labor apium est mage dulcior. Si malus sapor prius edat ora: Vbi nothus desinit dare imbriferos sonos astra nitent gratius: Vt lucifer pepulerit tenebras pulchra dies agit roseos eq̄s quoq; tu tuens prius falsa bona. Incipe retrahere colla iugo de hinc vera subierint animum.

Hec est secunda prosa huius tertij In qua philosophia ponit diuersas opiniōes circa falsam fœlicitatem. Et primo Boetius ostēdit quomodo phīa habuit se post predicta. Secundo philosophia ostendit ꝙ omnes homines nituntur peruenire ad beatitudinē quā ipsa diffinit. Tertio ostendit ꝙ homines sepe abducuntur a vera fœlicitate diuersis erroribus. Quarto ponit errores siue opiniones circa fœlicitatem. Secunda. ibi. Omnis mortalium. Tertia ibi. Hunc vti. Quarta ibi. Quorum quidem.

Prosa Secunda

.i. tunc cum phia premisit ordine pcedendi de falso felici-
.inclinatis oculis
a
Vm defixo paululum visu & ve-
ate ad verã
.i. nobilem
lut in angustam sue mentis sedem recepta sic
.i. incepit .i. hominũ solicitudo curã
.s. loqui b
cepit. p. Omnis mortaliũ cura quam mul-
qz aliqui in litratura
aliqui in mercantia
tipliciũ studiorum labor exercet diuerso qui
certe modo .s. illa cura
vincendi c
dem calle procedit sed ad vnum tamen beati
d e
tudinis finem nititur peruenire. Id autẽ est
.s. tale
f
bonum quo quos adepto nihil vlterius desi
.s. est
derare queat. Quod quidem omnium sum-
mum bonorum cunctaqz intra se bona con-
.s. bono deesset .s. bonum
tinens. Cui si quid abforet summũ esse non
quia extra illud bonum
quoniã relinquereẽ extrinsecus quod posset

a Cum defixo paululum visu. Capitis ĩclinatio est signum subtilis ymaginatiõis ppter quod subtiliter & profunde ymaginantes caput inclinant & quandoqz nõ vident delata contra oculos. Ideo phĩa volens subtiliter speculari de fœlicitate cui9 speculatio difficilis est ipsa inclinatio visu contraxit se ad nobilem speculationem sue mentis. (Ordo). Tum paululum defixo visu & recepta velut in angustam sedem mentis sue sic cępit.

b Omnis mortaliũ. Hic phĩa ostendit qp omnes homines nitũtur peruenire ad vnũ finẽ beatutidinis quã beatitudinem ipse etiam diffinit.

c Sed ad vnum tamen beatitudinis finem. Cognitio vltimi finis magnũ incrementum confert ad vitam primo ethicorum quia secundũ exigẽtiã finis cetera moderãtur secundũ Linconiensem primo posteriorum. Ideo philosophia tradit nobis cognitionẽ vltimi finis scilicet btĩtudinis.

d Finem. Finis est magis eligendus his que sunt ppter finẽ vt patet p Arestotelem tertio Topicorꝝ. Item ibidem. Cuius finis bonus est ipsum quoqz bonum. Item omnia denominãda sunt a fine. Vnde poeta. Si finis bonus est totum laudabile tunc est. Item finis in agibilibus habet se sicut prĩcipiũ ĩ speculabilibus sicut ergo intellectus noster naturaliter adheret primis principiis sic appetitus nr̃ naturaliter adheret vltimo fini que est summum bonum. Finis est duplex scilicet finis quo. & finis gratia cuius omnia sunt. Ille enim est vnus sicut deus vel beatitudo & iste finis appetiẽ ab omnibus sub vna ratione inqꝫtum est bonum facians appetitum hominis. Finis aũt quo est operario qua homines nituntur adipisci finem gratia cuius & talis finis non est vnus sicut nõ est vna operatio omniũ. Ideo dicit phĩa qp cura hominũ procedit diuerso calle ad consequendum vltimũ finem.

e Id autem est bonũ. Illud ad quos omnes homines nitũtur peruenire est bonum quia bonum ẽ quod omnia appetunt. Primo ethicorum.

f Quo quis adepto. Beatitudo habet rationẽ vltimi finis. Ipsa enim est tale bonum quo adepto nihil vlterius desideraẽ. Nam de ratione finis est esse vltimum & vltra illud quod est vltimũ nihil est. Ergo etiam oportet illud esse summum bonum: quia illud q̃ adepto nihil vlterius desideratur est summum bonum tale autẽ est beatitudo.

g Liquet igitur esse beatitudinẽ. Beatitudo est bonũ optimũ pulcherrimum & delectabilissimum. Ideo beatitudo est status pfectus congregatione oĩm bonorum conti-

.i.concludit diffinitionem beatitudinis
manifestū est g
optari liquet igitur esse beatitudinem statū
bonorꝝ omnium congregatione perfectum.
.s.statum beatitudinis .i.via
h i
¶ Hunc vti diximus diuerso tramite morta
les omnes conātur adipisci. Est enim menti
.i.beatitudo que est verum bonum
bus hominum veri boni naturaliter inserta
.i.appetitus .s.bona
k
cupiditas sed ad falsa deuius error abducit.
.s.hominū qui ducuntur ad falsa bona
l
¶ Quorꝝ quidē alij summū esse bonū nihi
ponendo oēm suffi cientiā in eis .i.vt abūdent
lo indigere credentes: vt diuitijs effluāt ela
.s.summū
borant. Alij vero bonū quod sit dignissimū
.i.honore
veneratione iudicantes adeptis honoribus
.s.putantes in honoribus talibus verā felicitatē cōsistere et errabant .s.alij
.s.tales
reuerēdi ciuibus suis esse nitunť. Sunt q sum
per hoc putantes se esse vere potentes et in hoc decipiunť
mum bonum in summa potentia esse consti
tuant. hi vel regnare ipsi volunt vel regnan
tanqȝ consiliarij vel familiares eorum sed .s.bonum
tibus adherere conātur. At quibus optimū
.i.fama .i.apparet qȝ in rei veritate nō est et se decipiunt militātes viri sicut sapientes
quiddam claritas videť hi vel belli vel pacis
.i.studijs .i.pulchram famam .i.dilatare
artibus gloriosum nomen ꝓpagare festināt

nēs in se omnia bona si enim aliquod bonum sibi defi ceret non esset summum bonum.

(Ordo). Omnis cura mortalium quam exercet labor multiplicium studiorum quidē procedit diuerso calle sed tamen nititur peruenire ad vnum finē beatitudinis. Id autē est bonū quo adepto nihil vlteriꝰ queat desiderare. Quod quidē est summum omniū bonorumqȝ continēs cuncta bona intra se Cui si abforet qd non posset captari esse sūmū qm̄ relinqueretur extrinsecus, igiť liquet esse beatitudinē statū perfectum congregatione omnium bonorum.

¶ h Hunc vti. In ista pte ostēdit phia ꝙ homines a vera foelicitate diuersis erroribus abducuntur.

i Mortales omnes conātur adipisci. Beatitudo aggregat in se omnia bona. Ideo eiꝰ cupiditas naturaliter est hominibus inserta. Vbi tamen sciendum ꝙ beatitudinē continere omnia bona potest intelligi dupliciter. Vno modo formaliter sic non continet omnia bona quia foelicitas formaliter et essentialiter potest esse sine bonis exterioribus vt sine diuitiis & ceteris bonis Alio modo intelligitur continere ea virtualiter ita ꝙ beatitudo excellat omnia bona & sic est vera.

k Deuius error. Philosophia hic vtiť quadam figura que dicitur epithetō dicendo deuius error. nullus enim error est qui nō sit deuiꝰ. Vnde Alexāder. Fiet Epitheton si dicas tristia bella. Nota cum mens humana naturaliter desideret verum bonum nunqȝ tendit in falsum bonū: nisi inqȝtum ipsum estimat esse verum bonū talis autē estimatio est deuius error: ergo deuius error ad falsa abducit.

(Ordo). Hunc omnes mortales vti diximus conantur adipisci diuerso tramite enim naturalis cupiditas veri boni est inserta mentibus hominum sed deuius error abducit ad falsa.

¶ l Quorꝝ quidem alii. Hic phīa ponit diuersas opiniōes circa foelicitatē ostēdens quomodo hoīes ꝑ errorē ad falsa bona ducebāť. Secūdo ostēdit quomō quidē in talibus bonis posuerť beatitudinem. Tertio ostēdit ꝙ naturaliter eorꝝ intētio tendebat ad verā beatitudinē. Secunda ibi. Quibus omnibus. Tertia ibi. Sed ad hoīm studia. Primo ostendit quomodo hoīes errabant circa falsa bona statuendo in eis finē. Secundo ostēdit quomodo quidem fines ad inuicem ꝑmutabant. Tertio alia bona fortuita reducit ad ꝑdicta. Secunda ibi. Sunt etiā. Tertia ibi. In his igiť. Nota quinqȝ sunt in quibus errantes a vero bono posuerūt cōsistere verā foelicitatē scilicet diuitie honores potestates gloria voluptates. Quorꝝ sufficiētia sic accipiť. Cum finis habeat rationem boni secundū diuersitatē boni diuersificať finis. Est autē triplex bonū scilicet vtile delectabile: & bonum honestum & illi qui intendebāt bono vtili posuerunt foelicitatem in diuitiis. Sed q intendebāt bono delectabili colebāt voluptates & ī illis posuerūt finē & foelicitatē. Qui aūt intēdebāt bono honesto illi diuersificanť: qa bonū honestum est bonū secundū rōem. Ratio autē est duplex. s. speculatiua et practica. De bono honesto qd cōsistit in speculatiōe nō loqbanť isti. quia tale bonū est latens. Ipsi aūt posuerť foesicitatē in bono honesto quod est bonū ratiōis practice. Tale ergo bonū vel consistit in opiniōe hoīm et sic est gloria. Vel existit ī exertitio actꝰ realis. Et hoc ē dupliciť vł ergo consistit ī exercitio ꝓprii actꝰ circa alios & sic ē ptās Vel cōsistit ī exercitio actꝰ aliorꝝ circa se et sic ē honor.

(Ordo). Quorum quidem alii credentes sũmum bonum esse nihilo indigere elaborãt vt affluant diuitiis. Alii vero bonum iudicantes quod sit dignissimum veneratione adeptis honoribus nituntur & reuerẽdi suis ciuib⁹. Sunt qui summum bonũ constituant ĩ summa potẽtia hi vel ipsi volunt regnare vel conãtur adherere regnantibus. At quibus videtur claritas & quidam optimum hi festinãt ꝓpagare nomẽ gloriosum artibus vł belli vel pacis. Plurimi vero metiũtur fructum boni gaudioq̧ leticia hi putant felicissimum diffluere voluptate.

m Sunt etiam qui hoꝝ. In ista parte ostendit quomodo q̃dam istorum fines iã dictos permutabant. Nota s̃m Arestotelẽ tertio Ethicorũ. Qualis vnusquisq̧ ẽ talis finis videt̃ ei, secundũ ergo diuersam dispositionẽ hominum diuersi fines eliguntur. Illud autem eligitur propter aliquẽ finem per quod aliquis videtur posse consequi illum finem. Cum igit̃ ponẽtes finem esse diuitias magis putabãt se diuitias cõsequi ꝑ potentiam ipsi appetebãt diuitias propter potentiã & sic posuerunt permutationem istorum finium adinuicem.

(Ordo) Sunt etiã qui permutent finesq̧ causas horum alterutro vt qui desiderant diuitiasq̧ voluptatem ob diuitias vel qui petunt potentiam seu causa peccunie seu proferendi nominis.

n In his igitur. Hic Philosophia reducit omnia bona fortunę in quibus homines ponunt fœlicitatem ad predicta quinq̧ & dicit ⁊c.

multi — .s. exteriora

plurimi ꝟo boni fructũ gaudio leticiaq̧ me

hoc est erroneũ — .i. estimant — .i. delectatione corporali — .i. abundare — mensurant

tiunt, hi fœlicissimũ putãt voluptate diffluere.

.s. hoies — .s. finales — .i. adinuicem — m — vnũ propter aliud desiderantes — ꝓpter

re. ❡ Sũt etiã q hoꝝ fines causasq̧ alterutro

ꝓmutent vt qui diuitias ob potẽtiã volupta-

ꝓpter diuitias — .i. dilatande fame — .i. appetũt

teq̧ desiderant vel qui potentiam seu pecu-

nie causa seu ꝓferẽdi nominis petũt. ❡ In

quoq̧ bonis .s. reducibilibus ad p̃dicta — n — desideriorum — o

his igit̃ ceteris talibus hũanoꝝ actuũ votoꝝ

manifestat exemplariter

q̧ versat̃ intẽtio veluti nobilitas fauorq̧ po

.i. gloriam ideo reducuntur ad gloriã

pularis q̃ vident̃ quandã claritudinẽ cõpare

.i. filij — voluptatis ideo ad voluptatẽ reducuntur

Vxor ac liberi que io cũditatis gratia petunt̃.

p

Amicoꝝ vero quod sanctissimũ quidem ge

.i. intra bona fortune — q

nus est non in fortuna sed in virtute numera

.i. quod cadit sub extera fortuna — sicut est administratio officioꝝ — sicut exercitiũ ludorum

tur. Reliquũ vero vel potẽtie causa vel delecta

sed

tiõis assumitur. Iam vero corporis bona prõ

.i. quoq̧ — .i. reducantur fortitudo

ptũ est vt ad sup̃iora referant̃. Robur ẽm ma

que est signũ fortitudinis corporalis — .i. potẽtiã et sic ad eã reducũtur

gnitudoq̧ vident̃ p̃stare valẽtiã pulcritudo

.i. videntur prestare — .i. gloriã ad quã reducuntur — .i. sanitas — .s. videtur cõferre

atq̧ velocitas celebritatẽ salubritas voluptatẽ

o Humanoꝝ actuũ votorũq̧ versat̃ intentio. Indigentia alicui⁹ boni desideriũ auget illius boni. Ideo secũdũ variã indigentiã hoĩm variatur etiam desiderium. Vnde Arestoteles primo ethicorum dicit. q̧ egrotãs sanitatem medicus diuitias conscii aũt sibi ipsis ignorantie eos q̧ magnum aliquid habent supra se admirãtur. Secũdum ergo diuersam dispositionẽ hominũ fœlicitas ponebat̃ in diuersis bonis fortũe que tñ sub predictis bonis cõprehenduntur.

p Amicorum vero. Licet amici afferãt iocunditatẽ tñ nõ sunt cõputandi inter bona fortũę. Cum eni amicicia sit virt⁹: oportet q̧ amici virtute acquirant̃: quod aũt virtute acquiritur ꝑ virtutem conseruat̃: & tale non potest esse bonũ fortuitum.

q Sed in virtute nũerat̃. Item amicitia fundata sup bono honesto est sanctissima & in virtute nũerat̃. sed amicitia fundata sup bono vtili & delectabili fortuita est.

(Ordo). In his igitur ceterisq̧ talibus versatur intentio humanorum actuumq̧ votorum veluti nobilitas q̧ fauor popularis q̃ videntur comparare quandam claritatem vxor & liberi quę petuntur gratia iocunditatis. Vero genus amicoꝝ quod quidẽ sanctissimum est non numeratur in fortuna sed in virtute. Reliquũ vero assumitur vel causa potentie vel delectatiõis vero iam promptum est vt bona corporis referantur ad superiora eni roburq̧ magnitudo videntur prestare valentiam pulchritudo atq̧ velocitas celebritatem salubritas voluptatem.

❡ r Quibus omnibus. In ista parte querit phia

ꝙ oẽs p̃dicti q̃rebant btitudinẽ ĩ his bonis.
s Nam quod quisq̧ preceteris petit id sũmum esse iudicat bonum. Omnes appetẽtes predicta bona appetebant beatitudinẽ Nam quicquid aliqs elegit pre aliis. Hoc videtur sibi esse sũmum bonũ. sed aliquis preceteris elegit diuitias ergo diuitie sibi videbant̃ sũmum bonũ: aliquibus honores & sic de aliis ergo om̃es predicti appetebant beatitudinem.
t Omnia iocunditatẽ aĩo videant̃ afferre. Nota ꝙ p̃dicta bona videtur esse ordinata ad iocũditatẽ quia in voluptatib⁹ ẽ maxima iocũditas. Iõ epicuri posuer̃t fœlicitatẽ cõsistere ĩ voluptatib⁹ .s. in crapula luxuria: & sic de aliis.
(Ordo) Quibus oĩb⁹ liquet desiderare btĩtudinẽ. Nam quod qsq̧ petit p̃ceteris id iudicat esse sũmũ bonũ sed sũmũ bonũ diffiniuim⁹ esse btĩtudinẽ quare statũ quẽ quisq̧ desiderat preceteris iudicat esse beatũ. Igit̃ habes ante oculos fere ꝓpositã formã fœlicitatis hũane opes honores/ potẽtiã/ gloriã/ voluptates. Que quidẽ sola considerãs Epicurus constituit consequenter sibi esse voluptatẽ sũmũ bonum ꝙ cetera oĩa videantur afferre animo iocunditatem.
❡ v Sed ad hominũ ⁊c. Hic ostẽdit phĩa ꝙ licet hoĩes in predicto mõ errẽt: tñ eorũ intentio semp fertur ad beatitudinẽ. Secundo ostẽdit vnde hoc ꝓueniat ibi In quo quanta sit. Primo premittit intentum suum. Secundo declarat ibi. Num enim.
x Velut ebrius. Sicut ebri⁹ scit se habere domũ sed ꝓpter defectũ rationis que p̃ nimia potatiõe obfuscata est nescit quomõ ad eã redeat. Sic hoĩes aliquo modo

.s. desiderãtibus predicta bona
r
❡ Quibus om̃ibus solã beatitudinẽ deside
manifestũ est .s. illud bonũ .s. desiderat
s
rari liquet. Nam quod quisq̧ p̃ceteris petit
id summũ esse iudicat bonũ: sed sũmum bo
.i. paulo ante
.i. beatitudinẽ
nũ beatitudinẽ esse difiniuim⁹. Quare btm̃
.s. illum
esse iudicat statũ quẽ p̃ceteris quisq̧ deside
recolligit bona felicitatis
rat. Habes igitur añ oculos propositã fere formã fœlicitatis humane / opes / honore / spotẽtiã / glĩã voluptates. Que q̃dẽ sola cõsiderãs epicurus consequenter sibi sũmum bonum
t
voluptatẽ eẽ cõstituit, ꝙ cetera om̃ia iocũdita
.i. dare
v .i. intentiones .s. hoim
tẽ animo videant̃ afferre. ❡ Sed ad hoĩm stu
ꝗuis .i. obscurata .s. desiderio bonoꝝ tẽpaliũ
dia reuertor quoꝝ añius etsi caligãte memo
.s. sũmum ꝑ naturalem inclinationẽ x
ria tñ bonũ suũ repetit. Sed velut ebrius do
.i. qua via nũquid
mum q̃ tramite reuertatur ignorat. ❡ Num
ꝑ intentionẽ a sũmo bono .s. ratione cuius q̃rebãt diuitias .q.d. nõ q2 nihil, indigere maxime est summi boni
enim videntur errare hi qui nihilo indigere
approbat hoc
nituntur. Atqui nõ est aliud quod eque per
.i. plenus omni copia
ficere beatitudinẽ possit q̃ copiosus oĩm bonoꝝ stat⁹ nec alieni egẽs sed sibi ipe sufficiẽs
sed .s. intentione summi boni
z
Num vero labunt̃ hi, qui quod sit optimũ id

in generali sciunt & cognoscũt sũmũ bonũ: & naturaliter iclinat̃ ad illud sũmũ bonũ tanq̃ ad pricipiũ a quo ipi ꝓcesser̃. Sed illi hoĩes qui fuerũt inebriati amore tpaliũ bonoꝝ nesciunt quo modo ad illud sũmũ bonũ ꝓuenire possint (Ordo). Sed reuertor ad studia hoĩm quoniã animus & si caligante mẽoria tñ repetit bonũ suũ. S3 ignorat velut ebri⁹ domũ quo tramite reuertat̃.
❡ y Num enĩ ⁊c. Hic declarat intentũ suũ. s. ꝙ oẽs querẽtes predicta bona querebãt aliquid quod ꝓprie cõuenit sũmo bono. Et primo ostẽdit hoc de diuitiis ⁊c'. Et ex tota littera põt formari vna ratio. s. ꝙ q̃rentes p̃dicta bona q̃rũt btĩtudinẽ. Ratio ẽ ista. Illi tendũt ad btĩtudinem qui tendũt ad sufficientiam/ reuerentiam/ potentiã celebritatem / & leticiã Sed appetẽtes p̃dicta bona scilicet diuitias dignitates/ regna gloriam & voluptates tẽdunt ad sufficiẽtiam reuerentiam & sic de aliis ergo tendunt ad btĩtudinẽ. Maior est nota quia sufficientia reuerentia/ potẽtia ⁊c. sunt conditiones beatitudinis: q̃ perfectissime reperiunt̃ in beatitudine. Querẽtes igit̃ ꝓprietates btĩtudinis tendũt ad btĩtudinẽ. Minor patet ex littera Sed ratio specialis de diuitiis est ista. Querentes diuitias ꝓpter sufficiẽtiã ferebant̃ in summũ bonum naturali appetitu: quia in summo bono ẽ vera sufficiẽtia: & in hoc nõ errabant. Sed quia sufficientiã q̃ est nullius indigentia putabãt sibi ꝓuenire per diuitias & in hoc errabãt. z Num vero. Ostendit idẽ de honoribus. Sed eodem modo sicut de diuitiis querentes dignitates propter reuerentiam naturali

intentiōe ferebantur in summam beatitudinem. Eo ꝙ beatitudo est reuerendissima Sed quia summam reuerentiam putabāt sibi subuenire per dignitates tēporales iō in hoc errabant.
a An in bonis non est. Ostendit idem de potentia.
b An claritudo. Ostēdit idem gloria quā in littera vocat claritudinem.
c Quid attinet. Ostēdit de voluptate idē scilicet ꝙ oēs querentes voluptatē querebant aliquid quod ꝓprie cōuenit summo bono.
d Quādo ī minimis Probat per locum a miori ꝙ voluptas & iocunditas includantur in summo bono Quoniam si illud ꝙ minus videtur esse in est ergo illud quod magis.
(Ordo sic formatur) Enim num hi videntur errare qui nittuntur nihilo īdigere. At qui non est aliud q̄d eque possit proficere beatitudinē ꝙ status copiosus omniū bonorum nec egens alieni sed ipse sibi sufficiens vero num labuntur hi q̄ putant vl̄ q̄d sit optimū etiam dignissimum cultu reuerentie: minime. Nec enim vile cōtemnēdum est quo intentio oīm mortalium fere laborat adipisci. An potentia nō est mirāda in bonis. Quid igitur. Num est estimādum imbecillum & sine viribus quod cōstat esse prestantius omnibus rebus. An claritudo nihili petenda est. Sed sequestrari nequit quādo omne quod est excellen-

.i. honoris — respondit .s. laborur

etiā reuerētie cultu dignissimū putāt. minime

Neqȝ enī vile quiddā cōtemnendū est quod
quia querentis honores querebant aliud quidē quod est in summo bono

adipisci oīm fere mortaliū laborat intentio.
.i. nūquid — .q.d. sic — .s. est dicendū nisi

a An ī bonis nō est mirāda potētia? Quid igit̄
.i. potentia

Num in becillū ac sine viribus estimādū est?
potentius — gloria

rebus — b
quod oībus cōstat esse ꝓstantius. An claritu
.i. vilipenda — negari — nō peti — .i. qꝫ

do nihil petēda est? Sed sequestrari neqt qui

oē quod excellentissimū est id etiā videat̄ esse
gloriosissimum

clarissimū. Nam non esse anxiā tristēqȝ beati
suple magis est plena voluptate et iocunditate

c
tudinē: nec dolorib⁹ molestijsqȝ subiectā q̄d
.q.d. per se manifestum est — .i. quoniā — .s. appetendis

d
attinet dicere? quando in minimis quoqȝ re
.s. ipso — certe

b⁹ id appetit̄ q̄d habere fruiqȝ delectat. Atq

hec sūt que adipisci hoīes volūt eaqȝ de causa

diuitias. dignitates. regna gloriā. voluptates
.s. per contrapositionem vt primū primo secundū secundo et sic de aliis contraponitur

ꝙ desiderāt. ꝙ ꝑ hec sic sufficientiā. reueren

tiā potentiā celebritatē leticiā credūt esse ven
intētio

turam. Bonū est igit̄ quod tam diuersis stu
nibus — .s. appetitu boni vel beatitudinis — e

dijs hoīes petant. ¶ In quo quāta sit natu
.i. discordātes sentētie hoim de summo bono

re vis facile monstrat̄. cū licet varie dissiden
.i. diligenter appetendo — beatitudine — .s. homines f — .i. cōcordant

tesqȝ sētētie. tñ in diligēdo boni fine cōsētiūt.

tissimum id etiam videatur esse clarissimū Nam quid attinet dicere beatitudinē non esse anxiamqȝ tristē nec subiectam doloribusqȝ molestiis qū in minimisqȝ rebus id appetitur quod delectant habereqȝ frui Hec igitur sunt quo homines volunt adipisci & ea de causa q̄runt diuitias, dignitates, regna, gloriā et voluptates quia per hoc credunt sibi esse venturam sufficientiam reuerentiam potentiam. celebritatem & leticiam. Bonum igitur est quod homines petunt tam diuersis studiis.
¶ e In quo quanta. Hic ostendit phīa Vnde hoc proueniat ꝙ quantumcūqȝ intētio hominū sit diuersa tamen intendit in beatitudinem & ostēdit ꝙ hoc ꝓuenit ex vi natural' iclinatōis que nulli auferri pōt:
f Fine consensiunt. Fine existēte vno possunt diuersificari actiones tendētes in illū finē. Si enī ꝓpter diuersitatē actionū esset diuersitas finiū nō esset deuenire ad vnū finē: sed ꝓcederetur in infinitū infinibus q̄d patet falsum esse ex secundo methaphisice Et hoc est verū de fine cuius gratia oīa fiūt ꝙ ille vnus & nō de fine quo vt pri⁹ visū est. Licet ergo sint diuerse sententie & studia hoim tamē cōueniunt in appetendo vnum finem scilicet beatitudinem.
(Ordina sic). In q̄ quāta sit vis facile monstratur cum licet varie dissidentesqȝ sentētie tamē consentiunt in diligēdo fine boni.

Hic incipit secundũ metrũ huius tertij. Quod dicitur pyndaricum ab inuentore. Anapesticum a pede predominante. Et est dimetrum: quia constat ex quatuor pedibus: quorum duo constituũt vnum metrum In quo metro quia philosophia supra dixerat ꝙ vis nature operatur ꝙ intentio hominum semper intendit in bonũ. Ideo hic commendat vim nature ostendẽs ꝙ tanta est vis naturę ꝙ quantumcũq; res abducat assueactiõe vel violentia ad aliquod quod est sibi preter naturã: tñ sibiipsi derelicta semp redit ad illud quod inest sibi secundũ naturã & premittit suã intentionẽ. Secũdo manifestat ꝓpositũ ibi. Quãuis.

a Natura. Triplex ẽ natura. s. natura naturans sicut est deus a quo depẽdet cęlum & tota terra. Alia est natura naturata quã beatus Augustinus sic diffinit. Natura est quedam vis & potẽtia diuinitus insita rebus creatis quę vnicuiq; suum esse tribuit: qua cũ quisq; male vtitur malus esse videatur. Tertia est natura naturans & naturata simul sicut cęlum quod dicitur natura naturata inq̃ʒtũ dependet a deo. Et dicitur natura naturãs inq̃ʒtum influit naturis istorum inferiorũ.

Metrũ secundũ

i. regat — s. naturales inclinationes
Vantas rerum flectat habenas

a — s. legibus
Natura potens quibus immensum

i. con
Legibus orbem prouida seruet

i. coniunctione indissolubili
Stringatq; ligans irresoluto

s. mihi phie — i. sonoro
Singula nexu placet arguto

cordis lente sonantibus — i. manifestare
Fidibus lentis promere cantu

In proposito dictum phie potest ĩtelligi de natura secũdo modo dicta licet quidẽ exponant pro natura primo dicta.

b Legibꝰ. Leges nature hic vocat determinationes et ꝓprietates naturales cuiꝰlibet re a deo sibi constitutas.

(Ordo incipit in sexto versu). Placet promere cantu arguto lentis fidibus quantas habenas potens natura flectat quibus legibꝰ prouida natura seruat immensum orbem et stringit ligans singula irresoluto nexu.

¶ c Quamuis peni pulchra leones. Hic Philosophia manifestat propositum p quatuor exempla. Secundo generaliter concludit similiter esse in omnibus aliis ibi. repetūt Prima in quatuor partes secundū quatuor exempla que patebūt. Primum exemplū est de quadrupedibus sicut de leonibus qui licet ex quadam assuefactione domentur ita vt mitescant metuendo suum magistrum tamen si multum offendantur redit eorū crudelitas naturalis vt primo lacerant dentibus magistrum suum.

d Peni. Secūdum ysidorum libro Ethimologiarum peni sunt homines Carthaginenses Est autem Carthago ciuitas libie ꝓpter qd leones libie vocat leones peni. Et huiusmodi leones libie facilius domantur

e Si cruor horrida: Quantumcumq₃ leones domentur et assuefactione ducantur a sua crudelitate si tamē afficiantur crurore vel sanguine redeūt ad naturalem crudelitatem.

(Ordo). Quamuis leones peni gestent pulchra vincula & captēt escas datas manibus ꝙ metuāt trucem magistrum soliti ferre verbera magistri. Si cruor tinxerit horrida ora resides animi olim redeuntq₃ memiere sui graui fremitu laxant colla solutis nodisq₃ primis domitor imbuit lacer rabidas iras cruēto dente.

¶ f Que canit. Hic ponit secundū exemplum quod est de volatibus & est tale Auicula capta que preter naturam domesticatur: quantumcūq₃ foueat deliciis hominum tñ habita oportunitate redit ad siluestritatē vel ad aeris vastitatem.

licet .i.libyci
c d
¶ Quamuis peni pulchra leones
catenas in cello polent .s.magistri porrectas
Vincula gestent manibusq₃ datas
.i.recipiant quis crudelem
Captent escas metuantq₃ trucem
.s.leones .i.pati
Soliti verbera ferre magistri
per nimia verbera .i.madidauerit
e colla leonū
Si cruor horrida tinxerit ora
.i.quieti .s.ad naturalē crudelitatem .s.leonum
Resides olim redeunt animi
.i.magno rugitu .i.et .s.leones naturę
Fremituq₃ graui meminere sui
.i.soluunt .i.ruptis vinculis
Laxant nodis colla solutis
laceratus leonis
Primusq₃ lacer dente cruento
.s.magister recipit
Domitor rabidas imbuit iras

f
¶ Que canit altis garrula ramis
.i.domuncule .s.captā vt ibi maneat ad solatiū hoīm
Ales cauee clauditur antro
aui quis limita
Huic licet illita pocula melle
.s.ministre
Largasq₃ dapes dulci studio
Ludens hominum cura ministret
Si tamen arto saliens tecto
Nemorum gratas viderit vmbras
.s.ipsa
Sparsas pedibus proterit escas
quia fuerat detenta
Siluas tantum moesta requirit
.i.in cantat
Siluas dulci voce susurrat
h .s.hoīes in cuinātis eā coacta
Validis quondam viribus acta

g Si tamen. Nota natura non asuescit incōtrarium si enim lapis centies millesies piciatur sursum licet ergo aliqua consuetutidine vł violētia natura possit ad tempus impediri tamen semper inclinatur ad propriū opꝰ.

(Ordo). Ales garrula que canit altis ramis clauditur antro cauee licet ludens cura hominum ministret huic illicita pocula melleq₃ largas dapes dulci studio tamen si saliens arto tecto viderit gratas vmbras nemorum ꝓterit sparsas escas pedibus moesta tantum requirit siluas susurrat dulci voce siluis.

h Validis quōdam viribus. Hic ponit tertium exemplum de vegitabilibus. sicut de virga crescēte quod tale ē licet virgula erecta per violentiam incuruetur tamē relicta proprie nature ipsa sursū erigitur. Nota licet natura in animataꝝ non facile assuescat in contrarium tamen in hominibus rationabilibꝰ multum facit assuescēdo vel consuescendo: quia licet aliqs sit male complexionatus tamen per vsum & consuetudinem abilitatur & complexio mutatꝰ. Vnde seneca. Consuetudo est altera natura.

(Ordo). Virga quondam acta validis viribus si dextra curuās

flexum
Pronum flectit virga cacumen
Hanc si curuans dextra remiserit
i. respicit
Recto spectat vertice celum
i. occidentales i. sol
i k
¶ Cadit hesperias phœbus in vndas
via scilicet sub terris i. iterum
Sed secreto tramite rursus
suum i. ad partes orientales
Currum solitos vertit ad ortus
i. quelibet entia
l i. naturales motus
¶ Repetunt proprios queq; recursus
scz redeundo ad illud qd̄ ꝯuenit eis ſm naturam
i. oīa entia
Reditu q; suo singula gaudent
i. adest
Nec manet vlli traditus ordo
i. ꝑncipium
Nisi ꝙ fini iunxerit ortum
ꝯiū gēdo finē ꝑncipio i. circulationē
m
Stabilem q; sui fœcerit orbem.

remiserit hanc spectat celum recto vertice. quasi di. deposita violentia incuruantis virga redit ad naturalem rectitudinem.
i ¶ Cadit hesperias Hic philosophia probat intentum suū ponendo quartū exemplum in corporib; celestibus. & est tale. Sol motus ab oriente in occidentem cadit in mare hespericum. sed naturali inclinatione redit ad orientem sub nostro emisperio.
k Hesperias in vndas. Boetius hic loqt̄ more poetaꝝ qui dicebant solē tpe vesptino descēdere in mare occidētale vt ibi lauaret̄ a sordib; & a puluere q̄ maculatus fuit exn̄s i nr̄o emispio. sz hoc nō est verū. q; sic apparet ruditati hominum.
(Ordo) Phœbus cadit in vndas hesperias sz secreto tramite: rursus vertit currū ad solitos ortus.

l ¶ Repetūt ꝓprios. Hic phīa cōcludit idē esse in omnibus alijs entib;. videlicet ꝙ omnia entia quocūq; mō per violentiam seu assuefactionē a sua abducant̄ natura tn̄ sibi derelicta semp redeūt ad illud q̄d inest eis ꝑ naturam.
m Orbem. Orbis in in proposito est circulus vel linea circūducta rediens ad idem pūctum vnde incipit aliqualiter distans a medio. facit autem homo stabilem sui orbē procedēs a deo tanq̄ a suo principio: & trāsit per temporalia in quibus non sistit. sed redit ad deum tanq̄ ad suum finem per cōtemplationem mētis.

(Ordo) Queq; repetūt proprios recursus nec vlli manet traditus ordo nūc quod suo fini iunxerit ortum q; fœcerit stabilem orbem sui.

Ista est tertia Prosa huius tertij. In qua et in alijs sequentibus ostendit ꝙ vera fœlicitas non consistit in illis quæ quidam putauerūt esse sūma bona: sed tn̄ est falsa fœlicitas in ipis. Et primo phīa ea q̄ dicta sunt in metro adaptat specialiter ad hoīes. & cū hoc ꝓponit intentū suū. secūdo ꝓbat intentū ibi. primū igit̄. Dicit primo Dictū est ꝙ oīa repetūt suū finē. Vos quoq; &c.

Prosa Tertia

.s.o vos hoies qui estis dediti terrenis — ex illi similitudine
Vos quoq; o terrena animalia: tenui licet ymagine
.i.impfecte cognoscatis — et
a
vestrū tñ principiū somniatis: verūq; illum beatitudinis finē
.i.ideo
(licet minime pspicaci) qualicūq; tñ cogitatiōe pspicitis. eoq;
.s.vero bono
vos & ad verum bonū natural' ducit intentio, & ab eodē mul-
.s.vos — .ponit intentū suū .s.o Boeti — vz
tiplex error abducit. Considera nāq; an p ea quib⁹ se hoies ad-
.i.ad beatitudinē
epturos beatitudinē putant, ad destinatū finem valeant pueni-
.i.aliqd
re. Si em̄ vel pecunia vel honores, ceteraq; tale quid afferunt,
qd nō est possibile
cui nihil bonoꝶ abesse videatur, Nos quoq; fateamur fieri ali-
.s.bonoꝶ — .i.facere
qs hoꝶ adeptōe felices, Q; si neq; id valēt efficere qd pmittūt
.i.manifeste — q.d.sic
bonisq; pluribus carent, nonne liquido falsa in eis beatitudi-
.i.cophendit — .s.Boetiū
b
nis species deprehendit? ¶ primum igitur teipm qui paulo
.i.abundabas
ante diuitijs affluebas interrogo inter illas abundantissimas
.i.aliqua
opes: numq; ne animum tuum concepta ex qualibet iniuria
.i.tristicia — certe
cōfudit anxietas? B. Atqui inq; tā libero me fuisse aio: quin
.i.offenderer — non possum
aliquid semp angerer reminisci nequeo. p. Nōne quia vel ab-
tertus est planus
erat qd abesse nō velles? vel aderat qd adesse noluisses? B. Ita
dixi — qd aberat — qd aderat
est inq;. p. Illius igitur psentiam: hui⁹ absentiā desiderabas?

a Principiū somniatis. Principiū oim rerū qd est de⁹ est vera btitudo vt postea patebit. tale pricipiū qsi somniando cognoscit & difficulter ad ipm deuenit. nō em̄ pfecte ī pñti statu ipm cognoscim⁹: qz ītellect⁹ nr habet se ad ipz sic ocul⁹ noctue ad lumē solis .ex.xij.metaph. Etiā ad talē btitudinē cū difficultate puenit. Vñ Alan⁹ in Anticlaudiano dicit: Difficilis accessus ad hāc facilisq; recessus Accessus pauc; casus patet omib⁹ inq;. Vix aliqs trāsire valet: valet ois ab illa. Declinare via: q paucis peruia: multis Clauditur. arta nimis, intranti larga ruine. (Ordo ē) Vosq; o terrena aialia tñ somniatis vrm principiū: licet tenui ymagineq; pspicitis illū verū finem btitudinis licet minime pspicaci cognitione tñ qualicūq; eoq; naturalis intētio ducit vos ad verū bonū & multiplex error ab eodē abducit. Considera nāq; an hoies valeant puenire ad destinatum finē p ea quib⁹ putāt se adepturos btitudinem Si em̄ vel pecunia vel honores ceteraq; afferūt qd tale cui nihil bonoꝶ videat abesse q; nos fateamur aliqs hoꝶ fieri foelices adeptione hoꝶ. Q; si neq; valent id efficere qd pmittūt & carēt plurib⁹ bonis nōne liquido falsa species btitudinis in eis dephenditur.

b Primū igit teipsum: Hic phia pbat intentum suū q ista bona non efficiant quod pmittunt: & p cōns in eis est falsa beatitudo. Et primo ostēdit hoc de diuitijs. post idem de alijs bonis. Primo ergo probat q diuitie non conferūt sufficientiā quā vident pmittere: & pter quam appetuntur. Secundo probat q diuitie conferunt indigentiam. Tertio probat q indigentiam nō auferūt Secunda ibi. Atqui. Tertia ibi. Quis aūt modus. Primo intendit talem rationem. In illis non consistit vera foelicitas· quæ nō reddūt hoiem sibi sufficientē. sed diuitie sunt hmōi ergo &c. Maior est nota: quia fœlicitas est bonum sufficientissimum nullius egens, Minorem declarat in littera & procedit Philosophia more didascolico, id est interrogando & respondendo,

B. Confiteor inq̃. p. Eget vero (inquit) eo q̃d quisq; desiderat? B. Eget inq̃. p. Qui vero eget aliquo, num est vsq;quaq; sibiipsi sufficiens? B. Minime inq̃. p. Tu itaq; hanc insufficientiam plenus (inquit) opibus sustinebas. B. Quid inq̃. p. Opes igitur nihilo indigentem sufficientemq; sibi facere nequeunt: & hoc erat quod promittere videbant̃. ¶ Atqui hoc quoq; maxime considerandũ puto ꝙ nihil habeat suapte natura pecunia vt his a quibus possidetur inuitis nequeat auferri? B. Fateor inq̃. p. Quidni fateare, cum eam quotidie valentior aliquis eripiat inuito. Vnde enim forenses querimonie, nisi ꝙ vel vi vel fraude nolentibus pecunie repetuntur erepte. B. Ita est inq̃. p. Egebit igitur inquit extrinsecꝰ petito presidio quo suam pecuniam quisq; tueatur. B. Quis id inquam neget. p. Atqui non egeret eo: nisi possideret pecuniam quã posset amittere.

e Eget vero inquit &c. Omnis appetitus est rõne carentie: vñ illud quod quis habet proprie non desiderat sed magis amat. Vñ Augustinꝰ. ix. li. de tri. dicit. Idem appetitꝰ quo quis inhiat rei cognoscende fit amor rei cognite. ideo dicit Phĩa: eget vero quod quisq; desiderat.

d Num est vsq;quaq; sibiipsi sufficiens. Cõtra hoc diceret aliquis. Sapiens eget q: indiget bonis exterioribꝰ sine qbꝰ viuere nõ p̃t. & tñ sapiẽs est sibi sufficiẽs per Senecã. ix. Epl̃a q dicit. Sapiens seipso ꝯtentus est. Ad hoc dicendũ est ꝙ sapiens indiget quibusdam ad viuẽdum sed nõ beate viuendũ. Ad viuendũ em̃ multis rebus illi est opus sȝ ad btẽ viuendũ tm̃ ꝯtentus est animo sano & erecto & despiciente fortunam.

(Ordo tal' est) Primũ igit' teip̃m interrogo qui pauloante affluebas diuitiis nunq̃ te anxietas cõcepta ex q̃libet iniuria cõfundit animũ tuũ inter ollas abũdantissimas opes Atqui inq̃ nequeo' reminisci me fuisse tam libero aĩo quin semp angeret aliquid (alias angeret aliq̃) Nõne q: vl' aberat quod velles nõ abesse: vel aderat quod noluisses adesse Ita est inq̃. Igit' desiderabas illius p̃sentiam: huiꝰ absentiã. Inq̃ cõfiteor. inquit eget vero quisq; q̃d desiderat? inq̃ eget. Vero q eget aliq̃ nũ est vsq;quaq; sibiipi sufficiens? Inq̃ mime. Inquit itaq; tu plenus opibꝰ sustinebas hãc insufficiẽtiã? Inq̃ quid ni? Igit' opes nequeũt facere nihilo indigentẽ & sibi sufficientẽ. & hoc erat q̃d ꝓmittere videbatur.

¶ e Atq. Hic ꝓbat phĩa ꝙ diuitie ꝯferũt indigentiã & p ꝯñs ñ ꝯsistit in eis foelicitas cũ foelicitas sit bonũ sine om̃i idigẽtia. Probat aũt lr̃a ꝙ pecunia ꝯfert indigentiã per h̃ q: pecunia facit vt hõ indigeat alieno p̃sidio q̃ pecuniã suã tueatur ne per violentiã auferatur.

f Vñ em̃ forenses: Illud quod per violentiã acquirit' per violentiã p̃t auferri. sed pecunia per violẽtiã acquirit'. Vñ dic' Aresto. primo ethicoꝝ ꝙ oĩs pecuniosus ẽ violentus: ergo violẽter aufertur pecunia: ꝓp' quã violentiã fiũt querimonie forẽses. Vbi sciendũ ꝙ foꝝ ẽ locus rerũ venaliũ. Sȝ forus est locus exercendaꝝ litiũ corã iudicio. Iñ forẽsis idẽ est ꝙ iudicialis.

(Ordo sic formatur) Atqui hoc ego puto: hoc maxĩe cõsiderãdũ ꝙ pecunia nihil habeat suapte natura vt nequeat auferri his inuitis a quibꝰ possidetur. fateor inq̃. Quid ni fateare cũ quotidie aliquis valentior eripiat eã inuito. Vñ em̃ forẽses q̃rimonie nisi ꝙ pecunie erepte vi vl' fraude nolentibus repetũtur. Ita est inq̃. Igitur quisq; egebit p̃sidio extrĩsecus petito quo quisq; tueatur suã pecuniã. Quis inq̃ id neget? Atqui non egeret eo nisi possideret pecuniam quã posset amittere. Inquã nequit dubisari. Igitur res est relapsa in contrarium. Nam opes quæ putabantur facere sufficiẽtes faciunt potius indigentes alieno presidio.

Concludit

g Quis autē modus est. Hic Philosophia probat ꝙ diuitie non auferunt indigentiam. & sic per consequens non consistit in eis fœlicitas.

h Taceo ꝙ nature nimium. Nota ꝙ omnis indigentia vel est indigentia nature vel auaricię. Indigentia nature paucissimis suppleri potest eo ꝙ natura paucis minimisqꝫ contēta est. Vn̄ propter naturam non oportet multū querere diuitias. nec per diuitias indigentia nature amoueri potest: sicut nec ipsa natura mutari potest. Indigētia vero auaritię est q̄ null'o modo expleri potest. Et ita diuitię eā amouere non possunt ideo plus augēt. quia dicitur. Auarus non implebitur pecunia.

i Quare si opes nec summouere indigentiam possunt. ꝛc. Diuitię non solum non inducunt sufficientiā sed nec inducunt sapientiam: quia dicit Seneca. Quid prosunt

B. Dubitari inqꝫ nequit. p. In contrarium igitur relapsa res est. Nam q̄ sufficientes sibi facere putabanť opes: alieno potius p̄sidio faciūt indigētes. g Quis aūt modus est: q̄ pellať diuitijs indigētia: Num em̄ diuites esurire nequeūt: Nū sitire nō p̄nt: Nū frig⁹ hibernū pecuniosoꝝ mēbra nō sentiūt: Sed ades inquies opulent⁹ q̄ famē satient: q̄ sitim frig⁹ qꝫ depellāt. Sed hoc mō consolari quidē diuitijs indigētia p̄t: auferri penit⁹ non p̄t. Hā si hęc hiās semp̄ atqꝫ aliqd poscēs opib⁹ expleť. maneat necesse est quæ possit expleri. h Taceo ꝙ naturę nimiū: ꝙ auaricię nihil sat est. i Quare si opes nec sūmouere indigentiā possunt. & ipę suam faciunt: quid est ꝙ eas sufficientiam prestare credatis:

[interlinear glosses: .i. mutata; forma; nūqd; q. d. sic; nō p̄nt; q. d. ymo; .i. hyemale; diuitum; .s. aliqd; .i. dices; .i. diuitibus; tu; Rn̄det phia; .s. indigētia; .i. desiderās; .s. indigētia; .s. tu; q: q̄ntūcūqꝫ fames vl' sitis diuitis mitigeť itęꝝ esurit atqꝫ sitit.; .i. replere; indigentiā; .i. dare; q. d. nullo debetis credere]

stulto multe diuitię dum per eas non potest fieri sapiens.

(Ordo est.) Aūt quis est modus quo indigentia pellatur diuitijs enim num diuites nequeūt esurire: num non possunt sitiri: Sed inquies opulentis adest quo satient famemqꝫ depellāt frigus. Sed hoc modo quidem indigētia potest consolari diuitijs penitus auferri nō potest. Nam si hęc semper hians atqꝫ poscēs aliquid expletur opibus necesse est maneat quæ possit expleri. Taceo ꝙ nature nimium est auaritię nihil satis. Quare si opes nec possunt summouere indigentiam: & ipse faciunt suā: quid est ꝙ credatis eas prestare sufficientiam.

Istud est tertium Metrum huius tertij: Quod dicitur Archilochicum ab inuentore, Iambicum a pede predominante, cui coniungitur metrum elegiacum. In quo metro philosophia inuehitur contra auaros quos in presenti vita sollicitudo diuitiarum affligit: & in morte derelinquit.

;i.abundante ;i.multitudie nõ exhau∕rienda a

QVamuis fluente diues auri gurgite

.s.suã cupiditatẽ .i.ↄgreget vel coaceruet

Non expleturas cogat auarus opes

.s.q̃uis diues .i.premat ;i.gẽmis p̃ciosis b .s.sua .i.maris.qꝛ gẽme colligũt᷑ in littore rubri maris

Oneretqꝫ baccis colla rubri littoris

.i.cũ centũ bobꝫ .i.diuidat aratro ;i.pinguia vł agros fecũdos

Ruraqꝫ centenõ scindat opima boue

;i.sollicitudo ;i.viuentem

Nec cura mordax deseret superstitem

.i.mortuũ qꝛ leuiter transeat

Defunctumqꝫ leues nõ comittantur opes.

a Gurgite. Nota gurges ẜm Huguitionem & Ysidorꝝ libro ethi∕mologiarꝝ: est locus altus .i. p̃fũdus ĩ flumĩe Et ĩ proposito signat abundantem affluen∕tiam auri.
b Baccꝫ. ẜm Hugui∕tionẽ bacca p̱ duplex c inuenit᷑ positũ p̱ fructu oliue vł lauri vł p̱ q̃libꝫ fructu. aliq̃n aũt inuenit᷑ p̱ gẽma p̃ciosa & sic capit᷑ h̃. Itẽ diues anar⁹ duplici malo p̃∕mit᷑. in p̃nti vita semp̱ sollicitat᷑. & p⁹ mortẽ nihil ip̃m de diuitijs comitat᷑. de q̃ diuite loq̇t᷑ Alan⁹ ĩ li. de plãctu nat᷑e di. Vt loculis va∕ria nũmorꝝ fercula donet. Imponit ꝓprio di∕ues ieiunia vẽtri. Item iocular᷑ ocellis diues ĩ argẽto: sꝫ vẽter philoso∕phari cogitur. (Ordo) Q̃uis diues auar⁹ fluẽte auri gurgite cogat opes ñ expletas One∕ret colla baccꝫ rubri littorisqꝫ scindat opima rura centeno boue nec mordax cura deseret superstitẽqꝫ leues opes nõ comitãt᷑ defũctũ.

Hec est Quarta Prosa hui⁹ tertij. In qua probat

phĩa qꝫ dignitates tp̃ales nõ cõferũt honorẽ & reuerentiã quã p̱mittere videt᷑, & p̱ cõseq̃ns nõ est in eis v̾a btĩtudo, & primo ꝓponit qꝫ dignitates faciũt honorabilẽ, secũdo imp̱bat illud ibi, Num vis.

Prosa quarta

a
Ed dignitates honorabilem re-
:s.hominem
uerendumq; cui prouenerint reddunt.
.i.nūqd .i.talis vt⁹ .i.dignitatib⁹ .s.eis
b
¶Num vis ea est magistratibus vt vtentiū
q.d.non
mentibus virtutes inserant. vitia depellant?
certe .i.manifestare
Atqui non fugare: sed illustrare potius ne-
dignitates ꝓpter qđ .s.nos .s.digtates
quitiam solent. Quo fit vt indignemur eas
sepe nequissimis hominib⁹ cōtigisse. Vnde
q̄ erat vir sapiēs .i.sede dignitatis q̄ erat vitiosus
c iudiciaria
Catullus: licet in curuli Noniū sedentem:
strumam tamen appellat. Videsne quantū
.i.hoīb⁹ .s.ꝛ manifestāt eos eē ꝯtēptibiles a bonis
malis dedecus adijciant dignitates? Atqui
.i.malitia
minus eoꝝ patebit indignitas: si nullis ho-
.i.splendeant .ṡo Boeti
noribus inclarescant. Tu quoq; num tandē
.i.affligi tali viro
d
tot ꝑiculis adduci potuisti: vt cū Decorato
gerere magistratū putares, cum in eo men-
q.d.nō
e
tem nequissimi Scurre delatorisq; rēspiceres?
.i.ꝑpter
Non eīn possumus ob honores reuerentia
.i.dignitatib⁹
dignos iudicare: quos ipsis honoribus iudi-
q.d.non aliquē licȝ nō haberet dignitatem
cam⁹ indignos. At si quem sapīa preditum
videres: num posses eum vel reuerentia, vel

a Honorabilem. ꝛc. Honor est exhibitio reuerentie alicui in testimonium virtutꝫ sicut accipit ex quarto ethicorum. Vel honor est opinionis benefactiue signum. vt dic̄ Aristoteles libro Rhetoricorum. Quādo enim opinamur nobis posse bene fieri ab aliquo ipsum honoramus: Sed reuerentia est decens ac matura grauitas ſm Tullium.

(Ordo est) Sed dignitates reddunt honorabilemq; reuerendum cui prouenerint.

¶ b Num vis ea. ꝛc. Hic Philosophia improbat ꝓpositū quadruplici via. scilicet ꝙ dignitates non conferunt honorem ꝛ reuerentiam. Primo quia malis sepe eueniunt. Secundo quia per dignitates vitia improborum innotescunt: Tertio quia opinione hominum vilescunt: Quarto quia temporum mutatione splendere desinunt. Secūda ibi. In quo. Tertia ibi: Atq; vt agnoscas. Quarta ibi. Sed hoc apud. Ex littera potest formari talis ratio. Illud quod adueniens alicui non confert. ꝛ non adueniēs nō aufert honorem illud nō facit, vere honorabilem. Sed dignitates non conferunt honorem cui adueniunt nec tollunt si non adueniunt. ergo ꝛc. Minor ꝓbatur. quia honor sequitur virtutem ex quarto ethicorum.

Vnde vitiosum nullo honore dignum reputamus in quacūq; dignitate fuerit sed solū virtuosum: etiam si non sit in dignitate. Cum igitur dignitates temporales nō cōferāt virtutem nec tollant vitia: manifestū est ꝙ honorabilē non faciunt.

c Catullus: Catull⁹ vir erat sapiens ꝛ virtuosus: qui Nonium sedentem in curuli ex animi indignatiōe vocabat Strumam. eo ꝙ viro tā malicioso collata fuit dignitas. Est autem struma congeries humorum in collo. sub hac autē similitudine ipsum appellabat Strumam: quia in pectore habuit cōgeriem vitiorum.

d Vt cū Decorato: Rex Theodoricus voluit quendam nomine Decoratum violenter intrudere in magistratum: vt vna cum Boetio rempublicam regeret. cuius nequitiam Boetius detestatus recusauit sibi associari. propterquod Boetius multis iniurijs afflictus fuit a rege Theodorico.

e Nequissimi scurre. Scurra ſm Huguitionem idem est ꝙ leccator vel vaniloquus Proprie autem dicitur qui sequitur cuiam gratia cibi.

q.d.non posses eum indignum iudicare
ea qua est predit⁹ sapiētia nō dignū putare.
Ponit rōnem q
B. Minime. p. Inest enim dignitas propria
dignitate s. hoīes
virtuti. quam protinus in eos quibus fuerit
associata s. trāsfundere
adiuncta transfundit. Quod quia populares
.i. pficere manifestū est
facere nequeunt honores: liquet eos propriā
dignitatis pulchritudinem non habere.
scȝ qñ dignitas aduenit malis
¶ In quo illud est animaduertendū magis.
.i. vilior .i. qnto
Nam si eo abiectior est quo magis a plurib⁹
quisqȝ contemnitur. cum reuerendos facere
nequeat quos plurib⁹ ostentat. despectiores
potius improbos dignitas facit. Verum
.i. ipunita dignitas hec facit
non impune. Reddunt namqȝ improbi pa-
q.d. sicut dignitas maculat improbos eoꝝ maliciā manifestādo, sic ecōuer͡s improbi cōmaculant dignitates
rem dignitatib⁹ vicem. quas sua cōtagione
commaculant. ¶ Atqȝ vt cognoscas veram
q̄ est beatitudo .i. trāsitorias ad modū vmbre
illam reuerentiam, per has vmbratiles di-
.s. alicui homini
gnitates non posse contingere. Sic collige.
.s. homo .i. dignitate .i. vsus
Si quis multiplici consolatu functus, in
.i. extraneas gentes
barbaras nationes forte deuenerit, vene-
q.d. non .s. ɔsulatus certe
randum ne barbaris honor faciet. Atqui
.s. facere reuerendū
si hoc naturale munus dignitatibus foret.

f Inest enim dignitas propria virtuti ꝛc. Virt⁹ facit hominem reuerendum & nobilem: nō dignitas. quia dicit Seneca. xliiij. epistola. Virtus non accepit Platonem nobilem & reuerendum: sed fecit. Quis enim est generosus: virtuosus et dignus: nisi qui ad virtutem est bene dispositus. Non facit hominē nobilem atrium plenum famosis ymaginibus & nummis. sed anim⁹ & virtus supra fortunā surgens.

(Ordo est.) Num ea vis est magistratibus vt inferāt virtutes mētibus vtentium vitia depellant. Atqui non solent fugare nequitiā sed potius illustrare: quo fit vt īdignemur eas sepe contigisse hominibus nequissimis. Vnde Catullus Nonium appellat Strumam licet tamen sedentem in curuli. Vides ne quantū dedecus dignitates adijciāt malis? Atqui indignitas eoꝝ min⁹ patebit si nō llis honoribus inclarescant. num tu quoqȝ non potuisti tandem tot pericul' adduci: vt putares cum Decorato gerere magistratū cum respiceres in eo mētē nequissimi scurreqȝ delatoris em non possumus iudicare dignos reuerētia ob honores quos iudicam⁹ indignos ipīs honoribus. At si videres quē pditū sapientia num posses eum putare nō dignū vel reuerentia: vel ea sapiētia qua est preditus? minime. em propria dignitas inest virtuti quā protinus transfundit in eos quibus fuerit adiuncta.

Quod quia populares honores nequeunt facere: liquet eos non habere propriam pulchritudinem dignitatis.

¶ g In quo illud ē animaduertendum. Hic phia pbat secūda via qȝ dignitates non faciūt hominē nobilē & honorabilem. quia vitia improboꝝ manifestant.

h Pluribȝ ostētat despectiores. Per dignitates vitia improboꝝ innotescunt. quia principatus virum ostēdit: cum igitur vitium faciat hominem cōtemptibilem. temporalis dignitas adueniens improbis facit eos despectiores. Vnde Iuuenalis poeta. Omne animi vitium tanto conspectius in se Crimen habet quanto qui peccat maior habetur. Et Seneca Loco ignominie apud indignū est dignitas.
(Ordo) In quo illud est magis aduertendū Nam si quisqȝ est eo abiectior quo magis contemnit a pluribus cum dignitas nequeat facere reuerēdos: facit potius īprobos q̄s ostentat pluribȝ despectiores. Verum nō impune namqȝ īprobi reddūt parem vicē dignitatibus quas cōmaculant sua ɔtagione.

¶ i Atqȝ vt agnoscas. Hic philosophia probat tertia via. p dignitates non faciunt reuerendum. quia opinione hominum vilescunt. qui enim dignitatibus funguntur ꝗuis a suis honorentur: tamen apud extraneos homines non curantur. vt ab illis q sunt alterius diocesis.

k Ab officio suo &c. Res non destituitur a sua propria operatiõe Cum enim operatio sit finis habentis operationem secundo celi & mũdi Res destituta a' sua propria operatione destituetur a suo fine. & sic esset frustra. Si ergo facere reuerendum esset naturalis operatio dignitatum vbiq; gentiũ facerent hominem reuerendum. Sed videm⁹ q; dignitates faciunt aliquem reuerendum apud suos: apud extraneos non faciunt reuerendum. ergo &c.

(Ordo) Atq; vt agnoscas veram illam reuerentiam non posse cõtingere per has vmbratiles dignitates. sic collige. Si quis fruct⁹ duplici consulatu deuenerit forte in barbaras nationes faciet ne honor venerandũ barbaris. Atqui si hoc foret naturale mun⁹ dignitatibus nullo modo cessarent ab officio suo quoquo gentium Sicut ignis vbiq; terrarum: tamen nunq; desistit calere. Sed quoniam id propria vis non adnectit eis: sed fallax opinio hominum ilico vanescunt cum venerint ad eos qui non estimant eas esse dignitates.

¶ l Sed hoc apud. Hic Philosophia probat quarta via: quę sumitur ex hoc q; dignitates temporum mutatione sordescunt. q̃d em̃ mag olim fuit dignitas moderno tempore pro nihilo reputatur.

(i. quocũq; loco) k ab officio suo: quoquo gentiũ nullo modo (s. existẽs) cessarent. Sicut ignis vbiq; terrarũ. nũq; tñ (i. cremare) (s. reuerendũ facere) calere desistit. sed qm̃ id eis nõ ppria vis: sed hominũ fallax adnectit opinio: vanescunt (statim) (s. sicut sunt barbare nationes) ilico cum ad eos venerint qui dignitates eas (s. qd dixi verũ est) (i. extraneas) esse non estimant. ¶ l Sed hoc apud exteras (s. dignitates) (als non) natões. Inter eos vero apud q̃s ortę sunt: num perpetuo pdurant? m Atqui p̃fectura magna (s. erat) (s. est) olim potestas. nunc inane nomen. n & senatorij census grauis sarcina. (i. pciositas) (s. q̃ olim fuit dignitas) (s. prefectus) Si quis quondam (i. annales fructus & reddit⁹) populi curasset annonã: magnus habebatur (q. d. nihil) Nunc ea p̃fectura quid abiectius? Vt enim (s. intrinsece) pauloante diximus: quod nihil habet pprij (s. falsa) (s. eis) (i. nõ ex se hz) decoris: opinione vtentiũ nũc splendorẽ accipit. (Epilogat) (vt patet ex prima via) Si igitur reuerendos facere nequeunt (vt patet ex secunda) (i. vltro) dignitates. si vltro improborum cõtagione (vt docet ex quarta via) (fulgere) sordescunt. si mutatione temporũ splendere (vt docet ex secũda via) desinunt. si gentiũ estimatione vilescunt. (i. desiderande) quid est quod in se expetendę pulcritudinis (q. d. nihil habet in se pulcritudinis. & iõ nec alijs p̃stare pñt) habeant? nedum alijs prestent?

m Atqui p̃fectura. Prefectuta quondam erat magna dignitas apud Romanos. Et dicit ille prefectus qui ceteris magistratibus prefuit: & omnes dignitates i ciuitate Romana antecellebat. Sed postq; Tullius cesar imperium inuaserat talis dignitas ad imperatorem transferebatur et diminuebatur ei⁹ potestas: ita q; nomen illius dignitatis mansit sine re.

n Senatorij census. Senatoria dig̃tas magna fuit apud Romanos. quia officium Senatorũ p̃ius fuit honestum scilicet viriliter consulere reipublice. Sed postea compulsi fuerũt senatores ad seruiendum voluntati principis in damnũ reipublice.

(Ordo ẽ. Sed h̃ apud exteras natiões. Inter eos apud q̃s sunt ortę nõ perdurãt perpetuo Atqui p̃fectura olim magna ptãs nunc inane nomen & census Senatorij grauis sarcina. Si quis quondam curasset annonam populi magnus habebatur quid nũc abiecti⁹ ea p̃fectura? Vt enim pauloante dixim⁹ q̃d nihil pprij decoris habet tũc accipit opinione vtentium splendorem nunc amittit. Igitur si dignitates nequeunt facere reuerendos. Si vltro sordescũt contagione improborum. si desinunt splendere mutatione temporum si vilescũt estimatione gentiũ. quid est quod habeãt in se expetẽdę pulchritudinis? ne dum alijs prestent.

Hic incipit quartū Metrum huiꝰs tertij. quod dicitur metrum phaleutium ab inuentore. Dactilicum a pede predominante. Tetrametrum a numero pedum. In quo metro philosophia cōfirmat per exemplum ꝙ dignitates non faciunt vere reuerendum. & per consequens non est beatitudo queranda in eis. quia dignitates aduenie bant Neroni qui pessimus erat. Et ab eo alijs conferebantur.

Metrum Quartum

.i. purpura tincta in sanguine tyri
Quamuis se tyrio superbus ostro
.i. ornaret .i. albis margaritis .s. q̄uis se comeret
Comeret. & niueis lapillis
.i. odiosus
Inuisus tamen omnibus vigebat
a
Luxurię Nero seuientis
.s. Nero .i. reuerendis
Sed quondam dabat improbus verendis
.i. senatoribus q: ab indigno dabant tales dignitates
Patribus: indecores curules
.i. re
Quis illos igitur putet beatos
.i. improbi & viciosi
Quos miseri tribuunt honores

a Luxurię Nero seuientis. Ad hoc alludit Episcopus Linconiensis nomine Preculfus q narrat ꝙ Nero omnia theatra ytalię & gratię perlustrās assumpto vario decore vestitꝰ cytharistas: tragedas et aurigas sępe superasse visus est tantis libidinibus exagitatus vt nec a matre: nec a sorore abstinuisse videbatur reuerentia consanguinitatis. Virum in vxorem duxerat & ipse a viro in vxorem receptꝰ est. Et fuit luxurię tā ineffrenatę vt retibus aureis piscaretur quę purpureis funibus extrahebantur: & lauabātur frigidis & calidis vngentis quæ nunꝙ minus ꝙ mille talentis confecit. Et nihilominus ipse Nero tam vitiosus dignitatē imperialem adeptus est: ymo etiam alijs dignitates largitus est. &c.

(Ordo est) Quamuis superbus Nero seuientis luxurię comeret se ostro tyrio & niueis lapillis tamē vigebat omnibus inuisus. Sed improbꝰ dabat quondam verendis patribus curules indecores Quis igitur putet illos honores beatos quos miseri tribuunt.

Hec est Quinta Prosa huius tertij. In qua ostē

dit phīa ꝙ regnū et regni familiares nō cōferant verā potentiā quā ꝑmittūt & ꝑpter quā appetunť. Et primo ondit verā potentiā nō esse in regnātib⁹. secūdo ꝙ non in regū familiarib⁹ ibi. Nā quid ego. Q̃ꝫ āt in regnātib⁹ nō sit v̾a potentia: & ꝑ conseꝗ̄s nec btitudo, ꝓbat quatuor vijs. prima sumiť ex ꝑuitate duratōis regnantiū. secūda ex paruitate extensionis. tertia ex annexione timoris. quarta ex defectu securitatis. Secunda ibi. Q̃ꝫ si hęc. Tertia ibi. Expertus sortis. Quarta ibi. Atqui vellent. primo proponit intentum per modum questionis dicens vt in littera.

a Perpetuo perdurat: Nulla felicitas ꝑpetuo ꝑdurat saltem tꝑalis. Hoc patuit prius exemplo vetustatis posito de Creso rege Lydoꝝ. Hoc etiā ptꝫ exemplis eoꝝ qui fuerūt tꝑe Boetij sic de impatoribꝫ Romanis qui crebro circa tꝑa sua mutabātur. nūc bellis. nunc insidijs oppssi. vel alio mō eiecti Et idē testať Ganfred⁹ in poetria dicēs. Hoc vnū ꝑ scire potes ꝙ nulla ptās Esse morosa ꝑt: si vis exēpla priores Respice fortunas emicuit illa prioꝝ. Florida ꝓsperitas Minos subuertit athenas.

(Ordo) An vero regnaq̃ familiaritas regū valent efficere potentem? Quid ni qn̄ felicitas eoꝝ perdurat ꝑpetuo. Atq̃ vetustas est plena exēploꝝ etiam pn̄s ętas plena qui reges cantauerint felicitatē calamitate. O p̄clara potentia q̄ nec quidē satis efficax inueniť ad ꝯseruationem sui.

b Q̃ꝫ si hęc. Hic ondit ꝙ ptās regia nō est vera ptās nec beatifica ꝓpť paruitatē extensiōis eius.

c Qua parte defuerit ꝛc̄. Nota si ptās regia efficit beatū. ergo vbi est defectus potestatis regie: ibi erit defectus btitudinis. Cū igiť plures sint gētes sup quas nō ē ptās vni⁹ rei q̃ꝫ quæ subiaceant sue potestati sequitur ꝙ rex in maiori parte erit miser & nō btūs. igiť in ptāte regia nō consistit vera beatitudo. (Ordo) Q̃ꝫ si hęc ptās regnoꝝ est auctor btitudinis: nōne si qua parte defuerit minuat fœlicitatem. importet miseriā. Sed q̃uis hūana imperia late tendantur: necesse est plures gentes relinqui quib⁹ quisq̃ regū nō imperet. vero qua parte desinit ptās faciens beatos hac parte subintrat impotentia faciens miseros. Hoc ergo modo necesse est in regibus esse maiorem portionem miserię.

Prosa Quinta

AN vero regna regūq̃ familiaritas efficere potentē valent? Quid ni? qn̄ eoꝝ fœlicitas perpetuo perdurat. Atqui plena est exemploꝝ vetustas: plena etiam presens ętas: qui reges fœlicitatē calamitate mutauerint. O p̄clara potētia, quæ nec ad cōseruationē quidē sui: satis efficax inuenitur.

[Glosses: Rñdet yronice; .i. quare nō efficerēt potentē; .s. qđ nūq̃ ꝯtingit; certe; auctoritas; .i. nostra; .s. suā; Exclamat yronice; .s. est; taceo ꝙ possidentis ꝛ ad altoꝝ ꝯseruationē; .i. regia; .i. causa]

b ¶ Q̃ꝫ si hęc regnoꝝ potestas beatitudinis auctor est? nōne si qua parte defuerit, fœlicitatem minuat, miseriam importet?

[Glosses: .s. regia ptās; q.d. sic; .i. inducat]

Sed q̄uis late hūana tendant imp̄ia: plures necesse est gētes relinqui: quib⁹ regū quisq̄ nō imp̄et. Qua vero parte btōs faciens desinit ptās, hac impotētia subintrat q̄ miseros facit. Hoc igit̄ modo maiorē regib⁹ inesse necesse est miserię portionē. ❡Expertus sortis sue p̄iculorū tyrānus: regni metus: pendētis supra verticē gladij terrore similauit. Quæ ē igitur hec potestas: q̄ sollicitudinū morsus expellere: q̄ formidinū aculeos vitare neq̄t? ❡Atq vellent ipi vixisse securi: sed nequeūt. Dehinc de potestate gloriantur. An tu potentem censes: quem videas velle quod non possit efficere? potentem censes qui satellite lat⁹ ambit: qui q̄s terret ipe pl⁹ metuit: qui vt potēs eē videat̄: in seruiētiū manu sitū est. ❡Nā quid ego de regū familiarib⁹ disserā: cū regna ipa tātę imbecillitatis plena demōstrem, q̄s quidem regia ptās sepe incolumis sepe autem delapsa p̄sternit. Nero Senecam

d ❡Exp̄t⁹ sort; suę. Hic ōn dit q̄ in regnātibus nō sit vera ptās p̄pter annexionē timoris per exemplum.

e Tyrānus. Dyonisius fuit quidam rex: qui cū requireretur a q̄dā suo familiari quare semper tristaretur: cum tamen semp̄ haberet beatam vitam: Iste Dyonisius volēs sibi designare causam suę tristicię iussit eum poni inter epulas lautas: & sibi supra verticem iussit suspendi gladium acutū tenui filo. Iste viso gladio p̄territus epulari nec letari potuit. Cui dixit Dyonisius. Talis est enim vita mea quam tu beatam putabas: semper enim mortem mihi p̄eminentem p̄uideo. Considera ergo q̄modo fœlix esse poterit qui timere nō desinit.

(Ordo est) Tyrannus expertus sue sort; periculorum metus regni similauit terrore gladij pēdentis supra verticem. Quæ est igitur hęc potestas quæ nequit expellere morsus sollicitudinum. quæ. s. nequit vitare aculeos formidinum?

f Atqui vellent. Hic philosophia ostendit idem quarta ratione: quæ sumitur ex defectu securitatis. Ex littera formatur talis ratio. Illud quod nō facit hominem securum hoc non facit vere beatum. Sed potētia temporalis est huiusmodi igitur ɀc. Consequentia est nota: quia quāto maior potentia tāto minor securitas.

g Vellent ipi vixisse securi sed nequeunt. Reges securi esse non possunt. quia incōmoditates iminentes nō possunt nō formidare Narrat autē Valerius de Dyonisio supra dicto q̄ intantū timuit tonsores barbaꝝ q̄ filias suas docuit detōdere barbas. ipsis aūt senescentibus precepit vt barbam & capillos sibi abu rerent & lectum cubicularem ī lata fossa fecit in quē se ligneo ponte recepit quia satellites & barbaros timuit.

(Ordo) Atqui ipi vellent vixisse securi: sed nequeunt dehinc gloriantur de ptāte. An tu censes potentē quē videas efficere velle q̄d nō possit? censes potētem q ambit latus satellite. Qui vt videat̄ esse potens: situm est in manu seruientiū.

h ❡Nam quid ego. Hic ostendit philosophia q̄ in familiaribus non consistit vera potentia. Secundo excludit quādam obiectionem ibi. An presidio. Probat ergo q̄ familiaritas nō facit eē vere potentē. cū hmōi familiaritas nō possit retineri ad nutū: & ipsa retenta frequenter vergit in nocumentum.

i Nero Senecam ɀc. Nero fingebat se magistrum suum Senecā timere postq̄ imperator factus est sicut in pueritia. Vnde mandauit sibi vt gen⁹ mortis eligeret quia viuere nō posset. Seneca cibo & potu satiat⁹ aperire fecit venā & bibēs de annulo venenoso interijt. Antiqui enim potētes et nobiles sub gemma annuli venenum portabant: vt si quid aduersi eis contigisset ad mortem confugerent.

i. magistrum
familiarem preceptoremqꝫ suum: ad eligen-
suū familiarē sic dictū
k
de mortis coegit arbitrium. papinianum
diu inter aulicos potētem militum gladijs
i. imperator — s. Seneca & Papinian⁹
Anthonius obiecit. Atqui vterqꝫ potentie
ꝓpter crudelitatē principū voluerūt se subtrahere ab eis — s. duo
sue renunciare voluerunt. Quorum Seneca
vt ipm placaret — i. vitā solitariam
opes etiam suas tradere Neroni: seqꝫ in otiū
i. casuros
conferre conatus est. Sed dum ruituros mo-
i. magnitudo potētie — s. tā Seneca q̄ Papinian⁹
les ipsa trahit, neuter quod voluit effecit.
Quæ est igitur ista potentia: quam pertime-
scunt habentes: quam nec cum habere ve-
lis tutus sis: & cum deponere cupias vitare
s. vt patuit de Seneca — i. auxilio
non possis. ¶ An presidio sunt amici:
q. d. non
quos nón virtus sed fortuna conciliat?
Probat per locum ab oppositis
Sed quem fœlicitas amicum fecit: infortu-
nium faciet inimicum. Que vero pestis ef-
q. d. nulla. quia inimicitiam eius cauere non possumus cū ei constent secreta nostra propter familiaritatem.
ficacior ad nocendum q̄ familiaris inimi-
cus.

Sequitur Metrum quintum.

k Papinianū diu &c. Anthoni⁹ existēs imperator in suos tyrannisauit qui Papinianū suum familiarem diu inter aulicos potētem gladijs militū occidi fecit. Ex quib⁹ patz quō regia potestas in columis sepe suos familiares prosternit. Quō autē regia ptās lapsa prosternat suos familiares ex hoc patz: Cum enim familiares imitantur regiam potestatem necesse est vt ipa deficiente etiā ipsi familiares deficiant. (Ordo est) Nam quid ego differam de familiaribus regū: cum demonstrem regna ipsa plena tante imbecillitatis. quos quidem regia potestas sepe incolumis prosternit. sepe aūt delapsa Nero coegit Senecam familiarem suum preceptorē ad arbitrium eligende mortis Anthoni⁹ obiecit gladijs militum Papinianum diu potentem inter aulicos. Atqui vterqꝫ voluerūt renūciare sue potentie Quorꝫ Seneca conat⁹ est etiā suas opes tradere Neroniqꝫ se conferre in otium. Sed dum moles ipsa trahit ruituros: neuter effecit q̄d voluit. Quæ igitur est ista potētia quā habētes pertimescunt. quā cū habere velis nō sis tutus & cū cupias deponere non possis vitare.

l An ꝓsidio. Hic phīa exdudit obiectionem Posset em̄ aliquis dicere q̄ hō pt̄ conseruari i sua potētia p amicos: Vñ q̄ aliq perdūt potestatē est ꝓpt̄ defectū amicorū hoc excludit phīa dicens q̄ hoc nō potest esse verum de amicis q̄ fortuna conciliantur. De amicis autem qui virtute cōciliantur nō est hic loquendum cū nō computent̄ inter bona fortune. de quibus hic loquitur.

m Sunt amici. De amicis sophisticis loq̄tur Seneca. ix. Epla. Qui vtilitatis causa assumptus fuerit tādiu placebit q̄diu vtilis fuerit. Amicorꝫ turba florentes circūsedit. sꝫ circa auersos solitudo est. Vnde Poeta. Nam precio quesitus amor cum munere cedit. Inquantum durat largitio durat amic⁹. Alter poeta. Dum fortuna tonat fugientes terret amicos. Nā q̄s amet quis non vera procella docet. Et alter poeta. Dum zephirus flabat multꝫ comitabar amicis. Ast om̄s aquilo turbine flāte fugat. Et Horatius. Horrea formice nūq̄ ad inania tendūt. Nullus ad amissas ibit amicus opes.

n Quæ vero pestis: Q̄ autem familiaris amicus vel inimicus multum noceat dicit Poeta. Plus nocet vt nostis ad cuncta domesticus hostis. Et res ipsa docet qualiter ipse nocet.

(Ordo est) An amici sunt presidio quos nō virtus reconciliat sed fortuna. Sed quem fœlicitas fecit amicum: infortunium faciet inimicum: vero quæ pestis ad nocendum efficatior q̄ inimicus familiaris.

Hic incipit metrum quintũ huius tertij.

Quod dicitur paramanticum ab inuentore. Anapesticum a pede predominante. Catalecticum quia vna sillaba defficit ad metri perfectionem. In quo metro phĩa ostendit quomodo vera potentia sit acquirenda dicens ꝙ vera potentia consistit in reprimendo viciosos motus: vel concupiscentias inordinatas quia sine hoc nullus est vere potens quantumcu͡ꝗ dominetur.

a Qui se volet esse potentem. Vere potẽs est qui sensualitatẽ subiicit rationi. Vnde Seneca. Si vis omnia tibi subiicere subiice te rationi. Multos enim rexeris. si ratio te rexerit. Et Aresto- teles tertio Ethicorum. Quemadmodum puerum oportet viuere secũdum ꝑcepta pedagogi Ita oportet concupiscibile consonare ratiõi. Vñ Seneca. Magnũ imperiũ regit qui sibi ipsi dominatur. Fortior est qui cupiditatẽ vincit ꝙ͡ꝫ qui hostẽ subiicit. Est enĩ difficillimũ vincere se ipsum Et Salomõ. Fortior est expugnator animi expugnatore vrbium (Ordo). Ille qui volet se esse potentem domet animos feroces. Nec summittat colla victa libidine fedis habenis. Et enim licet Indica tellus tremiscat tua iura lõge. Et seruiat vltima thyle (vbi sol facit solsticium estiuum. Et vltra non ꝑgredit.) Tamẽ non posse pellere atras curasq͡ꝫ fugare miseras querelas non est potentia.

Metrũ quintũ

(scilicet vere)
Qui se volet esse potentẽ
(quia crudelitate .i. refrenet .i. crudeles hõ assimilatur feris)
Animos domet ille feroces
(.s. concupiscẽtie)
Nec victa libidine colla
(.i. viciosis motibus.)
Fedis summittat habenis.
(.i. terra Indie)
Etenim licet indica longe
(.i. licet tua potestas extendat se vsq͡ꝫ ad Indiam)
Tellus tua iura tremiscat
(.i. licet tibi — que est insula vltra Britaniam)
Et seruiat vltima thyle
(.i. obscuras solicitudines)
Tamen atras pellere curas
(.s. prouenientes ex aduersitate fortune)
Miserasq͡ꝫ fugare querelas
Non posse, potentia non est.

Ista est sexta prosa huius tertij.

In qua philosophia ostendit ꝙ gloria mundana non spectat ad verã beatitudinẽ: nec facit vere beatum. Et primo ostẽdit hoc de gloria ꝓprie virtutis. Secundo de gloria que ꝓuenit ex nobilitate sanguinis ibi. Iam vero. primo ostendit intentum de gloria: quę prouenit ex laude false virtutis. Secundo de illa gloria que ex veris meritis procedit ibi. Que si etiam. primo intendit talem rationẽ. Illud quod est falsum nõ spectat ad beatitudinem nec facit beatum. Sed gloria false acquisita illa est fallax igitur. ꝛc

Prosa Sexta

satis patet
a
G Loria vero quam fallax sepe: ꝙ
ꝙ sit falsa probat auctoritate ponēdo cā
turpis est. Vnde non iniuria Tragicus ex-
clamat. O gloria gloria in milibus homi-
sic ponitur grecis litteris
num mortalium nihil aliud facta nisi auri-
manifestat hoc
b
um inflatio magna. plures enim agnum sepe
gloriam falsē receperunt
nomē: falsis vulgi opinionibus abstulerunt.
ostendit ꝙ gloria sit turpis ;q.d. nihil
.s. modo iam dicto
Quo qd turpi⁹ excogitari potest. Nam qui
laudantur
falso predicant: suis ipsi necesse est laudibus
laudes spectantes ad gloriā
c
erubescāt. ¶ Que si etiā meritis conquesite
quasi diceret nihil
d
sint: quid tn̄ sapiētis adiecerint conscientie:
qui bonū suū nō populari rumore sed cōsci
pbat hoc secundo p locū ab oppositis
.i. diuulgasse
entie vitate metit. Q; si hoc ipsum ppagasse

a Gloria vero ꝙ fallax. Secundum Tullium. Gloria est freques fama cum laude. Et est duplex vana & vera. Vana gloria est que nullo conficiente procedit inesse. Vera est ꝙ nullo conficiente non procedit inesse. Fama autem est cognitio alicuius non solum in propinquo sed etiam in remoto.

b Magnum sepe nomen ꝛc. Fama inducit falsam gloriam. falsa gloria erubescētiā. Nā erubescentia est crimē inglorationis causa tum ex aliquo turpi perpetrato. Cum autem aliquis se cognoscat false acquisiuisse gloriam tūc hoc timet manifestari excui⁹ manifestatione incidit in inglorationē & verecundiam.

(Ordo) Gloria vero ꝙ fallax sit & ꝙ turpis Vnde Tragitus non iniuria exclamat. O gloria gloria nihil aliud facta in milibus hominū immortaliū nisi magna inflatio aurium. Plures enim magnum nomen sepe abstulerunt falsis opinionibus vulgi quo quid turpius potest excogitari nam qui predicantur falso necesse est erubescant suis laudib⁹.

¶ c Que si etiam Hic Philosophia probat ꝙ gloria meritis acquisita non spectat ad beatitudinem intēdens talem rationem: Illud non spectat ad beatitudinem de quo nulla est cura sapienti sed de gloria etiā meritis acqsita nulla est cura sapienti ergo ꝛc. Maior est nota. Nam sapiens maxime curat beatitudinem cum sit maxime fœlix.x. Ethicorum. Minorem ponit in littera.

d Quid tamen sapientis adiecerint conscientie. Sapienti non est cura de gloria. Quia dicit Macrobi⁹. Sapiens fructum in conscientia ponit. Stultus autem in gloria. Et Seneca. Consciētiam potius quam famam attende. Sed pleriq; famam pauci conscientiam verentur.

e Inter hęc vero. Soluit ocultā questionē. Diceret enī aliquis sufficit ad beatitudinem ꝙ homo sit gloriosus in populo suo habendo fauorem populi respōdit phia vt in lra.
f Popularem gratiā. Nota fama popularis non prouenit ex recto iudicio rationis. Plus enim populus sequit inclinationē sensus ꝙ̄ iudicium rationis.
g Nec vnquā firma perdurat. Nec etiā fama eorꝫ perpetue durat. Qnia secundū diuersas passiones vulgi variatur fama populi. Vnde vulgares iudicāt secundū cōcupiscentiā: nō secundū rei veritatē: ꝓpterea similes sunt auib⁹ quarum intuitū nox illuminat & dies cecat ex quarto huius prosa quarta.
(Ordo) Quę si etiam sint cōquesite meritis quid tn̄ adiecerint cō scientie sapientis qui bonū suum metit nō rumore populi sed veritate conscientie. Q₂ si pulchrum videt hoc ipsum nomē ꝓpagasse consequēs est vt iu dicet fedum nō extendisse. Sed vt pauloan disserui necesse sit esse plures gētes ad quas fama vnius hominis nequit ꝑuenire: fit vt pro maxima pte terrarum videat inglorius quē tu estimas esse gloriosum. vero inter hęc nec quidē puto dignā cōmemoratiōe popularem gratiā quę nec prouenit vero iudicio nec vnꝙ̄ firma perdurat.

nomen pulchrꝫ videt: consequens est vt fedū
ꝓpagasse nonmen
nō extendisse iudicet. Sed cū (vt pauloante
disserui) plures gētes esse necesse sit: ad quas
.s. gentes puta barbaros vel exteras nationes .i. cōtingit
vnius fama hominis nequeat ꝑuenire: fit vt
quē tu estimas esse gloriosum: ꝓ maxima pte
.s. bona que sunt in operatione virtuosa
terrarꝫ videat inglorius. Inter hec vero popu
.i. famam
larem gratiā, nec cōmemoratione quidē di
sed sola sensualitate
gnam puto: que nec iudicio vero prouenit.
nec vnꝙ̄ firma ꝑdurat. ¶ Iam vero ꝙ̄ sit
.i. labile .q.d. manifestum est
inane ꝙ̄ futile nobilitatis nomē, quis nō vi
.s. nobilitas .i. gloriam .s. ab illis qui se nobiles esse gloriantur
deat que si ad claritudinē referet aliena est. Vi
ꝓbat ꝑ diffinitionē nobilitatis
det nāꝙ̄ esse nobilitas: quedam de meritis ve
niens laus parentum. Q₂ si claritudinē pre
.i. laus .s. vt
dicatio facit, illi sunt clari necesse est ꝗ predi
.i. laudatur huiusmodi gloriosum .s. claritatē que ex laude sua prouenit oūr sunt parētes
cant. Quare splendidum te, si tuam non ha
bes aliena claritudo non efficit. ¶ Q₂ si
quid est in nobilitate bonū, id esse arbitror
solum, vt imposita nobilibus necessitudo vi
ꝓgenitorum per mores viciosos
deatur, ne a maiorum virtute degenerent.

inutile et vanū nomē Quia nihil vere nobilitat hoiem nisi virt⁹ Vnde Alan⁹ in libro de planctu nature. Quid tibi nobilitas: qd darꝫ nomē auorū Si seruus viciis factus es ipse tuis. Item nobilis est enim: si quis virture refulget. Degener est solus cui mala vita placet. Et paup Heinricus. Non presigne genus: nec clarū nomē auorꝫ. Sed ꝓbitas vera nobilitate viget. Et Seneca. Nemo est melior altero nisi qui recti⁹ ingeniū habet altero & ad bonas artes aptius.
(Ordo) Iam vero qs non videat ꝙ̄ inane ꝙ̄ futile sit nobilitatꝫ nomē: que si ad claritudinē referet aliena ē: Namꝙ̄ nobilitas videt esse quedā laus veniens de meritis parētū: Q₂ si ꝑdicatio facit claritudinē necesse est illi sunt clari qui predicantur. Quare si non habes tuā aliena claritudo non efficit te splendidum.
¶ k Q₂ si qd est. Hic ostēdit cuiusmodi bonū sit ī nobilitate dicens ꝛc. Notandū ꝙ gloriādū nō est de nobilitate qa dicit Seneca. Si pulcher es lauda naturā. Si nobilis lauda parentes. Si virtuosus & sapiens lauda, te ipsum. Si diues lauda fortunam. Si potens expecta paulisper & nihil eris. Nota secundū Tullium Optima hereditas a patrib⁹ tradit liberis omni patrimonio ꝓstatior .s. gl̄ia virtutū et decor rerū gestarꝫ.

¶ h Iam vero. Hic phia probat ꝙ gloria proueniens ex nobilitate sanguinis etiam nō spectat ad veram beatitudinem. Et primo ostendit vanitatē huiusmodi glorie. Secundo ostendit quid boni sit in nobilitate. ibi. Q₂ si quid.
i Inane ꝙ̄ futile nobilitatis ꝛc. Nobilitas sanguinis ē

l Degeneret. Degenerare. ē a maiorꝫ virtute ꝑ mores vitiosos recedere. Meli⁹ est enī a patre ignobili descendere & morigeratū eē ꝙ̄ a nobili et ꝑ vitia degenerare. (Ordo) Q₂ si qd bonū ē i nobilitate id solū ē arbitror vt nobilib⁹ videat imposita necessitudo ne degenerent a maiorꝫ virtute.

Iſtud eſt ſextum metrum huius tertij. Quod di citur alemanicum ab inuentore dactilicum a pede predominante. Trimetrum a nu mero pedum ypercatalecticum quia vna ſillaba ſupabundat. In quo metro philoſo phia probat omnes homines eſſe nobiles preter vitioſos.

a Omne hoı̄m genus. Omnes homines ex ea pte qua ſunt ho mines ſunt eque nobiles cū enī nobilitas ſit quedam excellen tia contracta ab origine. nobili tas hominis precipue debet at tendi ex ea parte qua eſt bona ſcilicet ex parte anime. Cum igi tur in omnibꝰ hominibus ſit ea dem origo animę. quia omnes animę ſunt a deo omnes homi nes ſunt ęque nobiles. Solū aūt illi ſunt ignobiles qui degenerāt a ſua origine. anima autē in ſuo origine producta eſt a deo & eſt ſimilis deo. Ideo illi ſoli a nobi litate degenerāt qui vitioſis mo ribus ſimilitudinē dei deturpāt quam ex origine cōtraxerunt.

b Simili ſurgit. Om niū hoı̄m eſt vna ori go. qa a deo ſunt crea ti quē patrē oīs voca mus & oēs aīe ſunt a deo ergo nullus eſt no bilor alio ſecūdum ra tionem licet ſecundū ingeniū bene quia ſoli illi ſunt ignobiles qui degenerant ſuam ge neologiam cum diſce dunt a virtutibus & adherent viciis.

c Animos celſa. Hic loquıẗ more Platoni co qui voluit oēs aīas ſimul eſſe creatas in cę lo & poſtea mitteren tur in corpora quod nō eſt verum. Sed ani me creantur in corpori bus: ergo loquıẗ more platonico ꝙ deus ani mas receptas in celo clauſit mēbris corpo reis. Et de hoc magis videbıẗ nono metro huius tertii.

Metrum Sextum

cuiuſcūq; conditionis

a

Omne hoı̄m genꝰ ı̄ terris:

q; ſcḋm aīam ſunt oēs ab vno creatore

b

Simili ſurgit ab ortu.

.i. vnus creator. ſ. nobilis

Vnus enim rerum pater eſt:

.i. gubernando

Vnus qui cuncta miniſtrat.

.ſ. vnus pater

Ille dedit phœbo radios:

Dedit & cōrnua lunę.

.i. habitare in terris

Ille homines etiam terris:

Dedit & ſidera cęlo.

.ſ. pater .ſ. corporis

c

Hic clauſit membris animos:

acceptos ex celo .ſ. inq̃

Celſa ſede petitos.

.i. homines

Mortales igitur cunctos

i. producit .i. principium

Edit nobile germen.

.i. ad quid .ſ. o mortales vros .ſ. cū ſtrepitu

.ſ. vſm iactatis

Quid genꝰ & pauos ſtrepitis:

Si primordia veſtra:

.i. cōſideres tu

Auctoremq; deum ſpectes

.i. nobilis eſt

Nullus degener extat

.i. niſi .i. operans

.ſ. ſuis

Ni vicijs peiora fouens:

.i. deum a quo proceſſit

Proprium deſerat ortum.

(Ordo) Omne genus hominum in terris ſurgit ab ortu ſimili. vnꝰ enim eſt pater rerum vnus qui miniſtrat cuncta. Ille dedit phoebo radios & dedit cornua lunę. Ille dedit homines terris & celo ſidera. Hic aīos clauſit mēbris petitos celſa ſede. Igıẗ nobile germē edit cunctos mortales. Quid ſtrepitis genus & pauos ſi ſpectes vr̄a primordiaq; deū auctorē. Nullus extat degener ni fouēs peiora viciis deſerat ꝓpriū ortū.

Ista est Prosa septima huius tertij. In qua phi

losophia ostendit beatitudinem non esse in voluptate. Et primo ostendit hoc de voluptate generaliter. Secudo de quadā voluptate specialiter. Secūda ibi. Honestissima quidē. primū pbat dupliciter secundū ꝙ ponit duas ratiões. Secūda ibi. Que si beatos. primo intendit talē rationē. In illis nō cōsistit beatitudo ad q̄ sequunt̄ multe incōmoditates, sed ad voluptates sequunt̄ multe incomoditates sicut declarat in littera.

a Quid aūt de corporis voluptatib⁹ loquar. Duplex est voluptas .s. intellectualis & corporalis. Prima est prosequenda .s. intellectualis quia cōsistit in speculatione animam beatificans. Secunda est fugienda quia cōsistit i delectatiōe sensuali corp⁹ mortificans. Vnde Seneca .lii. epistola dicit. Voluptates p̄cipue extirpa que latronum more nos amplectuntur vt strāgulent. Et Tullius. Voluptas impedit omne consilium atq̨ vt sic dicam oculos perstringit mentiū et inimica est ratiōi nullum vult cum virtute habere commertium.

b Sacietas vero penitentie. Voluptas plena ē penitētia. Narrat enim Valerius Q̄ cū Demoscenes phūs q̄reret amorem Thaidis meretricis vt consensum ferret ei centū talenta petens. Demoscenes aspiciens in celum respondit Pro tāto pretio non emam: tantum penitētie. Sciebat enim ꝙ voluptatem inseperabiliter sequitur penitentia.

c Quantas ille morbos. Voluptates multos morbos afferunt

Prosa Septima

Quid autem de corporis voluptatibus loquar: quarum appetentia quidē plena est anxietatis: sacietas vero penitētie. Quātos ille morbos q̄ itollerabiles dolores quasi quēdam fructum nequitie: fruentium solent referre corporibus quarū mot⁹ quid habeat iocūditatis ignoro. Tristis vero esse voluptatū exitus: qsquis reminisci libidinū suarū volet: intelliget. ❡ Que si beatos explicare

(Interlinear glosses: corporalibus; .i. cupiditas; quia homo anxiatur qn̄ caret eo quod cupit; .i. plenitudo voluptatum; .s. plena est; .s. voluptates; .s. satis patet; .s. eis; afferre; voluptatū; affectus; voluptatis; fines; voluptatum; cognoscet; .s. voluptates; d)

Quia dicit Seneca quadā epl̄a. Multos morbos multa fercula fecerunt. Et vult Arestoteles in ethic ꝙ laborātes in passionibus veneris & crapule maxime transmutantur secundum corpus: crapula eni plures occidit q̄ gladius.
(Ordo). Quid aūt loquar de voluptatibus corpis quarū qdē appetētia plena est anxietatis: sacietas vero penitētie. Quātos ille morbos q̄ intollerabiles dolores solent referre corpibus fruētiū quasi quendam fructū nequitie quarū motus quid iocūditatis habeat ignoro. Vero quisquis volet reminisci suarū libidinū intelligit exitus voluptatum esse tristes.

❡ d Que si beatos. Hic philosophia probat cōclusionem prius positā alio modo deducendo ad inconueniens & est ratio ista. Si in voluptatibus consisteret beatitudo. Sequeretur ꝙ peccudes essent beate quod est falsum. Pecudes enim laborant ad explendum corporis voluptatem. Notandum ꝙ cum foelicitas sit bonum nature rationalis nullus bestias foelicitabit. Quia tm̄ gen⁹ hoim

viuit arte & ratione Notandum ad fugã bestialium voluptatum hortatur Arestoteles Alexandrum quadam Epistola dicens. O alexander declina a conatibus bestialium voluptatum que corruptibiles sũt carnalis enim appetitus inclinat ad corporales voluptates que contristant intellectũ Et subdit. conatus voluptatum generat carnalem amorem: hic generat auaritiã. hec generat desiderium diuitiarum que generãt in verecũdiam. In verecundia presumptionem. Presumptio infidelitatem: Infidelitas latrociniũ propter q̃ mala vitanda est voluptas.

(Ordo sic sumitur): Que si possunt explicare beatos nihil cause ē quin q̃q; pecudes dicant esse beate quarum omnis intentio festinat ad explendam corporalem lasciuiam.

.s. nil impedit
possunt: nihil cause est: quin pecudes quoq;
iudicentur
beate esse dicantur. quarum omnis ad explen
desidiam · naturalis
dam corporalem lasciuiam laborat intentio.

e
¶ Honestissima quidem coniugis liberorũ
q; natura adherret quod volo dicere · .i. extra naturam
q; foret iocunditas: Sed nimis e natura dictũ
tacco · ali · habuisse · f. liceꝫ
est, nescio quem filios inuenisse tortores: quo
.i. anxia · siue bona siue mala
rũ q̃ꝫ sit mordax quecũq; cõditio, neq; alias
.s. est · f
expertũ te: neq; nũc anxiũ necesse ē ad mone
mei phi · .i. ap
re. In quo Euripides mei sentẽtiã, pbo q carẽ
tem liberis: infortunio dixit esse foelicem.

¶ e Honestissima quidem ꝛc. Hic phia ostendit q; beatitudo non consistit in quadam speciali voluptate scilicet in matrimonio que licita est propter generationem prolis intendens talem rationem. In illa voluptate non consistit foelicitas que habet anxietatẽ sibi annexam: sed voluptas matrimonii ē huiusmodi sicut tangit in littera.

f Nunc anxiũ Anxietas inest patrib⁹ propter malitiã filiorum. narrat enĩ Euripides tropi⁹ ĩ hystoria romanorũ q; Demetrides in suos seuiens filios duos ex eis interfecit & cum persequeretur tertium ille congregato exercitu obsedit patrem. Pater autem videns se non posse euadere se ipsum interfecit. Etiã pater anxiatur de bonis filiis propter ĩtensam dilectionem eorũ & ꝑmotionem quibus si aliqd aduersi contigerit pater reputat se infoelicẽ Ex quo patet q; voluptas cõiugalis habet anxietatẽ sibi ãnexã.

(Ordo): Quidem iocunditas coniugisq; liberorum foret honestissima: sed nimis dictum est e natura taceo quem inuenisse filios tortores quorum q̃ꝫ sit mordax quecũq; conditio nec necesse est amonere te alias expertum est neq; nunc anxium. In quo probo sententiam mei Euripides qui dixit carentem liberis infortunio foelicem.

Istud est metrum septimũ huius tertij. Quod dicitur anacroanticũ ab inuentore iambicum vel Anapesticum a pede predominã te. Quia habet primum pedem Anapestum & reliquos iambos. Et est dimetrum. i. quatuor pedum Cathalecticum quia defficit sillaba. Nam post tres pedes remanet vna sillaba de quarto pede. In quo metro philosophia ostendit quid mali consequatur omnem voluptatem.

a Habet hoc voluptas omnis. Omnis enim voluptas habet hec que in litera ponuntur dans conperationem de apib⁹. Circa quam Notandum. Licet omnis voluptas corporalis primo delectet & postea pungat ad modum apum cum hoc maxime inuenitur in voluptate venerea ad cui⁹ fugam Aristoteles hortatur Alexandrum dicens. O clemens imperator. Noli te multũ inclinari ad coitum: quia coitus est quedam pprietas porcorum que igitur tibi gloria si exerces vicium bestiarum & actus brutorum. Crede mihi indubitãter ꝙ coitus est destructio corpis, abreuiatio

(.s. quod dicã) (et specialiter venerea)
Habet hoc voluptas omnis:
(.i. punitionibus) (.i. vexat)
Stimulis agit fruentes:
(.i. stimulis) (.s. est similis)
Apiumq; par volantum:
(.i. postq;) (.s. apis)
Vbi grata mella fudit:
(.q.d. iocunditas voluptatis ẽ nimis transitoria sed anxietas quam affert nimis ẽ mansura)
Fugit: & nimis tenaci
(.i. percussa)
Ferit icta corda morsu.

vite, corruptio virtutũ, legis transgressio: & generat femineos mores. Qualiter autẽ sit fugienda delectatio venerea docet Alanus in de planctu nature dicẽs Si venerem fugare velis loca tempora vita. Nam locus & tempus pabula donant ei. Et pauper Heinricus loquens de amore dicit. Proscribas igitur gladiis & fustibus ipsum. Et fugiendo fuga quem sola fuga fugat.

(Ordo sic sumit). Omnis voluptas habet hoc agit fruẽtes stimulisq; par apium volantum. Vbi fudit grata mella: fugit & ferit icta corda nimis tenaci morsu.

Ista est octaua prosa huius tertij. In qua philosophia ostendit quantis malis sint implicita predicta bona in quibus aliqui posuerunt foelicitatem. Secundo ostendit ꝙ exilia sunt corporis bona. ibi. I am vero.

a Quid enim pecuniam. Homo querēs pecuniam incidit in malum violentie qa omīs pecuniosus est violētus. Primo ethicorum. Sed querens honores et dignitates humiliando se aliis supplicabit. Sed dicit Seneca in libro de beneficiis. Molestum est verbum et onerosum dimisso vulto dicere rogo. Querens autem potentiam & gloriā oportet ꝙ propter potenciam & gloriā defendendā persecutionibus improborum se obiiciat & sic securus esse desistit.

b Voluptariam vitam Querens vitam voluptuosaꝫ oportet ꝙ corpori seruiat. Sed dicit Seneca. Maior sum & ad maiora genitus sū ꝙ̄ ꝙ sim mācipium .i. seruus mei corporis ꝙ non aliter aspiciam ꝙ̄ aliquod vinculum meę libertati circūdatum.

(Ordo) Igit̄ nihil dubium est quin heę vie ad beatitudinē sunt quedam deuia nec valeant queꝗ perducere eo ad quod promittunt se esse perducturas. Quantis vero malis sint implicite breuissime monstrabo. Quid enim pecuniā congregare ne conaberis: sed eripies habenti velis fulgere dignitatib⁹ supplicabis dāti. Et qui cupis perire ceteros honore vilesces humilitate poscēdi potentiam ne desideras obnoxius insidiis subiacebis piculis subiectorum. Petis gloriam sed distractus p aspera queꝗ desistis esse securus degas vitā voluptariā sed quis non spernat atꝗ abiiciat seruum

.s. predicta consideranti — quibus hoīes nitūtur peruenire — erronice vie

Nihil igitur dubium est quin hę ad beatitudinem vię deuia quedam sunt: nec perducere eo quemꝗ valeant: ad quod se perducturas esse ꝑmittunt. Quā-

.s. illuc

tis vero implicite malis sint: breuissime mon-

.s. istoꝝ est sine malo. q. d. nihil

a

strabo. Quid enim pecuniam ne congrega-

.i. laborabis — et ita implicaberis malo violentie

re conaberis: sed eripies habenti. Dignitatibus fulgere velis: danti supplicabis. Et qui preire ceteros honore cupis: poscendi humilitate vilesces. potentiam ne desideras: Subiectorum insidijs obnoxius: periculis subiacebis. Gloriam petis: sed per aspera queꝗ

.r. mundo — .i. quietatus

b

distractus securus esse desistis. Voluptariam vitam degas: sed quis non spernat atꝗ abijciat vilissime fragilissimeꝗ rei corporis ser-

scilicet — .i. gratia sui — tanꝗ̄ sint optima

c — d

uum. ¶ Iam vero qui bona pre se corporis ferunt ꝙ̄ exigua ꝙ̄ fragili possessione nituntur. Num etiam elephantes mole thau-

.i. cupiunt — .i. valde vilā — .i. laborant — e — magnitudinem — fortitudine — .i. excedere

f

ros robore supare poteritis: Num tygres

vilissime frugalissime ꝙ rei corporis.

¶ c Iam vero. Hic phīa ꝑbat in speciali quam vilia sunt bona corporis quę aliq reputāt eximia bona Secūdo breuiter recolligit supra dicta ibi. Ex quibus omnibus Primo ostendit intentum de magnitudine, fortitudine, et corporis agilitate. Secundo de pulchritudine ibi Forme vero. Primo ostendit ꝙ homo non debet mirari de magnitudine, fortitudine & agilitate corporis quia illa excellētius inueniūtur in brutis ꝙ̄ in hominibus.

d Bona pre se corporis ferūt. Bona corporis sicut magnitudo, fortitudo, agilitas nō multum sunt miranda: quia dicit Seneca Non magnitudine et corporꝫ velocitate res magne geruntur: sed virtute. Vnde Catho Consilio pollet cui vī natura negauit. Item Seneca excellentia ingenii potest latere sub quacunꝗ pelle.

e Num etiā elephantes. Secundū ysidorꝫ ī libro ethimologiarꝫ Elephantē greci a magnitudine corporꝫ putant dictum eo ꝙ formam mōtis preferat. Apud indos vero dicit̄ baro: ꝙ vox eius barritus dicitur.

f Num tygres. Secūdū ysidorꝫ. Tygris est bestia variis colorib⁹ distīcta mirabilis velocitatis. Ex cuius nomine quidā fluuius Tygris appellatur q rapacissimus est oīm fluuiorꝫ. Et sciendum ꝙ ꝑ bestia dicit̄ hec Tygris in gtio tygris vel dis. Sed ꝑ fluuio dicitur tantum hic tygris & in genitiuo huius tygris.

(Ordo).Iam vero qui ferunt bona corporis pre se q̄ exigua q̄ fragili possessione nitun tur.Num enim poteri tis superare mole ele/ phantes robore thau ros. Nū p̄ibitis tigres velocitate ? Respicite spacium celi firmitudi nem celeritatem.Et ali quando desinite mira ri vilia. Quod quidē celum nō mirandum est his potius q̄ sua ratiōe qua regitur.

g Forme vero ni tor.Hic phīa ostendit intentum de pulchri/ tudine forme supple q̄ sit exile bonū quia est transitoria & quia est tantū superficialis.

h Vernaliū florꝝ mu tabilitate ꝛc.Pulchritu do corporis nō est du rabilis qa dicit Vergi/ li⁹.O formose puer ni mium ne crede colori Alba ligustra cadunt faccinia nigra legunt̄

i Linceis oculis. Cō muniter dicit̄. Q, vi/ sus͂ linceus obstantia corpora penetrat. Sed illud nec ab Arestote le nec ab aliquo auten tico inuenitur. Vnde ysidorus ī libro Ethi/ mologiarum loquens de lince dicit Q, linx dictus est quia in lu/ porum genere nūerat̄. bestia maculis destin cta tergo vt pardus. Sed similis lupo cui⁹ vrinam conuerti in du ritiem preciosi lapidis dicunt qui ligurius ap pellatur. Nihil autem dicit ysidorus de pene tratione visus.

k Alcibiadis superfi cie. Alcibiades mulier fuit pulcherrima quā videtes quidē discipli

magnitudinē
velocitate preibitis?Respicite celi spaciū fir/
.i.fortitudinem .i.velocitatem .i.cessate
mitudinem celeritatē.Et aliquando desinite
.i.inferiora bona p̄dictis
vilia mirari.Quod quidem celum: non his
sic etiā in hoīe magis laudantia sunt bona .i.intelligentia
rationis q̄ corporis
potius est:q̄ sua qua regitur ratione miran/
sed pulchritudo
g
dum. ❡ Forme vero nitor vt rapidus est
q̄ .i.velociter transiens .q.d.satis est euidens
h
vt velox & vernalium florum mutabilitate
.i.mutabilior
i
fugacior.Q, si (vt Arestoteles ait) linceis ocu
.s.corpa
lis homines vterentur:vt eorꝝ visus obstātia
penetraret. Nonne introspectis visceribus
k
Alcibiadis:supficie pulcherrimum corpus.
.q.d.sic
turpissimum videretur.Igitur te pulchrum
videri,non tua natura sed oculorū spectātiū
reddit infirmitas. Sed estimate q̄ vultis ni
mio corporis bona dum sciatis hoc quod cū
.s. fuerit de bonis corporis .i.calore
l
q̄ miramini triduane febris igniculo posse
m .i.pmitetunt
dissolui. Ex quibus omnibus illud redige/
.s.predicta
re in summam licet q̄ hec que nec prestare q̄
pollicent̄ bona possūt,nec oīm bonorꝝ cōgre
gatiōe pfecta sunt ea nec ad beatitudinē qua/
.s.vie
si quidā calles ferūt,nec beatos ipsa perficiūt

Arestotelis duxerunt eam ad Arestotelem vt ipsam videret qua visa dixit. Si homines linceos oculos habe/ rent.vt queq̄ obstan/ tia penetrarent intro/ spectis visceribus cor p⁹ quod apparet pul/ cherrimū turpissimū videretur.

m Triduana febris: Triduana febris secun dum medicos est acu/ ta quia quandoq̄ ter tio die interimit.

k Ex quibus omni/ bus.Breuiter nunc re colligit omnia que su perius dicta sunt.

(Ordo sic sumitur) ve ro nitor forme vt rapi dus ē vt velox et fuga tior mutatione verna lium florum. Q, si ho mines vterentur lince is ocul' vt Arestoteles ait.Ita vt eorꝝ visus pe netraret obstātia. Nō ne corpus superficie pulcherrimū Alcibia/ dis ītrospectis viscerī bus turpissimum vi/ deretur. Igitur te pul/ chrum videri non red dit tua natura sed in/ firmitas spectantium oculorum.Sed estima te q̄ nimio vultis bo na corporis dum scia tis miramini hoc q̄d cunq̄ posse dissolui igniculo triduane fe/ bris. Ex quib⁹ oībus licet illud redigere ī sū mam q̄ hec bona nec prestare possunt que pollicentur nec perfe/ cta sunt congregatio/ ne omnium bonorū ea nec ferunt ad beati tudinem quasi quidē calles nec ipsa perfici unt beatos.

Istud est octauum metrum huius tertij. Cuius primus versus dicit metrū Asclepiadicū ab inuētore Coriambicū/a pede predominante. Secundus versus dicitur metrum Archilochicum ab inuētore Iambicum a pede predominante. In quo metro phīa deplangit errorē hominū qui in querendo nimia bona sunt prudentes sed in querendo summū bonū abducuntur ignorantia. Primo facit hoc, secundo precatur vt homines attediati falsis bonis redeant ad verū bonum. Secunda ibi. Quid dignum dicit ergo.

a Heu q̄ miseros: Heu est interiecctio dolentis Et est dissillaba propter metrum.

b Capreas. Secundū ysidorum libro ethimologiarū Caprea est agrestis capra que quia acutissime videt greci eam pondoridam appelauerunt.

c Echinis. Secundum ysidorum. Echinus est piscis paruus semipedalis qui adherendo videtur retinere nauem. Et est piscis asperrimus ad modum ericii ad edendum satis suauis.

Metrum Octauum

heu · .i. errronea via vel transuersa a vero bono · seducit
HEu q̄ꝫ miseros tramite deuio. Abducit ignorantia
.s. vos homines · .i. in vite · .s. preciosas
Non aurum in viridi queritis arbore: Nec vitę gēmas carpitis
.i. retia ꝑ captura piscium · vos · .i. abscōditis
Non altis laqueos montibus abditis. Vt pisce ditetis dapes
illa animalia · b · .i. mare tyrrie qḋ est in ytalia · .i. nō acceditis
Nec vobis capreas si libeat sequi: Tyrrhena captatis vada.
ꝑcerto · absconditos · ꝑnouerunt
Ipsos quinetiam fluctibus abditos. Norunt recessus equoris
margaritis · .i. abūdantior · .s. vnda sit feratior · .i. conchiliorꝫ quorꝫ sanguine fit purpura
Que gemmis niueis vnda feratior Vel que rubentis purpurę
.s. feratior · .i. habundant · talibus piscibus
Necnon que tenero pisce vel asperis: prestent echinis littora
.i. vbi · .s. beatiferum · .s. existentes
Sed quonam lateat quod cupiunt bonū: Nescire ceci sustinēt.

(Ordo sic sumitur) Heu que ignorantia abducit miseros, deuio tramite non queritis aurum in viridi arbore: nec carpitis gemmas vitę. Non abditis laqos altis mōtibus vt ditetis dapes pisce. Nec si libeat vobis sequi capreas captatis vada Tyrrhena quinetiam norūt ipsos recessus abditos fluctibus equoris. Quę vnda sit feratior niueis gēmis vel que rubentis purpure necnō que littora prestēt tenero pisce vel asperis echinis. Sed quonam lateat bonum quod cupiunt ceci sustinent nescire & quod abiit trās stelliferum polum dimersi tel lure petunt.

¶ d Quid dignū stolidis. Hic precatur phīa vt post tediū falsorū bonorū hoīes redeāt ad verum bonū. Vbi nota ꝙ depcatio philosophie non est ex maliuolentia sed ex benignitate. & ideo non optat ꝙ homines permaneant in desiderio bonorum temporalium sed vt illud desiderium magis sit eis medium producendi ad verum bonum. Nec ipsa imprecatur cupiditatem vel ambitionem honoris adesse sed vt quibus adest per hoc ad verum bonum deducantur.
(Ordo sic sumitur). Quid dignum imprecer stolidis mentibus. ambiāt opes honores. Et cum parauerint graui mole falsa tum cognoscat vera bona.

Et quod stelliferum transabijt polum. Tellure demersi petunt
¶ Quid dignū stolidis mētibus impcer. Opes honores ambiant
Et cum falsa graui mole parauerint. Tū vera cognoscāt bona.

Ista est nona Prosa huius tertij. In qua philosophia vult ostendere que sit vera beatitudo. Et primo continuat dicta dicendis. Secūdo assignat causam false fœlicitatis. Tertio ostendit que sit vera fœlicitas. Secunda ibi Quid enim. Tertia ibi Habes igitur.

Prosa nona

a Mendacis formā fœlicitatis. Falsa fœlicitas dicitur mēdax ex eo ꝙ nō adimplet quod promittit. Diuitie enim promittūt sufficientiam reuerentiam quam non conferunt sicut patet ex predictis.

Hactenꝰ mēdacis formā fœlicitatis ōndisse sufficit quā si pspicaciter ītueris: ordo est deinceps que sit vera monstrare. B. Atqui video inq̄. nec opibus sufficiētiā, nec

b Ordo ē deinceps que sit vera demonstrare. Cognitio false fœlicitatis vtilis est: quia cognitio mali expediens est ad cautelam secundū Alanū in de planctu nature quia malū non vitat nisi cognitū & quia

noticia mali ducit in cognitionem boni p oppositū igitur vult philosophia primo assignare causas falsę fœlicitatis & tūc ostēdere que sit vera fœlicitas.

(Ordo). Hacten⁹ sufficit ostendisse formam mendacis fœlicitatis quam si pspicaciter intueris ordo est monstrare deinceps que sit vera. Atqui in q̄ꝫ video nec posse cōtingere sufficientiam opibus nec regnis potentiam. nec reuerentiā dignitatibus. nec gloria celebritatem. nec voluptatibus leticiam. An etiā deprehēdisti causas cur ita sit: quidem mihi videor intueri veluti tenui rimula sed malim apertius cognoscere exte Atqui promptissima ratio est.

c Quod enī simplex est. Hic phīa assignat causam falsę fœlicitatis & declarans eam ostendit q̄ sufficiētia potentia & reuerētia gloria & leticia sint vnum in re. Secundo ostēdit quomodo homines ista seperāt ab inuicem. Secunda ibi Hoc igitur quod est vnū. Primo dicit q̄ causa falsę fœlicitatis est q̄ error humanus et cetera.

d Sufficientie potētieq̄ꝫ ꝛc. Potentia eadem est cum sufficientia q̄ enī aliqd omnino sit suffitiens ita q̄ nulli⁹ egeat & tñ careat potentia cōtradictionē includit si careret potentia respectu alicuius possibil' non esset omnino sufficiēs

regnis potentiam. nec reuerentiā dignitati-
que tñ videntur, pmittere, et sic falsa felicitas est in eis
bus, nec celebritatē gloria, nec leticiā volupta
nunquid
tibus posse contingere. p. An etiam causas
.s. dicat
cur id ita sit deprehendisti? B. Tenui quidem
.q.d. non plene sed imperfecte .i. cognoscere
veluti rimula mihi videor intueri. Sed ex te
.s. illas causas .i. magis velim pcerto
cognoscere apertius malim. p. Atq̄ pmptissima ratio est. c Quod enim simplex est in
.s. false felicitatis .i. diuidit
diuisumq̄ꝫ natura, id error humanus sepat &
.s. bono .s. bonum
a vero atq̄ꝫ pfecto ad falsum impfectumq̄ꝫ traducit. An tu arbitraris quod nihilo indigeat
declarat illam causam et primo potentiā et sufficientiam idem esse
carere respondet approbat causam
egere potētia? B. Minime inq̄ꝫ. p. Recte tu
.s. respondens .i. aliqua
quidem. Nam si q̄d est quod in ulla re imbecillioris valētie sit in hac presidio necesse est
.i. potentie debilioris auxilio
.s. vt concludit
egeat alieno. B. Ita est inq̄ꝫ. p. d Igit̄ sufficientie potētieq̄ꝫ vna eademq̄ꝫ ē natura. B. Sic videt̄
ostendit dignitatē idem esse cū predictis tanq̄ꝫ indignū .i. an
p. Quod vero huiusmodi sit spernendū ne
.i. indices .s. non spernendum
esse censes: an contra rerꝫ omniū veneratione
.s. q̄ sit dignissimū omni veneratiōe
dignissimū. B. At hoc inq̄ꝫ nec dubitari quidem potest. p. e Addamus igitur sufficientie potentieq̄ꝫ reuerentiā: vt hec tria vnum esse

e Addamus igitur sufficiētie ꝛc. Cuicūq̄ꝫ inest summa sufficiētia & summa potentia eidē inest & summa reuerentia. In q̄tū enim aliquid habet ratione principii intantum est dignum reuerentia. Vnde filii reuerētur patres quia sūt principium esse eorū Et serui dominos qa sunt principia seruorum in mandato mouentia eos per imperium: & reuerent̄ eos viros virtuosos quia sunt principia gubernantia vitam politicam. Potentia autem dicit ratione principii Vnde illud est maxime principiū quod est potētissimum. & ideo tale reuerendissimum.

(Ordo). Enim id quod ē simplexq̄ꝫ idiuisum natura id humanus error separat & traducit a vero & perfecto ad falsumq̄ꝫ imperfectum. An tu arbitraris quod nihilo indigeat egere potentia? minime inq̄ꝫ Tu quidem recte. Nā si quid ē quod sit valentie imbecillioris in vlla re necesse ē egeat in hac presidio alieno Ita est inq̄ꝫ. Igit̄ vna q̄ꝫ eadem est natura sufficientie & potentie. Sic videtur: quod vero huiusmodi sit cēses ne esse spernendū an cōtra dignissimū veneratīoe omnium rerū. At inq̄ꝫ quidē nec hoc dubitari potest. Igitur addamus potentiam sufficiētie q̄ꝫ potentie vt iudicemus hec tria vnum esse addamus quidem si volumus vera confiteri.

Rñdet ꝑ ɔcessionem
iudicemus. B. Addamus: siquidem vera volumus confiteri.
.s. potentissimũ ⁊ sufficientissimũ .i. iudicas
¶ p. [f] Quid vero inquit obscurũ ne hoc atq; ignobile censes
.i. gloria
esse: an omni celebritate clarissimum? Cõsidera vero ne quod
illã lr̃ã in nullo cõmentario inueni expositã
nihilo [g] indigere: quod potentissimum, quod honore dignissimum esse concessum est, egere claritudine quam sibi præstare non possit, atq; ob id aliqua ex parte videatur abiectius.
.i. gloriosum
B. Non possum inquam quin hoc vti est: ita etiam celeberrimum esse fatear.
Concludit .i. gloriã
P. Cõsequens igitur est vt claritudinem superioribus tribus nihil differre fateamur. B. Consequitur
Ostendit idẽ de leticia
inquã. p. Quod igitur nullius egeat alieni: quod suis cũcta viribus possit, q̃d sit clarum atq; reuerendum, nõne hoc etiam
certũ est
constat esse letissimum? B. Sed vnde huic inquam tali meror
.i. intret
vllus obrepat: nec cogitare quidem possum. Quare plenũ esse
.s. vera
leticię: siquidẽ superiora manebũt: necesse est cõfiteri. p [h] Atq;
.s. ɔcessa
illud quoq; per eandem necessarium est, sufficientię, potentię, claritudinis, reuerentię iocunditatis, noĩa quidem esse diuersa
.i. sȝ .s. eoꝝ Cõcedẽs hoc Boetꝰ dicit
nullo modo vero discrepare substantiã. B. Necesse est inquã.
.i. prauꝰ error hoĩm querendo vnũ sine alio
¶ p [i] Hoc igit̃ [k] q̃d est vnũ simplexq; natura, prauitas humana

¶ f Quid vero inqt. Hic ondendit p̃dictis esse annexã gl̃az & leticiã.
g Nihilo indigere. Oẽs creatę ɔparant̃ ad deũ sicut effectꝰ ad suã cãm. Et qz noticia cuiuslibȝ cause relucet ĩ suo effectu necesse est ip̃iꝰ dei hr̃e noticiã per effectũ & noticiã cũ laude. qz effectus dei manifestat ip̃m sub rõne honitatis & pfectõis q̃ ẽ materia laudis. cũ igit̃ gl̃ia sit clara cũ laude noticia: necesse est principiũ omniũ rerũ q̃d est sufficientissimũ potentissimũ & reuerendissimũ etiã eẽ gloriosissimũ. Notanduȝ q̧ sufficientissime nullũ bonũ deest. & tale hȝ appetitũ qetatũ in bono adepto: qes ãt appetitꝰ ĩ bono adepto ẽ leticia. g̃ bonũ sufficiẽtissimũ etiã ⁊c.
h Atq; illud q̃ȝ. Om̃ia ista sufficiẽtia, potẽtia. reuerẽtia. gl̃a. & leticia sũt vnũ in substantia: sicut aggregatũ ex diuersis ꝟrebus. tũc em̃ eẽt ibi cõpositio. quod repugnat potentissimo et dignissimo eo q̧ simpliciora digniora sunt cõpositis. sed de hoc postea meliꝰ patebit. (Ordo) Vero inqt q̃d censes ne hoc eẽ obscurũ atq; ignobile an clarissimũ omĩ celebritate vero Considera ne q̃d cõcessum est nihilo indigere q̃d potentissimũ q̃d dignissimum esse honore egere claritudine quã nõ possit p̃stare sibi atq; videat̃ ob id ex aliqua parte abiectiꝰ? Nõ possum inq; quin confiteor hoc vti est eẽ celeberrimũ. Igit̃ cõsequens est vt fateamur nihil differre claritudinẽ tribꝫ supioribꝫ Cõsequit̃ inq;. Igit̃ quod nulliꝰ alieni egeat: q̃d possit cũcta suis viribꝫ: q̃d ẽ clarũ & reuerendũ: nõne hoc etiã constet esse letissimũ. Sed nec possum cogitare Vñ inq; huic tali vllus meror obrepat. Quare siquidẽ supiora manebũt necesse est ɔfiteri plenũ esse leticię. Atq; p eadem illud necessariũ est noĩa quidẽ sufficientię. potentię. claritudinis reuerentię & iocunditatis vero substantiam. ¶ i Hoc igit̃. Hic phia ostendit qualiter hoĩes illud q̃d ẽ vnũ rediuidũt. secũdo mouet dubitatõȝ ibi. Quid igit̃ inq;. Primo oñdit quõ hoĩes diuidũt illud quod est vnum.
k Quod est vnum simplexq; natura. Qui querit partem rei indiuisibilis partẽ nõ inueniet nec ipsam rem cuiꝰ

partem querit. quia in rerum natura indiuisibile partem nõ habet. cũ igitur pdicta quinq; .s. sufficiẽtia. reuerentia. &c. ex parte rei sint vnum & indiuisibilia licet differant nõibus: qui querit vnum sine alio non inueniet.

l Sed hoc mõ. Ista quinq; prout inueniuntur in rebus sensibilibus in quib⁹ habent esse modo imperfecto & diminuto. sic vnũ inuenitur sine alio. Inquantum autem accipiuntur fm esse perfectum: & fm esse summũ prout inueniũtur in beatitudine. sic sunt idem indiuisibiliter & vnum non inuenitur sine alio. quia summa sufficientia est beatitudo. summa reuerentia est beatitudo. summa potẽtia est beatitudo. & sic de alijs.

m Nam cũ vnumquodq;. Quia hõ naturaliter petit beatitudinem tunc vnũqdq; pdictorũ quinq; desiderat fm q spectat ad beatitudinẽ. hoc ãt est fm esse perfectũ inq̃tum eadem sunt beatitudini. Et quia beatitudo cum sit deus, ẽ indiuisibilis. oĩa quinq; pdicta sunt vnum indiuisibiliter Ex quo patet q quia homies querunt ista fm q imperfecta inq̃tũ sunt i sensibilib⁹. & tñ desiderant ea fm pfectõẽ, ideo homies non assequuntur per ea q̃ desiderant.
(Ordo) Igitur hoc q̃d est vnũ q; simplex natura hũana prauitas dispartit. Et dum conatur adipisci partem rei q̃ caret partib⁹ nec assequitur portionem q̃ nulla est: nec ipsam quã minime affectat.

.s. diuidit — .s. prauitas hũana — .s. labor

dispartit. Et dũ rei q̃ partib⁹ caret: ptẽ conat

.s. partem — .s. rem integram

adipisci, nec portionẽ q̃ nlla est: nec ipa; quã

.s. hoies diuidũt ista

mĩme affectat asseqt. B. Quonã mõ inq;. P.

.s. causa sufficientie

Qui diuitias inqt petit: penurie fuga: de po

.s. idign⁹ .s. inglori⁹ q ita nihil curat de glã & dignitate

tẽtie nihil laborat: vilis obscur⁹ q; eẽ mauult

.s. talis

Multas etiã sibi naẽles q; subtrahit volup-

.s. lucrat⁹ est

tates: ne pecuniã quam parauit amittat. Sed

hoc mõ ne sufficientia qdẽ cõtingit ei: quẽ

potentia — anxiat — .s. irreuerẽtia

valẽtia deserit, quẽ molestia pũgit: quẽ vilitas abijcit: quẽ recõdit obscuritas. Qui vo

.s. potentiã — .s. dispergit

solum posse desiderat: pfligat opes: despicit

voluptates, honorẽq; potẽtia carentẽ, gloriã

quoq; nihili pendit. Sed hũc q; q mlta de-

.s. talis

ficiãt vides, fit em̃ vt aliqñ necessarijs egeat:

molestijs — ista

vt anxietatib⁹ mordeat. Cũq; hec depellere

nequeat: etiã id q̃d maxĩe petebat: petẽs esse

.s. sicut de duob⁹ argumẽtari

desistit. Silr ratiocinari de honorib⁹/ glã/ vo-

pfecte accepts

m

luptatib⁹ licet. Nã cũ vnũquodq; hor̃ idẽ

vt declaratũ est

est q̃d cetera sit, quisquis hor̃ aliqd sine ce-

ter̃ petit, nec illud q̃dẽ q̃d desiderat apprehẽ

q.d. cũ nõ querit btitudo. q̃rẽdo em̃ singl'a diuisim.

dit. ¶ B. Quid igit inq;? P. Si quis cuncta

Quonã modo inquã? Inqt Qui diuitias petit fuga penurie nihil laborat de potẽtia mauult esse vilisq; obscurus etiam subtrahit sibi multas voluptates naturales ne amittat pecuniã quã parauit. Sed hoc modo ne sufficientia contingit ei quem valentia deserit quem molestia pũgit quem vilitas abiiat. quem obscuritas recõdit. Qui vero desiderat solum posse profligat opes: despicit voluptatesq;: honorẽ carentem potẽtia quoq; nihilipendit gloriam sed vides q; mlta huic deficiant. fit em̃ aliqñ vt egeat necessarijs vt mordeatur anxietatibusq; cũ nequeat hec depellere: etiam id q̃d maxime petebat desistit esse potens. Similiter licz ratiocinari. Nã cum vnumquoq; horum idem quod cetera sit quisqs petit hor̃ aliquid sine ceter̃ nec quidẽ illud apprehendit quod desiderat.

¶ n Quid igit inq;. Hic phĩa mouet dubitationem quia dictuz est iam q hõ querendo singulum hor̃ diuisim ipe frustrat beatitudine. pt ergo dubitari vtr̃ querendo oĩa simul queratur beatitudo.
o Si quis cuncta sil. Si aliquis querit om̃ia quinq; simul: ille querit beatitudinẽ in vniuersali: sed errat in particulari querẽdo eam in istis temporalibus bonis: in quib⁹ nõ inuenitur. non em̃ summa sufficientia nec potentia inuenit in eis. & sic patet q querẽs vnum illor̃ vel om̃ia simul fm q inueniuntur in reb⁹ sensibilib⁹: cum habeãt esse in eis

sil' cupiat adipisci: summã qdē btitudinis velit. Sed num in his eã reperiet q̃ demõstrauim⁹: id q̃d pollicent̃ nõ posse cõferre? B. Minime inq̃. p. In his igit̃ q̃ singl'a quedã expetendoꝝ pstare credunt: beatitudo nll'o mõ inuestigãda est. B. Fateor inq̃: & hoc nihil veri⁹ dici p̃t. p. Habes igit̃ inquit: & formã false foelicitat⁊ & causas. Deflecte nũc in aduersum mentis intuitũ. Ibi em̃ verã quã pmisimus statim videbis. B. Atqui hec inq̃ vel ceco pspicua est: eamq̃ tu pauloante mõstrasti: dũ false causas aperire conabaris. Nam nisi fallor ea vera est & perfecta foelicitas: quæ sufficientem/potentem/reuerendum/celebrem/letũq̃ perficiat. Atq̃ vt me interius animaduertisse cognoscas, quæ vnum horum (quoniam idem cuncta sunt) veraciter præstare potest: hanc esse plenam beatitudinem sine ambiguitate cognosco. p. O te alumne: hac opinione foelicem: siquidem hoc inquit adieceris. B. Quidnam inquam. p. Esse ne aliquid in his mortalibus caducisq̃ rebus putas q̃d hmõi statũ possit afferre? B. Minime inq̃ puto. idq̃ a te nihil vt amplius desideretur ostensum est. p. Hec igitur: vel imagines veri boni: vel imperfecta quædã dare bona mortalibus videnẗ. Verum autẽ atq̃ pfectum bonum: conferre nõ possunt. B. Assentior inq̃.

modo imꝑfecto non cõsequit̃ btitudinẽ. querẽs aũt vnũ istoꝝ ꝑm eẽ perfectũ cũ omnia sint vnũ indiuisibiliter oĩa querit: & querit beatitudinem. (Ordo) Quid igit̃ inquã? Si quis cupiat cuncta sil' adipisci. S; num reperiet eã i his q̃ demõstrauim⁹ nõ posse cõferre id quod pollicent̃? minime inq̃. Igit̃ beatitudo nullo mõ inuestiganda est in his q̃ creduntur pstare singula quedã expetẽdoꝝ. fateor inq̃ & nihil potest dici verius hoc.

p Habes igit̃ inq̃t. Post q̃ phia assignauit causã false felicitat⁊. hic ostẽdit q̃ sit vera felicitas. Secundo õndit in q̃ sit constituta ibi. Qm̃ igit̃ agnouisti.

q Quę vnũ hoꝝ. Sufficiẽtia imꝑfecta q̃ ↄsideratur in reb⁹ tpalib⁹ nõ ẽ ṽa sufficientia: s; tm̃ silitudinaria. Sufficiẽtia aũt perfecta includit omnia alia quatuor & singulũ alioꝝ quatuor ꝑfecte alia includit. Et iõ illud q̃d dat vnũ ꝑfectũ dat oĩa: s; illud quod dat om̃ia facit vere ꝑfectũ. Ideo dic̃ Boetius. Illud q̃d p̃t veraciter vnum ↄferre illud cognosco esse beatitudinẽ.

r Assentior inq̃. Assentior est verbũ deponẽtale & ꝑcat idẽ cũ ṽbo neutrali q̃d est assentio.

(Ordo) Igitur habes formã & causas false foelicitatis: nũc deflecte mẽtis intuitũ in aduersum. Ibi em̃ statim videbis verã quã pmisim⁹. Atqui hec pspicua est vel ceco eãq̃ tu monstrasti pauloante dũ conabaris aperire causas false. Nã ni fallor ea foelicitas ṽa est & ꝑfecta q̃ ꝑficiat sufficientẽ. potẽtem. reuerendũ celebrẽq̃ letum. Atq̃ vt agnoscas me interius aĩaduertisse cognosco sine ambiguitate hanc esse plenã btitudinẽ q̃ vnũ hoꝝ p̃t veracit̃ pstare qm̃ cũcta idẽ sunt O alũne hac opinione te foelicẽ (inquit) siquidem

adiiceceris hoc. Quidnam inquit putas ne aliquid esse in his mortalibus & caducis reb⁹ quod possit afferre huiusmodi statū: inquit minime putoque id ostēsum est a te vt nihil amplius desideretur Igitur hec vel videtur dare mortalib⁹ imagines veri boni vel quedā imperfecta bona: autē verū & perfectū bonū nō possunt conferre.

s Qm igit. Hic ostēdit phia in quo vera foelicitas sit constituta. Et primo tāgit ordinē hui⁹ ptis ad pcedentia: Et docet diuinū auxiliū esse implorandum vt cognoscatur in quo sit vera btitudo. Secūdo inuocat diuinū auxilium. Tertio ondit intentū in quo sit vera btitudo. secunda ibi. O q ppetua. tertia ibi. Qm igit

t Inuocandū inquit. In oib⁹ diuinū auxiliū est implorandū: quia de⁹ ē q diuitias sue sapiētie influit in aīas sapiētū & tribuit studentib⁹ grām cognoscēdi cui nihil est difficile: & sine quo nihil possibile ē possideri. Ita scribitur in prologo de regimie principū. & omne datū optimū & omne donū perfectū desup est descendens a pre luminū: vt dicit alia scriptura. Et dicit btūs Augustin⁹: Nemo tā erudit⁹: nemo tā doct⁹ q supna illustratōe nō idigeat Et beatus Aug⁹. Nisi int⁹ sit q doceat: inuanū lingua doctoris laborat. Iō phia volens ondere in quo sit vera beatudo inuocat diuinū auxilium: quo ptermisso nullum rite fundatur exordium.

s.o Boeci ... s.btītudo
q P. Qm igitur agnouisti quae vera illa sit: q
s.agnouisti ... restat
aūt beatitudinē mētiant: nūc supest vt vnde
btītudinē
veram hanc petere possis agnoscas. B. Id quidem inquit iam dudum vehementer expecto.
p. Sed cum (vti in Thimeo platoni inquit nostro placet) In minimis quoque rebus di-
s.auxiliū ... s.in rē arduo negotio
uinū psidium debeat implorari. quid nunc faciendum censes: vt illius summi boni se-
Rūdet Boeti⁹ s.censeo
t
dem reperire mereamur. B. Inuocandū inquit
s.deum
rerum omniū patrem: quo ptermisso nullū
initiū ... Phia approbat
rite fundatur exordium. p. Recte inquit. ac
sine interuallo ... s.pposuit inuocatōs vel metrica modulatione
simul ita modulata est.

(Ordo) Igitur ipm agnouisti q sit illa vera aūt q mentiantur btītudinē nunc supest vt agnoscas vn possis petere hāc verā. Id qdē inquit expecta iā dudū vehemēter. Sed inqt. Cum vti nro platoni ī Thimeo placet. Diuinum psidiū debeat implorari qz in minimis rebus. quid nūc censes faciendum vt mereamur reperire sedē illi⁹ summi boni. Inuocādum inquit patrem omnium rerum quo pretermisso nullum exordiū fundatur rite Inquit recte ac simul modulata est ita.

Istud est Metrum nonum huius tertij. Quod

dicitur Homericum ab inuentore: quia Homerus ipsum adinuenit. Et dicitur Heroicum a materia: quia gesta Heroum. i. virorum illustrium hoc metro describebātur. Et dicitur Dactilicū a pede predominante. Hexametrū a numero pedum: quia constat ex sex pedib⁹. In quo metro phia inuocat diuinū auxiliū ad ostendendū in quo sit vera btitudo: & quō ad ipam perueniat. primo ergo phia captādo bnuolētiā dei ipam multipliciter cōmendat. secūdo petitionē suā exprimit ibi. Da pr. Circa primū sciendū quod tria reqrunt ad petitionē exaudiendā. primo requiritur potētia exaudiēdi. Secundo volūtas. Tertio scīa. De primis duob⁹ dicitur in qrto hu⁹ psa. ij. Duo sūt ī qb⁹ oīs hūanorum actuū effect⁹ cōsistit: volūtas & ptās. quorum si alterum desit nihil est quod explicari queat. De scientia patet. quia sine ea nihil rōnabiliter geritur. Volēs ergo phia ondere quod de⁹ possit velit & sciat exaudire suā petitionē: ondit ipm esse potentē ex mūdi gubernatiōe: ex celi & terre creatiōe: ex tpis pductiōe. Secūdo ostendit ipm volentem siue beneuolū ex sui bonitate & clemētia qua pduxit cūcta. Tertio ondit illū esse sapientē ex quadā effectuū specialiū pductione. Secūda ibi. Quē nō externe. Tertia ibi. Tu numeris.

a O qui perpetua. Iſta tota littera vſqꝫ ad illam partem Da pater. debet legi ſuſpenſiue. & poteſt o hic teneri vocatiue. admiratiue. vel deprecatiue.

b Mundum. Nota mundus ſm Areſtotelem in libro de celo & mundo: eſt conſtitutus ex celo & terra & naturis quæ in eis ſunt. quem mundum deus gubernat perpetua ratione. id eſt ſua prouidentia perpetua. quæ non eſt tranſitoria ſicut prouidentia humana. ſed permanet in duratione infinita.

Metrum Nonum

.i. prouidentia tua
a b c
Qui perpetua mundum ratione gubernas

.ſ. es .i. a perpetua duratione.
d e
Terrarum celiqꝫ ſator: qui tempus ab euo

pcedere .i. immutabilis facis
f g
Ire iubes: ſtabiliſqꝫ manens: das cuncta moueri.

c Gubernat. Gubernare eſt res in debitum ſui finem ordinare. quod ſpectat ad diuinam bonitatem. regit autem prima cauſa omnes res preter hoc ꝙ cōmiſceatur cum eis: influendo ſuper eas virtutem vite & bonitatis. ſm auctorem libri de cauſis.

d Terrarumqꝫ celi ſator. Sicut aliqs dicitur ſator qui ſemina plātarum & arborū producit: ſic deus dicitur ſator inquantum cœlum & terram creauit & produxit. Per cœlum autem & terram etiam intelliguntur elementa quæ ſunt in medio. dicit autē terrarum ponendo numerum pluralem pro ſingulari per anthiteſim.

e Qui tempus ab euo. Tempus eſt duratio ſucceſſiua cum ſit numerus motus ſm prius & poſterius. ex. iiij. Phiſicorum. quæ duratio differt ab euo. Euum enim eſt duratio permanens tota ſimul nullam habens ſucceſſionem vel mutabilitatem annexam. & eſt idem ꝙ eternitas: ꝗ eſt propria duratio dei ſm quam deus eſt cauſa temporis. ſicut enim deus per ſuum eſſe eſt cauſa cuiuſlibet eſſe: & per ſuam bonitatē eſt cauſa cuiuſlibet boni: ita per ſuam durationem eſt cauſa cuiuſlibet durationis.

f Stabiliſqꝫ. Deus eſt ſtabilis. i. immutabilis. quia nulla ſpecie motus mouetur. non generatione & corruptione: cum ſit ingenerabilis & incorruptibilis. nec augmentatione & diminutione cum non ſit quantus. nō alteratione nec loci mutatione cum ſit imparubilis. Et probat Areſtoteles. viij. phiſicoꝝ. ex ordine mouentium & mobilium ꝙ neceſſe eſt deuenire ad aliquod primum omnino immobile. & per ſe & per accidens.

g Das cuncta moueri. Omnia a primo ſunt mutabilia vel ſm eſſe vel ſm operationem. Si ſm eſſe hoc eſt dupliciter. vel ſm eſſe ſubſtantiale ſicut entia generabilia & corruptibilia. Vel ſm eſſe accidentale ſicut corpora celeſtia. que licet non mutentur generatione & corruptione: tamen mutantur ſm eſſe locale. Sicut autem eſt mutatio ſm operationem. ſic intelligentie ſunt mutabiles. quia in ipſis eſt ſucceſſio intellectionum. licet ergo nō mutentur quo ad eſſe ſed quo ad operationem. Aliter exponitur. Stabiliſqꝫ manens das cuncta moueri. vel omībꝫ ſpeciebus motuum. vel aliquibꝫ ſpeciebꝫ motus. accipiēdo motum ſtricte vel large. Aliter exponitur. Stabiliſqꝫ manens das cūcta moueri. nō ꝙ omnia moueantur. ſed quicquid mouetur te dante mouetur & ſimile genus

locutionis habetur Iohannis primo. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. non ꝙ omnes simul illuminentur: sed omnes qui illuminantur a deo illuminantur.
(Ordo est talis) O pater qui gubernas mundum perpetua ratione sator terrarumqꝫ celi qui iubes ire tempus ab euoqꝫ manens stabilis das moueri cuncta.
h Quem non externę. Hic Philosophia ostendit deum esse beneuolum ex bonitate clementie quæ omnia produxit.

deum h — extrinsece i — .i. non coegerũt — cõponere
Quęm non externe pepulerunt fingere causę

q̃ fluit de esse ad nõ esse ⁊ ecõuerso. k — sꝫ — .s. te pepulit — .i. intrinseca
Materię fluitantis opus: verum insita summi

.i. summe tue bonitatis l — .s. o pr̃ — .i. perpetuo
Forma boni liuore carens, tu cuncta superno

.i. producis — exemplari — ab om̃i deformitate elongatus
Ducis ab exemplo: pulchrum pulcherrimus ipse
.s. architipũ — .i. in memoria — .s. mundũ sensibilem — .s. sicut p̃fuit in mente tua — .i. producens

m
Mundum mente gerens: similiqꝫ imagine formans:

.i. elementa q̃ spectant ad integritatem mundi — .i. perfecte productũ — .i. absolutum tenere sine defectu alicui⁹.
perfectasqꝫ iubens perfectum absoluere partes.

n — o
Tu numeris elementa ligas: vt frigora flammis

Arida conueniant liquidis: ne purior ignis

Euolet: aut mersas deducant pondere terras

i Externę causę. Omne quod necessitatur a causa extrinseca necessitatur ab efficiente vel a fine. q2 non sunt plures cause extrinsece. Efficiens autem necessitat dupliciter. vel violentiam inferendo vt proyciens lapidẽ sursum vel aliqd cõferendo quo naturaliter moueat. sicut generans dans formam leuitatis mouet ignẽ sursum de necessitate naturę. deus autem non necessitatur ab efficiẽte primo modo: scilicet necessitate naturę cum nihil sit potẽtius eo. nec necessitate secundo modo: cum nihil ab alio recipiat. Nec etiã necessitatur necessitate finis. quia quod necessitatur ab alio tanqꝫ a fine cõparat ad ip̃m sicip̃fectũ ad p̃fectũ, eo ꝙ finis est bonum & perfectio illi⁹ quod est ad finem. deus autem a nullo extrinseco perficitur.

k Materię fluitãtis op⁹ Sola bonitas diuina coegit ipsum ad producendum opus flultantis materię: nõ autem coegit ip̃m necessitãdo sed libere mouendo.
l Liuore carens. Inuidia facit ꝙ aliquis bonum alteri non cõmunicat. quia inuidia est tristicia de bono alteri⁹. Et quia talis inuidia in deo non est: ideo summam bonitatem per creationem aliis communicauit. Vnde dicit Plato i Thimeo. Ab optimo inuidia longe relegata est. & per consequens sibi dissimilis prout naturaliter cuiusqꝫ capax beatitudinis esse poterat. efficiqꝫ voluerit.
m Mundum mente gerens. Sicut in agentibus per naturam forma rei fiende p̃existit in agente s̃m esse reale: sic in agentibus s̃m intellectum forma rei producende preexistit s̃m esse intellectuale. Sicut artifex volens producere domum oportet formam domus primo in mente pręexistere tanqꝫ exemplar: ad cuius imitationem faciat domum in materia. Cum igitur deus sit agens per intellectum producens mundum: ipse prehabuit in mente sua exemplar mundi & omnium partium eius: ad cuius mutationem produxit mundum ad extra. qui mũdus in mente diuina preexistens dicitur Architypus. ab archos quod est princeps: & typos similitudo. quasi principalis similitudo. cuius ymago dicitur esse mundus sensibilis.
(Ordo sic sumitur) Quem externę causę non pepulerunt fingere opus fluitantis materię: Verũ insita forma summi boni liuore carens tu ducis cũcta ab superno exẽplo ipse pulcherrim⁹ gerẽs mẽteqꝫ pulchrũ mundũ formãs similiqꝫ ymagineqꝫ perfectum iubens absoluere perfectas partes:
n Tu numeris. Hic Philosophia commendat deum ex parte sapientię quo ad specialium effectuum productionẽ. Et primo ex productione elementorum. Secundo ex productione anime mundi. Tertio ex productione animarum nostrarum. Secunda ibi. Tu triplicis. Tertia ibi. Tu causis.
o Elementa ligas. Elementa habent proportionem numeralem inter se. sicut enim duo numeri quadrati conueniunt in vno numero medio proportionali. sic duo elementa contraria duabus qualitatibus cõueniũt in vno elemento medio proportionali vtriqꝫ. Verbi gratia. Numerus quadratus est qui constat ex ductu suipsius in se ipsum. dicendo bis duo, ter tria, bis duo in quaternarium, & ter tria in nouenarium, & accipere vnum nume-

rum medium proportionabilem, scilicet Senarium. qui ſm eandem proportionem excedit quatuor in qua extē ditur a nouem, sicut enim nouem continent sex & mediam partem sex. ita sex continent quatuor & mediam partem quatuor. Sic similiter est in elementis. Nam ignis & aqua in duabus qualitatibus contrariantur. Ignis enim est calidus & siccus. aqua frigida & humida. & colligantur vno medio. scilicet aere. qui conuenit cū igne in caliditate. & cum aqua in humiditate. Similiter est de aere & terra respectu aque. Secundū hanc sententiā līa sic exponitur. Tu ligas elementa numeris. id est proportionibus numeralibus. vt frigida. id est aque quæ frigide sunt conueniunt flāmis. id est ignibus qui calidi sunt. per vnum elementum medium quod est aer. Et arida. id est. terre que aride sunt conueniunt liquidis, i d est partibus aeris que humide sunt per elemētum medium quod est aqua.

.s. deꝰ .s. inter deū & animā hūanā .i. opatiōis .s. inferiores per influxum

p q
Tu triplicis mediam nature cuncta mouentem

.s. mūdi. q̄ est intelligentia .i. p ꝯueniētes orbes .i. distinguis eā r

Connectens animam: per consona membra resoluis.

.s. aīa .i. diuisa ꝗtū ad opatōes scꝫ ꝑmi mobilis & in orbem planetaꝝ .i. impressit

Quæ cum secta duos motum glomerauit in orbes

.s. ipāꝫ intelligēdo .i. reflexa .i. pcedit .i. diuinam

In semet reditura meat: mentemq́ꝫ profundam

.s. deū intelligēdo .i. mouet intellectiōe q̄ ē tertia opatio

Circūit: & simili conuertit imagine cœlum.

.s. o pr̄ .s. hoīm ꝗ̄ mūdi aīaꝫ .i. aīas brutoꝝ & planetaꝝ
s t
Tu causis animas paribus: vitasq́ꝫ minores

.i. pduciꝫ .i. aīas rōnales hominum
v
prouehis: & leuibus sublimes curribus aptan

.i. corpora terrena .i. ordinatione tuaꝫ

In cęlum terramq́ꝫ seris: quas lege benigna

p Tu triplicis medium. Hic phīa ostendit sapientiā ex anime mūdi productiōe. Vbi sciendū ꝙ ista līa cōmuniter exponit̄ ad intentōem Platonis in Thimeo. Sꝫ quia ista expositio est difficillima & modice vtilitatis: ego eā ptranseo & ponā facilē expositionē quę est de mēte Arestotelis. Ad cuius euidentiā est notandū: ꝙ p animā mūdi hic intelligit̄ intelligētia mouens orbē. q̄ per motum virtutē suā influit inferioribꝫ. & hęc intelligētia dicitur media inter deuꝫ & animam humanā. Sicut enī in dignitate & perfectione exceditur a deo. sic ipa excedit aīaꝫ nostrā.

q Triplicis mediū nat̄e. Hmōi intelligentia dic̄t esse triplicis nature ꝓpter tres opatōes quas habet scꝫ mouere orbē. intelligere deū. et ītelligere seipaꝫ. Licet corpa celestia sint diuersa: tn̄ rōne vnitatis pn̄t dici vnū corpus. Sr̄ intelligētie licet sint diuerse tamē pn̄t dici vna intelligentia ꝓpter vnitatē ordinis in opatiōe mouēdi. ergo dicit in singulari animā & nō animas.

r Cōsona mēbra. Orbes celestes dicū̄t cōsona mēbra intelligentie. quia per ipos tanq́ꝫ per organa & instrumenta intelligentia influit inferioribus. Licet enī intelligentia prima intentione moueat propter se. tamen secunda mouet ꝓpter inferiora. (Ordo) Tu cōnectens animā mediā triplicis nature mouentē cūcta resoluis per cōsona mēbra. Quę cū secta glomerauit motū in duos orbes reditura in semet meatq́ꝫ circūit profundā mentē: & conuertit cęlū simili imagine.

s Tu causis. Hic phīa ꝯmendat sapientiā dei ex aīaꝝ nrāꝝ creatione.

t Vitasq́ꝫ minores. Anime bestiarum & planetarum dicūtur minores vitę respectu anime hominis, eo ꝙ nō habent tot nec ita perfectas operationes vitę sicut anime hominum.

v Leuibus curribus. Per leues curros ſm intentionem Platonis intelligit stellas compares curribus. Dixerunt enim Platonici ꝙ deus omnes animas simul creauerit & seminauerit eas in celo delegendo eas stellis comparibus a quibus postea dilabuntur in corpora. Sed hęc opinio non valet scilicet ꝙ omēs anime simul sint concreate. imo om̄i die de nouo creantur & create corporibus infundūtur. Dicuntur autem anime seri in cęlū propter virtutem celestem ex qua vnio anime ad corpus contrahit suam peryodum licet anima a deo producatur in corpore tamen vnio ex parte dispositionum corporalium dependet a virtute celesti. ideo dicit eas seri in celū & terram. quia anime non coaptantur corporibus nisi mediante virtute celesti. Vnde. ij. phisicorum. Homo enim hominem generat & sol. Qꝫ autem deus animas creatas aptat leuibus curribus. id est stellis comparibus. quod sic potest intelligi. quia anima creata comparitatem & similitudinem habet cum stella. Sicut enim stella est nobilior pars sui orbis: & est perpetua. sic anima rationalis perpetua existens est nobilior pars hominis. Vel sic potest intelligi. ꝙ deus animas creatas aptat leuibus curribus. id est rationi & intellectui. quæ dicuntur currus anime. quia ducunt hominem in cognitionem rerum quas animas serit in cęlum & terram. quia anima ratiōe & intellectu habet cognitionem celestium & terrestrium.

x Reduci facis igne. Per ignem reducem intelligit ardorem charitatis quę hominem auersum a deo vicijs: facit ipsum redire virtutibus. nisi enim homo deum amet: ipsum non querit nisi querat. non inueniet nisi inueniat: ad ipsum non reuertetur.
(Ordo) Tu prouehis animasq; minores vitas paribus causis & aptans sublimes leuib; currib9q; seris in coelū q; terram quas cōuersas ad te benigna lege reduci igne facis reuerti.

.i. charitate reducente

Ad te conuersas reduci facis igne reuerti:

.i. procede q facis omnia pdicta .s. humane .i. nobilem

Da pater angustam menti conscendere sedem:

deū q est fons omnis boni .i. inuestigando inuenire .i. cognitione prehabita

Da fontem lustrare boni: da luce reperta

.i. claros rōnis intellect9 .s. p amorē .i. intuit9

In te conspicuos animi defigere visus.

.s. o pr̄ .i. disperge .i. obscuritates .i. grauitates .i. dilectionis

Disijce terrenę nebulas & pondera molis:

.i. resplende .s. es .s. quo omnia illustrant

Atq; tuo splendore mica: tu nanq; serenum:

mentib; .i. videre .s. omnium

Tu requies tranquilla pijs: te cernere: finis

q2 ongo omniū rerū q2 duci p grās .s. existens

principium: vector: dux: semita: terminus idem.

y Da pater. Postquam Philosophia captauit beneuolentiam dei ipsum multipliciter cōmendando, hic exprimit suā petitionem.
z Angustā. Sedes summi boni dicitur angusta: id est subtilis. q2 vix magno labore ad ipsam peruenitur. Vel dicitur angusta. id est nobilis. quia nihil sibi cōparari potest.

a Da fontē lustrare boni. Deum vocat fontem summi boni. sicut enim riuuli habent existere & fluere a fonte & ipē a nullo. sic a deo omne bonū habet esse: ipse aūt a nullo. Nota ad hoc q sedes summi boni conscendatur. oportet q inuestigetur et quia non sufficit inuestigare si non inueniatur. nec inuenire si nō diligat. ideo philosophia petit per amorem defigi visum animi scilicet rationem & intellectum in summum bonum.
b Disijce terrenę nebulas. Quia ratio & intellectus impediuntur & obscurantur per affectionem & desiderium terrenorum. quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam quando corpori est subiecta. Ideo philosophia petit fugari nebulas terrenę molis. & quia non sufficit fuga tenebrarum nisi assit lux illuminans. ideo petit illuminationem dicens. Atq; tuo splendore mica. Disijcio. cis. id est. diuersis modis iacere. dispergere, separare. diuellere. destruere. Et dicitur a dis & iacio. & scribitur per duplex. ij. in secunda sillaba.
c Finis principium. Quia es alpha & o. d Vector. Quia vehis nos per gratiam quo peruenire non possumus per naturam. e Dux. Ducens ab errore ignorantię ad veritatem sapientię.
f Semita. Cum sis via & veritas & per te ad teipsum peruenitur.
g Terminus. Vltra quem nihil queritur: cum sis summum & perfectum bonum.
(Ordo est talis) Pater da angustam sedem conscendere menti. da lustrare fontē boni. da luce reperta in te defigere. conspicuos visus animi disijce nebulas & pondera terrenę molis. Atq; mica tuo splendore nāq; tu serenū Tu tranquilla quies pijs cernere te idem finis. principium. vector. dux. semita. terminus.

Ista est Decima Prosa huius tertij. In qua philosophia ostendit vbi vera beatitudo sit constituta. & primo cōtinuando se probat beatitudinem perfectam esse in rerum natura. Secundo ostendit in quo sit vera beatitudo, ibi, Quo vero.

Prosa Decima

a .s.o Boeci .s.tu
QVoniam igitur quæ sit imperfecti quæ etiam per=
in precedentibus opinor
fecti boni forma vidisti: nunc demonstrandum reor quonam
.i.vbi .i perfecta felicitas .s.inuestigando
hec fœlicitatis perfectio constituta sit. In quo illud primum ar
.s.ego .s.esse .i.s.perfectum
bitror requirendum: an aliquod huiusmodi bonum (quale
.s.prosa octaua
pauloante diffinisti) in rerum natura possit existere: ne nos p̄
existentis b .i.vana .s.species
ter rei subiectę veritatem: cassa cogitationis ymago decipiat.
.s.in rerum natura perfectum & perfecta felicitas .s.bonum
Sed quin existat: sitq; hoc veluti quidaʒ omnium fons bonorum:
c .i.ex defectu .s.boni
negari nequit. Omne enim quod imperfectum dicitur: id minutione perfecti
imperfectum esse perhibetur. Quo fit vt si in quolibet genere im
.i.aliquid .s.genere
perfectum quid esse videatur: in eo perfectum quoque aliquid esse necesse
.i.circumscripta
sit. Etenim perfectione sublata: vnde illud quod imperfectum

a Quoniam igitur. &c. In bonis temporalibus & sensibilibus non potest esse summum & perfectum bonum. Et quia multi sunt qui non putat esse alia bona preter sensibilia. ideo ne aliquis putet nullum esse perfectum bonum in rerum natura Philosophia primo antequam ostendat vbi sit situm perfectum bonum probat ipsum esse.

b Rei subiectę. Res subiecta est de qua habetur sermo et cognitio: sed dum cogitamus de re quę non est: tunc est cogitatio cassa preter veritatem subiectę rei decipiens nos: ne autem talis cognitio videatur esse summi boni. ideo primo probat ipsum esse in rerum natura.

c Omne enim quod imperfectum. Hic probat tali ratione summum bonum. In quocunque genere est reperire imperfectum in eodem est reperire perfectum. Sed in genere rerum est reperire imperfectum bonum et imperfectam foelicitatem vt patet ex precedentibus. ergo in rerum natura erit dare perfectum bonum & perfectam foelicitatem. Imperfectum non potest esse principium rerum: quia perfectum prius est imperfecto principio autem non est aliquid prius. Ex quo sequitur quod vbi est imperfectum ibi est reperire perfectum. Notandum quod est deuenire ad aliquod perfectum a quo natura incipiens progreditur ad posteriora imperfecta: cuiusmodi sunt hęc inferiora quæ dicuntur extrema & effeta quæ sunt vltima causatorum: non causa aliis inferioribus.

(Ordo) Igitur quoniã vidisti quæ sit forma imperfecti etiam quæ perfecti nunc reor demonstrandum. Quonam hęc perfectio fœlicitatis constituta sit. In quo arbitror illud primum acquirẽdum an aliquod huiusmodi bonum quale diffinisti pauloante possit existere in rerum natura ne cassa ymago cogitatiõis decipiat nos preter veritatem subiecte rei. Sed negari nequit q̃n existat ꝙ hoc sit veluti fons quidem omnium bonorum. Omne enim quod dicitur esse imperfectuꝫ illud perhibetur minutione perfecti esse imperfectum: quo fit vt si in quolibꝫ genere videatur esse quid imperfectum quoqꝫ i eo necesse sit aliquid esse pfectum: etenim sublata perfectiõe nec fingi quidem potest. Vnde illud extiterit quod perhibeť imperfectuꝫ: neqꝫ enim natura rerũ cepit exordium sꝫ procedens in hęc extrema atqꝫ effeta dilabiť ab integrisqꝫ absolutis. Qꝫ si vti monstrauimus pauloante est q̃dam imperfecta fœlicitas fragilisqꝫ boni: dubitari nõ potest esse aliquã solidamqꝫ perfectam. B. Firmissime incqꝫ ꝙ verissime conclusum est.

d Quo vero: Hic Philosophia ostendit in quo perfectum bonum siue fœlicitas sit sita. Secundo concludit quoddam Correlarium. Tertio mouet dubitationem. secũda ibi. Super hęc. Tertia ibi. Atqui hoc quoqꝫ. Primo dicit vel ostendit perfectam fœlicitatem in deo esse constitutam. Secundo ostẽdit per quem modum sit in deo ibi. Sed queso. Primo ponit vnaꝫ propositionem notã. Secundo probat ex ea intentũ ibi. Ita vero.

.i. esse habeať
perhibetur extiterit: nec fingi quidem potest
.i. ab impfectis
Neqꝫ enĩ a diminutis inconsummatisqꝫ natura rerum cępit exordium. Sed ab integris
.i. pfectis .s. natura .i. inferiora
absolutisqꝫ procedens: in hęc extrema atqꝫ
.i. fructuosa ponit minorẽ
effeta dilabitur. Qꝫ si (vti pauloante monstrauimus) est quedam boni fragilis imperfecta
Cõclusionẽ ponit
fœlicitas: Esse aliquam solidam perfectamqꝫ
.s. felicitatẽ .s. pcedens dicit
non potest dubitari. B. Firmissime
.i. pbatũ est dare pfectũ bonũ .i. in q̃ loco
d
incqꝫ verissimeqꝫ cõclusũ est. ¶ P. Quo vero
.s. illud pfectũ bonũ subiũgit ppositionẽ
e
inquit habitet: ita cõsidera. Deũ rerꝫ omniũ
.s. ista
principẽ bonũ esse: cõmunis humanorꝫ con
.i. pcedit pbat deũ eẽ bonũ
ceptio pbat animorꝫ. Nam cum nihil deo
potest
melius excogitari queat: id q̃ melius nihil est
q. d. null⁹ .s. ista
f
bonũ esse quis dubitet? ¶ Ista vero bonũ esse
deũ ratio demonstrat: vt pfectũ quoqꝫ in eo
infallibiliter ꝯcludat .i. nisi .s. de⁹
.s. pfecti boni
bonũ esse cõuincat. Nam ni tale sit: rerꝫ om
impfecto
niũ princeps esse nõ poterit. Erit enĩ eo pstãtius aliquid: pfectũ possidens bonũ: q̃d hoc
prius atqꝫ antiqui⁹ esse videať. Oĩa nanqꝫ
.i. impfecta .i. manifesta sunt esse
pfecta: minus integris priora esse claruerũt.

e Deum rerum omnium. Deum esse principem omnium rerũ oĩes concedunt. Sed qꝫ Pitagorici duo posuerunt esse principia rerum. vnum bonum aliud malum. Ne ergo aliquis occasione huius negaret deum esse bonum: ideo hoc probat ex eo ꝙ nihil potest melius excogitari deo. Vnde l'cꝫ beatus Augustinus in libro de doctrina christiana. Omnes latine lingue scientes cũ aures eorum sonus tetigerit quo proferť deus mouentur ad cogitandum excellẽtissimam quandam immortalẽ naturam. Ita autẽ cogitatur deus quo nihil sit melius.

(Ordo) P. inquit vero quo habitet ita ꝯsidera. cõmunis cõceptio humanorꝫ actuũ pro bat deum esse bonum principem omniũ rerum. Nam cum nihil melius queat excogitari deo: quis dubitat id bonum esse quo nihil est melius.

f Ista vero bonũ esse. Hic probat intentum ꝙ beatitudo siue perfectum bonum sit situm in deo tali ratione. Perfectum bonuꝫ est vera beatitudo. sꝫ in deo est perfectũ bonum: ergo in deo est vera beatitudo.

g Quare ne ĩ infinitũ: Si deus non esset perfectum bonũ sed imperfectum procederet in infinitum: sic arguẽdo. Deus vel est perfectum bonum. Si perfectũ habetur propositum. Si imperfectum erit aliquid pri⁹ eo cũ perfectũ prius sit imperfecto. Iterum queritur de illo priori vel ẽ perfectũ bonũ vel imperfectum. & sic procederet in infinitũ vel dabitur deum esse perfectum bonum.

(Ordo) Ratio ista demonstrat deũ esse bonum vt ꝯmunicat in eo esse perfectũ bonũ Nam ni tale sit nõ poterit esse princeps omnium rerũ eẽ eo erit aliquid p̄stãti⁹ ꝑfectũ bonũ possidẽs quod videatur eẽ prius hoc atqꝫ antiquius. Nãqꝫ oĩa perfecta claruerunt priora esse min⁹ integris: quare ne ratio procedat in infinitum confitendum est summum deum esse plenissimum summiqꝫ perfecti boni. Sed cõstituimus (glosa tamen habet cõcessim⁹) perfectum bonum esse veram beatitudinem. igitur necesse est verã beatitudinem sitam esse in summo deo. B. Accipio inquã nec est quod queat vllo modo contradici.

¶ h Sed queso: Hic philosophia ostẽdit per quem modum vera beatitudo sit in deo. quia non ẽ in deo tanquam aliquid distinctum ab ip̄o sicut accidens a subiecto: sed est idem cum ip̄o.

.i. ꝓcedat — sicut alij h̄nt

g Quare ne ĩ infinitũ ratio prodeat: cõfitendũ est summũ deum: summi ꝑfectiqꝫ boni esse

z sic ptꝫ minor — ꝓbat maiorẽ — .s. nona ꝓsa

plenissimũ. Sed ꝑfectũ bonũ: verã esse beatitudinẽ cõstituim⁹. Verã igit̃ beatitudinem

ꝓbauim⁹ — .s. restat concludere qꝛ — .s. ꝯsentiens .i. ꝯcedo

in summo deo sitã esse necesse est. B. Accipio inqꝫ: Nec est q̊d cõtradici vllo modo queat.

.i. opponi — possit — .s. o Boeti — ph̄ia — .i. firmiter

¶ P. Sed h queso inq̄t te: vide qꝫ id sãcte atqꝫ inuiolabilit̃ ꝓbes. q̊d boni summi summũ deũ dixim⁹ esse plenissimũ. B. Quonã inqꝫ mõ? P. Ne hũc rerũ omniũ p̄rem: illud summũ bonũ q̊ plen⁹ eẽ ꝑhibet̃: vl' extrinsec⁹ accepisse: vel ita naturalit̃ habere p̄sumas: quasi habentis dei: habiteqꝫ btĩtudinis diuersam cogites esse substantiã. Nã si extrinsec⁹ acceptũ putes: p̄stãtius id q̊d dederit: ab eo q̊d acceperit existimare possis. Sed hũc esse rerũ omnium p̄cellentissimum: dignissime cõfitemur. Q; si natura quidem inest: sed est ratione diuersum: cũ de rerũ principe loq̄mur deo: fingat qui p̄t: q̊s hec diuersa cõiunxerit.

.s. hoc ꝓbetur — Ph̄ia ponit diuisionẽ — dicit — .s. a se illud bonum — .i. putasne — Iꝑꝓbat qꝛ nõ ab extrinseco — .s. bonũ qd est in deo — .i. meli⁹ — .s. bonũ — .s. deo qd est falsum — .s. esse — potes — .s. deũ — Probat qꝛ ꝑfectũ bonũ nõ est in deo naturaliter — .i. ꝑ naturã — .s. deo — .s. additatiua — .s. deũ z summũ bonũ — q.d. nõ p̄t dare ꝑõ q̊ fecerit

Ratio quam Philosophia pretendit est ista Summũ bonũ quod est in deo. vel est acceptum ab extrinseco: vel inest sibi naturaliter. Si ab extrinseco: aliquid erit prestantius & nobilius deo. quia dans summum bonũ prestantius est recipiente ipsum. Si autem inest deo naturaliter vel tanqꝫ idem sibi: vel tanqꝫ diuersum ab ipso. Si tanquam idem sibi habetur propositum. Si tã quã diuersum ab ipso erit aliquid pri⁹ quod ista diuersa coniunxerit. talia autem fingere est difficile.

(Ordo est) Sed inquit queso vide qꝫ sancte atqꝫ ĩuiolabiliter probes id quod diximus summum deum esse plenissimum summi boni. B. Quonam inquam modo? P. Presumas ne hũc patrem omnium rerum accepisse extrinsecus illud summũ bonum quo perhibetur esse plenus vel habere ita naturaliter quasi cogites diuersam esse substantiã dei habentisqꝫ beatitudinis habite. Nã si putes acceptum extrinsecus possis existimare p̄stanti⁹ id quod dederit eo quod acceperit. Sed dignissime confitemur hunc esse rerum omnium precellentissimum. Q; si natura quidem inest: sed est ratione diuersum. Cum loquamur de deo principe rerum fingat qui potest quis coniunxerit hec diuersa.

¶ i Postremo. Hic phĩa ponit secundam rõnem, ꝙ summũ bonum in deo nõ differt ab ipo. & est rõ talis. Illud quod est diuersũ ab alio nõ est illud a quo est diuersum. Si ergo summũ bonum est diuersũ a deo deus nõ esset summum bonũ: quod nefas est dicere. Itẽ Si aliquid esset in deo diuersũ: ab ipo deus esset compositus & non essentie simplicis. quod est falsum. Item quod est in deo diuersum ab ipso vel est accidens vel pars eius. Non accidens: quia deus non est subiectũ alicuius accidentis. Si est pars eius cum pars precedat totũ aliquid erit prius deo quod ẽ falsum.

(Ordo) Postremũ q̃d est diuersum, a qualibet re id non est illud a quo intelligitur esse diuersuꝫ: quare quod sui natura diuersuꝫ est a summo bono id nõ est summum bonum quod est nefas cogitare de eo quo nihil constat esse p̄stantius.

¶ k Omnino enim: Hic phĩa ponit tertiaꝫ rõnem quæ talis est. Illud quod est principium omniũ formaliter est summũ bonũ. Quia summũ bonuꝫ non potest esse principiatũ. Sed de⁹ est principiũ omniũ: ergo formaliter est summum bonum. Summũ aũt bonum est beatitudo ergo deus formaliter est beatitudo.

l Quare quod omnium principiũ sit. Si principiũ nõ est bonũ substantialiter sed accidentaliter: Cũ omne quod est tale per accidens reducatur ad aliquid tale per se: tunc principium reduceret ad aliqnid. & per consequens nõ esset principium.

.s.id
¶ postremo q̃d a qualibet re diuersum est:
videtur
id nõ est illud a quo intelligit᷑ esse diuersum,
quare q̃d a summo bono diuersum est sui
natura: id summũ bonũ nõ est. Quod nefas
.s.deo certũ meli⁹
est de eo cogitare q̃ nihil cõstat esse p̄stãtius.
k
¶ Omnino enĩ nulli⁹ rei natura: suo princi
.i.esse l
pio melior poterit existere. Quare quod om
.s.sicut deus .i.p sui substantiã
niũ principiũ sit, id etiã sui substantia sum-
mũ esse bonũ verissima ratione cõcluserim.
B. Rectissime inq̃. p. Sed summũ bonum
Assentiẽs ridit
beatitudinem esse concessum est? B. Ita est
inq̃. p. Igit᷑ inquit deũ esse ipsam beatitu-
.i.cõcedi
dinem: necesse est confiteri. B. Nec inquam
p̄missis .i.resistere .i.ad illa
p̄positis priorib⁹ refragari queo. & illis hoc
.s.o Boeti l
illatũ consequens esse p̄spitio. ¶ p Respice
.i.qd iam dicam
inquit an huic quoq; idem firmius appro-
.s.specie
betur: ꝙ duo summa bona: quæ a se diuersa
.s.bona
sint esse nõ possunt. Etenim quæ discrepant
.i.manifestũ ẽ
bona: nõ esse alterũ quod sit alter᷑ liquet.
quare neutrũ poterit esse p̄fectũ: cũ alterutri

(Ordo) Omnino enĩ nulli⁹ rei natura poterit existere melior suo principio quare quod sit principium omniũ id etiam concluserim verissima ratione esse summum bonum sui substantia. B. Rectissime inq̃. P. Sed cõcessum est summum bonum esse beatitudinẽ B. Ita est inq̃. P. Inqt igitur necesse est confiteri deũ esse ipsam btitudinem. B. Nec inq̃ queo refragari prioribus propositis. & perspitio hoc illatum esse ꝯsequens illis.

¶ l Respice inqt. Hic ponit quartam rationem ꝙ beatitudo in deo non differt ab ipso. Si beatitudo differret a deo cum vtrũq; tam deus q̃ beatitudo sit summũ bonum essent duo summa bona. quoꝝ vnũ non esset alterum. & cum vnum desit alteri: neutrum erit perfectum & summũ bonum. quia perfectum est cui nihil deest. ergo necesse est beatitudinẽ esse idem cum deo.

¶ Item notandũ ex quarto Topicoꝝ dicit᷑ Quod per superabundantiam dicit᷑ vni soli couenit. Cum igitur summũ bonum dicatur per superabundantiam non erunt duo summa bona. Item si essent duo summa bona: vel essent eiusdem speciei: vel differrent specię. Si eiusdem speciei erunt equaliter perfecta & vnum erit superfluum. Si differunt specie vnum erit perfectius altero. quia ĩpossibile est duas species esse equaliter perfectas. Sed quod est ĩperfectius nõ est summum bonũ. ergo nõ sũt plura summa bona.

alterum deest. Sed quod perfectum non sit: id summum non esse manifestum est. Nullo modo igit̃ quę summa sunt bona: ea possunt
certe .i.non ꝙ
esse diuersa. Atqui & beatitudinem & deum
.s.ratiõe argumentatia .s.naturã
summũ bonũ esse collegimus. Quare ipsam necesse est summã esse beatitudinem quę sit
.i.naturam vel vel diuinam Boetius approbat
summa diuinitas. B. Nihil inq̃ nec re ipsa verius: nec ratione firmius: nec dignius
ꝓdicta
deo concludi potest. ¶ p. [m] Super hec inquit
sicut
igitur veluti geometrę solent demonstrantis
.s.suis .s.illata
[n] .i.aperitiones
propositis aliquid inferre: que porismata ipi
.i.conclusionem
[o]
vocãt. Ita ego quoq; tibi veluti corrollarium
ponit corrollarium omnis est beatus deus quod sic infert
dabo. Nam quoniam beatitudinis adeptione fiunt homines beati: beatitudo vero est ipsa diuinitas. diuinitatis adeptione beatos
notum probãt a simili
fieri manifestum est. Sed vti iusticie adeptiõe iusti: sapientie sapientes fiunt: ita diuinitatẽ
argumentatione
adeptos: deos fieri simili ratione necesse est.
conclusio .s.deus est et non plures
[p]
Omnis igitur beatus deus: sed natura quidẽ
[q]
vnus: participatiõe vero nihil prohibet esse

(Ordo (. Inquit respice an hinc quoq; idem firmi⁹ approbetur ꝙ non possunt esse duo summa bona q̃ sint a se diuersa. Eteni liq̃t quę discrepant bona alterum nõ esse quod sit alterꝝ quare cum alterum desit alteri neutrum poterit esse perfectum. Sed manifestũ est id non esse summum quod nõ sit perfectum. Igitur nullo modo ea possunt esse diuersa que sunt summa bona. Atqui collegimus & beatitudinẽ & deum summũ bonũ esse. Quare necesse est ipsam que sit summa diuinitas / summã beatitudinẽ esse. B. Nihil inq̃ nec verius cõcludi potest ipsa re nec firmius ratione nec dignius deo.

¶ m Sup hec. Hic phia cõcludit ex dictꝭ quandam conclusionem corrollariam.

n Porismata. Secundum Huguitionẽ porus pori est subtile foramẽ in corpe p q̃d sudor emanat. Inde porisma. tis. i. opatõ vel illumiatõ sens⁹. dicunt̃ etiã porismata reglę / quas geometre proponũt ad aliquid ostendendũ eo ꝙ apiant et illuminãt mẽtẽ lectoris & ipse sic allegat Boetium in hoc libro de nomine porisma.

o Veluti corrollariũ Secundũ eũdẽ huguitionẽ a corona venit coronariũ quod ẽ premiũ victorie vel premiũ belli vel certaminis. s. corona / vel aliquid aliud / vł coronariũ est vnde aliq̃s mereť honorẽ / vł adipiscitur coronam. Et etiã allegat Boetiũ in hoc loco de hoc nomine coronariũ. Sed cõmuniter ipsum nominamus corrollarium. Et est corrollariũ cõclusio sequens ex premissis.

p Omnis ig̃ ẽ beat⁹ deus. Hoc ꝓbať ex littera sic. Homines fiũt beati adeptione beatitudinis sed beatitudo est diuinitas: ergo homines fiunt beati adeptiõe diuinitatis: sed adeptione diuinitatis aliquis efficitur deus ergo omnis beatus est deus. Vel potest sic argui. Adeptione diuinitatis aliquis efficitur deus. adeptiõe diuinitatis aliquis efficitur beatus: cũ diuĩtas sit idem cũ beatitudine: ergo omnis beatus est deus. Diceret aliquis. Si oĩs beatus est deus cum plures sint beati plures erũt dii. Respõdet Boeci⁹ ꝙ vnus est deus naturaliter & essentialiter. Sed participatiue. s. participatiõe virtutis & immortalitatis possũt esse plures dii. Vnde Psalmista. Ego dixi dii estis & filii excelsi oẽs. Idẽ inuit phũs. xii. mathaphisice vbi sic cõcludit Non valet pluralitas principũ sit ergo vn⁹ princeps secundũ naturã & essentiã. Ergo dicit Seneca. Vir speculatiuus ẽ quasi deus in humano corpe hospitatus. Pro quo vlteri⁹ Notandũ ꝙ deus est quadruplex. Aliq̃s est de⁹ nũcupatiue. vt idolũ. Aliq̃s vsurpatiue: vt demones cultũ dei sibi vsurpãtes vt dicit scriptura. Omnes dii gentiũ demonia. Tertius ꝑticipatiue vt homines beatitudinẽ ꝑticipãtes. Quartus est deus natura habẽs essentie eternitatẽ / imutabilitatẽ / & cõmunicabilitatẽ. Primis tribus modis possũt bene plures esse dii: Sed non quarto modo.

q Participatiõe. Nota deitatẽ siue diuinitatem participare nõ

est in immortalitatē/impassibitatē/subtilitatem/ & agilitatem adipisci/ Nam mortale additum nobis sepat nos a diis (vt dicit Phorphirius).ergo adeptione immortalitatis erim⁹ dii.

(Ordo). P. Inquit igitur sup̄ hec ego itaq; dabo tibi veluti. Corrollariū veluti geometre solent aliqd inferre demonstratis propositis que ipsi vocāt porismata. Nam quoniam homines fiunt beati adeptiōe beatitudinis vero beatitudo est ipsa diuinitas manifestum est fieri beatos adeptione diuinitatis. Sed vti iusti fiunt adeptione iusticie: sapientes sapientie. Ita necesse est simili ratione adepto diuinitatem fieri deos. Igitur omnis beat⁹ deus: sed quidem vnus natura vero nihil prohibet participatione esse ꝙ plurimos. B. Et pulchrum inqꝫ hoc atqꝫ preciosum siue maius vocari porisma siue corrollarium.

r Atqui. Hic philosophia mouet circa predicta quandam dubitationem: Secundo soluit eam ibi. Cuius discrectionem. Primo dicit. Ex quo dicis hoc Corrollariū esse pulchrum Atqui hoc ꝛc̄.

s Vtrū ne hec omnia. Questio quā philosophia mouet est ista. Vtrum predicta quinqꝫ scilicet sufficientia/ reuerentia ꝛc̄. Constituant beatitudinē sicut diuersa membra vnum corpus. Vel vtrum omnia sint eadem & referantur ad aliquod vnum scilicet bonum quod sit ratio appetendi omnia ista. Notandum quia in beatitudine est summum bonum: & in beatitudine est sufficientia reuerentia/ gloria/ & iocunditas/ ideo queritur an ista sint in beatitudine tāꝙ diuersa ad vnum relata scilicet ad vnum ratione cuius appetunt̄. Nota ad primam partem questionis debet responderi ꝙ nō. Quia membra vnū corpus constituētia debent esse inter se diuersa vt statim probabitur in littera sequenti. Sed illa quinqꝫ sunt vnum vt probatum est ergo non possunt esse partes beatitudinis constituentes ipsam sicut membra vnum corpus. Etiam si sic sequeretur ꝙ beatitudo seu deus nō esset omnino simplex quod est impossibile.

comendans hanc conclusionē ... scꝫ conclusiōi

ꝙ plurimos. B. Et pulchrum inqꝫ hoc atqꝫ precio-

.i. magis velis

sum . siue porisma siue corrollarium vocari mauis.

Phia pcerto ... .s. supra dictis

P. Atq hoc ꝙꝙ pulchrius nihil est: qd his anne-

.s. est illud pulchrius

ctendū esse ratio psuadet. B. Quid inqꝫ: P. Cū multa

phia ... in se

inquit beatitudo cōtinere videat̄. vtrū ne hec oīa

vnū veluti corpus beatitudinis quedā partiū varie-

constituantur

rate coniungant̄: an sit eoꝝ aliquid quod beatitudi-

nis substantiā compleat ad hoc vero cetera referātur:

petit hanc questionē magis elucidari ... .s. exemplificando

.s. quod oueris

B. Vellem inqꝫ id ipsarum reꝝ comemoratione pate-

.s. tu ... .s. condescendens Boetio

faceres. P. Nonne inquit beatitudinē bonū esse cen-

.s. censuimus

.s. bonum

suimus: At summum qdem inqꝫ. P. Addas inqt hoc

.s. summū bonū

.s. his ... licitum est

omnibus licet. Nam eadem sufficientia summa est:

.s. est

eadē summa pōtētia: reuerētia quoqꝫ claritas: & vo-

.i. estimas dicendum

luptas beatitudo esse iudicat̄. B. Quid igit̄: P. Hecci-

.i. nunquid hec

ne oīa bona: sufficientia: pōtentia ceteraqꝫ veluti que-

tanqꝫ ad summam rationem appetendi

dā beatitudinis menbra sunt: an ad bonū veluti ad

(Ordo). Atqui hoc nihil est pulchrius quod ratio persuadet esse anectendum his. B. Quid inqꝫ. P. Inquit. Cū beatitudo videatur multa continere. Vtrum ne hec omnia coniungant̄ veluti vnum corpus quadam varietate partium: an sit aliquid eoꝝ quod compleat substantiam beatitudinis ad hoc cetera referantur. B. Vellem inqꝫ patefaceres id cōmemoratione ipsarum rerum. P. Inquit. Nonne censuimus beatitudinem esse bonum. B. At quidē inqꝫ summū. P. Inquit licet addas hec omibus. Nam eadē beatitudo est summa sufficiētia: eadē summa potentiaqꝫ iudicatur esse summa reuerētia claritas & voluptas. B. Quid igitur. P. Heccine bona omnia sufficiētia potentiaqꝫ cetera sunt veluti quedam membra beatitudinis: an cuncta referuntur ad bonum veluti ad verticem. B. Intelligo inqꝫ quid pponas inuestigandum. Sed desidero audire quid constituas.

.s.fatetur se intelligere
verticem cuncta referuntur. B. Intelligo inq̄. quid
.i. diffinias q̄stionē dissoluēdo
inuestigandum proponas. Sed quid cōstituas audi-
.s.posite in questione
t .i.discretam solutionem
re desidero. ¶ p. Cuius rei discretionem sic accipe.
iam dicta
v
Si hęc omnia beatitudinis membra forēt a se quoq̄
inuicem discreparent. Hec est enim partium natura:
procerto
vt vnum corpus diuersa cōponant. B. Atqui hęc om
q̄nq̄ .s.in nona prosa
nia idem esse monstrata sunt. p. Minime igitur mē-
.s.beatitudinis .i.si ratio membri saluabitur ita
q̄ sint vnum membrum
bra sunt. Alioquin ex vno membro beatitudo vide-
.i.est impossibile .s.quod cōclusum ē
bitur esse coniuncta. quod fieri nequit. B. Id quidē
.s.de veritate
alterius questionis
dubium inq̄ non est. Sed id quod restat expecto.
x .s.quinq̄ supradicta manifestum
¶ p. Ad bonum vero cętera referri palam est. Idcir-
.i.ap
co enim sufficientia petitur: quoniā bonum esse iu-
.s.desideratur
dicatur. Idcirco potentia: quoniam id quoq̄ esse cre-
ditur bonum. Idem dereuerentia: claritudine: iucun
conclude vniuersaliter
.i.iudicare .i.desiderandorum
ditate coniectare: licet. Omniū igiī expetēdorū sum-
.i.perfectio .s.finalis declara per signum
ma atq̄ causa bonū est. quod enim neq̄ re neq̄ simi
.i.apparentia
litudine vllum in se retinet bonū: id expeti nullomo-
.i. per contrarium et
do potest. Contraq̄ etiā quę natura bona non sunt:
.i.appareant
tn̄ si esse videantur quasi vera bona sint appetuntur.
.i.ex quo sequitur
Quo fit: vti summa: cardo: atq̄ causa expetendorū

¶ t Cuius rei. Hic philosophia sol uit questionem. Et primo ostendit q̄ ista quinq̄ non sunt partes & mēbra beatitudinis. Secundo ostendit q̄ omnia referantur ad bonum ibi. Ad bonum vero. Primo intēdit talem rationem. Membra constituentia aliquid vnum adinuicem debent esse diuersa. Sed illa oīa quinq̄ sunt idem ergo nō sunt membra & partes beatitudinis.

v Si hęc omnia. Notandum. Q̄ beatitudo est diuinitas vt prius visū est. Et quia diuinitas est omnino simplex & indiuisibilis ex nullo potest esse constituta cum enim constituens prius sit constituto esset aliquid prius deitate quod absurdum est: ergo beatitudo nō potest esse constituta ex pluribus membris vel ex vno membro. (Ordo). Cuius rei sic accipe discrectionem. Si hec omnia forēt membra beatitudinis quoq̄ discreparent se inuicē hęc enim est natura partium vt diuersa cōponāt vnū corpus. B. Atqui hęc omnia monstrata sunt esse idē. P. Igitur minime sunt membra. Alioquin beatitudo videbiī esse coniuncta ex vno membro. B. Id quidem inq̄ non est dubiū: sed expecto id quod restat.

x Ad bonum vero. Hic phīa ostendit q̄ omnia referanī ad bonum tanq̄ ad causam propter quā appetunī. Secundo ex dictis deducit quasdam cōclusiones supius pbatas vt melius intelliganī. Scd̄a ibi. Cui vero causa.

y Omniū igiī expetendorū summa atq̄ causa bonū est. Notandū. Q̄ bonum est causa omniū aliorū & omniū desiderandorū quia defficiēte ratione boni in aliquo siue sit bonū p̄m apparentiā siue existentiā tolliī ratio appetibilis. posita vero ratione boni in aliquo siue p̄m rem siue p̄m apparentiā ex quo ipsum est appetibile pp̄ter q̄d dicit Arestoteles tertio de anima. Manet enim appetibile hoc quidem bonum hoc autem apparens bonum. (Ordo). P. Vero palam est cetera referri ad bonum enim sufficientia petitur idcirco quoniā iudicaī esse bonū potētia idcirco quoniā quoq̄ crediī esse id bonum. Idem licet coniectare de reuerentia claritudine & iocunditate igiī bonū est summa atq̄ causa omnium expetendorū enim id nullomodo potest expeti quod neq̄ re neq̄ similitudine retinet vllum bonum in se. Contraq̄ etiam que videantur esse bona tamen si non sunt appetuntur quasi sint vera bona. Quo fit vti bonitas credatur iure esse summa cardo atq̄ causa omnium expetendorum.

omniū bonitas esse iure credatᷣ. ¶ Cuius vero causa
.i.aliquid cꝫ .i.desideratᷣ similitudinarie
quid appetitᷣ:id maxime videtᷣ optari. Veluti si salutꝫ
aliquis .i.tantum .i.sanitatis
causa quispiam velit equitare:nō tam equitādi motū
.i.incꝫtum sanitatis
desiderat q̄ꝫ salutis effectū. Cum igitur omnia boni
gratia petantᷣ:nō illa potius q̄ꝫ bonū ipsum desidera
tur ab omnibus. Sed ꝓpter quod cetera optātur. bea
nos
atitudinē esse cōcessimus. Quare sic quoqꝫ sola que
.s.tanq̄ꝫ finis oīm alioꝝ manifeste
ritur beatitudo. Ex q̄ liquido apparet ipsius boni &
beatitudinis, vnā atqꝫ eādē esse substātiā. B. Nihil vi
.s.huic deductioni
deo cur dissentire q̄spiā possit. ¶ p. Sed deū verāqꝫ
nos
beatitudinem vnū atqꝫ idem esse monstrauimus.
.s.dicit concludit alias secure
B. Ita inq̄ꝫ. p. Securo igitᷣ concludere licet: dei quoqꝫ
alibi
in ipso bono nec vsq̄ꝫ alio sitam esse substantiam.

¶ 2 Cuiꝰ vero causa. Hic ex dictis phīa deducit quasdam conclusiones prius probatas: vt melius intelligantᷣ Et sunt due: Prima est q̄ bonū & beatitudo sunt idem. Secunda q̄ deus & bonum idem sunt. Notandum quorumcūq̄ꝫ ꝓprietas per se est eadē. necesse est illa esse eadem. cum igitur bonū & beatitudo habent vnā & eandem per se ꝓprietatē erunt eadem. Nam ꝑ se ꝓpriū est beatitudini q̄ oīa ꝓpter eam desiderantᷣ. Similiter illa ꝓprietas est boni q̄ omnia appetuntᷣ quia bona. ergo bonū & beatitudo sunt idē. Notandum q̄ illud magis appetitur cuius causa aliquid appetitur quia illud propter quod aliquid appetitur prius est in causando motum desiderii q̄ꝫ illud quod appetitur ꝓpter aliud quia causa primaria prius influit q̄ꝫ secundaria. Et ideo illud ꝓpter quod aliquid appetitur plus īfluit desiderio q̄ꝫ illud quod appetitur propter aliud sicut finis plus influit q̄ꝫ ordinata in finem. Et hoc declarat per exemplum in littera de sanitate que plus appetitᷣ q̄ꝫ actus equitandi factus propter sanitatem.

(Ordo). Id maxime videtur optari cuius causa quid expetitᷣ veluti si q̄spiam velit equitare causa salutis nō tā desiderat motum equitādi q̄ꝫ effectū salutis. Igitur cum omnia petantur gratia boni illa non potius desiderantur ab omnibus q̄ꝫ ipsum bonum sed nos cōcessimus beatitudinem esse propter quod cetera optantur (glosa habet quam) quare sola beatitudo sic queritur. Ex quo liquido apparet esse vnam atqꝫ eandem substantiam boni & beatitudinis. B. Nihil video cur quispiam possit dissentire.

¶ 2 Sed deum. Hic phīa ex conclusione prius probata deducit secūdum scilicet deum & bonum esse idē secundum substantiam. Et ex prima conclusione infertur secunda accipiendo primam conclusionē pro maiore. Arguendo sic. Bonum & beatitudo sunt idem secundū substātiā. Sed deus est vera beatitudo: ergo deum et bonum sunt idem secundum substantiam.

(Ordo talis est) Sed monstrauimus deumqꝫ veram beatitudinem esse idem & vnum. B. Ita inq̄ꝫ. P. Igitur securo licet concludere quoqꝫ dei substantiam sitam esse in ipso bono nec vsq̄ꝫ in alio.

Istud est metrum decimum huius tertij. Quod

dicitur phaleutiū ab inuentore. Et vndecasillabū: constans ex spondeo & dactilo, ex duobus vel tribus trocheis q̄a vltimo loco potest poni spōdeus vel trocheus. In quo metro philosophia postq̄ꝫ ostendit in quo sit summa beatitudo hortatur ad istam beatitudinem peruenire.

a Asilum. Secundum Huguitionẽ dicitur domus refugii quã Romulus fecit ab a quod est sine et silon quod est tact⁹ quasi sine tactu quia nõ erat fas aliquem ibi tangere vel offendere.

b Tagus. Secundum ysidorum libro Ethimologiarum: Tagus est fluuius quẽ Carthago Hyspanie sic nuncupauit: ex quo procedit copiositas arenis auriferis. Et ob hoc ceteris fluuiis Hyspanię est prelatus.

c Hermus. Secundum Huguitionem. Hermus est fluuius Asie qui campos smirneos secat fluctibus & est plenus aureis arenis.

d Indus. Secundũ ysidorum est fluuius orientis qui rubro mari excipitur a quo India nuncupatur abundãs margaritas & Smaragdis.

Metrum Decimum

.i.ad summũ bonũ quod est situ in deo

HVc oẽs piter venite capti: Quos fallax ligat ĩpbis cathẽis

possidens — delectario — ostendit veritatẽ — in isto bono quod est deus quia est premium in hac vita laborantium

Terrenas habitans libido mẽtes, Hic erit vobis requies laborũ

.s.est — .i.securitas — .i.aptũ — solũ quia solũ ad deum est refugiũ — .i.domus refugii

Hic portus placida manẽs qete, Hoc patens vnũ miseris asilũ. [a]

compar ad temporalia — .s.suis — .i.quicquid donat — .i.splendẽte — .s.sua

fluuius iste [b] — ille fluuius [c]

Nõ qcquid tagus aureis arenis Donat: aut herm⁹ rutilãte ripa:

.s.quicquid donat ille flui⁹ [d] — q: vicin⁹ torride zone — .s.margaritis — .i.con — .s.smaragdos

Aut ĩdus calido ꝓpiquus orbi: Cãdidis miscẽs virides lapillos

.s.mentis — .i.inclũt — .i.ignorantias veri boni

Illustrat aciẽ magisqꝫ cęcos, In suas condunt animos tenebras:

.s. bonũ tpale quodcũqꝫ — .s.ad cupiditatẽ — .i.pfundis.s.illud — q: in pfundo terre gignũtur metalla ⁊ gemme

Hoc qcquid placet excitatqꝫ mẽtes; Infimis tell⁹ aluit cauernis

ostendit veritatẽ boni qđ est de⁹ in q̃ ẽ vera beatitudo .i.beatitudo splendens.s.splendore — q: splendor ⁊ obscuritas se nõ cõpaciuntur in eodem

Splẽdor quo regit vigetqꝫ coelũ: Vitat obscuras anime ruinas:

notam habere — solis — nõ curabit

Hãc qsqs poterit notare lucẽ: Cãdidos phębi radios negabit.

(Ordo). Omnes capti quos fallax libido habitans terrenas mentes ligat ĩprobis cathenis venite pariter huc hic erit vobis requies laborum hic portus manens placida quiete. Hoc Asilum vnũ patens miseris. Quicquid donat tagus aureis arenis aut Hermus rutilante ripa. Aut Indus propinquus calido orbi miscens virides lapillos candidis non illustrat aciemqꝫ magis condunt cęcos animos in suas tenebras. Hoc quicquid placetqꝫ excitat mẽtes aluit tellus infimis cauernis. Splẽdor quo regiturqꝫ viget coelum vitat obscurus ruinas anime quisquis poterit notare hanc lucem negabit candidos radios phębi.

Ista est vndecima prosa huius tertij. In qua phi losophia inducit Boetium in cognitionẽ quorundam que prius fassus fuit se ignora re scilicet quis sit finis omnium rerum & quibus gubernaculis mundus regatur. primo ducit eum in cognitionem primi. Secundo secundi in sequenti prosa. primo phia inuestigat diffinitionem boni. Secundo ex hoc ostendit quis sit finis omnium rerum ibi. Et illa nimium. primo premittuntur quedam. Secundo philosophia ag/ greditur propositum ibi. Nonne inquit.

Prosa vndecima

.s.iam dictis quia demonstratiuis
Assentior inq̃: cuncta enĩ firmissimis nexa
phia .s.precii
rationibus constant. p. Tum illa: quanti inquit esti/
respondit
mabis: si bonum ipsum quid sit agnoueris? B. Infini
.s.prius estimabo
ti inq̃: siquidem mihi pariter deum quoq̃ qui bo/
pcerto
nũ est contingat agnoscere. p. Atq hoc verissima in
manifestabo .i.concedantur .i.tãtũmodo
a
quit ratione patefaciam: maneant modo que paulo
.s.sine omni ꝯtradictione
in sui veritate b
ante conclusa sunt. B. Manebunt inq̃ ❡. p. Nonne
.s.phia .s.in nona prosa .s.sufficientiam ꝛ reuerentiam
inquit monstrauimus ea que appetuntur a pluribus

a Maneant modo que pauloante conclusa sunt. Ad probandum ali/ quam conclusionem oportet princi pia manere in sui veritate & ea con/ cedi. Si enim negarent non posset ex eis deduci cõclusio volens ergo phia ex his q̃ conclusa sunt tanq̃ ex prin cipiis concludere quid sit bonum. di cit hoc velle facere manentibus his que ꝓbata sunt: ergo Boetius dicit manebunt intellige in sui veritate. (Ordo). Assentior inq̃ enim cuncta constant nexa firmissimis rationi/ bus. P. Tum illa ĩquit quãti estima bis si agnoueris quid sit ipsum bo/ nũ. B. Infiniti inq̃ siquidẽ mihi q̃q̃ pariter cõtingat agnoscere deũ qui bonũ est. P. Atqui hoc inquit patefa ciam verissima ratione que maneãt modo que pauloante cõclusa sunt. B. Manebunt inq̃.

❡ b Nonne inquit. Hic phia aggreditur intentũ ostendendo qd sit bonum & intendit ꝓbare istam cõclusionẽ. Bonum est illud q͏̃ om/ nia appetunt quã ꝓbat tali ratione. Vnum & bonũ sunt idem sed om/ nia appetunt esse vnum: ergo oĩa

.s.eo modo quo appetũtur a pluribus
Idcirco vera perfectaq; bona non esse: quoniam a se
ei
inuicem discrepant: cumq; alteri abesset alterum: ple
.s.quod nullo indigeat .i.tunc
num absolutumq; bonum afferre non posse. Tum
.s.monstrauimus
autem verum bonum fieri: cum in vnam veluti for-
.s.beatitudinis .i.in vnã causam efficientem
mam atq; efficientiam colliguntur. Vt que sufficien
tia est: eadem sit potentia/reuerentia/claritas atq; io-
monstratũ est
cũditas. Nisi vero vnum atq; idem omnia sint: nihil
desideranda ꝯputentur Boetius dicit
habere quo inter expetenda numerentur. B. Demon
stratum est inq; nec dubitari vllo modo potest. p.
Que igitur cum discrepant: minime bona sunt cum
iterũ p modum questionis īducit rationem
vero vnum esse ceperint: bona fiunt. Nonne hec vt
concedit
bona sint: vnitatis fieri adeptione contingit? B. Ita in
subdit phia
q; videt. p. Sed omne quod bonum est: boni parti-
cipatione bonũ esse cõcedis? an minime. B. Ita est. p.
phia ex concessis concludit maiorem
Oportet igitur idem esse vnum atq; bonum simili
modo .s.vt
ratione cõcedas. Eadem namq; substantia est eorum
quia idem inq̃tum idem semper natum est facere idem
quorum naturaliter non est diuersus effectus. B. Ne
.s.boeti
gare inq; nequeo. ¶ Nosti ne igitur inquit

appetunt bonum. Circa istam rationẽ sic procedit. Primo probat maiorẽ. Secũdo minorẽ. Tertio resumpta maiore infert cõclusionẽ. Secũda ibi. Nosti ne igitur ꝛc. Tertia ibi. Est ne igitur. Probat ergo maiorem ꝙ vnũ & bonum sint idem per modum questionis dicens. Nunquid ꝛc.

c Nonne hec vt bona sint. Ex illa littera sic probatur ꝙ vnum & bonum idem sunt. Quecunq; non sunt bona nisi quia sunt vnũ illa nõ sunt bona nisi adeptiõe vnitatis. sed omnia sunt bona adeptione vnitatis. ergo vnum & bonum idem sunt. Vel aliter arguitur sic. Omnia sunt bona adeptione bonitatis: omnia sunt bona adeptiõe vnitatis. ergo bonũ & vnũ sunt idẽ.
d Eadem namq; substantia. Aliã rõem inuit ĩ littera dicẽs. Illa sunt vnũ quorum nõ est diuersus effectus quia idem inq̃tum idem non facit nisi idẽ ex secundo de generatione. Sed vnius & boni nõ est diuersus effectus quia effectus vtriusq; ẽ bonum ergo sunt idem. Et hec conclusio patet ex quarto Methaphisice. vbi Arestoteles vult ꝙ vnum & bonum conuertantur.

(Ordo sic sumitur) Inquit nõne mõstrauimus ea que appetuntur a pluribus idcirco non esse veraq; perfecta bona quoniam discrepant a se inuicẽ q; cum alterum abesset alteri non posse afferre plenumq; absolutum bonũ tum autem verum bonum fieri cum colliguntur veluti in vnam formam atq; efficientiam. Vt que sufficientia est eadẽ sit potentia reuerentia claritas atq; iocunditas. Nisi vero omnia sint vnum atq; idem nihil habere quo numerentur inter expetenda. B. Demonstratũ est inq; nec vllo modo potest dubitari. P. Igitur que cum discrepãt minime sunt bona cum vero ceperint esse vnum bona fiunt. Nonne vt hec sint bona cõtingit fieri adeptione vnitatis? B. Ita inq; videtur. P. Sed omne quod bonum est concedis esse bonum participatiõe boni? an minime. B. Ita est. P. Igitur simili ratione oportet concedas vnum atq; bonum idem esse. Namq; eadem est substantia eorum quorum nõ est naturaliter diuersus effectus. B: Negare inq; nequeo.

¶ e Nosti ne igitur. Hic phĩa probat minorem scilicet ꝙ omnia appetunt esse vnum per talem rationem. Vnumquodq; tam diu manet atq; subsistit q; diu est vnũ sed omnia naturaliter appetunt manere & subsistere: ergo omnia appetunt esse vnum. Illius rationis primo declarat maiorẽ. Secundo minorem ibi. Est ne igitur. Tertio resumpta maiore concludit intentum ibi. Quod autem ĩquit. Primo ergo declarans maiorem ꝙ vnumquodq; tam diu manet q; diu est vnum.

f Omne quod est &c. Nota q aliquis diceret. Nõ videtur q esse & esse vnũ sint eadem quia mali sunt & tamen non sunt vnũ, pbatio. vnũ & bonum sunt idem vt iam probatum est. Sed mali non sunt boni: ergo nõ sunt vnũ. Ista ratio soluitur ex quarto huius negando maiorẽ quia philosophia quarto huius pbat malos non solum non esse potentes sed simpliciter non esse. Vnde mali bene sunt mali: sed q simpliciter dicantur esse non est verum sicut homo mortuus simpliciter nõ est homo & de hoc videbitur in quarto.

(Ordo). Igitur inquit nosti ne. Omne quod est tam diu manere atq subsistere q diu sit vnũ. Sed destiterit vnũ esse interire atq pariter dissolui. B. Quonã modo? P. Inquit vt in animalibus cum animaq corpus coeunt in vnum ac permanent id vocatur aĩal vero cum hec vnitas dissoluitur separatione vtriusq: liquet interire: nec iam animal esse quoq ipsum corpus cum permanet in vna forma: humana species visitur. At si partes corporis distribute segregateq distraxerint vnitatẽ: desinit esse quod fuerat. Eoq mõ percurrenti: cetera proculdubio patebit vnũquoq subsistere dum est vnum. Cum vero desinit esse vnum interire. B. Minime inq mihi videt aliud consideranti plura.

g Est ne igitur. Hic phĩa pbat seu declarat minorem scilicet q omnia appetant esse & permanere. & primo ostendit hoc. Secundo probat q talis appetitus est naturalis. Secunda ibi. Neq nunc nos. Primo ostendit intentum in animalibus. Secundo in vegetabilibus. Tertio in rebus inanimatis Secunda ibi. Atqui non est. Tertia ibi Ea etiam &c.

h Omne nãq animal. Nota q Boetius non dubitat quin animalia appetant esse. Cuius rationem inuit. Illud quod laborat tueri salutem & vitare mortem hoc appetit esse & permanere. Sed omne animal est huiusmodi: ergo &c. Sed vtrum ita sit in vegetabilibus & ĩ rebus inanimatis de hoc dubitat. Et potest esse ratio dubitatiõis quia in talibus non sunt operationes ita manifeste subseruientes appetitui naturali pemanendi: sicut in animalibus que mouentur ad percipiendum nutrimentum & ad alia que pertinẽt ad conseruationem vitę.

f
omne quod est: tã diu manere atq subsistere: q diu
sit vnũ. Sed interire atq dissolui pariter atq vnũ esse
desinit .s. hoc fit Phia declarat in exemplo .s. hoc patet
destiterit? B. Quonam modo? P. Vt in animalibus
.s. vnũ
inquit: cũ in vnũ coeunt: ac pmanẽt anima corpusq
.s. anime & corporis
id animal vocat. Cum vero hęc vnitas vtriusq sepa-
.s. naturam animalis manifestũ est
tiõe dissoluit: interire: nec iam esse aĩal liquet. Ipsum
ponit aliud exemplum vel potius declarat precedens humanũ m
quoq corpus: cũ in vna forma membrorũ coniun-
.s. tunc videtur .i. sed
ctione pmanet humaua visitur spẽs. At si distribute
.i. separate ab inuicem .s. humani
segregateq partes corpis: distraxerĩt vnitatẽ: desinit
.s. corpus
esse quod fuerat. Eoq modo percurrẽti cętera: proculdubio patebit: subsistere vnũquodq dum vnũ est.
permanere videtur
Cum vero vnũ esse desinit ĩterire. B. Consideranti inq
.s. aliquid
mihi plura: minime aliud videtur. g P. Est ne igitur
inquit: quod inq̃tum naturaliter agat relicta subsi-
.i. mortem
stendi appetentia: venire ad interitum corruptio-
nemq desideret? B. Si animalia inq considerem que
prosequendi .i. fugiendi .i. appetitum
habent aliquam volendi nolendiq naturam, nihil
.s. causis
inuenio quod nullis extra cogentibus abijciant ma-
.s. in rerum natura voluntarie
nendi intentionem & ad interitum sponte festinent.
h
Omne namq animal tueri salutem laborat, mortem

vero pernitiem q3 deuitat. Sed quid de herbis arbo
.s.an appetunt esse et permanere
ribusq3? Quid de inanimatis omnino cõsentiã reb⁹:
.s.ergo procere .s.an vegetabilia appetunt esse .s.tu boeti
prorsus dubito. ¶ p. Atqui nõ est q̃ de hoc possis
primo signo
ambigere cũ herbas atq3 arbores ĩtuearis, primũ sibi
k
couenĩetibus innasci locis: vbi quantũ earꝫ queat na
vigor nature
rura: cito exarescere atq3 ĩterire nõ possunt. Nam alie
sicut oliue sicut cypressi sicut alnos et salices
quidem campis: alie mõtibus oriũt: alias ferũt palu
sicut herbe q̃ dicũtur capilli veneris ⁊ barba iouis .i.abundantes vt illius herbe que dicitur mirica
des: alie saxis herent, aliarꝫ fecunde sunt, steriles arene
.s.miricas
Quas si in alia quispiã loca transferre conet̃ arescant.
Sed dat cuiq3 natura quod conuenit: & ne dum ma
.s.iudicas ex hoc
l
nere possunt: ne intereant: elaborat. ¶ Quid q̃ om
.s.arbores ⁊ herbe m et hoc non est nisi
nes veluti ĩ terras ore demerso trahũt alimẽta radici
propter appetitum permanendi .s.sibi alimentum
b⁹: ac per medullas robur corticẽq3 diffundũt. Quid
ponit signũ quod sumit̃ ex dispositione partiũ ad phibendũ nocumentũ extrinsecum .i. in medio plante
q̃ nobilissimum quidq3 sicuti medulla est: interiore
locatur
semper sede reconditur: extra vero quadam ligni fir
.i.exterior arboris .i.aeris
mitate tuetur. Vltimus aũt cortex aduersum cœli in
potens sustineri mala
n
temperiem: quasi mali patiens defensor opponit̃. Iam
ponit signũ quod sumitur ex ppagatiõe seminis
vero quanta est nature diligentia: vt cuncta semine

(Ordo). Igitur est ne quod inq̃tum naturaliter agat desideret venire ad interitũq3 corruptionem relicta appetentia subsistendi. B. Si inq3 considerem animalia que habẽt naturam aliquã volendiq3 nolendi nihil inuenio q̃ abiiciant intentionem manendi.

¶ i P. Atqui nõ est. Hic phĩa probat q̃ vegetabilia sicut herbe & arbores appetãt esse & permanere. Et hoc probat quatuor modis sicut patebit. Primo ex locorum qualitate. quia in talibus locis nascuntur vbi diutius conseruari possunt inesse.
k Locis. Nota locus est principiũ generationis quia saluat & conseruat locatum: & ipso mediãte virtus celestis influit ipsi locato. Cum igitur vegetabilia sicut herbe & plante requirant determinata loca in quibus saluant̃ & in aliis arescant patet q̃ ipsa appetant esse & permanere.

(Ordo). Atqui non est quo possis ambigere de hoc primum cum intuearis herbas atq3 arbores innasci locis sibi couenĩetib⁹ vbi q̃tũ earꝫ natura queat nõ possunt cito exarescere atq3 interire. Nam alie quidem oriuntur cãpis alie mõtibus. Paludes ferũt alias Alie herent saxis aliarum sunt fecũde steriles arene (alias alie). Quas si q̃spiã conetur transferre in loca alia arescãt. Sed natura dat cuiq3 quod cõuenit & elaborat ne intereant dum possunt manere.
☞ l Quid q̃ omnes. Hic phĩa probat idem alio signo quod sumitur ex modo situatiõis partiũ secundũ cõuenientiã ad attractionẽ alimẽti quo cõseruantur esse eorum.
m Trahunt alimẽta radicibus. Radices plantarum ori similes sunt cum habeant eandẽ opationẽ .s. trahere alimentũ. Habent aũt plante radices infixas terre q̃a ex terra humorẽ trahũt & alimẽtũ quod primo diffundit̃ in medullã: deinde in robur. deinde ĩ corticẽ. Est aũt medulla mollissimũ q̃d est in medio plante vel arboris. Non potens pati intemperiẽ caloris & frigoris. Ideo natura ipsam locauit ĩ medio quã circũdat robur q̃d est lignũ arboris: robur autem circũdatur cortice exteriori tanq3 defensore ab ĩ temperie aeris.
n Iam vero ⁊c. Notandũ q̃ quia in vegetabilia non possunt idem numero manere. Ideo natura producit ĩ eis semina. per quorum propagationem maneant idem in specie scilicet in suo simili.

.s.considera .s.semina tantum
multiplicato ꝓpagent᷑: que oīa nō mō ad tempus ma
.i.successiua generatione .i.egiam
nendi verū generatim q̊q₃ q̄si impꝑpetuū ꝑmanēdi:
.i.instrumenta .q.d.nullus est que hec nesciat o
veluti quasdā machinas esse qs nesciat? ❡ Ea etiam
vt lapis aer ignis .q.d sic sue nature consonū est
que inanimata esse credunt᷑ nōne quod suū est que
propter conseruationem appetunt
q₃ simili ratione desiderāt. Cur enim flāmas quidē
mouet grauitas
sursum leuitas vehit, terras vero deorsum pōdus de-
non ꝓpter aliā causam .s.pro saluatione eorum esse
primit? nisi ꝙ hec singulis loca: motiōesq₃ cōueniūt.
.s.illud .i.conueniens cuiq₃
porro autē quod consentaneū est: id vnū quodq₃ cō
.s.inesse .i.contraria p
seruat: sicuti ea que sunt inimica corrumpūt. Iam ve-
ista .i.firmissimis
ro que dura sunt: vt lapides: adherēt tenacissimis par
per suā duriciem
tibus suis: & ne facile dissoluant᷑ resistunt. Que vero
.i.mollia .s.sunt
liquentia: vt aer atq₃ aqua: facile q̄dem diuidentibus
.i.dissoluuntur
cedunt: sed cito in ea rursus a quibus sunt abscisa re-
redeunt sed diuisionem q
labuntur. Ignis vero omnem refugit sectionem.
iam r
❡ Neq₃ nūc nos de voluntarijs anime cognoscentis
motibus: sed de naturali intentiōe tractam⁹. Sicuti
.i.digerimus
est ꝙ acceptas escas sine cogitatione transigimus:

(Ordo): Quid ꝙ omnes trahunt alimēta radicib⁹ veluti ore dimerso in terras: ac diffundūt ꝑ medullas roburq₃ corticē. Quid ꝙ quidq₃ nobilissimū sicuti est medulla semper recondit᷑ interiore sede vero extra tuetur quadam firmitate ligni autem vltimus cortex quasi paciēs mali opponitur defensor aduersum intemperiem celi. Iam vero quanta est diligentia nature: vt cūcta propagentur multiplicato semine que omnia quis nesciat esse veluti quasdam machinas manendi nō modo ad tempus verum quoq₃ quasi generatim permanendi imperpetuum.

❡ o Ea etiam que. Hic pħia probat ꝙ etiam inanimata appetunt esse duobus signis. Primo ex inclinatione naturali eorum ad locum.

p Iam vero. Secundo probat idem per aliud signum sumptum ex conseruatione naturalis proprietatis huiusmodi est cōtinuitatis quam quelibet res naturalis nititur conseruare.

q Ignis vero. Nota quod hoc vltimum: quod dicit ignē fugere omnem sectionē dupliciter exponitur. Primo sic. Aliquid secatur cum partes ei⁹ ab inuicem seperantur ita vt in nullo cōueniāt: sed partes ignis sic nō possunt secari quin semper in aliquo conueniant, vt maxime patet de igne qui est flamma. Alio modo exponitur, sic ꝙ ignis refugit omnem sectionem quia propter vehemētiam sue actionis corrumpit ipsum quod debet secare & igniēdo ipsum in sui naturā cōuertit. (Ordo). Ea etiam que creduntur esse inanimata nōne appetunt quod suū est simili ratione. Cur enim leuitas vehit flāmas sursum pōdus vero deprimit terras deorsum nisi ꝙ hoc loco & cōmotiones cōueniunt singulis: porro autē illud quo cosentaneum est id conseruat vnūquodq₃ sicut ea que inimica sunt corrūpūt. Iam vero q̄ dura sunt vt lapides adherēt tenacissimis suis partibus & resistunt ne facile dissoluantur. Que vero liquētia vt aer & aqua quidem facile cedunt diuidentibus. Sed cito relabuntur rursus in ea a quibus sunt abscisa vero ignis refugit omnem sectionem.

❡ r Neq₃ nunc nos. Hic pħia ponit ꝙ desideriū essendi non est appetitus voluntarius sed naturalis. Notandū ergo ꝙ duplex est appetitus. Naturalis & animalis. Naturalis est qui consequit᷑ formam naturalem. Et quia prima perfectio illius quod habet formam naturalem est esse. Ideo appetitus cuiuslibet rei naturalis est ad suum esse habendum si careat vel ad conseruandum si habeat. Appetitus animalis est qui consequit᷑ formā apprehensam & si forma est apprehēsa ꝑ sensus sic est appetit⁹ sensitiuus q̧ sꝑtēdit in cōueniētia nature: si aūt ē forma apꝑhensa ꝑ intellectū tūc semper inclinatio cōueniens est appetit⁹ rōnalis q̧ est voluntas: & q̧a illud quod fm esse est discōueniens nature sicut est mors illud hō apꝑhēdit qn̄q₃ tanq₃ cōueniens ꝓpter aliud annexū .s. ꝓpter premiū eterne vite: Ideo voluntas sepe amplectit᷑ mortē quā natura reformidat. Ex quo patet ꝙ appetitus essendi nō est primo & principaliter ex appetitu ītellectiuo: sed ex appetitu naturali. Nam appetitus intellectiuus nō inuenitur in omnibus quibus inuenitur appetitus naturalis.

.i.respiramus

ꝙ in somno spiritum ducimus nesciētes, Nam ne in

.i.subsistendi .s.sicut tu estimas et prius posuisti appetitus

animalib⁹ quidē manēdi amor ex anime voluntati

.s.que reperitur in animatis et in inanimatis .i.puenit pbat dupliciter

bus verꝫ ex nature principijs venit. Nam sepe mortē

.s. extrinsecus sicut patet de matribus .i.abhorret

cogētibus causis quā natura reformidat volūtas am

.i.per contrarium

plectit. Contraq; illud (quo solo mortaliū reꝝ durat

.i.permanentia reꝝ naturaliū

diuturnitas) gignendi opus: quod natura semꝑ appe

sicut patet in continentibus .i.appetitus manendi

tit: interdū coercet voluntas. adeo hec sui caritas: nō

.s. quā deus includit nature

ex animali motiōe: sed ex naturali intētiōe ꝓcedit. De

.s.diuina

dit enī ꝓuidētia: creatis a se reb⁹: hāc vel maximā ma

q̄diu

nendi causam: vt q̄ad possunt naturaliter manere de

posiis

siderēt. Quare nihil est q̄d vllo mō queas dubitare:

desiderare

cuncta q̄ sunt appetere naturaliter constantiā ꝑmanē

Boetius respondet per concessionē

di: deuitare pernitiē. B. Confiteor in q̄ nūc me ī dubi

.i.sine dubitatione .s.vegetabilia et in animata naturaliter appetere permanentiam essendi

tato cernere q̄ dudū īcerta videbanť. ¶ p Quod aūt

inquit subsistere ac ꝑmanere appetit: id vnū esse desi

.s.vno

derat. hoc enī sublato: nec esse quidē cuiq; ꝑmanebit.

concludit phia

B. Verꝫ est inq;. p. Omnia igitur inquit vnum de

resumit maiorem principalis silogismi vt concludat diffinitionem boni

siderant. B. Consensi. p. Sed vnum idipsum mon

.s.monstrauimus

strauimus esse quod bonū est. B. Ita quidem. p. Cū

cōcludit ponendo diffinitionē boni .s.bonum

cta igitur bonū petunt. quod quidem ita describas

licitum est

licet: ipsum bonū esse: quod desiderer ab omnibus.

s Nam sepe mortē. Primo probat hoc quia voluntas sepe amplectitur mortem que tollit esse indiuidui.

t Contra illud. Secundo probat idē ex hoc ꝙ voluntas quandoq; cohibet operationem conseruatiuam esse specifici.

(Ordo sic summitur). Neq; nūc nos tractamus de motibus voluntariis anime cognoscentis sed de naturali intentione. Sicuti est ꝙ transfigimus acceptas escas sine cogitatione &c ꝙ in somno nescientes ducimus spiritum. Nam amor manendi ne quidem venit in animalibus ex voluntatibus anime verum ex principiis nature. Nam sepe voluntas amplectitur mortem quam naturam reformidat cogentibus causisq; contra illud opus gignendi quo solo durat permanentia reꝝ mortalium quod natura semper appetit interdum voluntas coercet. adeo hec caritas sui non procedit ex motione animali sed ex intentione naturali enī ꝓuidentia dedit creatis rebus a se hāc vel maximam causam manendi vt naturalitē desiderent manere quod possunt quare nihil est quod vllomodo queas dubitare cuncta que sunt naturaliter appetere constantiam permanendi & deuitare perniciem. B. Confiteor inq; nunc me cernere in dubitato que dudum incerta videbantur.

¶ v Quod autem inquit. Hic philosophia resumpta maiore concludit intentum.

x Cuncta igitur bonum appetunt. Omne quod est vel appetit perfici vel in sua perfectione saluari. Cum igitur perfici & saluari in perfectione sit bonum omnia appetunt bonum. Notandum. Cum dicitur omnia appetunt bonum ibi non accipitur bonum precise pro bono naturali: sed pro bono cōmuniter accepto quod bonum cōmuniter acceptum est esse essentiale vel accidentale conueniens rei vel perficiatur vel in sua perfectione saluetur.

(Ordo).P.Inqnit quod autẽ appetit subsistere ac permanere id desiderat esse vnum hoc enim sublato nec qdem pmanebit esse cuiq̃z.B.Verũ est inq̃z.P.Inquit igitur omnia desiderant vnũ. B.Consensi.P.Sed vnũ demonstrauim⁹ idipm esse quod ẽ bonũ.B.Ita quidem.P.Igitur cũcta petunt bonũ quod quidem licet ita describas ipsam esse bonũ, quod desiderẽ ab omnibus. B.Inq̃z.Nihil verius potest excogitari nã vel cũcta referunẽ ad nihilum & destituta veluti vno vertice fluitabunt sine rectore aut si quid ẽ ad q̃d vniuersa festinẽt id erit sũmũ oĩm bonoꝝ.

certo quis

B. Nihil inq̃z veri⁹ excogitari potest. Nam vel ad nihilũ cũcta

.i.principio

referunẽ: & vno veluti vertice destituta, sine rectore fluitabunt:

aut si quid ẽ ad quod vniuersa festinent: id erit omniũ summũ

bonoꝝ. ¶ .p. Et illa nimiũ inquit o alumne lætor: ipsam enĩ

.i.perfecte veritatis cognitionẽ que est in medio attigisti

medie veritatis notam mente fixisti. Sed in hoc patuit tibi q̃d

.s.in primo sexta prosa .s.querit .s.est istud

ignorare te pauloañ dicebas. B. Quid inquã. p. Quis esset inqt

diffinitio finis
.s.finis omnium rerum

reꝝ oĩm finis. Is est enĩ pfecto q̃ꝺ desideraẽ ab oĩbus: q̃d quia

vt patet ex eius diffinitione

bonũ esse collegimus: optet reꝝ oĩm finẽ bonũ esse fateamur.

¶ y Et illa nimiũ Hic phĩa ex dictis reducit Boetiũ in cognitionẽ cuiusdam quod supra se ignorare confessus est scilicet quis sit finis oĩm reꝝ. Et primo cõmendat dictũ Boetii:
z Medie veritatis notam. Per notã medie veritatis intelligit noticiam diuinam sicut punctũ est medium circuli a quo omnes linee ducuntur sic deus est medium veritatis a quo omnis veritas procedit.
z Is est enim. Omnia appetunt sui finẽ cũ finis sit pfectio rei & res destituta suo fine frustraẽ. Cum igiẽ de ratione finis sit esse bonũ qa auferentes finẽ auferũt naturã boni. ex. ii. methaphisice. Ideo finis oĩm reꝝ est bonũ. (Ordo) Et illa inqt O alũne nimiũ letor qa tu fixisti mẽte notã medię veritatis. Sed in hoc patuit tibi quod dicebas te ignorare pauloante. B. Quid inq̃z. P. Inquit quis esset finis oĩm reꝝ enĩ pfecto is est quod desideraẽ ab omnibns quod quia collegimus bonum esse oportet fateamur bonum esse finem omnium rerum.

Istud est vndecimũ metrum huius tertij. Quod

dicitẽ gliconicũ ab innentore iambicũ a pede predominãte. In quo metro phĩa ostendit quõ possumus cognoscere bonũ & veꝝ & peruenire in cognitionẽ reꝝ. ex q̃ Boetius prius fassus est se modo scire q̃d prius ignorabat. primo ergo oñdit modũ quo possum⁹ deuenire in cognitionẽ veritatis. Scdo assignat causam eius ibi. Non omne.

homo i.subtili i. inuestigare vult

Visquis profunda mente vesti-

gat verum:

et i. falsis opinionib; que fa-ciūt a vero deuiare

Cupitq; nullis ille deuijs falli:

i. exerceret intra se i. rōnis z intellect⁹ interioris i. speculationē

a

In se reuoluat intimi lucem visus:

operatiões aie pcedētes ab anima et in circulū redeūdo i. reducat s. illos motus

b

Longosq; in orbem cogat inflectens motus

i. laborat speculādo i. circa res exteriores

Animumq; doceat quicquid extra molitur:

s. ille doceat animum i. aduerse ꝯuersum i. potentijs q̄ sunt me-moria z intellect⁹

Suis retrusum possidere thesauris.

s. tūc illud i. obscuritas ignorātie i. obscurauit occultauit

Dudum quod atra texit erroris nubes:

i. apparebit i. euidenti⁹. q.d. qđ lōgo tpe fuit obscurū apparebit lucidū intellectui

Lucebit ipso perspicatius phoebo.

q; habit⁹ pncipioꝶ manet i. ꝯgnitōez vitatꝫ

c

Non omne nanq; mente depulit lumen:

i. inducens i. grauitatē qua hō fit obliuiosus

Obliuiosam corpus inuehens molem.

i. p certo i. pncipiū i. intrinsec⁹ in aīa i. vitatꝫ

Heret profecto semen intrusum veri:

s. semen i. exercente

Quod excitatur ventilante doctrina.

i. inter volūtarie i. iudicetꝫ vel respondetis

d

Nam cur rogati sponte recta censetis:

latens i. pfunda mente radix vitatis

Ni mersus alto viueret fames corde.

i. sapia q̄ dixit nihil d̄ nouo scire

e

Quod si platonis musa personet verum:

s. illud i. oblit⁹

Quod quisq; discit immemor recordatur.

a In se reuoluat intimi lucem visus. Qui vult cognoscere verū dirigat rōnem & intellectū ad ipam rem ad extra & ad rerum proprietates. & si aliquid cognoscit ex his nō statim iudicet sed in se reuertatꝛ deliberādo an ita sit vel nō sit quia sepe videtur homini esse quod nō est: & non esse quod est. sine enim deliberatione nō est iudicandum quod non est lōga deliberatione probatū. ideo dicit phīa: reuoluit in se lucem vltimi visus.

b In orbem. Orbis est linea circumducta rediens ad idem. Inflectere ergo longos motus in orbem est cum virtus anime ab anima vsq; ad ipam rem diuertitur deliberādo an ita sit vel nō sit ꝰm ꝙ cognouit.

(Ordo) Quisquis vestigat verum profunda menteq; cupit falli nullis deuijs reuoluat in se lucem intimi visusq; cogat lōgos motus inflectens in orbē ꝙ quicquid animum doceat molitur extra retrusum possidere suis thesauris quod atra nubes erroris dudum texit lucebit perspicatius ipso phoebo.

c Non omē. Hic philosophia assignat causam eius quod dictū est scilicet quare possumus cognoscere verū

d Nam cur rogati. Probat ꝙ semen veri in anima sit p hoc ꝙ puer ignarus quando recte respondit ad interrogata. Vt vtꝶ dualitas sit numerus par vel impar.

e Quod si Platonis. Platoni imponitur ꝙ voluerit aīas omia sciuisse anteq; ꝯiūgerentꝛ corpib; ; sed adiunctę corpib; oīa tradidisse obliuiōi. Sed p studiū & exercitiū sapientiā recupasse. ergo voluit ꝙ scire nō ē aliud nisi qddā antiqꝶ remisci. ad quā itētionē videtꝛ hic loq phīa. Sed non est dicēdū ꝙ scire fiat per reminiscentiā: sed etiā de nouo acquiritꝛ per inuentionē vel doctrinā. Verꝶ ē ꝙ intellect⁹ nr̄ habet se naturaliter in cognitionem principioꝶ p q̄ vtute itellect⁹ agētis & per doctrinam deuenit in cognitionē principiatoꝶ. Vn̄ Linconiensis primo posterioꝶ dicit Nō solū vox doctoris exteri⁹ sonās vel lr̄a visa docet: sed hęc duo mouēt & excitāt. Verus āt doctor ē q mēte interi⁹ illumiat: veritatē ondit. Nota ꝙ sicut sanitas qn̄q; causatꝛ a principio itrinseco. s. a corde. qn̄q; a pncipio iteriori & exteriori: puta a medico & corde. sed nūq; causatꝛ a principio exteriori sine interiori. Sic scia acquiritur a principio interiori: puta ab intellectu agente. sicut patet in habentib; scientiā per inuentionē. Qn̄q; acquiritur a principio interiori & exteriori sꝫ. sicut a doctore & itellectu agente. Nūq; āt acquiritur a principio exteriori sine interiori. ideo stolidi informari non possunt.

(Ordo) Nam omē corpus inuehens obliuiosam molem profecto semen veri introrsum heret. quod exercitatur ventilante doctrina. Nam cur rogati cēsetis sponte recta. Ni fomes mersus alto corde viueret. Quod si musa Platonis personet verum. Quod qsq; discit recordatꝛ immemor

Ista est Duodecima et vltima Prosa hui⁹ tertij.

In qua phīa reducit Boetiū in cognitionē alteri⁹ cuius ignorantiā prius cōfessus est: supple quib⁹ gubernaculis mūdus regat. primo facit hoc. Secūdo Boeti⁹ mouet q̄ndam q̄stionē phīe. Secūda ibi. Ludis ne me: primo ostendit phīa ꝙ de⁹ oīa gubernat sua bonitate. Secundo ostendit modū q̊ oīa gubernat ibi: Sed quid dicā. Tertio ex his cōcludit malū nihil esse ibi: Sed vis ne. primo Boeti⁹ assentit dictis platonis in metro. Et ostendit phīa ipm posse deduci in cognitōe; cuiusdā cui⁹ ignorātiā cōfessus est. Secūdo phīa reducit ipm in cognitōe; illius. Secūda ibi. Mundū hūc.

Prosa Duodecima

.i. tūc. .s. Boeti⁹ dixi

Tum ego: platoni inq̄ȝ vehement

.s. o. Phia .s. ꝙ de⁹ sit finis omniū rerum ⁊ summū bonū .i. con

assentior: nam me horum iam secūdo com

recordari facis .i. qđ erat in memoria .i. corpis gucdin:

memoras. primū ꝙ memoriā corporea cō

.i. scdo ꝯmemoror bonū .i. pōdere .s. fui

tagione: dehinc cū meroris mole oppressus

.s. Phia

amisi. p. Tum illa. Si priora inq̄t cōcessa re

.s. a memoria tua

spicias: ne illud quidē lōgius aberit: quin re

facile .s. in primo libro

corderis quod te dudū nescire confessus es.

a Iam secundo commemoras. Boetius dicit se secundo commemoratum predictorū ꝙ deus sit finis rerum & ꝙ sit summū bonum. Primo postquā mole corporis oppressus est amisit memoriā eoꝶ. Et postea per studium recordat⁹ est. Secundo quia merore & tristicia affectus in ignorantiam eoꝶ lapsus est sed postea per instructionem Philosophie ad memoriam reduxit.

b Si priora inquit cōcessa. Hic philosophia ostendit ꝙ nō tm̄ horum recordabitur propter dicta sed cuiusdā alterius quod ignorare se dicebat.

(Ordo est talis. Tum ego inq̄ȝ vehementer assentior Platoni. Nā secundo cōmemoras me horum primū ꝙ amisi memoriam cōtagione corporea dehinc cū oppressus mole meroris. P. Tum illa inquit si respicias priora concessa quidē illud ne abierit longi⁹ quando recorderis q̊d dudum confessus es nescire. B. Quid inq̄ȝ? P. Illa ait. Quib⁹ gubernaculis mūdus regatur. B. Memini inquā me ꝯfessum fuisse ignorantiā meā. Sed licet iam prospiciam tamen desidero planius audire ex te quid asseras.

¶ c Mūdū hūc ꝛc: Hic phīa vult ostēdere intētum Et primo amonet Boetium de quodam prius cōcesso. Et Boeti⁹ illud fatetur et ratione confirmat. Secundo philosophia ostendit quibus gubernaculis mūdus regatur ibi. Tum illa inquit.

d Mund⁹ hic ex tā. Boetius innuit tres rationes ꝙ mundus regitur a deo. Prima sumitur ex diuersaꝝ rerū ꝯiūctione. q̄ talis ē. Diuersa & ꝯtraria nō vniuntur inuicē ꝑ se. Cū igit̄ mūdus vnit⁹ sit ex partib⁹ cōtrarijs: vt ex elemētis. oportet vt aliquid sit vniens eas: & hoc ē de⁹. ergo mūdus regit̄ a deo.

e Coniūcta vero ꝛc. Hic tangit̄ secūda ra. q̄ sumitur ex cōtrariorū simul ꝯiūctoꝝ conseruatōe. q̄ talis ē. Diuersa & ꝯtraria ex ꝓprietate sue nat̄e dissociant̄ ab inuicē nisi ab aliq̄ ꝯseruent̄. sed ptes mūdi sunt diuerse & contrarie. ergo ꝛc.

f Nō tā ṽo. Hic tangit tertiā rōnem q̄ sumitur ex ordinatione motuū dispositiōe. q̄ talis est. Nihil certitudinaliter & regl'ariter mouet̄ fm dispositionē loci tpis efficientię spacij & qualitate nisi sit vnū rectificans & regulās. Sed mot⁹ eorū qui fiūt in mundo fiūt regulariter fm predicta quinq;. ergo necesse est ponere rectificantē & regulantē q̄d est deus. ergo mūdus regitur a deo.

h Locis temporib⁹. Regulares motus fiūt in mūdo. locis quantum ad proximatiōē & elōgationem solis in obliq̄ circulo. fiunt

B. Quid inq̄: p. Quib⁹ ait illa: gubernacu
.i. ignorantiā
lis mūd⁹ regat̄: B. Memini inq̄ me inscitiā
meā fuisse cōfessum. Sed q̄d afferas: licet iam
.i. agnoscā
ꝓspiciam: planius tn̄ ex te audire desidero.
c — in ꝑmo libro
¶ p. Mundum hūc inquit a deo regi: paulo
ante mīme dubitandū putabas. B. Ne nunc
quidē arbitror inq̄: nec vnq̄ dubitādū pu-
.s. ꝓbande
tabo: quibusq; in hoc rōibus accedā breuit̄
d
exponā. Mūdus hic ex tā diuersis cōtrarijs-
q; ptibus: in vnā formā mīme cōuenisset: ni
.s. q̄ est de⁹ — e
si vnus esset q tā diuersa coniūgeret: cōiūcta
sꝫ — .s. hui⁹ mūdi
ṽo nat̄aꝝ ipa diuersitas inuicē discors disso-
.s. de⁹
ciaret atq; diuelleret: nisi esset vnus qui q̄d
.i. ꝯiūxit — .i. ꝯseruaret
f
nexuit cōtineret. Non tam ṽo certus naturę
.i. ordinatos
g
ordo ꝓcederet: nec tā dispositos motus locis
tpibus: efficiētia: spacijs: qualitatibus expli
caret. nisi vnus esset qui has mutationū va-
.s. idē
rietates manens ipe disponeret. hoc q̄cquid
.i. creata — mouētur
est quo condita manēt atq; agitant̄: vsitato
h
cūnctis vocabulo: deū nomino. ¶ p. Tum
Phia — .s. ꝙ mūd⁹ regit̄ a deo — .s. o Boeti
illa. Cū hęc inquit ita sentias: ꝑuam mihi re-
.i. ꝑuū labo:ē — .i. potēs
stare operā puto: vt fœlicitatis cōpos patriā

etiam temporib⁹ quātum ad varietatē diei & noctis. Fiunt efficientia. quia luna efficit augmentationem & diminutionem humidorū fm sui crescētiam et decrescentiam & efficit fluxum & refluxum maris. Fiunt etiam ordinati mot⁹ spacijs. quia luna & alij planete maiori & minori spacio quandoq; distant a sole & ab inuicem. Etiā fiūt qualitatibus. quia in estate causatur calor: in hyeme frigiditas.

(Ordo) Pauloante putabas minime dubitandum hunc mundum regi a deo. B. Ne nunc quidem arbitror inquā dubitandum: nec vnq̄ putabo exponam breuiter quibus rationibus accedā in hoc. Hic mundus minime conuenisset in vnam formā ex tam diuersis & cōtrarijs partibus: nisi esset vnus qui tam diuersa ꝯiungeret. vero ipsa diuersitas naturarum discors inuicem dissociaret atq; diuelleret coniuncta. nisi esset vnus qui cōtineret Vero tam certus ordo nat̄ę nō procederet nec explicaret tam dispositos motus locis: temporibus. efficiētia: spacijs. qualitatibus: nisi esset vnus ipse manēs disponeret has varietates mutationū. quicquid hoc est quo condita manent nomino cunctis vsitato vocabulo deum.

¶ h Tum illa. ꝛc. Hic philosophia supposito ꝙ mundus regatur a deo probat ꝙ regatur ab ipso ꝑ suā bonitatem. Et hoc intentum probat duabus rationibus.

sospes reuisas:sed q̄ ꝓposuimus intueamur.

Nōne in btītudine sufficientiā nūerauim⁹: deūq̨ btītudinē ipā; esse cōsensimus: B.Ita quidē.p. Et ad mundū igit̄ inq̄t regendum null' extrinsec; admīcūlis indigebit:alioquin si q̄ egeat:plenā sufficientiam nō habebit.B. Id inq̨ ita ē necessariū.p.per se igit̄ solū cūcta disponit.B .Negari inq̨ nō p̄t. p.Atqui deus ip̄m bonū esse mōstrat⁹ est.B.Memini inq̨.p.per bonū igit̄ cūcta disponit.Siquidem p se regit oīa:quē bonū esse consensimus:& hic ē veluti clau⁹ atq̨ gubernaculū: q̄ mūdana mach ina stabilis atq̨ incorrupta seruat̄. B.Vehem enter assentior inq̨:& id te pauloante dicturam tenui licet suspitiōne ꝓspexi. p. Credo inq̄t.Iam eīm (vt arbitror) vigilanti⁹ ad cernenda vera oculos deducis.

¶ Sed q̄d dicam nō min⁹ ad contuendū patet.B. Quid inq̨: p. Cū deus inquit oīa bonitatis clauo gubernare iure credat̄: eadē q̨ oīa sicuti docui ad bonū:natali intentiōe festinēt. Num dubitari potest quin volūtarie regant̄ seq̨ ad disponentis nutū: veluti cōuenientia contēperataq̨ rectori spōte con

i Nonne in beatitudine. Hic primo probat q̨ deus p se regit omnia. Talis ratio sic formatur. In beatitudine est summa sufficiētia.sed deus est beatitudo:ergo in deo est summa sufficientia.tale autem non indiget extrinsecis gubernaculis:ergo p se deus regit omnia.

k Per bonum igitur cuncta disponit. Secūda ratio probat q̨ deus per suam bonitatem quæ non distinguitur a deo regit omnia:sicut deus per se regit oīa vt visum est Sed de⁹ est ipsum bonum. ergo per bonū regit omnia: vt patet de se.quia sua bonitate & clementia.

(Ordo talis est) Tum illa inquit. Cum hec sentias puto mihi restare paruam operam vt compos fœlicitatis sospes reuisas patriā: sed intueamur q̄ proposuimus. Nōne numerauimus in beatitudine sufficiētiam q̨ consensimus deū esse ipsam beatitudinem. B. Ita quidem. P. Et inquit. Igitur ad mundum regēdum nullis adminiculis extrinsecis idigebit.alioquin si quo egeat nō habebit plenam sufficiētiā B. Id inq̨ est necessarium. P. Igitur p se solum dispōit cuncta. B. Negari nō p̄t inq̨. P. Atq̨ deus monstratus est ip̄m bonū esse. B. Memini inquā. P. Igitur disponit cūcta per bonum. Siquidem per se regit omnia quē consensimus esse bonum. Et hic est veluti clauus atq̨ gubernaculum quo machina mundana seruatur in stabilis atq̨ incorrupta. B. Vehementer assentior inq̨ & id te dicturam pauloante prospexi: licet tenui suspitione. Vt enim arbitror iam vigilātius deduces oculos ad cernenda vera.

¶ l Sed quod dicam. Hic ponit p quē modum deus omnia gubernat. Et primo ostendit q̨ gubernat omnia suauiter. quia omnia sibi obediunt. Secundo q̨ gubernat omnia fortiter. quia nihil sibi resistere potest. Secunda ibi.quid si conetur.

m Gubernare iure. Notandum q̨ cū gubernare nihil aliud sit nisi in finem ordinare: nec aliud est deum p bonitatem gubernare q̨ per bonitatem in finem dirigere: & cum oīa naturaliter tendunt ad bonum tāq̨ in finem: manifestum est q̨ oīa sponte in finem diriguntur. Et ita naturaliter omnia sponte obediunt gubernanti. & per consequēs deus regit omnia suauiter.

n Quin voluntarie regantur. Voluntariū s̄m perfectam sui rationem tm̄ inuenitur in habentibus voluntatem. Sed extendendo voluntariū ad omnem appetitum non coactum sic potest reperiri in omnibus. & sic capitur hic.

uertant. B. Ita inquam necesse est: nec btm regimen esse
.i. recusantium sicut bos lasciuiens recusat iugum obedientium
videretur, si quidem detrectantium iugum foret: non obtemperantium
salus. p. Nihil est igitur quod naturam seruans: deo contraire
laborat .i. resistere deo
conetur? B. Nihil inquam. ¶ p. Quid si conetur ait. Num
.i. aliquid .i. ex eo quod est beatitudo
tandem proficiet quicquam aduersus eum quem iure beatitudinis potentissimum esse concessimus? B. prorsus inquam
.s. resistere
nihil valeret. p. Non est igitur aliquid quod summo huic bono velit vel possit obsistere? B. Non inquam arbitror.
p. Est igitur summum inquit bonum: quod regit cuncta fortiter: suauiterque disponit. B. Tum ego: quam inquam me
.i. quantum tantummodo
non modo ea que conclusa summa rationum: verum multo
.s. intentum
magis hec ipsa quibus vteris verba delectant: vt tandem aliquando
.i. mestultum .i. male reprehendentem .i. didiasti
.s. que tangunt diuinam gubernationem
stulticiam magna lacerantem: sui pudeat. p. Accepisti
.i. lacerare volentes
inquit in fabulis lacessentes celum gigantes: sed illos quoque
.s. dei .i. de
(vti condignum fuit) benigna fortitudo disposuit.
.i. propositorum rationum probatas .i. componamus
Sed vis ne rationes ipsas inuicem collidamus? forsitan ex
.s. collisionis
huiusmodi conflictatione: pulchra quedam veritatis scintilla dissiliet. B. Tuo inquam arbitratu. p. Deum inquit esse
.i. procedet .i. tua voluntate
omnium potentem: nemo dubitauerit. B. Qui quidem inquam
.i. sane mentis est
mente consistat: nullus prorsus ambigat. p. Qui vero est
inquit omnium potens: nihil est quod ille non possit. B. Nihil
Assumit aliam propositionem
inquam. ¶ p. Num igitur deus facere malum potest?

o Nihil est igitur. Nihil seruans naturam repugnat deo. licet enim peccator videatur deo repugnare ipse non seruat naturam. quia peccator diminuit & deprauat naturam. Etiam Boetius loquitur hic de appetitu nature: vt patet ex superioribus.

(Ordo) Sed quod dicam non patet minus ad contuendum. B. Quid inquam? P. inquit. Cum deus iure credatur omnia gubernare clauo bonitatis sueque eadem omnia festinent naturali intentione ad bonum sicut docui. Num potest dubitari quin voluntarie regantur que conuertant se ad nutum disponentis Veluti conuenientiaque contemperata suo rectori. B. Ita inquam necesse est: nec regimen videtur esse btm si quidem foret iugum detrectantium non salus obtemperantium. P. Nihil igitur est quod naturam seruans conetur contraire deo? B. Nihil inquam.

¶ p Quid si conetur. Hic ostendit Philosophia quod deus regit omnia fortiter. quia nihil est quod possit sibi resistere. Secundo confirmat hoc per quandam fabulam ibi. Accepisti.

q Verba delectant. Nota philosophia hic alludit verbis sacre scripture que dicit: Attingit ergo a fine vsque ad finem fortiter & disponit omnia suauiter. Ideo dicit Boetius se non tantum delectari in istis rationibus quantum in suis verbis.

r Lacessentes celum gigantes. Confirmat per fabulam quod nihil potest resistere deo que talis est. Gigantes volentes expellere deos de celo: posuerunt montem supra montem vt ascenderent. quod videns Iupiter ipsos fulmine deiecit & montibus depressit. Et hec in .ij Methamorphoseos.

(Ordo) Ait quod si conetur. Num tandem proficiet quicquam aduersus eum quem concessimus esse beatissimum iure beatitudinis. B. Inquam prorsus nihil valeret. P. Igitur non est aliquid quod huic summo bono velit vel possit obsistere. B. Inquam non arbitror. P. Inquit igitur summum bonum quod regit cuncta fortiter suauiterque disponit. B. Tum ego inquam quam ea summa rationum que modo conclusa est: non modo me delectat verum multo magis hec verba quibus vteris. vt tandem aliquando stulticiam lacerantem magna pudeat sui. P. Inquit accepisti in fabulis gigantes lacessentes celum: sed fortitudo benigna illos disposuit vti condignum fuit.

¶ s Sed vis ne. Hic philosophia concludit ex dictis quod malum nihil sit. Et primo petit assensum Boetij.

t Num igitur deus facere malum potest. Nota sicut deus est causa efficiens omnium: ita est finis omnium. Vnde quicquid fit ab eo ordinatur ad ipsum tanquam ad finem & cum ipse sit bonum: malum ordinaretur

ad bonū. Ergo deꝰ nō pōt facere malū tanq̄ʒ aliquid ꝑ se intentum Est ergo ꝯclusio quā phīa infert ꝙ malum nihil est. Ratio conclusionis est. Deus p̄t facere omne quod est cū sit om̄ipotens. sed deꝰ non p̄t facere malum ergo malum nihil est. Et si diceres. Si malū nihil est cū homo dānetur pro malo damnabitur ꝓ nihilo. Dicendū ꝙ malum dicit defectū boni non negatiue sed priuatiue: Et ideo malum est defectus boni quod debet haberi. & quia in potestate hominis est illud habere: & si non habʒ illud bonū cum deberet hr̄e: ideo damnatur. Et ponitur exēplum. Aliquis tenetur soluere centum libras & si nō soluat incarcerabitur. certū est ꝙ nō soluere nō est aliquid sed nihil. non tn̄ simpliciter dicitur aliquis incarcerari pro nihilo: Sʒ ideo quia nihil erat quod debuit aliquid esse.

(Ordo) Sed vis colliдamus rōnes ip̄as inuicem forsitan ex huiusmodi conflictione dissiliet quedam pulchra scintilla veritatis B. Tuo inq̄ʒ arbitratu B. Inquit Nemo dubitauerit deum esse omnium potentem. B: Inq̄ʒ quidem nullus prorsus ambigat qui cōsistat mente. P. Inquit vero qui est oīm potens nihil est quod ille nō possit. B. Nihil inq̄ʒ. P. Num igit̄ deꝰ p̄t facere malum? Minime inquā. P. Inqnit igitur malū nihil est cum id facere ille non possit qui non potest nihil.

B. Minime inq̄ʒ. P. Malū igit̄ nihil est inq̄t: cum id facere ille nō possit: qui nihil nō p̄t.
.i. deludis — faciēdo rōes circulares
¶ B. Ludis ne inq̄ʒ me: inextricabilē mihi labyrinthum texent? Quo nunc quidem qua
.i. laborē difficilē rōibꝫ — .i. formās — labyrintho — ex pte — parte
egrediaris introeas: nūc vero qua introieris:
.s. de loco
egrediare. An mirabilem q̄ndam diuine simplicitatis orbem cōplicas? Etem̄ paulo ante
circulatōʒ rōnis — Breuiter recolligit rōes
a beatitudine incipiens eam summū bonū
.s. btitudinē — .i. esse
esse dicebas: quā in summo deo sitam loquebare. Ip̄m quoq̄ʒ deū summū esse bonū: plenam beatitudinē differebas. ex quo neminē
.i. rīs — scʒ ediuerso — eu — esse
beatum fore: nisi qui pariter deꝰ esset: quasi munusculū dabas. Rursus ipsam boni formam: dei ac beatitudinis loq̄baris esse substantiā: ip̄m quoq̄ʒ vnū: id ip̄m esse bonū dicebas: quod ab om̄i rerꝫ natura peteretur.
.i. corrolariū — .i. inferebas — eu
Deum quoq̄ʒ bonitatis gubernaculis vniuersitatē regere disputabas. volentiaq̄ʒ cuncta parere illi: nec vllam mali esse naturam.
.i. disputādo ꝓbabas — et — .i. obedire deo — .s. oīa — .i. nō excipiendo ꝓncipia extrinseca
atq̄ʒ hec nullis extrinsecus sumptis: sed altero ex altero fidem trahente insitis: domesticis quoq̄ʒ probationibus explicabas.
.i. intrinsecis — .i. ꝓprijs ꝯ ꝯuenientibꝫ

¶ v Ludis ne inq̄ʒ Hic Boetiꝰ mouet questionem phīe. Secūdo phia soluit. ibi. Tum illa. Primo Boetiꝰ admirans de cōnexione & cōuolutione rationū. quibus phīa vsa est. Queritur vtrū ista cōnexio rationum sit ex delusione phīe vel ꝯueniat ex natura rei: Et breuiter illas rōnes recolligit.

x Laborinthū texēs Nota laborinthus dicebatur domus Dedali quā cum aliquis intēdebat intrare exiuit & exeundo intrauit: & consueuit depingi circularibꝰ protractionibus: & transumitur hic ad designandum circulationes & reuolutiones rationum.

y Qua egrediaris introeas. Nota ꝙ circulatio & ꝯnexio rationum quibꝫ phīa vsa ē nō est sic circularis ꝙ vna & eadem propositio sit principium & cōclusio respectu eiusdem. quia sic non contingit demonstrare circulo. vt patet primo Posteriorꝝ. Sed dicitur ꝯnexio circularis: quia rōnes ex inuicē dependent. Ita ꝙ propositio cōclusa in vna sit principium alterius cōclusionis in alia nec propter istas diuersas conclusiones est aliqua diuersitas ī deo. sed omnia sunt idem simpliciter.

(Ordo talis ē) B. Inq̄ʒ ludis ne me texēs mihi inextricabilem laborinthum. Quo nūc quidem introeas qua egrediaris vel egrediare quo introieris. An complicas quendam mirabilē orbem diuine simplicitatis. Etem̄

paulo ante incipiens a beatitudie dicebas eā esse summum bonū quaʒ loquebare sitam in summo deo q̃ʒ disserebas ip̄m deū esse summū bonūq₃ plenam beatitudinē ex q̊ dabas q̃si munusculū neminē fore btm̄ nisi qui pariter esset deus. Rursus loq̃baris formā boni esse substantiā dei ac beatitudīs quoq₃ dicebas ipsum vnū esse ip̄m bonū q̊ peteret ab natura em̄ rerū q̊ʒ disputabas deum regere vniuersitatem gubernaculis bonitatisq₃ cūcta volentia parere nec vllā esse naturā mali atq₃ hęc explicabas nullis probatiōibus sumptis extrinsecus sed insitisq₃ domesticis altero trahente fidem ex altero.

¶ z Tum illa. Hic philosophia respōdet Boetio ad questionē. Nota ꝙ sermones accipiendi sunt ꝭm naturam subiectam: quia certitudo non est simpliciter querenda rationibus ex primo ethicorum: vbi dicitur ꝙ disciplinati est tm̄ inquirere certitudinem ꝭm vnum quodq₃ genus inquantū natura rei patitur. Cum igitur deus sic regat omnia preter hoc ꝙ commisceatur cum eis ex libro de causis sermones de diuina substantia accipiendi sunt ꝭm intranea diuine substantie & non ꝭm extranea cum non commisceatur cum eis.

(Ordo ē.) P. Tum illa inquit: minime ludimus exegim⁹ dei munere rem maximā omnium quem dudū deprecabamur Ea enim est forma diuine substantie vt neq₃ dilabatur in externa nec ip̄a suscipiat in se aliquid externū. Sed sicut Permenides ait de ea tu spōte adducis omnem multitudinem circulo rotat mobilem orbem rerum dum ip̄a se conseruat immobilem. Q: si agitauim⁹ quoq₃ rationes non extra petitas sed collocatas intra ambitū rei quā tractabamus. Nihil ē quod admirere cū didiceris Platone sanciente oportere sermones esse cognatos de quibus loquuntur:

3

¶ p. Tum illa. Minime inquit ludimus:
.s. rerum
rem quoq₃ omniū maximam dei munere
.i. pfecim⁹ .i. rat
quem dudum deprecabamur exegim⁹. Ea
.i. dispositio
est enim diuinę forma substantię: vt neq₃ in
.i. in exterio ra cadas .i. extrinsecum
extrema dilabatur: nec in se externum aliquid
pbat autoritate .s. substātia diuina ille phus
quid ipsa suscipiat. Sed sicut de ea permenides ait: omnem tu circulo adducis sponte
multitudinem. Rerum orbem mobilem ro-
.s. diuina puidētia .i. nō mutatē
tat: dum se immobilem ipsa conseruat. Q:
.i. ab extrinseco
.i. sumptas
si rationes quoq₃ non extra petitas: sed in-
.s. rem
tra rei quam tractabamus ambitum collo-
.i. cognouim⁹ ris:
catas agitauimus: nihil est quod admirere
.i. ex quo .i. ꝯfirmāte ꝓrios conuenientes
cum platone sanccīete didiceris: cognatos
de quibus loquūtur rebus oportere esse sermones.

Istud est Duodecimum et vltimum Metrum

huius tertij. Quod dicitur Gliconicum ab inuentore, Choriambicum a pede prædominante, primo enim ponitur spondeus dicendo fœlix, Secūdo Coriambus dicendo qui potuit, Tertio pyrriche⁹ vel Troche⁹. In quo metro postq₃ philosophia ostendit q̃ sit vera beatitudo: & vbi sit sita, Hortatur nunc ad pseuerandū in contemplatione illius beatitudinis, Et primo ponit illum esse fœlicem qui relictis terrenis vacat diuine contemplationi, Secundo ostendit quid huiusmodi cōtemplationem impediat, Tertio illud impedimentum vitare docet, Secunda ibi, Quondam, Tertia ibi, Vos hec fabula,

Metrum Duodecimum.

.s. est — *.i. deū q̄ ē fons oīs boni* — *sc3 cum leonib9 incedendo sequēdo modulationem Orphei*

a

Felix q potuit boni — Iunxitq3 intrepidum latus

.i. desideranter videere — *.s. p9 q3 illud aīal*

Fontem visere lucidum — Seuis cerua leonibus.

.s. est — *q3 sua q̄uitate trahūt hoīes deorsum* — *q3 lep9 ꝛ canis simul seq̄bantur ipsum*

Fœlix qui potuit grauis — Nec visum timuit lepus:

.i. terrene — *.i. affectiões* — *.i. sono cythare* — *.i. placatū*

Terre soluere vincula — Iam cantu placidum canem:

morem — *.i. ardentior* — *.i. intertora*

b

¶ Quondam funera cōiugis — Cum flagrantior intima

sapiēs — *.i. Orphe9 de Thracia puīncia oriundus* — *.i. amor* — *.s. Orphei*

c

Vates Threicius gemens: — Feruor pectoris vreret.

.i. modulatōib9 cythare quas flendo formauit — *.i. subdiderāt*

postq3 flebilibus modis — Nec qui cuncta subegerant

.s. postipm — *.i. placarent* — *.s. Orpheum* — *.i. modulatões*

Siluas currere: mobiles — Mulcerent dominum modi.

.i. fluuios — *q3 placari non poterāt* — *.i. deos* — *.s. ipe*

Amnes stare coegerat: — Immites superos querens

a Felix. Notandum q̄ felix est qui speculat̄ fontem boni: & qui contemnit delectatões terrenas: Vnde ī libro de pomo & morte Aresto. scribitur. Beata est anima q̄ nō est infecta prauis opib9 hui9 mūdi & intelligit suum creationē ipsa est q̄ reuertetur in locum suū in delicijs magnis. Ve aūt aīe que non habet posse redeūdi ad patriam suam: turpia em̄ opera & delectationes corporales impediūt assensum eius sursum. (Ordo) Fœlix qui potuit visere lucidū fontem boni. Fœlix q̇ potuit soluere vincła grauis terre.

b Quōdā. Hic oñdit qd īpediat cōtēplationē diuinoꝝ quia affectus terrenoꝝ q̊d declarat ꝑ quādam fabulā. Que talis ē. Orpheus filius Caliope fuit Cytharista qui tanta dulcedine cythare resonabat q̄ nō tantū homīes sed etiā bruta allexit. Et intantum ea demulsit q̄ impet9 suos naturales dimittebant siluas currere flumia stare fecit. hic habuit vxorē dictā Euridicen quā cū pastor Aristeus adamare vellet ip̄a fugiens ꝑ prata calcato q̊dā serpēte interijt & ad īferos descendit. quā Orpheus ab inferis volēs reducere deos supnos sua cythara placare cœpit. S3 cū nō ꝓficeret ad infernū descēdit: & intantū deos infernales deliniuit q̄ cōcessa est ei vxor tali cōditione anteq3 exiret infernū nō flecteret retro aspectum vxorem respiciēdo Cum autem iam prope exiuisset Orpheus amore allectus retrospexit: et sic vxorē perdidit. ¶ Circa istā fabulam sic procedit. Primo ostendit quomodo Orpheus ad inferos descendens pro vxore rogauit. Secundo quomodo monstra inferna placauit. Tertio ostendit quō vxor ei concessa fuit & eam perdidit. Secunda ibi: Stupet. Tertia ibi. Tandem. Nota ꝭm Aresto. ij. Methapiſ. & cōmentatorem tertio celi & mundi nō omnes accipiunt veritatem per eundem modum. Tum propter diuersam consuetudinem: tum propter diuersam naturā. tum propter paucitatem institutōis in loyca. Vñ quidā accipiūt veritatē per modū demōstratōis. quidam per modum autoritatum. quidam per modum fabularꝫ. Vt ergo philosophia talibus satisfaciat: aliqñ demonstrationibus. aliqñ autoritatibus vtitur. aliqnaudo fabulas interserit: sicut in proposito.

c Vates Threicius. Orpheus dicitur vates. q3 carmīa cōposuit. Dicitur aūt vates a vi mentis; vel a video.

Infernas adijt domos

Illic blanda ſonantibus

Cordis carmina temperans

.i.ex

Quicquid precipuis deę

.ſ.Caliope

Matris fontibus hauſerat:

.i.q̃ facit hoĩeꝫ impotentem

.i.ↄceſſit ſibi

Quod luctus dabat impotẽs

.ſ.dabat

Quod luctum geminãs amor

.ſ.ipe .i.inferna

.i.flebiliter

decantat d

Deflet: tęnara commouens

.i.relaxatõeꝫ ſuę vxoris

Et dulci veniam prece.

.i.deos infernales

Vmbrarum dominos rogat

.i.admirat .i.hñs tria capita p⁹nõ audita

e

Stupet Tergeminus: nouo

melodia .ſ.inferni.q̃ dr

Cerberus

Captus carmine Ianitor.

.i.peccatores .i.vexant .i.timore

f

Quæ ſontes agitant metu

.i.pctõꝝ .i.furie

tres

Vltrices ſcelerum deę

fluent

Iam meſtę lachrymis madent

.i.yxionis

g

Non yxionium caput

.i.deijcit orpheo canẽte

Velox precipitat rota.

.i.magna .i.ↄſumptus

Et longa ſiti perditus

q: ſitim nõ ſentiebat plus

h

Spernit flumina Tantalus.

modulatõib⁹

orphei

Vultur dum ſatur eſt modis:

laniauit

i

Non traxit Titij iecur.

.i.iudex

k l

Tandem vincimur: arbiter

.i.miſericordiã hñs

Vmbrarum miſerans ait.

.i.reſtituam⁹ .ſ.Orpheo

Donemus comitem viro

.i.cõparatam .ſ.ſuo

Emptam carmine coniugem.

.i.ↄditio .ſ.iſta

Sed lex dona coerceat:

.i.infernũ re

Ne dum tartara liquerit

.ſ.ſibi ducenti vxorẽ

.ſ.reſpiciendo vxorem

Fas ſit lumina flectere

d Trenera. Tęnarus promontoriũ eſt liconię iuxta Spartã ciuitatem: hoc eſt circa finẽ maleę mõtis Ser. iiij. Geor. In q̊ q: hiatus magnus eſt ex quo ꝑgrediẽtes ſpiritu ſtrepit⁹ non nunq̃ percipiuntur. dixere veteres ꝑ hunc eſſe deſcẽſum ad inferos. Vñ Vergili⁹. Tenarias etiam fauces alta hoſtia ditis.

(Ordo) Vates Thraicius gemens quondam funera cõiugis. Poſtq̃ coegerat amnes ſtare ſiluas currere mobiles flebilib⁹ modis. Cerua iunxit intrepidum latus ſeuis leonib⁹. Nec lepus timuit viſum canem iam placidũ cantu. Cum feruor flagrantior vreret intima pectoris Nec modi qui cũcta ſubegerunt. mulcerent dominum querẽs ſuperos immites adijt domos infernas illic temperans blanda carmina ſonantibus cordis deflet qcquid hauſerat ꝑcipuis fontib⁹ matris deę. Quod luctus impotẽs dabat q̊d amor geminãs luctũ ↄmouẽs trenera. Et rogat dños vmbraꝝ veniã dulci prece.

e Stupet Tegerrimus: Hic oñdit quõ Orpheus mõſtra inferni placauit. Eſt ianitor inferni q dicitur Cerberus quaſi vorator carniũ. Ille dicit̃ tergeminus quia habet tria capita canina.

f Quæ ſontes. Oſtendit quõ alia mõſtra placauerit dicens ꝙ tres furie infernales Theſiphone Alecto Mergera. quę ſunt vltrices ſcelerum inferentes metum peccatoribus: ille lacrimabantur propter dulcedinẽ cythare.

g Non yxionium caput. Tangit remiſſionẽ pene quorundã in inferno. & primo yxionis. Vnde ſciendũ ꝙ yxion voluit ↄcũbere cũ Iunone. cũ ãt Iuno interponeret nubẽ yxion ꝓiecit ſemẽ ĩ nubẽ ex q̊ nati ſunt Centauri. ipe aũt adiudicat⁹ inferno ↄtinuo voluitur in rota: quę rota ſtetit Orpheo modulante.

h Spernit flumina Tantalus. Tangit remiſſionem Tantali. Qui dicitur laceraſſe proprium filium: dans eum dijs ad comedendum. pro quo damnatus fuit. Dicitur autem in inferno habere aquam vſq; ad mentum: & poma pendentia ante os & tamen deficere ſiti & famę. cum enim vult ſumere aquam vel pomum fugiunt ab eo. Iſte Tantalus ſpreuit flumina Orpheo canente.

i Non traxit Ticij iecur. Oſtẽdit remiſſionẽ pene Ticij. Qui cũ voluit ↄcũbere cũ Lacona mr̃e Appollinis: quẽ Appollo interfecit & ĩ infernũ relegauit: cui⁹ iecur vultur deuorauit Orpheo autem canẽte vultur ceſſauit laniare cor eius.

k Tandẽ vincimur. Hic oſtendit quõ Orpheo vxore ſua ↄceſſa fuit: & quõ perdidit eam.

l Arbiter. Apud inferos arbiter. i. iudex vmbraꝝ. dicit̃ eſſe Adamãtus qui cogit aĩas ad fatendũ pc̃tã ↄmiſſa & vnicuiq; ſm̃ demerita ſua pęnã diſtribuit. Iſte Adamantus dixit donemus viro coniugem.

m Quis legẽ dat amantib9.Notandum ꝙ amor nõ p̃t lege coerceri. nam ex incẽso amore hõ sepi9 transgredit̃ legẽ:& amor fortior est ad aliquid implendũ ꝗ̃ lex ad coercendũ.ideo dicit. Quis legẽ dat amãtibus maior lex est sibi.quasi dicat.propt̃ quid lex dat̃ amantib9 cũ per se dura lex sit amare.

(Ordo)Ianitor tergeminus captus nouo carmĩe stupet. deę vltrices celerũ q̃ agitãt sontes metu madent iam mestę lacrimis. Velox rota non p̃cipitat. Caput xionũ & Tantalus pdit9 lõga siti spernit flumia.Dũ vultur est satur modis nõ traxit iecur Titij.Tandẽ arbiter vmbrarꝫ miserans ait donamus viro ꝯiugẽ comitem emptã carmine.Sed lex coerceat dona ne sit fas flectere lumĩa dũ liquerit tartara.Quis dat legẽ amãtib9 amor est sibi maior lex.Heu ꝓpe termĩos noctis Orphe9 Euridicen suã vidit.pdidit occidit.

Exclamat .i.imponit
m Quis legem dat amantibus:
.i.amor est maior lege
Maior lex amor est sibi.
.i.inferni cũ scꝫ iam statim vellet exire
Heu noctis prope terminos:
.s.vxorẽ
Orpheus Euridicen suam
.s.respiciẽdo a tergo .s.ab inferꝫ nõ eã educendo i inferno eã relinq̃ndo
Vidit.perdidit.occidit.
.s.hoĩes .s.iam dicta q2 sd viã infor/ matõeꝫ iducta.
n ❡Vos hec fabula respicit:

:s.o homines
Quicunqꝫ in superum diem
.i.vultis
Mentem ducere queritis.
.i.terrena q̃ ducũt ad terrenã ꝓfunditatem
o Nam qui tartareũ in specus
.s.affectu terrenoꝝ oc'os rõnis ꝛ intellect9
Victus lumina flexerit:
.i.bonũ .s.laborãdo
Quicquid precipuum trahit:
.i.dũ intendit reb9 terrenis ꝛ tpalib9 que sunt infima
perdit:dum videt inferos.

❡ n Vos hęc ꝛc̃.Hic phĩa applicãdo fabulã ad ꝓpositũ hortat̃ nos vitare ĩpedimentũ ꝯtẽplatõis sũmi boni.
o Nam qui.ꝛc̃.Nota ꝙ ꝯcupiscentia & affectus terrenoꝝ impedit ꝯtemplatione sũmi boni. Vnde Boetius in tractatu de summo bono.Inordinata ꝯcupiscentia multos impedit a summo bono quosdam eñ pigritiam sequi videmus.quosdam eñ delectationes sensuales.quosdã eñ desideria auri & argenti exceptis paucis viris honorandis philosophis qui ꝯtemnũt sensus desideria:& sequunt̃ desideria intellectus.Et ꝓpe finem h9 tractatus dicit phũs.maxĩe delectatur in primo principio in ꝯtemplatiõe sue bonitatis.& hec sola est recta delectatio Hęc eñ sola vita philosophoꝝ sine qua nemo viuit vita recta.Et subdit.Philosophũ aũt voco omnẽ hominẽ viuentẽ ordine naturę tendens in alta.& finiens vitã acquirit vltimũ finẽ & optimũ vitę humane.qui est deus gloriosus benedictus in secula seculoꝝ Amen.

(Ordo est talis)Vos quicũqꝫ q̃ritis ducere mentẽ in superũ diem Vos respicit hęc fabula. Nam qui vict9 flexerit lumina in tartareũ specus quicquid trahit p̃cipuũ perdit dum vidit inferos.

Finit liber Tertius.

Hic incipit Quartus liber de consolatione philosophię:cuius hec est prosa prima.

In q̃ libro phĩa assignat causas quare mala concedant̃ in regno dei : cũ omniũ rerũ rector bonus existat scꝫ deus. & ꝓbat bonos semp̃ esse potentes:& malos impotentes.Et sicut vitia nũq̃ sunt sine pœna,ita v̾tutes nũq̃ sunt sine p̃mio.probat etiam ꝙ omĩs fortuna tam ꝓspera q̃ aduersa bonis est ad p̾fectũ:malis ãt ad interitũ.Etiã ꝓbat ꝙ omĩa q̃ fiũt a deo recte fiũt.& alia plura sicut patebit.Et diuidit̃ iste liber in.xiiij.ptes,quia septẽ sunt prose & septem Metra huius quarti:de q̄bus patebit in processu. primo ergo ostendit Boetius quõ intentionem phĩę adhuc parantis multa dicere interrupit:ꝓponẽdo causas sui doloris.Secundo phĩa ꝓmittit sibi p̾fectã curã.Tertio dat modũ curãdi ip̃m.Secũda ibi:Tum illa & esset.Tertia ibi.Et qm̃.Et quarto prosequit̃ intentionẽ ip̃m curando in seq̄nti prosa ibi:Tum ego. primo ostendit quõ interrupit intentionẽ phĩę volentis plura loqui. Secundo probat causas sui doloris. Secunda ibi: Sed ea ipsa.

fardat gs dat sposin

Incipt liber Quartus

Prosa prima

Ec cũ phĩa dignitate vultus: & oris grauitate seruata: leniter suauiterq̧ cecinisset. Tum ego nondũ penitus insiti meroris oblitus: intentionem dicere adhuc aliquid parantis abrupi. Et o incẽ veri preuia luminis: quæ vsq̧ adhuc tua fudit oratio: tum sui speculatione diuina, tum tuis rationibus inuicta patuerunt. Eaq̧ mihi etsi ob iniurie dolorem nuper oblita, nõ tamen ante hac prorsus ignorata dixisti,

a Dignitate vultus: Dignitas est alicuius honesta & imperiosa autoritas. dicitur aũt Phĩa habere dignitatẽ vultus propter sui honestatem. quia fm Tullium sola sapientia est que meretur honores. & propter sui autoritatẽ que digna est imitatione.

b Et oris grauitate. Philosophia dicit grauis ore, id est, stabili sermone. quia sermones philosophici firmitate rationũ sunt stabiliti.

c Aliquid parãt; abrupi. Nota q cum phĩlosophia ostẽdisset qd sit summum bonum & in quo situm sit: & fecisset exhortationem ad illud querendum intendebat ostendere modũ q ad illũ peruenitur. Sz anteq̧ expleret illam intentionẽ Boetius velut auidus ad sciendũ quedam quorũ ignorantia detinebat ipm in merore interrupit intẽtionẽ philosophie volentis plura dicere.

d Veri pũia luminis Nota q Philosophia dicitur pũia veri luminis. quia ipa clarificat animaz & trahit eam ab obscuritate ignorãtie, ad lucem sapientie & ad claritatem intellectus. ex libro de pomo Arestotelis. Vel dicitur preuia veri luminis. quia per ipsam tã q per viam homo peruenit ad cognitionem veri luminis quod est deus. quia scribitur in libro de pomo q per Philosophiam homo cognoscit suum creatorem: qui de nihilo fecit omnia. qui est inceptor oim inceptorz: et omnium principiorum principium. Et ibidem scribitur. oportuit vt Philosophia mitteretur ad instruendũ ignorantes: & eos qui non cognouerũt suum creatorem.

(Ordo) Cū cecinisset hęc Phīa leniterq; suauiter seruata dignitate vultus & grauitate orīs tum ego nōdum penitus oblitus insiti meroris abrupi intentionē parantis adhuc aliquid dicere. Et inq̄ o preuia veri luminis q̄ tua oratio fudit vsq; adhuc patuerūt inuicta tum diuina speculatione sui tū suis ratōibusq; ea etsi mihi oblita nuper ob dolorem iniurie nō tamē dixisti prorsus aī hac ignorata.

¶ e Sed ea ipsa. Hic Boeti⁹ proponit causas sui meroris.

f Vel esse omino mala possint &c. Nota q̄ mala fiunt in mundo patet: quia ratio semꝑ depcatur ad bonum. Cum ergo mali nō regātur iudicio recte rationis sed vincanī passionibus ire & concupiscentie. ideo deficiūt a bono. Item supabūdantia & defect⁹ sunt de genere maloꝝ cum virtus consistat in medio. Cum igitur i pluribus sit superabundantia & defectus: patet q̄ mala fiunt i mūdo. Cum autem omnia dependeant a deo cœlum & tota natura: & deus essentialiter sit bonus mirabile est quomodo mala eē possunt vel saltem pꝰmaneant impunita. Nota q̄ quia boni attingunt finem omniū rerum scilicet summū bonum ideo sunt potentes. Mali aūt quia hoc ipsum attingere non possunt sunt impotētes. Et quia Boeti⁹ in primo libro sexta prosa dixit se ignorare quis sit finis omnium rerum. ideo putabat bonos esse impotentes: malos autē potentes. Et de hoc Boetius admiratur vt

¶ Sed ea ipsa est vel maxima nr̄i causa mero-
(.s. de⁹)
ris: q̄ cum rerum bonus rector existat: vel
esse omnino mala possint: vel impunita p̄-
(.s. saltim — .s. scʒ si nullū aliud incōueniens sequeretur)
tereant. Q̄ solum quanta dignum sit admi-
(sed)
ratione profecto consideras. At huic aliud
(.s. admirandū — .i. additur — q̄ — pcipiēte — .i. vigente)
maius adiungitur. Nam imperante florente
(.i. nequiciosis hoib⁹ — .i. hō vtuosus — tm̄)
nequitia: virtus non solum premijs caret:
(maloꝝ — .i. potentiū — subdita)
verumetiam sceleratorum pedibus subiecta
(.s. ipa vt⁹ — .i. viciosoꝝ locum — penas — patit)
calcatur: & in locum facinorū supplicia luit.
(.s. pdicta — .i. pmitti — .i. mūdo)
Quæ fieri in regno scientis omnia: potentis
(.i. intendentis)
omnia. sed bona tantūmodo volentis dei:
(.i. querimonia facere)
nemo satis potest nec admirari nec cōqueri.
(.s. Phia — .i. admira)
¶ g p. Tum illa: & esset inquit infiniti stupo-
(tōis — deformitatib⁹)
ris omnibusq; horribilius monstris: si vti
(.s. vel)
tu estimas in tanti velut patrisfamilias dis-
(.i. ordinatissima — .i. in mūdo — .i. mali hoies — .i. honorarentur)
positissima domo: vilia vasa colerentur: pre-
(.i. boni hoies — vilescerent)
ciosa sordescerent. Sed non ita est. Nam si ea
(.i. integra i sui vtute)
quæ paulo ante cōclusa sunt: in conuulsa ser-
(mūdo)
uantur. ipo de cuius nunc regno loquimur
(.i. doctore — tu)
auctore cognosces: semper quidem potētes

patet in littera. & ista est vna causa sui doloris.

(Ordo) Sed ea ipsa est causa nostri meroris: vl̄ maxia q̄ cū rector rerū bonus existat vl̄ esse mala omino possint vel p̄tereāt impunita. q̄d solū cōsidera quanta admiratione profecto dignum sit: at huic additur aliud maius. Nam impanteq; florente nequitia virtus non solum caret premiis verūetiam subiecta calcatur pedibus sceleratorum: & luit supplicia in locū facinorum que fieri in regno scientis omnia: potentis omia: sed dei volentis tantūmodo bona nec satis admirari pt nec ꝯqueri.

¶ g Tum illa &c. Hic philosophia promittit Boetio pfectaꝫ curam. quæ cōsistit in pertractione hui⁹ materie. Notandum sicut postea patebit omnia quæ fiunt recte fiunt a deo. Cum igitur ordo iusticie requirat vitia puniri: & virtutes remunerari si mali manerent impuniti et boni irremunerati. & sic peruersus ordo essꝫ in domo dei scilicet i mūdo quod est horribilius omībus mōstris. (Ordo ē) P. Tum illa inquit & esset infiniti stuporisq; horribili⁹ omnibus monstris si in dispositissima domo tanti patrisfamilias colerent vilia vasa p̄ciosa sordescerēt vti tu estimas. Sed nō est ita. Nā si ea q̄ paulo ante ꝯclusa sunt seruātur incōuulsa auctore ipo de cui⁹ regno nūc loquimur cognosces: semper quidē bonos esse potētes malos vero abiectosq; semper imbecilles nec vnquā eē vitia sine pœna nec virtutes sine p̄mio bo

impotentes
bonos esse: malos verò abiectos: semperq; inbecilles: nec
sine pena vnq; esse vitia: nec sine premio virtutes bonis
.s.cognosces .s.cognosces
fœlicia: malis semper infortunata contingere. Multaq;
.i.huius generis .i.remotis .s.ctra aduersitatem fortune
id genus: que sopitis querelis firma te soliditate corro-
h
borent. ¶ Et quoniam vere formam beatitudinis
.s.in tertio libro
.i.docente
me dudum monstrante vidisti: quo etiã sita sit agnoui
pertransitis
sti: decursis omnibus q̃ p̃termittere necessariũ puto: vi
.i.ad cognitionem vere beatitudinis reducat .i.rationes
am tibi que te domum reuehat ostendam. pennas eti-
pennis .s.mens .i.apponã
am tuę menti quibus se in altum tollere possit affigã
contingente tibi ex affectu bonorum temporalium
Vt perturbationis depulsa: sospes in patriã meo ductu
mea semita/ meis etiam vehiculis reuertaris.

nis contingere fœlicia malis semper infortunata q; multa id genus corroborent te firma soliditate sopitis querelis.
¶ h Et quoniam vere. Hic philosophia dat modum curandi ipsum Boetium.
i Pennas etiam tue. Per pennas quas, Philosophia premittit affigere menti Boetii intelligitur speculatio rationis & intellectus virtus & sapientia. Sicut eni auis volando in altum deducitur auxilio pennarum: sic mens humana speculatione ratiõis & intellectus virtute & sapientia erigitur in cõtemplationem summi boni.
(Ordo sic sumitur). Et quoniam dudum vidisti formam vere beatitudinis me monstrante agnouisti etiam quo sit sita omnibus decursis quę puto neccssariũ p̃termittere ostendã tibi viam que te reuehat domum etiam affigam p̃enas tuę menti quibus se possit tollere in altum vt depulsa perturbatione reueharis sospes in patriam meo ductu meis semita/ meis vehiculis.

Istud est primum metrum huius quarti. Cuius

primus versus dicit̃ metrũ alcmanicũ ab inuentore dactilicũ a pede predñante. Secũdus versus dicit̃ archilogicũ ab inuentore iambicũ a pede predominante. In quo metro phĩa ostendit viã per quã p̃uenit̃ ad cognitionẽ summi boni. Et est per considerationẽ creaturarũ que gradatim transcẽdenda sunt quousq; inueniatur aliquid quod preemineat omni creature: & istam viam tradit sub similitudine auis volantis. primo ergo tradit viam qua mens perueniat ad cognitionẽ summi boni. Secundo ostẽdit quid mens iudicabit cum illic peruenerit. Secunda ibi. Huc te.

Libri Quarti

Metrum Primum

quia dixit affigam pennas tue menti dicit
affectus .s. virtus et sapientia alta penetrans
intellectus .i. veloces

Sunt eteni pēne volucres mihi: Que celsa cōscēdūt poli

pennas .i. assumit .i. odio habens
.s. ea querendo

Quas sibi cum velox mens induit: Terras perosa despicit.

.s. cognoscēdo ꝙ vltra .s. mens .i. sphericum quia vltra nubes querit cognitionem
eternum est creator corpus summi boni

Aeris īmensum superat globum: Nubesq; post tergum videt.

.s. ignis veloci .i. celi .i. summitatem

Quiq; agili motu calet etheris: Transcendit ignis verticem.

.i. in orbem .i. eleuetur .i. soli inuestigando ꝙ sol .s. suas
planetarum non est deus

Donec in astriferas surgat domos: phoeboq; coniungat vias.

.s. donec .i. saturni qui .s. mens ingꝫ existens
est supra solē .i. dei qui est corusum sidus

Aut comitetur iter gelidi senis: Miles corrusci sideris.

.s. astro quia nox stellis firma .i. ornatur pertranseat .i. celū stellatum
menti illuminatur

Vel quocunq; micans nox pingitur: Recurrat astri circulum

postꝙ .i. speculatione celum .i. vltimum
cuncatum

Atq; vbi iam exhaustum fuerat satis: polum relinquat extimū.

firmamenti .s. mens dico .s. dei

Dorsaq; velocis premat etheris: Campos verendi luminis.

.s. supra vltimum polum .s. regimina .i. moderatur
.i. imperium

Hic regum sceptrum dominus tenet: Orbis habenas temperat

velocem circularem motum .s. deus existens
.s. in se manens .i. splendidus iudex

Et volucrem currum stabilis regit: Rerum choruscus arbiter.

ad cognitionem .s. omnes .s. viam
dei .i. reuertentem
a temporalibus

¶ Huc te si reducē reuehat via: Quam nūc requiris immemor.

a Calet etheris transcendit ignis. Notandum ꝙ dicit ignem calere motu celi. ex quo videtur ꝙ calor non sit propria et per se qualitas ignis cum sibi debeatur per motum celi. Sed dicendū quod locus non solū est causa cōseruatiua locati: sed omnium accidentium naturaliter consequētiū vnde quia celum est locus ignis non solū est causa ipsius ignis sed etiam ipsius caloris ignem consequentis & quia propria dispositio celi secundū quam habet caliditatem super omnia est motus eius. Ideo dicit ignem calere motu celi non excludens per hoc quin calor sit per se qualitas ignis.

b Gelidi senis. Saturnum vocat gelidū senē nō ꝙ sit gelidus formaliter sed effectiue. Est enim effectiuus gelu & frigoris Et dicitur senex quia motus eius tardus est ad modū senis. Nam cursum suum cōplet pluri tempore ꝙ sol vel luna.

(Ordo sic sumitur): Etenim mihi sunt pēne volucres que conscendunt celsa poli quas velox mens induit sibi cum perosa despicit terras superat globum immensi aerisq; videt nubes post tergumq; transcendit verticem ignis qui calet agili motu etheris donec surgat in astriferas domosq; coniungat vias phoebo aut comitetur iter gelidi senis. Miles chorusci sideris recurrat astri circulum quocūq; pingit micās nox atq; vbi satis iā fuerit exhaustū polum relinquat extimumq; premat dorsa. velocis etheris compos veredi luminis. Hic dominus regum tenet sceptrumq; temperat habenas orbis. Et stabilis regit volucrem currum coruscus arbiter rerum.

¶ c Huc te. Hic ostendit phia quid mens iudicabit cum transcendit creaturas & peruenit in cognitionem dei dicens. O mens si via ducat te reducem ꝛc. Nota secundum aplm. Non habemus hic manentem patriā sed futuram inquirimus. Hec enim est vera patria a qua anima rationalis per creationem a deo exiuit ad quam nisi reuertatur esse quod a deo accepit affectione terrenorum deturpata prorsus amittit propter quod dixit in secundo metro tertii libri. Repetunt proprios queq; recursus. Redituq; suo singula gaudent. Nec manet vlli traditus ordo. Nisi quod fini iūxerit ortum. Stabilemq; sui fecerit orbem.

(Ordo). Si via reuehat te reducē huc quā nunc immemor requiris. Hic dices memini pr̄ia est mihi. hic ort⁹ hic sistā gradum. Q₂ si placeat tibi visere noctem terrarum relictā cernes toruos tyrānos quos miseri populi timent exules.

.s. que obnubilara fui affectu temporalium .s. in contemplatione dei .s. a deo .s. meus est q₂ ad eius ymaginem creatus .i. ponā finalē quietē

Hic dices memini patria est est mihi: Hinc ortus: hic sistā gradū

.i. existentī in cognitionem dei .i. cū deside no videre

Q₂ si terrarum placeat tibi Noctem relictam visere:

crudeles principes .i. videbis .i. esse a vera patria sua

Quos miseri toruos populi timent: Cernes tyrannos exules.

Hic incipit secunda Prosa huius quarti. Circa quam est sciendum. Q₂ phīa in primo libro sexta prosa inuestigando causam & radicem infirmitatis Boetij cognouit q̄ Boetius ex ignorantia finis rerum malos homines potentes, bonos vero impotentes putabat. Item quia ignorabat quibus gubernaculis mundus regeretur fortuitorū vices estimabat fluitare sine rectore quia vero philosophia iam ostendit quis sit finis rerum a quibus gubernaculis mundus regatur: Nunc philosophia vult adhibere Boetio perfectam curam remouendo dolores in quos Boetius incidit ex ignorantia premissarum. Et primo philosophia hoc petit secundo philosophia illud prosequitur ibi. primum igitur.

Prosa Secunda

a Vt magna ꝓmittis. Sapiens nihil promittit quod ad implere non possit qa opus sapientis est non mentiri. Ergo dicit Boeti⁹ Philosophie. Sicut magna ꝓmittis nō dubito q̄n' efficere possis. (Ordo sic sumitur). Tū ego inq̄₃ pape vt promittis magna nec dubito quin possis efficere tu mō ne moreris quē excitaueris.

.s. finito sermone phie Boetius admirantis a

TVm ego pape (inq̄₃) vt magna

.i. effectū deducere

promittis: nec dubito quin possis efficere:

¶ b Primum igitur ꝛc. Hic phia prosequitur intentum: & primo probat bonos semper esse potētes et malos ipotētes. Cui⁹ oppositū putabat Boetius & tangit primo modū per quem vult hoc ostendere. Secundo ostendit & ꝑbat intentum suū rationibus ibi duo sūt.

c Quorum quidem alterū demōstrat ex altero. Phia dictū suū. Q, si boni sunt potētes mali sunt impotētes fundat super considerationem topicā. Si propositum in proposito & oppositum in opposito. Vt si sanitas est bona egritudo est mala dicit ꝙ velit ꝓcedere ex vtraq; via ex potentia bonoꝝ ꝓbando impotentiam malorum & ex impotentia maloꝝ: potentiā bonoꝝ quia si tantum vnū istorū probaret: & ex hoc reliquum cōcluderet ꝑ locum a contrariis esset argumentum veri simile & nō necessariū Ideo vtramq; partē vult ꝓbare. Et ex vtroq; reliquū cōcludere.

(Ordo): Inquit igitur primum licebit agnoscas bonis semper adesse potētiam malos esse desertos cunctis viribus quoꝝ quidē altetrum demonstrat ex altero. Nam bonū q; malum sint cōtraria si bonū esse potēs cōstiterit liquet imbecillitas mali at si fragilitas mali firmitas boni nota est. Sed vt habundantior sit fides nostre sententie procedam alterutro calle cō firmans ꝓposita: nūc hic: nunc inde.

.s.ad audiendum .i.nō protrages
tu modo quem excitaueris ne moreris.
phia
b
¶ p. primum igitur inquit bonis semper
ad esse potentiam: malos cunctis viribus esse
priuatos .s.vt .s.ad esse potentiā
c
desertos agnoscas licebit: quorum quidem
.s.ꝙ mali sunt sine viribus subdit hui⁹ causam
alterum demōnstratur ex altero. Nam cū bo
nū malumq; contraria sint: si bonum potēs
manifestum fuerit impotentia
esse cōnstiterit: liquet imbecillitas mali: at si
fragilitas clarescat mali: boni firmitas nota
est. Sed vti nostre sententie fides habundan-
tior sit: alterutro calle procedam: nunc hinc:
.s.principia
d
nunc inde: proposita confirmans. ¶ Duo
sunt quibus omnis humanorum actuum
permanet
constat effectus: voluntas scilicet: ac potestas.
.s.effectus
quorum si alterum desit: nihil est quod ex
.i.fieri declarat .s.nullus effectus producitur
e
plicari q̄at: deficiēte etenī voluntate ne aggre
vel nequisq;
.i.nullus sed
ditur quidem quisq; quod non vult. At si po
.i.ex quo sequitur
testas absit: voluntas frustra sit. Quo fit: vt
.i.ali
si quem videas velle adipisci quod minime
adipiscatur. Huic obtinendi quod voluerit
potentiam
defuisse valentiā dubitare non possis. B. per-

¶ d Duo sunt quibus. Hic phia probat intentum rationibus Secūdo excludit quādam dubitationē ibi Sed possunt. Tertio confirmat principale intentum autoritate Platonis. Ex quibus omnib⁹. Primo ꝓbat bonos semꝑ esse potētes & malos ipotētes duabus rationib⁹ secundo ad idē ostendēdum coaceruat breues rationes ibi. Sed qm̄ te. Prima in duo secundum duas rationes. Secūda ibi. Rursus inquit. Primo premittit duo necessaria ad primam rationem Secūdo ex his arguit ibi. Omnes igit homines. Primo premittit vnū necessarium. Secūdo aliud ibi. Meministi ne.

e Ne aggreditur quidem. Notandum ꝙ Philosophia dicit nullus aggreditur quod non vult. Contra aliquem nolens interficit hominē vel ledit hominē: ergo aliquis aggreditur quod non vult. Item aliquis cogitur facere aliqd cōtra voluntatem suā: & sic aggredit quod non vult. Dicendum ꝙ Philosophia loquitur hic de effectu spōtaneo qui ex intentione procedit non de eo qui casu cōtingit. Vñ dicendum ad primū ꝙ voluntas potest cōperari vel ad ipsam actionem quam aliquis primo aggreditur & sic non deficit voluntas. Vel potest compari ad cōsequēs illam actionem & sic potest deficere voluntas: vt si aliquis nolens interficit hominem; Ad secundum dicēdum. Illud quod

quis coactus facit est voluntarium mixtū tamen simpliciter est inuoluntarium. Aliquis enim coactus magis vult hoc facere quam sustinere penam vel perdere vitam & ita respectu talis effectus non de est voluntas sed quātum ad actum interiorem volūtas semper libera est & cogi non potest.

(Ordo sic sumitur): Duo sunt quibus cōstat omnis effectus humanorum actuū scilicet voluntas & potestas quorum si alterū desit nihil est quod queat explicari enim deficiente voluntate ne quidem quisq aggreditur qd non vult: at si potestas absit voluntas fit frustra quo fit vt si videas quem velle adipisci quod minime adipiscatur (glosa tamē habet adipiscitur) non possis dubitare huic defuisse valētiam obtinendi quod voluerit. B. Perspicuum est nec vllo modo potest negari. P. Quem vero videas efficisse quod voluerit: num etiam dubitabis potuisse.

f Memini sti ne igitur rc. Hic Philosophia premittit secundum vtile ad rationem. Et est resumptio quorundam prius dictorū.

g Recordor. Recordari est aliquid reducere ad memoriam

spicuum est inq̄: nec vllomodo negari potest. p. Quem vero efficisse quod voluerit videas: num etiam potuisse dubitabis. B. Minime. p. Quod vero quisq potest in eo validus quod vero non potest: in hoc imbecillis esse censendus est. B. Fateor inq̄. p. Meministi ne igitur (inquit) superioribus rationibus esse collectum intentionē omnem voluntatis humane: que diuersis studijs agitur: ad beatitudinem festinare. B. Memini inq̄ illud esse demonstratum. p. Num recorderis beatitudinem ipsum esse bonum: eoq modo cum beatitudo petitur ab omnibus desiderari bonum. B. Minime inq̄ recordor: quoniam id memorie fixum teneo. p. Omnes igitur homines boni pariter ac mali indiscreta intentione ad bonum peruenire nituntur. B. Ita inq̄ consequens est. p. Sed certum est adeptione boni bonos fieri. B. Certum. p. Adipiscuntur igitur boni quod appetunt. B. Sic

(Interlinear glosses: et ideo dicit Boeti. i. clarus — inficiari — subdit phia — i. habuisse potentiam — dicit Boeti. — concludit tanq manifestum ex dictis — s. illud — potēs — i. impotens — i. iudicandus — s. respōdit p ↄcessionē — i. conclusum — s. voluntas — i. ducitur — i. tendere — s. respondit — querit — desideratur — i. indiuisa — s. ad dicta — s. ex ante habitis — s. est dicit Boetius — Phia concludit — i. volunt)

quod per obliuionē est lapsum a memoria. Et quia beatitudinē esse ipsum summum bonum non exciderat a mēte Boetii: sed semper remanebat in habitu. Ideo dicit se non recordari de hoc sed ī memoria tanq fixū tenere.

(Ordo sic sumitur): Inquit meministi ne igitur collectum esse superioribus rationibus omnem intentionem humane voluntatis festinare ad beatitudinē que agitur diuersis studiis? B. Memini inquam illud esse demonstratum. P. Num recorderis beatitudinem esse ipsum bonumq eo modo bonum desiderari ab omnibus cum beatitudo petit.

h Omnes igitur homines. Hic philosophia arguit ex dictis probans bonos esse potentes & malos impotentes. Tali ratione. Quicūq adipiscuntur quod volunt sunt potentes. Et qui non adipiscūtur quod volūt sunt impotentes (ex primo pambulo.) Sed boni adipiscūtur qd volunt scilicet summum bonum mali licet velint nō adipiscuntur ipsum: quia si mali adipiscerentur summum bonū non essent mali ergo boni sunt potentes mali impotentes.

s. in rei veritate

videtur. p. Mali vero si adipiscerentur quod appetunt bonū:

s. dicit — concludit

mali esse non possent: B. Ita est. p. Cum igitur vtriqꝫ bonū

licet mali falsa opinione boni — mali

petunt: sed hi quidem adipiscantur: illi vero minime: non du-

bium est bonos quidem potentes esse. qui vero mali sunt im-

i. impotentes — i. quicūqꝫ — dixi — s. de hoc

becilles. B. Quisquis inqꝫ dubitat: ne rerum naturam nec con

sequentiam potest considerare rationū. ❡ p. Rursus inquit

i. eadem intentio faciendi aliquid

si duo sunt quibus idem secundum naturam propositum sit:

i. organo

eorum vnus naturali officio idipsum agat atqꝫ perficiat: alter

i. adimplere

vero naturale illud officium minime administrare queat. alio

sed

vero modo q̄ꝫ nature conuenit non quidem impleat proposi-

s. horum duorum — i. potentiorem

tum suum: sed imitetur implentem: quenam horum valentio-

iudicas — dicit — quis — i. considere

rem esse decernis? B. Et si coniecto inqꝫ quid velis: plenius ta-

s. de te — declarat exemplo

men audire desidero. p. Ambulandi inquit motum secūdum

i. inesse — s. nego

naturam esse hominibus nō negabis? B. Minime inqꝫ. p. Eius

i. actus ambulandi — i. non

qꝫ rei pedum officium esse naturale num dubitas? B. Nec hoc

r. dubito

quidem inqꝫ. p. Si quis igitur pedibus incedere valens ambu

let: aliusqꝫ cui hoc naturale pedum desit officium manibus ni

i. laborans

tens ambulare conetur: quis iure horum valentior existimari

q. d. procede in ratiōe tua

potest? B. Contexe inqꝫ cetera. nam quin naturalis officij po-

❡ i Quisquis inqꝫ dubitat. Notādum qꝫ veritas ꝓpositionū fundatur super naturam rerum. Qui negat veritatem propositionum non potest considerare naturam rerum. Similiter negans veritatem propositionum nō potest considerare consequentiā rationū. Quia consequētia rationum supra veritatem propositionū fundatur. Ideo dicit Boetius. Qui dubitat de premissis non potest considerare naturam rerum nec consequentiam rationum.

(Ordo). Igitur omnes homines boni ac pariter mali nituntur peruenire ad bonum idiscreta intentione. B. Ita inqꝫ consequēs est. P. Sed certum est bonos fieri adeptione boni? B. Certum. P. Igitur boni adipiscuntur quod appetunt. B. Sic videtur. P. Si vero mali adipiscerētur bonum quod appetunt non possent esse mali. B. Ita est. P. Igitꝰ cum vtriqꝫ petant bonū: sed quidem hi adipiscuntur: vero illi minime non est dubium quidem bonos esse potentes q vero mali sunt imbecilles. B. Inqꝫ quisquis dubitat nec potest considerare naturam rerum nec consequētiam rationum.

❡ k Rursus inquit. Hic phia ponit secūdā rationem dicens ꝛc. Ex littera formaꝰ talis ratio. Quando duo intendunt aliquod ꝓpositū naturaliter qꝫ id propositū cōsequitꝰ officio naturali est potēs. et qꝫ non consequitur illud ꝓpositum naturali officio est īpotēs. Sed tam

boni & mali naturaliter tēdunt ad beatitudinem & boni ip sam consequuntur natura li officio scilicet virtute. mali autem non. ergo boni sunt potētes mali vero impotētes.

¶ l Vt medici sperare solent. Nota circa hoc vltimū q medici solent accipere signa prenostica sanitatis ex egro quādo paciens erigit se & per se nitiť fortiori remedio. Sic in Boetio signum erat conualescentie & sanitatis q ipse rationem Philosophie remediantem quasi precurrēs per se conpleuit.

(Ordo sic sumitur) P. Inquit rursus: si sint duo quibus sit idem propositum secundū naturamq vnus eorum agat idipsum naturali officio alter vero minie queat administrare illud officiū vero alio mō q nature conueniat non, qui dem impleat propositum suum sed imitetur implentem quenā horum decernis esse valentiorem. B. Inq & si coniecto quid velis tamen desidero plenius audire. P. Inquit Non negabis motum ambulandi hominibus esse secundum naturam. B. Minime inq. P. q num dubitas eius rei esse officium naturale pedum. B. Nec inq hoc quidem. P. Igitur. Si quis ambulet valens incedere pedibusq alius cui desit hoc naturale officiū pedum nitens conetur ambulare mani

s. officium
tens: eo qui idē nequeat valentior sit nullus
isti propositioni tanq maiori adiungit vnam minorem
ambigit. P. Sed summum bonum quod
equaliter s. est
eque malis bonisq propositum: boni qui
adipiscuntur
dem naturali officio virtutum petunt. Mali
s. rerum temporalium
vero variam p cupiditatem, quod adipiscen
di boni naturale officiū non est: idem ipsum
s. o Boeti
conatur adipisci: an tu aliter existimas? B.
Boetius quasi pcurrendo concludit principale intentum
s. illud
Minime inq. Nec etiam quod est consequēs
s. mihi
patet. Ex his enim que concesserim bonos
quidem potentes: malos vero esse necesse est
impotentes Phia applaudens Boetio dixit
imbecilles. P. Recte inquit precurris. Id q
l i. signum
(vti medici sperare solent) indicium est ere
s. morbo
cte iam resistentisq nature. ¶ Sed [m] quo
niam te ad intelligendum pmptissimū esse
i. video proponam
cōspicio: crebras coaceruabo rationes. Vide
enī quanta vitiosoꝝ hoīm pateat infirmitas
homines possunt
qui ne ad hoc quidē puenire queūt ad quod [n] eos

bus quis horum potest iure existimari valentior. B. Inq contexe cetera nullus ambigit quin potens naturalis officii sit valentior eo qui nequeat idem. P. Sed summū bonū quod eque bonis & malis propositum q boni quidam petunt officio naturali virtutum. Mali vero conātur adipisci idipsum p variam cupiditatē quod non est officium naturale adipiscēdi: aut tu estimas aliter? B. Minime inq. Nec etiam quod est consequens patet. Ex his enim que concesserim necesse est bonos esse potentes malos vero imbecilles. P. Inquit recte precurris id est indiciū sicut medici solent sperare erecte natureq resistentis morbo.

¶ m Sed quoniā: Hic philosophia coaceruat quasdam alias rationes breues ad propositum ostēdendum. Et sūt quatuor rationes. Secunda ibi. Considera vero. Tertia ibi. In qua re. Quarta ibi. Cur enim.

n Ad quos eos naturalis. Notādum q tam boni q mali vniuersaliter tendunt ad bonum & mali deficiūt ab eo quod competit eis secundam naturam. Ex hoc arguitur sic maxima impotentia est deficere ab eo quod natura intendit. Sed hoc faciunt mali: ergo mali sunt impotentes.

quasi cogit industria
naturalis ducit ac pene compellit intentio. Et
.s. esset de istis malis censendum .q.d. nihil censendum est nisi quod impotentie eorum hoc ascribitur
quid? si hoc tam magno ac pene inuicto pre-
excellentis
euntis nature deserenti auxilio? ¶ Conside-
.s. ex his que dicam
ra vero quanta sceleratos homines habet im-
alias nunc .i. iocosa
potentia. Neque enim leuia aut ludicra pre-
.i. ap
mia petunt que consequi ac obtinere non
.i. perfectionem
possunt. Sed circa ipsam rerum summam ver-
.s. ipsi .s. in rebus temporalibus .s. ipsis
ticemque deficiunt. Nec in eo miseris contin-
.s. boni .i. laborant acquirere
git effectus quod solum dies noctesque moliuntur.
.s. assuetudine boni desiderati .s. malorum
preluccent
¶ In qua re bonorum vires eminent. Sicut
enim eum qui pedibus incedens: ad eum
locum vsque peruenire potuisset: quo nihil vl-
manifesta
terius peruium iaceret incessui, ambulandi
.i. iudicares
potentissimum esse censeres. Ita eum qui ex-
tales aut sunt boni
petendorum finem quo nihil vltra est apprehen-
dit: potentissimum necesse est iudices. Ex
sequitur .i. contrarium est .i. mali
quo fit quod huic obiacet: vt idem scelesti
viribus omnibus videantur esse deserti.
.s. mali
¶ Cur enim relicta virtute vitia sectantur?

o Ac pene inuicto: Notandum quod dicit pene inuicto quia appetitus naturalis boni non habet contrarium repugnans quo vincatur: sed tamen per ignorantiam & errorem vitiorum peruertitur & ita aliquo modo vincitur licet non directe.

(Ordo sic sumitur). Sed quoniam conspicio te esse promptissimum ad intelligendum coaceruabo crebras rationes enim vide quanta infirmitas vitiosorum hominum pateat qui neque unt peruenire quidem ad hoc: ad quod naturalis intentio ducit eos ac pene compellit. Et quid si desiderentur hoc auxilio nature preeuntis tam magno ac pene inuicto.

¶ p Vero considera quanta. Hic philosophia ponit secundam rationem. Que sic formatur ex littera. Quanto maius est illud a quo aliquid deficit tanto maior est suus defectus: & in maiorem impotentiam cadit. Sed illud a quo mali deficiunt non est quid vile & modicum sed est summum bonum ergo malorum maxima est impotentia.

(Ordo sic sumitur): Vero considera quanta impotentia habeat sceleratos homines Nunc enim petunt leuia ac ludicra premia que non possunt consequi ac obtinere non possunt sed deficiunt circa ipsarum rerum summamque verticem Nec contingit miseris in eo effectus. quod moliuntur solum dies noctes.

¶ q In qua re bonorum. Hic Philosophia ponit tertiam rationem probando bonos maxime esse potentes pertractando exemplum supra positum. Et ex hoc concludit malos maxime esse impotentes.

r Ita eum qui etc. Notandum quod sicut viator aliquis dicitur potens cum ambulat ad eum locum vbi nihil amplius restat de via sic boni quando perueniunt ad finem & ad bonum quod transcendi non potest ideo dicuntur potentes. Mali autem quia ipsum attingere non possunt dicuntur impotentes.

(Ordo sic sumitur): In qua re eminent vires bonorum. Sicut enim censeres eum esse ambulandi potentissimum qui incedens pedibus potuisset venire vsque ad eum locum quo vlterius nihil peruium iaceret incessui Ita necesse est quod eum iudices potentissimum qui apprehendit finem expetendorum quo nihil est vltra ex quo fit quod huic obiacet: vt idem scelesti videantur esse deserti omnibus viribus:

¶ s Cur enim relicta virtute. Hic philosophia ponit quartam rationem. Secundo excludit quandam dubitationem ibi: Quod quidem. Ratio quam intendit in summa est ista. Mali quando relicta virtute declinant ad vitia aut sciunt bonum esse adherere virtuti aut nesciunt. Si nesciunt peccant per ignorantiam. Nihil autem

est impotentius igno rantia: ergo mali peccantes ignorātia sunt impotentes. Si autem sciunt bonum esse adherere virtuti & declinant ad vitia aut volentes derelinquūt bonum aut non. Si non volentes: sed attracti libidine passionū conuertuntur ad vitia sequitur ꝙ sint impotētes qa maxima impotentia est nō posse resistere passionibus. Si autē sciētes & volētes reliquūt bonū. Sequitur ꝙ non tantum fiunt impotentes: sed etiā ꝙ omnino nō sint Cum enim omnis natura incēptū huiusmodi habeat ordinē ad finem incēptum aliquid desistit ab ordine ad finē in tantū deficit a natura & p cōsequēs abesse ipsi⁹ nature istā rationē ptendit ĩ lrā. Notandum ꝙ primū ens verissime habet esse nam ipsum est causa esse omnib⁹ vt sint vt patet p cōmētatorē secūdo methaphisice. Et primo celi & mundi. Ab hoc ente deriuatum est singulis esse & viuere. Quanto ergo magis per vitia recedit a primo ente tāto magis desinit esse. Vnde beatus Gregorius in libro moralium loquens de dyabolo dicit. Q, dyabolus benedicit nō esse quia a summa essentia recessit: et p hoc cottidie excrescentis defectu tēdit ad non esse qm̄ ab eo qui verum est esse cecidit.

r Inscitia ne bonorum. Phia assignat tres causas vnde peccatū pcedit. Omnis enim peccās vel peccat ex ignorantia & hunc modū primo tangit vel pecat ex impotentia resistendi & istum secundo tangit vl ex voluntate & malitia & istū modū quia grauior est vltimo ponit.

inscitia ne bonorum. Sed quid eneruatius ignorantie cecitatis? An sectanda nouerunt? Sed transuersos eos libido precipitat sic quoꝗn temperantia fragilis: qui in obluctari vitio nequeunt. An scientes volentesꝗ bonū deserunt ad vitia deflectuntur. Sed hoc modo non solum potentes esse: sed omnino esse desinunt. Nam qui cōmunem omniū que sunt finem relinquunt: pariter quoꝗ esse desistunt. ¶ Quod quidem cuipiam mirū forte videatur vt malos qui plures hominū sunt: eosdem nō esse dicamus. Sed ita sese res habet. Nam qui mali sunt: eos malos esse non abnuo. Sed eosdem esse pure atꝗ simpliciter nego. Nam vti cadauer hominū mortuum dixeris: simpliciter vero hominem appellare non possis: ita vitiosos malos quidam esse concesserim, sed esse absolute nequeam confiteri. Est enim quod ordinem retinet: seruatꝗ naturam, quod vero ab hac deficit,

(Ordo (. Cur enim sectantur vitia relicta virtute? ne inscitia bonorum. Sed quid eneruacius cecitate ignorātie An nouerūt sectanda. Sed eos transuersos libido pcipitat sic quoꝗ fragiles intemperātia nequeunt vitio obluctari. An scientesꝗ volentes deserunt bonum deflectuntur ad vitia. Sed hoc mō nō solum potētes esse desinunt. sed omnino. Nam qm̄ relinquunt cōmunē finem oīmꝗ pariter desistunt esse.

¶ v Quod quidē. Hic phia excludit dubitationem. Aliquis enim dubitaret quomodo aliquis posset esse malus & tamen dici nō esse hoc excludit phia dicens ꝛc.

x Nam vti cadauer Notādum ꝙ malum est determinatio distrahens sicut & mortuum. Vnde sicut cōcedendū est. Cadauer hominis esse hominē mortuum non tamē simpliciter concedendum est cadauer esse hominē. Sic quecūꝗ malum concedendū est esse malum non tamen simpliciter concedendum est ipsum esse. Vnde sicut patebit tertia prosa homines conuersi in malitiam humanam amiserunt naturam ergo per malitiā homines desinūt esse quod fuerant.

(Ordo). Quod quidem mirum forte videatur cuipiam vt malos qui plures sunt hoim dicam⁹ ipsos nō esse. Sed res sese habet ita natura qui mali sunt esse eos malos nō abnuo. Sed nego eosdem esse pure atq̃ simpliciter. Nam vti dixeris cadauer hominem mortuū vero simpliciter non possis hominē appellare. Ita concesserim vitiosos malos esse quidem: sed nequeam cōfiteri esse absolute enī est quod retinet ordinemq̃ seruat naturā quod vero ab hac deficit dereliquit etiam esse quod in sui natura situm est.

esse etiā quod in sui natura sitū est dereliquit.

.s. secūdū ꝯsuetū modū loquēdi .s. o Boeti ꝯtra predicta phia

¶ [t] Sed possunt inquies mali. ne ego quidē

.s. quin mali possint

negauerim. sed hec eorum potētia nō a viribus

fragilitate .s. mali

sed ab imbecilitate descendit. possunt [z] enim

.i. possent

mala que minime valerent: si in bonorum

.i. si efficientia malorum esset talis qualis illa quā habēt boni que potentissima est, vt patet ex dictis .s. malorum

efficientia manere potuissent que possibilitas eos euidentius nihil posse demonstrat.

¶ [a] Nam si (vti pauloante collegimus) ma-

.s. mali

lum nihil est. cum mala tantūmodo possint. nihil posse improbos liquet. B. perspicu-

.s. o Boeti

um est. ¶ .p. [b] Atq̃ vt intelligas quenam sit

.s. ex dicendis considera .s. deo

huius potentie vis. Summo bono nihil po-

nos

tentius esse pauloante diffiniuimus. B. Ita

.i. summum bonum

est inq̃. p. Sed [c] idem (inquit) facere malum

¶ y Sed possunt inquies. Hic philosophia excludit dubitationem contingentem circa pricipale propositum. Ostensum est enim q̄ mali sunt impotentes. Aliquis dubitaret quomodo hoc verum sit cum tamen consuetum sit dicere q̄ mali possunt. hoc soluit Phia. Secundo ostendit q̄ potentia malorum nulla sit ibi: Nam si vti.

z Possunt enim mala. Notandum q̄ dicit malos minime posse mala si pmanent ī efficiētia bonorum. Ex quo videt̄ q̄ boni non possunt facere malū nec per consequēs peccare quod falsum est cū iustus septies in die cadat & fortior resurgit secundum scripturā. Ad hoc dicēdū q̄ boni non possunt facere malum ex electione recte ratiōis q̄ semp deprecat̄ ad optima licet de potētia absoluta possint facere malum inq̄tum tn̄ potētia eorum coniungitur voluntati & electioni qua eligūt bonū & nō malum sic dicitur non posse facere malum.

(Ordo. Sed inquies mali possunt quidē ne ego negauerim: sed hec potentia eorum non descendit a viribus sed ab imbecilitate possunt enim mala que minime valerent si potuissent manere in efficientia bonorum que possibilitas demonstrat eos euidētius nil posse.

¶ a Nam si vti. Hic probat q̄ potentia malorum nulla sit tripliciter. Secunda ibi atq̃ intelligas Tertia ibi. Huc accedit. Ratio sic formatur. Posse malum est posse nihil. Cum malum nihil sit: sed mali tantum possunt mala. ergo possunt nihil & per cōsequens nulla est eorum potētia. Q̄ autē malum nihil sit visum est prius. Et dicit Beatus Augustinus. Cū vniuerse nature per verbum dei facte sint iniquitas p̄ ipsum facta non est quia iniquitas nulla substantia est: & peccatum non est natura sed viciū nature appetentis illud quod non est sui ordinis.

(Ordo). Nam si vti collegimus pauloante malum nihil est & cū possunt tantūmō mala liquet īprobos nihil posse. B. Perspicuum est.

¶ b Atq̃ vt intelligas. Hic probat idem alio modo

c Sed idem inquit. Notandum q̄ posse malum magis arguit impotentiā q̄ potentiā quia si argueret potentiā tūc deberet omni potētissimo. s. deo quod falsum ē: vnde potest argui ex littera sic. Deus potest omnia & nō potest malum mali nō possunt omnia & possunt malū ergo posse malū magis arguit impotentiam q̄ potentiam.

(Ordo sic sumitur): Atq̃ vt intelligas quenam sit vis huius potentie diffiniuimus pauloante nihil esse potentius summo bono. B. Ita est inq̃. P. Sed idem inquit malum nequit facere: B. Minime. P. Inquit. Est igit̄ aliquis qui putet homines oīa posse. B. Nemo nisi qui insaniat. P. Atq̃ idem possunt mala. B. Vtinam quidē inq̃ non possent. P. Igitur cum tantummodo potens bonorum possit omnia vero potentes etiam malorum non queunt omnia manifestum est eosdem qui mala possunt minus posse.

.s.potest facere malum

nequit. B. Minime. p. Est igitur inquit aliquis qui

omnia posse homines putet: B. Nisi quia insaniat

.s.dicit .s.homines .s.facere

nemo. p. Atqui idem possunt mala. B. Vtinam qui

.s.mala facere arguit nunc phia

dem ine non possent. p. Cum igitur bonorum tantū modo potēs possit omnia: nō vero queat omnia potentes etiā malorum: eosdem qui mala possunt: minus posse manifestū est. ❡ Huc accedit: quod omnē potentiā inter expetēda numerandū: omniaqꝫ expetēda

.s.esse desiderande .i.perfectionē

referri ad bonū velut ad quoddā nature sue cacumē

faciendi malum potentia

ostendim⁹. Sed patrādi sceleris possibilitas referri ad bonū nō potest. Expetenda igit̃ nō est. Atqui omnis

manifestum

potentia expetenda est. Liquet igit̃ malorum possibilitatē nō esse potētiā. ❡ Ex quibus ōmnibus bonorum

tam declarans

quidā potētia: malorum vero minime dubitabilis apparet infirmitas. Veraqꝫ illā platonis esse sententiā liqt

.s.diuini

solos quod desiderēt facere posse sapiētes. Improbos

complere .i.quod libidini placeat rationali appeti

vero exercere quidem quod libeat q̄d vero desiderēt

.s.malos mali .i.que libido expetitu

explere non posse. Faciunt enim que libet: dum p̄ ea quibus delectātur: id bonum quod desiderant se adepturos putant sed minime adipiscuntur quoniam

.s.mali .i.vitia vel vitiosi homines

ad beatitudinem probra non veniunt.

❡ d Huc accedit. Hic probat idē tertio modo dicēs ꝛc. Ratio sic potest formari ex littera. Omnis potētia que est potentia natura est appetenda & refertur ad bonum. ergo potētia mali non est potentia.

(Ordo). Huc accedit ꝙ omnem potētiam numerandum inter expetēdaqꝫ omnia expetenda referri ostendimus ad bonum veluti ad quoddam cacumen sue nature. Sed possibilitas patiendi sceleris nō potest referri ad bonum igitur expetenda non est. Atqui omnis potentia expetenda est liquet igitur possibilitatem malorum non esse potentiam.

❡ e Ex quibus omnibus. Hic ex dictis concludit conclusionem principalem confirmando eam autoritate Platonis.

f Solos quod desiderent. Desiderium est appetitus rationalis. Libitū autem spectat ad appetitum sensualē. Licet ergo mali affectent beatitudinem appetitu rationali tamen quia faciunt quod libet sequentes appetitum sensitiuum. ideo ad beatitudinē non perueniunt. Sapiētes autem qui contempnunt delectationes sensuales & innituntur intellectualibus ipsi sunt qui perficiunt animam suam scientia sui creatoris qui de nihilo fecit eos. vt scribit̃ in libro de pomo. Anima non tristabitur neqꝫ conturbabitur cum recedit a corpore vt scribitur in eodem.

(Ordo sic sumitur) Ex quibus omnibus apparet minime dubitabilis quidam potentia bonorum vero malorum informat & liquet veram esse illā sentētiā Platonis. Solos sapientes posse facere quod desiderēt vero improbos exercere quidem quod libeat vero quod desiderent non posse explere faciunt enim que libet dum putant se adepturos bonum quod desiderāt per ea quibus delectantur sed minime adipiscuntur quoniam probra nō veniunt ad beatitudinem.

Istud est Metrū secundum huius quarti. Et est

metrum mixtum primum dicitur alemanicum ab inuentore trochaicum a pede predominante. Secundum dicitur feregratium ab inuentore spondaicū a pede predominante. In quo metro phīa ostendit quomodo potētia maloꝝ sit consideranda in quibus maxime videt esse sicut sunt reges & prīcipes. Et dicit īcipiendo construction̄e in septimo versu. Si quis detrahat ꝛc. Nota ꝙ intentio phīe est dicere. Si quis visu possit penetrare corda principū quos videt sedere ī altis solijs ornatos claris indumentis habentes arma terrentia .i. toruo vultu respicientes miseros statim visu cognosceret ipsos ligatos multis cathenis insolubilibus .s. passionibꝰ ire spei timoris: & sic ligati passionibus non faciunt quod optant & per consequens sunt impacientes.

a Dominis pressus iniquis. Dicit homo pressus iniqs dn̄is .i. viciis dominantibus non facit quod optat dicit Boetiꝰ. Augustinus in libro de ciuitate dei. Bonus etiam si seruiat liber est. Malus autem si regnat seruus est. Nec vniꝰ hominis. Sed quod grauius est tot dn̄orum: seruus est quot viciorum.

(Ordo) Si qs detrahat tegmina vani cultus superbis quos reges vides sedere celso culmine solii claros nitentes purpura septos tristibꝰ armis cōminantes ore toruo anhelos rabie cordis (glose oēs habēt cędis .i. crudelitate mortis). Iam videbit dominos nitus ferre artas cathenas hīc enī libido versat corda auidis venēis. hīc ira turbida flagellat mentem tollens fluctꝰ. Aut captos meror fatigat. Aut spes lubrica torquet. Ergo cum cernas ferre vnum caput tot tyrannos pressus dominis iniquis non facit quod optat.

Metrum Secundum

altitudine
Quos vides scelere celso
cathedre
Solij culmine reges

Purpura claros nitentes
.i. circūdatos .i. contristantibus
Septos tristibus armis
.i. aspectu crudeli reges iniqs
.i. minas iponētes miseris
Ore toruo cōminantes
.i. crudelitate .i. cupidos vl' festinos
Rabie cordis anhelos
.i. remoueat p considerationē regibus ꝛ intellectum
Detrahat si quis supbis
.s. exterioris .i. tegmina
Vani tegmina cultus
.i. animo
Iam videbit intus artas
.s. tales .i. vincla viciorum
Dominos ferre cathenas

manifestat hoc cōcupiscentia ꝑcipitas
.i. ex vna parte
Hinc enim libido versat
.s. maliū tyrānoꝝ
Auidis corda venenis
.i. ex alia pte .i. punit .s. ipsorum
Hinc flagellat ira mentē
.i. disturbia excitans
.i. ex
Fluctus turbida tollens
tristicia .s. aliquo infortunio
Meror aut captos fatigat
.i. vana
Aut spes lubrica torqꝫ
.i. principem
Ergo cū caput tot vnū
.i. sustinere passiōes tyrānisātes
Cernas ferre tyrannos
Non facit q̄d optat ipse
a .i. viciis dn̄antibus
Dominis pressus iniq̄,

Ista est ꝓsa tertia huiꝰ quarti. In qua ostēdit phia malis nūq̄ deesse supplicia: & bonis nūq̄ deesse p̄mia. Et primo phīa cōtinuando se ad p̄cedētia primo p̄mittit intentū suū. Secūdo ꝓsequit̄ intentū ibi. Rerum etem̄.

a In sceno probra ꝛc. Mali dicuntur volui in sceno: quia mali & maxime libidinosi suis assimilantur: sicut postea patebit. q voluuntur in sceno ſm illud. Sus magis in sceno gaudet q̄ in fonte sereno. De quibus dicit scriptura. Perierūt iumēta ī stercore suo. Probi autem luce resplendent: quia virtus & probitas vltra humanam naturam hominē prouehit & dijs assimilat.
(Ordo talis est) Vides ne igit̄ in quanto sceno voluantur probra qua luce probitas resplendeat. In quo perspicuum est. Nūq̄ bonis deesse premia nūq̄ sceleribus suplicia. ¶ b Rerum etem̄. Hic philosophia prosequitur intentum. Et primo probat ꝙ bonis nunq̄ desinit premia. Secundo ꝙ malis nūq̄ desunt supplicia. ibi. Que cū ita sint Pimo ōndit ꝙ bonis nūq̄ desunt premia.

.s. O Boeti .i. in quāta vilitate ipotētie
Ides ne igitur quanto in sceno
hoīes ꝓbrosi ꝛ viciosi
probra voluantur? qua probi
.s. vides etiā .s. virtuosoꝝ hoīm sc̄ sicut in antecedenti .s. illud ꝯclusio:
tas luce resplendeat? In quo perspicuū est.
sc̄ .i. hoīb̄ sceleratis
nūnq̄ bonis premia: nunq̄ sua scelerib᷒ deb fiūt
esse supplicia. ¶ Rerum etem̄ que geruntur:
fit
illud ꝓpt̄ q̊d vnaqueq̄ res gerit̄: rei p̄mium
Declarat exēplariter i aliq̄ spacio c
esse nō iniuria videri p̄t. vti currēti in stadio
ꝓpt̄ quā currit̄ iacet p̄miū corona. Sed beatitudinē esse idem ip̄m bonū ꝓpter q̊d oīa
.s. ꝓus
gerunt̄: ostendim᷒. Est igit̄ hūanis actu᷒ ip̄m
sc̄ d
bonū veluti p̄miū cōmune ꝓpositū. Atqui

Secundo ōndit q̄d sit illud p̄miū. ibi. At cuius p̄mij. Primū ꝓbat duab᷒ rōib᷒. Secūdam ponit ibi. Postremo. Prima ratio talis est. Oīs res ꝓpt̄ quā aliquid geritur est p̄miū illiꝰ rei q̄ gerit̄. sed ꝓpt̄ bonū oīa fiūt & gerūtur. ergo bonū est premiū oīm q̄ geruntur. Sed bonū a bonis separari nō p̄t. q2 iā nō eēnt boni. ergo bonis nūq̄ desūt sua p̄mia. c Vti currendi ī stadio. Apud Romanos ꝯsuetudo fuerat currere ī stadio. i. in aliquo spacio quod vocabāt stadiū. & q citius venit ad metam sustulit p̄miū sc̄ coronam vl̄ aliquid aliud. sicut dicit ap̄lus. Nescitis ꝙ hi qui ī stadio currūt oēs quidē currunt: sed vn᷒ accipit brauiū Sic currite vt app̄hendatis. ergo id propter quod currit̄ est p̄miū currentium.
d Atq̄ hoc a bonis. Notandum ꝙ bonus nō potest carere p̄mio

quia illud a q homo denominatur bonus: est virtus vel operatio ꝟtuosa: Quia ſm Arestotelem .ij. ethicorum Omis virtus erit vti cꝫ habitus ex quo hō fit bonus. propter qd dignitas virtutis ē premium virtuose operātiū. Sed operans virtuose nō poteſt priuari virtute: ergo bonus nō pt carere ſuo pmio
e Quantūlibet igit. Notandum ꝙ quantūcūqꝫ mali ſeuiant: tamen ſapienti nō decidet corona: quia ſm Senecam. Nūqꝫ intm vitium contrahit nec malicia inualeſcet cōtra virtutes quin nomen Phiē ſacrū & venerabile ꝑmaneat. Sic ſimiliter eſt de malis & ſtultis reſpectu bonoꝝ & ſapientum.
(Ordo) Rerū q geruntur illud propt quod vnaqueqꝫ res geritur illud videri pt nō iniuria eſſe premiū ei rei vti currenti in ſtadio corona iacet pmiū ꝓpter quā curritur. Sed oſtendimus beatitudinem eſſe id ipm bonū propter quod omnia geruntur. Igit ipm bonū eſt veluti cōmune pmiū actib; humanis propoſitā: Atqui hoc nō poteſt ſeparari a bonis. Neqꝫ em bonus iure vocabitur vltra q careat bono quare probos mores non relinqunt ſua premia. Igitur quantūlib; mali ſeuiant: tn ſapienti nō decidet corona nō areſcet em neqꝫ aliena iprobitas decerpit ꝓbis animis ꝓpriū decus. Q; ſi accepto extrinſec⁹ letarent. Hoc poterat vel qſpiā ali⁹ auferre: vel etiā ipſe q contuliſſet. Sed qm id ſua ꝓbitas cuiqꝫ ꝯfert cū carebit ſuo premio cū prob; eſſe deſierit.

pmiū
hoc a bonis non poteſt ſeparari. Neqꝫ enim
.i. hoies bū morigeratos
bon⁹ vltra iure vocabit: q caret bono. Quare probos mores ſua premia nō relinquunt.
.ſ. ꝯtra bonos
e
Quantumlibet igitur ſeuiant mali: ſapienti
.i. pmiū .i. minuetur quia .ſ. pmiū
tn corona non decidet. nō areſcet. Neqꝫ em ꝓbis animis propriū decus: aliena decerpit
.ſ. boni
improbitas. Q; ſi extrinſecus accepto leta-
pmiū
rentur: poterat hoc vel alius quiſpiā: vel ipe
.ſ. ab eis pmiū
etiam qui cōtuliſſet auferre. Sed qm id ſua
.ſ. quilibet
cuiqꝫ ꝓbitas confert. tum ſuo pmio carebit
f
cū probus eſſe deſierit. ¶ poſtremo cū ome pmiū idcirco appetat: qm bonū eſſe credat.
q. d. nullus
quis boni cōpotem premij iudicet expertē.
g .ſ. boni ol's omino pmij
¶ At cuius premij: oim pulcherrimi maxi-
Probat hoc ex quodā corrolario
miqꝫ. Memento em illius corrolarij qd pau
.ſ. ſupra ex illo corrolario ꝯclude
h
loante pcipuū dedi. ac ſic collige. Cum ipm bonū beatitudo ſit: bonos omes eo ipſo ꝙ
manifeſtum
boni ſunt: fieri beatos liquet. Sed qui beati
.ſ. participatiue
ſunt: deos eē cōueuit. Eſt igit pmiū bonoꝝ
.i. ꝯſueuit
ꝙ nullus deterat dies: nullius minuat po-
.i. obſcuret
teſtas: nullius fuſcet improbitas deos fieri.

¶ f Poſtremo. Hic ponit ſecūdā rōez q ē talis. Premiū nō habz rōnem premij niſi inquātū bonū. Qui igit eſt cōpos boni eſt cōpos pmij. Sed bonus eſt cōpos boni: ergo erit cōpos pmij. Notādū ꝙ argumētū Phiē ſimile eſt iſti: ac ſi arguatur. Hon habet ratione hoīs niſi quia rationalis. Quicūqꝫ igit eſt rōnalis eſt hō. Sic ſimiliter premiū non appetitur niſi quia bonū. Qui ergo eſt compos boni eſt cōpos pmij. ſed bonus eſt cōpos boni: ergo nō deeſt ſibi premium.
(Ordo) Poſtremo cū omne. ꝛc. facilis eſt.
¶ g At cui⁹ premij. Hic oſtēdit quid ſit illud pmiū quod boni aſſequūt ſcꝫ maximū & optimū: quod eſt fieri deos.
h Cum ipm bonū btitudo ſit. Nota ꝙ i iſta deductione Phia non accipit btitudinē ꝓ ſtatu quē boni habituri ſunt poſt hanc vitā. Sed ꝓ ſtatu btitudinis qualis in hac vita haberi pt quē hō cōſequit p ꝟtutes. Vnde q eſſentialiter eſt bon⁹ eſſentialit eſt btūs & de⁹. & qui nō ē eſſentialit bon⁹ ſed ꝑticipatiue. hic etiā eſt participatione btūs & de⁹:
(Ordo) At cuius premij: omniū pulcherrimiqꝫ maximi em memento illius corrolarij quod pauloante dedi pcipuū: ac ſic collige: Cum ipm bonum ſit btitudo liquet bonos omes eo ipſo ꝙ boni ſunt fieri btōs: ſed qui beati ſunt ꝯuenit eſſe deos. Igitur premium bonorum eſt deos fieri ꝙ nullus dies deterat. nulla poteſtas minuat: nullius improbitas fuſcet.

i Que cum ita sint. Hic ostendit philosophia quod malis nunquam desunt sua supplicia. Secundo ostendit quale sit illud supplicium ibi. Vide autem. Prima in duas secundum duas rationes. Secunda ibi. Iam vero.

k Nam cum bonum. Quandocunque subiectis contrarijs insunt contrarie passiones si vni subiectorum ostenditur inesse sua passio tunc per locum a contrarijs reliquo subiecto assignatur inesse similiter sua passio. Cum igitur bonum & malum sint diuersa subiecta premium & supplicium sunt diuerse passiones si ostenditur bonis non deesse premia ostensum est malis non deesse supplicia.

(Ordo) Que cum ita sint: quoque sapiens ne queat dubitare de inseparabili pena malorum. Nam cum bonum & malum item pene & premium aduersa fronte dissiderunt necesse est quod videmus accidere in premio boni eadem responderant contraria parte in pena mali. Sicut igitur probis premium sit ipsa probitas: ita improbis supplicium est ipsa nequitia.

l Iam vero &c. Hic ponit secundam rationem quae talis est: Pena non habet rationem pene nisi ex hoc quod malum est quoddam. Ergo qui est affectus malo ipse est affectus pena. Sed mali sunt affecti: ymmo infecti malo: ergo sunt affecti pena: & per consequens supplicio. Notandum quod sicut argumentum tenet sub hac forma Homo non est homo nisi quia

Quae cum ita sint: de malorum quoque inseparabili pena dubitare sapiens nequeat. Nam cum bonum malumque: item pene atque premium aduersa fronte dissideant: quae in boni premio videmus accidere: eadem necesse est in mali pena: contraria parte respondeant. Sicut igitur probis probitas ipsa sit premium: ita improbis nequitia ipsa supplicium est. Iam vero quisquis afficitur pena malo: se affectum esse non dubitat. Si igitur sese ipsi estimare velint: possint ne sibi supplicij expertes videri: quos omnium malorum extrema nequitia: non afficit modo: verum etiam vehementer inficit. Vide autem ex aduersa parte bonorum: quae improbos pena comitetur. Omne namque quod sit: vnum esse: ipsumque vnum: bonum esse pauloante didicisti. Cui consequens est: vt omne quod sit: id etiam bonum esse videatur. Hoc igitur modo quicquid a bono deficit: esse desistit. Quo fit vt mali desinant esse quod fuerant. Sed fuisse homines: adhuc ipsa humani corporis reliqua species ostentat.

[Interlinear glosses: s. quod boni nunquam caret premijs; sequitur quod; probat h; k; i. opinantur ad inuicem; bonis; l; s. cum pena non habeat rationem pene nisi quia mala; s. mali; q. d. non; s. malos; i. maxia in genere mali; tantummodo; s. o Boeti; m; i. per contrarium ad bonos; sequatur; in tertio libro; s. vero; consequitur; ex quo sequitur; s. manens; s. malos]

est rationalis: ergo quod est rationalis est homo. Sic arguitur in proposito. Pena non habet rationem pene nisi quia malum est quoddam. ergo qui est affectus malo est affectus pena. Sed mali sunt affecti malo. ergo malum non deest malis. & per consequens supplicium.

(Ordo talis est.) Iam vero quisquis afficitur pena non dubitat se esse affectum malo Igitur si ipsi velint sese estimare: possunt ne videri sibi expertes supplicij? quos extrema nequitia omnium malorum non modo afficit verumetiam vehementer inficit.

m Vide autem ex aduersa. Hic Philosophia ostendit quale sit premium malorum scilicet transformatio in bestialitatem. Secundo ostendit quomodo per diuersa vitia homines transformantur in diuersas bestias ibi Auaricia. Notandum quod cum gradus entium distinguuntur secundum nobilitatem & ignobilitatem quia non est accipere duas species eque perfectas: sed vna est dignior alia. ideo oportet quod omne ens quod non est homo sit supra hominem vel infra hominem. mali autem vt probatum est per maliciam desinunt esse homines. ergo necesse est malos esse supra homines vel infra homines. Cum autem sola probitas vehat hominem supra humanam naturam scilicet ad naturam diuinam sequitur quod malicia deijciat malos infra naturam humanam scilicet ad naturam bestialitatis.

(Ordo eſt talis) Autem vide que pena comitet improbos ex aduerſa parte bonorum. Nanqꝫ didiciſti paulo ante. Omne quod ſit vnum eſſe ipm quoqꝫ vnum bonum eſſe. Cui conſequens eſt: vt omne quod ſit id etiam videatur eſſe bonū. Igitur hoc modo quicquid deficit a bono deſiſtit eſſe quo fit vt mali deſināt eſſe quod fuerant. Sed ipſa reliqua ſpecies humani corporis adhuc oſtentat fuiſſe homines. Quare verſi in maliciā quoqꝫ amiſere humanam naturam. Sed cū ſola probitas poſſit quēqꝫ prouehere vltra homines. neceſſe eſt vt quos improbitas deiecit ab humana cōditione detrudat infra meritum hominis: igitur euenit vt nō poſſit eſtimare hominem quem vides vicijs trāſformatum.

In Auaricia feruet ꝛc. Hic Philoſophia oſtendit qualiter homines per diuerſa vitia transformant in diuerſas beſtias. Notādum ꝙ in nobis eſt duplex virtus cognoſcitiua ſcilicet intellectus & ſenſus. Intellectꝰ eſt qd diuinum in nobis per quē ad ſuperiora aſcendimus & deo ſimiles ſumus Senſus autem inquantum nō obedit rationi eſt quid brutale in nobis per quem infra naturam humanam redigimur & beſtijs ſimiles efficimur. Ideo dicit Boetiꝰ in tractatu de ſummo bono. Ve vobis hominibus qui de numero beſtiarū computati eſtis: diuinū quod in vobis eſt nō cognoſcentes per quod ad ſuperiora aſcenditis & deo ſimiles eſtis. Diuinum aūt in homine vocat intellectum.

(Ordo eſt talis) Feruet auaricia violētus ereptor alienarum opum dixeris ſimilem lupis autē ferox atqꝫ inquietus exercet linguam litigijs comparabilis cani. Inſidiator occultus gaudet ſurripuiſſe fraudibus exequetur vulpeculis. Intemperans ire fremit credatur geſtare animum leonis. Pauidus ac fugax formidat non metuenda habeatur ſimilis ceruis. Segnis ac ſtupidus torpet viuit aſinum leuis ac inconſtans permutat ſtudia ſua nihil differt ab auibus. Immergitur fediſqꝫ immundus libidinibus detinetur voluptate ſordide ſuis. Itaqꝫ fit vt qui deſerta probitate deſierit eſſe hō cum non poſſit tranſire in conditionem diuinam vertatur in beluam.

Quare verſi in maliciam: humanam quoqꝫ amiſere
.ſ. in naturam diuinam
naturam. Sed cum vltra homines quēqꝫ prouehere:
ſola probitas poſſit: neceſſe eſt vt quos ab humana
.i. dignitate hoīs ī naturā beſtialitatꝫ .ſ. ipſa
conditione deiecit: infra hominis meritum detrudat
improbitas. Euenit igitur: vt quem transformatum
.ſ. ſed beſtiam
vicijs videas: hominem eſtimare non poſſis.
.ſ. aliqs hō diuitiarꝫ .ſ. ablatas vel raptor
In Auaricia feruet alienarum opum violentꝰ ereptor:
.ſ. homo ſuam
ſimilem lupis dixeris. Ferox atqꝫ inquietus linguam
.ſ. q .ſ. eſt .ſ. hō
litigijs exercet: cani comparabilis. Inſidiator occultꝰ
aliena .ſ. q
ſurripuiſſe fraudibus gaudet: vulpeculis exequetur.
.ſ. hō
Ire intemperans fremit: leonis animum geſtare cre-
.ſ. ille timidus .ſ. hō .ſ. q
datur. pauidus ac fugax: nōn metuenda formidat:
.ſ. hō ille .i. tardꝰ eſt
ceruis ſimilis habeatur. Segnis ac ſtupidus torpet:
.i. aſinine .ſ. hō opera
aſinum viuit. leuis ac inconſtans: ſtudia permutat:
nil ab auibus differt. Fedis immundiſqꝫ libidinibus
.ſ. hō q .i. compatur ſuibꝫ .ſ. ille
immergitur: ſordide ſuis voluptate detinetur. Ita fit
Concludit Phīa
vt qui probitate deſerta: homo eſſe deſierit: cum in
diuinam conditionem tranſire nō poſſit: vertatur in
.i. beſtiam
beluam.

Istud est Tertium Metrum hui⁹ quarti. Quod dicitur Gliconicum ab inuentore, Coriambicum a pede predominante. In quo metro philosophia ostendit transformationem hominum in bestias per quandam fabulam. Secundo ostendit transformationem mentis per vitia esse peiorem transformatione corporis ibi. O leuem. Fabula quam intendit est de transformatione sociorum Vlixis: & est talis. Vlixes post bellum Troianum cum redeũdo ad propria diu errasset in mari: peruenit in quandam insulam: quam inhabitabat quedam dea nomine Circe filia solis: que per gramina & potiones consueuit hospites suos mutare in diuersas bestias. que etiam socios Vlixis qui ad ipam puenerãt per suas potiones mutauit. Sed Mercurius dedit Vlixi albũ florem p quem mutauit transformatione & potionẽ veneficã. ꝗuis aũt sotij sui essent mutati in bestias quantũ ad figuram corporis: tamen remansit in eis mens integra: exclusa omi bestiali seuitia.

Metrum Tertium

vlixis. q̃ sic dr a loco vel regione de qua ortund⁹ erat
VEla Naricij ducꝫ:
mari .i.naues
Et vagas pelago rates:
vent⁹ tolis .s.cuidã
Eurus appulit insule
.s.insula .s.Circe
pulcra qua residens dea
genita
Solis edita semine.
.s.illa .s.socijs vlixis
Miscet hospitibus nouis

in cantatione
Tacta carmine pocula.
.s.hospites .i.in varios figuras
a p⁹q̃
Quos vt ĩ varios modos
.i.potens herbaꝝ
mutauit socios vlixis .s.Circe
Vertit herbipotẽs man⁹.
.i.vnũ illoꝝ
Hunc apri facies tegit:
ali⁹ .i.vt affrican⁹
Ille marmaricus leo:
.s.leo factus
Dẽte crescit & vnguib⁹.

a Quos in varios modos vertit ꝛc. Transformatio hoĩs in bestam remanente anima rõnali non est possibilis ꝺm rem. quia si esset possibilis: vel esset possibilis ꝺm transmutationem substantialẽ: vel accidentalẽ. Non ꝺm substantialẽ: quia per talẽ introducit̃ noua forma substantialis: & sic due forme substantiales specifice differentes vt forma lupi & hoĩs sil' informarent idem corpus. Quod falsum est: Nec est possibilis ꝺm accidentia propria que disponũt materiam ad determinatã formã. qꝛ impossibile est materiam ꝺm vnam & eandẽ dispositionem proportionari diuersis formis. vnde omino est impossibile animam intellectiuã vniri materie disposite ad formã lupi. Ergo trãsmutatio de qua loquitur si est possibilis erit solũ ꝺm accidentia indiuidui prouenientia ab exterioribus causis. queadmodũ vis

detur contigisse de rege Nabuchodonosor de quo legitur in Daniele ꝙ ex hominibus eiectus est & fenum comedit vt bos: & rore celi corpus eius infectum est donec capilli eius crescerent in similitudinem aquilarum; & vngues eius quasi vngues auium. Et quia transmutatio ſm talia accidentia ducit ab expressa representatione speciei humane propter deformitatem figure. Ideo vt sic potest dici transmutationem esse factam in bestiam anima remanente. Alij dicunt ꝙ huiusmodi transmutatio non sit possibilis ſm rem: sed ſm quandam apparitionem fantasticam. vnde non videtur rationabile ꝙ Nabuchodonosor transtulerit se ad iumenta comedēs fenum: nisi ꝙ quadam mania & apparitione fantastica agitatus: se ipsum reputabat iumentum & bestiam. propter quod a consortio hominum eiectus est & cum feris habitabat.

(Ordo sic sumitur.) Eurus appulit vela ducis Naricij. Et vagas rates insule qua residens pulchra dea edita semine solis miscet nouis hospitibus pocula tacta carmine. Quos vt manus herbipotens vertit in varios modos hunc tegit facies apri. Ille marmaricus leo crescit dēte & vnguibus Hic nuper additus lupis dum parat flore vllulat Ille obambulat tecta mitis vt indica tigris. Sed licet numen Archadis alitis miserans ducem obsitum varijs malis soluerit peste sospitatis tamen remiges iam traxerāt pocula ore Iam sues verterant pabula cerealia glande. Et nihil manet integrum perditis voce & corpore. sola mens stabilis gemit super monstra q̄ patitur.

¶ b O leuem: &c. Hic ostendit transformationem mentis per vitia esse deteriorem transformatione corporis eo ꝙ mens nobilior est toto corpore. Notandum ꝙ anima nobilior & excellentior est corpore: transmutatio facta in anima de virtutibus ad vitia stante corpore humana ipsa est deterior q̄ʒ facta transmutatione corporis hūani in speciem bestie anima remanente intransmutata. quia anima intransmutata dato ꝙ corpus transmutetur adhuc homo dicit̄ homo ratione anime. Sed remanente corpore humano & anima transmutata iam homo non dicitur homo nisi equiuoce. ergo transmutatio anime peior est transmutatione corporis anima remanente intransmutata.
(Ordo sic sumitur.) O manum nimium leuem gramina ne potentia que licet valeant membra vertere non valent corda vigor hominū est intus conditus abdita arce. Hęc dira venena potentius detrahunt hominem sibi que penitus meant nec nocentia corpori seuiunt vulnere mentis.

alius ... adauctus
Hic lupis nuper additus
.s. propter trāsformatōēʒ — vt proprium est lupo
Flere dum parat vllulat.
alius — .i. Indie
Ille tigris vt Indica
.i. domos — circuit
Tecta mitis obambulat.
Sed licet varijs malis:
.i. deitas — .i. Mercurij q̄ colit̄ in Archadia & fingitur habere alas in pedibꝰ propter velocitatē motus.
Numen archadis alitis
circūdatum — .s. ille mercuriꝰ — vlixem
Obsitum miserās ducem
.i. liberauit — .s. Circe — a — .i. ab
peste soluerit hospitis:
socij vlixis
Iam tamen mala remiges
.i. biberant
Ore pocula traxerant.
.s. effecti — .i. panis nutrimenta
Iam sues cerealia
.i. glandes q̄ est cibus suis — .i. mutauerant
Glande pabula verterant
.s. de figura humana
Et nihil manet integrū:
.s. et — .s. ipsis — .i. mutatis
Voce: corpore perditis.

.s. monstra
Sola mens stabilis super
.i. transformationem
Mōstra q̄ patitur gemit.
.i. imbecillē — .s. ego dico — .s. Circe — .i. prātem
¶ b O leuē nimiū manum
.s. eiꝰ dico
Nec potentia gramina:
.s. corporis — q̄uis
Membra q̄ valeant licet:
Corda vertere nō valēt:
.i. in mēte
Intus est hominū vigor.
.i. absconditꝰ i. in mente absconditus
Arce conditus abdita.
.s. Sed — .i. vitia
Hęc venena potentius
Detrahunt hominē sibi:
.s. venena vel vitia — .s. ptrāseūt
Dira quę penitꝰ meant:
Nec nocentia corpori
.s. hoīeʒ — .i. seuire faciunt
Mentis vulnere seuiunt.

Ista est quarta Prosa huius quarti. In qua principaliter tria probat. primo probat malos esse miseriores qui cupita perficiunt q̄ȝ si ea non perficerent. Secūdo probat malos esse miseriores si sint impuniti q̄ȝ si sint puniti. Tertio ostendit illos esse miseriores qui faciunt iniuriam q̄ȝ illi qui patiunt̄. Secunda ibi. Nam hoc quoqȝ. Tertia ibi. Iam ne illud. primo Boetius consentiens predictis facit quoddam notum: & philosophia sibi respondet. Secundo philosophia prosequitur principale intentum ibi. Etenim. primo dicit. Tum ego.

Prosa quarta

¶.s. Boetius finito carmie .i. ꝯcedo verū esse q̄d dictū est i.nō iniuste

TVm ego fateor inquā: nec iniuria dici vi-

q̄lis

deo vitiosos: tam etsi hūani corp̄is speciem seruent:

i.vitio Facit notū a

in beluas tn̄ animoꝝ qualitate mutari. Sed quorum

crudelis

atrox scelerataqȝ mens bonoꝝ p̄nicie s̄euit: idip̄m eis

Rn̄det

licere noluissem. p. Nec licet inq̄t: vti cōueniēti mō-

strabitur loco. Sed tamen si idipsum quod eis licere

.s.a malis

creditur auferatur: magna ex parte sceleratorū homi-

b

num pęna releuetur. ¶ Etenim (quod incredibile

a Sed quorum atrox scelerataqȝ ꝛc. Licet credatur malis licere q̄ seuiant contra bonos: non tamen in rei veritate licet. quia in sexta Prosa huius quarti ostendit Philosophia q̄ nihil licet malis contra bonos nisi quantū p̄mittit̄ ex ordinatiōe diuię prouidentie ad vtilitatem bonorum.

(Ordo sic sumitur.) Tum ego inquā fateor nec iniuria video dici vitiosos qualitate aīoꝝ in beluas mutari tam etsi seruent speciem humani corporis Sed eis quorum atrox mensqȝ scelerata seuit pernicie bonorum idip̄m voluissem eis licere. P. Nec licet inquit vti monstrabitur in conuenienti loco Sed tamen si idipsum quod creditur eis licere auferatur releuetur (alias reuelabitur) pęna sceleratorum hominum ex magna parte.

¶ b Etem̄ quod. Hic phīa prosequit̄ principale intentū ꝑbādo q̄ȝ improbi sint miseriores q cupita p̄ficiūt q̄ȝ q p̄ficere nō possunt. Secūdo ostendit q̄ in hac vita nihil est diuturnum in comparatione ad vitam ęternam. Secundo ponit admirationem Boetij sup quodam. Secunda ibi. Neqȝ enī. Tertia ibi. Tum ego.

c Potuisse miserius est. Philosophia dicit ꝙ posse malū sit pei⁹ q̃ velle malum. Hoc videtur falsum. Quia posse peccare non est malum: sed velle peccare. Vnde ſm Senecā Oīe peccatū in actione est: & omnis actio est volūtaria: ergo omne peccatum est volūtarium. Pro tanto eīn dicit Augustinus: Tolle volūtatem & infernus nō erit: ergo pei⁹ est velle malū q̃ posse malum. Cuius contrarium hic dicit. Ad hoc dicēdum ꝙ si posse & velle ſm se & absolute considerentur: tūc peius est velle malum q̃ posse. Si autē accipitur posse vt sequens malam voluntatem & subueniens eidem vt volūtas mala perficiatur in exteriori opere. sic peius ē posse q̃ velle. quia sine tali posse langueret voluntatis effectus. i: non perficeretur extra opus eius. Sic autem dicto modo peius est posse malum q̃ velle: sic peius est perficere malum q̃ posse: ita vt vnumquodq; istorum trium velle. posse. pficere. aliquid addit supra precedens.

(Ordo talis est) Etēm necesse est malos esse infoeliciores cum perfecerint cupita q̃ si ea que cupiūt nō possint implere: q̄d forte cuiq; incredibile videatur. Nam si miserum est voluisse praua miseri⁹ est potuisse: sine quo langueret effectus misere voluntatis. Itaq; cū singulis sit sua miseria: necesse est vt illi vrgeantur triplici infortunio. quos videas scelus velle posse perficere. B. Accedo inq̃ sz vehemēter exopto, vt

cuiq; forte videatur) infeliciores esse necesse est malos cum cupita perfecerīt: q̃ si ea que cupiunt implere non possint. Nam si miserum est voluisse praua: potuisse miserius est: sine q̄ voluntatis misere langueret effectus. Itaq; cum sua singulis miseria sit: triplici infortunio necesse est vrgeantur: quos videas scelus velle posse perficere. B. Accedo inquam. Sed vt hoc infortunio cito careant patrandi sceleris possibilitate deserti vehementer exopto. P. Carebunt inquit otius: q̃ vel tu forsitan velis: vel illi sese estiment esse cariturōs. ¶ Neq; enim est aliquid in tam breuibus vite metis ita serum: quod expectare lōgum immortalis presertim animus putet. Quorum magna spes & excelsa facinorum machina: repentino atq; insperato sepe fine destituit. Quod quidem illis miserie modū statuit. Nā si nequitia miseros facit: miserior sit necesse ē diuturnior nequā.

deserti possibilitate patrandi sceleris cito careant hoc infortunio. P. Inquit. Carebunt otius q̃ vł tu forsitan velis vel illi sese estimant esse cariturōs.

¶ d Neq; enim est aliquid. Hic philosophia quia Boetius optauit malos citius carere potētia patrandi sceleris probat ꝙ in hac vita nihil est diurnum vel duratiuum in comparatōe ad perpetuam vitam. Notādum ꝙ de oppositis opposito modo iudicandū est. cum oppositorum opposite sint cause. Sicut ergo in bonis illud quod est diuturnius est meli⁹: sic in malis quod est diuturnius est peius. Cū igitur malicia facit miseros malos infinita eēt eoꝝ miseria si ꝑpetuo durarent in vita. Sed quia mors termīat eorum maliciā: ideo eorum miseriam & infelicitatem diminuit.

(Ordo talis est.) Neq; eīn est aliquid serum in tam breuib⁹ metis ꝙ immortalis anim⁹ putet lōgum tempus expectare quoꝝ magna spes & excelsa machina facinorum sepe destruitur fine repentino atq; insperato: q̄d quidē statuit illis modum miserie. Nam si nequitia facit miseros necesse est vt diuturnior nequā sit miserior quos iudicarem infoelicissimos si extrema mors non finiret saltem eorum maliciam. Et si conclusimus vera de īfortunio prauitatis liquet miseriā esse infinitam quā cōstat esse eternam.

e Tum ego &c. Hic Philosophia ponit admirationem Boetij super deductione philosophie dicens. &c. vt patet in littera.

f Sed qui conclusioni accedere durum putat. Notandum si non consentitur conclusioni: hoc est vel propter peccatum in materia vel propter peccatum in forma. propter peccatum in materia. vt si aliqua premissarum sit falsa. Propter peccatum in forma vt si non sit debita connexio propositionum respectu conclusionis incidente aliqua fallacia. Si autem nihil horum accidit necessario sequitur conclusio ex premissis.

(Ordo talis est) Tum ego inquam quidem mira illatio: & concessu difficilis sed cognosco eam nimium conuenire his que concessa sunt prius. P. Inquit Recte estimas: sed qui durum putat accedere conclusioni equum est. vel demonstret aliquid falsum precessisse. Vel ostendat collationem propositionum necessarie conclusionis non esse efficacem alioquin concessis precedentibus nihil prorsus est quo conqueratur de illatione.

g Nam hoc quoque quod dicam. Hic Philosophia probat malos esse miseriores si non puniantur quam si puniantur. Secundo soluit quoddam dubium. Tertio ponit quendam epilogum predictorum. Secunda ibi. Sed quero. Tertia ibi. Iccirco hactenus egimus. &c.

malos

Quos infoelicissimos esse iudicarem: si non eorum maliciam saltem mors extranea finiret. Etenim si de prauitatis infortunio vera conclusimus: infinitam liquet esse miseriam: quam constat esse eternam. B. Tum ego. mira quidem inquam & concessu difficilis illatio: sed his eam quae prius concessa sunt nimium conuenire cognosco. P. Recte inquit estimas. Sed qui conclusioni accedere durum putat: equum est: vel falsum aliquid precessisse demonstret: vel collationem propositionum non esse efficacem: necessarie conclusionis ostendat. Alioquin concessis precedentibus: nihil prorsus est quod de illatione causetur. Nam hoc quoque quod dicam non minus mirum videatur: sed ex his que sumpta sunt: eque est necessarium. B. Quidnam inquam? P. Foeliciores inquit esse improbos supplicia luentes: quam si eos nulla iusticie pena coerceat. Neque id nunc molior quod cui vis veniat in mentem: corrigi vltione prauos mores.

(Interlinear glosses: s. quod de tanto est malus quanto est diuturnus; s. eorum; propter hanc vitam; s. o Philosophia; i. ad concedendum; s. est quod probatur miseria malorum minui morte; Philosophia; quod predicte illationi difficulter creditur; s. ipsam concedendo; i. difficile; s. vt; s. in premissis; i. premissis; vnde necessarium est eam concedere quantumcumque videatur durum; i. conqueratur; s. concludi; Querit Boetius; Respondit; i. puniunt; i. intendo; alicui; penam; i. homines praue morigeratos)

Primo premittit conclusionem quam probare intendit excludendo quosdam modos probationis quibus conclusio probari posset. Secundo ponit alium modum probationis ab istis ibi. Et illa.

h Foeliciores inquit esse improbos sup. &c. Due sunt cause propter quas videtur melius malos esse punitos quam impunitos. Vna est quia per penas mali corriguntur & resipiscunt a malo. Secunda causa est. quia alij timore pene malorum declinant a malo. et sic pena malorum est exemplum alijs fugiendi malum licet iste due cause sint vere: tamen Philosophia de eis non intendit sed vult assignare aliam causam preter istas.

(Ordo talis est) Nam hoc quoque quod dicam non minus videtur mirum: sed eque necessarium est ex his que sumpta sunt. B. Quidnam inquam. P. Inquit foeliciores esse improbos luentes supplicia quam si nulla pena iusticie eos coerceat. Neque molior nunc id quod cui vis veniat in mentem prauos mores corrigi vltione. Et terrore supplicij deduci ad rectum quoque ceteris exemplum esse fugiendi culpanda: sed alio modo arbitror improbos esse infoeliciores impunitos tametsi nulla ratio correctionis habeatur & nullus respectus exempli. B. Quis erit preter hos alius modus.

¶ i Et illa. Hic Philosophia ponit aliū modum preter pdictos probādo malos impunitos eē miseriores ꝙ punitos. Secundo declarat quoddam assumptum in probatione: ibi. Sed puniri. Primo resumit quod supra probatum est. tertia Prosa. Ratio quam Philosophia intendit est ista Cuiuscūqꝫ hominis malicie additur aliquid boni ipse fœlicior est eo cuius malicie nihil additur boni. Sed cum malus homo punitur suę malicię additur aliquid boni scilicet pęna quæ ratione iusticie bona est. Cum autē non punitur etiam malicię additur aliquod malum scilicet impunitas q̄ mala est. ergo malus punitus fœlicior est malo īpunito.

(Ordo est talis) Et illa inquit. Nōne concessimus bonos esse fœlices: vero malos miseros? B. Ita est inqꝫ. P. Inqt igitur. Si cuiuspiā miserię addat aliquid bonū nōne est fœlicior eo cuius miseria ē pura et solitaria sine admixtione cuiuspiam boni. B. Sic inqꝫ videtur. P. Quid si eidem misero qui cunctis careat bonis fuerit annexum aliud malum: pter ea quibus est miser. nōne censendus est multo infœlicior eo cuius infortunium releuatur participatiōe boni? B. Quid ni inqꝫ? P. Igitur improbi cū puniūtur hñt quidē aliquid boni annexū: scꝫ ipsam pęnā quæ rōne iusticie bona est qꝫ cum idem carent supplicio inest aliquid alterius mali: ipā impunitas quam merito iniquitatis malū es confessus. B. Negare non possum. P. Igitur improbi sunt mlto infœliciores donati iniusta impunitate ꝙ puniti iusta vltiōe.

.s. hominis .s. nō molies
Et ad rectum: supplicij terrore deduci: ceteris quoqꝫ exemplū
.s. penā maloꝝ .i. mala .s. pter istas duos causas
esse fugiendi culpanda. sed alio quodam modo infeliciores esse
ꝙuis
improbos arbitror impunitos: tametsi nulla ratio correctionis: nullus respectus habeatur exempli. B. Et quis erit inquam
.s. querit
.s. iam dictos
pter hos alius modus? P. ¶ Et illa: bonns inquit esse fœlices:
psa tertia .s. pcessimus
malos vero miseros: nonne concessimus? B. Ita est inqꝫ. P. Si igitur inquit miserię cuiuspiam bonum aliquid addatur: nōne fœlicior est eo cuius pura ac solitaria sine cuiuspiam boni ad
dicit vlteri⁹ qrit phia
mixtione miseria est? B. Sic inquam videtur. P. Quid si
mala
eidem misero qui cunctis careat bonis: preter ea quibus miser est: malum aliud fuerit annexum: nonne multo infœlitior
malum
eo censendus est: cuius infortuninm boni participatione rele
tempat mali
uatur? B. Quid ni inquam? P. Habent igitur improbi cū puniuntur quidem boni aliquid annexum: pęnam ipsam sci
mali pena
licet quæ ratione iusticię bona est. Idemqꝫ cum supplicio ca
.s. eis
rent: inest aliquid alterius mali ipsa impunitas: quam iniqui
.i. iure
tatis merito malum esse confessus es. B. Negare non pos
Concludit philosophia
sum. P. Multo igitur infœliciores improbi sunt iniusta
pena
impunitate donati: ꝙ iusta vltione puniti.

k .s. esse
¶ Sed puniri improbos iustum: impuni-
.i. euadere
tos vero elabi: iniquum esse manifestū est.
.s. qđ sequit
B. Quis id neget? p. Sed nec illud quidem
ait quisq̃ negabit: bonum esse omne quod
sicut pena .i. ediuerso impunitas
iustum est: contraq̃ q̄d iniustum est malum
manifestū
liquet esse. B. Tum ego ista quidem conse-
quētia sunt eis: que pauloante cōclusa sunt.
l .s. p̄hia
¶ Sed queso inq̃ te: nulla ne animarum sup
plicia post defunctū morte corpus relinqs?
m .s. relinquo .s. p̄hia .s. malo℞
p. Et magna quidem inquit: quorum alia
sicut mala dānato℞ .i. igne purgatorio
pęnali acerbitate: alia vero purgatoria demē
.i. puniri .s. penis q̄ debent̄ p⁹ mortē .i. disputare
tia exerceri puto. Sed nūc de his disserere cō
n .i. hucusq̃ ptractaui⁹
silium non est. ¶ Iccirco hactenus egimus:
sicut ostēdim⁹ i scđa psa
vt quæ tibi indignissima videbat̄ malorū
.s. illos malos
ptās: eam nullā esse cognosceres: q̄sq̃ impu-
tis. tu sicut ostensū est tertia psa
nitos q̄rebare: videres nunq̃ improbitatis
.s. seuiēdi ptra bonos
suę carere supplicijs: licentiā quā cito finiri
.s. potentiā
p̄cabar̄: nec longā esse disceres: infelicioreq̃
.s. esset sicut in ista psa ostēsum est
fore si diut̄nior: infelicissimā v̄o si esset ęt̄na.

¶ k Sed puniri improbos. Hic p̄hia declarat quoddā assumptū in p̄batiōe scilicet q̄ pena malo℞ sit bona et q̄ impunitas sit mala: Et innuit duplicē rōnem. Prima talis est. Pena malo℞ est iusta. sed iustū est bonū ergo pena malorū est bona. Secunda rō est: Impunitas malorum est iniusta. sed iniustū est malū: ergo impunitas malo℞ est mala (Ordo) Sed maifestū est improbos puniri iustū: impunitos vero elabi esse iniquum: S₃ quis id neget? P. Sed ait. Nec quidē quisq̃ illud negabit: oē q̄d iustū est bonum esse q̄ cōtra liquet esse malum q̄d iiustū est. B. Tum ego quidē ista sunt ꝯseq̄ntia eis quæ pauloante ꝯclusa sūt.

l ¶ Sed q̄so. Hic philosophia soluit dubiū Querit em̄ Boeti⁹. ꝛc.

m Et magna q̄dem. Peccatū q̄nq̃ est tale q̄ per ipsum habituatur volūtas ad malū: cuiusmodi est mortale peccatū. peccātes ergo mortaliter: & in tali pc̄tō discedētes puniuntur ęterna pena post mortem. Nā s̄m btm̄ Gregorium. Ad magnam iusticiā iudicātis dei pertinet vt nūq̃ careant supplicio qui nūq̃ carere volunt peccato. Quandoq̃ autem peccatū est tale quod constat cum voluntate habituata ad bonū: sicut est peccatum veniale: tale non punitur eternaliter post mortem. sed quia ad iusticiam dei pertinet vt nullū peccatum maneat impunitum: ideo oportet vt homo puniatur ad tempus pro peccato veniali. Et quia p̄ talem penam anima purgatur ad receptionē pleni premij: ideo illa pena dicitur purgatoria.
(Ordo est.) Sed queso inq̃ te. Nulla ne relinquis supplicia animarum post defunctum corpus morte: P. Et quidem magna quorum alia puto exerceri pęnali acerbitate: alia v̄o purgatoria clementia. S₃ disserere de his nunc non est ꝯsiliū.

¶ n Iccirco hactenus. Hic Philosophia ponit quendam epilogum supradictorum. Secūdo oñdit Boeti⁹ opinionē vulgi esse cōtrariā opinioni Phię ibi. Tum ego.
o Post hęc misiores: Notādū circa p̄dicta cū dr̄ illū esse miseriorem qui peccat īpune q̄ q punit̄ p peccato: Hoc est intelligēdum de miseria p̄ntis vitę vtrobiq̃ vt sit conformis cōpatio. Accipiendo em̄ miseriā añcedētis vite ex vna p̄te: & ex alia p̄te miseriā q̄ ē post mortē esset deformis cōparatio & extra p̄positū. q₃ hic nō loquit̄ de miseria que est post mortem.
(Ordo) Iccirco egim⁹ hactenus vt ptās malo℞ q̄ tibi videbat̄ indignissima nullā eam esse cognosceres: & q̄s q̄rebare īpunitos nūq̃ videres carere supplicijs sue īprobitatis: licentiā quā cito p̄cabaris finiri disceres: n⁹ eē longā infelicioreq̃ fore si diuturnior esset: infelicissimā si eēt ęterna: p⁹ hęc improbos esse miseriores dimissos. Cui sententie cōsequēs est vt cū credunt esse impuniti tum demum vrgeant̄ grauioribus supplicijs.

¶ o Tum ego tc. Hic Boetius ostendit opinionem vulgi esse cõtrariam opinioni phię. Secundo ostendit phia nõ esse consentiẽdum opinioni vulgari. Secunda ibi. Quid igitur.

p Nequeũt eñ oculos. Natura visus rquirit mediũ illuminatũ. Ideo ḿ cõmunẽ naturam visus noctue & bubonis meliꝰ deberent videre in die q̃ in nocte. Cuius tamẽ contrarium accidit eis vł propter debilitatem naturalem visus sicut in noctuis: de quibꝰ dicit Ysidorus. q orto splendore solis visus noctue hebetatur: vel propter consuetudinẽ ad tenebras: sicut creditur de bubone. Cũ enim bubo habeat alias aues sibi inimicas: ideo de die in cauernis latitat: & alijs auibus quiescentibus propter necessitatẽ victus de nocte volat.

q Vide autẽ quid ęterna lex sanctiat. Ad hoc dicit beatus Augustinus in libro de libero arbitrio Lex ęterna est qua iustũ est vt omnia sint ordinata: & ideo ḿ ordinẽ eiꝰ nunq̃ iustus destituitur premijs nec malis supplicio.

post hęc miseriores esse improbos: iniusta impunitate dimissos: q̃ iusta vltione punitos. Cui sententię consequens est: vt tum demum grauioribus supplicijs vrgeantur: cum impuniti esse credũtur. ¶ B. Tum ego cum tuas inq̃ rationes cõsidero: nihil dici verius puto. At si ad iudicia hominũ reuertar: quis ille est cui hęc nõ credenda modo: sed saltẽ nõ audiẽda videantur? p. Ita est inquit illa. Nequeunt eñ oculos tenebris assuetos: ad lucem ꝑspicuę veritatis attollere, similesq̃ auibꝰ sunt quarum intuitum nox illuminat: dies cęcat. Dum enim non rerum ordinem: sed suos intuẽtur affectus, vel licentiam: vel impunitatem scelerum putant esse foelicem. Vide autẽ quid ęterna lex sanctiat. Melioribus animum si cõformaueris: nihil opus est iudice premium deferente. tu te ipe excellentioribus addidisti. Si studiũ ad peiora deflexeris: extra ne quesieris vltorem, tu te ipe in deteriora detrusisti: veluti si vicibus sordidã humũ: cęlumq̃ respicias: cũctis extra cessantibꝰ: ipsa cernendi

(Ordo est talis: Tum ego inquã cum considero tuas rationes puto nihil verius dici. At si reuertatur ad iudicia hominũ: quis ille cui hęc non modo credẽda videatur sed saltem nec audienda. P. Illa inquit. Ita est nequeunt eñ oculos assuetos tenebris attollere ad lucem perspicue veritatisq̃ sunt similes auibus quarum intuitum nox illuminat & dies cecat. Dum enim non intuentur ordinem rerum sed suos affectus putant foelicem esse vel licentiam vel impunitatem scelerum. Vide autem quid sanctiat lex ęterna si conformaueris animum melioribus nihil est opus iudice premium deferente: tu te ipse addidisti excellentioribus: Si studium deflexeris ad peiora ne quesieris extra vltorem: tu te ipe detrusisti in deteriora: veluti si respicias sordidam humum & celum vicibus cunctis extra cessantibus ipsa cernendi ratione videaris nunc interesse sceno nunc sideribus. At vulgus non respicit ista.

¶ r Quid igitur: Hic ostendit phia nō esse consentiēdū opinioni vulgari. Notandum. Q. vulgares & impiti iudicāt tan͂ q̄ longe distātes a veritate quia iudicāt secundū concupiscētiā non secundum rei veritatē ꝓpter quod nō est astandum eoꝝ iudicio. Vnde Seneca in de remediis fortuitorum dicit. Male opinātur homines de te sed mali moueteraurem si sapientes hoc loquerentur: nunc autem malis displicere est laudari. Male de te loquūtur, mouerer si hoc iudicio facerēt nūc aūt morbo ignorātie faciūt. Male de te loquunt quia bene nesciunt loqui. (Ordo). Quid igitur accedamus ne his q̄s monstrauimus similes esse beluis. Quid si quis ammisso penit⁹ visu obliuisceret etiā se ipsum habuisseq̄ꝫ arbitretur nihil deesse sibi ad perfectionem humanam. Num videntes eadem cecos putaremus.

¶ s Nam ne illud quidem. Hic phia ꝓbat illos esse miseriores qui faciūt iniuriā q̄ꝫ qui patiūtur. Secūdo ex hoc cōcludit q̄ iniuria non est ipsius pacientis sed inferentis. Tertio iuehitur cōtra oratores. Secūda ibi. Hic igitur. Tertia ibi: Atqui nunc. Notandum q̄ ad eandē conclusionē sic posset argui. Quicunq̄ꝫ operat malū ex ꝓposito magis peccat & miserior est q̄ꝫ ipsum sustinēs sine ꝓposito & volūtate. Sed inferens iniuriam peccat ex ꝓposito & voluntate sustinens aūt sustinet contra voluntatem ergo

.s. eodem modo cūnctis extra cessantibus ipsa sola ratione expandi bene vel male assequeris premium vel suplicium diuina iusticia hoc ordinante .i. terre .i. celo
ratione: nunc sceno: nunc sideribus interesse sed .s. ꝓpter predictā causam .s. o Boeti r
videaris. At vulg⁹ ista nō respicit. ¶ Quid vulgaribus .s. per sensum .i. bestijs
igitur: his ne accedam⁹: quos beluis similes q. d. non manifestat per exemplum .s. dicis
esse mōstrauimus. Quid si quis amisso peni q. d. si vulgares dicerent se recte iudicare ꝛ nō se esse beluas adhuc non esset eis consenciendum
tus visu: ipm etiā se habuisse obliuisceret in
tuitū: nihilq̄ꝫ sibi ad hūanā pfectionē deesse .i. nūquid .i. iudicantes .s. hominēs .s. cum ceco
arbitraret. Num videntes eadē cecos putare q. d. imo nunquid .s. vulgares s .i. recedent
mus. ¶ Nam ne illud quidē adquiescēt q̄d scilicet
eque validis rationū nitit firmamētis: infœliciores esse eos qui faciūt: q̄ꝫ qui paciant iniu .s. dicit
riam. B. Vellem inq̄ꝫ has ipas audire ratiōes. t
p. Omnē inq̄t improbū num supplicio di eos
gnū negas: B. Minime. p. Infœlices v̄o esse
qui sunt impbi: multipliciter liquet. B. Ita
est inq̄ꝫ. p. Qui igit supplicio digni sunt: mi s. predictis
seros esse num dubitas: B. Conuenit inq̄ꝫ. p. .s. o Boeti tu v .i. iudex causarum
Si igit cognitor ait resideres: cui supliciū in
ferendū putares: ei ne qui fecisset an qui per .i. non dubito
tulisset iniuriā: B. Nec ambigo inq̄ꝫ quin p .i. passo .i. supplicio .s. iniuriam
pesso satisfacerē dolore facientis. p. Miserior

iniuriam inferens peior est & miserior eo paciente iniuriam.

t Omnem inquit: Hic phia intēdit vnū silogismum ad ꝓbandum intentum. Omnis improbus est miser sed omnis dignus supplicio est improbus ergo oīs dignus supplicio est miser & per consequens quanto dignior est supplicio tāto ē miserior & est prim⁹ silogismus.

v Si igitur cognitor: Hic inuit secundum silogismū qui talis ē Quātoq̄ꝫ aliq̄s ē dignior supplicio tanto est miserior sed faciēs iniuriā dignior est supplicio q̄ꝫ paciens ergo faciens iniuriā dignior est supplicio q̄ꝫ iniuriam paciens. Et illum silogismū inuit per modum interrogationis. (Ordo sic sumitur): Nam ne quidem acquiescent illud quod nititur eque validis firmamentis rationū infœliciores esse eos qui faciunt iniuriam q̄ꝫ qui paciuntur. B: Inq̄ꝫ vellē audire has ipsas rationes. P. Inquit. Num negas omnem improbū dignū supplicio: B. Minime P. Vero multipliciter liquet esse infœlices qui sunt improbi. B: Ita est inq̄ꝫ. P. Qui digni sunt supplicio nū dubitas esse miseros B. Conuenit inq̄ꝫ. P. Ait igitur si resideres cognitor cui putares inferendum supplicium: ne ei qui fecisset iniuriam: an qui pertulisset. B. Inq̄ꝫ nō ambigo quin satisfacerem perpesso iniuriam dolore facientis. P. Igitur illator iniurie videretur tibi esse miserior q̄ꝫ acceptor B. Consequit inq̄ꝫ.

¶ x Hac igitur aliisq; decausis. Hic philosophia cōcludit ex dictis ꝙ quelibet iniuria nō est miseria pacientis sed inferentis. Et ex lr̃a sic potest argui. Turpitudo propria natura sua facit hominem miserum. Sed turpitudo est in inferente iniuriam & non in paciente: ergo inferens iniuriam est turpis & miser & per consequēs iniuria nō est miseria pacientis: sed etiam inferentis.

(Ordo sic sumitur). Hac igiturq; de aliis causis ea radice nitentibus ꝙ turpitudo facit miseros suapte natura. apparet iniuriā cuilibet illatam non esse miseriam accipiētis sed inferentis.

¶ z Atqui nunc. Hic phīa inuehit contra oratores. Secundo concludit ex dictis ꝙ odium non habet locum apud sapientes ibi. Quo fit. Primo inuehit contra oratores qui īducūt iudices ad miserandum pacienti iniuriam cum tamen potius miserandū sit facienti iniuriam.

a Miserationem. Misericordia & miseratio est virtus secundum quam aliquis cōpatitur aliene miserie. Cui ergo inest maior miseria ei debetur maior misericordia: sed declaratū est maiorē esse miseriam inferentis iniuriā q̃ pacientis: ergo ad miserandum eis maxime debent induci iudices cuius contrarium faciūt oratores quia inducūt iudices ad miserandū pacientibus iniuriam.

igitur tibi iniurie illator q̃ acceptor esse vide
.s. causa iam dicta
retur: B. Consequitur inq̃. ¶ Hac igitur
fundamento quod sequitur
aliisq; de causis: ea radice nitētibus: ꝙ turpi
.i. sua ppria natura — .i. ex hoc
tudo suapte natura miseros faciat: apparet
cuilibet illatā iniuriam: nō accipientis sed in
ferentis esse miseriam. ¶ Atqui. Nunc ait
.i. contrarium — .i. causidici quoꝝ officium est persuadere iudici
contrafaciūt oratores. pro his enim quo gra
ue quid acerbumq; perpessi sunt: miseratio
.i. commouere — .s. ipsa
nem iudicum excitare conātur cum magis
.i. facientibus mali
admittentibus iustior miseratio debeatur.
.s. iniuriantes
Quos non ab iratis: sed a ppriis potius: mi
serantibusq; accusatoribus ad iudicium ve
luti egros ad medicū duci oportebat: vt cul
.i. pena
pe morbos supplicio resecarent. Quo pacto
.s. ordine si homines mouerentur misericordia ergo facietes iniuriā
.i. defendere volentiū — .i. diligentia — .i. cessaret
defensoꝝ opera vel tota frigeret: vel si pdesse
iniuriantibus — ita ꝙ qui vellet esse defensor esset accusator
hominibus mallet in accusationis habitum
.i. defensio eoꝝ — .i. cogniti one pua
verteretur ipsiq; improbi si eis aliqua rimu
la virtutem relictam fas esset aspicere: vitio
rumq; sordes penarum cruciatibus se dispo
.s. ipsi — .i. causa
situros viderent: conpensatione adipiscende

b Quos non ab ira: Facietes iniuriam accusandi sunt: non ex ira: sed ex compassione & misericordia. Vnde penali remedio morbus culpe eorum auferatur. Sicut enim egris non est insultādum sed potius condolendum. Sic et istis qui morbo vitiorum affecti sunt & potius sunt accusandi q̃ defendēdi: vt penali acerbitate eorum malitia minuatur. Etiam si mali perpenderēt sordes vitioꝝ & dignitates virtutum non reputarēt cruciatus sed se accusatoribus & iudicibus voluntarie offerrent puniendo.

(Ordo sic sumitur): Atqui. Nunc ait oratores contrafaciunt enim conantur excitare miserationem iudicum pro his qui perpessi sunt quid graue q; acerbum cum magis iustior miseratio debeatur admittentibus. quis oportebat duci ad iudicium veluti egros ad medicū nō ab iratis accusatoribus sed potius a ppriis miserantibus vt resecarent morbos supplicio culpe Quo pacto opera defensorum vel tota frigeret vel si mallent prodesse hominibus verteretur in habitum accusatiōis ipsiq; improbi si eis esset fas aspicere virtutem relictam aliqua rimula viderent se dispositos sordes vitiorum cruciatibus penarum cōpensatione adipiscende probitatis nec dicerent has esse cruciatusq; repudiarent operam defensorum ac pmitterent se totos accusatoribusq; iudicibus.

¶ c Quo fit. Hic Philosophia ex dictis concludit ꝙ odium non habet locū apud sapientes.

d Malos vero odisse ratione caret: Nota ꝙ sapientes non debent odire malos. Quia dicit Seneca ad Lucillum hunc affectū sapientes habeant aduersus malos quē habet medicus aduersus suos ęgros qui eos nō odio: sed remedio studet concreare qui nec reliquias ęgrorū nec effusa dedingnantur intueri.

(Ordo sic sumitur). Quo fit vt apud sapientes prorsus nullus locus relinquat odio. Nam quis oderit bonos nisi stultissimus vero odisse malos caret ratione. Nam sicuti languor est morbus corporū. Ita vitiositas quidem animorum cum ęgros corpore minime iudicemus dignos odio sed potius miseratione multo magis nō insequendi sed miserandi sunt quorum mentes vrget improbitas atrocior omnium languore:

penas　.s.ipsi　.s.reputarent
probitatis: nec has cruciatus esse ducerent defenso/
diligenciam　.s.ipsi　.i.spernerent　.s.ad puniendum
rumq; operam repudiarēt: ac se totos accusatoribus
.i.con.　.i.ex dictis sequitur
iudicibusq; permitterent. ¶ Quo fit: vt apud sa
c
piētes nullus prorsus odio locus relinquatur. Nam
d
bonos quis nisi stultissimus oderit: malos vero odis
.i.est irrationabile
se ratione caret. Nam sicuti corporis languor: ita vi/
tiositas quidem est quasi morbus animorum. cum
ęgros corpore minime dignos odio: sed potius mise
ratione iudicemus. multo magis nō insequendi sed
.s.odio　.s.corporali
miserandi sunt: quorum mentes omnium languore
.s.existens　.i.malitia
attrocior vrget improbitas.

Hic incipit quartū Metrū huius quarti. Quod dicitur phaleutium ab inuentore. Secundum dicitur pentametrum siue Elegiacū In quo philosophia exclamat contra homines qui bellicis motibus ex odio semetipsos ad mortem deducunt.

Metrum Quartum

a Nec remorat̄ eq̄s. Dicit mortem non remorari eq̄s ſuos: p eq̄s mortis intelliguntur partiales diſpoſitiões periodi per quas homo ad mortē tendit. Quilibet homo habet certā et determinatā periodū ſuę vite eo q̄ forme omnium rerum ſunt in terminis :i.corporibus celeſtibus virtualiter vt patet. Secundo de generatione.
b Iniuſtas acies & c̄: Phīa hic non excludit licentiā gerendi iuſtū bellum: ſed iniuſtum quia dicit īiuſtas acies. Bellū enī iuſtū concedit̄ & ideo gerit̄ vt aliquis nitens contra iuſticiā ad iuſticiā reducat̄:

.i.que vtilitas eſt · .ſ.odij vel iras · .ſ.quid iuuat · .q.d.nulla eſt vtilitas
QVid tātos iuuat excitare motus? Et ꝑpria fatū ſollicitare manu:
ratio hec eſt quia · deſideratis · vltro · .i.veloces · .i.retardat
Si mortē petitis, ꝑpīq̄t īpa, Spōte ſua volucres nec remorat̄ eq̄s a
.ſ.homines · .ſ.mirandum eſt · inuadunt · .ſ.hoīes · vt ſe mutuo interficiant
Quos ſerpēs/leo/tigrꝭ/vrſus/apꝛ: Dēte petūt idē ſe tñ enſe petūt,
querit phīa .i.nunquid · .i.diſcordant · .ſ.eoꝝ · b · .ſ.homines
An diſtāt q̄a diſſidētq̄ mores: Iniuſtas acies & fera bella mouēt,
.ſ.iſta
Alteriuſq̄ volunt perire telis? Non eſt iuſta ſatis ſęuicię ratio,
tam boni q̄ȝ mali · reportare vicisſitudinē
Vis aptā meritis vicē referre: Dilige iure bonos & miſereſce mal̄.

(Ordo). Quid iuuat excitare tantos motus. Et fatum ſollicitare propria manu. Si petitis mortē ipſa appropinquat ſponte ſua nec remoratur volucres equos. Quos ſerpens/leo/tigris/vrſus/aper/petunt dente tamen idem petunt ſe enſe. An mouent iniuſtas acies & fera bellaq̄ volunt interire alterius telis quia mores diſtantq̄ diſſident non eſt ſatis iuſta ratio ſeuitię vis referre aptam vicem meritis. Dilige iure bonos & miſereſce malis.

Iſta eſt quinta Proſa huius quarti.

Quia Boetius prius cōquerebat̄ bonis mala & mala bonis cōtingere, ꝑpter quod etiā reputabat iſtaꝝ fortunaꝝ vices nō ex ordine diuine ꝓuidentie ſed ex caſu prouenire. Ideo phīa ſup hoc conſolat̄ Boetiū aſſignādo cauſas quare bonis mala & malis bona cōtingant, primo Boetius exprimit ſuum dolorem in hoc q̄ vices fortunaꝝ vident̄ inordinate diſponi, Secundo aſſignat phīa cauſam huius apparentie, Tertio ipſum conſolat̄ aſſignādo cauſas predictoꝝ, Secunda ibi, Nec miꝝ. Tercia ibi, Ita eſt inq̄t. primo Boeti⁹ ꝑmittit quedā. Secūdo exprimit cauſam ſui doloris ibi, Cū ꝑſertim.

.i.ex dictis .s.deos fieri
Inc ego video incꝫ q̃ sit fœlicitas vel mi-
.s.transformari in beluas
seria in ipsis proborum atq; improbo-
.i. in ꝓsperitate fortuita
rum meritis cõstituta. Sed in hac ipsa fortuna popu
.i.aliquid iudco
lari: non nihil boni mali ve inesse perpendo. Neq;
ꝓbat hoc .i.infamis
enim sapientum quisq; exul/inops/ignominiosusq;
.s.magis vult
esse malit potius: q̃ꝫ pollens opibus/honore reuerẽ/
dus potentia validus in sua permanens vrbe florere.
.s.ꝑ huiusmodi bona fortune .i.cum maiori testimonio quia talibus plus creditur
Sic enim clarius tenatiusq; sapientię tractatur offici
.i.vicinos
um: cum in contingentes populos regentium quo-
.i.dilatatur
dam modo beatitudo transfunditur. ❡ Cum pre
sertim carcer lex ceteraq; legalium tormenta penarũ
.i.malis ciues
pernitiosis potius ciuibus propter quos etiam con-
cõuersa vel ecõtrio mõ
stitute sunt debeantur. Cur hęc igitur versa vice mu
.i.malorum
tentur: scelerumq; supplicia bonos premant: pre-
.i.virtuosorum
mia virtutum mali rapiant: vehementer admiror:
.i.causa
Queq; tam iniustę confusionis ratio videatur ex te
.s.ego
scire desidero: Minus etenim mirarer. Si misceri om
nia fortuitis casibus crederem. Nunc stuporem me-
.s.omnium .s.deus .i.augmentat
um deus rector exaggerat: qui cũ sępe bonis iocũda:
.i.per contrarium
malis aspera: õctraq; bonis dura tribuat: mal'optata

a Sed in hac ipsa fortuna. Notandum ꝙ in bonis fortuitis est aliquid boni quia per ipsa sapiens expeditius tractat officiũ gubernandi subditos. Qui enim diuitiis potẽtia et fame ꝑcellunt alios aptiores sunt ad regendam rẽpublicam quia aptiores sunt ad subueniendum oppressis & ad deprimendum malos ad protegendum bonos ad expugnandum inimicos: & ita sapienti qui tractat negocium rei publice necessaria est potentia & diuitiarũ habundantia. Sed sapienti qui vacat contemplatione diuitie sunt onerose quia nimiam indigerit solicitudinem.

(Ordo sic sumitur). Ego video hinc incꝫ quę fœlicitas sit constituta ipsis meritis proborum atq; miseria improborum. Sed perpendo non nihil boni vel mali esse in hac ipsa fortuna populari. Neq; enim quisq; sapientum malit esse exul. inopsq; ignominiosus potius q̃ꝫ pollens opibus/reuerendus honore/ validus potentia/in sua vrbe ꝑmanens florere. Sicut enim officium sapientie tractatur clariusq; testatius cum beatitudo regentium transfunditur in populos contingentes.

❡ b Cum presertim. Hic Boetius exprimit causam sui doloris & admirationis.

c Legalium tormenta. Nota ꝙ tormenta legalia sicut carcer membrorũ mutilatio flagellatio et huiusmodi sũt inuenta propter malos & ista sepius videntur infligi bonis malis euadentibus super hoc admiratur Boetius cũ tñ de⁹ debeat punire malos & remunerare bonos & nisi huius ratio cognoscatur quare hoc contingat nihil est quin talia videantur cõtingere a casu & a fortuna & non subiacere regimini ꝓuidentie diuine quod absurdũ est:

(Ordo sic sumitur). Cum presertim carcere lexq; certera tormẽta legalium penarum potius debeãtur pernitiosis ciuibus propter quos constituta sunt igitur vehementer admiror cur hoc vice uersa mutẽturq; supplicia scelerum premant bonos mali rapiant premia virtutumq; desidero scire ex te que videatur esse ratio tam iniuste confusionis minus enim mirarer si crederem omnia misceri fortuitis casibus nunc deus rector exaggerat stuporem meũ qui cum sepe bonis iocũda malis aspera tribuatq; contra bonis dura malis

optata cõcedat nisi deprehendat causa quid est ꝙ videatur differre a fortuitis casibus.

.s.huius .i.cognoscatur
concedat nisi causa deprehendatur: quid est
quasi diceret nihil .s.hoc
ꝙ a fortuitis casibus differre videatur.
.s.diuine prouidentie

fusiones quare bonis mala & malis bona contingãt. Ideo hoc admirabatur & causa eius admirationis fuit ignorãtia diuine prouidentie.

¶ d Nec mirum inquit. Hic Phia assignat causam apparẽtie talis cõfusionis qa sic videtur esse ꝑpter ignorantiam cause & dicit ꝛc. Notandum ꝙ mirum est cuius causa nescitur: pro tanto enim multi mirantur de eclipsi solis: quia causam ignorant. Et quia Boetius ignorabat causam huius cõ

¶ p. Nec mirũ inquit si quid ordinis igno-
.i.casuale in istis inferioribus
rata ratione temerarium confusumꝙ creda-
.s.diuine
tur. Sed tu ꝗuis causam tante dispositionis
.s.deus
ignores: tñ quoniam bonus mũdum rector
.s.sua bonitate
temperat: recte fieri cuncta ne dubites.

(Ordo sic sumit). P. Inquit nec mirum si quid credatur temerariũ ꝙ confusum ignorata ratione ordinis. Sed ꝗuis tu ignores causam tante dispositionis tamen quoniã bonus rector tẽperat mundum ne dubites cuncta recte fieri.

Istud est Metrum quintũ huius quarti. Quod dicitur Alcmanicum ab inuentore dactilicum a pede predominante. tetrametrum id est quatuor pedum hypertalecticum. i. habundans in vna sillaba. In quo metro philosophia declarat quomodo ea quorum cause non apparent videntur mira. Secundo ostendit quomodo cognita causa cessat admiratio ibi. Nemo miratur flamma. Primo ostendit ꝙ propter latentiã causarꝫ & inducit de hoc duo exempla. primum est de eo ꝙ accidit in stellis iuxta polum septemtrionalem quia ille stelle ceteris stellis remotioribus tardius mouentur & tamẽ velotius oriuntur. Quia autẽ ignorat causam huius illi videntur hoc mirum.

.i.maioris vrse
a b

I qs arcturi sidera nescit: propīqua sūmo cardine labi.

quia nunq̄ mergit — .i.stellas plaustri .i.maioris vrse .i.stella — ⁊ hoc more poetarum sequentes iudicium vulgi dicentes stellas mergi in mari qn̄ cadunt

Cur legat tardus plaustra bootes: Mergatq̄ feras eq̄re flāmas.

eo ꝙ in principio noctis nobis statim apparet — .s.bootes — .s.ille .i.admirabitur — .i.firmamenti

Cum nimis celares explicit ortus: Legē stupebit etheris alti.

quia incipiente eclipsi luna incipit apparere corniculata — .i.terminis — .i.vmbre terre

palleant plene cornue lune: Infecta metis noctis opace.

.i.habundantia sui fulgoris — .i.latere fecerat — .s.priuatione luminis — .i.luna — .i.apparere faciat .s.minora

Queq̄ fulgenti texerat ore: Confusa phebe detegat astra.

.s.quo putatur luna incantari — .i.fatigant — .i.vasa erea vel cāpanas

Cōmouet gētes public⁹ error: Lassantq̄ crebris pulsibus era.

c
Hoc dicit ꝑ ante quia vento flante aqua maris cedit ⁊ ad litus resistēs repercutitur — talis venti — percutere — .s.maris

Nemo miratur flāma chori: Littus frementi tundere fluctu.

.s.miratur — .i.congelatam — magnitudinē — solis — .i.solui additio sillabe pagoge est
e

Nec niuis duram frigore molem: Feruente phebi soluier estu.

.i.in istis exemplis — .s.quare ventus impellit mare quare sol liquefaciat niuem — .i.prioribus exemplis — .s.per admirationem

Hic enim causas cernere ꝓmptū est. Illic latētes pectora turbāt.

.i.que rara eueniunt — .i.ꝓducit — miratur — .i.de subitaneis euentibus

Cunctaq̄ rara prouehit etas. Stupetq̄ subitis mobile vulgus.

.s.⁊ accedat noticia causarum .i.re — .i.ignorātie causarum — ꝓcerto — .s.prius stāte ignorātia videbātur

Cedat inscitie nubibus error: Cessent profecto mira videri.

a Arcturi. Arcturus dicitur ab arctos quod est vrsa que est quoddam figuū iuxta polū septētrionalē quod nos vulgariter plaustrum nominam⁹. Et sic accipit beatus Gregorius sup Iob dicens. Arcturus septē stellis maxime lucet semper mouetur & nunq̄ mergitur. Notādum ꝙ stelle circa polum articū more sicut arcturus & alie stelle mouentur tardius aliis stellis remotioribus a polo artico quia minorem circulum suo motu describunt & stelle remotiores maiorem. Vñ cū stelle remotiores in equali tēpore pertranseāt maiorem circulum in quo stelle propinquiores minorem quia ambe circumuoluuntur semel in die naturali patet per diffinitionem velocitatis & tarditatis: ꝙ stelle propinquiores polo tardius mouentur & remotiores velotius. Illud enim mouetur tarde quod in equali tempore ꝑtransit minus spatiū.

b Cardine. Ibi ponit casus pro casu ablatiu⁹ pro datiuo .i. cardini & hoc causa metri.

c Plene cornua lune. Hic ponit secundum exemplū quod ē de eclipsi lune quam adeo aliqui admirantur ꝙ putāt ei⁹ eclipsim contingere per incātationem & volentes auxiliari lune & impedire ne audiat incantationē concutiunt omnia vasa erea & sonora tempore eclipsis. Notandum ꝙ luna recipit lumen a sole si ergo corpus opacum interponitur impediens ne lumen solis ꝑueniat ad lunam intoto vel in parte necesse est lumen lune deficere vel in toto vel in parte & hoc est lunā eclipsari.

(Ordo sic sumitur). Si quis nescit sidera arcturi labi propinqua summo cardine stupebit legem alti etheris. Cur bootes legat plaustra tardusq̄ mergat feras flammas equore cum explicit nimis celeres ortus. Cornua plene lune palleant. Infecta metis opacis noctis phebe confusa detegat astra qui texerat fulgenti ore publicus error cōmouet gentesq̄ lassant era crebris pulsibus.

d Nemo miratur. Hic Phīa ostendit ꝙ cognita causa cessat admiratio. Nota ꝙ sacerdotes in egipto ꝓpter admirari inceperunt philosophari. Videntes enim eclipses solis & lune & ignorantes causas mirabantur causas earum inquirentes quibus inuentis habuerunt scientiā earum eclipsium. eo ꝙ scire est causam rei cognoscere cognita ergo causa cognoscitur res & per consequens cessat admiratio.

e Soluier. Hic ē peragoge .i. additio sillabe ad finem dictiōis ꝓpter necessitatē metri: ergo ponit soluier ꝓ solui. (Ordo sic sumitur). Nemo miratur flāmina chori tundere litus frementi fluctu. Nec molem niuis duram frigore soluier feruente estu phebi hic enim ꝓmptum est cernere causas. Illic latentes pectora turbantq̄ rara etas ꝓuehit cunctaq̄ mobile vulgus stupet subitis nubilus error cedat inscicie ꝓfecto cessent videri mira.

Hic incipit Prosa Sexta huius quarti. In qua

philosophia consolando Boetium assignat causas dictorum que videntur mira in diuina gubernatiõe, ꝓpter ignorantiã cause. Et primo Boetius petit sibi explicari istas causas: & phĩa tangit difficultatem explicationis earum. Secundo ꝓmittit se velle assignare causas. Et tertio eas assignat. Secunda ibi. Sed quoniã. Tertia ibi. Omniũ generatio. primo Boetius concedit quod dictum est de admiratione hominũ propter ignorantiam causarum dicens. Ita est inq̃. Tunc petit explicari causas admirationis eorum que contingunt in diuina prouidentia & dispositione dicens ꝛc.

Prosa Sexta

.s. ophĩa .i. tue gratie

Ita est inq̃. Sed cum tui muneris sit latentiũ

.i. elucidare .i. rationes obscuras ꝛ difficiles

rerum causas euoluere: velatasq̃ caligine expli

.i. de ista difficultate .i. iudices

care rationes: queso vti hinc decernas: quoni

.s. quare malis bona ꝛ bonis mala eueniant. disputabas

am hoc me miraculum maxime ꝑturbat edis

Phĩa .s. Boetio

seras. p. Tum illa paulisper arridens: ad rẽ me

.i. ad maximam questionem .i. incitas

inquit oĩm quesitu maximã vocas: cui vix exhausti

.i. ad quam ex hauriendam ꝛ soluendam vix aliquid sufficit .s. quam petit declarari

qcq̃ satis est. Talis nãq̃ materia est vna dubitatiõe

.i. soluta quorum vno ablato tria succrescebant

succisa ĩnũerabiles alie velut hidre capita succrescant

a Sed cum tui muneris. Nota q̃ sapientis est scire omnia vt patet ex ꝓhemio methaphisice. Et cum scire sit per causam primo posteriorum sapientis est euoluere causas rerum latentium. Ideo dicit Boetius ad philosophiam. Tui muneris est euoluere causas.

b Tum illa paulisper. Dicit Phĩam paulisper sibi arrisisse per hoc Phĩa inuit morem & habitum sapiẽtum qui audita simplicitate imperitorũ arrident eis congratulando q̃ ipsi cũ auiditate sapientiam querunt.

c Velut hidre capita. Hidra secũdũ fabulas fuit serpens in leerna palude habẽs plura capita quorum vno succiso tria excrescebãt quẽ cũ hercules sagittis inficere non posset greco igne ipsum consumpsit.

(Ordo sic sumitur). Ita est inq̃ Sed cum euoluere causas latentium rerũ sit tui mũerisq̃ explicare rationes velatas caligine queso vti hĩc decernas edisseras quoniam hoc miraculum me maxime perturbat. P. Tum illa paulisper arridens inquit ad rem maximam omnium quesitu vocas me cui vix quicq̃ exhausti satis est. Nã q̃ talis est materia vna dubitatione succisa innumerabiles alie succrescãt velut capita hydre nec vllus modus fuerit nisi quis eas coherceat viuacissimo igne enim in hac queri solet de simplicitate prouidentie, de serie fati, de casibus repentinis, diuina cognitione ac predestinatione de libertate arbitrii.

d Sed quoniã. Hic phia pmittit velle assignare causas.

e Angusto limite tẽporis septi. Notandũ per hoc ꝙ dicit nos septi angusto limite temporis inuit phia presentem materiam a deo esse difficilem ꝙ totũ tempꝰ presentis vite (q̃d breue est) vix sufficit ad pdicta plenarie declaranda.

f Ab alio orsa principio Nota dicit phia orsam fuisse ab alio principio. Nam illa q̃ phia prius probauit deducunt̃ ex hoc princi pio ꝙ deus est pfectũ bonum & vltimus finis omnium que aũt nũc vult demõstrare deducunt̃ ex hoc principio ꝙ deus est principium effectiuũ omnium vt patebit. (Ordo). Sed quoniã quoq; hec nosse te est quedã portio tuę medicine quãq; septi breui limite temporis tñ conabimur aliqd deliberare. Q, si oblectamenta musici carminis delectãt te porteт differas paulisper hãc voluptatem donec cõtexo ratiões sibi nexas B. Vt libet icq̃. P. Tũc velut orsa ab alio principio ita disseruit.

g Omnium generatio. Hic phia prosequitur intẽtum volens assignare causas quare bonis mala & malis bona cõtingãt. Et primo declarat q̃dam ad suã determinationem necessaria. Secundo ponit suam determinationem. Secũda ibi. Que vero insquies. Primo Philosophia determinat de pvidentia diuina & de fato. Secundo ostendit q̃ sint ea quę fa-

i. terminus dubitationũ

nec vllus fuerit modus: nisi quis eas viua-

i. ardenti inuestigatione mentis / s. materia

cissimo mentis igne coerceat. In hac enim de prouidentie simplicitate: de fati serie: de repentinis casibus: de cognitiõe ac predestinatione diuina: de arbitrij libertate queri solet.

i. difficultatis sint ad terminandum / i. consideras

Quę quanti oneris sunt: ipse perpendis.

d Sed quoniam hęc quoq; te nosse: que

i. pars

dam medicinę tuę portio est: quamq; angu-

breui / s. sumus / i. inclusi

e sto limite temporis septi: tamẽ aliquid deli-

i. metri

berare conabimur. Q, si te musici carminis

i. suauitates

oblectamenta delectant: hanc oportet pau-

i. modicum / i. coniunctos

s. vt

lisper differas voluptatem, dum nexas sibi

i. formabo / s. dicit / i. vt tibi placet

ordine contexto rationes. B. Vt libet inq̃.

s. ipsa phia / i. disputauit

f p. Tunc velut ab alio orsa principio: ita disserint.

g Omnium generatio reꝝ cunctusq; mutabiliũ naturaꝝ pgressus & q̃cquid aliq̃

s. generationis & mutationis / quibꝰ generat̃ vł mouetur vł substãtiales vł accidẽtales

mouet̃ mõ: causas ordinẽ: formas: ex diuine

s. illud / s. mens diuina

mẽtis stabilitate sortit̃. Hec ĩ suę simplicitatis

altitudine / i. stabilita / ferendis

arte cõposita: multiplicẽ rebus gerẽdis modũ

secundũ esse quod habet in itellectu diuino

statuit. Qui modus cũ ipa diuine ĩtelligẽtie

to disponuntur. Secũda ibi. Ea series. Primo ostendit quid nominetur diuina prouidentia & quid fatum. Secundo tangit differentiam inter ea assignando diffinitiones vtriusq;. Tertio ponit diuersas opiniones circa fatum. Quarto infert quandam cõclusionem circa fatũ & prouidentiam. Secunda ibi. Que licet diuersa. Tertia ibi. Siue igit̃. Quarta ibi. Quo fit vt omnia &c. Notã dum. Q, omnia a primo sunt mutabilia. Aliqua mouentur secundum substãtiam vt generabilia & corruptibia q̃tum ad illa dicit. Omnium generatio rerũ. Alia autem sunt mutabilia secundum locum & non secũdum substãtiam vt corpora celestia quantum ad illa dicit. Cunctusq; mutabilium naturarum pgressus. Alia sunt mutabilia solum secundum operationem scilicet secundum intelligentiã non secundum substantiam nec secũdum vbi proprie sicut intelligẽtie quantum ad illas dicit. Et quicquid aliquo mouetur modo. Aliter exponitur ꝙ in rebus mutabilibus est triplex dispositio vna est qua transeunt de non esse ad esse per generationem quãtum ad hoc dicit omnium generatio rerũ. Aut res permanent i existentia p aliquod tempus postq; generate sunt q̃tũ ad illas dicit. Cunctusq; mutabilium naturarum pgressus. Aut res procedunt de esse ad non esse per corruptionẽ q̃tum ad illas dicit. Et quicquid aliquo mouetur modo.

h Cum vero ad ea que ꝛc. Quidam dicunt fatū esse quandam dispositionem derelictam in rebus inferioribus ex actione corporum celestium secundum quam inferiora necessitantur & constringūtur ad immobiles effectus. Et sic Beatus Gregorius in omelia. Epiphanie improbat fatum dicens. Absit a fidelium cordibus vt fatum aliquid esse dicamus .s. necessitans inferiora quia sic omnia vennirent ex necessitate. Aliomodo accipitur fatum ex disposicione rerum secundū quam res dependet ex diuina voluntate & potestate & sic fatum cōceditur aliquid esse. Est ergo prouidentia diuina ordinatio siue dispositio existens in mente diuina qua cūcta inferiora sunt prouisa secundum statū sue nature. Fatum autem est dispositio diuina existens in rebus mobilibus quia singula suis annectuntnr ordinibus vt magis patebit.

(Otdo) Generatio omnium rerumq; cūctus ꝑgressus naturaꝝ mutabilium & quicquid aliquo modo mouetᷣ sortitur causas ordinē formas ex stabiliate diuine mentis hec cōposita in arte sue simplicitatis statuit rebus gerendis multiplicem modū qui modus cū conspicitur in ipsa puritate diuine intelligētie nominatur prouidentia. Cum vero refertᷣ ad ea que mouet & disponit a veterib⁹ fatum appellatū est.

i Que diuersa esse: Hic ponit differentiam inter prouidentiam & fatum assignando diffinitiones vtriusq;: secundo ostendit ꝙ vnum eorum dependet ex altero ibi que licet diuersa. Primo ponit diffinitiones vtriusq;. Ratio est quia prius dixit ꝙ diffinitio rerum faciēdarum. vt est in intellectu diuino dicitur prouidentia. Vt autem refertur ad res mobiles dicitur fatum;

claritate · i. consideratur · tali nomine

puritate conspicitᷣ, ꝓuidentia nominatᷣ. [h] Cum

.s. ille modus

vero ad ea que mouet atq; disponit refertur:

i. ab antiquis · [i] .s. duo .s. ꝓuidentiā diuinam & fatum

fatum a veteribus appellatum est. ¶ Que

i. patebit

diuersa esse facile liquebit. Si quis vtriusq;

i. naturā & essentiam · i. considerauerit · diffinit prouidentiam

vim mente conspexerit. [k] Nam prouidentia

.s. rerum

est ipsa illa diuina ratio: in summo omnium

.s. ratio

principe constituta: que cuncta disponit. Fa-

diffinit fatum · .s. est · i. temporalibus

tum vero inherens rebus mobilibus [l] dispo

.s. dispositionem

sitio: ꝑ quam prouidentia suis queq; nectit

ordinibus. [m] Prouidentia namq; cuncta pari-

ter: quāuis diuersa: quāuis infinita complecti-

sed · diuidit

tur. Fatum vero singula digerit in motum

.s. ita scilicet

locis, formis, ac tꝑibns distributa. Vt hec

tꝑalis ordinis explicatio ī diuīe mētis aduna

ta ꝓspectu; ꝓuidētia sit. Eadē vero adunatio

Posset alicui videri ꝙ fatum & prouidentia significarent eandem rem sub diuersis rationibus. Ideo philosophia hoc excludens ostendit ea realiter distingui ponens diffinitionem vtriusq;.

k Prouidētia est ipsa illa ꝛc. Notandum ꝙ cognitio dei habet se ad res sicut cognitio artificis ad artificiata sicut ergo omnia artificiata subduntur ordini & rationi artis: sic necesse est oēs res subdi rationi & ordini diuine prouidentie propter quod ostendit. Q; prouidentia est diuina ratio que cuncta disponit.

l Dispositio. Nota ꝙ dispositio que ponitᷣ in diffinitione fati accipitur pro ordine & dicitur ille ordo inherēs rebus mobilibus ad differētiā ordinis qui est in ipsa ratione diuina quem iam vocam⁹ prouidentiam secundum quem ordinem prouidenria diuina annectit queq; suis ordinib⁹ scilicet vt illa eueniant illo tempore & alia alio tempore hec prius illa posterius.

m Prouidentia namq; ꝛc. Hic declarat istas diffinitiões ex proprietatibus vtriusq; intendens ꝙ prouidētia cōplectitur omnia simul sed manifestum est ꝙ oīa nusq; simul sunt: nisi in mente diuina: ergo oportet ꝙ prouidētia sit rō existēs ī mēte diuina. Ad fatū vero spectat vt ea que fato subduntur distribuantur per tempora & loca. Ita ꝙ ordo fatalis quandam successionem temporalem importat talis autem successio non est nisi in ipsis rebus mobilibus.

(Ordo sic sumitur). Que duo facile liquebit esse diuersa si quis conspexerit vtriusq; vim mente. Nam prouidentia est illa ipsa diuina ratio cōstituta in summo

principe omnium que cuncta disponit fatū vero dispositio inherens imobilibus per quā ꝓuidentia nectit queq; suis ordinibus ꝓuidentia namq; cūcta complectitur pariter q̄uis diuersa & q̄uis infinita. vero fatum digerit singula distributa in motu locis formis ac temporibus vt hec tempora lis explicatio aduuat in ꝓspectu diuine mētis sit ꝓuidentia. Eadem vero prudentia digesta atq; explicata temporibus.

¶ o Que licet diuersa. Hic ostēdit ꝙ licet fatū & ꝓuidentia differant tamen vnū dependet ex altero.

p Ordo namq; fatalis ꝛc. Notādum ꝙ prouidētia diuina habet esse in prima causa. Fatum vero in rebus causatis. Item ꝓuidentia diuina habet motum vnitum quia est in vno simplici scilicet in mente diuina. Fatum autem habet motum pluralitatis: quia in pluribus causatis habet esse. Item fatum dependet a prouidentia diuina sic effectus a sua causa sed non ecōuerso. Sicut enim forma rei artificialis depēdet a forma preexistente in mente artificis & nō ecōuerso. Sic fatum dependet a prouidentia diuina non autē econuerso.

(Ordo). Que licet sint diuersa tñ alterū pendet ex altero. Nā ꝙ ordo fatalis ꝓcedit ex simplicitate prouidentie. Sicut enim artifex formam faciende rei percipiens mente mouet effectū operis & quod ꝓspexerat simpliciter q; presentarie ducit per temporales ordines. Ita deus prouidentia quidem singulariterq; stabiliter disponit facienda vero fato hec administrat ipsa que disposuit multipliciter ac temporaliter.

.s. diuisa .s. que successionem importent

digesta atq; explicata temporibus fatū vocetur.

ꝓudentia ꝛ fatū .s. fatū dependet a diuina prouidentia

¶ Que licet diuersa sint alterum tñ pendet ex altero. Ordo nanq; fatalis ex prouidētie simplicitate ꝓcedit. Sicut enī artifex faciende rei formā mente percipiens: mouet operis effectū: & quod simpliciter presentarieq; ꝓspexerat: ꝑ tꝑorales ordines dicit. Ita deus ꝓuidentia q̄dem singulariter stabiliter ꝙ faciēda disponit. Fato vero hec ipsa que disposuit multipliciter ac tꝑaliter administrat.

.i. de — p — quia — declarat a simili — puta edificator sicut domus — .i. ꝓspiciens — .i. ꝓducit — .s. formam domus cum suis partibus simul — .s. ad effectum primo fundamentū postea parietes ꝛ vltimo tectum — .s. sua — .i. simpliciter — et .i. omnia — ꝑ fatū sed — .s. diuine

q

¶ Siue igit̄ famulantibus q̄busdā ꝓuidētie diuinis spiritibus fatū exercet̄: seu aīa: seu tota inseruiēte natura: seu celestibus sider̄ motibus: seu angelica ꝟtute: seu demonū varia solertia. Seu aliq̄bus hor̄: seu omnibus fatalis series texitur, illud certe manifestū est: immobilem simplicemq; gerendarum formā rerum esse prouidentiam. Fatum esse eorum

que est prima opinio — scda opinio — tertia opinio — .s. exerceatur — quarta opinio — corporum — .s. exerceatur — qñ inta — sexta — septima — .s. exerceatur — hoc est incertū — fiendarum — .s. diuinam

sposuit multipliciter ac temporaliter.

¶ q Siue igitur. Hic ponit diuersas opiniones circa fatū. Circa q̄s notandū ꝙ fatum est tēporalis dispositio rerum incęptum ea que ꝓuisa sunt a deo producūtur ad effectum mediantibus causis secundis administrantibus: de quibus causis diuerse fuer̄t opiniões quas Boetius tangit in littera sed nullam ear̄ affirmat. Nam quidem antiquorum dicebāt. Fatum exerceri mediantibus diuinis spiritibus deo famulātibus. Alii dicebant ipsum exerceri ab anima mundana sicut Platonici quod alii exponunt de anima hūana qa ꝑ ipsam tanq; per causam secūdam exercentur actus liberi arbitrii qui sub ꝓuidentia cadunt. Alii dixerunt fatū exerceri tota natura inseruiēte intelligentes ꝑ totā naturā complexionē oīm elementor̄. Alii dicunt fatū exerceri motibus corpor̄ celestium sicut astrologi. Alii ꝑ variā solertiam demonū. Et dicunt demões in proposito spiritus habitātes circa humectā partem aeris secundū doctrinā quorūdā Platonicor̄ qui dicunt Cacodemones. i. malum scientes. Alii dicunt fatū exerceri angelica virtute. Vbi notandum ꝙ in prima opinione fatū dicit̄ exerceri mediātibus spiritibus deo famulantibus quod ē intelligendum de spiritibus omnia disponentibus sed immobiliter permanētibus. Q̄ aūt dicitur in quīta opinione fatum exerceri virtute angelica intelligendum est de angelis siue spiritibus applicantibus se diuersis locis missis in ministeriū. Angelus enim nuncius interpretat̄ & est. nomē officii nō nature secundum beatū Gregorium

(Ordo).Igitur siue fatum exerceaẗ quibusdam diuinis spiritib⁹ famulantibus ꝓuidētie siue anima. siue tota natura inseruiente seu motibus celestib⁹ siderũ seu virtute angelica: seu varia solertia demonum seu aliquibus hoꝝ: seu omnibus series fatalis texitur. Illud certe manifestum est prouidētiam esse immobilem ꝙ simplicem formã rerum gerendarum. fatum esse mobilem nexum atq; ordinem temporalem rerum q̃ diuina simplicitas disposuit gerenda.i.producenda.

¶ r Quo fit vt omnia. Hic infert quandam conclusionē circa fatum & prouidētiam. Secundo declarat eã in exemplo ibi. Nam vt orbium.

s Omnia que fato subsunt. Notandum quia fatum dependet a ꝓuidentia sicut effectus a sua causa necesse est illa que dependent a fato etiam a ꝓuidentia depēdere nõ autē econuerso quia effectus non adequatur sue cause. Prouidētia autē ad diuinũ intellectum spectat. Fatum vero ad ea que in creaturis gerũtur. (Ordo).Quo fit vt omnia que fato etiã quoq; sint subiecta ꝓuidentie cui etiã ip̃m fatum subiacet vero quedam que locata sunt sub prouidentia superēt seriem fati. ea vero que sunt propinqua prime diuinitati stabiliter fixa ordinē fatalis mobilitatis excedunt.

¶ t Nam vt orbium. Hic declarat illã conclusionem ꝑ exemplũ ostendēs quomõ

que diuina simplicitas gerenda esse disposuit
dispositionem

mobilem nexum atq; ordinem temporalem
ex quo dictum est fatum dependere a diuina prouidentia

r .i.ex .i.sequitur s

¶ Quo fit: vt omnia que fato subsunt: ꝓuidentie quoq; subiecta sint, cui ipsum etiam
.s.prudentie
.s.non econtrario .s.ea que immediate p deũ administrãtur sicut creatio rerum et glorificatio creaturarum naturalium

subiacet fatũ. Quedã vero que sub ꝓuidētia locata sunt: fati seriem superent. Ea vero sunt
immobilia

que prime propinqua diuiniti: stabiliter fixa fatalis ordinē mobilitatis excedũt. ¶ t Nam
circulorum .i.axem

vt orbium circa eundem cardinē sese vertentiũ: qui est intimus: ad simplicitatē medio-
.i.mouentiũ vicinior proximior
.s.ille
.i.axis vel centri quia tardiori motu mouetur
.s.orbium

critatis accedit: ceterorumq; extra locatoꝝ
.i.centrum sicut mediolus in rota adheret axi et est
quasi cardo voluuntur cantus et radii

veluti cardo qdē circa que versenẗ existit. Extimus vero maiore ambitu rotatus: quanto
.i.vltimus orbis .i.motus
.i.centri

a puncti media indiuiduitate discedit: tanto amplioribus spacijs explicatur. Si qd vero
.i.capitur ex positiue .i.in immobilitatem axis

illi se medio cõnectat & societ: in simplicitatē cogitur: diffundiq; ac diffluere cessat. Simili
.i.colligitur .s.per magnum spacium
sicut creature corruptibiles

ratione quod longius a prima mente discedit: maioribus fati nexibus implicatur, ac
inuoluitur
.s.magis .s.deum

tanto aliquid fato liberum est: quãto illum

quedam subiacent fato quedã magis quedam min⁹ & quedã totaliter excedunt fatũ. Secundo ex dictis cõcludit habitudinē fati ad prouidentiam per quedam similia ibi igitur vtĩ est. Notandũ. Quãto magis entia sunt propīqua primo causato tanto min⁹ sunt motabilia & quãto remotiora tanto magis mutabilia quod declarat philosophia exemplo diuersorum circulorum ab eodem centro ductoꝝ in quibus circulus remotior a centro est maior & velocius mouetur quia maius spacium pertransit in equali tempore. Qui autē est vicinior cētro minor est & tardius moueẗ min⁹ spaciũ ꝑ transeũdo. Circuli vero medii: medio modo se habent. Et est optima cõperatio centri circuli ad creatorē. Sicut enim centrum est indiuisibile & ab ip̃o possent plures circuli ꝓcedere. Ita creator vnus & indiuisibilis existens infinita creat & gubernat.

(Ordo). Nam sicut orbium vertēciũ sese circa eundē cardinem qui est intim⁹ accedit ad simplicitatem mediocritatis veluti quidem cardo ceterorũ extra locatorum circa quē verseneẗ existit vero extimus rotat⁹ maiore ambitu tãto explicaẗ amplioribus spaciis quanto discedit a medio īdiuiduitate puncti vero si qd cõnectat se illi medio & societ cogiẗ in simplicitatēq; cessat diffundi ac diffluere. Simili ratiõe qd longi⁹ discedit a prima mente īplicaẗ maioribus

nexibus fati ac tanto aliquid est liberꝝ fato quanto vicinius petit illū cardinē reꝝ quod si firmati superne mentis adheserit carēs motu quoqꝫ supergredit̃ necessitatem fati.

¶ v Igitur vti est. Hic phīa cōcludit habitudinē fati ad prouidentiā diuinā per que dā similia.

x Ad intellectū ra. Vbi sciendum ꝙ illud quod intellectus simplici veritate intelligit raciocinatio ꝑ modū discursus et successiue apprehēdit. Etiā fatū se habet ad ꝓuidentiā sicut illud quod gignitur habet se ad illud quod est.

y Quod gignit̃. Illud q̄d gignit̃ est in quadā fluxibilitate & motu quod vero actu est genitū est in quadā permanētia. etiā habet se fatū ad ꝓuidentiā sic tēpꝰ ad eternitatē.

z Ad ꝑnitatē tēpꝰ. Vbi sciendū ꝙ in tēpe est successio ꝓriuꝫ tpis p̄n̄tis p̄teriti & futuri. eternitas āt ē sine successiōe tota sil' existēs.

a Ad punctū. Item fatū hꝫ se ad ꝓuidētiā sicut circulꝰ ad mediū pūctū. Vbi sciendū ꝙ circulꝰ distendit̃ & per ptes diuidit̃ mobilis exn̄s. punctū āt ē immobile & indiuisibile quia ex primo Euclidis. Punctū est cuiꝰ ps nō est.

(Ordo) Igit̃ series mobilis fati ita ē ad stabilē simplicitatē ꝓuidētie vti ratiocinatio ad intellectū id q̄d gignit̃ ad id q̄d est ad eternitatē: circulus ad medium punctum.

¶ b Ea series. Hic phīa ostēdit q̄ sint illa q̄ fato disponūt̃. Secūdo ꝯcludit ꝙ illa q̄ intellectui ꝯfusa vident̃: in diuīa gubernatione sunt rationabiliter ordinata ibi. Quo fit.

i. accedit

rerū cardinē vicinius petit: q̄d si sup̄ne mentis heserit firmitati: motū carēs: fati q̄ꝫ supgre-

p̄ma similitudo

ditur necessitatē. ¶ Igit̃ vti est ad intellectū

scd̄a

ratiocinatio: ad id q̄d est id quod gignit̃.

tertia — quarta similitudo

ad eternitatē tempꝰ: ad punctū mediū circulus: ita est fati series mobilis: ad ꝓuidētie stabilē simplicitatē. ¶ Ea series celū ac sidera

s. fati de qua dictū est — s. ne totaliter se corrūpāt

mouet: elemēta in se inuicē tempat: & alterna

ita ꝙ ex aqua fiat aer ⁊ ecōuerso — s. fati series

cōmutatione trāsformat. Eadē nascētia occi-

i. mouētia — q̄ ad aīalia — q̄ ad vegetabilia

dētiaqꝫ oīa: ꝑ siles fetuū seminūqꝫ renouat

s. fatū series — i. opatōes

ꝓgressus. Hec actus etiā fortunatusqꝫ hoīm indissolubili causaꝝ cōnexione constringit.

s. oēs res — ꝓcedant

que cū ab immobilibꝰ ꝓuidētie ꝓficiscātur exordijs: ipsam q̄ꝫ īmutabilē necesse est esse.

al's gerūt̃

Ita eñ res optime regūt̃: si manens in diuina

i. immutabilē

mēte simplicitas: indeclinabilē causaꝝ ordinē ꝓmat. Hic v̄o ordo res mutabiles: & alio-

i. explicet — s. diuie ꝓuidētie

i. casualiter

quin temere fluituras ꝓpria incōmutabili-

i. eꝫ h̄ ꝙ diuīa ꝓuidētia inevitabilē ordinem rebꝫ cōstituit — i. sequitur

tate coerceat. ¶ Quo fit: vt tametsi nobis

s. rerum

hūc ordinē minime cōsiderare valētibus: confusa oīa pturbataqꝫ videant̃: nihilhominꝰ tñ

c Hec actꝰ. Notādū ꝙ fatū ꝯsideratur dupliciter. Vno modo vt est in causis secundis: quaꝝ ordo & disposi tio dicit̃ fatū. & sic fatū est mobile & res fato subiacētes sunt mobiles. Alio mō cōsideratur fatū s̄m ꝙ depēdet a prouidentia diuina que omīno immobilis est. & sic fatū sortitur īmobilitatē. et sic etiaꝫ res fatales: vt sic s̄m substantiam sunt immobiles.

d Indeclinabilē causaꝝ. Si aliquid dicitur declinare ab ordīe diuine ꝓuidētie tūc ꝓuidētia diuina deficeret a suo effectu & hoc redundaret impotentiā regentis. Et si dicis si oīa subiacēt ꝓuidētie diuine ergo oīa eueniunt ex necessitate. Dicendū ꝙ nō. quia deꝰ ꝓuidet res sicut sūt futture. q̄dam ꝓuidet necessario euenire & q̄dam ꝯtingēter. Et de hoc videbit̃ magis in quinto huius.

(Ordo) Ea series mouet celū ac sidera temperat elemēta in se inuicem: & transformat alterna cōmutatōe renouat oīa nascentiaqꝫ occidentia ꝑ siles progressus fetuūqꝫ seminū. hac etiā (al's hec) ꝯstringit indissolubili ꝯnexione causaꝝ actꝰ ꝙ fortunas hoim cū ꝓficiscant̃ ab exordijs diuie ꝓuidētie necesse est eas esse immutabiles. Ita enim res optime gerunt̃ si simplicitas manens in diuina mente promat indeclinabilē ordinē causarū vero hic ordo coerceat propria incōmutabilitate res mutabiles: & aliquando temere fluituras.

¶ e Quo fit. Hic phīa ostēdit ꝙ ea que apparent in rebus confusa in diuina gubernatiōe sunt ordinata.

f Nihil ē em̄. Notandū ꝙ dicit malos nihil facere causa mali. cui⁹ opposi tū patet. multi em̄ mali seipos interimūt. Dicendū ꝙ null⁹ opaṙ respiciens ad malū: quia oīa bonū appetūt. Si āt quis malū opatur hoc ꝯtingit sub fantasia boni. Nam aliquis in magna anxietate exñs estimat esse bonū fugere anxietatē & nihil aliud ip̄e cōsiderans sequiṙ hāc estimationē seip̄m interficiens. & talis priuans se bono ducitur fantasia boni. quia pro tunc putat bonū esse effugere anxietatem priuatione vitę.

(Ordo) Quo fit vt tametsi nobis valentib⁹ minime cōsiderare hūc ordinē videanṙ oīa ꝯfusaq̄ ꝑturbata nihilominus tñ modus su⁹ disponit cūcta dirigens em̄ nihil est quod causa mali fiat ne quidē ab ip̄is improbis q̊s bonū q̄rētes prau⁹ error auertit vt vberrime demōstratū est nedū ordo proficiscens de cardine summi boni: quoq̄ deflectat a suo exordio.

¶ g Quę ꝟo. Hic phīa soluit questionē quare bōa maḷ & mala bonis ꝯtingāt. Et primo oñdit hoc ī generali. secūdo magis in speciali ibi. Sed si aliqs. Primo assignat cāꝫ p̄dicti accidētis ex defectuoso iudicio hoīm. Secundo ex ꝯtrario iudicio dei & hoīm ibi. Nā vt pauca. Primo fac̄ ꝙ dictū est. secūdo declarat se ꝑ simile ibi. Nō em̄ dissimile.

h Atqui in hoc. Notandū ꝙ ꝓpṙ defectuosū iudiciū hoīm ꝯtingit ꝙ iudicāt eos esse bonos q̇ mali sūt: & econuerso. Si ergo iudicant malos esse bonos & si illis eueniāt mala putāt bonis euenire mala. & si bonis q̊s iudicāt malos eueniāt bona: putāt malis euenire bona. Et iō etiā sępe putāt bonos deprimi cū mali deprimūṙ iudicātes malos esse bonos: & putāt malos extolli cum boni extolluntur. quia iudicant bonos esse malos.

(Ordo est) Vero inquies q̄ p̄t esse vlla iniquior ꝯfusio q̄ꝫ vt tū cōtingāt bonis aduersa tū ꝓspa. etiā malis tum optata tū odiosa. Num igiṙ hoīes degūt vt necesse sit eos esse ꝓbos q̊s censuerit q̄ꝫ vti estimāt. Atq̇ in h̄ depugnāt iudicia hoīm. & q̊s aliȷ̄ arbitrāṙ dignos p̄mio: aliȷ̄ dignos supplicio. Sed cōcedam⁹ vt aliq̊s possit discernere bonosve malos. Igiṙ num poterit intueri illam intimam temperiē aīoꝝ veluti solet dici in corporibus.

¶ i Nō em̄ dissimile. Hic philosophia declarat se per simile.

k Cur sanis. Notandū ꝙ est bona cōparatio sanitatis & egritudinis corporalis ad medicum & probitatis & viciȷ̄ animoꝝ ad deū. Sicut em̄ medi-

i. ordo ꝓpri⁹ diuie ꝓuidētie — s. ea ad bonū

suus modus ad bonū dirigēs cūcta disponat. Nihil

est em̄ q̊d mali causa (ne ab ip̄is quidem improbis)

fiat: quos (vt vberrime demonstratū est) bonū que-

i. multo min⁹ — s. fataḷ

rentes: prauus error auertit: nedum ordo de summi

i. a deo q̇ est finis ꝛ ꝑncipiū omniū

boni cardīe ꝓficiscēs: a suo quoq̄ deflectat exordio.

s. o Boeci tu

g

¶ Quę vero inquies p̄t vlla iniquior esse cōfusio: q̄ꝫ

aliq̄ñ — cū sꝫ deberēt eis ꝓspera venire — s. ꝑ ꝯtrariū

vt bonis tum aduersa tum ꝓspera: malis etiam tum

videlicꝫ cū ip̄is sꝫ deberēt odiosa euenire — i. nūq̇d

optata tum odiosa contingant. Num igitnr ea men-

i. integro iudicio mentis — i. viuūt

tis integritate hoīes degunt: vt quos probos impro-

i. iudicāt esse tales

bosue cēsuerint: eos quoq̄ vti existimāt esse necesse

ꝓ certo — i. ꝯtrariantur

h

sit. Atqui in hoc hominū iudicia depugnāt. Et quos

aliȷ̄ p̄mio: aliȷ̄ supplicio dignos arbitrātur. Sed con-

cedamus vt aliquis possit bonos malosue discerne-

i. interiorē ꝯditōꝫ ꝛ qualitatem

re. Num igitur poterit intueri illam intimam tem-

q. d. ego loquor de animis s̄m ꝙ aliq̊s solet loq̇ de corꝑib⁹

periem: velut in corporibus dici solet animorum.

ꝑmo valde silē ad ꝓpositū — s. illud — s. alicui

i — k

¶ Non em̄ dissimile est miraculū: nescienti cur sanis

corporibus: his quidem dulcia: illis vero amara con-

s. nescienti alicui

ueniant. Cur ęgri etiam q̄uidā lenibus: quidam vero

licet nesciēs hoc admireṙ

acribus adiuuanṙ. At hoc medicus q̄ sanitatis ipsius

con.

atq̄ ęgritudinis modū temperamentūq̄ dinoscit:

Applicat cōpationē

minime miraī. Quid vero animorꝫ aliud sa-

.i.aliud est .s.aiorꝫ

lus videtur esse ꝙ̄ probitas? quid egritudo

con

ꝙ̄ vitia? Quis aūt alius vel seruator bonorū

.s.mentiū

vel malorꝫ depulsor: ꝙ̄ rector ac medicator

.s.diuine

l

deus? Qui cū ex alta ꝓuidentię specula respi

cit: quid vnicuiqꝫ conueniat cognoscit. Et

.i.ex h qd dictū ē

m

quod cōuenire nouit: accōmodat. Hinc iam

fit illud fatalis ordinis insigne miraculū: cū

deo

ab sciente geritur quod stupeant ignorātes.

n .s.ocqe

❡ Nam vt pauca quę valet ratio humana de

.s.illud declarabo .s.hoīs

diuīna profunditate pstringam. De hoc quē

.i.equitate

tu iustissimum & ęqui seruatissimū putas:

.i.deo .i.aliter

omnia scienti prouidentię diuersum videt.

Confirmat autoritate Lucani q describēs bellū inter Pompeyum ꝛ Juliū cū quereretur ab eo cuius causa esset iustior

.s.Julij Pompey

Et victricē quidē causam dijs: victam vero

o

Cathoni placuisse familiaris nr̄ Lucanus ad

.i.dixit Ex quo ꝯcludit .s.hoīs causas ignorētis

monuit. Hic igitur quicquid citra spem vi-

.i.fieri vel euenire

deas geri: rebus quidem rectus ordo est: opi

.i.ponam

p

nioni vero tuę peruersa confusio. ❡ Sed sit

al's mongerat

aliquis ita bene moratus vt de eo diuinum

iudicium pariter humanumqꝫ consentiant:

cus cognoscens cau-
sas sanitatis & egritu-
dinis scit quid cōueni-
at sano & egro alijs
ignorantibꝫ & miran-
tibꝫ. Sic deꝰ cognoscēs
qualitatē aīorꝫ scit q̇d
bonis cōueniat & q̇d
malis et vnicuiqꝫ sibi
ꝯueniens tribuit qn̄qꝫ
malis prospera bonis
aduersa de quo stupēt
ignorantes.

l Exalta ꝓuidentie. Specula dicit locus al-
tus aptꝰ ad circūspiciē-
dū. & qꝛ deꝰ p ꝓuiden-
tiā oīa circūspicit. Iō
silitudinarie ipā proui-
dētia dicit specula.

m Hinc iā fit. Notā-
dū ꝙ quia hoīes igno-
rant qui sunt boni &
mali. ignorāt etiaꝫ q̇d
vnicuiqꝫ ꝯueniat. ideo
aliq̄ credunt cōuenire
bonis q̄ tn̄ ſm iudiciū
dei eis nō ꝯueniūt. &
ideo hoīes mirāt q̄re
deꝰ eis nō attribuat q̄
vident eis attribuēda
Ideo dicit phīa. ex di-
ctis ꝯtingit hoc mira-
culū ꝙ ignorātes stu-
pēt q̄ fiūt a deo sciēte.
(Ordo) Em̄ miraculū
nō diffile nesciēti. Cur
sanis corpibꝫ ꝯueniāt:
his quidē dulcia: illis
vero amara. etiaꝫ cur
egri quidē adiuuātur
leuibꝫ quidā acerbus.
At medicꝰ q̇ dinoscit
modūqꝫ tempamētū
ipiꝰ sanitatis atqꝫ ęgri-
tudinis hoc mīme mi-
rat. ꝟo q̇d videt aliud
esse salꝰ aīorꝫ ꝙ̄ ꝓbitas
Quid egritudo ꝙ̄ vi-
tia autē quis alius est
seruator bonorꝫ vł de-
pulsor malorꝫ ꝙ̄ deus
rector & medicator.
Qui cū ex alta specula
r̄spicit cognoscit quid
vnicuiqꝫ cōueniat: &
quod agnouit conue-
nire accōmodat. Hinc
iā fit illud insigne mi-
raculū ordinis fatalis
cū ab sciente gerit q̇d
stupeant ignorantes.

❡ n Nā vt pauca. Hic phīa oñdit ꝙ bo-
nis mala & bona ma-
lis cōtingunt ex cōtra-
rio iudicio dei et hoīm

o Cathoni placuisse Catho vticēsis ꝓpter
suā sapiam & virtutē
maxie autoritatis erat
in pplo. Cū aūt Iulius
pugnaret cōtra Pom-
peium Catho iudica-
uit Pompeium esse iu-
stum: & attribuit sibi
causam victricē. Alij
aūt iudicabāt Iulium
esse iustū: attribuētes
sibi causam victricē.
Ex q̇ ptꝫ ꝙ de eodem
contrario mō iudica-
bāt dij & hoīes sapiē-
tes qui Cathonem se-
quebantur.
(Ordo.) Nā vt pauca
perstringā q̄ humana
rō valet de ꝓfunditate
diuīa de hoc quem tu
putas esse iustissimuꝫ
diuersū videt ꝓuiden-
tie sciēti oīa. Et noster
familiaris Lucanꝰ ad-
monuit victricē quidē
causam dīs placuisse
ꝟo victā Cathoni igit
quicquid videas geri
hic citra spem rebus
quidē rectus ordo est
vero opinioni tue per-
uersa confusio.

❡ p Sed sit aliq̇s. Hic phīa assignat cās
speciales q̄re bonis &
malis indifferēter eue-
niūt nūc ꝓspera nunc
aduersa. Secūdo excu-
sat se de ampliori per-
tractatiōe hmōi cau-
sarū. Secūda ibi. Neqꝫ
em̄ fas. Prio declarat
intentū suū de bonis
Secūdo de malis ibi.
Nā id q̇ꝫ. Primo assigt
causam q̄re aliq̇bꝫ bo-
nis nō eueniūt mala:
Scđo q̄re aliqñ eis con-
tingūt mala ibi. Alijs
mixta. Primo ostēdit
quare bonis nō cōtin-
gāt mala. Secūdo q̄re
cōtingāt eis qn̄qꝫ bōa
ibi. Fit āt. Prio assigt
duas cās q̄re bonis ñ
eueniūt mala. Secūda
ibi. Est aliꝰ. Prima cā
est īfirmitas animi ali-
cuiꝰ boni. cui si adue-
niret aduersitas ipse
deterioraretur.

nō potēs resistere aduersitatib⁹ — alíqd

sed est animi viribus infirm⁹. Cui si qd eue-
niat aduersi: desinet colere forsitan innocētiā:
q: imputabit sue innocētie
p quā non potuit retinere fortunā. parcit ita
.i. puidētia dei
ꝙ sapiēs dispēsatio ei quem deteriorē facere
.s. eū aduersitate
possit aduersitas: ne cui nō cōuenit laborare
.i. pfectus
patiat̄. ¶ Est alius cūctis ꝟtutibus absolut⁹
hoīez .i. tangi
sanctusq̧ ac deo ꝓximus. hūc cōtīgi quibus-
.i. intm̄
libet aduersis: nefas ꝓuidētia iudicat: adeo
.s. ipm
vt nec corporeis quidē morbis agitari sinat.
Cōfirmat hoc autoritate cuiusdā
Nam vt quidam meq̧ excellentior ait. Viri
.i. ꝯtigit
sancti corpus edificauert ꝟtutes. ¶ Fit aūt
.i. pbobis .i. pncipat⁹ regendi res .i. ꝯcedatur
vt bonis summa rerū regenda deferat̄: vt ex-
.i. abundās pbitas .i. cōpescatur .s. maloꝝ bonis .i. nūc bo-
uberans retūdatur improbitas. Aliȷ̄ mixta
Assignat cāz q̄re bonis mala eueniūt .i. nūc bona nūc mala .s. de⁹ .s. bonos
q̄dam ꝓ animoꝝ q̄litate distribuit. Quosdā
de⁹ .i. aduersitatib⁹ .i. pspertate .i. subbient .s. bonos
remordet ne lōga fęlicitate luxurient. Alios
.i. aduersitatib⁹ .i. sollicitari vexari vt patet in Job
duris agitari: vt virtutes animi patiētię vsu
atq̧ exercitatiōe confirment. Aliȷ̄ plus equo
Sicut Thomas formidauit ingressū Indie dicēs Dñe mitte me q̊ vis pret̄q̧ ad Indos .s. q̄si psumēdo
metuūt quod ferre possunt. Aliȷ̄ plus equo
.s. tēptatōes vt scīs Petr⁹ q dixit. Et si oportuerit me mori tecū. &c. & accusatoꝫ ancille negauit. .s. vtrosq̧
despiciunt quod ferre non possunt. Hos in
.i. recognitōez .i. aduersitatib⁹ tēptat .s. vt sciant qd possint & qd nō .i. aliqui
expimentū sui tristibus ducit. Nonnulli ve-
sicut martires
nerandū sęculi nomen: gloriosę p̄cio mortis

¶ q Sz est animi virib⁹. Notandū quidā boni sunt ita imbecilles animi ꝙ ex modica tēptatione aduersitatis mutarent̄: q̄d videns de⁹ pcit ip̄is ne eos aduersitate deiiciat. Vñ apl's. Fidelis de⁹ q nō patit̄ vos temptari vltra id quod potestis. Quēad modū legitur de Iob cui vxor sua improperabat dicēs. Adhuc p-manes in simplicitate tua: bñdic deo & morere.

(Ordo.) Sz sit aliq̄s ita bñ morat⁹: vt diuinū iudiciū piterq̧ hūanū ꝯsentiāt de eo: sz ē forsitan infirm⁹ virib⁹ animi cui si eueniat quid aduersi forsitan desineret colere innocentiā. i. exercere virtutē p quā nō potuit retinere fortunā: itaq̧ sapiens dispēsatio pcit ei quē aduersitas possit facere deteriorē ne patiat̄ laborare cui nō ꝯuenit.

¶ r Est alius. Hic assignat aliā cām quare quibusdā bonis nō adueniūt mala. Et est excellens sc̄titas ip̄oꝝ. Sicut em̄ de⁹ excellēter malos nō tm̄ punit in futuro sed in p̄nti. Sic aliq̄s excellēter bonos nō tm̄ p̄miat in futuro sed in p̄nti aduersitate custodit.

s Nam quidā me &c. Notandū quare phīa dicat. Quidā excellentior me dixit. Cū nullus sit excellētior phīa. Dicendū ꝙ lr̄a sic debet exponi. Nā quidā pħus excellentior aliȷ̄s philosophis: me. i. per me phiaꝫ dixit.

(Ordo) Est ali⁹ absolutus cūctis virtutib⁹ ꝙ sanctus & ꝓxim⁹ deo hūc ꝯtingi quibuslibꝫ aduersis puidentia iudicat nefas adeo vt n^c sinat agitari morbis corporeis. Nam vt ait quidā excellētior me. Cui⁹ autoritatē ponit in greco: q̄ tm̄ sonat in latino. Corp⁹ viri sancti edificauerunt virtutes. s. cꝫ p̄seruādo ip̄m ab aduersis.

¶ t Fit aūt sępe. Hic ostēdit quare bonis sępe ꝯtingūt bōa.

v Aliȷ̄ plus equo &c. Notandū ꝙ quidam pl⁹ timēt q̄ꝫ timere deberent aliquā aduersitatē. de q̄b⁹ dicit̄ i psalmo. Trepidauerunt timore vbi non erat timor. Talib⁹ de⁹ imittit aduersitates quib⁹ resistūt vt cognoscant se gr̄a dei posse resistere ei q̄d timebāt. Aliȷ̄ āt p̄sumētes de ꝓpriȷ̄s virib⁹ despiciūt tēptationes quasi potētes resistere eis. & illis de⁹ tēptatiōes immittit & pmittit eos succūbere vt cognoscāt q̄ꝫ fragilis sit humana natura sine diuīa gratia.

(Ordo.) Autē sępe fit vt summa rerū gerendarū deferatur bonis vt exuberans retundatur improbitas. Aliȷ̄s mixta quedā pro animoꝝ qualitate distribuit quosdam remordet ne luxurient longa fęlicitate alios agitari duris vt ꝯfirment virtutes anime vsu atq̧ exercitatione patiētie. Aliȷ̄ metuūt pl⁹ equo quod ferre p̄nt: aliȷ̄ pl⁹ equo despiciūt quod nō possunt ferre. Hos ducit tristibus in expimentum sui: nonnulli emerunt venerandūꝫ nomen seculi p̄cio gloriose mortis. Quidam inexpugnabiles suppliciȷ̄s pretulerunt ceteris exemplum virtutē esse inuictam a malis. Quę q̄ꝫ recte atq̧ disposite fiunt ex bono eorum quibus accedere videtur nulla est dubitatio.

emerūt. Quidā supplitijs inexpugnabiles exemplū ceteris ꝑtulerūt inuictam malis esse virtutem. Que ꝙ recte atq; disposite: & ex eorꝫ bono quibus accedere videtur fiant: nulla dubitatio est. ❡ Nam illud quoq; ꝙ improbis nūc tristia nūc optata ꝓueniunt ex eisdem ducitur causis: ac de tristibus quidē nemo miratur: ꝙ eos male meritos omēs existimāt: quorū quidē supplicia: tum ceteros ab sceleribus deterrent: tum ipsos quibus inuehuntur emendant. ❡ Leta vero magnū bonis argumentum loquunt. Quid de hmōi fęlicitate debeant iudicare: quā familiari sepe improbis cernāt. In qua re illud etiā dispēsari credo: ꝙ forsitan alicui⁹ tam ꝑceps atq; importuna natura est: vt eum scelerata potius exacerbare possit rei familiaris inopia: huius morbo ꝓuidētia collatę pecunię remedio medet. Hic fędatam probris cōsciētiam inspectans: & secū fortunā suā cōparans: forsitan pertimescit: ne cuius ei iocūd⁹ vsus est: sit tristis amissio. Mutabit igitur mores: ac dum fortunam metuit amittere: nequiciā derelinqt. Alios in cladem meritā precipitauit indigne acta fęlicitas. Quibusdam permissum puniēdi ius est: vt exercitiū bonis: & malis

❡ v Nā illud. Hic assigt cās qre malis qnq; bōa qnq; mala cōtingāt. Et primo ondit qre malis ↄtingūt mala Secūdo qre bona. ibi. Leta ꝟo. Notā dū phia innuit tres causas qre malis eueniūt mala. Prima est. qꝛ oēs hoies estimāt eos dignos malo. secūda qꝛ ꝑ supplicia maloꝝ alij a malo retrahūt. Tertia qꝛ mali supplicijs emēdant. (Ordo) Nā ex eisdē causis ducit qꝫ illud ꝙ improbis nunc ꝓueniūt tristia nūc optata: ac quidē de tristib⁹ nemo mirat qd existimāt eos oēs meritos male. Quorū qdē supplicia deterrent ceteros ab scelerib⁹ tum emēdāt ipos quibus inuehuntur.

❡ x Leta ꝟo. Assigt causas quare malis bōa eueniāt. Scdo soluit tacitā obiectionē ibi. Nam vt probris.

y In qua re. Assignat primā cāꝫ qre de⁹ malis ↄcedat bōa & ꝓspa ꝙ qdā mali ꝑ ꝓspera ꝑseruāt a peiorib⁹ sceleribꝫ ne fiāt fures vel raptores.

z Hic fedatā ꝓbris. Ponit secūdam cāꝫ talem ꝙ ideo malis eueniūt prospera vt ꝓsperitate emēdent vitā quā timentes ne propter maliciā amittāt prosperitatem.

a Alios in clade. Ponit tertiā causā Alijs mal adueīt ꝓsperitas vt icidāt maiorē miseriā aduersitatis. Quia sic dictū fuit secūdo libro ꝓsa qrta. In oī aduersitate fortune infelicissimū genus infortunij est fuisse felicem.

b Precipitauit. Notandum ꝙ felicitas ꝑcipitat in cladē aduersitatis. vñ Paup Henric⁹. Promouet iustos fortuna volubiles vt quos Scandere precipites fecit: ad ima rotet. Nā grauiore ruit turris tumefacta ruina. Et grauius pulsat altā cypssus humū.

c Vt exercitiū bonis. Notandum ꝙ boni ꝑ aduersitatē in virtutib⁹ & pacientia exercent. Vñ idē paup Heric⁹: Aspera ferre decet maturāt aspa mentem. Et bñ matura plenius vua sapit Per nimios estus gelidas transitur ad vndas. Sicq; per oppositū dulcia querit homo.

(Ordo) Vero leta loquūt bonis magnū argumentū qd debeāt iudicare de hmōi fęlicitate quā cernāt sepe familiari improbis. In qua re etiā credo illud dispensari ꝙ forsitan natura alic⁹ est tam ꝑceps atq; importuna vt inopia rei familiaris possit eū poti⁹ exacerbari scelerata hui⁹ morbo ꝓuidētia medet remedio collate pecunię. Hic spectans ↄscientiā fedatā probris & cōparās secū fortunā suam forsitan pertimescit vt cui⁹ ei iocundus vsus est tristis amissio sit: igitur mutabit mores ac dum metuit amittere fortunam derelinquit nequitiam. Fęlicitas

indigne acta ꝑcipitat alios in meritã cladẽ qbusdã ꝓmissũ vis puniẽdi vt esset exercitium bonis & causa malis supplicij.

❡ d Nã vt ꝓbis. Hic soluit quandã obiectionẽ. Secũdo infert q̃ndã cõclusionem ibi. Ex q̃ sepe. Primo dicit Aliqs diceret: dixisti ꝙ malis ẽ ꝯcessũ ius puniendi vt sint cã supplicij alijs malis. hoc nõ videt̃ veꝝ. q: mal⁹ non punit malũ cũ sint sil'es. h̃ soluit pħia Notandũ ꝙ intm̃ aliqs ẽ bon⁹ inq̃tũ ꝓuat ordinẽ in vltimũ finẽ: q̃ finis est summũ bonũ. & q: illũ finẽ & ordinẽ oẽs boni ꝓuãt: iõ oẽs boni in eo ꝙ boni sũt inuicẽ ꝯcordãt. mali ãt quia hũc ordinẽ nõ obꝓuãt & a semetipsis discordãt mutuo sibi ꝯcordare ñ pñt. (Ordo) Nã vt ꝓbis atq̃ ĩprobis nullũ ẽ fed⁹: ita ip̃i ĩprobi nequeũt int̃ se cõuenire. Quid ni: cũ q̃sq; dissentiãt a semetip̃is discrepãtib⁹ vicüs ꝯscientiã q; faciant sepe q̃ cum gesserint decernant nõ fuisse gerenda.

❡ e Ex q̃ sepe. Hic infert q̃ndã cõclusionẽ. Notandũ ꝙ bonũ ꝓueniẽs ex malitia ĩproboꝝ nõ ẽ imputandũ ip̃is ĩprobis s; tm̃ diuĩe ꝟtuti q̃ nouit ex mal' efficere bõa & licet de⁹ malũ dirigat ad bonum sua intentione. potestate non tamen homo. Ideo est extra culpam qui illud malnm agit mala intentione.

f Ordo em̃ q̃dã. Notandũ ꝙ ali⁹ ẽ ordo nat'alis: ali⁹ ordo a deo ꝓuisus: Ordo nat'al' est vt deũ & ꝓximũ diligam⁹. Ordo ꝓuisus ẽ tp̃alis reꝝ dispositio q̃ fatũ vocat̃. & lic; ordinẽ nat'alẽ sepe dimittã⁹ aliq̃d pl⁹ deo diligẽdo & ꝓximũ odiẽdo: tñ ordinẽ ꝓuisum a deo nũq̃ effugim⁹: q: nũq̃ alit̃ prouenit q̃ de⁹ ꝓuidet: & si aliq̃d recedit ab ordĩe nat'ali relabit̃ in aliũ. vt si aliq̃d ẽ malũ q̃ ad misericordiã ip̃m est bonũ in cõpatõe ad iusticiã: ita ꝙ in regno diuĩe prouidẽtie nihil relinquit̃ temeritati .i. ordinationi.

(Ordo) Ex q̃ sepe illa sũma ꝓuidẽtia ꝓtulit isigne miraculũ vt mali facerẽt malos bonos. Nã dũ iniq si videt̃ ꝑpeti quedã a pessimis flagrãtes odio noxioꝝ redire ad frugẽ ꝟtutis dũ studẽt esse dissil'es eis q̃s oderãt: em̃ sola diuĩa vis cui q̃; mala bõa sũt cũ vtendo eis ꝯpetent̃ elicit effectũ alic⁹ boni Ordo em̃ qdeȝ cũcta cõplectit̃ vt q̃d discesserit ab assig̃ta rõne ordinis: licet tñ h̃ ĩ aliũ relabat̃ ordinẽ ne liceat q̃d in regno temeritati ꝓuidentie fortissimus de⁹ cũcta regit in mũdo.

❡ g Neq; em̃ fas. Hic phĩa excusat se de ampliori indagatõe causarũ. Notãdũ ꝙ lic; malũ nũq̃ eẽ ĩ ꝯpatõe ad diuinã ꝓuidẽtiã; q: malũ nõ ẽ aliq̃

esse causa supplicij. ❡ Nam vt probis atq; improbis
.i. ꝯcordia — q: semꝑ inuicẽ ꝯtrariant̃
nullũ fedus est: ita ip̃i int̃ se improbi nequeũt cõue-
.i. q̃re nõ eẽt ita — .i. distrahẽtib⁹
nire. Quid ni? cũ a semetip̃is discrepãtibus: consciẽ
.s. ip̃oꝝ — .i. quilibet — .s. mali
tiam vicijs quisq; dissentiant faciantq; sepe: quæ cũ
.i. fecerit — facienda — iudicent — .s. mali puniũt bonos
gesserint: nõ fuisse gerenda decernãt. ❡ Ex quo sepe
.s. diuina
summa illa prouidẽtia ꝓtulit insigne miraculũm: vt
Declarat — .i. mali
malos: mali bonos facerẽt. Nam dũ iniqui sibi a pessi
.s. iniqua — .i. dãnoꝝ suoꝝ — .i. ardentes
mis quedam ꝑpeti vident̃; noxioꝝ odio flagrantes:
.i. ad vtilitatem — .s. malis
ad virtutis frugem rediere: dum se eis dissimiles stu
.s. tales — .s. talis est
dent esse quos oderant. Sola est enim diuina vis: cui
.i. cedũt in bonũ — .s. deus
mala quoq; bona sunt: cum eis cõpetenter vtendo:
.s. magis — .s. fatalis
alicuius boni elicit effectum. Ordo enim quidam
.s. mali
cuncta complectitur: vt quod ab signata ordinis ra-
.s. boni
tione discesserit: hoc idem in aliũ tamen ordinem
.s. ali — .s. dei
relabatur: ne quid in regno prouidentie liceat te-
.i. in ordinatõi — Hãc auctoritatẽ ponit in greco q̃ tantũ sonat
meritati. Fortissimus in mundo deus cuncta regit.
❡ Neq; enim fas est homini cunctas diuine opere
.i. cãs vel dispositões
machinas: vel ingenio comprehendere: vel explicare
al's ꝑ
sermone. Hoc tm̃ prospexisse sufficiat ꝙ naturarum
.i. productor
omnium proditor deus id ad bonum dirigens cun-
ꝑdixit — .i. in bono ip̃o
cta disponit: dumq; ea q̃ ꝓtulit in sui similitudine

retinere festinat. Malū omē de reipublicę suę termīs p fatalis seriem necessitatis elīminet. Quo fit vt q̄ in terris abundare credunt: si disponentē ꝓuidentiam spectes: nihil vsq̄ mali esse ꝑpendas. Sed video iam dudū te & pondere questionis oneratū & rationis prolixitate fatigatū aliquam carminis expectare dulcedinem. Accipe igitur haustū quo refectus: firmior in vlteriora contendas.

natura nec aliq̄ res: oīs em̄ nat̄a et res appetit suā pfectōe: cū āt appetibile habeat rōe boni si malū eēt nat̄a & res appetēs pfectōe malū eēt bonū. Notandum q̄ nullum est malū simpliciter in mundo quin in comparatione ad diuinam prouidentiam habeat rationē boni: vnde expedit multos defectus contingere in vniuerso ne multa bona tollantur. Si em̄ non corrumperetur aer ignis nō conseruaretur. nec vita leonis conseruaret̄ nisi occideretur agn⁹ vel asinus. neq̄ laudaretur iusticia vel patientia si nō ess̄ iniquitas. Ex q̄ pz q̄ multa in cōparatione ad nos sunt mala q̄ in cōparatione ad diuinā ꝓuidentiā omnia disponentem ſm q̄ melius cōpetunt vniuerso bona sunt.

(Ordo) Neq̄ enim fas est homini vel ingenio comphendere vel sermone explicare cunctas machinas diuini operis hoc tm̄ sufficiat pspexisse q̄ deus proditor omnium naturarū disponit cūcta dirigens ad bonumq̄ dum ea que protulit festinat retinere in similitudinem sui eliminet per seriem fatalis necessitatis omne malum de terminis rei publice quo fit vt quę creduntur abundare in terris si spectes prouidentiam disponentem nihil vsq̄ esse mali. Sed video te & iam dudum oneratum questionis & fatigatum prolixitate rationis expectare aliquā dulcedinem carminis. Igitur accipe haustum quo firmior contendas in vlteriora.

Istud est Sextū Metrū hui⁹ quarti. quod scd̄m

q̄sdā dicit̄ Adonicū. ſm q̄sdā Archiloycū ab inuentore Tetrametrū. Dactilicū a pede p̄dominātē. In q̄ metro phīa cōmendat diuinā ꝓuidentiā in dispositione rer̄. Et primo ex pte rer̄ q̄ diuīa dispositōe regunt̄. Secūdo ex pte dei regentis ibi. Sedet interea. primo cōmēdat diuinā ꝓuidētiā in regimīe corpor̄ celestiū. secūdo ī regimīe elemētor̄. tertio in regimīe tēpor̄. quarto in regimīe generabiliū & corruptibiliū. Secunda ibi. Hęc concordia. Tertia ibi. His de causis. Quarta ibi. Hęc temperies.

Metrum Sextum

Si vis celsi iura tonātis
Pura solers cernere mente:
Aspice summi culmina celi.
Illic iusto federe rerum
Veterem seruant sidera pacem.
Non sol rutilo concitus igne
Gelidū phebes impedit axem:
Nec que summo vertice mūdi
Flectit rapidos vrsa meatus.
Nūqꝫ occiduo lota profundo
Cernens sidera mergi.
Cupit occeano tingere flāmas.
Semꝑ vicibus temporis equis
Vesper seras nunciat vmbras.
Reuehitqꝫ diem lucifer almū.
Sic alternos reficit cursus
Alternus amor: sic astrigeris
Bellum discors exulat oris.
Hec cōcordia tempat equis
Elementa modis: vt pugnātia
Vicibus cedāt humida siccis.
Iungantqꝫ fidē frigora flāmis.
pendulus ignis surgat in altū.
Terreqꝫ graues pōdera sidāt.
His de causis vere tepente:
Spirat florifer annus odores.
Estas cererem feruida siccat.
Remeat pomis grauis autūn⁹.
Hyemem deflu⁹ irrigat imber.
Hec temperies alit ac profert
Quicqd vitam spirat in orbe.
Eadē rapiens condit & aufert

a Iura tonātis. De⁹ magis denoīaт tonās a tēpestate tonādi q̄ ab alia tēpestate. quia maior terror per eā incutiт mentib⁹ hoīm q̄ per aliā. vn̄ per tempestatē tonādi hoies magis inducunт ad recogitandū diuinā potentiā. Notandū q̄ vrsa habēs septē stellas circa polum septentrionalē mota nunq̄ occidit sꝫ semp nob̄ apparet: licꝫ alie stelle nobis orianт & occidāt. De Venere āt q̄ de nocte sequiт solē: & de mane Lucifer dicta p̄cedit solē. visū fuit i prio li. metro secūdo.
b Pura sollers. Hec dictio sollers ꝑm ysidorꝫ interp̄taт q̄si sollicit⁹ in arte vel vtilis. & sic debet scribi per duplex ll. Vel ꝑm Huguitōeꝫ dr̄ a solon q̄d est totū vel multū & ars tis. q̄si totus vel mult⁹ in arte. & sic debet scribi p simplex l.
(Ordo) Si solers vis pura mēte cernere iura celsi tonātis aspice culmīa sūmi celi illic sidera flectit rapidos meatus sūmo ꝟtice mūdi nūqꝫ lota occiduo ꝓfundo cupit tingere occeano flāmas cernēs sidera mergi. Vesp sꝑ eqs vicib⁹ tpis nūciat seras vmbrasqꝫ lucifer reuehit almū diem alternus amor reficit sic alternos cursus discors bellum exulat sic astrigeris oris.
c Hec ꝯcor. Hic phia cōmēdat regimē diuie ꝓuidētie in elemētis. Notādū ꝑm cōmentatorē. viꝫ. phisicorꝫ primū antiquū nihil facit sine secūdo antiq̄. i. celo. q̄ pria causa generationē & corruptionē elemtorꝫ & oim i mūdo & tēporꝫ distinctōeꝫ operatur mediātib⁹ corpib⁹ celestib⁹. Vn̄ in libro de pomo Aresto. scribiт: q̄ creator oīm sua sapia p̄parauit speras & in qualibet spera stellas lucidas: & dedit ipis ꝟtutē dn̄andi i hoc mūdo faciēdi bonū & malū mortē & vitā & incedūt stelle ꝑm ꝟtutē ipis a creatore datā ꝑm desideriū & voluntatē eius in ascendendo & descendendo nunc de oriente ad occidens: nunc de occidente ad oriens sine cōtradictione. & oēs stelle sunt sicut serui domino obediētes & cursus & motus earum non est a seipsis: nec virtute earum: sed est creator qui facit eas moueri.
(Ordo) Hec ꝯcordia tempat elemēta equis modis vt hūida pugnātia cedāt siccis vicibusqꝫ frigora iūgāt fidē flāmis pēdulus ignis surgat in altūqꝫ terre graues pōdere sidāt. His de causis floriger annus spirat odores vere tepente. Feruida estas siccat cererē grauis autūnus remeat pomis defluus ymber irrigat hiemē hec temperies alit ac profert. Quicquid spirat vitam in orbe. eadem rapiens condit & aufert mergens orta sup̄mo obitu.

vltima morte · pducta
Obitu mergens orta sūpmo:
Dum res sic geruntur
.i.in se imutabiliter mauet · .i.sūm⁹creator de⁹
d
Sedet interea conditor altus:
.s.oīa · .i.moderaẽ · .i.frena
Rerūq₃ gerẽs flectit habenas:
.s.crñs p sapiaz gubernatōis · p potentiā creatōis · .s.oīs bonitatj · .s.oīm ⁊ ipse a nullo
Rex & dominus fons & origo
.s.oīa ligans · iudex · .i.eqtatj oīb₉ tribuēs fm iusticiā
Lex & sapiens arbiter equi
.i.p motū · .i.excitat entia · .i.pcedere ad esse
Et quę motu concitat ire
.i.pmanere facit ad tpo in esse · .s.oīa ad nō esse · .i.instabilia · p grāz p naturā
Sistit retrahens: ac vaga firmat:
.i.rectū pgressū q̄ ē ab esse ad nō esse
Nam nisi rectos reuocans ictus

.i.quasdā circulorōes · .i.reducat entia
e
Flexos iterum cogat in orbes
.s.diuie puidentie
Quę nunc stabil̄ cōtinet ordo:
.i.separa · .i.pncipio q̄ est de⁹ · .i.deficiāt ⁊ ad nihilū deueniāt
Dissepta suo fonte fatiscant
.s.fons · .s.entib₉
Hic est cūctis cōtinu⁹ amor.
.s.cūcta · .i.p finē bonū · .i.pseruari
f · .i.appetūt
Repetuntq₃ boni fine teneri.
.s.res · .i.in esse ppetuari
Quia nō aliter durare queāt:
Nisi conuerso rursus amore
.i.redeant · .i.ad cāz pmā · .s.p ordiem
Refluāt cause: que dedit esse.

d Sedet. Hic cōmendat prouidētiam diuinam ex parte dei regentis.
e Flexos iter₃ ⁊c̄. Entia regunẽ a deo p quandā circulationẽ fm quā q̄dā modo perpetuanẽ in esse Verbi grā. Deus sic dispo suit res vt ex semie pueni at herba. & econuerso ex herba iter₃ pducaẽ semē. sic in generatōe elemento rū fit quidā circulus dū ex aere generatur ignis: et iter₃ ex igne aer. Itē i creaturis rōnabilib₉ q̄ progrediunẽ a deo pductōe nature fit iteru₃ reflexio ad ipm deū p reductionem grē. vt sic nihil pmaneat in rebus eis & perfectū nisi per quādā circulatio nem. & hoc innuit Phia in littera.
f Repetūtq₃ boni fine teneri. Notandum q₃ finis ad quē oīa naturali appetitu tendūt est ipm summū bonū quod est deus hūc finem ɔsequuntur rōnales creature per operationẽ intellectus & volūtatis. Sed irrationales creature nō ɔsequunẽ ipm solū p hoc q₃ ipm repsentāt p quandā participationẽ essendi. Et ideo eodem appetitu naturali quo aliquid appetit suū esse eodem appetitu tendit in suum vltimum finem. Et hoc innuit in littera. Hic est cunctis.

(Ordo) Interea altus cōditor sedetq₃ regẽs flectit habenas rerū. Rex & dñs: fons & origo: lex & sapiens arbiter equi & q̄ concitat ire motu sistit retrahens ac firmat vaga. Nam nisi reuocans rectos ictus cogat iter₃ in flexos orbes q̄ nūc stabilis ordo ɔtinet dissepta suo fonte fatiscant. Hic est cōmunis amor cūctisq₃ repetūt teneri fine boni quia non queant aliter durare nisi rursus conuerso amore refluant cause q̄ dedit esse.

Ista est Septima ⁊ vltima Prosa huius quarti.

In qua philosophia deducit quandā conclusionem ex pmissis. Et primo facit hoc. Secūdo subiūgit quandam exhortationẽ. Secūda ibi. Quare inqt. primo ponit conclusionẽ intentam. Secūdo cōpat eam ad opinionẽ vulgi. Secūda ibi. Sed eam.

Prosa Septima

.s. o Boeti
Am ne igit vides qd hec oia q̄ dixim⁹ conseqt:
a
B. Quid nā: p. Omnē inqt bonā ꝓrsus esse for
.i. q̄ mō
tunā. B. Et qd inqt fieri p̄t: p. Attēde inquit cū
oīs fortūa vel iucūda vel aspera: tū remunerādi
exercēdive bonos: tū puniēdi corrigēdive īpro
.s. fortūa q: exercet bonos ⁊ punit malos
bos causa deferat: oīs bōa quā vel iustā cōstat eē
.i. valde
vel vtilē. B. Nimis qdē inqȝ vera ratio. Et si quā
pauloante docuisti ꝓuidētiā: fatū ve cōsiderem
.i. rōibꝫ .i. firmata .s. opinionē .s. o phia
b scȝ ois fortūa est bona
firmis virib⁹ nixa snīa. ¶ Sed eam si placet inter
.s. opiniōes
eas q̄s inopinabiles pauloante posuisti numerem⁹.
.i. ppter qd .i. in vsū capit
p. Quid inqt. B. Quia id hoīm sermo cōis vsurpat:
sepe
& qdā crebro: q̄rūdā malā esse fortunā. p. Vis ne igit
.s. o Boeti
inqt paulisper vulgi sermōib⁹ accedamus. Ne nimiū
hominū .s. ꝯmuni
velut ab hūanitatis vsu recessisse videamur. B. Vt pla
cet inqȝ. p. Nonne igitur censes esse qd ꝓdest. B. Ita
.s. censes fortunā .i. esse bonā
est inqȝ. p. Que vero aut exercet aut corrigit ꝓdest. B.
.s. est .i. quare nō .s. fortuna q̄ exercet
Fateor inqȝ. p. Bona igitur. B. Quid ni: p. Sed hec
.s. hoim dura
eorum est q̄ vel in virtute positi cōtra aspera bellum
.s. fortuna q̄ corripit est eoꝝ q̄
gerūt: vel a viciis declinantes virtutis iter arripiunt.

a Omnē inquit bonam prorsus ⁊c. Notandū ex quo s̄m diuinā prouidētiā bonis & malis nūc prospera nūc aduersa eueniūt. bonis propter remunerationē prospera: & propter exercitationem in virtutibus aduersa. patet ꝙ prospera fortuna remuneras & aduersa exercitās est bona. Item cū prospera fortuna malos emendet vt visū est prius & aduersa ipsos corrigat & iuste puniat patet ipsam etiā esse bonam.

(Ordo) Vides ne igit iam quid consequatur hec omīa q̄ dixim⁹. B. Quid nam: P. Omnē fortunā prorsus esse bonā. B. Inquit quid fieri p̄t: P. Inqt Attende. Cū omīs fortuna vel iocunda vel aspera deferatur causa tum remunerandi vel exercendi bonos: tum puniendi ve corrigēdi improbos omnis bona quā constat esse iustam vel vtilem. B. Nimis quidem inqȝ vera ratio. Et si prouidentiā quam paulo ante docuisti ve fatum considerē sententia mixta firmis viribus.

¶ b Sed eam si placet. Hic comparat hāc ꝯclusionē ad opinionē vulgi ostendens eam vulgo esse inopinabilem & requirit quid vulgus sentiat de qualibet fortūa. secūdo ex opiniōe vulgo ꝯcludit quoddā ꝯtrarium ipsi vulgo ibi. Vide igitur. Nota ꝙ omnis fortuna vel est ad exrecendū bonos & corrigendū malos. Vel est ad remunerandū bonos & puniendum malos. Fortuna q̄ est ad exercendū bonos & ad corrigendū malos vtraqȝ est bona: etiam s̄m opinionē vulgi. quod ꝓbat phīa. Illud quo ꝓdest ē bonum. sed fortuna q̄ exercet bonos ꝓdest bonis: & q̄ corrigit malos prodest malis. ergo vtraqȝ ē bona: Fortuna autē q̄ exercet est honoꝝ q̄ gerunt bellū ꝯtra vitia. Fortuna q̄ corrigit ē maloꝝ qui declināt ad virtutes. Fortuna aūt q̄ remunerat bonos bōa est etiam s̄m vulgares. Sed q̄ punit malos omniū pessima est s̄m vulgares & hanc opinionē vulgi de vtraqȝ fortuna phīa tangit in littera.

(Ordo sic sumitur.) Si placet eam numeremus inter eas quas pauloante posuisti inopinabiles. P. Inquit quid: B. Quia cōmunis sermo hominū id vsurpat & quidā crebro fortunā q̄rundā esse malā. P. Igit vis ne inquit accedamus paulisper sermonibus vulgi: ne videamur nimiū recessisse velut ab vsu humanitatis. B. Vt placet inqȝ. P. Nōne cē. b. eē qd ꝓ. B. Ita inqȝ ē. P. Vero q̄ aut exercet aut corrigit ꝓdest. B. Fateor inqȝ. P. Bona igit. B. Quid ni: P. Sed hoc est eorum qui positi in virtute gerunt bella contra aspera vel declinantes a viciis arripiunt iter virtutis. B. Inqȝ: nequeo negare. P. Quid vero iocundum que tribuitur bonis in premium. Num vulgus decernit esse malam. B. Nequaquam verum quoqȝ censet ita esse optimam vti est. Quid reliqua que cum sit aspera & coercet malos iusto supplicio. Num populus putat bonam: B. Inquam: immo iudicat esse miserrimā omnium que possunt excogitari.

B. Negare inq̄ nequeo. P. Quid v̄o iocūdā q̄ in p̄miū tribuit bonis. Num vulg⁹ malā esse decernit. B. Nequaq̄. Verȝ vti est ita q̄ȝ esse optimā censet. P. Quid reliqua: q̄ cū sit asp̄a & iusto supplicio malos coercet. Num bonā ppl's putat? B. Immo oīm inq̄ q̄ excogitari p̄nt iudicat esse miserrimā. P. Vide igit̄ ne opinionē ppl'i seq̄ntes q̄ddā valde inopinabile confecerimus. B. Quid inq̄? P. Ex his em̄ ait q̄ cōcessa sunt: euenit eorū q̄dē q̄ sunt vel in possessione vel in p̄fectu vel in adeptiōe virtutis omnē q̄cūq̄ sit bonā: i improbitate v̄o manētib⁹ oēȝ pessimā esse fortunā. B. Hoc inq̄ verū est ita tametsi nemo audeat cōfiteri. P. Quare inquit ita vir sapiens moleste ferre non debet q̄tiens i fortune certamen adducit̄: & virū fortem nō decet indignari q̄tiens increpuit bellicus tumultus. Vtriq̄ em̄ huic q̄dem gl'e p̄pagāde: illi v̄o cōfirmāde sapientie difficultas ipa materia est. Ex quo etem̄ virtus vocatur q̄ suis viribus nitens non superetur aduersis. Nec̄ enim vos in prouectu positi virtutis diffluere delitijs & emarcescere voluptate venistis. prelium cū omni fortuna nimis acre conseritis Ne vos aut tristis opprimat aut iocūda corrūpat: firmis mediū virib⁹ occupate.

c Vide igitur. Hic phia ex cōcessis a vulgo ɔcludit q̄ddā inopinabile & ɔtrariū vulgo. s. malā esse fortunā t̄m malorū cū t̄n opinet̄ vulgus vt plurimū malā fortunaȝ euenire bonis. Notandū q̄ oīs fortuna bona v̄t ē remunerās vel exercēs v̄l corrigens. Fortuna remunerās est eorȝ q̄ sūt i possessiōe virtutis. Fortuna exercens est eorȝ qui sunt in p̄fectu virtutis. Fortuna corrigēs est eorȝ qui incipiūt esse virtuosi. Ex q̄ relinquit̄ q̄ eorȝ qui p̄manēt in malicia sit fortuna pessima. & hoc verū est s̄m opiniones vulgares. Nota q̄ q̄libet fortūa p̄t dupliciter ɔsiderari. Vno mō in ɔpatōe ad causaȝ vniuersalē q̄ oīa regit & disponit ordinādo singl'a in finē eis cōuenientē. sic oīs fortūa bōa est vt p̄batū est. Vel p̄t ɔpari fortuna ad istū cui euenit. et sic solū illa dicit̄ bōa q̄ aliq̄d bonū cōfert illi cui aduenit. & illa mala q̄ nihil boni confert.

(Ordo) Igit̄ vide ne sequētes opinionē vulgi ɔfecerim⁹ quiddā valde inopinabile. B. Quid inq̄? P. Em̄ ex his q̄ cōcessa sunt euenit eorȝ q̄dē qui sunt vel in possessiōe virtutis: vel i p̄fectu. vel i adeptione omnē bonā q̄cūq̄ sit vero manētib⁹ i improbitate omnē fortunā eē pessimā. B. hoc inq̄ verȝ est tametsi nemo audeat ita confiteri.

d Quare inquit. Hic phia facit exhortationē. Hortat̄ em̄ sapientem ad magnanimitatem cū dicit Sapiēs nō debet moleste ferre fortunā. Nā s̄m Aresto. in ethic. Sapiens bene scit ferre fortunas: q: habet se sine vituperio sicut tetragonū. Corpus enim tetragonum quocūq̄ proicitur firmiter stat. & magnanimus est qui contra difformes insultus fortune vnanimi mentis constantia militat.

e Ex q̄ em̄ &c. Notandū q̄ virtus ɔsistit in medio inter duo vitia extrema. ad quorȝ vnū impellit p̄spera fortūa ad aliud aduersa. Verbi grā. Aduersitas impellit ad desperationē & timiditatē. Prosperitas āt ad p̄sumptionē & audaciam: inter que consistit mediū virtutis; cuius excessus vel defectus est vitiosus. & hoc innuit Philosophia in littera.

.s.a medio virtutis deficiēdo medium virtutis excedendo

Quicqd aut īfra subsistit aut vltra ꝑgredit̄ habet cō
virtutis.

f

tēptū fęlicitatis nō habet p̄miū laboris. In vr̄a em̄ situ̅
prāte .s.bonā vel malā

manu qualē vobis fortunā formare malitis. Oīs em̄
.s.bonis ⁊ sic nō est bona

q̄ videt̄ aspera: nisi aut exercet aut corrigit punit.

f In vr̄a ⁊c. In ptāte hoīs ē facere fortunā sibi qualē vult scʒ bonā vł malā Quod declarat phīa in aduersa fortuna. qꝛ si eā accipim⁹ bono aīo ꝑ exercitio & correctōe ipa ē bona. Si āt eā tolleramus malo aīo & ꝑ pęna ipsa mala est.

(Ordo) P. Inqt. Quare ita sapiens vir nō debet moleste ferre quotiēs abducit̄ in certamē fortune & nō decet virū fortē indignari quotiens increpuit bellicus tumult⁹ em̄ difficultas ē vnicuiqꝫ (licet lr̄a habeat vtriqꝫ) huic quidē est materia glīe ꝑpagāde: illi vero ꝯfirmāde sapiētie. ex q̄ etem̄ vocat̄ virt⁹ quia nitens virib⁹ non superet̄ aduersis: Neqꝫ em̄ vos positi in ꝑuectu virtutis venistis diffluere delicijs & emarcescere voluptate ꝑlu̅ nimis acre conseritis cū om̄i fortuna ne aut tristis vos opprimat aut iocūda corrūpat occupate mediū firmis virib⁹ qcqd aut subsistat infra aut ꝑgredit̄ vltra habet ꝯtemptū fœlicitatis nō p̄miū laboris em̄ situm est in vestra manu qualem fortunā vobis malitis formare. Om̄is em̄ q̄ videt̄ aspera aut exercet aut corrigit punit:

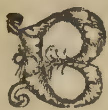
Hic incipit Septimū ⁊ vltimū Metrū hui⁹ quarti

q̊d dicit̄ Saphicū ab inuentore. Trochaicū a pede ꝑdominātē. In q̊ phīa cōfirmat suā exhortationē exēplo viroꝝ fortiū q spretis voluptatib⁹ magnos subiert̄ labores spe laudis & glorię. Et primo ponit plura exēpla. Secūdo hortat̄ nos ad incitationē eorū ibi, Ite nūc fortes. prima ps posset diuidi in tot ptes q̊t exēpla ponit quę patebūt.

¶ Primū exemplū est tale Paris fili⁹ priami regis Troianorꝫ in gretiā ꝓfectus rapuit Helenā vxorem Menelay et duxit eā in Phrigiā regionē. Menelaus aūt cōquestus fratri suo Agamenoni hoc factū Menelaon cōuocatis presentibus grecorꝫ trāsfretauit ī phrigiā & obsedit Troyā decē annis quā tandē destruxit & maioribus interfectis populū captiuauit. Cum autē Agemenon ꝓficisceret̄ versus Troyā deuenit in quandam insulā: vbi fact⁹ est ei vētus cōtrarius & requisiuit vates quid esset faciendū q dixer̄t ꝙ nō haberet ventū ꝓsperū nisi placaret dyanā sacrificādo ei filiā suā: cui licet hoc videret̄ durū ꝓpter pietatē paternā tn̄ suadente Vlixe spe laudis & gl'ie sup victoria obtinēda cōsensit vt eā imolaret quo facto obtinuit vētū ꝓsperum ad volūtatem. (Ordo). Atrides vltor opat⁹ bella bis quinis ānis piauit amissos thalamos dum ille optat dare vela graye classi et redimit vētos cruore exuit patremqꝫ tristis sacerdos federat miserum iugulū nate.

¶ a Fleuit amissos. Hic Phīa ponit secūdū exemplū in quo declarat fortia acta ipsius vlixes intendens talē fabulā Vlixes rediens de bello. Traiano decē annis errauit in mari sustinens multa aduersa tandē casualiter venit ad antrū Poliphemi qui erat maximus gigas habēs vnicū oculū in fronte qui socios vlixis occidit & vorauit sup quo vlixes cōtristat⁹ sustinuit vsqꝫ p̄dict⁹ gigas obdormiret quo dormiēte oculū quē in fronte habuit eruit qui euigilās furibūdus quesiuit Vlixē sed excecat⁹ eū inuenire non potuit.
(Ordo) ythac⁹ fleuit amissos sodales quos ferus Poliphemus recubans ī vasto antro mersit immani aluo. Sed tn̄ furibūdus ceco ore rependit gaudium mestis lachrimis.

¶ b Hercules hic ponit aliud exemplum in quo describit acta herculis & labores eius quibus fingitur meruisse celum.

.i. decē annis
Bella bis quinis opatus annis
.i. agamenon atride filius existens — Troie que fuit ibi sita — .i. destructionibus
Vltor atrides phrigie ruinis
Menelai — .i. vxores contentā in thalamo — purgauit vlciscendo
Fratris amissos thalamos piauit:
.i. exponere — .i. naui
Ille dum graye dare vela classi
.s. Agamenon — .s. filie sue — .s. dum
Optat: & ventos redimit cruore:
.i. deposuit — .s. existens — pietatem paternam
Exuit patrem miserumqꝫ tristis.
.i. insedere sacrificat — collum vel guttur — .s. filie
Federat nate iugulum sacerdos.
a — .i. de — .i. vlixes sic dictus ab ithaca regione vel itaco quo
¶ Fleuit amissos ythacus sodales
crudelis — .i. morans — .i. magno
Quos ferus vasto recubās in antro
.i. magno ventre
Mersit immani poliphemus aluo.
.i. ex cecato — .i. vlixes — facie poliphemi
Se tamen ceco furibundus ore
.i. suis tristicijs — .i. restituit
Gaudium mestis lachrimis repēdit.
.i. celebrem reddunt
b — .s. assumpti
¶ Herculem duri celebrant labores:
primus labor hercules — .i. qui eum cōtempserūt
c
Ille centauros domuit superbos.
d — pellem
¶ Abstulit seuo spolium leoni.
e — .i. arpias
¶ Fixit & certis volucres sagittis.
aurea — .i. custodiēti — .s. hercules
¶ poma cernenti rapuit draconi:
Hercules inqꝫ factus — .s. manu — .i. cū clauo aurea — .i. fortior
Aureo leua grauior metallo.
.s. hercules
g — canem infernalem ab inferis
¶ Cerberum traxit triplici cathena
h — .s. hercules
¶ Victor immitem posuisse fertur
.s. dyomedem — .i. quadrigam trahentibus
pabulum seuis dominū quadrigis.

c Ille centauros. Nota ꝙ cēthauri monstra quedā dicta sunt ex medietate homines & ex medietate thauri quos poete fingūt genitos ex semine Ixionis quod ꝓiecit in nubē qua Iuno circūdederat se fugiens a facie ei⁹ volentis cū ea cōcubere hos centhauros hercules domuit. Cum enim cōuenissent inter ludū palestine in mōte folor hercules cōgressus cū eis ipsos vsqꝫ ad effusionē sanguis ꝓstrauit.

¶ d Abstulit. Hic ponit scdm laborem herculis. Vbi notandum ꝙ in silua Nenica fuit quidam leo crudelissimus qui hoīes totius regionis iuasit quē aggressus Hercules ꝓ liberatiōe patrię ipm̄ interemit & excorians ipm̄ pellem pro spolio abstulit.

¶ e Fixit. Hic ponit tertium laborē dicens. Hercules fixit volucres id ē arpias certis sagittis. Vbi notādum ꝙ rex finius suos filios excecauit qui nouercā suam de stupro accusauerāt ꝓpter quod inuidia deorū ipse est excecatus et apposite sunt ei arpie .i. volucres virginei vultus rapientes cibū de mensa ei⁹ quas Hercules sagittis suis fixit & fugauit.

¶ f Poma. Hic tangit quartū laborē vbi notandū ꝙ septē fuerūt filie Athlātis habētes ortū aureum cū pomis aureis q̄ draco custodiebat. Hercules aūt supueniēs draconi poma aurea abstu- Ordo) Rapuit poma cer-(lit. nēti draconi metallo aureo grauior leua:

¶ g Cerberum. Hic ponit quintū laborē vbi. Notādū ꝙ Pirritoneus volens sibi desponsare reginā inferni Herculem & Theseū et alios viros fortes assumpsit qbus veniētibus ad infernū Cerber⁹ ianitor īferni ipsos latrato suo impediuit. Hercules āt ipm̄ tribus cathenis vinxit. Vel secundū alios traxit ipsum de inferno triplici cathena q͞a dicit̄ habere tria capita canina triplici cathena vincta.
(Ordo). Traxit cerberum tri plici cathena.

¶ h Victor. Hic ponit sextum laborem. Vbi notan-

dum q Dyomedes fuit rex Thracie qui equos suos pauit humana carne quē hercules īterfectū dedit suis propriis equis ad deuorandum.
(Ordo). Victor fertur posuisse immitē dominum pabulum seuis quadrigis.
¶ i Hydra. Hic ponit septimum laborē. Vbi notādum q in lerna palude fuit quidam serpens habens plura capita quarum vno preciso succrescebant tria: quem Hercules. aggressus sagitando cū non videret se pficere collecta congerie lignorum ipsum combussit.
(Ordo). Hydra periit conbusto veneno.
¶ k Fronte turbatus. Hic ponit octauū laborē hercul'. Vbi sciēdum. Cum hercules vellet deducere filiā cuiusdā regis que dicebatur Dyamena. Fluuius Achelous quē debebat transire pugnaudo cōtra Herculem. Cum autē vltimo mutasset se in spetiem thauri Hercules ipso deiecto abstulit sibi vnū cornu qd sacrificauit Copie. i. dee fortune. pter quod Achelous verecundia confusus fugit & in aquis latuit.
(Ordo) Achelous amnis turbatus fronte demersit ripis ora pudibunda.
¶ l Strauit antheum. Hic ponit nonum laborem. Vbi notandū. Q₂ Antheus erat gigas de terra pgenit⁹ cuius erat talis virtus q si aliquādo ex fatigatione debilitaretur tactu terre statim recuperabat vires. Qui cum exerceret magnam tyrranidem in libia aduenit Hercules & cōgress⁹ cū eo diu siml' luctabatur. Cum autem Antheus sentiret se debilitari sponte cecidit in terram & sic resumpsit vires quod Hercules cognoscens ipsum a terra eleuauit & supra pectus suū ipm tenendo oppressit quousq₃ spiritum exalaret.
(Ordo). Strauit Antheum libitis harenis.
¶ m Cacus Euandri. Hic ponit decimum laborē. Vbi notandum q Cacus fuit monstrꝝ euomens ignē per os cuius pr̄ fuit Vulcanus. Manebat aūt Cacus in monte auentino spolians & occidens homines & furto Piurimū insistens. Cum autē Hercules veniret de Hyspania ducens secum multos boues. Cacus quosdam boues Herculis furabatur & traxit eos in antrū suum retrorsum per caudas ne furtum pateret. Cum autem Hercules quereret boues per mugitum vnius bouis peruenit ad antrum Caci quo ex tracto ipsum interfecit cuius morte placata est ira Euandri quē Cacus multum offenderat.
(Ordo sic sumitur) Cacus satiauit iras Euandri.

i.serpens — s.suo
¶ Hydra combusto perijt veneno.
p ablationem cornu — ille fluuius
¶ Fronte turbat⁹ achelous amnis:
quia latuit pre pudore in ripis — ipse
Ora demersit pudibunda ripis
s.hercules — i.occidit
¶ Strauit antheum libicis harenis
s.morte sua quam passus est ab hercule — quē cacus offenderat — i.compescuit
¶ Cacus Euandri satiauit iras.
s.Hercules — s.erat — vt iam dicetur
¶ Quosq₃ cōpssus foret alt⁹ orbis:
i.aper — s.vel solutis — s.herculis — i.maculauit
Setiger spumis humeros notauit
s.hercules fuit q — i.inclinato
¶ Vltimus celum labor irreflexo
i.supportauit
Sustulit collo: preciumq₃ rursus
s.vt precium — s.sui
Vltimi celum meruit laboris
resistentes aduersitatibus — herculis — illic — i.tardus
Ite nunc fortes vbi celsa magni
s.hominis
Ducit exempli via, cur inertes
i.dorsa vestra fugiendo labores & aduersa — i.terrena concupiscētia
Terga nudatis: superata tellus
i.celum — s.homini
Sidera donat.

¶ n Quosq₃ cōpressus foret. Hic ponit vndecimū laborem Herculis. Vbi notandū q in Archadia erat quidem aper deuastans totam regionem quem cū Hercules agitaret aper sibi insultans humeros Hercul' spuma maculauit quē aprum tandem interfecit. n Setiger dicitur aper quasi gerens setas.
(Ordo) Setiger notauit humeros spumis quos alt⁹ orbis foret conpressus.
¶ o Vltimus &c. Hic ponit duodecimum & vltimum laborem Herculis. Notandum q Atlas fingitur fuisse quidem gigas supportās celum humeris suis hic fatigatus rogauit Herculem vt celū supportaret quousq₃ ipse respiraret quod & Hercules fecit & p hoc celum meruit.
(Ordo) Vltimus labor sustulit celum irreflexo colloq₃ rursus meruit celum pretiū vltimi laboris.
¶ p Ite nunc. Hic hortatur Philosophia adimitatione predictoꝝ fortiū viroꝝ.
q Ducit exemplis via. Via hec magni Herculis est via virtutum. Et via magni exempli ad aggrediēdū fortia.
r Cur inertes. Inuehitur contra tardos.
(Ordo sic sumitur). Ite nunc fortes vbi celsa via magni exempli ducit. Inertes cur terga nudatis tellus superata donat sidera. Hoc est celum. Quia superata terrena cōcupiscentia efficitur homo dignus celo quod est loc⁹ deorum & spirituū. Nam secundum Arestotelem primo celi & mundi. Omnes eum locum qui sursum est deo attribuunt & barbari & greci. Quicūq₃ putant deos esse. De quo loco dicit Plato in fedrone. Viri speculatiui viuentes secundum vitā contemplatiuuā celestes sedes recipiunt: in quibus foelicitate deoꝝ potiūtur qua foelicitate nos faciat particeps Ihesus cristus qui est deus super omnia benedictus in secula seculorum Amen.

Finit liber quartus de consolatione philosophie. Incipit nunc Quintus liber.

Hic incipit Quintus liber Boetij de consolatio

ne philosophie. Cuius hec est prima prosa. In qua phīa vult soluere quedā dubia suā determīatione cōsequentia de fato & prouidentia. Videtur enim ex dictis ꝙ casus nō sit quia si omnia sunt ꝓuisa ita ꝙ nihil eueniat preter ordinē prouidentie diuine videtur ꝙ nihil casualiter eueniat quia casus importat euentū inopinatum. Item videtur ex dictis ꝙ liberꝫ arbitrium non sit quia omnia disponunt̄ secundū ordinem fatalis necessitatis. Liberū autem arbitriū necessitatem excludit. Videtur ergo si non ponitur prouidentia & fatum ꝙ omnino excludatur liberum arbitriū. philosophia ergo in presenti libro inquirit. Vtrum casus sit & quid sit. Et inquirit vtrū liberū arbitrium sit ponēdo argumenta quibus liberum arbitrium cum ꝓuidentia diuina nō videtur posse stare post hoc ponit falsam solutionem quorundam quā improbat & ponit ꝓpriam quā rationibus confirmat & de eternitate determinat: & alia plura sicut patebit. Et diuiditur iste liber in vndecim partes quia sex sunt ꝓse & quinqꝫ metra eius: que partes & q̄ in ipsis determinant̄ patebūt in ꝓcessu libri. In prima ꝓsa determinat de casu & primo Boetiꝰ tāgit acta phīe cōmendans eius exhortationē factā & mouet questionē de casu. Scđo phīa excusat se ab eiꝰ determinatiōe & Boetiꝰ illā excusationē remouet. Tertio phīa determinat de casu. Secunda ibi. Tum illa festino Tertia ibi. Tum illa morem. primo dicit philosophia dixerat hec predicta ꝛc.

Prosa Prima

Ixerat orationisq3 cursum ad alia quedā tractāda atq3 expe dienda vertebat. B. Tū ego re cte quidē inq3 exhortatio tuaq3 prorsus autoritate dignissima Sed q tu dudū de ꝓuidentia questionem pluribus aliis implicitā esse dixisti: re experior. Quero enī an esse aliqd omnino & quid nam esse casum arbitrere? ¶ P. Tū illa, festino inqt debitū ꝓmissionis absolue re, viamq3 tibi qua patriā reueharis aperire. Hec aūt &si ꝓutilia cognitu tñ a ꝓpositi nrī tramite paulisꝑ auersa sunt. Verendūq3 est ne deuiis fatigat⁹ ad eme tiendū rectum iter sufficere nō possis. B. Ne id inq3 prorsus vereare. Nam qetis mihi loco fuerit ea qbus maxime delector agnoscere. Simul cū omne disputa tionis tuę latus indubitata fide cōstiterit nihil de se quentibus ambigat. ¶ P. Tum illa, morē inqt gerā tibi simulq3 sic exorsa est. Si quidē inqt aliquis euē tum temerario motu nullaq3 causarꝫ connexione ꝓ ductū casum esse diffiniat. Nihil omnino casum esse confirmo & preter subiecte rei significationē inanē

a Dixerat. Notandū ꝑ hoc q dicit Boetius. Dixerat innuit Phīam iā ex pediuisse quę ad sui speculationē spe ctabāt & ita terminasse pricipalem huius libri intentionē & Phia verte bat cursum orationis .i. orationē cur rentē quia oratio Phīe non impedie batur ignorātia docētis: nec tardita te dicentis hanc orationē vertebat ad quedā alia tractāda: que aūt fuerūt illa Boetius nō exprimit quia forsitā sua opinione minus erāt desiderāda vel forsitan quantum ad propositū extranea. b Exhortatio tuaq3 Dicit exhortationē Phīe fuisse rectā quia Phīa hortabat ad virtutes et ad cōtemptū fortuitorꝫ talis aūt exhorta tio q̄ fit ad bonū ꝓsequendū & malū fugiēdū recta est & dicit exhortationē Phīe esse dignissimā autoritate. qa qd a sapientibus dicit autoritate sapiētis dignum reputatur.

(Ordo). Dixerat ac vertebat cursū ora tionis ad tractādū quedā alia atq3 ex pediēda. B. Tū ego inq3 recte qdē ex hortatio tuaq3 ꝓrsus dignissima auto ritate. Sed q tu dudū dixisti q̄stionē de ꝓuidētia implicatā esse plurib⁹ aliis Quero enī an arbitrere casum omīno esse aliquid & quid non.

¶ c Tum illa festino. Hic phīa excu sat se de huiusmodi opiniōis vł que stionis determinatiōe & Boeti⁹ illam excusationem remouet.

d Viamq3 tibi qua ꝛc. Notandū q di cit qua via reueharis patriā. Hic patri am vocat beatitudinē quā prius inue nire docuit. Ille aūt per que homo per uenit ad ipsam sunt virtutes de qbus Boetius intēdebat agere nō in hoc li bro se in vltimis libris musice sue agē do de musica humana itentionē autē suā nō cōpleuit quia a rege Theodori co preuentus fuit.

(Ordo). P. Tū illa inqt festino absol uereq3 apire tibi viā quę reueharis pa triā hec autē &si sunt ꝓutilia cognitu tñ paulisꝑ auersa sunt a tramite no stri ꝓpositiq3 verendū est ne fatigat⁹ deuiis nō possis sufficere ad metien dū rectū iter. B Inq3 ne vereare id ꝓr sus. Nam fuerit mihi loco qetis agno scere ea qbus maxime delector simł cū omne latus tuę disputatiōis cōsti terit fide indubitata nihil quod ambi gatur de sequentibus.

¶ e Tum illa morē inquit ꝛc. Hic phīa determinat de casu soluēdo pre missas causas & questiōes. Primo sol uit primā an casus sit: secundo secun dam quid sit casus ibi licet igitur. Primo ostendit quid significetur per nomen casus ponendo opinionem quo rundam. Secundo improbat illam opinionem ibi. Quis enim.

¶ f Si quidem inquit aliquis ꝛc. Notandum q q̄uis questio si est precedat questionē quid est secundum q questio quid est querit de quidditate rei quia quid est rei nulli debetur nisi enti; tamen questio quid est querens

.q.d. nullus
prorsus esse vocē decerno. ¶ Quis enī coercente in
.s.pulsum .i.improuisioni .i.relictus
ordinē cūcta deo locus esse vllus temeritati reliquus
b scilicet i
potest. ¶ Nam nihil ex nihilo existere vera sentētia
cōtradixit
est cui nemo vnq̄ veterꝫ refragatus est: quamq̄ id
illā ꝑpositionē ex nihilo nihil consistere .s.de deo creatore qꝫ ex nihilo aliquid fecit
.s.antiqui .s.intellexerunt .i.de natura fūdata i materia
illi non de opante principio sed de materiali subiecto
exponit se ipsum .i.de materia que est subiectū formarum naturalium .i.posuerint
hoc ē oīm de natura rationū quasi quoddā iecerint
.i.sed
fundamentū. At si nullis ex causis aliquid oriat̄: id de
.s.vt aliquid oritur ex nihilo
nihilo ortū esse videbit̄. Qꝫ si hoc fieri nequit: nec ca
.i.talem fm antiq̄s ꝙ sit temerari⁹ euēt⁹ sine ꝯnexione causarum
sum q̄dē huiusmodi esse possibile ē qualē pauloante
.s.dicendum est de casu .s.in rerum natura
diffinimus. B. Quid igit̄ inq̄: Nihil ne est quod vel
.i.possit
casus vel fortuitū iure appellari queat? An est aliq̄d
q̄uis
tametsi vulgus lateat cui vocabula ista conueniunt.
k .s.doctrina cui⁹ nutritus sum ꝛ deditus secundo phisicoꝝ
¶ P. Arestoteles me⁹ id inq̄t in phisicis & breui & ve
.i.veritati
ri ꝑpinqua ratione diffiniuit. B. Quonā inq̄ modo?
.s.Phia l .i.alicuius .i.causa .i.fit
P. Quotiēs ait aliquid cuiuspiā rei gratia gerit̄ aliud
.i.con
q̄ quibusdā de causis q̄ quod intēdebat obtingit ca
ali
sus vocat̄. Vt si q̄s colēdi agri causa fodiens humū, de
.i.inuētio auri .i.a casu
fossi auri pondus īueniat. Hęc igit̄ fortuitu q̄dē credi
.i.s.d .s.talis euēt⁹ .i.nulla causa sicut dicebat diffinitio antiquorum
tur accidisse verū nō de nihilo est. Nam ꝓprias cau
.s.euent⁹ casualis .s.ab eo qui aliquid fecit causa alteri⁹ rei
sas habet quarꝫ improuisus inopinatusq̄ concursus

de q̄ q̄d est nominis est prima cognitio & ideo x q̄ q̄d est nominis oportet scire de aliquo si est porpter hoc phīa ad querēdū de casu. Vtrū sit vel nō accipit quod q̄d est quod significatur ꝑ nomē & dicit. Si aliqui dicunt casum esse euentū temerarium sine omni causa ꝓductū ego video vocem casus esse inanē tāq̄ sibi nihil correspōdeat ī re. (Ordo). P. Tum illa inquit morē gerā tibi simulq̄ sic exorsa est. Inquit si quidē aliquis diffiniat casum esse euentū productū motu temerarioq̄ nulla cōnexione causarꝫ confirmo casum nihil omino esse ꝙ decerno vocē prorsus esse inanē preter significationē rei subiecte. ¶ g Quis enim coercente: Hic phīa improbat opinionē istā ostēdens casum nihil esse secūdū eā. Secundo soluit questionē secundū rei veritatē ibi. Arestoteles meus primo ponit vnā rationē. Secūdo aliam ibi. Nam nihil. Antiqui dicebāt ꝙ casus est euētus temerarius .i. improuisus. Contra hoc arguit phīa sic. Vbicūq̄ oīa sunt ꝓuisa ibi nihil ē temerariū: sed omnia quę sunt ꝓuisa sunt a deo ergo inter ea quę sunt nihil est cōtrariū. Notandū ꝙ oīa a deo sunt ꝓuisa. Cui⁹ ratio est Quorūcūq̄ de⁹ ē causa oīa talia ꝓuisa sunt a deo: sed de⁹ est causa oīs entis ergo om̄ia entia a deo sunt ꝓuisa. Qꝫ autē de⁹ sit causa oīs entis patet q̄a ab ipso dependet cęlū & tota natura vt patet ex .xii. Methaphisice. (Ordo). Enim quis locus vllus reliquus esse potest temeritati de coercēte cuncta in ordinem.
¶ h Nā nihil. Hic ponit aliā rationē probantē. Qꝫ casus nō potest esse sine omni causa ꝓduct⁹ sicut antiq̄ dicebāt. Et arguit sic q̄d ē ex nihilo nihil est sed quod ex nulla causa ē ex nihilo est ergo quod ex nulla causa est nihil est: sed secundū antiquos casus est ex nulla causa quia est ꝓduct⁹ sine oī connexione causarū. ergo casus nihil est.
i Nihil ex nihilo consistere. Notandū ꝙ hęc ꝓpositio ex nihilo nihil consistere vera est in cōperatiōe ad causam ꝑticularē q̄ in sua actione ꝑ̄suppōit materiā tn̄ in cōperatione ad causam vniuersalē q̄ est causa toti⁹ entis nō est vera. Vnde dicim⁹ deū oīa creasse ex nihilo & fide tenemus. Sed antiqui de isto mō ꝓductionis ꝑ creationē nō loquebant̄. Sed primo mō. Vnde Arestoteles primo Ethicoꝝ. Impossibile est aliquid fieri ex his q̄ nō sunt de hac enim opinione cōueniūt oēs qui de natura sunt (Ordo). Nam vera sentētia est cui nemo vnq̄ veterꝫ refragatus est nihil ex nihilo cōsistere quāq̄ illi id iecerint quasi quoddā fundamētū nō de operāte principio sed de materiali subiecto, hoc est de natura oīm rationū. At si aliquid oriat̄ ex nullis causis id videbit̄ esse ortum de nihilo. Qꝫ si hoc nequit fieri ne quidē possibile est esse casum huiusmodi qualē ante diffinimus. B. Quid igit inq̄: est ne nihil q̄d iure queat appellari casus vel fortuitū? An est aliquid tametsi lateat vulg⁹ cui ista vocabula cōueniūt.
¶ k Arestoteles me⁹. Hic phīa soluit questionē de casu & primo ostendit eā esse solutā ab Arestotele & ostēdit modū ei⁹. Secūdo declarat ꝙ casus licet nō habeat causas ꝑ se habet tn̄ causas ꝑ accidēs ibi. Hęc sunt igitur.
l Aliquid cuiuspiā ꝛc. Casus secundū Arestotelē est q̄n aliquid fit ꝓpter aliquē finē vt fossio agri ꝓpter seminationē si aliquid aliud euenit ex quibusdā causis preter hoc quod intendebat hoc est casus. Vt inuentio thesauri

.f.esse .f.que fossio est vna causa inuentionis
casum videt̃ opatus nã nisi cultor agri humũ foderet
abscondisset
nisi eo loci pecuniã suã depositor obruisset: aurũ nõ
que est alia causa inuẽtionis .i.euentus
esse inuentũ. ¶ m He sunt igit̃ fortuiti cause cõpen
.f.fortuitum'compendium
dij:quod ex obuijs sibi & confluentibus causis non
.f.ille
ex gerẽtis intẽtione ꝓuenit. Neqꝫ enĩ vel ꝗ aurũ ob
ruit vel ꝗ agrũ exercuit vt ea pecunia repiret̃ intẽdit:
sed vti dixi quo ille obruit hũc fodisse cõuenit atqꝫ
.f.inuẽtio pecunie n
occurrit. ¶ Licet igit̃ diffinire casum esse ĩopinatũ
ex cõfluẽtibus causis in his q̃ ob aliquid gerũtur in
o
uentũ concurrere vero atqꝫ confluere causas facit or
.f.fatalis
do ille ineuitabili connexione ꝓcedens ꝗ de ꝓuidẽtie
fonte descẽdens cũcta suis locis tẽporibus disponit.

casualis est que uõ intendebat̃ a fossore agri. Ex quo patet ꝙ inuentio thesauri est casualis non ideo ꝙ non est preuisa a deo. sed quia nõ est preuisa ab homine & ita casus nihil est quo ad deũ: sed est aliquid quo ad hominem preter cuius intentionem & prouisionem euenit.

(Ordo). Arestoteles meus id inquit in Phisicis & diffiniuit breui ratione & propinqua veri. B. Quonam inqꝫ modo? P. Quotiẽs aliquid geritur gratia cuipiam reiqꝫ aliud obtingit quibusdam de causis qꝫ quod inten debatur vocat̃ casus. Vt si quis causa colendi agri fodiens humum inueniat pondus auri defossi. Hec igitur creditur quidem accedisse fortuitu: Verum nõ est de nihilo. Nam habet proprias causas quarum concursus improuisusqꝫ inopinatus videt̃ operatus casum. Nam nisi cultor agri foderet humũ nisi depositor obruisset pecuniam suã eo loci aurum non esset inuentum.

¶ m He sunt. Hic ostẽdit Phĩa ꝙ licet casus habeat causas: non tamen habet causas per se: sed per accidens. Notandũ ꝙ causa efficiens nõ agit nisi moueatur a fine. Finis autẽ nõ mouet' nisi secũdũ ꝙ est ĩ intẽtione. Et ideo respectu illius effectus ꝗ est in intẽtione agẽtis est causa ꝑ se. Sed si aliquid cõtingat in actiõe preter intentionẽ agẽtis illius agens est causa ꝑ accidẽs: & sic casus quia cõtingit ꝑ̃ter intentionẽ agentis nõ habet causam agentẽ per se sed ꝑ accidens.

(Ordo). Igitur he sunt cause fortuiti cõpendii quod ꝓueuit ex causis obuiis & confluentibus non ex intẽtione gerentis. Neqꝫ enim vel qui obruit aurum vel qui agrum exercuit. i. fodit intendebat vt ea peccunia reperiretur sed vti dixi quod ille obruit hunc conuenit fodisse occurrit.

¶ n Licet igitur. Hic Phĩa soluit secundam questionem ostendendo quid sit casus. Concludit ergo diffinitionem eius ex iam dictis. Que est bona quia per eam casus distinguitur ab aliis per hoc ꝙ dicitur casus est euẽtus inopinatus excluditur effectus necessario eueniens vel vt frequenter sicut solem oriri vel hominem nasci cũ quinqꝫ digitis in vna manu talia enim non eueniunt casualiter & inopinate per hoc ꝙ dicitur ex cõfluẽtibus causis excluditur casus. Primo modo dictus qui secundum antiquos ponebat̃ produci ex nulla connexione causarũ. Per hoc autẽ ꝙ dicitur in his que geruntur ob aliquid aliud per hoc excluditur a casu casualitas per se casus enim & fortuna sunt cause per accidens & fiunt preter intentionem agentis.

o Concurrere vero. Ostendit quomodo effectus casualis cadit sub ordine prouidentie: dictum est enim ꝙ casis prouenit ex causis confluentibus ꝙ autem cause confluant hoc prouenit ex ordine prouidentie:

(Ordo sic sumitur). Igitur licet diffinire casum esse euentum inopinatum ex cansis confluentibus in his que geruntur ob aliquid aliud vero causas concurrere atqꝫ confluere facit ille ordo procedens ineuitabili connexione causarum qui descendens de fonte cuncta disponit suis temporibus locis:

Istud est Metrum primum ipsius quinti. Quod

dicitur metrum elegiacũ & primum metrum est dactilicum hexametrum. secundum est throchaicum penthametrum vel dactilicum penthametrum. In quo philosophia ostendit quomodo euentus casualis se habet ad prouidentiam diuinam.

.i.montis parthie .i.excōcauitatibus .f.in pthia (tem
a
R Vpis achimenie scopul' vbi v'sa seqn̄
sagittas
pectorib' figit spicula pugna fugax:
b
Tygris & eufrates vno se fonte resoluunt:
post paruum spacium .s.tigris & eufrates .s.aliis
Et mox ab iunctis dissociantur aquis.
.s.dicti fluuii
.i.conueniant
Si coeant cursum iterum reuocentur in vnū
.i.oportet confluere .s.illud secum ducit .i.vtriusq; fluminis
Confluat alterni quod trahit vnda vadi
.i.eradicati .i.p flumine
Conueniant pupes: & vulsi flumine trunci
.i.confluere .i.implicabit q; facit cōcurrere fortuitu naues & trūcos
Mixtaq; fortuitos implicet vnda modos.
.s.cursus .i.depssio dans viam fluuio casualis euentus
Quos tamen ipsa vagos terre decliuia casus
.i.currētis aque .s.& ita est de euētu casuali
Gurgitis & lapsi defluus ordo regit.
.s.fors .i.sine regimine
Sic que permissis fluitare videtur habenis
.i.casus vel fors .s.illa .i.regimina .i.p ipsam legem diuine pūidentie .i.transit
Fors: patitur frenos: ipsa que lege meat.

¶ Est ſꝫ materia exempli Tigri & eufrates sunt duo fluuii ab eodē fonte pcedentes q postea abinuicē diuidunt & si iterum concurrant necesse est naues & alia que p ista flumia deferuntur cō currere qui quidē concursus prouenit inq; tum reguntur decursu istoꝝ fluuiorum et tñ est pter intentionē istoꝝ q regunt naues eodē modo cōcursus causaꝝ casualis q̄uis sit pter itētionē ipsoꝝ agentiū tñ concurrūt secundū defluxū ordinis fatalis ex regimine diuine pūidētie & q̄uis a nobis ignorātib' ordinē diuine pūidētie videat aliqd casuale & fortuitū tñ in cōparatiōe ad deū oīa sunt ordinata & prouisa.
a Rupis Achimenie. Notandū q pthia est regio q̄dā que alio nomine dicit achimenia: Vnde dicūtur hoīes pthi q vincunt hostes suos fugiendo sagittas a tergo mittendo: & sic amor vincendus est fugiendo. Vnde poeta dixit. Qua specie martis cedit victoria parthis Cipris ea parte simili q̄ q; vincit arte. Cipris.i. venus q̄ colebat in cipro & paup Heinricus Proscribas igit gladiis & fustibus ipm.s.amorem. Et fugienda fuga quem sola fuga fugat.
b Tigris & eufrates. In Genesi scribitur Tigris & eufrates sūt flumina quorū ortus est in paradiso. Sed Iheronim' autoritate Salustii dicit q ortus Tigris & eufrates demōstratur ī armenia .i.in pthia cui videt Boetius hic consentire. Beatus autē Augustinus super Genesim ad litteram istā contrarietatem concordat dicens. Istud contingit in illis fluminibus q in aliis experimur scilicet q aliquando absorbētur a terra & iterum oriūtur & quia hoc sepe potest contingere. Ideo de ortu ipsorum fluuiorum diuersa possunt dici. Quando eni Moyses dicit in Genesi q oriantur in paradiso potest itelligi de prima origine eorū sed q dicit ab aliis q alias oriant potest itelligi de ortu eoꝝ scdario. (Ordo). Incipit in tertio versu. Tigris & eufrates resoluunt se vno fōte scopul' rupis achimenie vbi fugax pugna versa spicula figit pectoribus sequentem & mox dissociātur ab iunctis aquis. Si iterū coeāt reuocent in vnū cursum confluat quod vnda trahit alterni vadi pupes cōueniunt & trunci vulsi flumineq; mixta vnda implicet fortuitos modos quos tamen vagos casus regit ipsa decliuia terre et defluus ordo lapsi gurgitis regit ipsos vagos Sic fors que videt fluitare permissis habenis patitur frenos ipsaq; meat lege.

Hic incipit Prosa secūda huius quinti. In qua

incipit determinare de cōuenientia liberi arbitrij ad prouidentiā diuinā. Et primo querit an liberꝫ arbitriū posset stare cū pūidentia diuina. Et phīa pbat liberꝫ arbitrium esse. Scdo ostēdit quomō diuersificat in diuersis. Et tertio ostēdit actus liberi arbitrij cadere sub pūidētia diuina. Secundo ibi. Sed hanc. Tertia ibi. Quem tamē ille.

Prosa Secunda

.i. in aīo considero vel cognosco quomodo casus stat cū ꝓuidentia

ANimaduerto inq̄ꝫ: Id ꝙ vti tu dicis ita
querit Boetius
esse consentio. Sed in hac herenciū sibi serie causarū
est ne vlla nostri arbitrij libertas? an ipsos quoqꝫ hu-
.i. necessitas
manorum motus animoꝝ fatalis cathena constrīgit?
ꝓbat liberum arbitrium esse .i. esse poterit large capiendo ꝓnimi eo quod habet cognitionem intellectiuam
P. Et inquit neqꝫ enim fuerit vlla rationalis natura
ꝓbat .s. illud
quin eidem libertas assit arbitrij: nam quod ratione[a]
vti naturaliter potest id habet[b] iudicium quo quidqꝫ
.i. eligenda
discernat per se igitur fugienda optanda ve dinoscit.
ꝓsequitur
Quod vero quis optandum iudicat esse petit. Re-
fugit vero qđ estimat esse fugiendū. Quare q̄bus in
est ratio ipsis etiam inest volendi nolendiqꝫ libertas.
.s. libertatem arbitrii quis maior est in diuinis .i. equalem
¶ Sed[c] hanc non in omnibus equā esse constitutus.
.i. in effabile
Nam[d] sup̄nis diuinisqꝫ substantijs: & ꝑspicax iudiciū

a Quod ratione vti. Notandum ꝙ dicit illud quod vtitur ratione habet iudiciū quo discernat vnūquodqꝫ hoc dicit ad differentiā iudicii naturalis quod est in brutis quod non iudicatur vnūquodqꝫ agendum sed aliquod paticulare sicut ouis non iudicat de quolibet fugiendo sed tm̄ de lupo & apes nō habēt industriā ad faciendum aliquod opus nisi ad fauos mellis: sed iudiciū rationis est de quolibet quę aguntur.

b Id habet iudicium. Notandum ꝙ dicit ꝙ habens rationis iudicium per se iudicat prosequendum vel fugiendum licet enim bruta quodammodo congnoscant fugienda vel prosequenda non tamen per se quia sunt causa iudicii. Homo autem non solum cognoscit finem & ordinata in finem: sed cognoscit ea vniuersaliter per modū collationis & per modū sylogisticū etiam homo suū iudiciū iudicat & discernit quia intellect⁹ est virtus conuersa supra se. Ratio ergo sic potest formari. Omne quod potest vti ratione habet iudiciū cognoscendi fugienda & optāda sed quod quisqꝫ iudicat optandum prosequitur & quod iudicat fugiendum hoc refugit ergo oē quod pōt vti ratione habet libertatem volēdi & nolendi.

(Ordo sic sumitur): Animaduerto inq̄ꝫ idqꝫ ita esse consentio vti tu dicis. Sed est ne vlla libertas nostri arbitrii in hac serie causarum sibi herētium? an fatalis cathena constringit metus humanorum animorum. P. Est inquit neqꝫ enim fuerit vlla rationalis natura quādo libertas arbitrii eidem assit nā quod naturaliter vti ratione potest id habet iudiciū quo discernat quidqꝫ igitur ꝑ se discernit fugienda ve optanda vero qđ quis optandum esse iudicat petit vero quod estimat esse fugiendum quibus inest] ratio illis inest libertas volendi & nolendi.

¶ c Sed hanc. Hic ostendit Phīa quomodo liberun arbitrium diuersificatur in diuersis scilicet in angelis & hominibus

d Nam supernis ꝛc. Notādum. Q. liberum arbitriū est libertas iudicandi & exequendi res: vel secundū Boetium super primo piarmenias liberū arbitrium est de volūtate iudicium animi nullo extrinseco aut violenter

.i.inflexibilis ad malum .s.quia nō est in eis impedimentum executionis .i.parata

& in corrupta volūtas & efficax optatorꝝ presto est

o

potestas. humanas vero aīas liberiores q̄dem esse ne-

cesse est: cū se in mētis diuine speculatione conseruāt.

.s.libere sunt sed .i.ad curā rerꝝ corporalium .s.libere sunt

Minus vero cū dilabunt̄ ad corpa: minusq̧ etiā cum

.i.affectibꝰ quibꝰ minus possunt resistere passionibꝰ insurgētibus .i.maxima .s.aīarum

terrenis artibus colligant̄. Extrema vero est seruitꝰ cū

qua regi deberent

vicijs dedite ratiōis ꝓprie possessiōe ceciderint. Nā

poq̧ .s.rationis ꝛ intellectus .i.ad terrena ꝛ carnalia

vbi oculos a summe luce veritatis ad inferiora & te-

.s.anime ignorātie .i.obscuritate

.i.obscurantur

nebrosa deiecerint: mox inscitie nube caligant̄ ꝑnitio

.s.passionibus

sis turbant̄ affectibus. Quibus accedendo consentiē

.i.induxerunt .i.augmentant .s.aīe vitiosoꝝ

doq̧ quam inuexere sibi adiuuant seruitutē & sunt

.s.eīs que dicta sunt ꝙ aduersos gradus libertate ꝛ actus ꝛc. f

quodamodo ꝓpria libertate captiue. ❡ Que tn̄ ille

.i.ꝓcul videns diuine simplex

ab eterno cuncta ꝓspiciens ꝓuidentie cernit intuitus

reddendo bonis bona ꝛ malis mala

& suis queq̧ meritis predestinata disponit. Omnia

Et hoc cōfirmat autoritate greca que sonat in latino vt in littera. vel secundū alios Deus illustrat omnia vt sol

videt: & omnia audit.

cogente aut violenter impediēte. nullo cogente ad faciendum quod displicet nullo impediēte ne fiet quod placet. Notādum ꝙ liberū arbitrium in duobus consistit. in libertate iudicandi. & in libertate exequendi iudicata primum scilicet libertatē iudicandi impedit ignorantia. Sed libertatē exequendi impedit impotētia executionis & corruptio voluntatis. Quādoq̧ autē possumus bonū ꝑficere tn̄ voluntate corrupta vicio nō ꝑficimꝰ. In substātiis autē seperatis nō est ignorantia iudicandi nec impotētia ꝑficiēdi nec corruptio voluntatis ergo ī eis est maxima libertas arbitrii ītelligētie enī in nullo fallunt̄: ergo habent ꝑspicax iudiciū & nūq̧ volūt nisi bonū ergo in eis est incorrupta voluntas & possunt ꝑficere q̄cquid desiderant ergo ī eis ē efficax potestas optatorꝝ.

e Humanas vero aīas ꝛc. Notandū ꝙ quidē dixerūt fuisse de intētiōe Platonis aīas humanas simul esse creatas ī celo & postea descēdere in corpa & in eis detineri tanq̧ in vinculis secūdū illos gradus libertatis. aīarum humanarꝝ quas ponit in littera sic distinguunt̄. s. ꝙ aie cū sint in cęlo create in cōtemplatiōe diuine mētis sunt maxime libere cū autē desiderio corporꝝ incipiūt descēdere ad corpꝰ sunt minus libere. cū aūt iam sunt colligate corpibus adhuc sunt minus libere: sed minima libertas est in eis q̄n subdunt̄ viciis. Ista tn̄ expositio nō tenet secundū veritatē. Ideo aliter exponiē ꝙ illas aīas necesse est esse liberiores quę cōtemplationi diuine inseruiunt vt aie virtuosorꝝ & cōtemplatiuorū quorꝝ conuersatio in celis est. Ille aūt sunt minus libere quę dilabunt̄ ad corpa. i. que descendūt ad curā rerum tēpalium sicut sunt practici quę negociantur circa bona corporalia ad cōmunē vtilitatē dispensandā. Adhuc minus libere sunt aie quę terrenis artubus colligant̄ eoq̧ descendūt ad curandum ꝓpriū corpus & ꝓpriam vtilitatē. Minime autē libere sunt q̄ subdite viciis rationē amittūt. Vitiosus enim non vnius tantum domini est seruus sed tot dominorum quot vitiorum secundum Augustinum.

(Ordo). Sed hāc nō constituo esse equā in omnibus. Nā & ꝑspicax iudiciū & volūtas incorrupta: & efficax potestas optatorꝝ ꝑsta est supnisq̧ diuinis substātiis. Vero necesse ē hūanas aīas esse liberiores cū cōseruāt se ī speculatiōe diuine mētis. Vero minꝰ cū dilabunt̄ ad corpa. etiā miuꝰ cū colligant̄ terrenis artubus. Vero extrema seruitꝰ est q̄n debite vitiis ceciderint a possessiōe ꝓprie ratiōis: Nam vbi deiecerint ocłos a luce sūme veritatis ad inferiora & tenebrosa mox caligant̄ nube inscitie turbant̄ ꝑnitiosis affectibus q̄bus accedēdo & cōsentiēdo adiuuant seruitutē quā sibi īuexere & sunt quodamō captiue ꝓpria libertate ❡ f Quę tn̄ ille. Hic ostēdit phīa quomō actꝰ liberi arbitrii cadūt sub ꝓuidētia diuina q̄a ꝓpter hoc ꝙ diuina cognitio se extēdit ad oīa. Notādū ꝙ licet diuina ꝓuidentia ab eterno oīa ꝓspexerit nō tn̄ ꝓpter hoc necessitat̄ liberꝝ arbitriū ad faciendū bonū vel malū. Quia secundū Aristotelē tertio Ethicorꝝ. Homo ē dn̄s suarꝝ operationū a pricipio vsq̧ ad finē: & ergo secūdum merita operationū liberi arbitrii recipit penā vel p̄miū. (Ordo). Quę tn̄ ille intuitus ꝓuidētie cuncta prospiciens ab eterno & queq̧ predestinata disponit suis meritis. Omnia videt & omnia audit.

Istud est Metrum secundū huius quinti. Quod

dicitur Archaloycum ab inuentore dactilicum a pede predominante. In quo phīa commendat excellentiam diuine cognitionis in cōperatione ad solem materialem.

Metrum secundum

¶ Notandum licet deus omnia cognoscẽdo preuideat etiam illa que ex libero arbitrio voluit tñ quasdã creaturas esse liberi arbitrii quia hoc magis decet diuinã bonitatẽ: sicut enĩ melius & nobilius est regnum in quo nõ tantum seruitur regi a seruis sed etiam a liberis ꝙ vbi tantum seruitur a seruis. Sic melius erit regnũ dei & decentius ex hoc quod sunt alique creature libere seruiliter opantes cuiꝰ modi sunt oẽs creature preter hominem & angelum q̃ ex determinatione nature necessitantur ad sua opera.

quia forsan fecit librum .i. solem
de claritate solis
Puro clarũ lumĩe phœbũ
.i. dulcis eloquentie .i. describit
Melliflui canit oris homerus.
.s. se pfunda
Qui tamen intima viscera terre
.i. maris
Non valet aut pelagi radiorum
debili .i. penetrare
Infirma prõrumpere luce.
non .s. habet
quia sua cognitione penetraret omnia
Haud sic magni conditor orbis.

.s. conditori celo respicienti
Huic ex alto cuncta tuenti
.i. magnitudine sicut radij solis .s. sibi
Nulla terre mole resistunt
obscura
Nõ nox atris nubibꝰ obstat
q̃tum ad presentia q̃tum ad futura
q̃tũ ad preterita
Que sint: q̃ fuerĩt veniantq̃.
.i. in vnico mentali intuitu
Vno mentis cernit in ictu
.s. conditorem
Quẽ (quia respicit oĩa solus)
Verum possis dicere solem.

(Ordo). Homerus oris melliflui canit phœbum clarum puro lumine. Qui tamen nõ valet prorumpere intima viscera terre aut maris in firma luce radiorum. haud sic conditor magni orbis huic menti cuncta ex alto terre resistunt nulla moli atris nox non obstat nubibus in vno ictu mentis cernit que sint que fuerint. q̃ veniant: Quem possis dicere verum solem quia respicit omnia solus.

Hic incipit Prosa tertia huius quinti. In qua

Boetius obijcit contra predicta ostendens nõ posse simul stare, puidentiam & liberum arbitrium, Et primo premittit ꝙ dicta possunt habere dubitationem, Secundo ponit rationem dubitationis ibi, Nimium incꝫ.

Prosa Tertia

p[ri]us cfinitis .s.phia predictis

Tum ego. En inq[ue] difficiliori rursus am-

ego .s.ambiguitas

biguitate confundor. P. Que nam inquit ista est?

.s.tu .i.ceris .i.iudico a q

Iam enī quibus p[er]turbare coniecto? ☙ B. Nimium

inq[ue] aduersari ac repuguare videtur prenoscere vni-

probat ista repugnāt

uersa deum: & esse vllum libertatis arbitrium. Nam

decipi

si cuncta p[ro]spicit deus: neq[ue] falli vllo modo potest eue

.s.illud quia si non eueniret falleretur prouidentia

nire necesse est quod prouidentia futurum esse pre-

rantiū

uiderit. Quare si ab eterno non facta hominum mo-

sed oia eueni-rēt de necessitate

do sed etiam cōsilia voluntatesq[ue] prenoscit: nulla erit

Declarat q deus sua p[ro]uidentia omnia precognoscit

arbitrij libertas. Neq[ue] enim vel factum aliud vllum

vel quelibet existere poterit voluntas: nisi quam ne-

quia non possunt aliter euenire q[uam] preuisa sunt .s.vt aliter euenirent

scia falli p[ro]uidentia diuina presensit. Nam si aliorsum

quam prouise sunt: detorqueri valent: non iam erit

a Coniecto: Coniectare est ex ali- quibus signis aliquid putare & sic phia coniecit per locum a cōmuni- ter accidentibus dubitationem Boe tij. Quia cōmuniter quicunq[ue] loque- bantur de prouidētia & libero arbi- trio dubitabant de compassibilitate eorum

(Ordo) Tum ego inq[ue]. En rursus cō fundor difficiliori ambiguitate. P. Quenam inquit est ista? Iam enim coniecto quibus tu perturbare.

☙ b Nimium inq[ue]. Hic Boetius exprimit suā dubitationē ostendens prouidentiā & liber[um] arbitrium esse inconpassibilia: Primo facit hoc. Se cundo excludit quasdam vias qui- bus aliqui conabant defendere pro- uidentiam ibi. Quid igitur. Ad p[ro]bā dum ergo incōpassibilitatem predi- ctorum ponit tres rationes. Secūda ibi ad hec. Tertia ibi Postremo. Pri- mo ponit primam rationē. Secundo excludit quandam solutionem eius ibi. Neq[ue] enim. Primo dicit. Nimiū videtur [etc]. Notādum q[uod] ex littera sic formatur ratio. Illa que preuidētur infallibiliter de necessitate eueniunt: sed omnia prouidentur a deo infalli biter: ergo omnia de necessitate eue- niunt & sic perit libertas arbitrij.

c Nam si aliorsum [etc]. Notādum q[uod] scientia dei non est opinio quia opi- nio est eorum que sic & aliter se pos sunt habere ex primo posteriorum. Sciētia autem est eorum que no pos sunt se aliter habere: ergo scientia dei non est dicenda opinio.

(Ordo sic sumitur) Nimium videtur aduersari & repugnare deum preno scere vniuersa & esse vllum liberta- tis arbitrium. Nam si deus prospicit cuncta neq[ue] vllo modo falli potest necesse est euenire quod prouidentia preuiderit esse futurum. Quare si ab eterno non modo facta hominum sed etiam consiliaq[ue] voluntates pre- noscit nulla erit libertas arbitrii neq[ue] enim poterit existere vel factū aliud vllum vel qualibet volūtas nisi quē presensit prouidentia diuina nescia falli. Nam si valent detorqueri alior- sum non erit iam firma prescientia futuri sed potius incerta opinio quod iudico nefas credere de deo.

¶ d Neq; enim illam ꝓbo rationem. Hic Phīa excludit responsionē que posset dari ad ꝑdictā rationē & primo ponit eam. Secūdo eam excludit ibi. Quasi vero. Notandū ꝙ prior ratio pretendebat ꝙ oīa futura de necessitate eueniāt qa de⁹ futura īfallibiliter ꝓuidet responsio aūt quorundā dicit cōtrariū. Dicit enī nō ideo quia de⁹ ꝓuidet futura necessario eueniūt sed qa futura sūt ideo de⁹ ea ꝓuidet. (Ordo). Neq; enim ꝓbo illam rationē qua quidē credunt se posse dissoluere hūc nodū questiōis aiūt enī nō ideo quid esse venturꝝ qm̄ id ꝓuidētia ꝓspexerit esse futurꝝ sed poti⁹ ecōtrario qm̄ quod futurū est illud non posse latere ꝓuidentiam diuināq; eo modo necessariū est hoc relabi in cōtrariam ptem neq; enī necesse est cōtingere que prouidentur sed que futura sunt necesse est prouideri.

¶ e Quasi vero. Hic excludit istā respōsionē. Notandū ꝙ respōsio ista quā innuit ī littera videt̄ fuisse ipsius Origenis q sup̄ ep̄lam ad Romanos sic dicit. Non propterea aliquid erit: quia illđ de⁹ scit futurꝝ: sed qa futurꝝ est ideo scitur a deo anteq; fiat quod tn̄ potest intelligi dupliciter. Vno modo ꝙ euent⁹ rei sit causa prescientie secundū rationē cōsequētie & sic responsio est vera. Aliomō potest intelligi ꝙ euentus rei sit causa prescientie secūdū existentiam & sic est falsa & hoc modo improbatur hic a Boetio. Primo ergo ostendit Boetius ista responsio non est ad ꝓpositū. Secundo ostendit ꝙ non includit veritatē ibi. Iam vero.

(Ordo). Quasi vero laboraretur cui⁹ rei causa sit ꝑsciētia ne necessitas sit causa futurorꝝ an necessitas futurorꝝ sit causa ꝓuidentie. At nos nitamur illud demonstrare necessariū esse euētum rerum prescitarꝝ quoq̄ modo se habeat ordo causarꝝ etiam si prescientia nō videat̄ inferre necessitatem eueniendi futuris rebus. Etenī si quispiam sedeat necesse est opinionē esse verā que cōiectat cū sedere & ecōuerso rursus si de quopiā vera sit opinio qm̄ sedet necesse est eū sedere igit̄ in vtroq; inest necessitas in hoc quidē sedendi at vero in altero veritatis. Sed non idcirco quisq; sedet quoniam vera est opinio. Sed hec potius est vera qm̄ ꝑcessit quempiam sedere. Ita cum causa veritatis procedit ex altera parte tn̄ in vtroq; inest cōmunis necessitas patet ratiocinari similia de prouidētiaq; futuris rebus Nam etsi iccirco ꝓuidentur: quoniā futura sunt nō vero ideo eueniunt:

futuri firma prescietia sed opinio potius incerta qđ de deo credere nephas iudico. ¶ Neq; enī illā ꝓbo rationē que se quidē credūt hūc questiōis nodū posse dissoluere. Aiunt enim nō ideo quid esse euenturum: quoniā id ꝓuidentia futurū esse ꝓspexerit: Sed econtrario potius: qm̄ quod futurū est diuina ꝓuidentia latere nō posse. Eoq; modo necessariū est hoc in contrariam relabi partem. Neq; enī necesse est contingere que ꝓuidentur. Sed necesse est q̄ futura sunt prouideri. ¶ Quasi vero que cuiusq; rei causa sit prescientia ne futurorꝝ necessitas sit: an futurorꝝ necessitas causa ꝓuidentie laboret: At non illud demonstrare nitamur quoq̄ modo se habeat ordo causarꝝ. Necessarium est euentū prescitarꝝ rerum etiā si prescientia futuris rebus eueniendi necessitatem nō videat: inferre. Etenim si quispiam sedeat: opinionē que eū sedere coniectat: verā esse necesse est. At econtrario rursus si de quopiam vera sit opinio: quoniam sedet: eum sedere necesse est. In vtroq; igitur necessitas īest: in hoc quidem sedendi: at verō in altero veritatis. Sed non idcirco quisq; sedet: quoniā vera est opinio: Sed hec potius vera est: quoniā quempiā sedere precessit. Ita

cū causa veritatis ex altera pte ꝓcedat: inest tñ cōmu-
Et codē mō ꝯtingit arguere de ꝓuidētia
z de his q̄ ꝓuidētur
nis in vtraq; necessitas. Similit᷑ de ꝓuidentia futuris
.i. argumētari .i. maifestū ē ꝯtingētibus
ꝙ rebus ratiocinari patet. Nam etiā si idcirco qm̄ fu
tura sunt ꝓuidēt: nō vero ideo qm̄ ꝓuident eueniūt:
Ita ꝙ vtriq; pti inest necessitas ꝯtingētis alteri casualitas
nihilominus tñ a deo vel ventura ꝓuideri vel ꝓuisa
euenire necesse est. Quod ad perimēdā arbitrij liber-
.i. sufficit .i. ꝑuersum
tatem solū satis est. ¶ f Iam vero ꝙ ꝑposterum est vt
.s. ꝙ dicit᷑ in ista r̄nsione
g eterne ꝑsciētie temporaliū rerum euentus cause esse
q.d. nihil est aliud dicere
dicatur. Quid est aūt aliud arbitrari ideo deū futura
quoniā sunt euentura ꝓuidere: ꝙ putare quæ olim
ipa futura esse
acciderunt causam summe illius esse prouidentie.
.s. ꝑdicta addenda est hec rō
h ali
¶ Ad hec sicuti cum quid esse scio idipsum esse ne-
cesse est: ita cum quid futurū noui idipsum futurū
ꝯtingit
esse necesse est. Sic fit igitur vt euentus ꝑscite rei ne-
.i. vltimo
i
queat euitari. ¶ Postremo si quid aliquis aliorsum
ꝙ tantū
atq; sese res habet existimet: Id non modo sciētia nō
est: sed est opinio fallax ab scientie veritate longe di-
ali
uersa. Quare siquid ita futurū est vt eius certus ac ne
q.d. nullo modo
cessarius non sit euentus id euenturum esse presciri
quō Huiꝰ rōnem assignat
qui poterit. Sicut em̄ scientia ipa impmixta est falsi-
.i. ꝙ
tati: ita id q̊d ab ea concipit᷑ esse alit᷑ atq; concipitur

qm̄ ꝓuident. nihilominꝰ tñ necesse est a deo vel ventura ꝓuideri vel prouisa euenire: q̊d solū satis est ad ꝑimendā libertatem arbitrij.

¶ f Iā vo. Hic phīa ondit ꝙ ista r̄nsio includit falsitatē. Quia ponit ꝙ aliq̇d tpale sit causa eterni. dicunt em̄ ꝙ res future sint causa ꝓuisiōis et̄ne. g Vt et̄ne ꝑscie ꝛc̄. Notandū ꝙ nullū tpale est causa et̄ni sed potiꝰ ecōuerso. Indigniꝰ em̄ nō est causa dignioris eo ꝙ causa dignior est effectu. Temporale āt est indigniꝰ eterno sicut corruptibile incorruptibili. g ꝛc̄.

(Ordo est talis.) Iam non preposterū est vt euentus rerum temporaliū dicat᷑ esse causa prescientie eterne. Quid autem est aliud arbitrari deum ideo prouide futura quoniā sunt euentura ꝙ putare que olim acciderunt causam esse illius summe prouidentie.

¶ h Ad hec sicuti. Hic ponit secundam responsionem ad probandū secundā cōclusionē. Notandum ꝙ ratio sic potest formari. Sicut se habet scientia respectu scibilis presentis: sic prescientia respectu effectus futuri: sed cū scio in pn̄ti aliq̇d esse necesse ē ipm̄ esse. ergo cū ꝑscit᷑ aliq̇d futurꝫ eē necesse est ipm̄ futurū esse. sed deꝰ prescit om̄ia futura. ergo necessario eueniunt. & sic iterꝫ tollit᷑ libertas arbitrij.

(Ordo) Ad hec cū scio esse qd necesse est idipsum esse ita cum noui qd futurum necesse est idipm̄ esse futurum Sic igitur fit vt euentus rei prescite nequeat euitari.

¶ i Postremo. Hic ponit tertiam rōnem ad idē. Ratio quā intendit est: Quicūq; existimat rem aliter esse ꝙ ē eius existimatio est falsa & nō est scientia sed fallax opinio. Ergo si deus prescit aliquod futurum esse: & si ipsum non necessario euenit sicut presciuit: prescientia dei nō erit scientia sed fallax opinio. ergo futura a deo ꝑuisa necessario eueniūt. & sic perit liberum arbitrium.

(Ordo) Postremo si qd existimet aliquid esse aliorsum atq; sese res habet Id nō mō nō est scientia sed est fallax opinio longa diuersa a veritate scientie: quare si quid ita futurū est vt eius euentus nō sit certus ac necessariꝰ qui poterit ꝑsciri id euenturum esse. Sicut em̄ scientia ipa est impermixta falsitati. ita id quod concipitur ab ea nequit aliter esse atq; concipitur nāq; ea causa est cur scientia careat mendacio ꝙ necesse est vnamquāq; rem se ita habere vti scientia comprehendit eam sese habere.

.s.nō pt Quia si hret aliter scia posset esse falsa qd pbat

nequit. Ea nāqꝫ causa est cur mendatio scientia careat: ꝙ se ita rem quāqꝫ habere necesse est vti eam sese habere sciētia cōprehendit.

.s.dicemus .s.de⁹ dici pt ꝙ

k ¶ Quid igitur? quonam modo deus hęc incerta futura prenoscit? Nam si ineuitabiliter euentura censet: q etiā nō euenire possibile est: fallit .qd nō sentire modo nefas est sed etiā voce pferre. At si ita vti sunt: ita ea esse futura discernit: vt eque vel fieri ea vel non fieri posse cognoscat. Quę est hęc prescientia quę nihil certum nihil stabile comphendit? Aut quid hęc refert vaticinio illó ridiculo Tyresię. Quicquid dicā aut erit aut non erit. Quid etiā diuina pūidētia hūana opinione pstiterit si vti hoīes incerta iudicat qꝝ est incertus euētus. ¶ Q. si apud illū rerū oīm certissimū fontē nihil incerti esse pt: cert⁹ eoꝝ est euētus q futa firmit ille pscierit Quare nulla ē hūanis cōsilijs actiōibusqꝫ libertas q diuiā mēs sine falsitat errore cūcta pspiciēs ad vnū alligat & cōstringit euētū.

Ille pm⁹ mod⁹ .s.de⁹ iudicet .s.ipe de⁹ .i.nō tantū .s.nefas est Scds mod⁹ ē vt si dicat deū puidere futa indetermiate sicut futura sūt. sꝫ isto mō puidētia dei nō est certa .i.indetermiate .s.de⁹ .i.equaliter q.d. talis pscientia nulla est pscia .s.a l als Quo etiā .i.in q .i.preualebit .s.ea m .s.de⁹ n .s.cōsilia z actōes

¶ k Quid igitur? Hic phia iprobat modos quibus aliqui nitunt saluare prouidentiam. Et primo querit quō possit saluari pūidētia diuina improbando duos modos qb aliqui conabātur ipaꝫ saluare. Secundo ponit tertiū modū sꝫ ipm improbādo. Secūda ibi. Q. si apud. Primo dicit. Quid igit dicem⁹: quonā modo dici pt ꝙ de⁹ pnoscat hęc futura incerta. Primus mod⁹ est: vt dicatur deū ea q pūidet iudicare infallibiliter cꝫuis possint nō euenire Sed id est incōueniēs. quia tūc falleretur sua prouidentia.

l Vaticinio illo ridi. Notandū ꝙ cū Tyresias vidisset duos serpentes simul coire: pfecto baculo ipsos separauit ab inuicem & mutat⁹ fuit in mulierē Post septenniū iterum serpētes coeuntes baculo sepauit & mutatus fuit in virū. Cū āt orta fuissꝫ dissensio inter Iouē & Iunonem an maior esset delectatio in coitu viri cꝫ mulieris. elect⁹ fuit Tyresias in iudicē q expertus erat forte vtriusqꝫ sexus. Cum āt diceret maiorē esse delectationem mulieris Iuno cōmota excecauit eum. Iupiter āt sui misert⁹ in recōpensam amissi visus dedit sibi spiritum vaticinādi. Fuit āt hęc sua faticinatio. Quicquid dicam erit vel nō erit. Si ergo de⁹ non aliter psciret futura indeterminata nisi qꝛ erūt vel nō erūt: nō differret sua pscientia a prescientia Tyresię. qd est ridiculosum.

(Ordo) Quid igit qnā mō de⁹ pnoscit icerta futura? Nam si censet euētura ineuitabiliter q etiā possibile est nō euenire: fallitur qd nō modo nefas est sentire sed etiam voce proferre: at si discernit ista futura esse ita vti sunt vt cognoscat eque vel fieri vel non fieri ea: Quę est hęc pscientia quę nihil certum nihil stabile comprehendit Aut qd hęc refert vaticinio illo ridiculo Tyresię q dicebat. Quicquid dicam hoc erit vel non erit. Quid etiā puidentia diuina preualebit humana opinione si iudicat incerta vti homines quoꝝ est incertus euentus.

¶ m Q. si apud illū. Hic ponit tertiū modum conantiū saluare prouidētiam. Et est: vt ponamus omīa euenire de necessitate & auferamus liberū arbitriuꝫ. Primo ergo ponit illū modū. Secundo ostēdit quę incōuenientia sequāt ad ipm ibi. Quo semel: Primo ergo concludit illū modū.

n Certissimū fontē: Notandū ꝙ nlla mutatio cadit circa fontē omniū reꝝ .q: cognitio eius nō potest esse incerta: etiā si esset incerta esset impfecta et diminuta. si g est certa respectu futoꝝ necesse est vt omnia futura pscita a deo necessario eueniant.

(Ordo) Q. si apud illū certissimū fontem oīm reꝝ nihil pt esse incerti. certus ē euētus eoꝝ q ille firmiter presciuerit futura qre nulla est libertas hūanis consilijs & actiōibus quę diuina mens sine errore falsitatis cūcta prospitiens alligat & constringit ad vnum euentum.

.s. vt negetur liber arbitrium .s. destructio
¶ Quo semel recepto q̄ntus occasus hūanarꝝ rerum
manifestū est ita statuta ⁊ leges hūane erūt inutiles q̄ penas ⁊ premia statuunt
cōseqt̄: liquet. Frustra em̄ bonis malisq; p̄mia pene
ve ꝓponunt̄: q̄ nullus meruit liber ac volūtarius mo
tus aīorꝝ: idq; oīm videbit̄ iniq̄ssimū q̄d nūc equissimū iudicat̄: vel puniri improbos vel remoueri pro
.s. ad pbitatē
bos q̄s ad alterutrꝝ nō ꝓpria mittit volūtas: s; futura
cogit certa necessitas. Nec vicia igit̄ nec ꝟtutes q̄cq;
.s. bonoꝝ ⁊ maloꝝ .s. erit
fuerint: s; oīm meritorꝝ potius mixta atq; indiscreta
.s. q̄ deū dicere auctorē oīm maloꝝ q̄d tn̄ necessariū ē ablata libertate
cōfusio. ¶ Quoq; nihil scelerius excogitari p̄t cū ex
.s. libere fieri
ꝓuidētia rerꝝ oīs ordo ducat̄: nihilq; liceat consilijs
.i. sequitur
hūanis: fit vt vicia q̄; nr̄a ad bonorꝝ oīm referantur
.s. si tollitur liberꝝ arbitriū .s. inter deū ⁊ hoīes
auctore. ¶ Igit̄ nec sperādi aliq̄d nec dep̄candi vlla ra
q.d. frustra fieret vtrūq;
tio est. Quid em̄ vel speret quisq; vel etiā dep̄cet̄ qn̄
optando oīa indeflexa series cōnectit. Auferē igitur
vnicū illud inter hoīes deūq; cōmertiū sperandi scilicet
ac dep̄candi. Siquidē iuste hūilitatis p̄cio inestimabilē vicē diuīe grē ꝓmeremur. Qui solus modus est
.i. retributōe; dep̄cando

¶ o Quo semel. Hic ponit incōueniētia q̄ sequūt̄ si auferat̄ liberꝝ arbitriū. Et primo ōndit q̄ incōuenientia sequūt̄ ex pte hoīm. Secūdo q̄ ex pte dei. Tertio q̄ ex pte ꝯiūctōis hominū ad deū. Secūda ibi. Quo nihil. Tertia ibi. Igit̄ nec sperandi. Incōueniētia ex parte hominū sunt si nō sit liberū arbitriū frustra ꝓponuntur hoīb; pene vel p̄mia & iniuste puniūtur mali & p̄miant̄ boni. nec erūt vicia nec virtutes in hoīb;: sicut nec ī alijs q̄ agūt necessitate nat̄e & nō libertate animi.

p Nec vicia. Nota q̄ oēs ꝟtutes & vicia oriūtur ex libera electōe boni & mali: similiter punitio & remuneratō fiūt ꝓpter liberā actionē boni vł mali. Si ergo tollit̄ libertas arbitrij nō erit libera electio nec libera actio bona vł mala: & p ꝯsequēs nulla erit ꝟtus: & nullū viciū: & iniuste mal⁹ punietur: cū ex necessitate malum operet̄. & iniuste bon⁹ p̄miet̄ cū ex necessitate operetur bonū. quod est absurdū dicere.

(Ordo) Quo semel recepto liquet q̄ntus occasus hūanarꝝ rerū ꝯsequat̄ frustra em̄ ꝓponūtur bonis p̄mia: & malis pene q̄ null⁹ mot⁹ aīorꝝ liber ac volūtari⁹ meruitq; id videbitur iniq̄ssimū oīm quod nūc iudicatur equissimū: vel puniri improbos vel remunerari ꝓbos q̄s ad alterutrꝝ non mittit ꝓpria volūtas sed cogit certa necessitas futuri. igitur nec vicia nec ꝟtutes quicq; fuerit sed poti⁹ mixta atq; indiscreta confusio omniū meritorum.

¶ q Quoq; nihil sceleratius. &c. Hic ostēdit inconueniens quod sequitur ex pte dei: scilicet q̄ de⁹ erit auctor omnium malorum:

r Fit vt vicia quoq;. Notandum q̄ defectus in operatione qui defectus non est in potestate rei vt euitetur necessario est ab agente & a producēte. Si ergo actio voluntatis nostre non est libera: defectus actionis s̄m volūtatem reducetur in deum. & sic deus erit causa defectuum nostrorū. quod est absurdum.

(Ordo) Cū om̄is ordo rerū ducat̄ ex ꝓuidētia diuina & si nihil liceat cōsilijs hūanis fit vt vicia nr̄a referantur ad auctorem omniū bonorꝝ quo nihil sceleratius excogitari potest.

¶ s Igitur nec sperandi aliquid. Hic ponit inconuenientia quę sequuntur ex coniunctione hominis ad deum: quia tolleretur actus deprecandi & actus sperandi quibus maxime cōiungimur deo. Notandū q̄ actus dep̄candi spectat ad intellectū. & est oratio s̄m Iohannem Damascenū: ascensus intellectus ad deum vel in deū quo quidem actu insinuamus deo indigentiam nostrā non q̄ deo per insinuationē nostrā aliq̄d innotescat q̄d prius ignorauerit: s; vt nos ip̄a insinuatōe vtēdo ꝯsiderem⁹ in his esse recurrendū ad diuinū auxilium. Actus sperandi pertinet ad voluntatē quia eius obiectū est bonū futurꝝ: per istum actum adheremus deo tāq; ꝑfecto principio bonitatis innitētes ei⁹ auxilio ad ꝯsequendum bonum quo indigemus. sed si huiusmodi bonum necessario eueniret vel impossibile esset euenire: vterq; actus tam dep̄candi q̄; sperandi esset inutilis.

t Cōmertiū. Vocat spem & dep̄catione cōmertiū. quia istis mercamur omnia beneficia.

.s.dei

quo cum deo colloquũi homines poſſe videantur. Illicq inac-

pri⁹ ẽm̃ p̃ces porrigim⁹ q̃ effectũ petitionis cõſequamur.

ceſſibili luci:prius quocq q̃ impetrent: ipſa ſupplicandi ra-

.ſ.ſpes ⁊ dep̃catio

.i.pceſſa

tione coniungi. Quę ſi recepta futurorum neceſſitate nihil vi-

q.d.nihil erit

rium habere credantur. Quid erit q̃uo ſummo illi rerum prin-

cipi connecti atcq adherere poſſumus? Quare neceſſe erit hu-

in ſexto metro q̃rti libri

manum genus vti pauloante cantabas: diſſeptum atcq diſ-

.i.expoſitõe .i.a ſuo p̃ncipio .i.deficere

iunctum ſuo fonte fatiſcere.

(Ordo) Igit̃ nec vlla ratio eſt ſperandi ne dep̃candi aliquid. quid enim ſperet vel dep̃cet̃ etiã quiſcq q̃n indeflexa ſeries connectit oĩa opranda igitur auferetur illud vnicũ cõmertiũ ſcilicet ſperandi & deprecãdi ĩter deũ & hoĩes. Si quidem p̃cio iuſte humilitatis promeremur ineſtimabilẽ vicẽ diuine gratie qui modus ſolus eſt quo homines videntur poſſe colloqui cũ deo cq ↄiũgi illi inacceſſibili luci quocq pri⁹ q̃ impetrent ipſa ratione ſupplicandi. Quę ſi nihil credãt̃ hr̃e virium recepta neceſſitate futurorum. Quid erit q̃ cõnecti atcq adherere poſſum⁹ illi ſummo principi rerũ? q̃re neceſſe erit gen⁹ hũanũ diſſeptũ atcq diſiunctũ ſuo fonte.

Hic incipit Tertium Metrũ hui⁹ quinti: quod

dicitur Adonicum. Vel ſm̃ alios Archilogicum ab inuentore. Dactilicum a pede predominante. In quo facit exclamationem ſuper incõpoſſibilitate q̃ apparet inter puidentiam & liberũ arbitriũ. Et primo querit quare ſint incõpoſſibilia cũ p ſe conſiderata ſint poſſibilia. Secundo ponit reſponſionẽ ad hoc. Tertio contra reſponſionem obijcit. Quarto obiectionem ſoluit. Secunda ibi. An nulla. Tertia ibi. Sed cur tanto. Quarta ibi. Aut cum mentem.

.s.puidētie diuīe ꝛ liberi arbitrīj ne ꝯpa/ tiantur se simul. .i.ꝯcordias

Quenā discors federa rerū
separat

Causa rsoluit: qs tāta de⁹

Veris statuit bella duobus:
.s.vero .i.ꝑmanent
.i.sigillatim vel diuisim accepta

Vt q̄ carptim singula constēt:
.s.tn̄ .i.piūcta .s.copulari se i/ uicē ꝯpatiēdo

Eadem nolint mixta iugari:
.s.s3 apparētia discordie q̄ ē ex .s.istj duob9 debilitate nostri

At nulla est discordia veris:
.s.puidētia diuino ꝛ liber arbitriū

Semperq3 sibi certa coherent:
.s.nr̄a .i.cecātib9 aīa3
.i.oppressa

Sed mens cecis obruta mēbris
.s.illa .s.intellectualis .i.splēdore

Nequit oppressi luminis igne
.i.subtiles .i.piūctōes re3 q̄ videt̄ discordare

Rerum tenues noscere nexus.
.s.anima .i.ardet .i.desiderio
a

Sed cur tanto flagrat amore:
.i.veritatj .s.notificatōes latētes
b

Veri tectas reperire notas:
.s.mens q.d.nō q3 null⁹appetit scire illud qd̄ scit

Scit ne q̄d appetit āxia nosse:
q.d.nullus

Sed quis nota scire laborat:
qd̄ est aliud incōueniēs .i.mēs igrās desiderat

Et si nescit: quid ceca petit.

.i.quis potest sequi nescita

Quis em̄ quicq3 nescius optet:

Aut quis valet nescita sequi:

Quove inueniat quis repertā

Queat ignarus noscere formā:
.s.est nota solutōis .s.anime ꝑfundā vel
c .i.specularet

An cum mentē cerneret altā:
.s.simul .i.vniuersale cognitōes .i.noscerat
.i.singularē ꝯgnitōes

pariter summā & singl'a norat.
.s.ipa
.i.tecta

Nūc membrorū cōdita nube:
.i.totaliter

Non in totum est oblita sui.
.i.ꝯgnitōes vniuersalē re3 .i.singularē ꝯgnitōes

Summāq3 tenet: singl'a ꝑdens.
.i.inuestigat ꝯgnoscere

Igitur quisquis vera requirit:
.s.vt ꝑfecte ꝯgnoscat vel qd̄ omnino ignoret. .s.in speciali ꝛ ꝑfecte illud qd̄ queritur 3

Neutro ē habitu: nā neq3 nouit:

Nec penitus tn̄ omnia nescit.
.i.i mēoria h3 vniuersalem ꝯgnitōem.

S3 quā retinēs memīt summā:
.s.actuali ꝯsideratōe .i.subnir .i.reuocās ꝑ studiū
.i.pus in spāli cognita

Consulit alte visa retractans:
.s.in mēoria .s.ipe

Vt seruatj queat oblitas addere ꝑtes.

Notandū si ꝯsidere⁹ prouidentiā diuinā per se possibile est eā esse. Si cō siderem⁹liberum arbitriū etiā possibile est eum esse vt patet ex dictis. Sed si ꝯsiderem⁹vtrūq3 sil' tunc videt̄ incōpassibilia: sicut patet ex rōib9 supioribus ꝑm veritatē aūt bn̄ se cō patiunt̄. Sed nobis appa ret q3 intellect⁹ nr̄ oppres sus mole corpis nō pt se eleuare in hmōi cognitōēs. Nam ꝑm sapientē. Corp⁹ quod corrūpit̄ aggrauat aīa3. & terrena habitatio opprimit sensū multa co gitantem. (Ordo est) Quenā discors causa re soluit federa rerū: qs de⁹ statuit bella duob9 veris vt singula q̄ carptim con stēt eadē mixta nolint iu gari. At nl'a est discordia veris q3 sp coherēt sibi cer ta. S3 mēs obruta mēbris cecis neq̄t igne oppssi lu mis noscere tenues nex⁹ rerum.

a Sed cur tāto ꝛc. Hic phīa obijcit cōtra so lutiōes. Si em̄ aīa ignorat subtiles istas ꝯiūctiōes vn̄ ē q3 desiderat eas scire cū nihil ignotū possit de siderari. Notādū q3 dictū est q3 aīa ignorat cōpassi bilitatē puidētie & liberi arbitrij: s3 desiderat eā scire. Cōtra hoc arguitur sic Null⁹appetit scire q̄d scit: Si aīa desiderat scire ali quid vel ignorat illud vl' scit. Si scit ergo nō deside rat ipm scire q3 null⁹appetit scire q̄d scit: cū oīs appetit⁹ sit rōne carētie. Si āt ignorat illud q̄d desiderat quō ignotū desiderat̄ cū volūtas nō querat incognitū ideo si ignorat nūq3 cognoscet quis em̄ ignotū inueniet. Si enim pater familias quereret seruū fugitiuū quē ignoraret posset sibi multoties occurrere q3 ipm nō inueniret: Sicut dicit Lin coniensis super primo posteriorum.

B Tectas repire notas. Tecta nota est repugnātia ī obiecto ad instar Lucani q̄ dicit. Tpe augusti māsit ꝯcordia discors. Referunt̄ tn̄ ad diuersa tectū em̄ est parū intelligētib9 notū ꝑo intelligētib9 sic etiā est concordia discors. (Ordo) Sed cur flagrat tanto amore repire tectas notas veri. Scit ne anxia quod appetit nosse: Sed quis laborat scire nota. Et si nescit quid petit ceca. Quis enim nescius quicq3 optat: aut quis valeat sequi nescita. ne quis igna rus inueniat quo queat noscere repertam formam.

c An cū mentē. Hic soluit obiectionē. Vbi notandū q3 Plato posuit aīas esse in celo creatas & hr̄e ꝯgnitōes oim ꝑfectā. s3 ꝑ lapsū ad corpa eas obliuisci cognitōes rerū in ꝑticulari & retinere eā in vniuersali & postea ꝑ exi ercitiū recupare cognitōes rerū in ꝑticulari. Notandum q3 ꝑm istam viā Platonis solueret̄ ratio pri⁹ tacta. Vel aīa scit q̄d desiderat vel nescit. Dico q3 nescit in spāli & in ꝑpria forma. s3 scit in vniuersali. Et cū dicit̄ nullus desiderat notū. Verū est sicut est notū in vniuersali: tn̄ desiderat ipm vt est ignotū in speciali. & cū dicit̄: si ignorat nūq3 in ueniet. & verū est si ignorat tam in generali q3 in spāli: & si ignorat in potētia & in actu si tn̄ scit in potentia & in actu vniuersali & ignorat actu & in ꝑpria forma pt ipm inuenire & addiscere.

(Ordo) An cū cerneret altā mentē piter norat summā & singl'a nūc ꝯdita nube mēbrorū nō est in totū oblita sui q3 tenet summā perdens singula. Igitur quisquis requirit vera est neutro habitu nā neq3 nouit nec tn̄ oia penit⁹ nescit. Sed meminit summā quā retinēs ꝯsulit retractās visa alte vt queat seruatis addere oblitas partes.

Hec est quarta Prosa hui⁹ quinti. In qua phia incipit dissoluere questionem de compassibilitate prouidentie & liberi arbitrij. Et primo tangit difficultatē huius questionis & causam difficultatis. & tangit modum procedendi circa eius solutionem. Secundo dissoluit eam ibi. Quero enim.

Prosa Quarta

Notandum ꝙ questio de prouidētia diuina & libero arbitrio est omnium questionum difficillima de qua multi antiquorum dubitabāt: & nō nulli modernorum propter eius difficultatem lapsi sunt. quam Tullius in libro diuinationum pertractans: & non valens dissoluere eius difficultatem negans penitus prouidentiam et prescientiam futurorum a deo in predicto libro diuinationum.

(Ordo sic sumitur.) Tum illa inquit hęc querela de prouidentia est vetus ꝙ vehementer agitata a Marco Tullio cum distribuit diuinationēq; tibi ipsi res prorsus diuq; multum quesita. Sed haud quaq; ab vllo vestrum hactenus satis diligenter ac firmiter expedita. Cuius caliginis causa est ꝙ motus humane rationis nō possit ad moueri ad simplicitatem diuine prescientię quę vllo modo queat excogitari .nihil relinqueretur prorsus ambigui: quod ita demū temptabo patefacere atq; expedire si expendero prius ea quibus moueris.

Tum illa: vetus inquit hęc est de prouidentia querela Marco q; Tullio (cum diuinationem distribuit) vehement' agitata: tibiq; ipsi res diu prorsus multumq; quesita. Sed haud quaq; ab vllo vestrum hactenus satis diligenter ac firmiter expedita. Cuius caliginis causa est: ꝙ hūane ratiocinationis motus ad diuine pscientie simplicitatem nō possit admoueri. Quę si vllo modo cogitari queat: nihil prorsus relinqueretur ambigui. Quod ita demum patefacere atq; expedire tēptabo: si pri⁹ ea q̄bus moueris expēdero.

(Interlinear glosses: i. antiqua; questio hec; i. in libro diuinationum; s. in suas species; i. diuidit; i. nō alicubi; i. difficultatis; i. actus; puidentie; al's potest; applicari; s. rōnem & causam difficultatis; s. tu; i. declarauero)

¶ a Quero em̄. Hic phia accedit ad solutionem questiõis: & primo discutit motiua Boetij. Secūdo soluit dubitationem siue q̄stionē ibi. Q̄m igit. Circa primū sciendū ꝙ duo fuerūt motiua Boetij principalia circa hanc q̄stionē. Primum q: videt̄ necessariū si de⁹ p̄uidet futa ꝙ necessario eueniant. Secundum motiuum ꝙ futura quorū euentus est incertus sicut sunt futura contingētia non possunt a deo certa prouideri. Primo ergo ptractat primū motiuū. Secundo secundū ibi. Sed h̄ inquis. Primo ostendit ꝙ si de⁹ p̄uidet futura nō ꝓpt̄ hoc necessario eueniūt. Scd̄o mouet dubitationē ibi. Sed q̄ fieri p̄t. Primo ostēdit ꝙ ex p̄scia dei nō īferē necessitas libero arbitrio. Secundo ꝙ p̄scia dei nō sit signū necessitatis futuroꝝ ibi. S; prescīetia. Circa primum sciendū ꝙ pri⁹ īprobauit q̄ndā r̄nsionē qua q̄dē nitebāt̄ impedire rōnē ostendentē non esse liberꝝ arbitriū ꝓpt̄ p̄sciā diuinā. quā responsionē hic resumit ostendens eā aliq̄ mō esse bonā q: sufficient̄ īpedit rōez aduersarij. Nā aduersari⁹ ex nllo alio ꝓbat necessitatē futuroꝝ: nisi q: sunt prescita a deo. Cū igit̄ ex r̄nsione habeat̄ ꝙ prescia nullā causalitatē habet sup futa: videt̄ sufficiēter ostensum eē ꝙ ea q̄ ꝓcedūt ex libero arbitrio nō sunt necessaria. Primo ḡ ponit istā r̄nsionē; refumēdo ei⁹ solutionem. Notandū ꝙ prior solutio improbata fuit bona & mala. In hoc bona q: posuit p̄sciā; non esse cām necessita

¶ Quero enim cur illam soluentiū ratione firmam minus efficacem esse putes. Que (quia prescientiam non esse futuris rebus cām necessitatis existimat) nihil impediri p̄scientia arbitrij libertatem putat. Num em̄ tu aliunde argumentū futuroꝝ necessitatis trahis: nisi ꝙ ea que presciunt̄ non euenire nō possunt. Si igit̄ prenotio nullam futuris rebus adijcit necessitatem: quod tu etiam pauloante fatebare: quid est ꝙ volūtarij exitus rerum ad certum cogantur euentum? Etenim positionis gratia vt quid consequatur aduertas: statuamus nullam esse prescientiam. Nunc igitur quantum ad hoc attinet que ex arbitrio veniunt: ad necessitatem coguntur? B. Minime. P. Statuamus iterū esse: sed nihil rebus necessitatis iniungere. Manebit vt opinor eadam volūtatis integra atq̧ absoluta libertas. ¶ b Sed prescientia inquies tametsi futuris euenīedi necessitas nō est: c signū tn̄ est

Glosses: firmam; .i. a; ꝙ p istā r̄nsionē impeditur illatio necessitatis futuroꝝ patet; accipis; .i. p̄scientia futuroꝝ; imponit; .s. vt dixit r̄nsio; .i. q̄d esse poterit; z ita p istā r̄nsionē excludatur necessitas futuroꝝ. Manifestat se ī exēplo; .i. exēpli; .i. ponam⁹ p īpossibile; .s. futuroꝝ; hoc posito; .i. q̄tū ad istā illationē q̄ ex p̄scia ɔcluditur necessitas futuroꝝ; .s. cogūtur; .s. p̄uidentiam; futuris; .s. ab om̄i necessitate; tu; q̄uis; .i. dicere poteris; .s. rebus

tis futuroꝝ. Dixit em̄ ideo futura eueniunt nō q: de⁹ ea preuidet. Sed in hoc fuit mala quia posuit futura eē cām p̄sciētie dei. Dixit em̄ q: futura sūt: ideo de⁹ ea p̄uidet. patet ergo ex r̄nsione antiq̄ꝝ ꝙ prescia nō est causa necessitatis rebus futuris.

(Ordo ē talis.) Quero em̄ cur istā rōnem soluentiū putas min⁹ eē efficacē q̄ putat libertatem arbitrij nō impediri a p̄sciētia: quia estimat p̄scientiā non eē cā; necessitatis reb⁹ futuris. Nū em̄ tu trahis aliunde argumentū necessitatis futuroꝝ nisi ꝙ ea q̄ p̄sciunt̄ non p̄nt non euenire. Si igitur p̄notio nullā adijcit necessitatē reb⁹ futuris quod tu pauloante etiam fatebare quid est ꝙ voluntarij exitus cogant̄ ad certum euentū. Etem̄ vt aduertas quid consequatur gratia positionis statuam⁹ nullam esse p̄scientiam. Num igitur quantū ad hoc attinet que veniūt ex arbitrio cogantur ad necessitatem. B. Minime. P. Statuam⁹ iterū esse. Sed nihil necessitatis iniungere rebus manebit vt opinor eadem libertas voluntatis integra & absoluta ab omi necessitate.

¶ b Sed p̄scientia. Hic ostendit Philosophia ꝙ presciētia diuina nō sit signum necessitatis rebus futuris. Secundo ostendit ꝙ modus probandi ex signo nō est efficax. ibi. Iam vero.

c Signū tamen est. Nota ꝙ signum non est causa eius cui⁹ est signum sed tm̄ manifestat signatū esse vt

circul⁹ nō est causa venditōis vini: sed tm̄ ē signū venditōis. Si ergo p̄sciētia esset signū necessitatis futurorꝝ p̄supponeret futa esse necessaria & sic ostēdēdū p̄sciētiā eē signū nccitatis futorꝝ opteret pri⁹ oñdere futa necessario eē futa anteq̄ p̄scia eēt signū necessitatꝫ futorꝝ. alꝭ p̄scia eēt signū alicu⁹ rei q̄ nō est quod est absurdū. (Ordo) Sed inqes tāetsi p̄scia nō ē necessitas euenīēdi futuris tñ ē signū ea necessario esse vētura. Igit̄ hoc nō ꝯstaret exitus futurorꝝ esse necessarios etiā si nō fuisset p̄cognitio: etem̄ o m̄e signū tm̄ ostēdit qd sit vero nō efficit quod designat quare vt p̄notionē appareat eē signū necessitatis futorꝝ demōstrādū est pri⁹ nihil ꝯtingere nō ex necessitate alioquin si hec nulla est: nec illa quidē poterit esse signū ei⁹ rei q̄ nō est.

d Iam ꝟo. Hic oñdit modum ꝓbādi ex signo nō esse efficacē. Cum ergo p̄dicta ratio ꝓcesserit, ex signo ñ est efficax & demōstratiua cum sit a posteriori. Demōstratio āt q̄ ē potissima rōnū ip̄a est a priori cū sit ex causis ꝑ se immediatis priorib⁹ & notiorib⁹. & ꝓ tanto etiā demōstratio ē syllogism⁹ faciēs scire efficax ad ꝓbādū: ex primo posteriorꝝ. (Ordo est.) Vero iam constat ꝓbationē subnixā firma rōne nō esse dicendā ex signis neq̄ ex argumētis extrinsecus petitis sed ex ꝯueniētib⁹ necessarijsq̄ causis.

e Sed q fieri. Hic phīa mouet quandā dubitationē & soluit eā. Videt̄ em̄ ex dictis seq̄ q̄ aliq̄ pn̄t p̄sciri q̄ tñ non necessario eueniūt. Si autē nō necessario eueniūt: pn̄t nō euenire. & sic seqt̄ q̄ aliquod p̄scitū a deo nō eueniat. Primo ergo phīa dubitando de hoc querit dicens. Exquo ita est q̄ ea que sunt p̄scita nō sunt necessaria sed possunt non euenire. qui ꝛc. Notandū q̄ licet futura in comparatione ad diuinam prouidentiaꝫ sunt necessaria necessitate cōditionata non tñ om̄ia sunt necessaria necessitate absoluta. multa em̄ libere eueniūt: sicut ea q̄ fiūt ab arte & a volūtate. vt regimen quadrigarū. Si em̄ regimē quadrigarū necessario eueniret: frustra eēt ars regendi quadrigam.

f Quasi vero nos ea ꝛc. Tunc soluit dubitationē dicēs. q̄ non negatur q̄ p̄scita nō eueniant: immo oportet dicere q̄ prescita eueniant: sed tamē nō eueniunt de necessitate. Vnde dicit. Quasi vero. q.d. Ista dubitatio procedit quasi nos credam⁹ ꝛc.

ꝛ scꝫ ex p̄sciētia p̄t inferri necessitas — s. ponēdo p̄sciaꝫ esse signū necessitatꝫ

necessario ea esse ventura hoc igitur modo etiam si p̄-

euēt⁹

cognitio nō fuisset: necessarios futurorꝝ exit⁹ esse cō-

Probat ꝗ ex natura signi — i. manifestat illud cui⁹ est signū

staret. Om̄e etem̄ signū tantū qd sit ostendit: nō ꝟo

scꝫ

efficit q̄d designat. Quare demonstrandū prius est:

i. om̄e eueni re necesse — i. ꝓuidentiā

nō nihil ex necessitate contingere: vt p̄notionē signū

s. necessitas futurorꝝ

esse huius necessitatis appareat: alioquin si hec nulla

p̄scientia — ꝛ ita nō valet argūere necessitate futurorꝝ ex p̄scientia tanq̄ ex signo

est: nec illa q̄dem eius rei signū poterit esse q̄ nō est.

rōnem — i. demonstratōe — i. firmatā — i. manifestū ē

d Iam vero ꝓbationē firma ratōne subnixam cōstat:

i. acceptꝭ

nō ex signis neq̄ petitis extrinsecus argumentis: sed

proprijs

ex conuenientibus necessarijsq̄ causis esse dicendā.

i. quō — s. de necessitate

e Sed qui fieri potest vt ea non proueniant que

Tūc soluit dubitatōeꝫ

futura esse prouidentur? p. f Quasi vero nos ea que

qd nō est verꝫ

prouidentia futura esse prenoscit: nō euentura cre-

scꝫ — s. futurꝫ

damus ac non illud potius arbitremur: licet eueniāt

nihil tamen vt euenirent sui natura necessitatis ha-

s. aliqd cognitū euenīat — s. exēplo seqnti — Probat quō aliqd certe ꝯprehenditur

buisse: q̄d hinc facile ꝑpēdas licebit. plura etem̄ dū

i. sunt in fieri

fiunt subiecta oculis intuemur: vt ea q̄ in quadrigis

videntur

moderandis atq̄ flectendis facere spectantur auri-

s. videm⁹ — q̄ fiūt in actib⁹ volūtarijs — i. nūqd

ge, atq̄ ad hūc modum & cetera. Nam igitur quie-

aliquid — sicut oculis videt̄

quam illorum ita fieri necessitas vlla compellit?

Assignat rões .s. flectendi aurigã

B. Minime. p. Frustra em̄ esset artis effectus si om̄ia

.s. de necessitate euenirēt .s. illa
.i. necessario flecterētur g

coacta mouerent. Que igit̃ cum fiunt carent existen-

di necessitate: eadem priusq̄ sine necessitate futura

Concludit .i. euentus

sunt. Quare sunt quedam euentura quorum exitus

Et diceret aliqs forsan ea q̄ nūc fiūt nō erāt futura anteq̄ essent hoc excludit

ab om̄i necessitate absolutus sit. Nam illud quidem

.s. ea euentura

nullum arbitror esse dicturū q̄ que nūc fiunt: prius

qđ esset irrationabile dicere Ideo necessario ɔcludit

q̄ fierent futura non fuerint. Hec etiā igit̃ p̄cognita

q̄

liberos habent euentus. Nam sicut scientia presen-

rebus .s. in p̄nti sicut patet in exēplo quadrige

tium rerum nihil his que fiunt; ita presciētia futuro-

reb⁹

rū nihil his que ventura sunt necessitatis importat.

h tu .s. o Boeti

Sed hoc inquis ip̄m dubitatur: an earum rerum

.i. euentus h em̄ nullo mō videtur possibile

que necessarios exitus nō habent: vlla possit esse pre

.i. p̄scia .s. hec p̄scientia ɔ ɔtingentia

notio? Dissonare etenim videntur: putasq̄ si preui-

.s. ɔtingentia

deantur consequi necessitatem: si necessitas desit mi-

.s. ea .s. putas .s. diuina

nime presciri. Nihilq̄ scientia comprehendi posse

.s. ea euēt⁹ sicut ɔtingentia

nisi certum. Q̄ si que incerti sunt exitus: ea quasi cer

.s. tu putas

ta prouidentur: opinionis id esse caliginem non sci-

ɔ in h̄ tu deciperis cui⁹ deceptōis causa error tu⁹ circa iudiciū cognitōis ɔ in hoc erras

entie veritatem. Aliter enim ac sese res habeat arbi-

bitrari ab integritate scientie credis esse diuersum.

g Que igit̃. Notādū q̄ sicut res actu fiūt ita erāt future. Sed q̄dā actu libere fiūt. ergo erāt libere future. & p ɔ̄sequēs nō oīa sunt necessario futura licet necessitate ɔditionata inquātū cōparant̃ ad p̄uidentiā diuinā. nō tñ in sui natura ɔsiderata necessario eueniunt necessitate absoluta sic postea videbit̃: vbi distinguet duplicē necessitatem. s. ɔditionatā & absolutā.
(Ordo) Sed q̄ p̄t fieri vt ea q̄ p̄uident̃ futura esse non eueniant? Quasi vero nos credam⁹ ea q̄ prouidētia futura eē prenoscit futura esse nō euentura sed potius arbitremur illud: licet eueniat nihil tñ necessitatis habuisse in sui natura vt eueniret q̄d licebit facile hinc p̄pendas etem̄ intuemur plura subiecta oculis dū fiūt vt ea q̄ spectantur aurige facere in moderādis & flectendis q̄drigis atq̄ ad hūc modū et cetera. Igit̃ num vlla necessitas ɔpellit q̄cquid illorū ita fieri? B. Minime. P. Em̄ frustra esset effect⁹ artis si oīa mouerentur coacta. Igit̃ q̄ cū fiūt carēt necessitate existēdi eadē sunt futura sine necessitate priusq̄ fiāt q̄re q̄dā sūt euētura q̄rū exit⁹ sit absolut⁹ ab oī necessitate. Nā q̄dē nullū arbitror esse dicturū q̄ q̄ nūc fiūt nō fuerit priusq̄ fierent futa. Igit̃ hec p̄cognita habēt liberos euēt⁹. Nā sic scia p̄ntiū rerū nihil iportat necessitat̃ his q̄ fiūt. Ita p̄sciētia nihil his q̄ ventura sunt.

h Sȝ h̄ inq̄es. Hic phīa discutit motiuū Boetij. vtrū futa incerta sicut sunt ɔtingētia possint certe p̄sciri. Et primo mouet dubitationē de hoc. & tāgit rōes dubitatōis. Secundo assig̃t cām erroris ibi. Cui⁹ erroris causa est. Notandū q̄ q̄ nos nō possum⁹ futa ɔtingētia certe p̄cognoscere: putamus silr deū hoc nō posse. res em̄ eodē mō se hñs diuersimode a diuersis potest cognosci. Vñ cognoscere rem aliter q̄ se habet ex p̄te rei cognite non est scia sed cognoscere rem aliter q̄ se habeat ex p̄te cognoscētis bñ est scia. & sic futura ɔtingētia licet in se sint certa p̄nt tñ p̄sciri a deo sine errore falsitatis.
(Ordo.) Sed inquis hoc ip̄m dubitat̃ an possit esse vlla p̄notio earū rerum q̄ nō habēt necessarios exit⁹: etem̄ vident̃ dissonare q̄ putas si p̄uideātur ɔseq̄ necessitatē si necessitas desit minimeq̄ nihil posse comp̄hēdi scia nisi certum. Q̄ si que sunt incerti exitus prouident̃ ea quasi certa id esse caliginem opinionis non veritatem sciētie credis em̄ diuersum esse ab integritate sciētie aliter arbitrari rem q̄ sese habeat.

¶ Cui⁹ erroris causa est ꝙ oīa q̄ q̄sq̧ nouit ex ipoꝝ
.s.qz ꝛ nō ex vt cognoscēt
tm̄ vi atq̧ natā cognosci estimat que sciuntur. quod
.i.p ꝯtrariū.qz res magis cognoscitur p ꝯtrariū
totū cōtra est. Om̄e em̄ q̄d cognoscit̄ nō s̄m sui vim
s̄ s̄m cognoscentiū potius cōp̄hēditur facultatē.
¶ Nam vt hoc breui liqueat exemplo: eandē corpis
rotunditatem aliter visus aliter tactus cognoscit.
.s.visus .i.lōgit qu⁹ .s.corp⁹ .s.visualib⁹
Ille eminus manens totū simul iactis radijs intuetur.
.s.tact⁹ rotūditati
Hic vero coherens orbi atq̧ cōiunctus circa ipm mo
.i.circa corpus rotundū .s.ei⁹ .i.p ptes
tus ambitum rotunditatem partibus cōp̄hendit.
exteriora
¶ Ipm q̄z hoīeꝫ alit̄ sensus: alit̄ imaginatio: alit̄ ratio:
.s.diuina .s.exterior sicut visus hois .i.in sensibili
alit̄ intelligētia contuet̄. Sensus em̄ figurā in subiecta
.i.absentis rei materialis
materia constitutā: imaginatio vero solā sine materia
.i.discernit imaginationē .i.naturā specificā hois
iudicat figurā. Ratio v̄o hāc q̄z trāscendit: speciemq̧
ipsam que singularibus inest vniuersali considera-
.i.discernit .i.ex .i.ꝯsideratē
tione perpendit. Intelligentie vero celsior oculus
.s.diuīa intelligētia qz q̄ existit in singularib⁹
existit: supergressa nanq̧ vniuersitatis ambitū ipāꝫ
.s.ydeam hois speculatōe
illam simplicem formā pura mentis acie contuetur.

¶ i Cui⁹ erroris. Hic assignat cām erroris. vbi notādum ꝙ cā erroris q̄re putam⁹ futura incerta non posse certe p̄sciri: q̄z putat̄ ꝙ facultas cognitiōis sit s̄m facultatē rei cognite & nō ipi⁹ cognoscēt̄. q̄d est falsum. Primo ergo p̄mittit hm̄ōi cāꝫ erroris. Secūdo im- pbat ip̄aꝫ ibi. Nam vt hoc breui.
k Om̄e em̄. Notandū ꝙ si cognitio esset s̄m facultatē rei cognite tūc res ab om̄ib⁹ eodē mō cognosceret̄: & sic aliq̄d ꝯp̄hēderet̄ eodē mō ab itellectu hūano & diuīo: q̄d falsū est. q̄z q̄ sūt icerta ꝯp̄hensiōe hūana sunt certa cō p̄hēsiōe diuīa. Cognitio ergo potius attendit̄ s̄m facultatē potētie cogno- scētis. ita ꝙ q̄nto potētia ē efficacior & certior tanto certi⁹ & limpidi⁹ rem comprehendit. (Ordo sic sumit̄.) Cui⁹ erroris cā est: estimat ꝙ oīa q̄ q̄s- q̧ nouit tm̄ cognosci ex vi & natura ipoꝝ q̄ sciūt̄ q̄d totum ꝯ est. Om̄e em̄ q̄d cognoscit̄ nō ꝯp̄hēdit̄ s̄m sui vim sed poti⁹ s̄m facultatē cognoscētiū.

¶ l Nā vt h̄. Hic pbat ꝙ facultas cognitōis est s̄m facultatē potētie co- gnoscētis: & nō ex pte rei cognite. Pri mo declarat hoc exēplis. scd̄o probat hoc idē p rōeꝫ. ibi. Neq̧ id iniuria. Pri ma in duas s̄m duo exēpla. Secundū ibi. Ipsum quoq̧.

m Ille emin⁹. Innuit duplicē drām iter modū cognoscēdi visus & tact⁹. Prima ē ꝙ visus a remotis existēs co- gnoscit aliq̄d corp⁹ rotūdū. Tact⁹ aūt nō cognoscit ipm nisi iūct⁹. Secunda differētia ē ꝙ visus totū corp⁹ sil̄ com p̄hēdit. Tact⁹ āt p ptes. Talis aūt di- uersitas in cognoscendo nō esset si res cognosceret̄ ex sui natura cū eadē res maneat in eadē cognitiōe. Notādum ꝙ quidā dixerūt visionē fieri p emissio nē radioꝝ visualiū ab oculis vsq̧ ad rem visam Sz hec opinio est ꝯtra Are sto. Visio em̄ nō fit extramittēdo sed int⁹ suscipiendo. patiēte em̄ aliq̄ sensi- tiuo fit ipm videre. ij. de aīa. Hic autē loquit̄ opinione antiq̄ꝝ cū dicit ꝙ vi sus totū corp⁹ intuetur iactis radijs.

(Ordo) Ille manēs emin⁹ intuet̄ totū iactis radijs hic v̄o coherēs atz ꝯiūct⁹ orbi mot⁹ circa ipm ambitū ꝯp̄hēdit (rotūditatē ptib⁹.
¶ n Ipm q̄z hoīeꝫ. Hic oñdit secundū exēplū i v̄tutib⁹ cognoscitiuis subordinatis. Secūdo oñdit quō ille v̄tutes se hñt ad inuicē ibi. In quo illud. Primo ergo declarat quō idē a diuersis potentijs diuersi- mode ꝯp̄henditur. Notandū ꝙ primū exemplū fuit de virtutib⁹ cognoscitiuis nō subordinatis sicut de visu & tactu. Istud autem exemplum est de virtutibus subordinatis: que sunt quatuor. scilicet sensus exterior qui inest om̄ib⁹ animalibus. Imaginatio que tm̄ inest animalibus perfectis. Ratio que tm̄ inest hominibus. & intelligē- tia p quā intelligit diuinā cognitionē. Iste virtutes habent diuersum modū cognoscendi eam rem. s. hoīeꝫ. vt de claratur in lr̄a. quod nō esset nisi cognitio fieret s̄m facultatē virtutū cognoscentiū & non rei cognite.
(Ordo) Sensus quoq̧ aliter contuetur ipsum hominem: aliter imaginatio: aliter ratio: aliter intelligentia. Sensus enim iudicat figuram in subiecta materia. sed imaginatio solam figuram sine materia vero ratio hanc transcē ditq̧ perpendit speciem ipsam que inest singularibus vniuersali consideratione: oculus vero intelligentie celsior existit nāq̧ supergressa ambitum vniuersitatis contuetur illam simplicem formam pura acie mentis.

¶ o In quo illud maxime. Hic ostendit phia quō p̄dicte v̄tutes cognoscitiue se habeant ad inuicē. ostendēs ꝙ quicq̄d p̄t v̄tus inferior p̄t etiā & superior: & ampli⁹. Et primo ostendit hoc de intelligentia respectu aliaꝝ virtutū. Secūdo ostendit idem de rōne Secūda ibi. Ratio q̄ꝫ.

p Nam superior ⁊c. Notandū ꝙ q: virtus superior virtutē includit inferiorē. Sicut tetragonum īcludit trigonum. vt patet secūdo de anima. Ideo q̄cquid potest virtus inferior potest & supior & magis. quia modo magis vniuersali comprehendit quod inferior modo magis particulari. licet nō econuerso. Ideo que potest intelligentia humana comp̄hēdere potest & diuina intelligentia: licet non econuerso:

(Ordo) In q̄ illud maxime ꝯsiderandū est. Nam superior vis cōprehendēdi amplectitur inferiorem vero inferior nullo modo cōsurget ad superiorem neq; em̄ sensus valet aliquid extra materiā vel imaginatio cōtuetur vniuersales species vel ratio cupit simplicem formā: sed intelligētia quasi desup spectans concepta forma diiudicat cuncta que subsunt. Sed eo modo comprehendit ipsam formam quo nulli alij poterit esse nota. Nam cognoscit vniuersum ratiōis & figuram imaginationis & materiale sensibile nec vtens ratione nec imaginatione nec sensibus: sed prospiciens cuncta vno ictu mentis.

.s. ordie istaꝝ virtutū

¶ In q̄ illud maxime cōsiderandū est. Nam

.s. in se

supior vis cōp̄hendēdi amplectit̄ inferiorē:

.s. vis — ita vt cōp̄hendat qđ supior

Inferior v̄o ad supiorē nullo mō consurget.

Manifestat hoc exēplo — .s. app̄hēdere

Neq; em̄ sensus aliq̄d extra materiā valet vel

.i. min⁹ p̄ticulares

vniuersales spēs imaginatio cōtuet̄ vel ratio

.s. diuina — est sic ī supmo ḡdu cognitōis

capit simplicē formā. Sꝫ intelligētia q̄si desup

p̄dca — .s. illi forme vt ꝯgnoscēdo formā hoīs ꝯgnoscit oīa q̄ sunt in hoīe

spectās cōcepta forma q̄ subsunt cuncta di-

.s. inferiori virtute

iudicat: Sꝫ eo mō q̄ formā ip̄aꝫ que nulli alij

nota esse poterat comprehendit. Nam & ra-

.i. vniuersalē formā

tiōis vniuersū & imaginatōis figurā & ma-

qđ spectat ad sensū exteriorē — .s. ipsa

teriale sensibile cognoscit. Nec rōne vtēs nec

imaginatione nec sensibus: sed illo vno ictu

.i. absq; discursu rōis qđ nō facit rō

mētis formaliter: vt ita dicā: cūcta p̄spiciēs.

q — .i. ꝯcipit

¶ Ratio q̄ꝫ cū q̄d vniuersale r̄spicit nec ima

vniuersali app̄hensione

ginatiōe nec sensibus vtens imaginabilia vel

.s. ratio

sensibilia comprehendit. Hec est em̄ q̄ con-

ceptionis sue vniuersale ita diffinit. Hō est

diffinitio

animal bipes rationale: que cum vniuersalis

.i. notificatio

notio sit: tamen imaginabilem sensibi-

q̄ hac diffinitiōe explicatur

lemq; esse rem nullus ignorat, quod illa nō

¶ q Ratio quoq;. Hic ondit idē de rōne ꝙ sicut intelligētia cōp̄hendit alias tres virtutes inferiores. sic rō etiā comp̄hendit sub se alias duas virtutes: scꝫ imaginatōēꝫ & sensum. Notandū ꝙ licꝫ ratio in comp̄hēdēdo suū vniuersale nō vtatur imaginatione & sensu tū in actu suo p̄supponit imaginatōēꝫ & sensū: q: nihil est in intellectu nisi ꝙ prius fuerit in sensu. Sir̄r licꝫ imaginatio in sua operatione nō vtat̄ sensu tñ p̄supponit sensum fuisse in actu. q: fantasia quā hic vocat imaginationeꝫ est motus fact⁹ a sensu s̄m actū ex secūdo de anima.

(Ordo.) Quoq; cum ratio respicit quid vniuersale nec vtens imaginatione nec sensib⁹ comp̄hendit imaginabilia vel sensibilia em̄ hec est que ita diffinit vniuersale sue ꝯceptionis Homo est animal bipes rationale que cum sit notio vniuersalis tamen null⁹ ignorat eam esse imaginabilemq; sensibilem q̄d illa considerat nō imaginatione vel sensu sꝫ in conceptione rationali. Imaginatio q̄ꝫ tā etsi sumpsit exordiuꝫ ex sensibus visendiq; formandi figuras: tamen absente sensu exteriori collustrat queq; sensibilia non sensibili sed imaginaria ratione iudicandi. vides ne igitur vt cūcta vtātur potius sua facultate in cognoscēdo q̄ facultate eorum que cognoscuntur.

¶ r Neqȝ id iniuria: Hic confirmat dictū suū per rationem. Que sic formatur ex littera. Omnis actus & operatio sequitur cōditionem illius potentie cuius est actꝰ. Sed iudicare siue cognoscere est actus & operatio potentie cognoscētis & nō rei cognite. ergo iudicare & cognoscere sequitᷣ modum & conditionē potentie cognoscentis & nō rei cognite.

(Ordo talis est (Neqȝ id iniuria. Nam cum omne iudicium existat actꝰ iudicantis necesse est vt qȝsqȝ pficiat suam operā nō ex alia sed ex propria virtute.

vniuersale

imaginatione vel sensu: sed in rationali conceptione cōsiderat.

Ostēdit ꝙ imaginatio ꝯphēdit sensū ꝙuis

Imaginatio quoqȝ tametsi ex sensibus visendi formādiqȝ figu

.s.exteriori tol .i.cognoscit

ras sumpsit exordiū: sensu tn̄ absente sensibilia queqȝ illustrat:

Concludit

non sensibili: sed imaginaria ratione iudicandi. Vides ne igitur

quō .i.ppria

vt in cognoscendo cuncta sua potius facultate ꝙ̄ eorum quæ

.s.irrationabiliter scȝ ꝙ res cognoscitur nō ꝭm sui naturā sed ꝭm naturam cognoscentis

f

cognoscitur vtantur. ¶ Neqȝ id iniuria. nam cum omne iudi

.i.potētie cognoscitiue .s.cognoscētis .i.opatiōes cognoscēdi

cium iudicantis actus existat: necesse est vt suā quisqȝ operam

.i.aliena.s.rei cognite .i.ex ꝟtute cognoscentis

non ex alia sed ex propria potestate perficiat.

Istud est Metrum quartum huius quinti. quod

dicitur Gliconicū ab inuentore. Coriambicū a pede p̄dominātē. In q̊ metro improbat opiniōnē Stoicoꝝ ex q̄ videtur sequi cōtrariū dictis suis. Fuit em̄ opinio Stoicorū ꝙ cognitio intellectiua solū pficeretᷣ ex hoc ꝙ corpa exteriora suas silitudīes imprimāt in mentē: ita vt mens solū se habeat in rōne patiētis: & res extra in rōne agentis. Ex quo sequitᷣ cum patiens trahatᷣ ad naturam agentis: & non econuerso. ꝙ cognitio sequeretur naturam rei cognite & non naturam cognoscentis: q̊d est contra dicta. Primo ergo ponit opinionem Stoicorum. Secundo improbat eam ibi. Sed mens.

Vondā porticus attulit
s.nt sententiis s.stoicis

Obscuros nimiū senes:
stoici i.rez sensibiliū formas

Qui sensus & ymagines
i.exterioribus

E corporibus extimis:

Credunt mentibus imprimi,
s.eo modo posuerunt corpora imprimere ymagines mentibus

Vt quondam celere stilo,
s.alicui scribenti in planicie

Mos est equore pagine:
pagina s.prius

Que nullos habeat notas:

pressas figere litteras,

¶ Sed mens si pprijs vigens:
s.si nullā actionē ppriam habet

Nihil motibus explicat:

Sed tantum paciens iacet:
i.similitudinibus

Notis subdita corporū:
et i.admodū speculi

Cassasq; in speculi vicem
s.si ipsa representat i.similitudines

Rerum reddit ymagines,
s.tūc queritur s.hominū

Vnde hec si animis viget
non tm corporalia sed etiā incorporalia i.cognitio

Cernens omnia notio:

Si anima tantum est passiua
s.aie i.iudicat

Que vis singula prospicit
s.vis aie

Aut que cognita diuidit:

Que diuisa recolligit:
s.componendi et diuidendi s.aut que vis aie i.cōprehendens

Alternumq; legens iter:
i.generalissimis ascēdēdo ad specialissimis ad generalissima colligēdo multitudinē

Nūc summis caput īserit:
alias decedit i.specialissima pcedēdo i.occidit a generalissimis diuidēdo

Nunc decidit in infima:
i.tandem i.pparans

Tum sese referens sibi:
i.p vera

Veris falsa redarguit.
s.mens

¶ Hec est effitiens magis
efficacior

Longe causa potentior:
s.est illa s.est i.similitudine materie

Quam que materie modo

Impressas patitur notas:
Remouet si quis crederet q in anima nulla esset passio s.operationes aie

Precedit tamen excitans
s.ad operandum

Ac vires animi mouens:
s.quedā

Vnio in corpore passio:
s.tūc patitur visus

Cum vel lux oculos ferit:
s.tunc patitur auditus i.insonuit

Vel vox auribus instrepit

a Quondā porticus. Notandū q Stoici dicunt a stoa grece qd est portic9 latine: qa Athenis in manifestissima portico & aliis locis publicis. Stoici disputare solebant. Illi posuerunt animā tm̄ habere se in ratione paciētis respectu rez exteriorū: & qa cognitio magis videt sequi virtutē actiuā q passiuā. Ideo secundū eos cognitio poti9 debet attēdi secundū facultatem rei cognite que est actiua q anime cognoscentis que est passiua.

b Senes. Stoici dicebant senes pter maturitatem morum.

(Ordo). Quondā portic9 attulit senes nimiū obscuros q credūt sensus et ymagines īprimi e corporibus extimis vt quōdā mos est figere pressas lr̄as equore pagine q nullas pri9 habeat notas.

¶ c Sed mens. Hic impbat hanc opinionē. Secundo ponit suā veritatē ibi. Hec est efficiens Primo ergo deducit ad plura incōueniētia istā opinionē. Notādū q primū incōueniens est. Si cognitio intellectiua fieret p solam īpressionē corpoz in aīa tūc nō eēt virt9 p quā aīam cognosceret incorpalia quia p solā impressionē corpoz tantū cognosceret corpalia nūc aūt manifestū est q etiā incorpalia cognoscit. d Queuis singula. Ponit aliud incōueniens. Ex littera format tal' ratio. Illa aīa nō est tm̄ passiua sed actiua q iudicat cōponit & diuidit et vera falsis redarguit sed aīa intellectiua est huiusmodi ergo. maior est nota quia iudicare cōponere diuidere redarguere vident esse opatiōes actiue. Minor apparet aīa iudicat inter vez & falsum cōponit predicatū cum subiecto. aliqn̄ diuidit predicatū a subiecto & falsas opiniones redarguit.

(Ordo). Sed si mens vigens nihil explicat ppriis motibus sed tantū iacet paciēs subdita notis corporūq; reddit cassas ymagines rerū inuicē speculi vnde viget hec notio animis cernens oia? Queuis singula prospicit? aut que dinidit cognita? Que recolligit diuisa Legens alternum iter nunc caput summis nunc decidit in infima: Tum referens sese sibi redarguit falsa veris.

¶ e Hec est efficiens magis. Hic Phīa ponit veritatem. Notandum q Boetius hic vtitur sententia Platonica que ponit species rerum a principio naturaliter inditas anime. Sed anime sopita est ī corpore. Ita q nō intelligit p eas nisi excitetur per immutationē sensuū exteriorū. Excitata autē euocat speciē similem illi quam sensus exterior impressit & applicando eam rei exteriori sic intelligit per eam. Ad hanc intentionem etiam loquitur Linconiensis primo posteriorū dicens. Ratio in nobis sopita non agit nisi prius per operatiōes sensuum quibus admiscetur fuerit ex perfecta. Notandum quod ex littera videtur q intellectus possibilis intelligendo etiam sit actiuus cum sit causa efficiens: vt dicit in literra. Arestoteles autem tertio de anima vult q intelligere sit pati q intellectus nullam habet naturam nisi q est possibilis vocatus. Ad hoc dicunt aliqui q qnia anima comprehendit tam intellectum possibilem quam agentē anima est actiua ymmo causa effectiua intellectionis ratione

ſntellectus agētis] ſed eſt paſſiua ratione intellect⁹ poſſibilis vel dicēdum ꝙ intellectus poſſibilis eſt potentia paſſiua ſaltem quo ad primū eius actū cum itelligere ſit pati. Sed omnis potentia paſſiua de neceſſitate requirit potentiam actiuā que reducat ipſum ad actum. Tale autē actiuū non poteſt eſſe res corpalis extra cū agēs ſit preſtantius paſſo. Ideo tale actiuū ex parte aīe erit intellectus agens cuius operatio eſt facere potētia intellectiua actu intellecta ita ꝙ a rebus extra virtutem intellectus agētis inprimit̃ aliquid intellectui poſſibili per quod in actū intelligendi reducit̃. Non eſt ergo intentio Boetii negare ꝙ mens ſit paſſiua ratione intellect⁹ poſſibilis ſed vult ꝙ mens ſiue aīa magis habeat efficiētiā in intellectione ꝙ̄ ſit paſſiua ab ipſis corporibus extra & ꝑ cōſequens efficientia intellectus nō debet attribui rebus extra quod erat de intentione Stoicorum.

(Ordo). Hęc eſt magis efficiens cauſa longe potentior quā que modo patitur impreſſas notas tū̄ paſſio precedit in vno corpe excitās at mouēs vires animi cū vel lux ferit oclos vel vox inſtrepit aurib⁹ tū̄ vigor mētis excit⁹ vocās ſpecies quas int⁹ tenēs ad ſil̄es mot⁹ applicat eas notis exteris miſcet ymagines formis retrorſū recōditis.

fandem / .i. excitatus / .i. ſimilitudinibus exterioribus

Tum mētis vigor excitus: Notis applicat exteris:

.i. in aīa

Quas intus ſpecies tenet: Introrſum reconditis:

.i. ſpecies .i. applicat .ſ. exteriores corpo

Ad motus ſimiles vocans: Formis miſcet ymagines.

Hec eſt quinta Proſa huius quīti. libri. In qua ꝓbat ſpēaliter diuinā cognitionē eſſe ſecūdū modū cognoſcētis & n̄ rei cognite. Scd̄o oſtēdit inſufficientiā eoꝝ qui ex noſtro mō cognoſcēdi īpbat ꝓuidentiā diuinā ibi. Quid igit̃. primo facit qꝺ dictū eſt. Secundo infert duas cōcluſiones ibi. Hac itaqꝫ.

¶ Ex littera poteſt ſic argui. Si id de quo minus videt̃ ineſſe ineſt & de quo magis. Sed minus videtur ꝙ animus noſter in cognoſcēdo ſequat̃ motū ſuū & non rei cognite & tū̄ ſequit̃ facultatē ſuę cognitionis ergo multo magis intelligētia diuina ſequitur in cognoſcēdo ꝓprium motū ſue cognitionis ꝙ̄ ipſius rei cognite

(Ordo). Quod ſi incorporibus ſentiēdis quāuis obiecte qualitates afficiāt forinſecus īſtrumēta ſenſuūqꝫ paſſio corporis an̄cedat vigorē animi agētis que ꝓuocet in ſe actū mētiſqꝫ excitat

Proſa quinta

.i. cognoſcendis / licet

Vod ſi in corporibus ſentiendis ꝙ̄uis af

.i. immutent / .i. organa / .i. ab extra

ficiant inſtrumēta ſenſuū forinſecus obiecte qualitates, animiqꝫ agētis vigorē paſſio corporis antecedat

(passio)
que in se actum mētis ꝓuocet excitetq; interim quie
(.i. ab intra — cognoscendis)
scentes intrinsecus formas, Si in sentiēdis inq; corpo
(.s. noster — .s. corporis — .i. efficitur)
ribus animus nō passione insignit: sed ex sua vi sub-
(.s. si hoc est in animo)
iectam corpori iudicat passionē: quātomagis ea que
(.i. qualitatibus sicut intelligentie separate et precipue deus)
cunctis corporꝝ affectionibus absoluta sunt in discer
(.i. operationem)
nēdo nō obiecta extrinsec⁹ sequunt: sed actū sue mē
(efficiunt — q cognitio sequitur naturā cognoscentis — a)
tis expediunt. ¶ Hac itaq; ratione multiplices co-
(runt)
gnitiones diuersis ac differentibus cessere substātijs
Sensus enī solus cunctis alijs cognitionibus desti-
tutus immobilibus animantibus cessit: quales sunt
conche maris: queq; alia saxis herētia nutriūtur. Ima
(.s. que mouentur motu perfectissimo — malum)
ginatio vero mobilib⁹ beluis qbus iam īesse fugiēdi
(.s. bonum — .i. appetitus — .s. per quā tm̄ cōprehēdimus vniuersale)
appetēdi ve aliquis videt affectus. Ratio vero huma
(.s. generis — scda ꝯclusio — b)
ni tm̄ generis est sicuti intelligētia sola diuini. Quo fit
(.s. sit nocior et nobilior — solum)
vt ea noticia ceteris prestet que suapte natura nō mō
(.s. subiectū apprehendit)
ꝓpriū sed ceterarꝝ quoq; noticiarū subiecta cognoscit.
(c — d)
¶ Quid igit si ratiotinationi sensus ymaginatioq;
(.i. contradicent)
refragent nihil esse illud vniuersale dicētes quod sese

interim formas quiescentesītrinsecus: Si inq; ī corpibus sentiendis anim⁹ nō insignitur passione. sed iudicat ex sua vi passionē subiectam corpori quāto magis ea que absoluta sunt cunctis affectionibus corporum in discernendo non sequūtur extrinsecus obiecta sed expediunt actum sue mentis.

¶ a Hac itaq;. Hic infert duas cōclusiones ex premissis dicens. Ex quo cognitio sequit naturā cognoscētis & non rei cognite & cū cognoscētia sint diuersa secundum naturā oportet diuersis cognoscētibus conuenire diuersas cognitiōes. Notandū circa primā conclusionē q cū actus & operatiōes diuersificētur secundū diuersitatē agētium & opantiū sequitur si agentia & operantia sint diuersa q habeāt diuersas opationes & cognitiōes ꝓpter qd sensus sine aliis cognitionib⁹ cessit aīalibus imobilibus & accipitur hic sensus stricte ꝓ apprehensione sensitiua que solum immutat ad presentiā sensibilis. Sic enī distinguitur cōtra ymaginationē que nō tantū apprehendit rem presentem sed etiam absentem.

b Quo fit vt ea noticia. Ponit secundā conclusionē q illa cognitio est notior & nobilior que nō solū apprehēdit ꝓpriū obiectū sed etiā obiecta aliarum noticiarꝝ. Notandū circa secundam cōclusionem q quecūq; potētia plura cognoscit videt etiā prestantior ea q̄ cognoscit pauciora. Si ergo aliq̄ potētia cognoscit ꝓpriū obiectū & cū hoc obiecta aliarꝝ potentiarū inferiorum sicuti est intelligētia diuina & nō ecōuerso sequitur q potentia superior plura cognoscens sit nobilior inferiori. (Ordo). Hac itaq; ratiōe multiplices cognitiōes cesserūt diuersis ac differētib⁹ substātiis sensus enī solus destitut⁹ aliis cognitiōib⁹ cessit animātib⁹ imobilib⁹ quales sunt conche marisq; alia que herentia saxis nutriūtur. Imaginatio vero mobilibus beluis qbus iā videtur inesse aliqs affectus fugiendi ve appetendi. Vero ratio est tm̄ humani generis sicuti sola intelligentia diuini. Quo fit vt ea noticia ꝑstet ceteris que suapte natura nō mō ꝓpriū cognoscit sed subiecta ceterarum noticiarum.

¶ c Quid igitur. Hic phia ostēdit insufficientiā eorꝝ q̄ ex modo cognoscendi nostro improbāt diuinam prouidentiam. Secundo hortatur nos ad considerandum modum diuine cognitionis ibi. Quare in illius. Primo manifestat insufficientiam eorum per simile. Secūdo applicat illud simile ad ꝓpositū ibi. Simile est. Similitudo aūt quā intēdit talis est. Sensus & ymaginatio sunt cognitiōes inferiores q̄ ratio. Si ergo sensus & ymaginatio vellēt iudicare mō cognoscēdi ratiōis ex mō cognoscēdi ꝓprio & dicere q vniuersale nihil esset qd ratio apprehendit vel si verū esset iudiciū ratiōis vel esset pticulare & sensibile ratio vero diceret cōtrariū. Manifestū est q nos q vigemus vtraq; cognitiōe potius assentiremus rationi iudicādo motiuū sensus & ymaginatiōis esse insufficiens.

d Ratiotinationi sensus ymaginatioq;. Notādū q iudicio nobilioris potentie potius est astandum q̄ iudicio

potẽtie ignobilioris. Cum igitur ratio sit potentia nobilior ꝙ̄ sensus & ymaginatio & ꝙ ratio comprehendit ꝓprium obiectũ: & obiectũ sensus & ymaginationis & nõ ecõuerso ergo potius astandũ est iudicio rationis ꝙ̄ potentiarum inferiorum.

(Ordo). Quid igiť si sensusqꝫ ymaginatio refragẽtur ratiotinationi dicẽtes nihil esse illud vniuersale quod ratio putat sese intueri quod enĩ est sensibile vel ymaginabile id nõ posse esse vniuersale aut igitur iudiciũ rationis verũ esse nec quicqꝫ esse sensibile aut qm̃ notum sit & ymaginationi plura esse subiecta sensib⁹ esse inanẽ cõceptionẽ rationis quę cõsideret qd̃ sensibile sit ac singulare quasi quoddam vniuersale ad hec si ratio respõdet cõtra se quidẽ conspicere ratione vniuersitatis & quod sensibile et qd̃ ymaginabile sit. Illa vero non posse aspirare ad cognitionẽ vniuersitatis qm̃ notio eoꝝ non possit excedere figuras corporales vero potius credendum esse iuditio deformiori pfectioriqꝫ cognitiõe rerum. Igitur in huiusmodi lite nos qbus inest tã vis ratiocinãdi ꝙ̄ ymaginandi etiam sentiendi nõne potius causam rationis probaremus?

¶ d Simile est. Hic applicat illud simile ad ꝓpositũ. Et dicit illud qd̃ est dictum de sensu & imaginatiõe respectu rationis. Simile est ꝛc. Notãdũ ꝙ sil'e est de iuditio sensus et ymaginatiõis respectu rationis: et ratiõis respectu intelligẽtie diuine. Nam sensui & ymaginationi videť ꝙ ratio aliter non possit cõprehẽdere rem nisi sicut ipsa comprehẽdit quod cum falsum est. Sic similiter videtur rationi humane ꝙ intelligẽtia diuina nõ possit res incertas cognoscere aliter ꝙ̄ ipsa cognoscit qd̃ falsum est nam que ratio humana incerte cognoscit intelligentia diuina certe cõprehẽdit.

(Ordo) Simile est ꝙ humana ratio non putat diuinam intelligentiã intueri futura nisi vt' ipsa cognoscit. Nam vti disseris si qua videanť non habere certos ac necessarios euentus ea nequeunt prescin certo euentura igitur harum reꝝ nulla est presciẽtia si credamus esse ĩ his nihil erit quod non preueniat ex necessitate. Si igiť vti sumus participes rationis ita possemus habere iuditium diuine mentis sicut iudicamus ymaginationẽ & sensum oportere cedere rationi

sic arguendo
intueri ratio putet. Quod enim sensibile vel ymagi-
.i. vniuersale secundum iudicium sensus ꝛ imaginationis
nabile est id vniuersum esse nõ posse: aut igiť ratiõis
.s. per consequens quod est absurdum
verum esse iudiciũ: nec qcquid esse sensibile aut quo
.s. sensui .i. que necesse est esse sensibilia
niã sibi notũ sit plura sensibus & imaginatiõ; eẽ sub
.s. crederes ne
iecta inanẽ cõceptionẽ esse rationis: quę quod sensibi
.s. simul
le sit ac singulare quasi quoddam vniuersale conside
.i. ediuerso
tam
ret. Ad hęc si ratio contra respõdeat se quidẽ & quod
ꝙ̄ .i. in vniuersali
sensibile & quod ymaginabile sit vniuersitatis ratiõe
.s. sensum ꝛ ymaginationem vniuersalis .i. ꝯuenire
cõspicere. Illa vero ad vniuersitatis cognitionẽ aspira
cognitio
re non posse qm̃ eorum notio corporales figuras nõ
possit excedere. De rerum vero cognitiõe firmiori pő
et diceret ideo
tius perfectioriqꝫ iudicio esse credendũ. In huiusmo-
.s. inter sensum ꝛ imaginationem ex vna parte ꝛ rationis ex altera
di igitur lite nos quibus tam ratiocinãdi ꝙ̄ ymaginã
ꝛ reputaremus morius sensuum ꝛ imaginationis esse insufficiencia
di etiam sentiendiqꝫ vis inest: nonne rationis potius
.q.d. imo .s. quod sequitur huic d quod dictum est
causam probaremus? ¶ Simile est ꝙ humana ratio
ratio
diuinam intelligẽtiã futura nisi vt ipsa cognoscit nõ
Quod apparet ex ipso modo arguendi
.i. arguis
putat ĩtueri. Nam vti disseris si qua certos ac necessa
rios habere nõ videanť euẽtus ea certo euẽtura pꝛsciri
.s. prescientie
nequeũt: harũ igiť rerum nulla est prescientia quã si
etiã in his esse credam⁹ nihil erit qd̃ non ex necessitate

prouenìat. Si igitur vti rationis participes sumus: ita diuine iudiciũ mentis habere possemus: sicut ymaginationẽ sensumq; rationi cedere oportere iudicamus: sic diuine sese menti humanam sumittere rationẽ iustissimã censeremus. ¶ Quare in illius summe intelligentie cacumen si possimus erigamur illic etenĩ ratio videbit: quod in se non potest intueri. Id autẽ est quonã modo etiã que certos exitus nõ habẽt certa tñ videat ac definita prenotio neq; id sit opinio. Sed sume poti⁹ sciẽtie nullis terminis inclusa simplicitas.

sicut · .s. iudicaremus · diuine · e · p diligentem ꝯsiderationem · .s. illa · .i. cognoscat · q: simplicitas summe sapientie est infinita

sic censeremus iustissimũ humanã rationẽ sese summittere diuine menti.

¶ e Quare si in illi⁹ ꝛc. Hic phia hortatur vt erigamus nos ad cognitionẽ diuine intelligẽtie. Notandũ ꝙ si cognitio sequeretur facultatẽ rei cognite & non virtutis cognoscentis tunc sicut ratio humana cognoscit futura cõtingẽtia incerte. Sic similiter intelligentia diuina ea incerte cognosceret sed quia facultas cognitionum est secundũ facultatem virtutum cognoscentiũ & intelligentia diuina in cognoscendo excedit rationẽ humanam poterit ipsa certe cognoscere que ratio humana incerte cogonoscit.

(Ordo). Quare si possumus erigamur in cacumine illius summe intelligentie illic enim ratio videbit quod in se non potest intueri autem id est quonã modo certa ac definita ꝑnotio dei videat que non habent certos exitus neq; id sit opinio sed potius simplicitas summe scientie nullis terminis inclusa.

Hic incipit quintũ Metrũ et vltimũ huius quinti.

Quo dicit Archiloicũ ab inuentore dactilicũ a pede predominãte. In quo ostẽdit hoĩem esse dispositũ ad contẽplationẽ celestiũ ex figura corpis sui. Et primo describit figurã corpalem aliarum bestiarum. Secundo figuram hominis ibi. Vnica gens.

Metrum Quintum

valde
QVam varijs terras animalia permeāt figuris:
.s.aīalia sicut serpentes ⁊ reptilia .i.vertunt
Namq; alia extento sunt corpore:puluereq; verrūt:
.s.in puluere .i.mota
Continuumq; trahunt vi pectoris incitata sulcum.
.s.alia aīalia
Sunt qbus alarum leuitas vaga verberetq; ventos:
.i.aeris
Et liquido longi spatia etheris enatet volatu:
.i.terre .s.suis
a
Hec pressisse solo vestigia gressibus gaudent:
.i.p̄transire .s.gaudet
Vel virides campos transmittere vel subire siluas:
.s.aīalia
Que varijs videas licet omnia discrepare formis:
.i.ad terram inclinata .i.brutales .i.ingrauatos ostendere
prona tamen facies hebetes valet ingrauare sensus.
.i.solum .i.caput suū altius
b
Vnica gens hominū celsum leuat altius cacumē:
.i.erecto .s.vultu eleuatio in celum
Atq; leuis recto stat corpore despicitq; terras.
homo .i.delirus te .s.recta
Hec nisi terrenus male desipis ammonet figura:
.i.erigis
Qui recto celum vultu petis:exerisq; frontem:
.i.extollas .i.grauedine depressa .i.sub pedibꝰ vel subē aduerbiū loci
Insublime feras animū quoq; ne grauata pessum:
.i.residens
Inferior sidat mens corpore celsius leuato.

a Hec pressisse solo. Notandū ꝙ phi losophia tangit tria genera animaliū scilicet reptilia/ volatilia & gressibilia que licet differunt in formis qa quedā formanť ad reptandū vt serpētes que dam ad volandum:vt aues quedā ad gradiendum.vt bestie tamē in hoc om nia conueniunt ꝙ habent faciem incli natam ad terram.

(Ordo). Animalia pmeāt terras q̄ va riis figuris. Namq; alia extento corpo re q; verrunt puluereq; incitata.i.mo ta vi pectoris trahunt cōtinuū sulcū Sunt quibus vaga leuitas alarum ver beretq; vētos & enatant liquido vola tu spatia longi etheris hec gaudēt pres sisse vestigia solo gressibus vel trāsmit tere virides campos vel subire siluas. Que oīa licet videas discrepare variis formis tamē prona facies valet ingra uare hebetes sensus.

¶ b Vnica gēs hoīm. Hic describit fi gurā hoīs que est erecta ad celū. Ratio huiꝰ. Quia sicut oē graue deorsum ita omne leue sursum sicut flamma ignis Cum autem aīa sic fex intelligentiarū & flāma diuie essentia repetit sursum Nisi enim aīa erigereť ad cōtemplatio nem celestiū videreť corpus esse nobili us aīa. Ideo dicit Aristoteles in.xvi.de aīalibus homo inter oīa aīalia habet figurā rectilinearē de qua figura etiā loquiť Ouidius i libro Methamorpho seos dicens. Pronā cum spectāt aīalia cetera terrā. Os hominis sublime deū celumq; videre. Iussit & erectos ad si dera tolli vultus.

(Ordo). Vnica gens hoīm leuat altius celsum cacumen & leuis stat recto cor poreq; despicit terras nisi terrenus qui celum petis recto vultuq; exeris frōtē hec figura ammonet male desipis nisi feras aīm in sublime ne mēs grauata pessum sidat inferior leuato corpore celsius.

Hic incipit Sexta Prosa et vltima huius quinti.

In qua determinat veritatem de compassibilite prescientie diuine & liberi arbitrij Et primo ponit suam determinationem. Secundo subiungit vtilem exhortationem circa finem libri ibi. Auersamini. primo ostendit modum diuiue cognitionis. Secū do soluit obiectiones factas contra diuinam prouidentiam. Tertio cōcludit compas sibilitatē liberi arbitrij cum prouidentia diuina. Secunda ibi. Quid igitur postulas. Tertia ibi. Que cum ita sint. primo determinat de statu dei qui est eternitas. Secūdo ex hoc declarat modū diuine scientie ibi. Quoniā igiť omne iudiciū. primo p̄mittit ꝙ determinandum sit de eternitate. Secundo determinat de ea ibi. Eternitas est.

.s.prosa quarta

.i.nō ex nat̄a rei scire .i.cognoscentiū

Voniā igitur vti pauloante monstratū ē: omē q̄d scitur nō ex sua s; ex cōphendē/tiū nat̄a cognoscit: intueamur nunc q̄ntū fas est: quis sit diuine substantię (.i.essentie) status: vt quenā etiā scīa eius sit possimus cognoscere. Deū igit̄ eternū esse [a] cūctorꝝ rōne degentiū (.i.veentiū) cōmune iuditiū est. (ideo) [b] Quid sit igit̄ eternitas cōsideremus: hęc em̄ nobis naturā pariter diuinā scientiāq; patefaciet (.i.manifestabit). [c] Eternitas igitur est interminabilis vite tota simul & perfecta possessio. [d] Quod ex collatione (.i.compatōe) tp̄aliū clarius liquet. Nā qcq̄d

a Cūctorꝝ rōne degentiū. Notandū φ viri degētes rōne sūt viri p̄diti luce sapiētie: & om̄es isti cōcedūt deū esse eternū. Nā p̄hus .viij. p̄hicorꝝ ex eternitate motus ōndit eternitatē motoris: & oēs tam greci q̄ȝ barbari putantes deos esse estimāt eos immortales.

b Quid sit igit̄ eternitas. Notandū φ q: eternitas dei & nat̄a & scīa dei non differunt ſm subāȝ. ideo cognita eternitate cognoscit̄ nat̄a & scīa dei. (Ordo) Igit̄ qm̄ monstratū est paulo ante φ omē q̄d scitur cognoscit̄ ex sui natura sed ex cōprehendentiū intueamur nūc q̄ȝtū fas est q̄s sit status diuine substantie vt possimus cognoscere q̄nam sit eius scīa. Igit̄ cōmune iudiciū cūctorꝝ degētiū rōne ē deū eē eternū: igit̄ consideremus q̄d sit eternitas hęc em̄ nobis patefaciet naturā diuinam pariterq; scientiam.

c Eternitas igit̄. Hic p̄seq̄t̄ de eternitate. Et primo ponit eius diffinitionē. secūdo declarat eā ibi. Quod ex collatōe. Nota ſm Albertū sup li. de causis. Aliq̄d ē eternū: & ē in eternitate: & ē ip̄a eternitas sic̄ deus. Aliq̄ sūt eterna & sunt ī eternitate: s; nō sunt ip̄a eternitas: sic̄ subē sep̄ate. Alia sunt eterna nō in eternitate: nec sunt ip̄a eternitas. vt motus tēpus & mundus. Nota cū dicit. Eternitas est possessio. ibi vtit̄ noīe possessiōis ad designandū immutabilitatē & indeficientiā eternitatis: q: ip̄a firmiter possidet̄ & q̄ete habet̄. Et dicit vite. ad innuendū φ nō viuētia nō mensurant̄ eternitate. & dicit interminabilis. ad drām illius vite q̄ habet terminū a p̄te ante & a p̄te post. sic̄ vita hoīs. vel a p̄te ante tm̄: sicut vita angelorꝝ. Et dicit tota sil̄: ad drām vite angelice. q̄uis em̄ esse angeli ſm subāȝ sit totū sil̄: nō tm̄ ſm opationē cū habeat opatōes successiuas & intellectōes. Et dicit p̄fecta: ad designandū φ eternitati nihil deest: p̄fectū em̄ ē cui nihil deest primo celi & mūdi. (Ordo) Igit̄ et̄nitas ē possessio intermiabilis vite exn̄s tota sil̄ & p̄fecta.

d Quod ex collatōe. Hic declarat diffinitionē. Secūdo redarguit q̄sdā q vocabulo eternitatis abutebāt ibi. Vn̄ nō recte. Primo ergo declarat diffinitionē et̄nitat; in compatōe ad tēpus. Notandū φ q: p cognitōȝ tp̄is deuenimus in cognitōeȝ et̄nitatis: eo φ opposita iuxta se posita magis elucescūt. Ideo p naturā & successionē tp̄is declarat nob̄ naturā et̄nitat̄: Sic̄ em̄ rō tp̄is ꝯsistit ī successiōe & apphēsiōe prioris & posterioris in motu. cuius vna ps p̄terijt: & alia est fut̄a. sic ratio eternitatis p oppositū ꝯsistit in apprehēsiōe vniformitatis illius; q̄d est omnino extra motū ꝯp̄hendēs simul p̄teritū & futurꝝ tanq̄ȝ p̄ns.

e Quod igiť ₰c. Ipsi⁹eterni nil transit in p̄teritū: ideo sp̄ sibi p̄ns assistit. q̄z ꝑo nūq̄ꝫ deficiet sic nec vnq̄ꝫ icepit cū habeat vitā interminabilē necesse est ꝙ assint q̄libet differētie tp̄is etiam si ponať temp⁹ infinitū. Et q̄z eodē mō assistit differētijs tempoꝝ per quē modū in se subsistit. mot⁹ āt q̄ in se subsistit est p̄sentarius: ideo etiā assistit differētijs tēporis per motū p̄ntem. Ideo dicit ꝙ necesse est eternū p̄ntem habere infinitatē tēporis mobilis.

(Ordo) Quod liquet clari⁹ ex collatōe tēporaliū. Nā q̇cquid viuit in tēpore id p̄ns ꝓcedit a p̄teritis ī futaq̄ꝫ nihil est in tēpore ꝯstitutū q̄d pariter possit amplecti totū spaciū vite sue. Sed crastinū quidē nōdū app̄hēdit hesternū vero iā perdidit q̄ꝫ nō ampli⁹ viuitis in hodierna vita q̄ꝫ ī illo mobiliq̄ꝫ trāsitorio momēto igiť q̄d patiť ꝯditionē tēporis licet illud nec vnq̄ꝫ ceperit esse nec desinat sicut Aresto. cēsuit de mūdoq̄ꝫ vita ei⁹ tendať cū infinitate tp̄is nōdū tn̄ tale est vt iure credať eē: eťnū em̄ nō ꝯp̄hēdit atq̄ꝫ complectiť simul totū spaciū vite licet infinite sꝫ formā nōdū habet trāsacta. Igiť q̄d ꝯp̄hendit ac possidet pariter totā plenitudinē interminabilis vite cui nihil absit futuri nec aliquid fluxerit p̄teriti illud iure ꝓhibeť esse eternū. q̄z sui compos necesse est semper sibi assistere & presentē hr̄e infinitatē mobilis tēporis.

¶ f Vn̄ q̄dā nō recte. Hic ph̄ia īprobat quosdā q̄ abutebanť vocabulo eternitatis. Secūdo docet ꝓpriū modū loq̄ndi ibi. Ita si digna. Primo facit q̄d dictū est. Sc̄do manifestat quō tp̄alia deficiūt a simplicitate diuīe nature quā nitūť imitari ibi. Hūc em̄.

g Platoni mundū. Sicut p̄tꝫ ex libro Thimei. Plato voluit mūdū incepisse sed finē nō habere. Et hoc idē Aresto. sibi imponit in libro celi & mūdi dicens: ꝙ sol⁹ Plato generat mundum: Quid est ergo ꝙ dicit Boeti⁹: q̄ Plato non posuit mundū incepisse: Ad hoc diciť ꝙ dum Plato dixit mundū habuisse initiū: itelligiť ꝙ habuit initiū institutōis nō aūt tp̄is. sicut ponit exemplū de vestigio pedis. vt si pes ab eterno stetisset in puluere: pes essꝫ causa vestigij naturaliter p̄cedēs vestigiū licet non tempore:

h Neq̄ꝫ de⁹. Rn̄det tacite obiectioni Quia aliq̄s diceret. Si mūdus nunq̄ꝫ incepit videť esse coetern⁹ deo. Ad hoc respōdit ꝙ de⁹ est prior mūdo: nō antiquitate tp̄is sed simplicitate nature.

(Ordo) Vn̄ quidā nō recte qui cū audiūt visum Platoni mundū non ha

.s. exn̄s — ꝑ successiuā mutabilitatē
viuit in tp̄e: id p̄ns a p̄teritis in futa ꝓcedit. Nihilq̄ꝫ
est in tp̄e constitutū: q̄d totū vite sue spacium pariter
.i. ꝯp̄hēdere
possit amplecti. Sed crastinū quidem nondū appre-
.s. tp̄s — .i. nihil pl⁹ ē p̄ns de hodierna vita
hendit hesternū vero iam ꝑdidit. In hodierna q̄ꝫ vita
q̄d est indiuisibile instans quo futuꝝ copulatur p̄terito
non amplius viuitis q̄ꝫ in illo mobili trāsitorioq̄ꝫ mo
mento. Quod igitur tp̄is patiť conditionē licet illud
(sicuti de mundo censuit Arestoteles) nec cepit vnq̄ꝫ
.s. licet — .i. duratio — .i. extēdať
esse: nec desinat, vitaq̄ꝫ eius cū tp̄is infinitate tendať:
nondū tn̄ tale est vt eternum esse iure credatur. Non
q̄z — .i. ī infinito tp̄e durет — .i. sue duratōis
em̄ totū simul infinite: licet vite spacium comp̄hēdit
.i. p̄trāsita ꝛ p̄terita
atq̄ꝫ complectiť: sed futura nondū transacta iam non
e
habet. Quod igiť intermīabilis vite plenitudinē totā
pariter comp̄hēdit ac possidet: cui neq̄ꝫ futuri quic-
quid absit: nec p̄teriti fluxerit: id eternū iure esse phi-
.s. eternū — eo ꝙ nihil sibi desit
beť. Idq̄ꝫ necesse est & sui compos presens sibi semꝑ
.i. p̄ns esse — .s. est necesse — .i. infinitā durationē — .i. successiui
assistere & infinitatē mobilis tp̄is habere p̄sentem.

Dictū est ꝙ eternitas nō solū dicit intermīabilitatē sꝫ etiā simplicitatē
f — .s. putant
¶ Vnde quidā non recte q̄ cum audiunt visum pla-
.s. diuino — g
toni mundū hūc nec habuisse initiū tp̄is: nec habitu
.i. finem
rū esse defectū hoc modo conditori conditū mundū
Causa aūt quare nō recte putant est — q̄z
fieri coeternū putāt. Aliud est em̄ ꝑ interminabilem

p quandā successionē et

duci vitā q̄d mūdo plato tribuit aliud intermīabilis sit vite totā pit complexā esse p̄sentiā: q̄d diuīe mentis h .i.creatis ꝓpriū esse maīfestū est. Neq; de⁹ cōditis rebus antiquior videri debet tp̄is q̄ntitate: sed simplicis potius .i.eternitatis ꝓprietate nature. ¶ i Hūc em̄ vite immobilis p̄sentarium statū k infinitus ille tēporaliū rerū motus īmitat̄. .i.exp̄mere ab Cūq; eum effingere atq; equare non possit: ex immobilitate deficit immotū: & ex simplicitate p̄sentie decrescit in infinitā futuri ac p̄teriti q̄ntitatē. Et cum totā pit vite sue plenitudinē neq̄at possidere: hoc ip̄o q̄d aliq̄ mō nūq; esse desinit illud q̄d implere atq; exprimere non poterit aliq̄ten⁹ videt̄ emulari: alligans se ad qualēcūq; p̄sentiā huius exigui volucrisq; momenti. Que q̄m manentis illius prescientie quandā gestat imaginem quibuscunq; contigerit: id prestat vt eē videāt̄. Q̄m v̄o manere nō potuit infinitū tp̄is iter arripuit. Eoq; mō factū ē vt cōtinuaret vitā eūdo cuius plenitudinē complecti non valuit p̄manēdo. ¶ l Itaq; si digna reb⁹ noīa velim⁹ imponere platonē seq̄ntes: deū q̄dē etnū: mūdū v̄o dicam⁹ esse p̄petuū.

Glosses: .s.ꝗtū pt · .s.ei⁹ successiue acq̄rendo q̄d simul hr̄e nō potuit · .i.insequi · .s.stat⁹ temporalis · .i.indiuisibilis · .i.transitorij · instantis · .s.p̄sentia instātis tp̄is · .i.eternitatis al's presentia · habet · Nā illa dicim⁹ eē que sunt in p̄nti momēto · quia · .s.p̄ntia instātis ꝓpter naturam rei mobilis · .s.p successionē · .s.de vno esse in aliud · .i.ꝯuenienta · .s.nos

buisse initiū tēporis: nec habiturū de⁹ fectū hoc modo putāt mundū conditū fieri coeternū ꝯditori em̄ aliud est duci per interminabilē vitā: q̄d modo Plato tribuit mūdo. aliud est pariter esse cōplexā totā p̄sentiā vite interminabilis: quod ꝓpriū esse diuīe mētis manifestū est. Neq; enim deus debet videri antiquior rebus conditis quantitate tēporis: sed potius proprietate simplicis nature.

¶ i Hūc em̄. Hic maīfestat quō tēporalia deficiūt a simplicitate diuīe nature quā nituntur imitari.

k Infinitus ille. Nota q; infinit⁹ motus rerū tēporaliū q̄ntū pt imitat̄ statū eternitatis. quia non p̄t eū totaliter exprimere: quia status temporalis est successiuus: status eternitatis non. & status tēporalis respicit preteritum et futurū. status eternitatis tm̄ presens. tn̄ in hoc imitat̄ statum eternitatis q; sicut eternitas nūq; deficit: sic infinitus motus rerū tēporalium nūq; esse desinit. & sicut in tempore est dare instans quod habet q̄ndā imaginē cū eternitate. ita q; sicut in eternitate aliquid dicit̄ esse: sic illa dicimus esse que sunt in p̄nti instanti. Ideo status rerū tēporaliū licet nō possit imitari statū eternitatis p̄sentialiter permanēdo: tn̄ ip̄m imitat̄ suam dominationē successiue ꝯtinuando. (Ordo talis est) Ille infinit⁹ motus rerū tēporaliū imitat̄ hūc p̄sentariū statū vite imobilis q; cū eū nō possit effingere atq; eq̄re dificit ex imobilitate & ex simplicitate p̄ntie decrescit i infinitā q̄ntitatē p̄teriti & futuri: & cū neq̄at possidere pariter totā plenitudinē vite sue hoc ipso q̄d aliq̄ mō nūq; esse desinit videtur aliquaten⁹ emulari illud q̄d nō poterit implere atq; exprimere alligans se ad qualēcūq; presentiā hui⁹ exigui q; volucris q̄ gestat quandā imagiē illius manentis presentie: prestat quibuscūq; ꝯtigerit vt videant̄ esse. Q̄m vero nō potuerūt manere arripuit infinitū iter tēporisq; eo mō factum est vt ꝯtinuaret vitā eundo: cuius plenitudinem nō potuit complecti permanendo.

¶ l Itaq; si digna. In ista parte p̄ūa docet quō ꝓprie loquēdū sit de deo & de mūdo. Et dicit q; bene cōsonat dicto autoris Grecismi. Eternū vere sine principio sine fine: perpetuū cui principium: sed sine fine carebit. (Ordo talis est.) Itaq; si seq̄ntes Platonem velim⁹ imponere nomina digna rebus dicamus deū quidem esse eternum: mundū vere perpetuū.

m .i. ꝓm naturã ɔgnoscẽtꝫ .s. eo virtutis

¶ Qm̃ igiẗ oĩe iudiciũ ſꝫm ſui naturã q̃ ſibi ſubie-
.s. obiecta — Natura ãt dei talis eſt — n

cta ſũt cõp̃hẽdit. Eſt ãt deo ſꝑ etn̄ꝰ ac p̃ſentariꝰ ſtatus:
.s. dei

Scĩa q̊ꝫ eius oẽꝫ tꝑis ſuꝑgreſſa motionẽ in ſuí manet
.s. tꝑis

ſimplicitate p̃ſentie: infinitaꝗ̃ p̃teriti ac futuri ſpacia
.i. p̃ſentialiter

cõplectẽs: oĩa q̃ſi iã gerãt in ſua ſimplici cognitõe con
Oſtẽdit quõ ſcĩa dei ſit noĩanda — o

ſiderat. Itaꝗ̃ ſi p̃ſcĩaꝫ pẽſare velis q̃ cũcta dinoſcit non
.s. dices diuinã — .s. diuinã — .i. p̃ſcientie

eſſe p̃ſcĩaꝫ q̃ſi futuri: ſed ſcĩaꝫ nũꝗ̃ deficiẽtis inſtãtie
Cõfirmat h̄ ꝑ ethimologiã hꝰ noĩs ꝓuidẽtia
qꝛ illa iportat ordinẽ ad futuꝝ

rectius eſtimabis. Vñ nõ p̃uidẽtia ſꝫ ꝓuidẽtia potiꝰ
.s. cognitio diuia .i. ꝓcul

diciẗ ꝙ porro ab rebus infimis cõſtituta q̃ſi ab excel
.s. diuia ꝓuidẽtia — Ex q̃ deꝰ ɔgnoſcit oĩa taꝗ̃ pñtia — p

ſo reꝝ cacumĩe cũcta ꝓſpiciat. ¶ Quid igiẗ poſtulas
.s. illa .i. diuia ɔgnitõe ɔp̃hendũtur

vt neceſſaria fiãt q̃ diuĩo lumĩe luſtrenẗ: cũ nec hoĩes
.s. ea .s. in pñti .i. nũq̃d

quidẽ neceſſaria faciãt eſſe que videanẗ. Num em̃ q̃
tu — q

p̃ſentia cernis aliquã eis neceſſitatẽ tuus addit intui-
.s. intuitus

tus? B. Minime. P. Atqui ſi eſt diuini humaniꝗ̃
.s. reſpectu .i. comparatio

preſentis digna collatio: vti vos veſtro hoc tempera-
.i. in pñti tꝑe — deus — .s. taꝗ̃ p̃ſentia

rio pñti quedã videtis: ita ille oĩa ſuo cernit eterno.

¶ m Qm̃ igiẗ. Hic phĩa ex dictis oñdit modum ſcĩe diuię. Primo ergo oſtendit q̃lis ſit ſcientia diuia: & qualiter ſit nominãda dicens. &c.
n Eſt ãt deo. Notandũ ꝙ cognitio ſeq̃ẗ modũ rei cognoſcẽtis: ideo cognitio & ſcĩa dei ſequiẗ ſtatũ & diſpoſitionẽ dei. Statꝰ aũt dei eſt eternꝰ & preſentariꝰ: cũ eſſe diuinũ mẽſureẗ eternitate. ergo ſcĩa dei erit eterna & p̃ſentaria. ita ꝙ oia q̃ ſunt p̃terita & futura ɔgnoſcit quaſi ſint p̃ſentia. Notandũ aliquis diceret. Non ens p̃t alicui eſſe p̃ſens. Sed p̃teritum & futurũ eſt nõ ens. ergo non p̃t eſſe p̃ſens cognitiõi diuie. Dicendũ ꝙ duplex eſt non ens Quoddã quod nullo mõ eſt ens. & tale non eſt realiter pñs alicui cũ nihil ſit. Aliud eſt nõ ens nõ ſimpliciter: ſꝫ qꝛ actu nõ eſt ens: & licet hmõi non poſſit realiter coexiſtere tꝑi pñti tñ p̃t coexiſtere eternitati. qꝛ eternitas cũ ſit infinita excedit tẽpꝰ pñs extẽdendo ſe ad p̃teritũ & futurũ. Et ſic p̃teritũ & futurũ ſunt eternitati coexiſtẽtia preſentialiter qꝛ in eternitate nõ eſt ſucceſſio. Vñ nõ ſeq̃ẗ ſi aliq̃d coexiſtit coeternitati ꝙ ꝓ tanto ſimpl̄r exiſtat: quia eternitas etiã extendit ſe ad nõ exiſtẽs ſicut p̃teritũ & futurum.
o Itaꝗ̃ ſi p̃ſcĩaꝫ. Notandũ ꝙ oĩa ſunt deo pñtia & nihil eſt ſibi futurũ Ideo ſcĩa ſua nõ eſt dicẽda p̃ſcĩa q̃ ſonat aliq̃d futuꝝ. nec debet dici p̃uidẽtia ꝓpẗ eandẽ cãm: ſed debet dici ꝓuidẽtia q̃ſi ꝓcul ɔſtituta a rebꝫ inferioribus oĩa proſpiciens. (Ordo eſt) Qm̃ igiẗ oĩe iudiciũ ɔp̃hendit q̃ ſũt ſibi ſubiecta ꝓm ſui naturã autẽ deo ſemꝑ eſt ſtatꝰ eternꝰ & p̃ſentariꝰ q̊ꝫ ſcĩa dei ſuꝑgreſſa oĩeꝫ motionẽ tꝑis manet ĩ ſimplicitate p̃ſentieꝗ̃ cõplectẽs infinita ſpacia p̃teriti & futuri oĩa ɔſiderat q̃ſi iam in ſua ſimplici cognitione. Itaꝗ̃ ſi velis pẽſare p̃ſcientiã q̃ cũcta dinoſcit nõ p̃ſcĩaꝫ eẽe q̃ſi futuri: ſed rectiꝰ eſtimabis ſcĩaꝫ inſtãtie nũꝗ̃ deficientis. Vnde nõ diciẗ p̃uidentia ſed potiꝰ prouidẽtia quod porro a rebus infimis ɔſtituta q̃ſi ꝓſpiciat cũcta ab excelſo cacumine rerum.

¶ p Quid igiẗ. &c. Hic ſoluit obiectões ſupiꝰ factas ɔ̃ ꝓuidẽtiã. Primo g̊ oſtẽdit qual̄r hmõi obiectões ſoluãẗ: Secũdo reſumit ꝓpriã obiectionẽ ipaꝫ fortificãdo vt formaliꝰ ſoluaẗ. Secũda ibi. Hic ſi dicas. Circa primũ notandũ ꝙ tres erãt rões. q̃ꝝ prima & ſecũda fundanẗ ſuꝑ hoc ꝙ nihil p̃t eſſe p̃ſcitũ a deo niſi id ſit neceſſariũ. Tertia fũdaẗ ſuꝑ hoc ꝙ euẽtꝰ incertꝰ nõ p̃t certitudinal̄r cognoſci. Facit ergo duo. Primo oñdit ꝙ p̃ſcĩa nõ ĩponit neceſſitatẽ rei p̃ſcite ꝑ q̃d ſoluiẗ prima & ſecũda ratio. Secũdo oñdit ꝙ ſcĩa dei nõ mutat naturã rei ſed ſimul ſtant certitudo a ꝑte ſcĩe & incertitudo a ꝑte euẽtus ꝑ q̊d ſoluiẗ tertia ratio. Secũda ibi. Quare hęc diuina.
q Addit intuitꝰ. Notandũ ꝙ intuitus nr̄ rei pñtis nullã ĩponit nc̃citatẽ rei pñti: qꝛ viſio fortis currẽtis nõ ĩponit nc̃citatẽ forti currẽti. qꝛ p̃t fortes currere vel nõ currere. Sic etiã intuitus diuinus. qꝛ oĩa pñtialiter cognoſcit nullã imponit rebꝫ neceſſitatẽ: ſed videt ea p̃ſential̄r ſic̃ futa ſunt neceſſario futa & ɔtingẽtia videt ɔtingenter futura. (Ordo) Quid igiẗ poſtulas vt fiant neceſſaria q̃ luſtranẗ diuio lumine cũ nec hoĩes quidẽ faciãt eſſe neceſſaria q̃ videnẗ. Num em̃ tuus intuitus addit aliquã neceſſitatẽ eis q̃ cernis p̃ſentia. B. Minime. P. Atq̃ ſi eſt digna collatio diuini hũaniꝗ̃ pñtis vti vos videtis q̃dã hoc pñti tẽperario. Ita ille ſuo eterno cernit oĩa.

.s.qua deus nouit futura .s.q ad necessitatē ꝛ ꝯtingētiā q: non imponit necessitatem rei que contingens est

¶ Quare hęc diuina prenotio naturā rerū ꝓprietatē
ꝗ non mutat. Talia quę apud p̄sentia spectat qualia
.s.vt ꝯtingens faciat nō ꝯtingens
in tp̄e olim futura ꝓuenient. Nec rerum iuditia con
fundit vnoꝗ sue mentis intuitu tā necessarie ꝗ non
Hoc declarat in exemplo hoīs .i.in eodem instāti
necessarie vētura dinoscit. Sicuti vos cū ꝑiter ambu-
.i.licet
lare in terra hominē & oriri in celo solem videtis ꝗꝗ
.s.hoīem ambulare in terra
simul vtrū conspectū tn̄ discernitis & hoc voluntariū
.s.solem oriri .s.similiter .i.deorsum aspiciēs
illud esse necessariū iudicatis. Ita igit̄ cūcta despiciēs
.s.contingentiā ꝛ necessitatē
diuinus intuitus: qualitatē rerum minime ꝑturbat
.s.dico ratione eternitatis sed
apud se quidē presentiū ad cōditionē vero temporis
ꝯgnitio futurorum dei tanꝗ presentium
futurar꞉. Quo fit vt hoc nō sit opinio: sed veritate po
ꝯfirmata .s.futurum .i.ait
tius nixa cognitio cū extitur꞉ qd esse cognoscit qd
.i.carere potest
idem existendi necessitate carere nō nesciat. ¶ Hic si
.s.obiciendo .s.q: tūc deus falleretur
dicas: qd euentur꞉ deus videt id nō euenire nō posse
quod aūt nō potest nō euenire id ex necessitate con-
.s.vt ꝑcedās ꝯtingens aliquo modo esse necessarium ego
tingere: neꝗ ad hoc nomen necessitatis astrīgas. Fate
bor rē qdē solidissime ꝟitatis sed cui vix aliqs nisi di
.s.diuine nature .s.eū ꝯcedendo soluit obiectionē .s.q ad nos
uini speculator accesserit. Respōdebo naꝗ idē futur꞉
.s.cui ipsum est presens .s.dico esse scʒ necessitate ꝯditionata scilicet ratione potentie
cū ad diuinā notionē refert̄ necessariū: cū vero in sui
natūe cui⁹ habet futurā nenem omnino .s.necesse est .s.idem futurum
natura ꝑpendit̄ liber꞉ prorsus atꝗ absolutū videri.

¶ r Quare hec. Hic ostendit ꝙ circa cōtingētia simul stant certa cognitio dei & incertus euentus rei.
s Talia quę apud se. Notandum de hoc ꝙ dicit̄ deum oīa presentialiter cognoscere. s. preterita & futura. Ponunt quidem exemplum de baculo fixo in aqua qui successiue toti fluuio presens est ꝗa partibus eius sic eternitas simul est cum toto tp̄e & cū omnibus que fluunt in tp̄e. Ita ꝙ totum tempus & quicquid est successiuū in tp̄e est presens eternitati. Vt si ponat̄ eternitas sicut centrum & totum tempus sicut circūferentia: tunc licet circūferentia cōtinue moueat̄ & pars nō succedat, tn̄ in cōparatione ad centrum vniformiter se habet. Aliud exemplum ponitur de aliquo qui vadit ꝑ viā & non videt homines post se veniētes sed ille qui de alta turri respiceret videret totā viam & homines per eam transeūtes tam precedētes ꝗ sequētes sic deus de speculo suę eternitatis respiciēs omnia p̄sentialiter videt tā p̄sentia ꝗ futura. (Ordo): Quare hęc diuina p̄notio nō mutat naturāꝗ ꝓprietatē rerum. Talia que apud se spectat presentia qualia olim ꝓuenient futura in tempore nec confundit rerum iudiciaꝗ vno intuitu sue mētis cognoscit tam necessarie ꝗ non necessarie ventura. Sicuti cū vos videtis hominem ambulare in terra & solem oriri in celo ꝗquam vtrūꝗ simul sit conspectum tn̄ discernitis hoc esse voluntariū illud iudicatis esse necessariū. Igitur ita diuinus intuit⁹ cuncta despiciens minime ꝑturbat rerum qualitatem quidem apud se presentium vero futurar꞉ ad conditionē temporis quo fit vt hec nō sit opinio sed potius cognitio veritate nixa cum cognoscit ꝗd esse exiturū ꝙ idē nō nesciat carere existendi necessitate.
¶ t Hic si dicas. Hic phīa redit ad primā rationē supius positam ipsam fortificando, vt formalius soluatur & fortificat eam. Secūdo soluit. Tertio solutionē declarat. Secunda ibi. Respondebo. Tertia ibi. Duę sunt etenim.
v Fatebor rem ꝛc. Notandum ꝙ sicut illud quod in se est contingens qn̄ est nobis presens ratione presentie sortitur quandam necessitatem qua necessarie est ipsum esse dum presens sit quia omnia sunt deo presentia ratione illius presentie in ordine ad ipsam diuinam cognitconem sortitur quandā necessitatem licet in sui natura prorsus videantur libera. id nō posse non euenire quod deus videt euenturum quod autem non potest non euenire id ex necessitate contingere. Fatebor quidē rem solidissime veritatis sed cui vix aliquis accessit nisi speculator diuini. Respōdebo namꝗ cū idem futurum refertur ad diuinam notionem necessarium vero cum perpendit̄ in sui natura prorsus videri liber꞉ atꝗ absolutū.

x Due sunt necessitates. Hic phia declarat solutionē per quandā distinctionē necessitatis & eam applicat ad ppositum. Secūdo concludit ex premissis simul stare quod aliqua sunt secundū se contingētia & incerta que tñ eueniunt certitudinaliter in q̄tum a deo preuisa. Secūda ibi. Fient igitur pculdubio cuncta Secundū intentū Boetii. Ista ratio Quicquid est puisum a deo necessario euenit soluitur dicendo. Q₇ verū est quod necessario euenit necessitate conditionata sed non necessitate absoluta. Alii aliter soluunt. Q₇ illa ppositio est vera i sensu composito sed falsa in sensu diuiso. Vnde cum dicitur. Quicquid puisum est necessario euenit. verum est in sensu cōposito quia impossibile est puisum a deo nō euenire tñ in sensu diuiso falsa est: quia euentus rei saltem cōtingentis in se non est necessarius.
(Ordo). Etenim due sunt necessitates vna simplex veluti necesse est oēs homines esse mortales. altera cōditiōis vt si scias aliquē ambulare eū ambulare necesse est enim qd quisq nouit id nequit esse aliter ac notū est sed hec conditio minime trahit secū illū simplicē enī hanc nō facit ppria natura sed adiectio cōditiōis: nulla enī necessitas cogit icedere volūtarie gradientē q̄uis necessariū sit eū tñ cū gradit̄ incedere igit̄ eodē mō si qd puidētia videt id necesse ē esse tametsi nullā habeat necessitatē nature. At qui de⁹ cōtuet̄ ea futura p̄sentia q̄ peueniūt ex libertate arbitrii hec igit̄ relata ad intuitū diuinū fiunt necessaria p cōditionē diuīe notiōis p se vero cōsiderata nō desinūt ab absoluta libertate sue nature.

y Fient igitur ⁊c̄. Hic phia cōcludit ex predictis q̄ ista simul stāt q̄ aliqua secundum se sunt contigētia & incerta que tñ certitudinaliter eueniūt in q̄tum preuisa a deo. Secūdo obiicit contra hoc ibi: Quid igit̄ refert ⁊c̄. Nota q̄ intentio Boetii fundatur sup hoc q̄ aliqui libere futurū ex sui natura in compatione ad scientiam diuinā necessario euenit. Et talis ē necessitas cōditionata qa in q̄tū puisum est necessario euenit sed nō absolute circū scripta preuisione.
(Ordo) Igit̄ pculdubio cūcta futura fiūt q̄ de⁹ p̄noscit esse alioqn falleretur diuina puidētia sed quedā eoꝝ pficiscunt̄ de libero arbitrio q̄uis eueniāt tñ nō amittūt ppriā naturā libertatis existendo qa priusq fierent etiam potuissent non euenire.

.s. q̄ est necessitas
Due sunt etenim necessitates simplex vna veluti
.s. ē necessitas
q̄ necesse est omnes homines esse mortales: altera cō
.s. hoīem
ditionis: vt si aliquē ambulare scias eū ambulare neces
q̄
se ē quod enī quisq nouit id esse aliter ac notū est
non p̄ oteſt .i. necessitas cōditionata .s. necessitatem
nequit. Sed hęc conditio minime secū illam simplicē
ꝯditionatā
quia
trahit: hanc enī necessitatē non ppria facit natura: sed
conditionis adiectio. Nulla enī necessitas cogit ince
ambulare ambulantem
dere voluntate gradientem: q̄uis eum tñ cum gradi
Hanc distinctionē applicat ad ppositū
tur incedere necessarium sit. Eodem igitur modo si
diuinam .s. ea ꝯditione qua visum est ⁊ qua ponitur sibi presens
quid puidētia presens videt id esse necesse est tametsi
nullam nature habeat necessitatem. At qui deus ea
futura quę ex arbitrij libertate proueniunt presen
tia contuetur. Hec igitur ad intuitum relata diuinū
diuīa cognitione
necessaria fiunt per conditionem diuine notionis per
.i. in sui natura non habito respectu ad diuinā cognitionē .i. a p̄fecta
se vero cōsiderata ab absoluta nature sue libertate nō
deficiunt
desinunt. Fient igitur proculdubio cuncta quę
ita q̄tenus est de esse eorum possunt non euenire
futura deus esse prenoscit: sed eorum quedam de
.i. pcedunt
libero proficiscūtur arbitrio. Quę q̄uis eueniant ex
istendo tamen naturam propriam non amittunt:
quia priusq fiererent: etiam non euenire potuissent.

.s. contigentia ꝛ libere futura

¶ Quid igit̄ refert non esse necessaria: cum ꝓpter diuine sciẽtie conditionẽ modis omnibus necessitatis

.i. ad latitudinẽ — Soluit ꝙ inter euentũ necessariũ ꝛ contingentẽ hoc refert quod manifestum apparet per exempla

instar eueniãt, hoc scilicet ꝙ ea que pauloante ꝓposui

ꝛ ita vtrũq3 est necessarium

sol oriens & gradiẽs homo que dũ fiunt non fieri nõ

.s. sol oriens

possunt eoꝝ tñ vnam prius quoq3 ꝙ̃ fieret necesse

.s. homo gradiens — .s. habeat necessitatẽ fieri anteq3 fiat — .s. illa

erat existere, alterum vero minime. Ita etiam que pre

ꝓpter necessitatẽ ꝯditionis quia sunt puisa euenire tanq̃ ꝑsentia — q̃ sicut sunt puisa

sentia deus habet ꝓcul dubio existunt. Sed eoꝝ hoc

solem oriri — hominem gradi

quidem de rerum necessitate descendit illud de pote

ex quo ꝯcludit — .s. illa q̃ ꝯtingenter eueniunt

state facientium. Haud igit̄ iniuria diximus: hec si ad

.s. ex ꝯditione diuine scientie

diuinã noticiã referant̄ nccria: si ꝑ se cõsiderent̄ necessitatis esse nexibus absoluta. Sicuti omẽ qđ sensibus

manifestat ꝑsimile — .i. ad sensum

patet si ad rationẽ referas vniuersale est. Si ad se ipsa

.s. obiciendo contra solutionẽ

respitias singulare. ¶ a Sed si inquies ĩ mea potestate

positum — .i. currendo vel nõ currẽdo — .i. frustrabo — diuinam

situm est mutare propositum: euacuabo prouidentiam: cũq3 illa prenoscit forte mutauero? Respõdebo

futura — soluit — mutare

propositum te quidẽ tuum posse deflectere. Sed quo

.s. flectere — .i. ꝙ ꝓpositũ mutas

niam & id te posse & an facias quo ve conuertas presens prouidentie veritas intuetur diuinam te prescientiam non posse vitare, sicuti presentis oculi effugere non possis intuitum q̃uis te in varias actiones

.s. ꝛ ideo scias

¶ z Quid igitur. Hic obiicit contra secutionẽ & soluit obiectionem. Secũdo cõtra illam solutionẽ iterum obiicit ibi. Sed si inquies in mea. Obiectio in hoc consistit. Ex quo futurũ contingens prescitum certitudinaliter euenit & necessario non videtur esse differẽtia inter cõtingẽs et necessariũ. Notandũ si idem relatum ad diuersa potest esse vniuersale & singulare videtur similiter quod idem comparatũ ad diuersa possit esse cõtingens & necessarium. Nam particulare habet rationem contingentis & vniuersale rationẽ necessarie. Sed videmus ꝙ humana natura cõparata ad intellectũ agẽtem abstrahentẽ a conditionibus indiuiduantibus & cõparata ad intellectum possibilem habet rationẽ vniuersalis sed comparata natura humana ad sensum qui particulariter comprehẽdit habet rationem singularis. Nam vniuersale est dũ intelligit̄ ꝑticulare vero dũ sentit̄ similiter erit de futuro cõtingẽti ꝙ ipsum cõparatũ ad diuinãq3 prescientiã est necessariũ cõditionaliter. In se aũt consideratũ habet se contingenter.

(Ordo). Igit̄ quid refert nõ esse necessaria cũ eueniant instar necessitatis ꝓpter cõditionẽ diuine sciẽtie omnib⁹ modis hoc. s. ꝙ ea q̃ pauloante ꝓposui sol oriens & homo gradiens que dũ fiunt non fieri nõ possunt tñ vnũ eorum quoq3 pri⁹ ꝙ̃ fieret necesse erat existere alterum vero minime. Ita etiã que deus habet presentia ꝓculdubio existunt. Sed eoꝝ hoc quidẽ descẽdit de necessitate rerum vero illud de potestate faciẽtium. Igitur haud iniuria dixim⁹ si he referant̄ ad diuinã noticiã sunt necessaria. Si ꝑ se considerent̄ absoluta esse nexibus necessitatis. Sicuti omne qđ patet sensib⁹ si referas ad rationẽ vniuersale est si respicias ad se ipsa singulare.

¶ a Sed si inqes. Hic obiicit cõtra solutionẽ iã dictã & soluit illã obiectionẽ. Secũdo mouet dubitationẽ ibi. Quid igitur. Nota ꝙ licet hõ possit mutare ꝓpositum suum ꝑ hoc tñ nõ effugit prescientiã diuinã qa deus illam mutationem prenoscit. Posito enim ꝙ deus preuideret te cras iturũ ad forum q̃uis possis non ire & proponas nõ ire nõ tñ nõ ibis qa deus ꝓuidet simul & ꝓpositũ & potestatẽ non eundi & mutationem propositi & actionem eundi & ideo nõ potes aliquo modo effugere ei⁹ prescientiã.

(Ordo sic sumitur). Sed inquies si est in mea potestate situm mutare ꝓpositum euacuabo prouidentiã cum mutauero illa que prenoscit forte respondendo te quidẽ posse deflectere propositũ tuum. Sed quoniam presens veritas prouidentie intuetur & id te posse & an facias quo ve conuertas. Sicuti q̃uis libera voluntate te conuertas in varias actiones non possis effugere intuitum presentis oculi.

b Quid igitur inquies. Hic mouet dubitationem. Notandum si deus simul non cognosceret ea que successiue eueniant in tempore tunc scientia dei esset variabilis propter hoc quod cognitionem vnius succederet cognitio alterius. Sed quia omnia simul cognoscit tanquam presentia. Ideo in sua scientia nõ cadit variatio vt prius nesciat esse alicuius et postea sciet vel quod prius sciat hoc non esse & postea esse. immo simul omnia cognoscit. et ideo simul scit aliquid nõ esse in vna differentia temporis mensurantis rem & esse in alia differentia temporis.

(Ordo). Igitur inquies quid mutabitur scientia diuina ex mea dispositione vt cum ego nunc hoc velim nunc aliud videatur quoque illa alternare vices? B. Minime. P. Namque diuinus intuitus precurrit omne futurum & retorqueret ac reuocat ad presentiam proprie cognitionis nec alternat vices prenoscendi vt estimas nunc hoc nunc illud. Sed manens liber a mutatione vno ictu preuenit & conplectitur tuas mutationes. Quam presentiam comprehendendique visendi omnia deus non sortitur ex prouentu futurarum rerum sed ex propria simplicitate ex quo resoluiturque illud quo paulante posuisti indignum esse si futura nostra dicantur prestare causam scientie dei. enim hec vis scientie cõplectens cuncta presentaria notione ipsa constituit modum omnibus nihil debet posterioribus.

¶ c Que cũ ita sint. Hic cõcludit ex premissis compassibilitatem liberi arbitrii cum prescientia diuina. Notandum ex quo propter liberum arbitrium possunt res sic & aliter euenire non iniuste bonis premia & malis supplicia proponuntur nec spes & preces frustrantur. Frustrarẽtur autem omnia hec si omnia vinculo necessitatis vterentur sicut patet ex dictis.

(Ordo). Que cum ita sint dicta manet libertas arbitrii intemerata mortalibus. Nec leges proponunt penas quod premia iniquè voluntatibus solutis omnium necessitate. Manet etiã deus prescius spectator cũctorumque eternitas eius visionis semper presens cõcurrit cũ futura qualitate nostrorum actuum bonis premia & malis supplicia. Nec frustra sunt posite preces quod spes in deo que non possunt esse inefficaces cum sint recte.

s. quid cõtingat et ista solutione
b
libera voluntate cõuertas. Quid igitur inquies ex mea di
spositione scientia diuina mutabitur vt cũ ego nũc
prescientia diuina — i. cognoscẽdi — mutare
hoc nũc aliud velim: illa quoque noscẽdi vices alternare
s. respondet
s. alternatur
videatur? B. Minime. P. Omne futurum namque diuinus pre
cognoscendo omnia simul tanquam presentia
currit intuitus: & ad presentiã proprie cognitiõis retor
s. illud — i. mutat — s. eu
quet ac reuocat: nec alternat: vt estimas nũc hoc nũc il
lud prenoscendi vices. Sed vno ictu mutatiões tuas
manẽs preuenit: atque conplectitur. Quã cõprehendẽdi
tanquam presentia
omnia visendique presentiã non ex futurarum prouẽtu
i. sortitur
rerum: sed ex propria deus simplicitate sortitus est. Ex
quo illud quoque soluitur quod pauloante posuisti
scilicet
indignum esse si scientie dei causam futura nostra pre
stare dicantur. Hec enim scientie vis presentaria no
tione cuncta cõplectens rebus omnibus modũ ipsa
s. vt predictum
c
constituit nihil vero posterioribus debet. ¶ Que
ii. incorrupta
cũm ita sint: manet intemerata mortalibus arbitrij
i. iniuste — i. libertatis
libertas. Nec iniquè leges solutis omnium necessi
nostris
tate võluntatibus premia penasque proponunt. Ma
net etiam spectator desuper cunctorum prescius

¶ d Aduersamini igitur. Hic Philosophia conclusiue subiungit exhortationē vtilē dicēs ⁊c. Nota vitia sunt spernenda quia reddunt hoīem seruilem. Nam qui facit peccatū: seru⁹ est peccati. Et Seneca dicit. Si scirē deos peccata ignoscituros & hoīes ignoraturos adhuc ꝓpter vilitatem peccati peccare erubescerem. Vitia sunt spernēda a vob̄ ne ꝑ ea iuste īcurratis penas.
e Colite virtutes. Virtutes autē sunt colende. quia virt⁹ est quę habentē perficit & opus eius bonum reddit. Item virtutes sunt colende quia per eas merita consequimur.
f Ad rectas spes ⁊c.. Recta spes & recte p̄ces sūt deo porrigēde. Quia his deo cōiungimur & ipsum alloq̄mur & si nō dissifam⁹ negligēdo predicta magnā virtutis ꝓbitatē nobis īdictā & ꝓmissam inde cōsequemur qm̄ oīa que agim⁹ sunt in ꝓspectu dei cūcta cernentis sicut enī scribit̄ ad Hebreos quarto. Om̄ia nuda & apta sunt oculis ei⁹ q̄ est b̄ndict⁹ in sc̄la sc̄loꝝ amē. (Ordo) Igitur auersamini vitia. colite virtutes subleuate aīm ad rectas spes porrigite humiles p̄ces īexcelsa magna necessitas probitatis est vobis indita si non vultis dissimulare cum agitis ante oculos iudicis cuncta cernentis.

deus, visioniscꝫ eius presens semper eternitas cum no
i. s. bonitate ⁊ malitia
stroꝝ actuū futura qualitate cōcurrit bonis premia:
i. distribuens
malis supplicia dispensans. Nec frustra sunt ī deo po
.i. ad salutem anime .i. sine effectu
site spes precescꝫ: cū recte sint inefficaces esse nō pos
.i. spernite ex quo sic est ꝙ nō estis coacti ad faciendum aliquid sed s
d manet in vobis libera voluntas
.i. exercere e
sunt. ¶ Auersamini igitur vitia: colite virtutes: ad
que in veram beatitudinē ducunt .i. ad deū hoc merito facitis
f
rectas spes animū subleuate. humiles preces īexcelsa
auertendo animū vestrum ab his
porrigite. magna vobis est si dissimulare nō vultis ne
.i. vis alias indicta virtutis
innata
cessitas indita probitatis: cum ante oculos agitis iu
.s. apud quē nullus actum vestrorum
potest latere
dicis cuncta cernentis.

Impressum Argentinę ꝑ Iohannē grüninger
Anno incarnationis dn̄i Millesimo quingentesimo primo. Kalendas vero. viii. Septēbris

In libro epistolarum Epistola 6ta Hec scribit de Boetio Philelphus

Franciscus Philelfus Zanarie philosopho ac medico S. P. D.

Debes non esse oblitus quam me semper Boetii opera delectarint cum in omni facultate atque disciplina tum ea maxime que scripsit in dialecticis in quibus ipse mihi visus est excellentissime plurimum. Que igitur nova tantus vir de sillogismis cathegoricis hypotheticisque precepta adinvenit ea mihi describi cupio. Itaque abs te peto atque oro ut eorum librorum copiam facias mea causa eruditissimo atque disertissimo iureconsulto Bormosale. Is enim librarium quendam parabit qui huiusmodi provinciam sit obiturus. Vale ex Mediolano 3 nonas martias M. CCCC. lvi.

